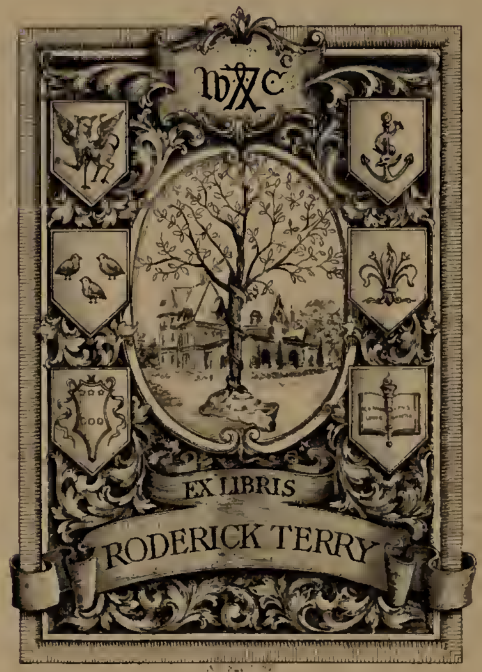
FREDERICK
SPIEGELBERG

No. Rare Book Dept. Q.403.66

THE TRVSTEES OF THE PVBLIC LIBRARY
OMNIVM LVX CIVIVM
OF THE CITY OF BOSTON
1852 1878

PURCHASED FROM THE INCOME OF THE
JOSIAH H. BENTON FUND

FN515 10,8.37 2M

Page 115.
voyés osmont tome 1.er vaut de 70. a 80.tt

Sancti thome de aquino ſuper libꝛis Boetii de conſolatione philoſophie commentum cum expoſitione feliciter incipit.

p

Philoſophie ſeruias opoꝛtet vt tibi contingat vera libertas. Hec ſunt verba Senece octaua ep̄l'a ad lucillū quia vocari phiam ſcientiā veritatis recte ſe habet ex ſcd̄o methaphiſice. et phia affert delectationes mirabiles firmitate et puritate. ex decimo ethicoꝝ. Et multis viſa eſt phia res mirabilis et diuina. ex de celo et mūdo Ariſto. Itē ꝙ nulla ſciētia ſimilis eſt phie que clarificat aīam et facit delectari eam in hoc ſeculo in pſecutiōe et rectitudine. ex libꝛo de pomo et moꝛte. Et phia trahit hoiem ab obſcuritate ignoꝛātie ad ſciētiā. a tenebꝛis ſtulticie ad lucē ſapiētie et ad claritatem intellect⁹. ex eodem libꝛo Ariſto. Itē qꝛ phia a ſupſtitiōe liberat metu moꝛtis non cōturbat ſcd̄m Tulliū in libꝛo de finib⁹ bonoꝝ et maloꝝ. Ideo Seneca has et cōſimiles cōditiōes et effect⁹ laudabiles phie auertēs hoꝛtaᷣ nos ad ſuiciū phie in ꝑpoſitiōe ꝑpoſita ſic dicēs. Phie ſeruias opoꝛtet. Que quidē ꝑpoſitio poteſt ꝓbari multis rationib⁹. p̄mo ſic. Illi opoꝛtet ſeruire ꝑ cui⁹ ſeruitutē hmōi cōtingit vera libertas. ſed phia eſt hmōi. igitur. Maioꝛ nota qꝛ libertas ē nobiliſſima cōditio quā natura humana deſiderat et affectat. Minoꝛ patꝫ ꝑ eundē Senecā qui poſtꝗ̄ p̄miſit ꝑpoſitionē iſtā phie ſeruias opoꝛtet ſubiūgit vt tibi cōtingat vera libertas. ⁊ paucis interpoſitis dicit. H eñ ſcꝫ ipm ſeruire phie libertas eſt. ꝓbaᷣ ſcd̄o ſic. Illi opoꝛtet ſeruire qd̄ animū ꝑficit vitam diſponit. actiones regit. agēda et obmittēda demōſtrat. et ſine quo nemo eſt ſecurus. phia eſt hmōi igiᷣ ⁊c̄. Maioꝛ nota. nam iſte cōditiones ſunt de perfectiōe hominis. Minoꝛ declaraᷣ per Senecā xvi. ep̄l'a ad Lucillū loquēs de phia dicit Hec animū foꝛmat et fabꝛicat. vitā diſponit. actiones regit. et obmittēda demōſtrat ſedet ad gubernādū erꝛātia. fluctuantiū dirigit curſum. ſed ſine hac nemo eſt ſecurus. Pꝛobatur tertio ſic. Illi eſt ſeruiendū qd̄ tradit cognitioni vltimi finis magnū incremētū. phia eſt hmōi. igiᷣ ⁊c̄. Maioꝛ nota. qꝛ cognitio vltimi finis magnū incrementū cōfert ad vitā. ex p̄mo ethicoꝝ. Minoꝛ declaraᷣ. Nam vltimus finis vite humane eſt beatitudo cuius cognitiōeꝫ phia tradit. Dicit eñ phia in tertio de cōſolatione pꝛoſa ſcd̄a ꝙ beatitudo eſt ſtatus oīm bonoꝝ aggregatiōe ꝑfect⁹. Et in eodē tertio oſtendit phia in quo ſit vera beatitudo et quō ad eā perueniatur. Pꝛobatur quarto. Illi opoꝛtet ſeruire qd̄ facit hoīem parē deo. phia eſt hmōi. igiᷣ ⁊c̄. Maioꝛ nota de ſe. Minoꝛ patet per Senecā. xlix. ep̄l'a ad Lucillū. qui dicit. Hoc eñ mihi phia pꝛomittit vt me parē deo reddit. Pꝛobaᷣ quinto. Illi eſt ſeruiendū qd̄ eſt magiſtra oīm ſcientiaꝝ nutrix oīm virtutū. ſummū ſolatiū lapſoꝝ aīoꝝ. qd̄ eſt p̄miū veri luminis. ⁊ cuius exhoꝛtatio eſt recta ſui auctoꝛitate digniſſima. phia eſt hmōi. igitur ⁊c̄. Maioꝛ nota. qꝛ rationabiliter ꝓpter has cōditiones laudabiles alicui ſeruitur. Minoꝛ declaraᷣ. nā phia eſt magiſtra oīm virtutū. ex p̄mo de ꝯſolatiōe pꝛoſa tertia ipſa eſt nutrix oīm virtutū ſcd̄o de cōſolatiōe pꝛoſa quarta. Ipſa eſt ſummū ſolatiū

J. H. Benton
A

lapſorū animoꝝ tertio de cōſolatiōe proſa p̄ma. Ipſa eſt p̄uia veri luminis quarto de cōſolatiōe proſa p̄ma. et eius exhortatio eſt recta ſui auctoritate digniſſima q̄nto de cōſolatione proſa p̄ma. Sic ergo patet ꝓpoſitio declarata q̄ dicit phie ſeruias oportet. Sed diceres quid mihi prodeſt phia ſi fatum eſt. quid mihi ꝓdeſt phia ſi deus rector eſt. qd mihi ꝓdeſt phia ſi caſus iperat. Ad hoc reſpōdet Seneca. xiiij. epl'a ſua ſiue inexorabili lege fata nos ſtringant ſiue deus arbiter vniuerſis cuncta diſponit ſiue caſus actiones humanas ſine ordine p̄miſcet adhuc phie inſiſtendum eſt. Phia eñ nos tueri habet. hec eñ exhortatur vt libenter deo placeam⁹. vt ip̄m ſequamur. vt continue fortune reſiſtam⁹ et vt caſum feram⁹. Licet aūt omnes homines natura ſcire deſideret. tamen pauci de quo dolor eſt phie vacāt. quod ideo cōtingit qr plures omiſſis delectatiōib⁹ interiorib⁹ ad delectatiōes refugiūt corporales. Nō tñ oportet delectatiōes corpales eē eligibiliores iteriorib⁹. qr delectatiōes corporales impediunt a ſummo bono. interiores aūt ad id promouēt. Unde Bo. in tractatu de ſūmo bono dicit. dolere debent q delectatiōib⁹ ſenſualib⁹ detinent bona interiora omittendo. Nam dediti bonis ſenſualibus ſumma bona non attingunt. Quos homines ſenſuales Boetius quarto de conſolatione proſa quarta cōparat veſptilionibus dicens. Nequeūt eñ oculos ſuos tenebris aſſuetos ad lucē p̄ſpicue veritatis attollere. ſimileſq3 ſūt auib⁹ quaꝝ ituitū nox illuminat dies excecat Et licet homies ſenſuales et vulgares nō magnificēt nomē phie ſed magis blaſphemant. nihilomin⁹ tñ philoſophia in ſua dignitate p̄ſeuerat teſte Sene. xiiij. epl'a ad Lucilliū. Nunq̄ inualeſcet ad tm̄ malicia neq3 ad tantū excedit contra virtutes vt nomē phie ſacrū et venerabile p̄maneat. S3 diceres philoſophari nō valeo qr pauper ſum: ſ3 ſi diuitias habuero totū me phie dabo. et h̄ videt rationabile. qr natura per ſe non eſt ſufficiens ad ſpeculādū ſed oportet cibū et potū et reliquū famulatū preexiſtere. & pro tāto ſacerdotes in egipto habitis neceſſarijs ꝓpter āmirari ceperunt philoſophari. Hec excuſatio ratione paupertatis nō valet. audi Senecā. xvij. epiſtola ad Lucilliū qui dicit. Non eſt quo nos paup̄tas a phia reuocet. tollerāda enim eſt fames quā tollerauerūt quidā in obſidionib⁹. et qd aliud erat p̄miū paciētie illoꝝ q̄3 in arbitriū non cadere ſc3 inimicoꝝ. q̄to magis eſt qd ꝓmittit perpetua libertas nulli⁹ hois timor et qd animū liberat a furorib⁹. multis eñ ad philoſophiā du3 obſtitere diuitie. Paup̄tas aūt expedita ſecura ē. ſi vis animo vacare paup ſis oportet aut pauperi ſimilis. qr nō poteſt ſtudiū ſalutare fieri ſine cura fragilitatꝫ: fragilitas aūt eſt voluntaria paup̄tas. hec Seneca. Uerū eſt igitur ad philoſophādum exigūtur neceſſaria ſed ſufficiūt homini pauca. nō eñ oportet futuꝝ felicē deū terre et maris eſſe. qr natura paucis minimiſq3 cōtenta eſt ex ſecūdo de cōſolatiōe proſa quinta. Proiice ergo oia a te & ad phiam magno curſu totiſq3 virib⁹ intende. hec Sene. xvij. epl'a ad Lucilliū. Phie ergo ſuias oportet vt tibi ɔtingat vera libertas vt tibi cōtingat vera ſecuritas. vt tibi innoteſcat felicitas. vt par deo fias. et p̄cipue vt in aduerſitatibus et tribulationibus poſitus per ipam veriſſime cōſoleris exēplo Boetij quem phia in exilium relegatū: ab omnib⁹ bonis pulſum: dignitatib⁹ exutū multis miſerijs afflictū dulciſſime cōſolabatur. de cuius phie cōſolatione agitur in libro Boetij qui intitulatur liber de cōſolatione phie. de quo ad preſens noſtra eſt intentio. Hec ſufficiant de introductiōe hui⁹ libri. Sed anteq̄3 ad litterā accedam⁹ quinq3 ſunt p̄mittenda. Primum de cauſa ſuſcepti operis. Secundu3 de cauſis

huius libꝛi. Tertiū de titulo huius libꝛi et eius expoſitione. Quartum de cauſa in-
titulationis pꝛeſentis libꝛi. Quintum de generali ſumma et ſententia huius libꝛi.
Circa pⁱmū videlicet circa cauſam ſuſcepti operis quare Boetius hunc libꝛum
conſcripſit eſt ſciendum ꝙ Boetius vir eximius conſul romanus fide catholicꝰ ex
titit. qui diſputans de fide catholica cōtra duos hereticos. ſ. ꝯtra Neſtoꝛiū et Eu-
ticem cum nullus eſſet q̄ eis reſiſteret. Boe. ipſos in cōi cōſilio deuicit ſicut patet
in libꝛo de duabus naturis in xp̄o. Tpe vero Theodoꝛici regis gottoꝝ cum idem
theodoꝛicꝰ tyrānidē ſuaʒ cōtra romanos vellet exercere: et quoſlibet bonos oppꝛi
mere. Boetius virtute dei armatus plus oībus aliꝭ ſibi reſtitit. et quos tirānica
rabies inuaſerat Boetius amoꝛe iuſticie exponēs ſe periculis ipſos liberauit. Vi-
dens aūt Theodoꝛicꝰ rex gottoꝛū ſolū ip̄m Boetiū ſibi reſiſtentē cogitabat q̄liter
ip̄m perderet. et cū iuſtaʒ cauſam cōtra eū non inueniret duas falſas cauſas cōfixit
Dixit eñ Boetiū impediuiſſe quēdā delatoꝛem ſibi litteraꝝ que cōtinebāt accuſa
tionē ſenatus romanoꝝ vt ſic ſenatus redderet̃ reꝰ leſe maieſtatis. Hanc cauſaʒ tā
git Boe. pꝛoſa quarta huius pⁱmi dicens. Delatoꝛē ne documēta deferꝛet quibꝰ
ſenatū maieſtatis reum faceret impediſſe crimiamur. Secundo accuſabat̃ Boe. ꝙ
quaſdā litteras direxiſſet ad imꝑatoꝛē cōſtātinopolitanū per quas reſtitueret liber
tatem pꝛiſtinā ipſis romanis. hanc cauſaʒ tangit Boe. eadē pꝛoſa ſic dicens. Nam
de cōpoſitis falſo litteris quibꝰ libertatē arguoꝛ ſꝑaſſe romanā quid attinet dicere
his de cauſis Boe. ꝑ viles ꝑſonas et infames accuſatus indefenſus reus eſt iudi
catus ⁊ a rege theodoꝛico papie in exiliū relegatus. Boetius aūt in exilio poſitus
pꝛeteritā ꝓſperitatē ſecū reputās et pꝛeſenteʒ aduerſitatē cōſiderās. ne aliquis ho-
mo in ſimili ſtatu poſitus deſꝑaret. ſed vnde cōſolaret̃ haberet philoſophicaʒ cōſo
lationē cōpoſuit cōtra mutabilitatē foꝛtune. Ex quibꝰ dictis patet ꝙ cauſa ſuſcepti
operis eſt illa. quatenus Boetius ſe in exiliū relegatū ab oībus bonis depulſuʒ di
gnitatibus exutū philoſophice ſe tueretur volens cōſolari quēlibet hoīem in ſimili
ſtatu poſitū ne deſperet ſimiliter eſſe cōtuēduʒ. Secundo vidēdū eſt de cauſis huiꝰ
libꝛi. cuiꝰ cauſa efficiēs fuit Boe. qui deſcribens materiā huiꝰ libꝛi vtitur tam ꝓſa
q̄ʒ metro imitatus marcianū felicem capellaʒ qui inde ſcribēdo nuptias mercuriꝭ et
philogie hoc ſtilo vſus eſt de quo fit mentio in theodolo vbi dicitur. Egregiaʒ ſo
bolem cui per ſtilbondis amoꝛē. Vi ſuperū magna ſociaſti teſte capella. Licet ille
liber Boetiꝭ multū excellat libꝛuʒ marciani tā nobilitate materie q̄ʒ ꝑuilegio eloquē
tie. Boetius eñ nec Tullio in ꝓſa nec Virgilio in metro minoꝛ reputat̃. vtitur aūt
Boe. in hoc libꝛo ꝓſa in qua ponit rationes ad cōſolāduʒ boetiū ꝓbando ꝙ nō ſit
dolendum de amiſſione rerum tp̄alium. Utitur autē metro delectabili vt dum au
diatur meroꝛ obliuioni tradatur. Cauſa materialis huius libꝛi eſt philoſophica cō
ſolatio oꝛdinata ad contēptuʒ mūdanoꝝ et ad appetitū ſumme felicitatis. vel philo
ſophica conſolatio perſuadens neminē extolli in pꝛoſperis nec dep̄mi in aduerſis
vel aliter cauſa materialis ſiue ſubiectū huius libꝛi eſt ſtatus miſerabilis Boe. phi
loſophica cōſolatione ſuꝑinducta. Cauſa foꝛmalis tractatus huius libꝛi conſiſtit in
eius diuiſione de qua videbitur poſt. Cauſa aūt foꝛmalis tractādi eſt modus agen
di boetiꝭ et eſt dyalogus id eſt ſermo duoꝝ. introduxit eñ boetius in hoc libꝛo du
as ꝑſonas ſcʒ ſeipſum ſuam miſeriā deplangētem et phiam ſibi cōdolēteʒ et ip̄m ſu
per ſua miſeria cōſolāteʒ et hoc eſt rationabile. Nam ſecūdū beatum gregoꝛiū. Ve
rus oꝛdo cōſolationis eſt vt cum volumus aliquē a meroꝛe ſuſpendere. pꝛimo ſtu-

decamus luctui eius concordare.vl' ideo cauſa formalis eſt dyalogus.q2 in quadā
parte huius primi libri phia introducit fortunā ipſum Boetiū alloquentē vbi inci
dit quedā figura tropi que vocat̃ ethopeia.de qua dicit greciſſimus.ac introducit
aliquos ethopeia loquentes.vt cum fortuna loquitur boetius ipſa.Vel poteſt dici
ſecūdu3 cōmuniter loquētes ꝙ cauſa formalis tractandi eſt quintuplex. diffinitiua
diuiſiua.probatiua.improbatiua.exēploꝝ poſitiua.ſicut videbitur in libro. Cauſa
finalis huius libri eſtvt ipſo cognito noſip̄os et quoſlibet alios in aduerſitatibus et
tribulatione poſitos philoſophica ꝯſolatione tueamur.et ne extollamur in ꝓſperis
et deprimamur in aduerſis. Tertio vidēdū eſt de titulo huius libri et de eius expo
ſitione. Unde ſciendum ꝙ titulus ſcd̄m Remigium ſuper donato eſt clauis ſiue in
greſſus operis ſequētis.et dicitur titulus a titan qd̄ eſt ſol. ſicut enim ſol illuminat
mundū ſic titulus librū.Et preponitur titulus libro ad cōſummationē operis et ad
laudē autoris.Eſt ergo titul9 pn̄tis libri talis.Auitij. Maulij.Torquati.Seuerini
excōſulis.Patricij.Ordinarij.Boetij viri illuſtris incipit liber de cōſolatiōe phie.
Sed queritur quare tot noīa ꝓpria ponūtur in titulo.Dicunt aliqui ꝙ forte fuit cō
ſuetudo romanorum vt ſic noīa aſcriberent ſuoꝝ auorum et predeceſſoꝝ. vel aliter
poteſt dici ꝙ plura noīa ponūtur in titulo propter honore3 et laudē ipſius Bo. q2
ſcd̄m Senecam in libro de clemētia ad Neronem. Multa cognomia honori data
ſunt.Sicut eñ vilis pſona nō vult noīari niſi vno noīe. q2 quāto plus noīatur tāto
plus cognoſcitur et tantomagis ſordeſcit. Sic honeſta pſona vult noīari pluribus
noībusvt ſic magis innoteſcat ⁊ clareſcat alijs ſua fama.nam oīe bonū in cōmune
deductū magis eluceſcit.Exponitur aūt iſte titulus ſic.Boetius dictus fuit auitius
a quodam nobili romano ſic dicto de cuius genere ipſe fuit.vel dictus auitius q̄ſi
inuictus ab a qd̄ eſt ſine et vicos victoria.nūquā eñ Boetius vici potuit vt flecte-
retur a iure ad iniuſticiā ſicut ip̄e teſtat̃ quarta proſa hui9 p̄mi libri dicens.Nūquā
a iure ad iniuriā me quiſq3 detraxit.Secūdo Boeti9 dictus fuit maulius quia de
genere maulioꝝ fuit qui erāt nobiles romani Tertio boeti9 dictus fuit torquatus a
quodā nobili romano ſic dicto.qui cū ſingulare bellu3 iniret cum quodam de gallia
ip̄m deuicit et torquē in collo habētē3 ſibi abſtulit.cuius ratione dictus fuit torqua
tus de cuius genere fuit Bo.Quarto Boeti9 dict9 fuit ſeuerin9 a ſeueritate.Seue
rus eñ fuit cū theodorico regi gottoꝝ ſe oppoſuit.vel dict9 fuit ſeuerin9 q̄ſi ſequēs
veritatē.nunq̄3 enim in iudicijs vel amore vel odio flecti potuit a veritate. Quinto
Boeti9 dictus fuit excōſul q̄ſi vnus ex cōſulib9 romanoꝝ vel excōſul q̄ſi extra con
ſulatum poſitus quē prius habuit.Excōſulares dicebant̃ qui iā depoſuerant cōſu-
latum. et licet ab honore conſulatus ceſſarent tamen poſtea plus alijs in magna
reuerentia habebantur.Sexto dictus fuit patricius a nobiliſſimo romano ſic dicto
de cuius genere fuit Boe.vel alio modo.Patricij dicebant̃ nobiles romani q ꝓ-
uidebāt reipublice ſicut pater filio quoꝝ nomia ſcripta erant aureis litteris: et ideo
dicebāt̃ patres de quoꝝ numero vn9 fuit patricius Boeti9 ꝓpter qd̄ dict9 fuit pa
tricius.Septimo dicebatur ordinari9 quia rempublicam ordinauit.vel aliter ordi-
narij dicebantur qui tante dignitatis erant vt quolibet ordine digni eſſent ⁊ ſic fuit
Boetius.Octauo noīe proprio dictus fuit Boe.qd̄ interpretatur adiutor quia in
neceſſitate pauperibus ſubueniebat. Quarto videndum eſt de cauſa intitulationis
huius libri.Intitulatur iſte liber de conſolatione philoſophica.Ubi ſciendum phi-
loſophica conſolatio dicit̃ rationabilis demonſtratio declarās de cuius amiſſione

non eſt dolendū; et de cuius poſſeſſione nō eſt gaudēdum. et quia hoc pertractat in pͥſenti libͥo ideo ſic intitulatur. Quinto videndū eſt de generali ſumma huius totius libͥi. Ubi ſciendū ꝙ Boetius in hoc libͥo oſtendit bona tpalia eſſe tranſitoria et non cōſiſtere totaliter in eis totalē verā felicitatē et per cōſequēs non eſt dolendum de eoꝝ abſentia. nec gaudendū de eoꝝ pͥſentia et neminē debere extolli in pͥoſperis nec depͥimi in aduerſis. Oſtenditur etiā in pͥſenti libͥo quid ſit ſummum bonū: vbi ſit ſitum. et quō ad ipm pueniat. Etiā; oſtenditur ꝙ boni ſemꝑ ſunt potētes et mali ſemꝑ ſunt impotētes. et ꝙ bonis nunꝗ̃ deſunt ſua pͥmia malis nunꝗ̃ ſua ſupplicia Poſt hoc oſtēditur quid ſit diuina ꝓuidentia. quid caſus. qd fatū quid liberū arbitriū. Et ponit Boetius rationes quibus pͥobat liberum arbitrium non poſſe ſtare cum pͥouidentia diuina. et ponit quoͥundam falſam ſolutionem et eam impͥobat. poſtea oſtendit veram ſolutionē quam rationib⁹ confirmat. Jſta et alia plura pulchͥa determinantur in hoc libͥo ſicut patebit in ſequentibus.

Anitij. Maulij. Toͥquati. Seuerini. Boetij. Oͥdinarij. Patricij. viri exconſulis de conſolatione philoſophie Liber pͥimus feliciter incipit.

Metrū pͥimum heroicū elegiacum.

Armina qui quondā ſtudio floͥente peregi
Flebilis heu meſtos cogoͥ inire modos.

Carmina qui quondā ſtu. Pͥeſens liber Boetij pͥima ſui diuiſione diuiditur in quinq; partes ſecūdū; ꝙ ponit. v. libͥos ptiales q̃s cōtinet. Jn pͥmo cōqueritur ſe miſerijs ſubiectū Jn ſecundo ponit remedia conſolatiua. Jn tertio determinat de vera felicitate in quo ſit ſita et quō ad eā perueniatur. Jn quarto mouet quaſda; queſtiones ipſi philoſophie. Jn quinto determinat de caſu et ꝓuidentia diuina. Pͥimus liber incipit hic. Carmina. Secundus liber incipit ibi. Poſt h̄ paulliſper. Tertius ibi. Jam cātū illa finiuerat. Quartus ibi. Hec cum philoſophia. Quintus ibi. Dixerat oͥationiſq; curſum. Quid et de quo agatur in quolibet libͥo patebit loco ſuo. Pͥimus liber diuidit in. xiij. partes. quia huius pͥimi libͥi ſunt ſeptem metra et ſex pͥoſe que partes patebunt. que autem ſit materia et intentio cuiuſlibet partis ſimiliter patebit. Notandum autē ꝙ pͥimum metrū hui⁹ pͥmi libͥi vocatur elegiacum. Eſt aūt metrū elegiacū quod conſtat ex vno verſu exametro id eſt ſex pedum. et alio pentametro id eſt quinq; pedū. Et dicitur elegiacum ab eleys quod eſt miſeria. elegia cū eſt miſeria. Metru; cū elegiacum inuentum fuit pͥo deſcribenda miſeria quāuis eo hodie aliqui vtuntur ad alia deſcribenda. vnde oͥatius. Uſibus impariter cinctis querimonia pͥimum. Poſt hec incuſa eſt voci ſententia compos. Quis autē fuerit pͥimus adinuentoͥ talis metri elegiaci dubitatur. vnde oͥatius. Quis tamen exiguos elegos emiſerit autoͥ. Grāmatici certāt et adhuc ſub iudice lis eſt. Et diuiditur hoc pͥimū in quatuoͥ partes. Pͥimo Boetius deplangit ſtatum ſue miſerie ex parte permutationis

ſtudij .Secundo ex parte defectus corporalis Tertio ex parte ꝓlongationis vite miſerabilis.Quarto apoſtrophat cōtra ſuos amicos.ſecūda ibi.gloria felicis.tertia pars ibi. mors hoīm felix.quarta ibi.quid me felicem.primo facit quod dictum eſt ſecūdo approbat dictū ſuū ibi.Ecce mihi lacere.dicit primo.Ego Bo.qui quōdā tēpore ꝓſperitatis ſtudio meo florēte peregi id ē cōpoſui carmina ſupple delectabilia et iocūda.nunc tempore aduerſitatꝯ flebilis id eſt dignus vt defleaꝫ vel flebilis id ē triſtis cogor inire id ē inchoare. meſtos modos id eſt triſtia metra de mea miſeria.

Ecce mihi lacere dictāt ſcribēda came
Et veris elegi fletibꝰ ora rigant. ne

Notandum ſicut dictum fuit prius boetius vtitur in hoc libro tam proſa ꝙ metro.metro qꝛ talis modus ſcribendi magis fuit cōueniēs ſue materie.ſicut eñ potio curatiua que amara eſt delectabilius ſumitur ſi fuerit aliqua dulcedine ꝑmixta.ſic ratione phie in proſa tradite libentius a boetio ſuſcipiuntur ſi fuerint iocunditate metri dulcorate. Et ideo boetius nunc vtitur metro nūc proſa quia alternatis vti delectabilius eſt. vñ autor poetrie. Quod ſapit inſipidū vicioſa frequētia reddit. Itē nota ꝙ boetiꝰ incipit librū ſuū a metro nō a proſa.qꝛ modus ſcribendi metricus magis fuit viſitatus apud antiquos ꝙ proſaycus. vel ideo quia metrū eſt delectabilius proſa.vt ergo magis alliciat audientes ad ſuum librū ideo in principio libri ſui vtitur metro. Itē nota circa litteram ꝙ carmina vno modo dicuntur ſcripta metrica certis pedibus menſurata. Alio modo dicuntur quecunqꝫ dicta vel ſcripta etiam proſayca que ſunt de re delectabili. Boetius autē florente ſtudio cōpoſuit vtplurimū carmina proſayca de re delectabili. Edidit eñ quedam carmina philoſophica.quedā logicalia.quedā theologicalia.ſicut patet reſpiciēti eiꝰ diuerſos libros.tempore aūt aduerſitatꝯ cogebatur boetius ad cōponēdū carmina metrica triſtia. Item nota ſtudium eſt vehemens applicatio animi ad aliquid agendum cum bona voluntate.dico cū bona voluntate:quia in maliuolā animā nō intrabit ſapiētia.hec ſalomon. Et perfectio diſcipuli in tribꝰ cōſiſtit ex boetio de diſciplina ſcolarium.in attentione.docilitate.et beniuolētia. Homini eñ volēti ſciētiam et non vt oportet ſtudenti impoſſibilis eſt poſſeſſio boni. Euſtratius primo ethicoꝝ. Item nota ꝙ duplex eſt ſtudium florens et aridum. Ad ſtudiū florens tria exiguntur. Primo requiritur iuuentus.qꝛ iuuenes perſpicatiores ſunt ſenibus. ſenes aūt magis ſunt imemores. Secundo requiritur habitus neceſſarioꝝ. qꝛ natura nō eſt per ſe ſufficiens ad ſpeculandū: ſed oportet neceſſaria exiſtere.ex quarto ethicoꝝ. Tertio requiritur animi trāquilitas que contingit per ſedationē paſſionū. quia aīa quieſcens et reſidens fit prudens.vij.phiſicoꝝ. Ubi eñ paſſiones dñantur ibi intellectus obſcuratur.ideo boetius in fine huius primi hortando nos ad fugam paſſionum dicit. Gaudia pelle.pelle timorē.ſpemqꝫ fugato.nec dolor adſit. Nubila mēs eſt vinctaqꝫ frenis hec vbi regnant. Studiū aūt aridū eſt ad qḋ cōcurrunt oppoſite conditiones ſcꝫ ſenectus.neceſſarioꝝ defectus et animi ꝑturbatio. Nota ꝙ verſus de miſeria dicuntur meſti modi.dicuntur eñ modi a modulādo quia pedibus modulantur.et dicuntur meſti modi ratione materie quia ſunt de triſti materia ſcꝫ aduerſitatis. Nota ꝙ in primis duobus verſibus notatur antiteſis id eſt cōtra poſitio.dicitur eñ in primo verſu quondā peregi cui cōtrariatur in ſecūdo verſu cogor

inire id eſt incboare. Item dicitur in primo verſu florente ſtudio cui cōtrariatur in ſecundo flebilis. Itē dicitur in primo verſu carmina ſupple iocunda cui cōtrariatꝰ in ſecūdo meſtos modos. Item notandum ꝙ Boe. rationabiliter deplangit ſtatū ſuum ex parte permutationis ſtudij pbiloſopbici qd verſum fuit in ſtudiū poeticū quo nunc cogebatur vti. Propoſuit enī Boetius dolorem ſuū metrice cōſcribere

Has ſaltē nullꝰ potuit ꝑuincere terror
Ne noſtrū comites ꝓſequeretur iter.

et nō pbiloſopbice cōſolari. nam ſtudiū pbiloſopbicū eſt ſtudiū veritatꝭ quia ſcdo metbaphiſice vocari pbiam ſcientiam veritatis recte ſe babet. ſtudium aūt poeticum eſt ſtudium falſitatis. nam ex probemio metbapbiſice ſecundum prouerbiū mentiuntur multa poete. Item per ſtudiū pbiloſopbicū acquiritꝰ beatitudo ex. x. etbicoꝝ. Per ſtudium autē poeticū falſitatis certitudo ex ſecūdo metbapbiſice. Ecce mibi lacere. Hic Boetius approbat dictū ſuū. dixit enī ꝙ cogatur inire meſtos modos: boc ipſe probat. ſecundo reſpōdet q̄ſtioni ibi. bas ſaltem. pmo dicit bene dixi ꝙ cogor inire meſtos modos. ecce demōſtratio buius ad ſenſū. nam camene id eſt muſe poetice lacere id eſt lacerātes mentes boīm ille dictāt mibi dicta ſcribēda ſupple carmina metrica et elegi. i. verſus miſerie quos muſe mibi dictāt illi rigāt id eſt bumectāt ora id eſt faciē meā veris fletibus. Notandum ꝙ ſecundū poetas. ix. finguntꝰ fuiſſe muſe in monte elicone iuxta fontē cabalinū de q̄ fonte loquitꝰ perſius in pncipio libri ſui dicens. Fōte cabalino ⁊c. Que muſe finguntur poete miniſtraſſe ſcientiā cōponēdi carmīa metrica. et iſte muſe poetice vocabātꝰ camene quaſi canētes amene eo ꝙ multū delectant boīes ratione metri. Nota ꝙ ille muſe poetice dicuntur lacere actiue. q2 lacerant id eſt diſtrabunt mentes boīm ſubicientes ipſas diuerſis paſſionibꝰ. nunc paſſioni amoris nunc doloris ſicut patet per ouidiū de amore tractātē et per alios poetas. vl' dicūtur lacere paſſiue ratione poematū ſuoꝝ que poemata dicūtꝰ lacera. q2 non ſunt firmitate rationis ſtabilita. Ubi notādū ꝙ quedā carmina dicuntꝰ integra quedā lacera. Integra ſunt carmina pbiloſopbica nulla falſitate pmixta ſed firmitate rationū ſtabilita et animū firmāt. Lacera ſunt carmina poetica que nō inſtruūt boīem nec conſolantꝰ ſʒ lacerāt id ē diſtrabūt mētes boīm. nūc reducēdo boi ad memoriā voluptates. nūc dolorē. nūc alias paſſiones. Itē notandum verſus elegi principaliter inuenti fuerūt ꝓpter miſeriā deſcribendā. et q2 bos verſus muſe dictabant boetio per quos boetius magis ſuā miſeriā reduxit ad memoriā ꝙ̄ per eos cōſolaretꝰ: ideo elegi erāt cauſa ipi boetio veri fletus. Item notandū duplex eſt fletus adulatorius et verus. adulatorius qui eſt fictus qualis ē fletꝰ amaſie. Si enī dixerit amaſius ad amaſiam nō diligis me ipſa incipit flere quare vt ꝑ fletū firmius ipm poſſit tenere. cum autem nūmos nō poterit extorquere ab ipo dicit. vade gartio te nō noui vere. alius eſt fletus verus q ex vero cordis dolore et ex vera pietate ꝓcedit et ad talem fletū Boe. ꝓuocatꝰ fuit ꝑ muſas dictātes ſibi carmīa. Notādū ꝙ h̄ dictio elegi pōt exponi dupliciter. vno mō ꝙ teneatꝰ noīatiue et tūc ē ſenſus elegi. i. verſus miſerie rigāt ora mea fletibꝰ. alio mō ꝙ teneatꝰ genitiue ⁊ tūc eſt ſenſus. camene rigāt veris fletibus ora elegi. i. miſeri boīs. q2 elegus. a. um. i. miſer. ra. rū. ſcdm̄ buguitionem. Has ſaltē nullus. Hic boetius reſpōdet tacite queſtioni. Quereret aliqs quō muſe dictant tibi carmina ſcribenda cum ſis in exilium relegatus q2 intraſti ſine omni co-

miſtus. Ad hoc reſpondet Boe. Licet oĩs amici mei dereliquerunt me in exilio propter timorem imperialem. tamen has muſas nullus terror imperialis potuit vin cere quin ſequerentur noſtrũ iter vſqȝ in exiliuȝ dictantes nobis carmina. Notãdũ licet bona exteriora poſſint auferri ab hoĩe per violẽtiã ſicut per furtuȝ. per rapinã per incẽdiũ. tamẽ ſcientia nõ poteſt auferri ab hoĩe. nõ eñ ſcientia violentia auferẽ

Gloria felicis olim viridiſqȝ iuuente:
Solantur meſti nunc mea fata ſenis.

nec vetuſtate cõſumitur nec triſticia minuitẽ. vñ Seneca. ix. epiſtola ad lucillum recitat ꝙ cũ ſtil bõ capta patria amiſſis liberis amiſſa vxore ſua et aliĳs bonis ſolus ab incendio exierat requiſitus fuit a de metrio nũquid oĩa perdidiſſet. reſpondit nihil ꝑdidi. ȝ oĩa bona mea mecũ ſunt. iu ſticia. virtus et prudentia. et hoc innuit Boe. dicens Muſas ſe non reliquiſſe. vñ etiam alanus de planctu nature de ſcientia dicit. Super omneȝ poſſeſſionem gene roſa emanat poſſeſſio que ſperſa colligitur. erogata reuertitur. publicata ſuſcipit incrementum per quã nobilis theſaurus ſecretis penetralibꝰ naſcitur. effectus eter ne delectationis acquiritur. hec eſt ſol per queȝ mens deĳcit a tenebris cordis ocu los delicioſa animi paradiſus. hec immortalem ex mortali facit et caducum hoĩem in deum deifice mutationis auctoritate conuertit. Nota circa hanc dictionem ſal tim ꝙ tres dictiões ꝓferri poſſunt per tim que deberent proferri per tem. vnde pro ferimus ſaltim pro ſaltem. timpus pro tempus extimplo ꝓ extemplo qḋ ẽ cõtra hu guitiõeȝ q dicit. Tin tria deteſtor extimplo timpora ſaltim. Gloria felicis. Hic boe tius deplangit ſtatum ſuum ex parte defectus corporalis. Et primo ꝓponit euȝ in generali. ſecundo in ſpeciali. ſecũda ibi venit eñ. dicit primo quondaȝ cõſolabatur me gloria felicis id ẽ proſpere iuuẽtutis et gloria viridis iuuente id eſt delectabilis iuuentutis ſed nunc fata id eſt euentus meſti ſenis id eſt triſtis ſenectutis ſolantur id eſt cõſolantur mea id eſt meam ꝑtem. quaſi diceret prius cõſolabar dulci iuuen tute. nunc autẽ cõſolor triſti ſenectute. ſecundum illã ſententiã ſic exponitur littera. Gloria felicis iuuente id eſt ꝓſpere iuuentutis viridis id eſt delectabilis iuuẽtutis quondam ſupple conſolabatur me nunc fata id eſt euentus meſti ſenis id eſt triſtis ſenectutis ſolãtur mea id eſt meam parteȝ. Notandum ꝙ cõiter illa littera aliter exponitur referẽdo eã ad muſas poeticas ſic. Camene que quondã tempore iuuẽ tutis erant gloria felicis et viridis iuuẽtutis. quod dicitur pro tanto quia iuuenes olim ſolebant informari in arte poetica in qua proficientes glorificabãtur in vſu metrorũ et rigmorum. nunc autẽ camene ſolantur mea fata inqȝ meſti ſenis. Notã dũ ꝙ felix iuuentus eſt que bonis exterioribus eſt adornata de quibus bonis lo quitur Ariſtote. circa principium libri de bona fortuna dicens. Sine rebus exte rioribꝰ quaꝝ fortuna eſt dñã nõ cõtingit eſſe felicem. ſed viridis id eſt delectabilis iuuẽtus eſt illa q̃ bonis nature ẽ decorata ſcȝ fortitudine. pulchritudine. et agilita te. Unde Ariſtoteles in ethicis. non omnino felix eſt qui ſpecie turpis aut ſolitariꝰ aut carens prole. Nota ꝙ Boetius repreſentat in ſe ſtatum miſerie cum dicit fa ta meſtis ſenis ſe conſolari cum minime hoĩem conſolantur ſed magis perturbant. etiã cũ dicit muſas poeticas ſe conſolari ſimiliter repreſentat ſtatum miſerie. quia muſe poetice nõ cedent alicui in ſolatiũ ſed potius in alimentum doloris. Item de ſignificationibus fati ponit huguitio duos verſiculos dicens. Conſtellatio mors

prece reſponſa deoꝝ. Euentus rerū ſignantur nomine fati. Venit enim properata malis. Hic boetius declarat in ſpeciali defectum corporalē dicens. Bene dico ꝙ fata meſte ſenectutis nunc conſolanť me. enim pro quia ſenectus inopina id eſt inopinata per apocopā properata id eſt feſtinata venit in malis id ē cum ſuis malis et incommodis et dolor ſupple quem patior iuſſit ineſſe id eſt induxit mihi ſuam etatem. per qđ innuiť ꝙ nō ſolum etas inducit dolorem ſed ecōuerſo dolor inducit et cauſat etatem et ſenium. Et tūc Boe. poīt duo ſigna ſue ſenectutis dicens. cani ſupple capilli intempeſtiui id eſt ante debitum tempus fundūtur in vertice

Venit eī ꝓꝑata malis iopina ſenect⁹.
Et dolor etatem iuſſit ineſſe ſuam.
Intempeſtiui funduntur vertice cani.
Et tremit effeto corpore laxa cutis.
Mors hoīs felix q̄ ſe nec dulcibus anis
Inſerit: et meſtis ſepe vocata venit.

id eſt in capite meo. Aliud ſignum ſenectutis ibi ꝙ cutis mea laxa id eſt ſoluta tremit corpore effeto id eſt carne conſumpta et euacuata. Nota ꝙ hominem ſenem multa mala et incōmoda circūueniunt. nam pellis eius contrahitur. cor eius cōcutitur. pulmo eius debilitatur. lumbi eius indurantur. dorſum incuruatur. membra tremunt. Unde poeta dixit. Optamus ſenium dum venerit eſt male ventum. Hoc eſt gibboſum ſurdum cecumq₃ moroſum. propter hoc dicit Boetius ꝙ ſenectus venit mihi cum ſuis malis. Nota circa illam partem et dolor etatem. ꝙ triplex eſt cauſa ſenectutis. ſc₃ etas. infirmitas. et aduerſitas. Senectus que inducitur per etatē naturalis eſt. que autem inducitur per infirmitatem vel aduerſitatem accidentalis eſt qualis ſenectus fuit in Boetio qui ſenuerat propter multitudinem doloris et triſticie. Notandum ꝙ canicies Boetij fuit intempeſtiua. Huguitio dicit intempeſtiuum eſt quod eſt incongruum. inconueniens. inutile vel ſine tēpore. vnde intempeſtiuum dicitur illud quod non habet ydoneum tempus vel qđ nō eſt cōueniēs tempore. et q₂ Boetius iuuenis erat etate et cum ſenuerat ex aduerſitate iam canicies eius fuit intempeſtiua. Nota ꝙ in iuuenibus cutis eſt denſa propter multitudinem ſanguinis ex quo ſanguine generatur caro. ſed quia ſanguis diminuitur in ſenibus diminuitur etiam caro in eis: ideo cutis ſenum eſt laxa. Notandu₃ circa hoc vocabulum effeto ꝙ ipſum tractum eſt a mulieribus pregnātib⁹ que cū pepererint dicuntur effete id eſt fetu euacuate. vnde dicit huguitio ꝙ fetus eſt natus mulieris adhuc in vtero exiſtens. et dicitur a foueo. ues. ꝙ ibi foueatur. inde fetus. ta. tum. id eſt plenus. na. num. Inde effetus id eſt debilis quaſi ſine fortitudine virium vel viribus euacuatus. Inde fetoſus fetoſa fetoſum id eſt plenus fetu. vnde in pſalmo Oues eorum fetoſe id eſt plene fetu. et ſenes poſſunt dici effeti q̄ſi extra fetū poſiti. quia ſenectus non eſt apta ad generandum fetum. Mors hominum felix. Hic boetius deplangit ſtatum ſuum ex parte durationis vite miſerabilis. Et primo premittit que mors hominū ſit felix et que nō. et dicit ſic. Illa mors eſt felix que nec inſerit id eſt non immittit ſe dulcibus annis id eſt temporibus proſperis cum delectat homine viuere Similiter illa mors eſt felix que ſepe vocata venit meſtis ſupple annis id eſt triſtib⁹ ānis. q₂ in ānis aduerſitatis miſeri cōſueuerunt vocare mortē. Tunc oſtendit que mors hominum ſit crudelis dicens. Heu ꝙ̄ ſurda aure .i. recluſa aure

ſeua mors id eſt crudelis auertitur id eſt ſpernit miſeros homines et negat id eſt nõ vult claudere flentes oculos corpus.quaſi dicat crudelis mors eſt que nõ permittit miſeros mori.et dicit flentes oculos per hoc innuens quod in morte oculi hominum clauduntur. et tunc Boe.deplangit prolõgationem ſue vite dicens.Dum fortuna malefida id eſt perfida mihi faueret id eſt arrideret leuibus id eſt tranſitoriis bonis triſtis hora ſupple mortis. pene merſerat id eſt oppreſſerat meum caput.q.d. tempore proſperitatis ſemper accelerauit mors opprimere me:nunc autem quia fortuna nubila id eſt aduerſa mutauit fallacem vultum impia id eſt miſera vita protrahit id eſt prolõgat moras ſupple

Heu heu quam ſurda miſeros auertitur aure
Et flentes oculos claudere ſeua negat
Dum leuibus malefida bonis fortuna faueret
Pene caput triſtis merſerat hora meum
Nunc quia fallacem mutauit nubila vultum
Protrahit ingratas impia vita moras

viuendi ingratas id eſt odioſas mihi.quia propter miſeriam tedebat ipſum Boe. viuere. Nota quod licet ſecundum vulgares et ſecundum apparentiam hec ſententia de morte felici et crudeli videtur vera:tamen ſecundum rei veritatem eſt falſa:quia mors etiam tempore proſperitatis poteſt eſſe bona:nam ſecundum Senecam optimum eſt mori cum delectat viuere. et tempore aduerſitatis poteſt mors eſſe mala.quia aduerſitas ſepe inducit deſperationem.Boetius autem repreſentando ſtatum miſeri hominis hanc ſententiam ponit tanquam veram. Notandum quod mors vel cõparatur ad vitam preſentem vel futuram.Primo modo illa mors dicitur felix que fugit tempore proſperitatis et accelerat tempore aduerſitatis.Si autem comparatur mors ad vitam futuram. tunc ipſa poteſt dici bona et mala tempore proſperitatis et etiam aduerſitatis. quia ſi mors ducit ad gloriam dicitur bona.ſi ad penam dicitur mala.Notandum ſecundum Remigium ſuper donatum.heu aliquãdo eſt monoſillabum.aliquãdo diſſillabum ſicut metri neceſſitas requirit.vnde in propoſito eſt diſſillabum dicẽdo.heu quam ſurda miſeros auertitur aure.Notandum quod hoc verbum auertor quãdoque eſt paſſiuum cõſtructum cum ablatiuo mediante prepoſitione.vt dicẽdo auertor a te et eſt idem quod remoueor.aliquãdo eſt verbum deponens cõſtructum cum accuſatiuo. vt dicendo auertor te et tunc idem eſt quod ſperno te et ſic accipitur in propoſito cum mors auertitur id eſt ſpernit miſeros. vnde verſus. In vi paſſiui notat auertor remoueri.Si ſit deponens auertor ſpernere ſignat.Notandum boetius appellat fortunam malefidam quia eſt deceptiua.vnde Seneca.Neminem aduerſa fortuna cõminuit niſi quem ſecunda decipit.et alibi Seneca. Fortuna nemini ſeruat fidem.nulli obeſſe ſemel contenta eſt.quem nimium fouet hunc ſtultum facit. Nota fortune bona dicuntur leuia quia tranſitoria.Non enim perdurat circa hominem ſecundum Senecam.Illud non eſt tuum quod fortuna fecit eſſe tuum. Bonum enim quod dare potuit potuit et auferre. Notandum quod Boe. appellat fortunam nubilam id eſt obſcuram ſiue cecam.depingebatur enim antiquitus fortuna ceca quia ex improuiſo accedit et recedit.vel quia cecum reddit hominem extollendo eum in proſperis et deprimẽdo in aduerſis. Notandum quod Boetius dicit fortunam olim circa ſe mutaſſe fallacem vultum. quia fortuna olim depingebatur duplici facie.anteriori alba.poſteriori autem parte nigra per albam deſignabatur proſperitas.per nigram aduerſitas.mutauit ergo fortuna circa Boetium fallacem vultum proſperitatis.poſtea oſtendit ei vultum aduerſitatis

Quid me felicem totiens iactaſtis amici. Hic Boe. deplangit ſtatū miſerie ſue apo
ſtrophando cōtra amicos dicens. O amici mei quid .i. ꝓpter quid iactaſtis .i. iactā
do dixiſtis me totiens felicem. fruſtra enī hoc dixiſtis qꝛ felicitas mea non erat ſtabi
lis qđ patet ex hoc qꝛ ego cecidi. et ille qui cecidit de proſperitate in aduerſitatem
non erat ſtabili gradu ꝓſperitatis. Notandum duplex eſt felicitas pollitica que cō-
ſiſtit in bonis exteriori-
bus et talis nō eſt ſtabil'
ſicuti nec bona exterio-
ra. Alia eſt felicitas ſpe
culatiua q̄ ꝯſiſtit in actu
ſapiētie ſcʒ in ſpeculatōe
ſubſtātiaꝝ ſeparataꝝ. et
talis felicitas eſt ſtabilis
et imutabilis cum ſit bo
num optimū. pulcherri-
mū. delectabiliſſimuʒ. ex
primo ethicorum.
Proſa prima ꝑmi libri.

Quid me felicē totiēs iactaſtis amici
Qui cecidit ſtabili non erat ille gradu

Proſa prima primi libri.

Ec dum mecū tacitus ipſe repu
tarem: querimoniamqʒ lacrima
bilem ſtili officio deſignarem: aſtitiſſe
mihi ſupra verticem viſa eſt mulier

Ec dum mecum tacitus ipſe. Hic incipit proſa ꝑma hui⁹ primi in qua
Boeti⁹ introducit phiam ſup ſuā miſeriā cōſolātē. Ubi nota q̄ Bo.
b dolens et ipa phia ipm cōſolans nō ſunt aliud niſi animus dolens ex
oppreſſione ſenſualitatis et ratio cōſolās ex vigore ſapientie. et diuidit
Primo oſtendit Boeti⁹ quomodo phia ſibi apparuit. ſecūdo quid circa ipm ege-
rit. ſecūda ibi. Que vbi poeticas muſas. Primo deſcribit apparitiōem phie quo ad
tempus et ad locū. et deſcribit ei⁹ diſpoſitiōem quo ad vultū. quo ad aſpectuʒ. quo
ad colorē et vigorē et q̄ ad etatē. Secūdo deſcribit phiam q̄tū ad habitū exterio-
rem. Tertio quo ad ornamenta et inſignia que manib⁹ geſtabat. ſecūda ibi. Ueſtes
erant. Tertia ibi. Et dextra quidē. dicit primo. Dum ego Boeti⁹ hec que ſup in
metro dixi tacitus mecū reputarē id eſt cogitarē. et querimoniā lacrimabilem id eſt
prouocāteʒ ad lacrimas deſignarē id eſt deſcriberē ſtili officio viſa eſt mihi mulier
aſtitiſſe ſupra verticē .i. ſupra caput admodū .i. valde reuerēdi vultus oculis ardēti
bus et perſpicacib⁹ .i. claris vltra cōem valētiaʒ hoīm .i. vltra hoīes que apparuit in
colore viuido .i. delectabili. et apparuit mihi tā q̄ʒ inexhauſti id ē incōſumpti vigoris
q̄uis ipſa foret ita plena eui .i. duratiōis vt nullo mō nr̄e crederet eē etatis. ſtatura
eius ambigue id eſt dubie diſcretionis .i. cognitiōis. qꝛ nunc .i. aliquādo cohibebat
id eſt extēdebat ſeſe ad cōem mēſurā hoīm .i. lōgitudineʒ nūc .i. aliquādo videbatur
pulſare id eſt attingere celū cacumine ſummi verticis .i. altitudine capitis. q̄ cū ca-
put altius extuliſſet ipm etiam celum ſua longitudine penetrabat. Notandum q̄
Boetius deſcribit phiam ſibi apparuiſſe ſub ſpecie mulieris. quia phia apud gre-
cos et ſapiētia apud latinos eſt generis feminini. vel ideo quia ſicut mulier īfātes
lacte nutrit. ſic philoſophia minus perfectos nutrit facilibus doctrinis. vel ideo qꝛ
Boetius erat eger. mulier autem magis eſt compaſſiua et magis abilis ad cōſolā-
dum egrum q̄ʒ vir. Nam ſcd̄m Salomonē vbi non eſt mulier ibi ingemeſcit eger.
Notandum ſtare eſt erecto modo ſe habere. et qꝛ phia erigit hoīem ad delectatio-

nes intellectuales faciens cadere ſenſuales.ideo ipſa deſcribitur ſtetiſſe. et dicitur ſtetiſſe ſupra verticem q2 phīa eſt in aīa intellectiua q̄ non habet organū in vertice nam aīa intellectiua nullus organi corporalis eſt actus. vel dicit ideo ſtare ſupra verticem quia de ſupero cardine clapſa venit vt dicit Boe.tertia proſa huius pmi

Notandum phīa dicitur reuerēdi vultus q2 ſuos poſſeſſores reuerēdos facit. nam ſcdm Tulliū ſola ſapientia eſt q̄ meret hono res. Itē ſcdm Tulliū reuerentia eſt decēs ac matura grauitas que habetur p phīam. ergo dicitur reuerendi vultus. Notandum illud qd eſt ardens eſt penetratiuuz et q2 per rōem et intellectuz que ſunt oculi phīe penetramus intima rez et quiditates earū. ideo phīa dicit apparuiſſe ardentibus oculis.et quia p phīam ſpeculamur ea q̄ vulgares et cōmunes non ſpeculātur. ideo dicitur habuiſſe oculos pſpicaces vltra cōmunez hominum valentiam.

Reuerendi admodum vultus oculis ardentibus.et vltra cōmunē hoim valentiaz perſpicacibus colore viuido atqz inexhauſti vigoris.qzuis ita eui plena foret vt nullo mō noſtre crederetur etatis. Statura diſcretionis ambigue. Nam nunc quidem ad cōmunē ſeſe hominum menſuram cohibebat. Nunc vero pulſare celum ſummi verticis cacumine videbatur. Que cum caput altius extuliſſet:ipſum etiam celuz penetrabat.ſeſe reſpicientiumqz hominum fruſtrabatur intuitus.

Notandum color viuidus eſt color naturalis pulcher et delectabilis.et quia phīa in ſe pulcherrima eſt cum ſit res mirabilis et diuina et delectabilis q2 mirabiles affert delectationes.ideo deſcribitur apparuiſſe in viuido colore. Item philoſophia apparuit inexhauſti vigoris. quia philoſophia cum ſit perpetua exhauriri non poteſt.vel ideo inexhauſti vigoris.quia quantūcūqz homo cogneſcat de phīa adhuc reſtant plura cognoſcēda. qd patet ex diuerſitate opinionum in phīa quarū vna deſtruit aliam.Item q2 philoſophia eſt eterna et preceſſerat ipſum Boetium.ideo dicit eam non fuiſſe ſue etatis. Notandum tres ſunt ptes philoſophie eſſentiales ex ſexto methaphiſice.naturalis.mathematica ⁊ diuina ſcdm naturalem phīam dicitur phīa ſe cohibere ad cōmunē menſurā hoim inquātum tractat de naturalibus que coiter via ſenſus cognoſcūtur inter que natura hominis eſt ſummū ad qd peruenitur.Dicit autez philoſophia pulſare celum quo ad mathematicā id eſt quo ad aſtronomiā inqātū tractat de motibus et figuris aſtroz dicitur autē penetrare celum quo ad methaphiſicam inquātū dirigit in cognitionē dei et ſubſtantiarum ſeparatarum.et dicitur philoſophia fruſtrare intuitum hoim reſpicientium.quia perfectam cognitionem ſubſtantiarum ſeparatarum in hac vita habere non poſſum9. nam ſicut ſe habet oculus nicticoracis ad lumen ſolis.ſic intellectus noſter ad manifeſtiſſima in natura.ex ſecundo methaphiſice. Veſtes erāt tenuiſſimis filis.Hic Boetius deſcribit philoſophiā quantum ad habitum exteriorem.primo quantum ad materiam veſtium. ſecundo quātum ad picturam veſtium

tertio ꝗ̄tum ad violentiam veſtibus illatā ⁊ legant partes ſimul. dicit primo. Ve-ſtes phie erant perfecte tenuiſſimis id eſt ſubtiliſſimis filis. ⁊ erant ex ſubtili artificio ⁊ ex materia indiſſolubili quas veſtes ipſa texuerat ꝓprijs manibus. vti ꝑ ſicut ego cognoui eadē phia ꝓdente id eſt reuelante mihi in tertia ꝓſa huius primi. quarum ſupple veſtiū ſpeciē id eſt pulchritudinē quedam caligo id eſt obſcura ignorātia ne-

Veſtes erant tenuiſſimis filis: ſubtili artificio: indiſſolubili materia perfecte quas vti poſt eadem prodente cognoui ſuis manibus texuerat. Quarū ſpeciem veluti fumoſas imagines ſolet caligo quedā neglecte vetuſtatis obduxerat. harū in extremo margine. P. grecum in ſupremo vero. T. legebatur intextum. Atq̄ʒ inter vtraſq̄ʒ litteras in ſcalarum modum gradus quidam inſigniti videbantur: quibus ab inferiore ad ſuperius elementum eſſet aſcenſus. Eandem tamen veſtem violentorum quorundam ſciderant manus: ⁊ particulas quas quiſq̄ʒ potuit abſtulerant.

glecte vetuſtatis .i. negligentie veterū obduxerat id eſt obfuſcauerat veluti ſolet ſupple obducere caligo fumoſas imagines .i. in fumo ſtantes. tunc oſtēdit quid fuerit depictum in veſtibus eius dicens. In extremo margine id eſt in inferiori parte harū veſtium legebatur intextum. P. id eſt practica. i ſupremo ſupple margine id eſt i ſuperiori parte veſtium erat intextum. T. id eſt theorica quod interpretatur ſpeculatiua. ⁊ inter vtraſq̄ʒ litteras inter T. ⁊. P. erant quidam gradus inſigniti id eſt impreſſi ad modum ſcalarū quibus a gradibus aſcendebatur ab inferiori littera ad ſuperiorem. Tunc tangit violentiam veſtibus illatam dicens. Eādem veſtem abſciderant id eſt lacerauerāt manꝰ quorūdā hominum violentorum ſupple facientium violentiaʒ. ⁊ vnuſquiſq̄ʒ abſtulerat particulas veſtis q̄s poterat auferre. Notandum ꝙ per veſtes philoſophie intelliguntur partes eſſentiales ⁊ artes liberales. Sicut enim corpus veſtibus ornatur. ſic philoſophia ſuis ꝑtibus decoratur. Per fila autem ſubtiliſſima intelligantur precepta philoſophicalia ſiue propoſitiones philoſophicales. Sicut enim vnum filum in veſtibus ordinatur circa aliud: ſic vna propoſitio iuxta aliam. que propoſitiones dicuntur ſubtiliſſime: quia per eas homo ſubtilia inueſtigat. Dicuntur ⁊ huiuſmodi precepta ſubtili artificio ratione ornatus verborum ⁊ ſententiarum que in eis inueniuntur. et ſunt ex materia indiſſolubili: quia licet a quibuſdam male exprimantur: tamen in ſeipſis habent veritatem indiſſolubilem. Notandum per manus philoſophie per quas ſuas veſtes texuerat: intelliguntur philoſophi qui precepta philoſophicalia cōſcripſerunt. ⁊ dicuntur rationabiliter manus philoſophie: quia niſi fuiſſent inſtructi preceptis philoſophicis ea exprimere minime valuiſſent. Notandum ꝙ veſtes philoſophie dicuntur fuiſſe obducte quadam caligine: quia tempore Boe. artes ad tantā negligentiā deuenerāt q̄ꝛ pauci eas curabāt. Sed Bo. eas trāſtulit ⁊ expoſui: ſiue

cõmentatoꝛis eſt. vel ideo veſtes phie fuerunt fumoſe: quia ab antiquis obſcure fuerit tradita phia ab Empedocle poetice. a Platõe enigmatice. ab Ariſtotele ſub verboꝝ obſcuritate. Nota ꝙ due ſunt ꝑtes pꝛincipales phie: ſcꝫ pꝛactica ⁊ theoꝛica. idͦ in veſte phie erant due littere intexte. ſ. P. ⁊. T. P. aũt erat ĩ inferioꝛi ꝑte veſtis et T. in ſuperioꝛi. per quod innuitur ꝙ pꝛactica phia eſt inferioꝛ ſpeculatiua oꝛdine dignitatis. Per gradus aũt medios qui erãt inter vtraſqꝫ litteras intelligun tur ſcientie eloquentie q̃ ſunt: grammatica: logica: rhetoꝛica. Notandum ꝙ dicitur aſcenſum fuiſſe ꝑ gradus a pꝛactica ad ſpeculatiuã. per hoc innuit ꝙ hõ ꝑmo debet eſſe ſufficienter iſtructus in pꝛacticis vt poſt aſcendere valeat contemplatiuis. Notandũ quid ſcit ſcindere veſtes phie. illi tãtũ dicuntur veſtes ſcindere phie qui putant habẽtes vnã ſciam ſe eẽ perfectos

Et dextera quidem eius libellos: ſceptrum vero ſiniſtra geſtabat. Que vbi poeticas muſas vidit noſtro aſſiſtẽtes thoꝛo fletibuſqꝫ meis verba dictantes cõmota pauliſper ac toꝛuis iſlãmata luminibus. P. Quis iquit has ſcenicas meretriculas ad hũc egrum ꝑmiſit accedere. Que doloꝛes eius nõmodo vllis fouerent remedijs: verũ dulcibuſ inſuꝑ alerent venenis. He ſunt enĩ que ĩfructuoſis affectuũ ſpinis vberem fructibus rationis ſegeteꝫ necant. hoium

philoſophos ſine alijs. Si autem aliqui ſciant vnam artem ſine alia dummodo ſe cognoſcant non eſſe perfectos philoſophos tales non ſcindunt veſtes philoſophie. vel illi ſcindunt veſtes phie qui per extoꝛtas expoſitiones trahunt veras ꝓpoſitões ad ſuas falſas opiniones. Et dextera quidem eius. Hic Bo. deſcribit phiam q̃tũ ad inſignia ⁊ oꝛnamenta que manibus geſtabat dicens. ⁊ dextera manus phie geſtabat libellos. ſiniſtra vero geſtabat id eſt poꝛtabat ſceptrum id eſt virgam regalem

Notandum ꝙ oĩs cura ⁊ intentio viri ſapientis verſatur vel circa contemplatõeꝫ ſapientie que deſignatur per libellos. vel circa regimen reipublice qͦd deſignatur ꝑ ſceptrum. ⁊ quia contemplatio ſapientie potioꝛ eſt q̃ꝫ regimen reipublice. ideo philoſophia dicitur in dextera habere libellos: in ſiniſtra vero ſceptrum. Que vbi poeticas muſas. Poſtq̃ꝫ Boetius oſtendit quomodo philoſophia ſibi appꝛuit. hic oſtendit que circa ipſum egerit. ⁊ pꝛimo oſtendit quõ muſas poeticas fugauit. ſcd͛o oſtendit quomodo ipſe de hoc obſtupuit. tertio quõ philoſophia ſibi appꝛopinquãſ ſtatũ eius deplanxit. ſcd͛a ibi. At ego. tertia ibi. Tum illa. dicit pꝛimo. que ſupple philoſophia. vbi pꝛo poſtq̃ꝫ vidit poeticas muſas aſſiſtentes noſtro thoꝛo id eſt lecto: qꝛ Boeti. tanq̃ꝫ eger in lecto decubuit. ⁊ cum vidit muſas dictantes carmina meis fletibus. ipſa phia pauliſper id eſt aliquantulum commota ⁊ inflammata id eſt incẽſa toꝛuis luminibus id eſt crudelibus vel terribilibus oculis inquit quis permiſit has meretriculas ſcenicas id eſt vmbꝛoſas accedere ad hunc egrum. qui doloꝛes eius nonmodo id eſt non tantum non fouerent id eſt ſanarent nullis remedijs id eſt medicamentis verum pꝛo ſed alerent ſupple doloꝛes eius dulcibus venenis.

He ſunt enĩ muſe que infructuoſis ſpinis affectuũ id eſt paſſionum necant id eſt

ſuffocant vberem.i.fertilē fructū rationis fructibus.i.in fructib⁹ ſuis et mentes hominum aſſuefaciūt morbo non liberāt. Tūc alloquitur muſas di. O muſe ſi veſtre blādicie detraxiſſent nobis quē.i.aliquē virū pphanū.i.illiteratū vti p tanq̄ ſolitū id eſt ſimilē vulgo ego putarē id ferēdū.i.patiēdū min⁹ moleſte.quippe in hoc nihil lederent noſtre opere.i.noſtre ſedulitates.ſed vos allexiſtis nobis hūc hoīem enutritū ſtudijs.i.ſciētijs eleaticis.i.ariſtotelicis atq; achademicis platonicis tunc fugat eas dicēs. ſ; abite.i.recedite vos ſirenes dulces vſq; in exicium.i.in mortē.et relinquite eū curandu; meis muſis.i.doctrinis ſalutiferis tunc iſte chorus.i.turba muſarū increpitus .i.redargutus.meſtior.i.triſtior exiſtens vultu; ſuū deiecit.i.iclinauit.humi id eſt terre et rubore cōfeſſus verecūdiā triſtis exceſſit.i.exiuit limen. i. domu; in qua decubuit Boetius. Notandu; q̄

q; mētes aſſuefaciūt morbo nō liberāt
At ſi quē pphanū vti vulgo ſolitum
nobis blanditie veſtre detraherent mi
n⁹ moleſte ferēdū putarē. Nihil quip
pe in eo noſtre ope lederēt. Hūc vero
eleaticis atq; achademicis ſtudiis enu
tritū. ſed abite poti⁹ ſirenes vſq; in ex
citiū dulces. meiſq; eū muſis curādum
ſanandūq; relinquite. B. his ille chor⁹
increpitus deiecit humi meſtior vultū
cōfeſſuſq; rubore verecūdiā limen tri
ſtis exceſſit. At ego cui⁹ acies lacrimis

ideo muſe poetice dicebant̄ aſſiſtere thoro Boetij.q2.B.ſtuduit metrice dolorem ſuū cōſcribere. Itē phia dicit paulisper cōmota.per qđ innuit q̄ ira imoderata non debet cadere in virum ſapiētē; q2 virtus cōſiſtit in moderatione paſſionu;. vñ licet iraſci ſit hoī naturale.tamē iraſci qñ oportet et vt oportet et quātū oportet eſt hoīs virtuoſi et ſapientis.vñ Seneca. Quid crudeli⁹ ira. Similiter in de vtutib⁹ cardinalibus.eſto tardus ad iram. Item interrogatio quādoq; fit cauſa ignorātie alicuius aliqñ vt ex reſpōſiōe facta aliqđ pbet̄.qñq; fit pρter increpationē faciendā et hoc vltimo modo phia interrogat di.qs has ſenicas meretriculas ⁊c. Notādū q̄ muſe poetice dicuntur meretricule.ſicut eñ meretrix allicit hominē delectādo nihil vtilitatis ſibi cōferendo et cōmiſcet ſe cuilibet non ex amore ſed ſpe lucri.ita poete non ſcribunt amore ſciētie ſed vt aliquid laudis vel pmij cōſequāt̄.et delectant ratione metri modicū vtilitatis cōferēdo ſed diuerſas paſſiones inducēdo. Appellat aute; phia muſas meretriculas ſcenicas.q2 carmia poetica in ſcena cōſueuerūt pnūciari Ubi nota q̄ ſcena dicebat̄ locus vmbroſus in teatro vbi abſcōdebāt̄ pſone pnūciantes carmia tragitia vl' comica.vñ ſcena interp̄tat̄ vmbratio vl' vmbra.vl' id muſe poetice dicūt̄ ſcenice.i.vmbratiles q2 ſunt vmbra ſciētie nō vera ſciētia cū obūbrēt mētes hoīm. Item metrica deſcriptio doloris nō ſanat dolorē ſed magis auget.q2 conſideratio miſerie eſt puocatiua triſticie. vnuſqſq; aūt cū diligētia cōſiderat qđ ſcribere vult. Item metrica deſcriptio dicitur eſſe dulce venenu; quia placet et nocet.ratione metri placet ſed propter recordationē doloris nocet. Item affectus eſt vehemēs animi paſſio animū torquēs et verū iudiciu; rationis impediens .et ſunt

quattuoꝛ affectus animi.gaudiũ.doloꝛ.ſpes et timoꝛ.qui dicunt̃ infructuoſe ſpine.
quia ſuffocãt ſegetẽ rationis q̃ eſt ſciẽtia et virtus.Jtẽ licet de omni erroꝛe dolẽdũ
ſit potius tamẽ de erroꝛe ſapientis q̃ʒ inſipientis.nã erroꝛ ſapiẽtis alios exẽplo coꝛ
rũpit.erroꝛ aũt inſipiẽtis nõ qꝛ ab inſipiente nõ trahit̃ exemplũ ꝓpter quod dixit ſa
luſtius.oĩa mala exẽpla a rebus bonis oꝛta ſunt. Ergo dic̃ phĩa magis dolendum
de erroꝛe Boe.q̃ʒ alte-
rius ꝓphani.Jteʒ ſcd̃m
Huguitionẽ phanũ ideʒ
eſt ꝙ templũ. Jtem pꝛo
phanus.i.ſacrilegus q̃ſi
pꝛocul a fano.i.a tẽplo
Pꝛophanũ etiã dr̃ quic
quid nõ eſt ſacrũ. vnde
om̃es laici et illiterati di
cũtur ꝓphani q̃ſi ꝓcul a
phano ſapiẽtie.Jtẽ ſecũ
dũ Huguitõem opera ẽ
ſedulitas in rebus agen
dis.opa aũt phĩe eſt in-
tentio vl' laboꝛ ad aliqd
philoſophicũ adiſcendũ
Jteʒ eleys ẽ ciuitas gre
cie i qua ſtuduit Ariſto
teles.vnde ſtudia ſua di
cuntur eleatica. Achademia aũt fuit ciuitas vl' villa in qua ſtuduit Plato.vñ ſtudia
ſua dicuntur achademicha.vtriſqʒ autẽ ſtudijs Boetius fuit enutritus.Jteʒ phĩa
muſas appellat ſirenes.ſic̃ eñ ſirenes dulcedine cãtus attrahũt naues periclitãdo
eas:ſic muſe delectatiõe metri alliciũt hoĩes vel mẽtes hoĩm et rationẽ aliq̃ affectu
ſubmergũt et obſcurãt.Jtem ꝙ vna phĩa cõuentũ muſaꝝ expulit ſignat̃ ꝙ vn⁹ ſapi
ens ſua virtute ⁊ ſapiẽtia infinitos erroꝛes ſtultoꝝ extinguit.At ego cuius acies.hic
Boe.oſtẽdit qũo obſtupuit de actu phĩe di.At ego Boe.cui⁹ acies.i.viſio merſa
lacrimis caligarat.i.obſcurata fuerat.vt nec poſſem dinoſcere.i.inueſtigare quenã
id ẽ q̃ eſſet hec mulier tam imperioſe auctoꝛitatis.i.potẽtie ego obſtupui.i.miratus
fui et defixo id eſt inclinato viſu in terram tacit⁹ cepi expectare quidnã deinceps.i.
cõſequẽter eſſet actura circa me.Notãdũ qꝛ Bo.doluit de amiſſione reꝝ tꝑaliũ ei⁹
acies.i.ratio ⁊ intellect⁹ caligarat.i.ꝙ nõ potuit cognoſcere phĩam.No.ꝙ licʒ.B.
de actu phĩe obſtupuit tñ tacit⁹ expectauit qd deinceps facere vellet.ꝑ h̃ innuẽs ſe
eſſe talẽ q cõſolatiõeʒ accipet.q eñ refutãt alios audire nec audita rõne acqeſcũt ta
les ſibĩ ipis obſtaculũ ꝯſolatiõis faciũt. Tum illa ꝓpi⁹ accedẽs. Hic.B.oñdit qũo
phĩa ſibi appꝛopinquãs ſtatũ ei⁹ deplãxit di. Tũ illa phĩa accedẽs ꝓpius cõſedit
in extrema pte lectuli.i.coꝛdis mei et intuẽs meũ vultũ grauẽ.i.grauatũ luctu atqʒ
deiectũ.i.inclinatũ in humũ.i.in terrã meroꝛe.i.triſticia ꝯqueſta ẽ his v̾ſib⁹ ſequẽtib⁹
de pturbatõe nr̃e mẽtis.Nota ꝙ phĩa dr̃ ſediſſe in extrema pte lectuli.i.coꝛdis.B.
Nã cũ eſſet in triſticia et doloꝛe ꝓpt̃ amiſſionẽ reꝝ tꝑaliũ parũ vl' nihil ſapie hẽbat
et qꝛ tota cura ei⁹ erat circa terrena amiſſa.iõ dr̃ hũiſſe vultũ meroꝛe deiectũ i humũ

merſa caligarat vt nec dinoſcere poſ-
ſem quenaʒ hec eſſet mulier tam impe-
rioſe autoꝛitatis obſtupui. viſuqʒ in
terram defixo quidnam deinceps eſſet
actura expectare tacitus cepi. Tũ illa
pꝛopi⁹ accedens in extrema lectuli mei
parte conſedit:meũqʒ intuens vultum
luctu grauem atqʒ in humum meroꝛe
deiectũ his verſibus de noſtre mentis
perturbatione conqueſta eſt.

Metrum ſecundum pꝛimi libꝛi

Metrum ſecundum primi libri.

Eu q̄ꝫ precipiti merſa profundo. Hic incipit metrū ſecundū hui⁹ primi quod vocat̄ metrum dactilicū a pede predn̄ante. et dicitur tetrametrū a numero pedū a tetra qđ ē quattuor q: q̄ttuor pedes cōtinet. et dr̄ ypercatalecticū propter ſillabā abundātē poſt duos pedes in medio verſus

Heu q̄ꝫ p̄cipiti merſa profundo
Mēs ebet et ꝓpria luce relicta
Tendit in externas ire tenebras
Terrenis quotiens flatibus acta
Creſcit in immenſum noxia cura
Hic quondam celo liber aperto

Verbigrā prim⁹ pes eſt heu q̄ꝫ. ſecūd⁹ p̄cipiti. ꝫ ſillaba ti huius nois p̄cipiti ſuperabūdat. terti⁹ eſt merſa pro. quart⁹ fundo. ſimiliter ē i alijs. In hoc ergo metro phia deplangit ſtatū Bo. dolendo de pturbatōe ſue mētis. et facit duo. p̄mo vniuerſaliter phia deplāgit pturbationeꝫ mentis hoim. ſcđo ſpecialiter conuertit planctum ſuuꝫ ſuper Boetiū. ibi h quondā. p̄mo dicit. Heu q̄ꝫ. i. quātū mēs hoim ebet id eſt obſcuratur merſa p̄cipiti ꝓfundo. i. cura rerū tēporaliū que precipitat hoiem et talis mens relicta propria luce. i. contēplatione tendit id ē laborat ire in tenebras externas. i. in ignorātias exteriores. hoc aūt cōtingit homini quotiēs ſupple mens acta. i. agitata terrenis flatibus. i. ꝓſperitatibus vel euentibus cura. i. ſolicitudo reꝝ temporaliuꝫ noxia. i. nociua creſcit in immenſum. i. ſupra modum. No ꝙ in nobis eſt duplex virtus rationalis et ſenſualis. ſenſus autem ſemper aduerſatur rationi. quia caro cōcupiſcit aduerſus ſpūm et ſpūs aduerſus carnem. cū auteꝫ ſenſualitas vincit ratione tunc homo eſt in malo ſtatu regiminis et efficit̄ beſtialis. vn̄ Albert⁹ ſuper tertio de anima dicit. turpe eſt nobis abijcere regimē ſuperioris et induere regimen inferioris virtutis quod nobis cōe eſt cū beſtijs. Ideo ſcribit̄ tertio ethicoꝝ in antiqua tranſlatione. valde conādū et laborandū eſt nobis vt virtus noſtra concupiſcibilis ſubiecta ſit rationi. queadmodū em̄ pueri peruerſe viuūt ſi nō a ſuis pedagogis fuerit coacti ad recte viuēdū. ſic appetitus ſenſualis ducit nos ad inſolētiā niſi regula rationis fuerit coartatus. plures aūt hoies ſequuntur ſenſualitatem q̄ꝫ rationē inſudantes bonis exterioꝛib⁹ et delectatōib⁹ ſenſualib⁹ ꝑ que impediunt̄ in ſpeculatōe ⁊ cognitiōe ſūmi boni. ideo phia hoc deplāgēs dicit in metro heu q̄ꝫ p̄cipiti. Itē cum aīa ingerit ſe curis rerū tpaliū profunde p̄cipitat̄ et ebet q: a cognitione rerū et ſui creatoris deſtituit̄ et deſtituta cadit in tenebras externas. i. in ignorātias exteriores Ubi nota ꝙ duplex eſt ignorātia. qdā naturalis que eſt in iuuenibus et decrepitis et vocat̄ ignorantia interna q: ex naturali defectu contingit. alia eſt ignorātia que cauſat̄ ex neglīgētia hoīs qn̄ ſolicitat̄ circa exteriora. et talis dicit̄ externa q: ē extra naturā đ qua dr̄ ꝙ oēs hoīes naturaliter ſcire deſiderāt. Prima ignorantia cum ſit naturalis nō eſt viciosa. quia turpes a natura nemo increpat neq̄ꝫ bonos laudat. Secūda eſt viciosa cū ſit ꝑ hoīs negligētiā. de qua loquit̄ Boeti⁹ ſcđo hui⁹ proſa. v. Ceteris animātib⁹ ſeſe ignorare natura eſt. hoibus vō vicio venit. Itē dicit noxia cura. vn̄ Sene. in ꝓuerbijs. Magnā ptē pturbatiōis ſibi dedit qui exteriorib⁹ ſe inſecit. Itē ratio ⁊ intellect⁹ dicūt̄ lux hoīs. q: illumināt hoīeꝫ ad

cognitionez creature et creatoris. dicitur aūt ꝓpria lux hois. q2 solū gen⁹ hoīm vi uit arte et ratiōe ex ꝓhemio methaphisice. Hic quōdā celo liber apto. h phīa specia liter cōuertit se ad deplāgēdū Bo. et pmo ondit quāta ɔtēplatiōe Boe. quondam viguit. scdo ondit quō destitut⁹ a tali ɔtēplatiōe solū de terrenis cogitabat. ibi. Nūc iacet effeto. Primo phia cōmēdat Boe. ab astronomia. secūdo a naturali phia. ter

tio a methaphisica. secū da ibi. Quin etiā et cās tertia ibi. Quis voluit stabilē. Primo di. B. quō dā liber. i. solut⁹ a cura rerū tpaliū celo sibi apto p cognitiōez suetus fuit ire p rōem in ethereos meatus. i. i mot⁹ corpoꝝ celestiū. et ipse cernebat i. speculabat lumia. i. ra dios rosei solis. visebat i. cū desiderio videbat

Suetus in ethereos ire meatus
Cernebat rosei lumina solis
Visebat gelide sidera lune
Et quecunqz vagos stella recursus
Exercet varios flexa per orbes
Cōprehensaz numeris victor habebat
Quin etiam causas vnde sonora
Flamina sollicitant equora ponti

sidera. i. cōstellationes gelide. i. frigide lune. et ipse Bo. victor ignorātie hēbat oēm stellam cōprehēsam numeris. i. certis cōputationib⁹ quecūqz stella erratica exercet i. operat vagos. i. varios recursus nūc ꝓgrediēdo nūc regrediēdo. stella tnq flexa id ē mota p varios orbes. i. circulos. Nota ꝙ aio liberato a curis exteriorib⁹ cōces sum ē philosophari. ideo qdā artes dicūt liberales q2 filij liberoꝝ. i. nobiliū q erant liberati a curis tpalibus talib⁹ artib⁹ vacabāt. ideo dicit phia ꝙ Bo. quondā liber ꝛc. Nota ꝙ dicit celo aperto. licet homo planetas celi corporaliter non attingat: tamen speculatione cōprehēdit. hoc pulchre tangit hermogist⁹ dicēs. Magnū mi raculū est homo ꝛ animal honorādū hic anima intellectiua in naturā dei transit q̄si ipse deus sit. hic per naturā anime dijs ē ɔiūct⁹. hic demonū gen⁹ nouit. terrā colit elemētis cōmiscet. acumine mētis in maris ꝓfunda descēdit. celū qd videt altissimū animi sagacitate metit. intentionē animi eius nulla aeris caligo cōfundit nec terre densitas eius opationem impedit. nō aque ꝓfunditas aspectū eius obcūbit. Nota ꝙ sol in ortu suo apparet roseus propter vapores interpositos inter visuz nostrū et solem. nam albū visum per fumū apparet rubeū. Etiā licet in meridie vapores sint interpositi: nō tamen apparet tūc roseus. eo ꝙ illi vapores non sunt grossi sed sub tiliati calore solis. Nota phia dicit lunā esse gelidaz. quod non est intelligendū for maliter. q2 pme qualitates que sunt calidū. frigidū. humidū. siccū. non habēt locū in corporibus celestib⁹ cum nō recipiāt peregrinas ipressiones. sed dicit luna gelida virtualiter vel effectiue. q2 frig⁹ et etiā humores efficit in inferiorib⁹. ꝓpt qd noctes quib⁹ luna p̄est sūt gelidiores et humidiores magnis dieb⁹. No. ꝙ planete dicūtur habere vagos recursus q2 mouēt duplici motu. s. pmi mobilis ab oriēte i occidētē et ꝓpo motu ab occidēte in oriētē. vel ideo q2 qnqz apparēt nobis stationarij. qnqz retrogradi. qnqz ꝓpinqui. qnqz aliqualiter remoti. Nota ꝙ stella erratica dicit flexa i. mota p varios orbes circuloꝝ scz deferētis ꝛ epiticli. ratiōe quoꝝ circuloꝝ nūc di cuntur ꝓgressiui. nūc retrogradi. nūc stationarij vt dictū est. et habet videri in theo rica planetaꝝ vl astronomia. Qui etiā cās. Hic cōmēdat eū ex pte natural phie di.

Metrū ſecundū.

Quinetiā pro certo Boe. ſolitus fuit rimari. i. inquirere cās. vñ. i. ꝓpter quas cās ſonora flamina. i. ſonoroſi venti ſolicitēt. i. perturbēt equora. i. planiciē pōti. i. maris quaſi diceret Bo. ſciuit cās generationis vētoꝝ q cōmouēt ipſum mare. Nota ꝙ ex libro metheoroꝝ patet ꝙ vent⁹ gñatur ex vapore calido et ſicco eleuato ꝑ calorem ſolis q ꝑueniens ad locum nubiū frigiditate nubis repercutit̃ et repercuſſus

Quis voluat ſtabilem ſpiritus orbem
Uel cur heſpereas ſidus in vndas
Caſurum rutilo ſurgat ab ortu
Quis veris placidas temperet horas
Ut terras roſeis floribus ornet
Quis dedit vt pleno fertilis anno
Autumnus grauidis influat vuis
Rimari ſolitus atq; latentis

fertur in latus et facit ſonum impellendo aerem et quia aq̄ faciliter ē diuiſibilis de facili cedit et reuerberatur per vētos vel aliter poteſt intelligi Antiqui eñ dixerunt ꝙ ideo venti turbant mare q: in ipſo mari generāt̃ venti qui nō exeunt. ſed faciunt fluxū maris. licȝ hec opinio non ſit vera. quia mare fluit et refluit tempore determinato ſicut bis in die naturali. venti autem generantur tempore indeterminato. Quis voluat ſtabilem. Hic phia cōmendat Bo. a methaphiſica et iterato a naturali phia dicens Boe. etiā ſolitus fuit rimari quis ſpūs id eſt intelligentia voluat motu diurno ſtabilem orbem firmamenti vel etiā cur ſidus ſolis vel aliud habens ortum et occaſuȝ caſuruȝ in heſperas vndas. i. in aquas maris occidentalis. ſurgat. i. iterū oriatur ab ortu rutilo. i. ab oriēte ſplēdido. q̄ſi diceret. Bo. ſolitus erat inquirere cur ſtelle que in occidēte videntur occidere iterū reſurgant in oriente. etiā ſolitus erat rimari quis temperet placidas horas veris id eſt tꝑis vernalis vt ornet terrā roſeis floribus. Quis dedit id eſt ordinauit vt autūnus fertilis anno pleno. i. fecūdo influat. i. influētiā faciat grauidis vuis. i. botris repletis. etiā erat ſolitus reddere. i. aſſignare varias cās latētis nature. i. rerū naturaliū. Nota omne qđ mouetur ab alio mouetur. ex ſeptimo phiſicoꝝ. ergo celū ab alio mouetur. Mouetur aūt celū a duplici motore per cōmentatorē. xij. methaphiſice. ab vno coniūcto et appropriato qui vocatur intelligentia a quo mouetur effectiue. ab alio motore ſeparato qui eſt deus a quo mouet̃ in rōne finis. Item dicit orbem celeſteȝ eſſe ſtabilem. licet eñ moueatur et mutet locum ſecundū partes nō tñ ſcđm totum et ꝗtū ad hoc dr̄ eſſe ſtabilis. i. imobilis. Itē cauſa quare ſtelle q̄ occidūt iterū oriātur non eſt alia niſi motus circularis primi mobilis qui ſecū rapit omēs ſtellas tam fixas ꝙ erraticas. Item heſperus eſt ſtella que de veſpere ſequit̃ ſolē occidēteȝ a q̄ ſtella mare occidētale dicitur heſpericum mare eo ꝙ ſol et heſperus ibi ſe mergant nō ꝙ ita ſit ȝ q: vulgares ſic opinant̃. cum eñ ſtelle occidūt propter interpoſitionē maris inter viſum et ſtellas videntur ſtelle mergi in mare. Item tꝑs vernale dicit̃ placidū q: eſt conueniens vite hominis. Eſt eñ tꝑs veris calidū et humidū in quibus conſiſtit vita. ex libro de morte et vita. Et ideo illo tꝑe producit flores. Nā materia florum eſt humidū aqueū ſubtile bene coctū a calido aereo. q: igitur in vere dominatur calidum aereum et humidū aqueum ſubtile quod parua indiget digeſtione. ideo in vere cui⁹ calor temperatus eſt flores producūtur. Item vitis multū

abundat de humido aqueo et groſſo cuius ſignū eſt. q2 tempoꝛe putationis diſtil lat ab eis quaſi humidū lachꝛimabile. tale aūt humidū groſſuꝫ multū reſiſtit digeſti oni. ideo vue ad maturitatē tarde ꝓueniūt. ſcꝫ tempoꝛe autumni. Jtē3 Boetius cōſueuit reddere cauſas latentes rerum naturaliuꝫ quod fuit iudicium felicitatis. Nam ſcdm virgilium. felix qui potuit rerum cognoſcere cauſas. Nunc iacet effeto.

Hic oñdit phia quomō Boetius deſtitutus p2e dicta ſpeculatōne de ter renis cogitabat dicens. Nūc id eſt tempoꝛe do loꝛis Boetius iacet id eſt pꝛoſtratus eſt effeto id eſt euacuato lumine id eſt ſpeculatione men tis et ipſe pꝛeſſus colla id eſt ſecundū colla gra uidis cathenis paſſionū que mentem grauant ge rēſq3 decliuum vultum id eſt inclinatum ponde re amiſſionis rerum tem poꝛaliū heu cogitur cer nere ſtolidam terꝛam id eſt bona terꝛena que homines ſtolidos efficiunt. Nota cathena eſt ferꝛeum inſtrumentum quo aliquid contra ſuam naturam detinetur Quattuoꝛ autē3 effectus q ſunt. gaudiū. ſpes. timoꝛ. doloꝛ. ſimilitudinarie dicuntur cathene q2 animū hominis detinēt et cōtra ſuā naturā et rationē3 ad illicita trahūt. nā ratio ſemp depcat ad optia ex pꝛio ethicoꝝ. Et ꝑpt̄ea. B. i fine b9 ꝑmi hoꝛtat fugā paſſionū. ibi. tu q̄q3 ſi vis. Jtē nota nō eſt eſtimādū ꝙ Bo. ſic eſſet ita euacua tus lumine mētis ſicut littera ſonat. q2 alias fuiſſet inſufficiens pꝛo cōpoſitōne hu ius libꝛi. ſed phia loquitur hoc cōpaſſiue. Jlle eñ eſt merus ſtultus q inclinat ſe ad terꝛena diligendo ipſa et non eleuando intellectū ſuum ad ſpeculabilia qualis non fuit Bo. Unde dicit Auguſtinus. Tales ſunt hoīes qualia ſunt ea q̄ diligūt. q2 di lectio trāſmutat diligētes in ſimilitudinē3 rei quā diligit. hec marquardus.

Nature varias reddere cauſas
Nunc iacet effeto lumine mentis
Et pꝛeſſus grauibus colla cathenis
Decliuemq3 gerens pondere vultum
Cogitur heu ſtolidam cernere terꝛam

Pꝛoſa ſecunda pꝛimi libꝛi.

Ed medicine inquit potiꝰ tē pus eſt q̄3 querele. B. Tū ve ro totis in me intenta luminibus. P.

Pꝛoſa ſecunda pꝛimi libꝛi.

Ed medicine inquit potius. Hic incipit ſecunda pꝛoſa hui9 ꝑmi in qua philoſophia inueſtigat moꝛbuꝫ Bo. ex quibuſdā ſignis. ſecundo conſo latur ipſum ne deſperet. ſecūda ibi. Cūq3 me non. Pꝛimo dicit Phia O Boeti ego poſſem multa conqueri de perturbatione mentis tue. ſed nunc po tius medicine tempus eſt q̄ȝ querele. vero pꝛo ꝫ tum. i. tunc mulier illa intēta in me totis luminibus id eſt oculis ait. es tu ne ille qui quondam tempoꝛe iuuentutis nu tritus noſtro lacte. i. facilibus documentis in etate aut perfecta educatus id eſt nu tritus noſtris alimentis. i. doctrinis difficilioꝛibus tu euaſeras id eſt perueneras in robur. i. in foꝛtitudinē3 virilis animi. atqui pꝛo certo nos cōtuleramus tibi arma ta lia. i. documenta que niſi pꝛius abiециſſes per obliuionē ipa tuerent te inuicta firmi tate. dicit phia agnoſcis ne me qd taces ſiluiſti ne pudoꝛe. i. verecūdia an ſtupoꝛe

id eſt mentis alienatione.ego mallē.i.magis vellē te ſiluiſſe pudore.ſ; vt ego video ſtupor oppreſſit te.Nota ꝙ phīa in deplangendo Boetiū nō facit longā morā ne Boetius deſperet ſuper infirmitate ſua.ergo dicit phia magis eſſe tempus medicine ꝙ̄ querele.Item boni medici eſt totis oculis diligenter reſpicere faciē infirmi eo ꝙ in facie magis apparēt ſigna ꝓnoſticationis infirmitatis.ideo philoſophia dicit eē intuita Boetiū totis luminib9.Itē p arma phīe intelligūtur precepta philoſophicalia q̄ pſuadēt minime extolli in proſperis nec deprimi in aduerſis.hortat eīn nos phia ad magnanimitatē magnanimus autem eſt qui contra difformes inſultus fortune vnanimi mētis conſtantia militat De his et ſimilibus preceptꝭ philoſophicis.B. oblitus fuit propter do-

Tu es ne ille ait qui noſtro quondam lacte nutritus noſtris educatus alimentis in virilis animi robur euaſeras. Atqui talia contuleramus arma que niſi prius abieciſſes: inuicta firmitate tuerentur. Agnoſcis ne me. Quid taces. Pudore an ſtupore ſiluiſti: mallem pudore: ſed te vt video ſtupor oppreſſit Boe. Cumq; non modo tacitum ſed

lorem.Nota taciturnitas qńq; prouenit ex pudore. quandoq; ex ſtupore.quando enim manifeſtatur alicui aliquid qđ vellet celari ipſe efficitur verecundus et oculi eius deprimuntur. facies eius rubet et auertitur et lingua eius in loquendo ligatur.Nota ꝙ ſtupor vno modo eſt abundans ammiratio mentis vt ibi. papa ſtupor mundi.Alio modo eſt mētis alienatio et ſic accipitur in propoſito ⁊ inducit taciturnitatē.ex quo eīn motus lingue eſt ſecundū conformitatē ad fantaſiā turbat fantaſia.ſicut cōtingit in alienatiōe mētis prepedit lingua in loquēdo.ergo dic̄ phia pudore an ſtupore ſiluiſti.et q2 taciturnitas ꝓueniēs ex ſtupore deterior eſt ꝙ̄ q̄ cātur ex pudore cū ipa cauſet ex aliquo defectu iteriori.ideo dic̄ phia mallē pudore ſiluiſſes.Nota ſcđm Huguitionē pudor eſt corporis ſed pudicitia eſt mētis. Eſt autē pudor verecundia ex aliquo caſu innata auferens memoriā ſed impediens linguā Stupor aūt eſt caſus memoriā auferens et linguā impediens. et peius ē tacere ſtupore ꝙ̄ pudore q2 meli9 ē memoriā retinēdo nō loqui ꝙ̄ loqui et memoria carere. Nota phia dicit Boetiū babuiſſe nutritū ſuo lacte:per nutrimētū lactis intelligit triuiū ſcʒ grāmatica.logica. et rethorica quibus iuuenes ſunt ſeriatim informandi tanꝙ̄ facilibus documentis ſicut puer lacte nutrimento molli et facilis digeſtionis nutritur.Sed per hoc quod dicit virilis animi robur euaſeras.ſcʒ ad ſciam mathematicam ⁊c̄.qua tanꝙ̄ p ſciam magis ſubtilem homo perfecte etatis efficit.Nota phia cōtulit Boetio arma nō corpalia ſ; ſpūalia ſic ſunt virtutes intellectuales q̄s enumerat Ariſtoteles.vi.ethicoꝝ.et ſunt illa intellectus.ſapia.ſcia.ars et prudētia. Et ſimiliter virtutes cardinales q̄ ſunt quattuor ſcʒ prudētia.iuſticia.tēperātia ⁊ fortitudo.Et dicūtur cardinales q2 quādā principalitatē ſibi vendicāt.ſ. materiā circa quam habent fieri Illa eīn arma abiecit Boc.quando tpalib9 adheſit appetitui ſenſitiuo ānuēs et ab attentōne celeſtiū ſequeſtratus Et de iſtis armis dicit Apoſtol9 Abicite ergo opera tenebraꝝ et induimini arma lucis ſic vt in die honeſte ambulemus.Cūq; nō mō tacitū.Hic phia conſolatur Boetium ne deſperet dicens. Cū

philoſophia vidiſſet me nõmodo id eſt nõ tantū tacitū ſed pꝛorſus id eſt totaliter elinguem q3 ꝓ et mutū ipſa admonuit. i. oppoſuit pectoꝛi meo leuiter manū et inqt i. dixit. nihil periculi ē circa hunc hoīem ipſe patitur letargum. i. moꝛbū3 obliuionis moꝛbū inq3 cõem mentiū illuſarum id eſt deceptaꝝ et ipſe pauliſper id eſt modicū eſt oblitus ſui ſed facile ſui recoꝛdabitur ſiquidē pꝛo certo cognouerit nos phīam añ id eſt pꝛius. qđ vt ipē poſſit facere tergamus lumina id eſt oculos ei⁹ caligantia nube id ē oſcuritate rerum moꝛtalium id eſt temporalium hec dicit philoſophia. et veſte ſua contracta id ē conuoluta in rugam ſiccauit oculos meos fletibus inundātes id ē humectantes. Nota ꝙ tacitus eſt ille qui nõ loquit licet habeat poteſtatem lingue ad loquēdū. ſed elinguis vel mutus dicitur ille qui non ſolū3 nõ loquitur ſed non habet poteſtatem lingue ad loquendum. et talis fuit Boetius pꝛopter ſtupoꝛem id eſt mentis alienationē3.

elinguem pꝛorſus me mutumq3 vidiſſet: admouit pectoꝛi meo leuiter manū Philoſophia. Et nihil inquit periculi eſt. Letargum patitur cõmunem illuſarum mentium moꝛbum ſui pauliſper oblitus eſt. Recoꝛdabitur facile ſui: ſi quidem nos ante cognouerit. Quod vt poſſit agnoſcere: pauliſper lumina eius moꝛtalium rerum nube caligantia tergamus. Boe. hec dixit. Oculoſq3 meos fletibus inundantes cõtracta in rugam veſte ſiccauit.

Nota ꝙ philoſophia innuens ſe eſſe bonam medicam conſolatur Boetium dicens. nihil periculi eſt in homine iſto quia ſecūdū3 Senecam in libꝛo de clementia ad neronē Mali medici eſt deſperare ne curetur eger. Nota ꝙ letargia eſt infirmitas cauſata ex oppꝛeſſione cerebꝛi cum obliuione. et iungitur cõtinuo ſomno ⁊ ſic letargus eſt moꝛbus inducens obliuionem ad ſomnum. Inde letargicus eſt homo qui patitur talem moꝛbū3 et dicitur a letes quod interpꝛetatur obliuio et letes eſt fluuius infernalis. Boetius ergo patiebatur letargum id eſt moꝛbum obliuionis. quia ſi pꝛecepta philoſophie in memoꝛia habuiſſet nunquam de amiſſione rerum tempoꝛalium doluiſſet. Item dicit letargum eſſe moꝛbum illuſarum mentium. quia mens illuſa eſt vbi ratio eſt ligata pꝛopter defectum fantaſie. ſicut in freneticis. vel pꝛopter defectum memoꝛie ſicut in letargicis. Notandum homo componitur ex anima immoꝛtali et coꝛpoꝛe moꝛtali. Sed quia Boetius oblitus fuit bonoꝛum anime. ideo dicitur fuiſſe ſui oblit⁹ non totaliter ſed pauliſper. quia adhuc curam habuit de bonis terrenis que reſpiciunt coꝛpus. Item homo per philoſophiam habet ſuꝑpſius perfectam cognitionem. ad cognoſcendum autem illud quod per philoſophia3 cognoſcitur opoꝛtet pꝛimo philoſophiā cognoſcere. ideo dicit philoſophia recoꝛdabitur ſui facile ſi nos pꝛius cognouerit. Item per veſtes philoſophie in rugam contractas intelliguntur ꝓcepta philoſophicalia in vnū volumē cõgregata ſicut in illo libꝛo quibus ipſa philoſophia Boetiu3 conſolatur. Nota ꝙ ad medicum infirmu3 curare volentem plures requiruntur conditiones. Pꝛimo vt qualitates et conditiones reſpiciat et vt humoꝛes nocētes cognoſcat. Secundo ad loquendum cum

moueat. Tertio ſi preualida egritudine obmuteſcat vt manuʒ corpori infirmi adhibeat. Quarto vt eum verbis conſolatorijs reficiat. ſic phia videns dolores Boetij primo eum inſpexit. ſecundo ad loquenduʒ monuit. tertio manum ſuam corpori appoſuit. et quarto verbis conſolatorijs refecit. Metrum tertiū p̄mi libri.

Metrum tertium primi libri.

Tunc me diſcuſſa liq̄rūt nocte tēbre
Luminibuſq̄ʒ prior rediit vigor
Vt cū p̄cipiti glomerant ſidera choro
Nimboſiſq̄ʒ polus ſtetit imbribus
Sol latet ac nōdū celo veniētib⁹ aſtris
Deſuper in terram nox funditur
Hāc ſi traitio boreas emiſſus ab antro
Verberet et clauſum reſeret diem
Emicat ſubito vibratus lumīe pheb⁹

Tunc me diſcuſſa. Hic incipit tertiū metrū huius p̄mi libri cuius prim⁹ verſus vocatur metrū dactilicū exametrū. ſcd's dī metrū alemanicū ab inuentore tetrametrum a numero pedum. dactilicum a pede predominante. acathaleticum quia nulla ſillaba abundat nec deficit. In hoc metro Boetius declarat per quoddam ſimile quomodo remotis impedimentis vigorem cognitionis recuperauit. et eſt talis ſimilitudo Sicut choro flāte nubes generantur et p interpoſitioneʒ nubium ſol et alia aſtra nobis occultātur: ſic aduerſitate imminente homo afficitur diuerſis paſſionibus obſcurantibus intellectum. et ſicut auſtro flante nubes diſſoluuntur et radij ſolares reuertuntur: ſic aduerſitate aduenīente conſolatione philoſophica paſſiones ſedantur et intellectus illuminatur. Dicit ergo in littera. Tunc cū philoſophia terſit oculos meos tenebre liquerunt me diſcuſſa nocte id eſt obſcuritate et prior vigor cognitionis rediijt luminibus meis. i. oculis vt pro ſicut ſol latet id eſt occultatur cum. i. quādo ſidera id eſt ſtelle glomerantur id eſt inuoluūtur precipiti choro id eſt tali vento et polus id eſt celum ſtetit id eſt ſtare videretur nimboſis imbribus id eſt pluuijs nubiloſis ac pro etiam nox id eſt obſcuritas funditur deſup id eſt de nubibus in terram nondum id eſt non adhuc aſtris id eſt ſtellis venientibus id eſt apparētibus in celo. Si boreas emiſſus a traitio antro. i. traitie regionis verberet id eſt depellat hanc noctem. i. obſcuritatem et reſeret clauſum diem tunc phebus id eſt ſol emicat id eſt lucet et vibratus id eſt fortificatus lumīe ſuo ferit. i. percutit oculos hominum mirantes ſubito lumine ſolis poſt tenebras. Nota philoſophia trahit hominem ab obſcuritate ignorantie ad lucem ſapientie. ex libro de pomo Ariſtotelis et etiam per metriſtam. Ars homineʒ firmat nec ſinit eſſe malum Et ergo cū phia ſiccaſſet oculos Boetij fugatis tenebris ignorantie rediijt vigor intelligētie. Nota quattuor ſunt venti principales qui flant a quattuor partib⁹ mundi. ſ. ab oriēte. occidēte. ſeptentrione et meridie. quorū quilibet habet duos collaterales et ſic ſunt duodecim venti qui his verſibus cōtinentur. Flant ſubſolanus vulturnus et eur⁹ ab ortu. Atq̄ʒ die medio notbus heret. affric⁹ auſtro. Circin⁹ occaſū zephiruſq̄ʒ fauoneus afflant. Sʒ veniūt aquilo boreas et chorus ab arcto Chorus

ergo eſt vētus quo flante generantur nubes et cōglomerāt ſidera ſic ꝙ per nubes occultantur. Nota ꝙ polus eſt ſtella que ſemper in eodem loco videtur. ſ; hic polus ponitur pro firmamēto tanq̃ pars pro toto per ſinodochen. Nota ꝙ polus .i. celū dr̄ ſtare qn̄ eſt obductū nimboſis imbribus nō ꝙ ſtet ſed q2 motus eius tunc nobis non apparet. motuꝫ .n. celi nō percipimus niſi per motuꝫ alicuius ſtelle. cum aūt celū ē coop̄tū obſcuris nubib9 nulla ſtella videri poteſt. Nota ſcd̄m Huguitionē nymb9 eſt nubiū dēſitas ex intēpeſtate orta. et ſic dic̄. B. hic nymboſis imbribus i. denſis pluuijs. ⁊ eſt rō q2 tenuis imber nō ipedit aſpectum aſtrorum. Nota ꝙ boreas dicitur flare ab antro traitio. q2 forte regio traicie eſt cauernoſa de cuius cauernis exit ventus generatus ex vaporibus ſiccis in terra No. poſtq̃ phīa terſit oculos Boetij et eoſdem a fletu lachrimarum cōpeſcuit reſtitutus fuit priſtino vigori. vnde oculi ipſius Boetij vt ratio et intellectus obfuſcati erant tenebris ignorantie cum iſtis tpalibus adheſit propter amiſſionem rerum tēporaliuꝫ diuerſis fuit ſubiectus paſſionibus. Sed phia oculoꝝ caliginem abiecit cū ipſius intellectū illuiauit tenebras ignorantie fugando a lumine ſpirituali vt ſcientia illuminando.

Mirantes oculos radiis ferit.

Proſa tertia primi libri.

Aud aliter triſtitie nebulis diſſolutis hauſi celū. et ad cognoſcendam medicātis faciē mentē recepi Itaq3 vbi i eā deduxi oculos intuitūq3 defixi reſpicio nutricē meā i cui9 ab adoleſcētia larib9 obuerſat9 fuerā philoſophi

Proſa tertia primi libri.

Aud aliter triſtitie nebulis. Hic incipit tertia proſa p̄mi libri in qua Boetius oſtēdit quō phiam cognouerit. et diuiditur quia p̄mo oſtē-
b dit quomodo phiam cognouit et qualit̄ de preſentia eius āmirari cepit et quō phia ſibi reſpondit. ſecundo probat philoſophia perſecutionem ſapientum a vulgaribus non eſſe nouā. ſecunda ibi. Nonne apud veteres. dicit primo Haud ꝓ nō aliter nebulis triſticie mee diſſolutis .i. fugatis per conſolationē phie: qm̄ ſicut nubes diſſoluūtur per flatū boree. ſic ego Bo. hauſi id eſt reſpexi celum id eſt ſurſum. et recepi mentem .i. vigorē rōnis ad cognoſcendā facieꝫ medicantis .i. medici. Itaq3 pro ergo vbi .i. poſtq̃ ego reduxi id eſt cōuerti oculos. q3 pro et defixi id eſt ſtabiliui intuitum in eam reſpexi nutricem meā philoſophiaꝫ in cuius laribus .i. ſcolis fueram obuerſatus ab adoleſcentia .i. a iuuētute mea. et inq̃ .i. dixi. O magiſtra omniuꝫ virtutuꝫ quid .i. propter quid tu veniſti lapſa .i. progreſſa ſuperno cardine id eſt de celeſti porta in has ſolitudines id eſt loca deſerta noſtri exilij .i. noſtre relegationis. an .i. nūquid propter hoc veniſti vt exiſtens rea id eſt tanquā culpabilis mecum agiteris id eſt manifeſteris falſis criminationibus. Illa phia inquit .i. dixit. O alumne .i. per me nutrite an id eſt vtruꝫ te deſererem. quaſi diceret non. nec partirer .i. diuiderem tecum cōmunicato labore .i. diuiſo labore ſarcinaꝫ id eſt pondus quā tu ſubſtuliſti ob inuidiam mei nominis .i. ratione ſapientie. atqui pro certe nō erat phas .i. honeſtū philoſophie relinquere iter

ſinnocẽtis incomitatum.i.ſine comite.ſupple ſi ego te dereliquiſſem ego vererer.i. timerem meã criminationẽ.i.meã dãnationẽ et valde perhorreſcerez q̃ſi aliquid nouum acciderit ſupple circa te. eñ pro q: num.i.nũq̃d tu cẽſes.i. iudicas p̃mũ ipſam ſapiẽtiã eſſe laceſſitã.i.manifeſtã periculis.i.pturbationib⁹ apud improbos mores id ẽ male morigeratos hoĩes quaſi.d. hoc nõ eſt nouũ. Nota phĩa dĩ medica.ſicut

am. Et quid inquã tu in has exilii noſtri ſolitudines. O omnium magiſtra virtutũ a ſuperno cardine delapſa ueniſti. An vt tu quoq; mecũ rea falſis criminationib⁹ agiteris. Philoſophia. At inquit te alũne desererem nec ſarcinam quam mei nominis ex liuore ſuſtuliſti cõmunicato tecũ labore partirer. Atqui philoſophie phas nõ erat incomitatũ relinquere iter inocentis: meam ſi criminationẽ vererer: et quaſi nouũ aliquid acciderit perhorreſcerẽ. Num enim primũ cenſes apud iprobos mores laceſſitam periculis eſſe ſapiẽtiam

eñ medicus morbo fugato ſanitatẽ inducit: ſic phĩa ignorãtia relegata vitam vtriuſq; ſeculi cõdonat. nam habetur in libro de pomo Ariſtotelis. Qui philoſophiam inuenerit vitã in vtroq; ſeculo inuenit. et alibi. Qui me inuenerit vitam inueniet et hauriet ſalutem a domino. et ideo dicit Boe. faciem medicantis. Notãdũ q̧ B. non ſolum deduxit oculos in phĩam ſed defixit in eam intuitum: per q̃d innuitur q̧ qui vult philoſophari oportet ſe totum tradere philoſophie per continuum ſtudium et laborem. Nam ſicut vna yrundo adueniens ſola non facit ver nec vna dies calida facit eſtatem. ſic nec vna ſpeculatio philoſophica facit philoſophum. Nota q̧ tempus oportunum ad philoſophandum eſt tempus adoleſcentie quod inueniens Boetius dicit cuius laribus ab adoleſcentia fueram obſeruatus. Nam etas hominis aſſimilatur cere que ſi nimis eſt mollis vel dura nimis formam ſigilli non recipit nec retinet. ſi autem eſt temperate mollis vel dura figuram recipit et retinet. ſic etas nimis tenera ſicut infantia non recipit doctrinam philoſophicam. nec etas nimium dura ſicut decrepitus. ſed etas temperata qualis eſt adoleſcẽtia que faciliter intelligit ⁊ intellecta memorie cõmendat. Nota per lares phĩe intelligunt diuerſe ſecte philoſophorũ. ſicut Ariſtotelis et Platonis quibus Boe. ab adoleſcentia fuit obſuatus. et dicit Huguitio q̧ obſeruari eſt idẽ q̃d cõuerſari. Notãdũ q̧ phĩa dicit magiſtra oĩm v̾tutũ. q: oẽs v̾tutes morales docet. vt patet ex ethicis. et dico morales ꝓpter v̾tutes theologicas que ſunt. fides. ſpes et caritas. ⁊ dicitur phĩa delapſa a ſuperno cardine: quia oĩs ſapientia a domino deo eſt. nam ſicut ſcribitur in prologo libri de regimine principum. Deus eſt qui diuitias ſue ſapientie influit animabus.i.ſtudentibus tribuit gratiam cognoſcendi cui nihil eſt difficile et ſine quo nihil eſt poſſibile poſſideri. Nota vt poſtea patebit q̧ Boetius falſe criminabatur de litteris compoſitis. et de impedimento delatoris. et illud quod faciebat ſapientia dicebatur facere arte magica. ideo dicit ad philoſophiam

Nunquid veniſti vt tu mecum rea falſis criminationibus agiteris. Nota phia tangit tres rationes propter quas non debuit derelinquere Boe. Prima qꝛ nutrix nõ debet derelinquere suũ alũnũ. ſcða qui patitur propter aliũ nõ decet vt deſerat ab illo. tertia qꝛ nõ decet phiam derelinquere innocentem. Boe. aũt fuit alumnus phie. ipſe patiebatᷣ iniurias propter phiam et fuit innocens. ergo ⁊c. Nota ſecũdũ Huguitionẽ laceſſo. i. cũ deſidero lacero vel vexo vel iniurijs affligor. Nonne apud veteres quoqꝫ. Hic phia probat perſecutionẽ ſapientũ a vulgaribus non eſſe nouam et hoc primo ꝓbat exemplis antiquis. ſecũdo magis modernis. tertio oſtendit quid ſit faciendũ cõtra inſultꝰ vulgarium. ſcða ibi. Quod ſi nec. tertia ibi. Qui ſi qũ cõtra. ꝑmo dicit. Bene dixi ꝙ perſecutio ſapientum a vulgaribꝰ et a malis non eſt noua. nõne apud veteres ante etatẽ nr̃i platonis nos

Nõne apud veteres quoqꝫ ante noſtri Platonis etatem magnum ſepe certamẽ cum ſtulticie temeritate certauimꝰ Eodemqꝫ ſuperſtite ꝑceptore eiꝰ Socrates iniuſte victoriã mortis me aſtãte promeruit. Cuius hereditatẽ cum deinceps epicureũ vulgus ac ſtoicum ceteriſqꝫ pro ſua quiſqꝫ parte raptum ire molirentur: meqꝫ reclamãtem renitentemqꝫ velut in partem prede trahe rent. Veſtem quam meis texueram manibus diſciderunt: arreptiſqꝫ ab ea panniculis totam me ſibi ceſſiſſe credentes

philoſophia ſepe certauimus magnum certamen cum temeritate ſtulticie id eſt cũ ſtultis et temerarijs hominibus. eodẽqꝫ platone viuente magiſter eius ſocrates iniuſte promeruit victoriam mortis me ſibi aſtante cuius ſocratis hereditatem id eſt ſcientie hereditarie relictam ſuis diſcipulis cum epicureũ vulgus et ſtoicũ et ceteri molirentur id eſt laborarent. ire raptum. i. rapere vnuſquiſqꝫ pro ſua parte et cum ipſi traherent me phiam in ptẽ prede me reclamãtẽ. i. ꝯtradicẽtẽ qꝫ pro et renitẽtẽ ipſi diſciderũt veſtẽ meã quã texuerã meis manibus et ablatis pãniculis abierunt credẽtes me totã ſibi ceſſiſſe. et qꝛ in iſtis apparuerunt quedã veſtigia noſtri habitꝰ id eſt prudẽtie iprudẽtia vulgariũ rata. i. opinata ipos meos eſſe familiares. i. meos diſcipulos rõe ſapie ꝑuertit nõnullos eoꝝ. i. aliqͦs errore. i. ꝑſecutiõe ꝓphane multitudinis. i. indocti vulgi. ſicut vulgares ſolent ꝑuertere doctos. Nota ꝙ ante tps platonis multi ſapiẽtes perſecuti fuerunt a vulgaribus et tpe Platonis Socrates magiſter eius interijt propter ſuam ſapiam. Nam ipſe cognouit ſua ſapientia eſſe vnum deum. alios aũt colentes plures deos redarguit. qð percipiẽs dux athenienſium nomie Anetus coegit ipm bibere venenum in noie vnius dei et nihil ſibi nocuit. Poſtea coegit ipm bibere venenũ in noie pluriũ deoꝝ et interijt. Nota mortuo ſocrate diſcipuli ſui qui ſciam Socratis tãꝗ hereditariaꝫ ſibi vendicabant inceperunt diſſentire. in quo magiſter eorum Socrates poſuiſſet ſummum bonũ. quidam enim ſuoꝝ diſcipuloꝝ dicti epicuri dicebant ipſum poſuiſſe ſummum bonũ in voluptatibus. Alij ſicut ſtoici dicebãt ꝙ in virtutibus. et quilibet eoꝝ pro defen

ſi one ſue opinionis rapuerūt auctoritatē phie ipſas extorte exponēdo propter qđ phia dicit illud reclamaſſe. et ſic male exponēdo ſciderūt veſtes phie et particulas abſtulerūt. et quāuis non eſſent veri philoſophi qr tamē videbant̄ eſſe multi eorū a vulgaribus occiſi ſunt. Quod nec anaxagore fugā. Hic phia pbat pſecutionē ſapiētū exemplis magis modernis dicens O Boeti ſi non nouiſti fugā anaxagore nec venenū ſocratis nec tormēta zenonis qm̄ iſta ſūt peregrina id ē extranea et aliena cū tu potuiſti ſcire canios .i. pſecutionē canij ac Senecas ac ſoraneos .i. ſequaces Soranij quorū memoria nō eſt puetuſta .i. valde antiqua. nec incelebris .i. nō ſine gloria quos viros nihil aliud detraxit in cladem .i. mortem niſi ꝙ inſtituti .i. iformati noſtris moribus ipſi videbantur diſſimillimi ſtudijs iproborum. itaqz nihil eſt .i. nō eſt cauſa ꝙ tu admirere id eſt debeas admirari ſi in hoc ſalo vite id eſt amaritudine nos ſapientes agitemur id eſt vexemur procellis id eſt aduerſitatibus malorum circunflantibus. quibus nobis ſapientibus maxime propoſitum eſt id ē intentio diſplicere peſſimis. quorū malorū ſi ſit numeroſus exercitus tamen eſt ſpernendus. quia nullo duce ſupple rationis regitur ſed tamen rapit̄ errore limphāte .i. pcipitāte eos ad modū limphe. temere .i. ſtulte ac paſſim id eſt vbiqz. Nota ꝙ anaxagoras ſtulticiā hoim ſolē pro deo colētiū reprehendit dicens ſolē nō eſſe deū ſed lampadē ardētē. ppter qđ reus iudicatus eſt et in fugam cōpulſus. ergo dicit phia Anaxagore fugā. Nota dicit ſocratis venenū de q̊ dictū eſt ſupra. quo veneno interijt. Similiter zeno multa tormēta ratione ſue ſapientie ſuſtinuit Nota ꝙ Canius. Seneca. Soranus fuerunt nobiles romani et moribus phie inſtructi. propter quod interierunt. Unde canij dicebantur imitatores a magiſtro ſuo canio. Similiter ſoranij dicūtur a ſorano qui fuit poeta. ⁊ eius ſequaces ab eo denominantur Nota de Seneca dicit Bo. in diſciplina ſcolariū ꝙ nero familiarem ſuū preceptoremqz Senecam ad eligēde mortis arbitrium coegit. Nota ꝙ ſapiētes diſſimiles ſunt ſtudijs improborū. qr di. Seneca in libro de amicitia. diſpares mores diſparia ſequūtur ſtudia. quorū diſſimilitudo diſſoluit amicitiā nec vnq̄ improbi probis. nec probi improbis amici eſſe poſſunt. non ob aliā cām niſi qr tanta eſt inter ipſos diſtantia quanta poteſt eſſe ſtudiorum malorūqz morū diſtantia. Nota ꝙ propoſitū ſapiētū eſt diſplicere peſſimis. qr dicit Seneca in de remedijs fortuitorū. Malis diſplicere laudabile eſt. et alibi virtus ſeſe diligit aſper naturqz malum. et poeta. Opto placere bonis: prauis odioſus haberi. Nota dicit

abire. In quibus quoniā quedā noſtri habitus veſtigia videbātur meos eſſe familiares imprudentia rata nonnullos eorum prophane multitudinis errore peruertit Quod ſi nec anaxagore fugā nec ſocratis venenum: nec zenonis tormenta quoniam ſunt peregrina nouiſti ac canios atqz ſenecas ac ſoraneos quorum nec peruetuſta: nec incelebris memoria eſt, ſcire potuiſti. Quod nihil aliud in cladem detraxit: niſi ꝙ noſtris moribus inſtituti ſtudiis iprobo

exercitum malorum eſſe innumeroſum. q: ſecundu3 ſalomonē ſtultorum infinit⁹ eſt numer⁹ et perverſi difficulter corrigunt. Nota q mali nō regūtur duce rationis q: ratio deprecat ad optima. mali autē operātur peſſima. Ducunt eni errore ſenſualitatis vitam beſtialē proſequētes. de quibus dicitur in libro ethicorū. Quidā ſunt hoīes vitā pecudū eligētes ſimiles ſardanapolo. et ergo dicit phia q tales nō ſunt timēdi q: exq̄ non regūtur p ratōnē tūc eoꝝ fatuitas faciliter diſſipat. Qui ſi quādo ꝯtra nos. hic phīa oſtēdit qd ſit faciēdū cōtra inſult⁹ malorū di. Si exercit⁹ malorū incubuerit id ē inſtiterit ſtruens. i. faciēs acie3. i. bellum cōtra nos ſapiētes. quide3 ꝓ certo nr̄a dux. i. ratō cōtrahit. i. colligit. copias. i. ſciētias et virtutes copioſas i arcē i. in altitudinē ſpeculatōnis celeſtiu3. vero ꝓ ſed illi mali occupātur circa diripiēdas. i. auferēdas inutiles ſarcinulas. i. diuicias corporales q̄ ſarcina et pōdus corporis ſunt inutile anima3 ſubmergentes.

rum diſſimilimi videbantur. Itaq3 nihil eſt qd ammireris ſi in hoc vite ſalo circūflantibus agitemur procellis: quibus hoc maxīe propoſitu3 eſt peſſimis diſplicere. Quorū quidē tametſi innumeroſus exercitus ſpernēdus tamē eſt quoniam nullo duce regitur. ſed errore tantum temere ac paſſim limphante raptatur. Qui ſi quando contra nos aciem ſtruens valentior incubuerit noſtra quidem dux copias ſuas in arcem contrahit. Illi vero circa diripiendas inutiles ſarcinulas occupātur. At nos deſuper irridem⁹ viliſſima rerum queq3 rapientes ſecuri totius furioſi tu

mergentes. at nos ſapiētes in contēplatione celeſtium conſtituti irridemus malos rapientes queq3 viliſſima rerū. nos ſecuri exiſtentes totius furioſi tumultus. i. contra furioſum tumultū malorum. q: nos ſumus muniti eo vallo. i. munimie quo nō ſit phas aſpirare. i. accedere ſtulticie graſſanti. i. impugnanti nos. Notādū bo. hic noſtrā rationē appellat ducē. vn̄ ratio diffinitur ſic. Eſt habit⁹ dirigens oēm actōnē humanam in vltimum ꝛ optimu3 finē. Item nota p arcem ipſe intelligit altitudine3 ſpeculationis celeſtiū. et ad hāc ducit nos ratio. et hoc eſt vltimū bonū humane vite qd nullus auferre poteſt. Nota copie in hoc loco dicunt appetitus ſenſitiui. et dicuntur copie quaſi cupie. q: cupiūt res aliquādo cōtra rationē. et taleſ copias debet regere ratio. et debet ſe munire vallo humilitatis et paciētie. et tunc oēs impugnationes aduerſitates et miſerias equanimiter ſuſtinebit. et temptatōnes et delectationes noxias quas ſuggerit dyabolus et caro impellit et mūd⁹ cōmouet nō timebit. hec marquardus. Itē nota ille merito eſt deridendus qui maiori ꝛ meliori bono dimiſſo eligit et occupatur circa bona viliora. ſed ſapiētes eligunt bona anime q̄ ſunt maxime bona. pmo ethicoꝝ. et vulgares eligunt bona temporalia q̄ dicunt viliſſima rerū q: impediūt hoiem i cognitione ſummi boni. Notandum arx arcis eſt altum edificiu3 in quo hoſtes pugnāt. hic aūt accipit pro cōtēplatiōe celeſtiū et ſpe futurorum bonorum. nam per hec duo ſapientes omnem aduerſitatem malorum

ſuperant et circa cōtēplationes diuinoꝝ tota intentio ſapientis verſat̄.vnde Boe. in tractatu de ſummo bono di. Philoſophus maxime delectatur in pmo principio et in contēplatione ſumme bonitatꝭ.et hec eñi eſt vita philoſophoꝝ ſine qua nemo viuit vita recta. Nota de hoc noie vallū di.greciſta. Eſt vallus palus circa caſtrū peracut⁹. Nexio paloꝝ ꝫ murus ſit tibi vallū. Nota aſpirare ſcd̄m Huguitionē eſt

multus eoq; vallo muniti quo graſſanti ſtulticie aſpirare phas non ſit.

anhelare conari vel deuenire. Item ſcd̄m eum graſſor graſſaris p.g. inuadere vel crudeliter impugnare.

Metrum quartum primi libri.

Quiſquis cōpoſito ſerenus euo
Fatū ſub pedibus egit ſuperbū
Fortunamq; tuens vtranq; rectus
Inuictum potuit tenere vultum
Non illum rabies minæq; ponti
Verſum funditus agitantis eſtum
Nec ruptis quotiens vagus caminis
Torquet fumificos veſeuus ignes
Haud celſas ſoliti ferire turres
Ardentis via fulminis mouebit

Metrū.iiij.primi libri. Quiſqs cōpoſito ſerenus euo. Hic incipit quartū metrū hui⁹ pmi qd̄ vocatur metrū valēticū ab inuētore.et cōſtat ex ſpondeo dactilo et trib⁹ trocheis.vñ pōt dici metrū trochēicū a pede pdñante. In h metro phia oſtēdit qlit̄ hō debeat ſe habere vt pſecutiōes iproboꝝ nō pualeāt ꝯ ipm et h prio dclarat qbuſdā ſimilibus.ſecundo exclamat contra timentes tyrannos.ſecunda ibi. Quid tantū miſeri. dicit primo. Quicūqꝫ homo ſerenus id ē clarus virtute cōpoſito euo id eſt ordinata vita egit id eſt calcauit ſub pedibus ſuperbum fatū id eſt euentum rerū tēporaliū. et quicunqꝫ tuens id eſt reſpiciens vtrāq; fortunā id eſt pſperā et aduerſā rectus id eſt nō flexus potuit tenere vultū id eſt animū inuictū ita q̄ nō vincatur pſperitate ſe extollendo.nec aduerſitate deprimendo illū hoiem non mouebit id eſt turbabit rabies ponti id eſt inundatio maris exagitātis id eſt mouētis fundit⁹ id eſt a fundo eſtū verſū id eſt ebulitionē verſam. q2 in ebulitione maris aqua vertitur per fluxū et refluxū.q.d. Impetus maris faciens ebulitionē nō nocebit illi homini qui non extollit̄ in pſperis nec deprimitur in aduerſis.nec tali homini nocebit ignis veſeui mōtis quotiens ille mōs torquet id eſt emittit ignes fumoſicos ruptis caminis id ē cauernis ſuis.q. d.nec tali homini nocebit vagus veſeuus ſuis ignibus.nec illū hoiem mouebit via ardentis fulminis ſoliti id ē cōſueti ferire celſas turres. Nota phia tangit tria que nō nocent homini q cōſtās eſt in vtraq; fortuna. Primū eſt rabies maris per quā deſignātur luxurioſi ſicut eñi mare ſole et motu ſuo incaleſcit et fetet. ſic luxurioſi cōcupiſcētia ſua inardeſcunt.et peracta libidine fetent. De quibus di.ſcriptura. Pericrūt iumēta in ſtercore ſuo.tales luxurioſi non nocebunt homini conſtanti in vtraq; fortuna

Secundū qđ tangit eſt ignis veſeui montis per quē deſignanť auari et inuidi. ſicut enī ignis veſeui mōtis ſemꝑ ardet. ita auari ardent in concupiſcētia bonoꝝ exteriorum. et ſicut ignis eructuans quādoqꝫ cōſumit loca vicina. ſic inuidi quandoqꝫ nocent verbis ſi nō poſſunt factis. et tales inuidi nō nocebunt hoī conſtanti. Tertium quod tangit eſt ictus fulminis ꝑ quē intelliguť ſuꝑbi. ſicut enī fulmē generať in alto

Quid tantum miſeri ſeuos tirannos:
Mirantur ſine viribus furentes
Nec ſperes aliquid nec extimeſcas
Exarmaueris impotentis iram.
At quiſquis trepidus pauet vel optat
Quod non ſit ſtabilis ſuiqꝫ iuris.
Abiecit clipeum locoqꝫ motus
Nectit qua valeat trahi cathenam

ſic ſuꝑbi alte ſe extollūt et mirabile videť de ſuꝑbis ꝙ cū alijs hoīb⁹ habitare volunt et tamē ad celū volare non poſſunt tales ſuꝑbi nō nocebunt hoī cōſtāti. Alij per rabiem maris intelligūt inuidos. per ignē iratos per fulmē ſuꝑbos vt dictū eſt. Alij per mare qđ eſt ſonoroſum intelligūt auaritiā. per ignē penaꝫ corporis. ꝑ fulmē rerū ablationē. Nota veſeuus eſt mons ytalie intrinſecus ardens qui quādoqꝫ ruptis cauernis emittit ignem qui loca vicina cōſumit. Nota circa hoc ꝙ dicit ſerenus euo. Seneca dicit. Talis eſt animus ſapientis qualis eſt mūdus ſuperluminat⁹. talis aūt mūdus ſemꝑ ē ſeren⁹. et ſic anim⁹ ſapiētis in vtraqꝫ fortuna ſemꝑ eſt ſeren⁹. vnde Ariſto. in ethicis dicit. Sapiens bene ſcit ferre fortunas q̄ ſe habꝫ ſicut tetragonū ſine vituꝑio. Quid tātū miſeri ſeuos tirānos. hic phia exclamat cōtra timētes tirānos di. Quid. i. quare miſeri hoīes mirātur timēdo ſeuos tirānos furentes ſine viribus. q. d. tirāni ſunt impotētes. q̄ nō preualent niſi inq̄tuꝫ homo ſe ſubijcit eis. et addit non ſperes aliquid de bonis tēporalibus nec timeas eos de aduerſitatib⁹ tunc tu exarmaueris. i. debilitaueris iram impotētis tirāni. ſed quicūqꝫ homo trepidus pauet timore maloꝝ tēporaliuꝫ vel optat bona tēporalia. talis non eſt ſtabilis et ſui iuris. i. proprie libertatis ipſe abiecit clipeū ſecuritatis et motus a loco ſtabilitatis ipſe nectit id eſt componit cathenam affectionuꝫ qua valeat trahi ad triſticiaꝫ et doloreꝫ mentis. Nota poteſtas terrena ad nihil ſe extendit niſi ad largiēdum bona temporalia vel ad auferendum ea et ideo nullus ſubiacet terrene poteſtati niſi qui ſperat talia bona vel timet eorum ablationem. qui autem nec timet nec ſperat ipſe eſt oīno ſupra vel extra terrenam poteſtateꝫ. et quia per conſequēs terrena poteſtas ſibi nec ꝓficere nec obeſſe poteſt. ꝓpter qđ phia exclamat cōtra illos q̄ tāq̄ miſeros qui ſpe bonoꝝ temporaliū vel timore ablationis eoꝝ ſubijciunt ſe terrenis poteſtatibus dicens. Quid tantum miſeri. Nota circa illud At quiſquis trepidus Seneca dicit in libro de virtutibus cardinalibus. Magnanimitas ſi inſit animo tuo cum magna fiducia viue intrepidus et alacer: magni animi eſt nō vacillare ſed conſtare et finem vite intrepide expectare. ſi magnanimus es nunq̄ iudicabis tibi contumeliā inferri ab inimico ſꝫ dices nihil mihi nocuit ſed animū noſcendi habuit Nota tirannus quondam dicebatur quidam rex fortis et dicebatur a tiro. i. fortitudine. ſed illud nomē eſt cauſa appropriata principatibus peſſimis et dicuť a tiro

id eſt fortitudine ſeu illud nomen eſt cauſa appropriata principantibus peſſimis et dicuntur a tiro id eſt ab anguſtia quas inferunt ſuis ſubditis. Nota ꝙ clipeus ſumitur hic pro ratione hominis. quia ſicut clipeus defendit nos ne ledamur a telis et a ſimilibus: ita ratio hominis tuetur eum et prouidet ſibi ne offendatur. Proſa quarta primi libri. Sentis ne inquit hec. Hic incipit proſa quarta in qua phia primo inquirit Boetiū ſuper attentionem predictorum et hortatur ipm ad ſui morbi reuelationem. ſecundo Bo. reuelat morbū ſuū. ibi. Cum ego. primo di. O Boe. nūqd ſētis. i. itelligis ea q̄ dicta ſunt atq; illabūt id eſt imprimūt aīo tuo. Et ſubiūgit grecū qd in latino valet Es ne aſinꝰ ad lirā quid fles qd manas. i. fluis lacrimis. Et ſubiungit grecum quod tātū valet. Cōfitere mihi ne abſcondas ſi expectas operā. i. intelligētiā medicantis oportet vt detegas id ē manifeſtes vulnus tuum. Nota ꝙ prouerbium erat apud

Proſa quarta libri primi

Entis ne iquit hec atq; animo illabuntur tuo. expers es lire. alias. Es ne aſinꝰ ad lirā Quid fles quid lacrimis manas Cōfitere mihi ne occultes. Si operā medicātis expectas: oportet vt vulnꝰ detegas tuum. Boetius. Tu; ego collecto in vires aīmo. An ne adhuc eget ammonitōe: nec per ſe ſatis eminet fortune in nos ſeuientis aſperitas. Nihil

grecos cum aliquis audiuit verba alicuius et non aduertit nec curauit intellectum verborum illi dicebatur. Es ne aſinus ad liram. facis enim ſicut aſinus poſitus circa lirā q audit ſonū lire ſ; non pcipit melodiā nec ꝓportionē ſonoꝝ intelligit nec delectatur in ea. ſic aliquis audiens verba et non curās intellectum eorum dr̄ eſſe aſinus ad liraz. Nota ſi quis voluerit ſanari oportz morbū vl' vulnꝰ ſuū detegere ⁊ manifeſtare. Unde Seneca tercia dicit ep'la. Nemo per ſe ſatis valet vt emergat ſed oportet vt manum porrigat et alius ipſum extrahat. tūc cū morbi ad ſanitatem inclinant cum ex abdito erumpunt et vim ſuam proferunt. Cum ego collecto in vires animo. Hic boetius reuelat morbum et dolorem ſuum: et primo oſtendit ſe eſſe perturbatuz ex his que iniurioſe agebantur circa ipſum. ſecūdo ex his que generaliter vidit in alījs. ibi. Uidere autem videor. Primo oſtendit ſe perturbatum ex ſui exilīj relegatione. ſecūdo ex meritoꝝ ſuoꝝ fruſtratōe. Tertio ex iniuſta ſui cōdēnatiōe. Quarto ex fame ſue leſiōe. ſcđa ibi. Quotiēs ego. tertia ibi. Quibꝰ autem. quarta ibi. At vero hic. Adhuc diuidit. primo facit quod dictuz eſt. ſcđo rñdet obiectōi. ibi. At q tu. Dicit p̄mo ſic. Tū. i. tunc ego boetiꝰ collecto aīo in vires id eſt reſumptis viribus animi. dixi an ne ſatis eminet. i. apparet aſperitas fortune ſeuientis contra nos. nunquid adhuc eget āmonitione. id ē declaratione nunquid facies. i. diſpoſitio huiꝰ loci ſc; carceris mouet te heccine. i. nūqd hec bibliotheca. i. locus ſtudij quem habui in patria quē tu philoſophia delegeras. i. elegiſti tibi cer-

ne te ipſa facies loci mouet: heccine ē bibliotheca quā certiſſimā tibi ſedem in noſtris larib⁹ ipſa delegeras: in qua mecum ſepe reſidens de humanaꝝ diuinarumqꝫ rerum ſcientia apte diſſerebas. Talis habit⁹ taliſqꝫ vult⁹ erat cū tecū nature ſecreta rimarer cū mihi ſiderum vias radio deſcriberes: cū mores nr̄os totiuſqꝫ vite rōēꝫ ad celeſtis ordinis exemplar formares. Heccine premia refferimus tibi obſequētes. Atqui tu hanc ſētētiā Platōis ore ſanxiſti. beatas fore reſpublicas ſi eas vł ſtudioſi ſapiētes rege

tiſſimā ſedē in noſtris larib⁹ in qua bibliotheca tu mecū ſedens diſſerebas. i. diſputabas de ſcientia rerū diuinarū et humanarū nūqd erat mihi tūc talis habitus vilis et talis vult⁹ triſtis cū ego rimarer. i. inueſtigarē tecū ſecreta nature cū deſcriberes mihi vias ſiderū. i. curſus ſtellaꝝ radio. i. virga geometrali cū tu formares. i. formare docuiſti mores noſtros. i. mores hoīm et rōem. i. diſpoſitiōēꝫ toti⁹ vite ad exēplar id eſt ſimilitudīēꝫ celeſtis ordinis. ſunt ne iſta premia q̄ refferim⁹. i. reportam⁹ tibi obſequētes. i. ſuiētes. No. ꝙ bibliotheca ē locus vbi reponūt libri et dī a biblio. i. liꝰo in q̄ ātiq ſcribebāt libros. ſ. talē bibliothecā habuit Bo. rome marmoreis lapidib⁹ politā in q̄ ſtuduit de rebus diuinis ⁊ hūanis No. B. d. phiaꝫ ſibi elegiſſe certiſſimā ſedē in bibliotheca. B. d. ꝓ tāto qꝛ licet. B. eēt diuerſis officijs et negocijs occupat⁹: tñ nulli eoꝝ tā cert̄ tꝑib⁹ tā certa intētiōe vacabat ſicꝫ ſtudio in libris phicis quos in certo loco repoſitos habuit. Nota phia tractat de rebus diuinis et humanis. vñ ſeneca. xxxi. Non poteſt virtus perfecta eſſe nec equalis tenor vite ſine phia per quā diuina et hūana cognoſcūtur: qua ſi te occupas incipis eē deoꝝ ſocius. et alibi dicit̄ O lucille ſcio nemīnē bene viuere poſſe et tollerabilit̄ ſine ſtudio phie: qꝛ ſine ſtudio phie aīa egra eſt. No. B. ſtuduit in naturali phia. ꝓpt̄ hoc dicit. Cum tecum nature ſecreta rimarer. ſtuduit etiam in phia morali. ergo dicit. Cum mores noſtros. ſtuduit etiam in aſtrologia. ꝓpter h̄. d. Cum mihi ſiderū vias radio deſcriberes. Ubi nota radi⁹ eſt virga geometralis qua geometri deſcribunt figuras in puluere ſuppoſito. Nota ꝙ vita humana et mores hoīm dꝫ formari ad ſimilitudinē celeſtis ordinis. ſicut em̄ ſpere inferiores planetaꝝ obediūt ſpere ſuperiori et regūtur motu firmamenti: ſic virtus noſtra ſenſibilis debet obedire virtuti rationali et regi ab ipſa. turpe enim eſt abijcere regimen ſuperiorū et induere regimē inferiorum quod nobis cōmune eſt cum beſtijs ſicut dicit Albertus ſuper tertio de aīa. Nota ex quo Bo. rōne ſue ſapiētie in miſeriaꝫ fuit poſit⁹ ideo dicit ad philoſophiam. ſunt ne hec premia que nos referimus obſequētes tibi. Atqui tu hanc ſententiā. Hic Boetius reſpondet obiectioni. poſſet enim philoſophia ſibi obijcere dicendo. quale premium debuiſti reportare cum tu non ſtuduiſti propter commune bonum ſed propter vanam gloriam et propter propriam vtilitatem. cui obiectioni reſpondet Boe. dicens O phia tu ſanxiſti id eſt cōfirmaſti hanc ſentētiā ore Platonis beatas eſſe reſpublicas ſi eas ſapiētes regerent vel ſi rectores eaꝝ cōtigiſſet

Pꝛoſa quarta.

ſtudere ſapie et ꝯfirmaſti oꝛe eiuſdē Platōis neceſſariū eē reipublice ꝙ a ſapiētib⁹ regeretur ne gubernacula id eſt regimina cōmiſſa impꝛobiſqꝫ.i.et flagicioſis ciuib⁹ vꝛbiū inferꝛent peſtē ac.i. etiā ꝑniciē.i. dānū bonis hoibus. igit̄ ego ſecut⁹ hāc auctoꝛitatem.i.ſētētiā ꝙ ego didicerā a te phīa inter ſecreta ocia ego optaui.i. curaui transferꝛe.i.deducere in actū.i.in opus publice āminiſtrationis.i.cōmunis vtilitatis

rēt. Vel earū rectoꝛes ſtudere ſapie ꝯtigiſſꝫ. Tu eiuſdē viri oꝛe hāc ſapiētib⁹ capeſſūde reipublice neceſſariā cāꝫ eſſe monuiſti ne impꝛobis flagicōſiſqꝫ ciuib⁹ vꝛbiū relicta gubernacula peſtē boīſ ac ꝑniciē inferēt. hāc igit̄ auctoꝛitatē ſecut⁹ qđ a te inter ſecreta ocia didicerā trāſferꝛe i actū publice āmiſtratōis optaui. tu mihi et q̇ te ſapientū mentibus inſeruit de⁹ cōſcij eſtis nullū me ad magiſtratū niſi cōe bonoꝝ omniū ſtudiūꝫ detuliſſe. Inde cū impꝛobis graues inexoꝛabileſqꝫ diſcoꝛdie fuere et qđ cōſcie libertas hꝫ: ꝓ tuēdo iure ſpꝛeta potentum ſemper fuit offenſio. Quotiēs ego cōnigaſtū ībecillis contra cuiuſqꝫ

tu phīa et deus qui inſeruit.i.infudit te mētibus ſapiētū eſtis mihi cōſcij i.teſtes nullum ſtudium me detuliſſe ad magiſtratum niſi cōmune ſtudiūꝫ bonoꝝ. q̄ſi diceret nihil mouit me ad magiſtratū gerēdū niſi cōmunis vtilitas inde.i. ꝓpt̄ h̄ mihi erāt graues.i.difficileſqꝫ.i.et inexhoꝛabileſ i.iexplicabiles diſcoꝛdie cū īpꝛobis et ſēꝑ fuit mihi ſpꝛeta offenſio potētū ꝓ tuendo iure.i.ꝓ iuſticia defēdēda qđ hꝫ libertas cōſciētie.i.libera cōſciētia. ſ. nullū timere ꝓ tuēdo iure. Nota ſcđm Platonēꝫ beata eſt reſpublica cuius dominus philoſophus eſt: ꝛ ve gēti cuius dn̄s puer eſt et rationabiliter quia philoſophia et ſapiētia vitam diſponit: actiones regit. agenda et omittenda demōſtrat. Unde ſeneca. xvi. epiſtola dicit. Si vis oīa tibi ſubijcere ſubijce et te rationi. Multos enim rexeris ſi ratio te rexerit. Et ariſtoteles in pꝛohemio methaphiſice. Sapientis eſt regere et oꝛdinare. Ex quibus patet ꝙ regimen reipublice ſpectat ad ſapiētes. pꝛo tāto dicit. Tulius in pꝛincipio ſue rethoꝛice ad rēpublicā plurima pertinent cōmoda ꝫ moderatrix et regl'atrix oīm reruꝫ pꝛeſto eſt ſapīa. Nota ꝙ ſtudioſi ſapientie dicūtur illi qui iam per ſtudiū adepti ſunt ſapiētiā Illi aūt dicūtur ſtudere ſapientie qui adhuc ſtudēdo acquirūt ſapientiam. Nota ꝙ Boe. ſtudium vocat ſecretū ociū qꝛ in ſtudio homo ociat̄ ab exteriori occupatiōe de quo ocio ſiue quiete loqtur Seneca. lxvij. ep̄l'a dicens. Nulla placida eſt quies niſi quā ratio cōponit et. illa vera eſt trāquilitas in qua mens bona explicat̄. Nota ꝙ deus īmittit ſapīam mētibus ſapiētū. hoc ſcribitur in pꝛologo de regimine pꝛincipū. Deus eſt qui diuitias ſue ſapientie influit in aīas ſapiētū. Nota ꝙ libertas cōſcientie habet nullū metuere. qꝛ dicit macrobius. hoc habet libera cōſciētia pꝛopꝛiū ꝙ ſi quis poſſideat nullū potētēꝫ metuat. Iteꝫ Seneca. liiij. Sapiens ex libero arbitrio nihil timet imbecillitateꝫ hominis qꝛ ſecuritateꝫ dei habet. Et ſeneca de q̄ttuoꝛ virtutibus cardinalibus dic̄ Ut iuſt⁹ ſis nō ſufficit ꝙ innocēs ſis ꝫ vt innocētes ab

fortunas impetū faciēte obuius excepi. Quotiēs triguillā regie prepoſitū domus ab icepta ppetrataq3 iā3 prorſus iniuria deieci. Quotiēs miſeros quos infinitis calūniis ipunita barbarorū ſemper auaritia vexabat obiecta piculis auctoritate protexi. Nūquā me a iure ad iniuriam quiſquā detraxit. Prouincialiū fortunas tū priuatis rapinis tum publicis vectigalibus peſſundari non aliter q3 qui patiebantur indolui.

iniuria ſerues. Et idem. Juſticia eſt vinculum diuine et humane ſocietatis. Quotiens ego coniugaſtum. Hic Boetius oſtendit ſe perturbatum ex meritorum fruſtratione ſuorum. et primo tangit merita et beneficia aliis exhibita. ſecundo tangit fruſtrationē eorum. ibi. Sed eſſe. prima in ſeptem partes ſecundum q recitat ſeptē beneficia q patebūt. pmo dic. Ego Bo. multotiens ipm cōiugaſtū q fuit officialis regis Theodorici obuius. i. cōtrari⁹ excepi. i. impediui ipm facientē impetū. i. inſultū contra fortunas. i. contra bona fortune cuiuſq3 hoīs imbecillis. i. impotētis reſiſtere. tūc ponit ſcdm beneficiū dicēs. Quotiēs ego deieci. i. auerti triguillā ſic dictū ppoſitū regie domus. i. regalis aule ego ipm deieci ab incepta et perpetrata iniuria ipſis paupib⁹. tunc ſubiūgit tertiū beneficiū dicens. Quotiens ego protexi miſeros. i. pauperes quos auaricia barbarorū id eſt crudeliū hoīm ipunita id eſt incaſtigata vexabat infinitis calumniis id eſt miſeriis illos ego protexi auctoritate mea obiecta. i. expoſita periculis id eſt damnis. Nunq̄ quiſq̄ id eſt aliquis detraxit me id eſt deflexit a iure ad iniuriam. Nota q Coniugaſtus fuit quidam nobilis familiaris regis theodorici qui ſuus officialis fuit et totus tirānus qui plures hoīes inuaſit impotētes. ſ. ſua ipſis auferēdo quē Bo. ſibi ɔri⁹ a ſuo ipetu iniurioſo auertit. talis ēt erat triguilla ppoſit⁹ aule regie. Nota ſcdm huguitiōe3 q barbarus idē eſt q crudelis incult⁹ et ſtolid⁹ et eſt nomē crudelitat̄. vñ olim oēs ac vniuerſe gentes dicte ſunt barbare pter grecos et latios. et barbaria dr̄ qdā terra iuxta greciā ſita propt̄ crudelitat̄ excellētiā. Nota dic nūq̄ a iure ad iniurias. et h̄ deb3 gloſari ſic. ego nec ſum retractus a iure amore nec odio nec timore nec ppo cōmodo q oīa ſolent impedire verū iudiciū. vñ dic Laborit⁹ quē nūm⁹ pſona pces de tramite recto. Nō ducūt iudex ſidera laude ferit. Prouincialiū fortunas. Hic Bo. ponit quartū bñficiū dicēs. Ego indolui ſic illi q patiebāt̄ fortūas. i. bona fortūe puincialiū. i. illoru3 hoīm tū. i. aliqū peſſūdari. i. ſubiici pūatis rapinis tū. i. occult̄. i. aliqū publicis vectigalib⁹. i. tributis. q̄ſi diceret cū puinciales nūc ſpoliarēt nūc in tributis bona ipſorū auferendo ego dolui tantū ſicut qui patiebantur. Nota q omnem ciuitatem vel regionem quam romani expugnauerunt fecerunt tributariam vel colonam vel prouinciam tributariam faciebant quando relictis inhabitatoribus terre ad tributum ſoluēdū homines compellebant. Colonam autem faciebant cum expulſis habitatoribus alienos inſtituerunt ad inhabitandū. Prouinciam autem faciebant quando aliquē romanū preficiebāt illi terre qui collectis redditibus eos romam mitteret. et inhabitatores illius terre dicebātur puinciales. Jſti puinciales aliquādo moleſta

bātur oculis rapinis.i.extractionibus ſuorū prefectorꝝ aliquādo publicis vectigalibus.i.tributis que indebito modo et iniuſto exigebant ab eis.de quo Boetius doluit. Nota vectigal proprie dicit tributū qđ dat de vectura. Nota ſecūdū Huguitionē ꝓuicia eſt regio ſubiugata romanis et tributaria facta. Inde prouincialis.i.tributarius. Cum acerbe famis tēpore. Hic ponit quintum beneficiuʒ dicens. Cū

Cum acerbe famis tēpore grauis atqʒ inexplicabilis idicta coēptio ꝓfligatura inopia cāpaniaʒ ꝓuinciā videretur. certamē aduerſuʒ prefectū pretorii cōmunis commodi rōne ſuſcepi rege cognoſcēte cōtēdi.et ne coēptio exigeret euici. Paulinū ꝯſularē virū cuiꝰ opes palatini canes iam ſpe atqʒ ābitōne deuorassent ab ipis hiātiū faucibꝰ retraxi Ne albinū conſularē virū preiudicate accuſatōiſ pena corriperet odiiſ me cipriani dlatoris oppoſui Satis ne i me magnas videor exacerbaſſe diſcordias. Sʒ eē apđ ceteros tutior debui q̄ mihi āmore iuſticie nihil apđ aulicoſ quo ma

tempore magne famis eſſet indicta.i.inſtituta grauis coemptō.i.angaria q̄ coemptō erat ꝓfugatura.i.punitura campaniā ꝓuinciā inopia.i.pauptate ego Boc.ſuſcepi certamē cōtra prefectū ꝑtorij q indixerat iſtā coemptionē et ratōe cōmunis boni ego certaui rege cognoſcēte et deuixi ne exigeret illa coemptio. Nota coemptō eſt inſtitutio ſup aliqua portiōe dāda de re emēda vel vēdēda et vocat vulgariter vngelt. et talis fuit inſtituta ſup cāpaniā ꝓuinciā deſtruendam quā Bo.remouit. Paulinū cōſularē virū hic ponit ſextum beneficiuʒ dicens. Ego traxi.i.liberaui paulinū virū cōſularē cuiꝰ opes iam deuoraſſent ſpe et ambitione.i.cupiditate canes palatini.i.familiares regis ſimiles canibus illū traxi a faucibꝰ hiātiū.i.appetētiū opes paulini. Nota ꝙ familiares regis q preſidebāt palatio vocabātur canes palatini. ſic eī canes hñt ora hiātia ad cupidas eſcas ſic iſti hiabāt ad diripiēdas facultates paupeꝝ romanoꝝ. Tūc poīt ſeptimū bñficiū dicens. Ego interpoſui me odijs Cipriani delatoris.i.accuſatoris ne pena ꝑiudicate accuſatiōis corriperet.i.puniret albinū virū ꝯſularē. Nota ꝙ cipanꝰ q fuit de familia regis iniuſte accuſauit virū albinū cōſularē q ꝑus iudicatꝰ fuit ad penā q̄ accuſatꝰ.⁊ ne iſta pena cui adiudicatꝰ fuerat ipm albinū corriperet. B.ſe exponēſ odijs cipriani accuſatoris albinū ſaluauit. No.ex iſtis bñficijs enūeratꝭ appar ꝙ. B. nō geſſit magiſtratū ꝓ vtilitate ꝓpa ſʒ ꝓ cōi bono. ſi eī ꝓpriā vtilitateʒ intendiſſet vtiqʒ odiū et offēſā potētū euitaſſet qđ nō fecit.et ꝑus.d.nūq̄ me a iure ad iniuriā q̄ſq̄ detraxit.ex quo ſimiliter apparet ipm nō queſiuiſſe prop̄uʒ cōmodū.tales eī frequenter de iure deflectūtur.et ſubdit.nūquid videor in me id ē cōtra me exacerbaſſe id eſt irritaſſe ſatis magnas diſcordias opponēdo me potentibus. quaſi di.ymo Sed eſſe apud ceteros tutior.hic tangit fruſtrationem ſuorum beneficioꝝ dicens. Sed ego debui eſſe tutior apud ceteros romanos quibus impēdi iſta bñficia et tū

gis eſſe tutior obſeruari. Quibus aũt deferẽtibus ꝑculſi ſumus. Quorũ vnꝰ baſiliꝰ olim a regis miniſterio in delatõez noſtri nomis alieni eris neceſſitate cõpulſus eſt. Opilionẽ vero atqꝫ gaudentiũ cum ob innumeras atqꝫ multiplices fraudes ire ĩ exiliũ regia cẽſura decreuiſſet. cũqꝫ illi parere nolẽtes ſacrarũ ſeſe ediũ defenſiõe tuerent̃ cõpertumqꝫ id regi foret edixit vt niſi infra preſcriptũ diẽ a rauenna vrbe diſcederẽt ꝑ notas inſigniti frõtibꝰ pellerẽt̃. Quid huic ſeueritati poſſe aſtrui videtur. Atqui eodẽ die deferẽtibꝰ eiſdem nomis noſtri dclatio ſuſcepta eſt. Quid igitur noſtre ne artes ita meruerũt. An illos accuſatores iuſtos fecit p̃miſſa dãnatio. Ita ne nihil fortunã puduit ſi minꝰ accuſate innocẽtie at accuſantium vilitas pudori eſſe debuiſſet.

non ſum tutus vt poſt videbit̃ licꝫ ego nõ meruerim ſecuritatem apud aulicos. i. familiares regis aulã inhabitantes opponẽdo me eis amore iuſticie. Nota ꝙ vna cauſa ꝑturbationis Boetij fuit fruſtratio ſuorum meritorum: q2 amicitia et gr̃a iſtorum fruſtrabat̃ circa ip̃m q̄bus multa bñficia ĩpendit et ꝓpter quos multa odia et indignationes incidit. Quibꝰ aũt deferẽtibus perculſi ſumus. Hic Boe. tangit ſuam perturbationem ex iniuſta ſui condẽnatione. et primo facit hoc. ſecũdo expurgat ſe de q̄buſdaꝫ ſibi obiectis. ſecũda ibi. Quã vti. Primo oſtendit iniuſtã ſui cõdẽnationem ex accuſatione ꝑſonarũ viliũ. Secundo ex falſitate crimis ſibi ĩpoſiti. tertio ex ſeueritate iudicũ et peruerſitate. ſecũda ibi. At cuiꝰ cris. tertia ibi. Et cuiꝰ vnq̃. p̃rio dicit. Nos ſumꝰ ꝑculſi. i. ꝑcuſſi aulicis deferentibus. i. accuſantibꝰ nos quorum vnꝰ erat baſilius q̄ ꝓpt̃ maliciã ſuã depulſus fuerat a miſterio regis. ille ꝯpulſus pecunia ſuſceptus eſt in delatõeꝫ i. accuſatiõeꝫ noſtri noĩs Alij duo accuſatores noſtri fuerũt Opilio ⁊ gaudentius q̄s cũ rex theodoricus ꝓpter innumerabiles fraudes ipſorum ordinaſſet ire in exiliũ et ipſi nollent parere id eſt obedire. ſed tuerentur id eſt defenderent ſe intrando eccleſias cum illud eſſet compertum id eſt reuelatum regi edixit id eſt precepit rex vt niſi infra ſtatutum terminum diſcederent ab vrbe rauenna deberent repelli. et p̃mo ſignari in frontibꝰ cauterio ſicut ſolẽt ſignari malefactores. et dicit B. q̄d videtur poſſe aſtrui. i. cõformari huic ſeueritati ꝙ eodẽ die ipis accuſantibꝰ nos ſuſcepta fuit eorum accuſatõ. q̄d igit̃ o ph̃ia ẽ dicẽdũ: meruerũt ne h̃ artes noſtre q̃i diceret nõ nũq̄d iſti iuſtificati ſunt propter noſtrã accuſationẽ. quaſi diceret non. nũquid nihil puduit fortunã de tali accuſatione: quaſi diceret ymo debuit pudere fortunam et ſi non puduit fortunaꝫ innocentia accuſati tñ vilitas accuſantiũ debuit eſſe pudor ipſi fortune. Nota hoc vocabulũ perculſus. dic̃ Huguitio ꝑcello is. perculi in p̃terito et perculſum in ſupino eſt idẽ q̃d ꝑcutere vel potius terrefacere. ſed percutere

pertinet ad coꝛpus ſed percellere ad animam. Nota circa hoc vocabulum deferē tibus: ꝙ defero tria ſignificat. Pꝛimo idē eſt qđ depoꝛto. Inde delatoꝛ. i. depoꝛtatoꝛ. ſcđo idē eſt qđ honoꝛo. Inde delatoꝛ id eſt honoꝛis exhibitoꝛ. Tertio. i. accuſo. Inde delatoꝛ. i. accuſatoꝛ ꝗ detegit qđ latebat ⁊ ſic vltimo modo capit̄ hic. vnde verſus. Accuſat defert dat honoꝛeꝫ fertqꝫ deoꝛſuꝫ. Nota ad teſtes ydoneos ſeptē requiruntur cōditiones que his verſib⁹ cōtinēt. Etas cōditio ſexus diſcretio fama. et foꝛtuna fides in teſtibus illa requires. Pꝛimo requiritur etas. qꝛ pueri nō poſſūt eſſe teſtes. Scđo requiritur cōditio libera ideo ſerui nō poſſūt ꝑhibere teſtimoniuꝫ. Tertio requirit̄ ſexus maſculin⁹ ideo mulieres nō poſſūt eſſe teſtes. Quarto requirit̄ diſcretio. ideo furioſi et ſtulti non poſſunt teſtificari. Quinto requirit̄

At cui⁹ criminis nos cauſa arguimur ſummā queris. Senatū dicimur ſaluū eē voluiſſe. Modū deſideras. Delatorez ne documēta deferret quib⁹ ſenatū leſe maieſtatis reum faceret impediuiſſe criminamur. Quid igitur o magiſtra cenſes. Inficiabimur crimen ne tibi pudoꝛi ſimus. At volui nec vnquam velle deſiſtam. fatebimur. ſed impedi delatoꝛis opera ceſſabit. An optaſſe illius oꝛdinis ſalutem nephas vocabo

fama ideo perſone infames non poſſunt teſtificari. Sexto requirit̄ foꝛtuna pꝛopter quod pauperes non poſſunt teſtificari. Septimo requirit̄ fides pꝛopter quod infideles non poſſunt perhibere teſtimoniū. Inter illas cōditiones due ſunt viliores. ſcꝫ paupertas et infamia. Boe. ergo volens oſtendere ſuam condēnationem iniuſtam ex vilitate teſtiū accuſantiū pꝛopter quā repellēdi erāt a teſtimonio dic̄ in vno eſſe defectū foꝛtune. ſ. in baſilio. ſed in alijs duobus. ſ. opilione et gaudentio dicit fuiſſe viciuꝫ infamie. Nota ꝙ nihil videt̄ ſeueri⁹ et nequi⁹ ꝙ̄ perſonas viles et dampnādas admittere in teſtimoniū cōtra innocētes. Quia dicit Seneca in de remedijs foꝛtuitoꝝ. Non pōt habere vllā auctoꝛitatē ſentētia vbi ꝗ dānādus eſt male de te loquit̄. At cuius crimīs arguimur ſentētiā q̄ris ſenatū ⁊c̄. Hic Bo. oſidit iniuſtam ſui cōdēnatōeꝫ ex falſitate cris ſibi ipoſiti. ſcđo ex dictis infert quādā āmiratōeꝫ. ibi Qua in re. Pꝛima in duo ſcđm ꝙ duo iponebant̄ Boe. de quib⁹ ſe excuſat. ſcđa ibi. Nā de cōpoſitis. Pꝛimū qđ ſibi imponebat̄ fuit ꝙ impediuiſſet quendā nunciū deferentem regi accuſationeꝫ ſenat⁹ vt ſenat⁹ redderet̄ reus leſe maieſtatis. Dicit ergo in littera O ꝑhia tu foꝛte queris ſummā id eſt ſententiam criminis cui⁹ criminis cauſa arguimur. Nos dicimur voluiſſe ſaluare ſenatum: foꝛſan deſideras ſcire per quē modū. dico ꝙ nos criamur. i. arguimur impediuiſſe delatoꝛē ne deferret documēta. i. litteras regi ꝗbus faceret ſenatū reuꝫ leſe maieſtatis. quid igit̄ o magiſtra cēſes. i. iudicas inficiabimur. i. negabim⁹ crimen illud ne ſimus tibi pudoꝛi atqꝫ id eſt ꝟ ego volui ſaluare ſenatū nec vnꝙ̄ deſiſtam velle. ſed opera. i. diligētia impēdi delatoꝛis iſta ceſſabit. i. ceſſare debꝫ qꝛ nō eſt verū ꝙ ipediuerim⁹ delatoꝛē litterarū. nūquid eſt nephas optare ſalutē illius oꝛdinis. ſ. ſenatus: quaſi diceret nō eſt nephas. iſte vero ſenatus ꝗ cōſenſit in meā dānationē effecerat hoc ſuis decretis. i.

iudicijs acsi esset nephas saluare ipsum. sed imprudentia sibiipsi mentiens id est in damnum suum mentiens non potest immutare merita rerum ita quod illud quod prius fuit meritorium postea fiet demeritorium. nec puto esse licitum secundum preceptum Socratis occuluisse id est occultasse veritatem vel concessisse mendatium. sed quo modo illud sit ego relinquo tuo et sapientum iudicio. veritatem autem huius rei ne lateat posteros. i. successores ego cōmendaui stilo id ē scripto et memorie Nota accusatio Boetij fuit detestabilis quia facta per infames personas fuit irrationabilis quia de bono accusabatur. s. de saluatione senatus quod erat bonum. etiā accusatio eius fuit iniusta quia falsa. accusabatur enim impediuisse delatorem quod falsum fuit Nota iste dicitur esse reus lese maiestatis qui contra regem vel alium principem aliquod malum machinatur. Nota inficiator

Ille quidē suis de me decretis vti hoc nephas eēt effecerat. Sz sibi semper mētiens imprudētia rerū merita nō potest immutare. Nec mihi socratico decreto phas esse arbitror vel occuluisse veritatez vel concessisse mēdaciū. Verū id quomodo sit tuo sapiētūqz iudicio estimandū relinquo. Cuius rei seriē atqz veritatē ne latere posteros queat stilo etiā memorieqz ꝯmēdaui Nā de cōpositis falso litteris quibus libertatē arguor sperasse romanam quid attinet dicere.

aris. prope est non fateri factum quod verum est sed contra veritatem vti mendatio vel est proprie inficiari secundum eum rem debitā denegare cum a creditore deposcitur et etiam id est contendere vel denegare. Nota dicitur in textu. Nunquid optare salutem senatui nephas vocabo. Duplex est salus spūalis que est aīe. tēporalis que est corporis. Salutem spūalem tenemur oībus velle etiaz malis rōne caritatis per quam etiā mali diligendi sunt licet non in eo quod mali. Salutez vero temporalē tenemur velle oībus bonis et precipue amicis. amicorū vero peccantium tenemur salutem velle quandiu sanabiles sunt vt recuperēt virtutem amissam. sed si propter magnitudinem malicie sint insanabiles dissoluitur amicitia nec est optanda salus et quia malicia senatus romanorum erat sanabilis quia forte senatus cōpulsus metu regio fuit consentire in dānationez Boetij. ideo optare sibi salutez nō erat nephas licet Boetio turbato hoc videretur. Nota quod veritas nō est occultāda scdm Socratem. nam qui tacet veritatez alijs nescientibus mētiretur: et qui mendacijs consentit similiter facit. Nota mendacium nō est concedendum. quia scdm Aristotelez in ethicis. Mendaciū per se prauū est et fugiēdū. et pmo elencorum duo sunt opa sapiētis. Non mentiri de his de quibus nouit et mētiētez posse manifestare. Nam de cōpositis falso litteris. Hic Boetius excusat se de scdo crimine sibi imposito. imponebatur enim sibi quod scripsisset litteras ad iperatorē Cōstātinopolitanū pro liberatiōe romanorū de manu regis Theodorici. vn̄ dicit in lra. Nā de litteris ꝯpositis falso quia false mihi ß imponitur quibus litteris arguor sperasse romanā libertatē. quod attinet dicere cū non detur mihi locus defensionis. quorū litterarum fraus. i. fraudulētia fuisset aperta. i. manifesta si nobis licuisset vti confessione. i. allocutione ipsorū delatorum. i. accusatorum quod

Quarũ fraus aperta patuiſſet ſi nobis ipſorũ cõfeſſione delatorũꝫ quo in oib⁹ negocijs maximas hꝫ vires vti licuiſſꝫ. Nã que ſperari reliqua libertas poteſt. Atqꝫ vtinã poſſet vlla. Rñdiſſeꝫ canii verbo qui cum a gaio ceſare germanici filio cõſci⁹ cõtra ſe facte cõiurationis fuiſſe diceret: ſi ego inquit ſciſſeꝫ tu neſciſſes. Qua i re ñ ita ſẽſus nr̃os meror ebetauit vt ipios ſcelerata cõtra virtutem querar eſſe molitos ſꝫ ea q̃ ſperauerũt effeciſſe vehementer ammiror.

ſcꝫ vti examinatione accuſatorum maximas vires habet in omnibus negocijs id ẽ cauſis iudiciarijs. nam que reliqua libertas ſperari poteſt Romanis. quaſi diceret nulla. tantũ enim rex Theodoricus inualuerat ꝙ nullus potuit vel audebat contra ipſuꝫ vtinã poſſet vlla libertas ſperari vtiqꝫ ita prudẽter egiſſeꝫ de negocio qd̾ regi non innocuiſſet et reſpondiſſem verbo Canij qui cum accuſaretur a Gaio ceſare filio germanici ꝙ eſſet reus cõiurationis facte cõtra ſe reſpõdit Gaius ſi ego ſciſſeꝫ tu neſciſſes quaſi diceret ſi eſſeꝫ re⁹ ita prudenter celaſſem negocium ꝙ ad tuam noticiã nũq̃ perueniſſet. Nota ꝙ in cauſis iudiciarijs teſtiũ ſiue accuſatorum examinatio maxi mas habet vires qꝛ per eã deueniť ad rei veritateꝫ. ſicut patet de daniele qui examinãdo duos preſbiteros falſe accuſãtes Suſannam ipos de falſitate accuſationis coram omni populo conuicit ſimiliter Boetius ſi datus fuiſſet ſibi locus examinandi ſuos accuſatores: vtiqꝫ ipſos mendaces reddidiſſet. Nota Canius fuit quidam romanus prudens et ſapiens. accidit vt quidam ex romanis conſpirarent et facerent coniurationem contra Gaium ceſarem et cum ceſar proponeret canio ꝙ eſſet reus illius coniurationis facte reſpondit. ſi ego ſciuiſſeꝫ tu neſciſſes. Sic Boetius reſpondit regi Theodorico ſi ſibi improperaſſet de litteris compoſitis ſuper reſtituenda libertate ipſis romanis. Qua in re non ita ſenſus. Hic Boetius ex dictis infert quandam ammirationem. ſecundo inuehitur contra ſenatores qui conſenſerunt in ſuam condemnationem. ibi. Sed ſi pbas fuerit. dicit primo Exquo a malis iniuſte accuſatus ſum qua in re id eſt propter qd̾ nõ ita id eſt non intantum meror id eſt triſticia ebetauit id eſt oppreſſit ſenſus noſtros vt ego querar id eſt conquerar impios id eſt malos molitos id eſt machinantes ſcelerata id eſt nequicioſa contra virtutem id eſt virtuoſos homines. ſed ego ammiror vehementer id eſt fortiter effeciſſe id eſt ad effectum produxiſſe ſupple illa que mali ſperauerũt id eſt conceperunt. Nam velle deteriora id eſt mala forſitan fuerit noſtri defectus id eſt noſtro defectu ſed poſſe ſupple perficere malum contra innocentiam id eſt homines innocentes que quiſqꝫ ſceleratus conceperit id eſt cogitauerit deo hoc inſpectante ſupple hoc eſt ſimile monſtro id eſt admirabile. vnde id eſt pro tanto quidam tuorum familiarium id eſt philoſophorum queſiuit haud iniuria id eſt non iniuſte ſiquideꝫ pro certo deus eſt vnde mala ſupple proueniunt vero pro ſed. vnde id eſt a quo bona ſi deus non eſt. quaſi diceret ex quo iniuſte a malis accuſatus ſum propter hoc non intantum ſum oppreſſus dolore ꝙ conquerar malos. ma-

chinari mala bonis ſed ammiror ꝙ illi qui mala concupiunt contra bonos poſſunt producere ad effectū. nam velle malū eſt forte ex noſtro defectu: ſed ꝙ malus poſſit perficere malum contra bonos deo hoc inſpiciēte eſt ſimile monſtro. vnde quidam philoſophus non iniuſte queſiuit ſi deus eſt vnde proueniunt mala. Et ſi deus non eſt vnde proueniunt bona. Nota ex quarto huius duo requirūtur ad aliquē effectū producendū. ſcꝫ volūtas et poteſtas. requiritur volūtas. quia null⁹ aggreditur qđ non vult Requiritur poteſtas qꝛ ſine poteſtate voluntas fruſtratur. ꝙ autēꝫ mali habent voluntatē offendendi bonos nō eſt mirandum ſed ꝙ habēt poteſtatem producendi ad effectum ſuam voluntatem deo reſpiciente eſt ſimile monſtro. Nota ſimile monſtro eſt quod contingit preter intentionem nature. Sicut ergo monſtra fiunt preter intentionem nature. Sic videbatᷣ Boetio ꝙ mala preter ordinem diuine prudentie contingerent quod non videretᷣ rationabile cuꝫ deus ſit ſumme bonum ꝙ aliquo modo ſit cauſa male fieri mala ergo mala in mundo deo inſpiciente videntur ſimile monſtro. Nota ꝙ deus non eſt cauſa effectiua mali cum ſit ſumme bonus licꝫ ſit cauſa mali permiſſiua quia permittit fieri malum. et ſic exponitur auctoritas prophetie dicentis. Ego dominus faciens omnia hec faciens bonum et creans malum ſupple permiſſiue. Aliter dicitur duplex eſt malum. ſcilicet pene et malū culpe. deus eſt cauſa mali pene quod punit. ſed non eſt cauſa mali culpe. quia hic eſt qui peccatum non fecit. Sed ſi phas fuerit nepharios homines qui bonorum et cetera. Hic Boetius inuehitur contra ſenatum qui conſenſit in ſuam condemnationem tangendo ſuam beniuolentiam quam habuit ad eos. Et dicit ſi phas fuerit id eſt ponamus phas eſſe nepharios homines id eſt malos homines qui omnium bonorum et totius ſenatus id eſt conſulatus romane ciuitatis petunt id eſt deſiderant ſanguinem id eſt mortem. nos etiam voluiſſe perditum id eſt ad perdendum quos viderant propugnare bonis hominibus. qꝫ pro et ſenatui. ſed num id eſt nunquid nos idem. ſ. perdere merebamur de patribus id eſt de ſenatoribus quaſi diceret non. ſed o phia meminiſti vt opinor qm̄ me dicturum id eſt volentem dicere quid id eſt aliqđ ve pro vel facturum ipſa ſemper

Nam deteriora velle nr̄i fuerit fortaſſe defectus: poſſe aūt contra innocētiam que ſcelerat⁹ quiſqꝫ ꝯceperit iſpectāte deo mōſtro ſimile ē: vnde haud iniuria tuoꝝ quidā familiariū queſiuit. Siqui dē de⁹ iquit ē vn̄ mala. Bona vero vn̄ ſi n̄ ē Sꝫ ſi phaſ fuerit nephariōſ hoieſ q bonoꝝ oim̄ totiuſqꝫ ſenat⁹ ſanguinē petūt nos etiā quos ꝑpugnare bonis ſenatuiqꝫ viderāt ꝑditūireuoluiſſe. ſed num idē de patrib⁹ quoqꝫ merebamur Memiſti vt opinor quoniā me dicturū quid facturū ue pn̄s ipſa ſꝑ dirigebas Memiſti inquā verone cū rex auid⁹ cō munis exitii maieſtatis crimē in albinū delatū ad cūctū ſenat⁹ ordinē tranſfer-

preſens ſupple exiſtens dirigebas regebas:ergo nec verbis nec factis offendi ſenatum.meminiſti inquã phia verone id eſt apud veronam ciuitatez cũ rex Theodoricus auidus exiſtens cõis exitij.i.tormẽti ſenatorũ cum ipſe crimen leſe maieſtatis delatum in albinum ipſe rex moliretur id eſt laboraret transferre illud crimen ad totum ſenatum quanta ſecuritate id eſt tutela mei periculi defenderim id eſt libera

remoliretur. Vniuerſi innocentiã ſenatus quãta mei periculi ſecuritate defenderim. Scis me hec vera proferre et in nulla vnq̃z mei laude iactaſſe. Minuit eniz quodãmodo ſe probãtis cõſciẽtie ſecretũ quotiẽs oſtentãdo quis factuz recipit fame preciũ. Sed innocentiam noſtram quis exceperit euentus vides. Pro vere virtutis premiis falſi ſceleris penas ſubimus. Et cui⁹ vnquã facinoris manifeſta confeſſio ita iudices habuit in ſeueritate concordes vt non aliquos vl' ipe ingenii error hũani vel fortune ꝯditio cũctis mortalib⁹ icerta ſummitteret. Si iflãmare ſacras edes voluiſſe:ſi ſacerdotes impio iugulare

uerim innocentiam vniuerſi ſenat⁹ id eſt totius cõſulat⁹. O phia tu ſcis me proferre.i.loqui vera et nunq̃z iactaſſe in vlla mei laude me.eñ pro q2 minuit quodãmõ ſecretũ cõſcientie pbãtis id ẽ laudãtis ſe quotiẽs quis oſtentãdo.i. manifeſtando factũ recipit preciuz fame.i.mercedez laudis ab hoĩbus.ſed tu phia vides quis euentus exceperit.i.liberauerit noſtrã innocentiam nos ſubimus id eſt ſuſtinem⁹ penas falſi ſceleris.i.falſe nobis impoſiti pro premijs vere virtutis. No. ſecundum Senecaz dolor duplicatur cuz ab eo a quo donuz merueras malum venit.cum igitur Boetius omnem beniuolentiam exhibuerit ſenatoribus graui⁹ doluit de ſua offenſione. Nota in ciuitate verona cum Albinus eſſet accuſatus de graui crimine ita vt diceretur reus leſe maieſtatis:illud crimen Rex theodoricus voluit transferre ad totum ſenatum et ipſum damnare.ſed Boetius exponens ſe periculis ſenatum liberauit. Item nota q ſecretum conſcientie eſt virtus que minuitur cum aliquid virtuoſe operatur iactando ſe vt conſequatur famam et laudem populi. Vñ Seneca. Conſcientiam potius q̃z famam attende. Et dicit Macrobius.ſapiens gloriam ſuam in conſcientia ponit: ſtultus autem in laude humana. Unde dicit Iſidorus. qui aliquod donum a deo largitum in laudem ſuam conuertit proculdubio virtutem in vicium tranſire facit. Et cuius vnquam facinoris. Hic Boetius oſtendit ſe perturbatum ex iudicum ſeueritate et inflexibilitate dicens. Cuius vnquam facinoris id eſt peccati manifeſta confeſſio id eſt cuius vnquam hominis peccatum manifeſtum habuit iudices ita concordes in ſeueritate vt non aliquos eorum vel ipſe error humani ingenij ſummitteret id eſt flecteret ad miſericordiam vel conditio fortune id eſt euentus fortuitus exiſtens incerta cunctis mortalibus ſupple hominibus ſummitteret aliquos eorum ſi diceremur voluiſſe inflam-

mare id eſt incendere ſacras edes id eſt eccleſias. et ſi nos diceremur ſtruxiſſe. i. ꝓ
curaſſe necē. i. mortē bonis oībus. et ſi diceremur iugulare. i. punire ſacerdotes im
pio gladio tamen pro ſed ſententia id eſt iudicium damnaſſꝫ me preſentem conui-
ctum et confeſſum crimen ſed nos procul moti id eſt abſentes quingentis milibus
paſſuum et indefenſi hoc propenſius ſtudium id eſt propter ſtudium intenſius nos
dānamur id eſt adiudi-
camur in ſenatū morti qꝫ
pro et proſcriptioni Et
tūc exclamat dicens. O
meritos id ē dignos vel
beatos iudicio neminē
poſſe conuinci de ſimili
crimine ſicut nec ego iu
ſte conuictus ſum cuius
reatus. i. criminis digni
tatē. i. ignoſcētiā ipi etiā
viderūt. i. cognouerūt q
detulere. i. accuſauerūt
me. Nota ꝙ iudices qn̄
qꝫ mouentur ad miſeri-
cordiā duplici de cauſa
primo modo propter er
rorem humani ingenij.
quia hūanū ingeniū ſepe
fallit̄ in iudicio. qꝛ igno
rat vtrū aliqn̄ iuſte de re
ſentiat vel non et timēs
deum ne iniuſte iudicet
mouetur ad miſericordiam parcendo reo. Secundo iudices mouentur ad miſeri-
cordiam propter euentum fortune qui incertus eſt hominibus. quod enim index
in alio damnat ſibi facile per fortunam euenit. et illud debet recordari. ſed nulla il
larum cauſaꝝ mouit iudices ad miſerandum Boetio ſed cōcorditer ipm̄ damna-
bant. Nota ꝙ nullus debet damnari etiam pro crimine quantūcūqꝫ enormi niſi
ſit preſens conuictus vel crimen in iudicio confeſſus. Boetius autem cum dam-
naretur non erat cōuictus nec crimen cōfeſſus et erat abſens quia in ſtudio Athe
nienſi: ergo iniuſte erat damnatus. Nota ꝙ Boetius cum damnaretur diſtabat a
loco iudicij quingentis milibus paſſuum et cū mille paſſus faciūt vnū miliare ideo
bene diſtabat a quingenta miliaria. Nota ꝙ Boetius damnatus fuit proſcriptio
ni. Huguitio dicit proſcriptio eſt iudicialis ſententia lata contra aliquem cuius no
men pro ſcelere de ſcriptura tabule enee delebatur. Conſuetudo enim romana fuit
ꝙ nomina ſenatorum quorum conſilio vrbs Romana regebatur aureis litteris in
tabula enea ſcribebantur. vnde et patres conſcripti dicebantur. et dicit̄ proſcript⁹
quaſi procul a ſcriptura poſitus. et ſic Boetius erat proſcriptus quia nomē ſuum
deletum fuit de tabula enea. Quam vti alicuius ſceleris. hic Boetius expurgat
ſe de quibuſdam obiectis. Secundo oſtendit vnde ſumpta fuit ratio obiectionis

gladio ſi bonis omnib⁹ necem ſtruxiſſe
diceremur preſentēꝫ tamē ſentētia con
feſſum conuictū me puniſſet. Nūc ve
ro quingētis fere paſſuū milibus ꝓcul
moti atqꝫ indefenſi ob ſtudiū propen-
ſius in ſenatuꝫ morti ꝓſcriptioniqꝫ dā
namur. O meritos de ſimili crimie ne
minē poſſe cōuinci. Cui⁹ dignitatēꝫ re
atus ipſi etiam qui detulere viderunt
Quaꝫ vti alicuius ſceleris admixtiōe
fuſcarent ob ambitum dignitatis ſacri
legio me cōſcientiā meā polluiſſe men
titi ſunt. Atqui et tu inſita nobis oēm
rerum mortaliū cupiditatē de noſtri aī
ſede pellebas et ſub tuis oculis ſacrile

ſecunda ibi. Sed nephas. Nota Bo. obiciebať ꝙ ipſe vſus arte nigromantica ſa-crificaret demonibus pꝛo dignitatibus acquirendis. de hoc Boe. excuſat ſe dicēs quam ſupple meam dignitatem vti pꝛo vt obfuſcarēt. i. denigrarent admixtione ali-cuius ſceleris mentiti ſunt meam poluiſſe cōſcientiam ſacrilegio. i. demonum obſe-quio ob ambitum. i. ꝓpter cupiditatem dignitatis acquirēde. atqꝫ pꝛo certe tu inſita

gio phas locū eſſe nō erat. Inſtillabas ei aurib⁹ cogitatōibuſqꝫ quotidie meiſ Pitagoꝛicū illd Enoybe nō qd ē deo et nō diis ſeruiendū. nec cōueniebat vi liſſimoꝝ me pſidia ſpūuꝫ captare quē tu in hāc excellētiā cōponebas vt con-ſimilē deo faceres. Pꝛeterea penetral innocēs dom⁹. Honeſtiſſimoꝝ cet⁹ ami coꝛū ſocer ſimachus etiā ſanct⁹ ⁊ eq ac tu ipſo reuerēd⁹ ab oī nos crimis hui⁹ ſuſpitione defendunt. Sed o nephas Illi vero de te tāti criminis capiūt fidē

i. inſerta nobis pellebas de ſede. i. de loco cupi-ditatem omniū rerū moꝛtaliuꝫ. et ſub tuis oculis non erat phas eſſe locū ſacrilegio id ē cultui de monū. qꝫ pꝛo et tu inſtil labas auribus et cogita tionibus meis illud pi-tagoꝛicum deo nō diis ſeruiendum nec conue-niebat me captare id eſt optare pſidia id ē auxi-lia viliſſimoꝛum ſpirituū id eſt demonum quem tu cōponebas id eſt lo-cabas in hanc excellen-tiam vt ſimilem deo fa-ceres. pꝛeterea innocēs penetral id eſt vxoꝛ domus mee cetus id eſt multitudo honeſtiſſimoꝛū amicoꝝ. Et ſocer ſimachus ſanct⁹ et eque reuerēdus ipſo actu defendūt me ab omni ſuſpitiōe huiuſmodi criminis. Nota ꝙ cōſuetudo inuidoꝝ eſt cū nō poſſunt alicui ſuam ꝓbi tatem auferꝛe nitūtur ipām ſaltē aliquo vicio denigrare. et ſic fama Boetij denigra ta fuit vicio ſacrilegij. Nota ꝙ ſacrilegiū eſt ſacre rei furtum. et ponitur ſacrilegus pꝛo homine ſcelerato. etiam ſacrilegiū eſt cultura demonū ſiue ydoloꝛum. Inde ſa crilegus id eſt ydolatra. et ſic capitur in pꝛopoſito. Nota ꝙ ambitus media pꝛo-ducta eſt cupiditas honoꝛis. Sed ambitus media coꝛrepta eſt circuitus. et pꝛimo modo accipitur hic. Nota ꝙ philoſophia repellit omnem cupiditatem bonoꝛum exterioꝛum quod ſcribitur in pꝛimo libꝛo de plantis ꝙ phīa tria inducit. ſcꝫ mētis illuſtrationem. felicitatis appetitum. et molis affluentie contētum. Nota phīa facit hominem ſimilem deo non ſimilitudine omnimoda ſed participatiua ita ꝙ homo participat aliquid conditionis diuine ſcꝫ intelligētie. vnde Seneca. hoc mihi phīa pꝛomittit ꝙ me parem deo reddit. Et alibi dicit. Uir ſpeculatiuus eſt q̄ſi deus in humano coꝛpe hoſpitatus Nota ſacrilegiū nō hꝫ locū ſub oculis philoſophie. quia phīa per ſe omnia agenda et facienda oꝛdinatiſſime diſponit et non permittit ho-minem aduana declinare. quia dicit Tullius in libꝛo de finibus bonoꝛuꝫ et maloꝝ philoſophia a ſuperſtitione liberat: metu moꝛtis non conturbat: et eſt ſuperſtio vana religio et ydoloꝛū cultura. Nota penetral eſt ſecreta camera vł locus ſecret⁹ interioꝛ in domo vel in templo vbi reponuntur dinodia vel aliqua alia. et poni-tur hic pꝛo vxoꝛe Boetij per methaphoꝛā ponendo continens pꝛo contento quia

ipſa cōſueuit morari in penetrali. Nota qꝫ ſimachus fuit quidā nobilis romanus et ſocer boetij cuius filiam boetius duxerat nomine Elphe. qui ſimachus nō fuit tantū ſanctus iterius in affectu ſꝫ etiā reuerendus in exteriori actu ſicut dicit boe. Sed o nephas. Hic boetius oſtendit vnde fuerit ratio ſumpta obiecti criminis: qꝛ ex ipſa philoſophia cui dedit⁹ erat. vnde dicit exclamādo. O nephas ipſi mali cupiūt fidem tāti criminis de te o phia. et ꝓpter hꝫ videbimur fuiſſe affines maleficio ſacrilegij quia nos ſumus imbuti. i. inſtructi tuis diſciplinis. i. doctrinis. et ſumus inſtituti. i. informati tuis moribus ita nō ē ſatis, tuam reuerētiā nihil mihi profuiſſe niſi vltro. i. ſponte tu potius laccreris ab illis mea offenſione. hoc dicit Boe. pro tanto. qꝛ iniuriati ſunt ſibi proptē phiā ī magis iniuriati ſunt phie q̄ȝ ſibi. Nota quando Boe. vacabat ſtudio fugiebat cōſortia ſtultoꝝ et querebat ſecreta loca propter ſtudiuȝ ideo putabāt ipſum loq cum demonibus et eis ſacrificare Iteȝ qꝛ Bo. fere oīa que volebat facere ſua ſapiētia faciebat. ideo putabāt eū demonē habere familiareȝ ſibi obſequēteȝ ſicut apulegius opinatus eſt de Socrate qꝫ haberet familiarem deum de quo fecit librum quem intitulauit de deo ſocratis. At vero hic etiā. Hic Bo. oſtendit ſe eſſe perturbatum ex fame ſue leſione dicens. Hic cumul⁹ id eſt augmētatio accedit noſtris malis qꝫ eſtimatio id eſt iudiciū plurimorum id ē vulgarium non ſpectat id eſt non reſpicit merita rerum ſicut homo meretur. ſed ſpectat euentum fortune id eſt iudicat hominem ſecundum qꝫ fortuna ſe habet circa ipſum. et tantum iudicat vulgus eſſe prouiſa a deo que cōmendauerit felicitas id eſt proſpera fortuna. quo fit id eſt ex quo ſequitur vt eſtimatio bona deſerat infelices. vnde me piget id eſt tedet reminiſci qui nunc ſint rumores populi de me et q̄ȝ multipliceſqȝ pro et diſſone id eſt diſcordes ſententie ſint de me. nam quidam dicunt me reum eſſe pridem non hoc tantum dixerim id eſt volui dixiſſe vltimam eſſe ſarcinam id eſt grauiſſimum pondus aduerſe fortune. qꝫ dum aliquod crimen affigitur id eſt imponitur miſeris id eſt infelicibus ipſi creduntur meruiſſe ſupplicia que ipſi miſeri perferunt id eſt patiuntur. Et ego bonis omnibus pulſus quia in exilium relegatus et exutus dignitatibus quia damnatione proſcriptus et feda

atqȝ hoc ipo videmur affines fuiſſe maleficio. qꝛ tuis inſtituti morib⁹ imbuti diſciplinis ſumus. Itaqȝ nō eſt ſatis nihil mihi profuiſſe tuam reuerentiā niſi vltro tu poti⁹ mea offenſione lacereris At vero hic etiā noſtris malis cumul⁹ accedit qꝫ eſtimatio plurimorū nō rerū merita ſꝫ fortūne ſpectat euētū: eaqȝ tātū iudicat eſſe prouiſa que felicitas cōmendauerit. Quo fit vt eſtimatio bona prima omniū deſerat infelices Qui nunc populi rumores q̄ȝ diſſone multipliceſqȝ ſententie piget reminiſci hoc tantū dixerim ego vltimā eſſe aduerſe fortune ſarcinā. qꝫ dū miſeris aliquod crimen affigitur que perferūt meruiſſe

tus id eſt maculatus eſtimatione ego qui prius virtute honeſtus reputabar nūc ſce lere deformis reputor. et tuli.i.recepi ſupplicium.i.penā ob beneficium propter be neficium. Nota q vulgares non iudicant ſecundum merita rerum vtrū homo me reatur aliquid vel non.ſed iudicant ſecundum euentum fortune.vnde homines be ne fortunatū iudicant felicem.male fortunatum iudicant miſerum.ſed tale iudiciū falſum eſt. vnde dicit Seneca. xlv.ep'la. Nō felices hūc eſtimas quē vulgus appellat felices ad quem pecunia confluxit ſed illum cui omē bonū in animo ē creuū et extenſum. Item bona eſtimatio deſerit infelices quia primus malū quod infelices incurrunt eſt q vulgus male de ipſis opinatur.credit enim vulgus ea que miſeri patiūtur q ex merito talia patiantur. Videre autem videor. Hic Boetius oſtendit ſe eſſe perturbatū ex his que vidit in mūdo generaliter. ſ.bonos deprimi et malos extolli dicens.Ego videor videre id eſt cognoſcere nephariās officinas id ē

creduntur: et ego ſiquidē bonis oībus pulſus dignitatibus exut⁹ extimatiōe fedatus ob beneficiū pertuli ſuppliciū. Videre aūt videor nephariās ſcelera torum officinas gaudio leticiaqȝ fluitā tes perditiſſimū quenqȝ nouis delatio num fraudibus imminētem. iacere bonos noſtri diſcriminis terrore ꝓſtratos flagicioſum quenqȝ ad audiēdum quidem facinus impunitate: ad efficiendū vero premiis incitari. inſontes autē nō mō ſecuritate verū ipa etiā defenſiōe priuatos. Itaqȝ libȝ exclamare ad deū celi. Metrum quintum libri primi.

Stelliferi cōditor orbis: Qui p

malas ſocietates ſceleratorum hominū fluitātes gaudio qȝ pro et leticia et quenqȝ perditiſſimum id eſt peſſimum imminentem id eſt inſiſtentem nouis fraudibus delationū id eſt accuſationū.et video bonos iacere proſtratos id eſt depreſſos terrore noſtri diſcriminis et etiā video quēqȝ flagicioſum.i.prauum hominem incitari ad audiendū id eſt ad preſumēdū facinus.i.peccatum impunitate.i.ſine pena.vo pro ſed incitari premijs ad efficiendū.i. ad perpetrādū facinus id eſt peccatū.aūt pro ſed ego videor inſontes id eſt innocētes nō modo. i. nō tantū priuatos ſecuritate verūetiā defenſione. Itaqȝ pro ergo libet.i.placet mihi exclamare ad deū celi q̄re talia permittat in mūdo vt mali exaltētur et boni deprimātur. No. q Bo. q erat turbate mentis et in ſtatu miſerie videbat q mali in hoc mūdo eſſent potētes et vi uerent impuniti:boni aūt ipotētes et viuerēt irremunerati.ſed phia in.iiij.hui⁹ ipm cōſolādo ꝓbat malos ſēp eē ipotētes et bonos eē potētes.ꝛ malis nūq̄ deeſſe ſua ſupplicia ꝛ bonis nūq̄ ſua p̄mia. No. q officine dicūt dom⁹ officialiū vbi reponūt ea q̄ ad ipos ſpectāt et ad eoꝝ officia ſic ſūt celaria et granaria et alia hmōi. h aūt accipiūt officie ꝓ ꝯgregatōe maloꝝ ꝛ dicūt ab officio.cis. qđ eſt nocco.ces. Stelliferi ꝯditor orb. Hic icipit.v.metrū h⁹ p̄mi qđ dī pidaricū ab inctore.ana

peſticum a pede predominante. Eſt aūt anapeſtus pes cōtrarius dactilo cōſtans ex primis duabus breuibus et tertia longa ſillaba et eſt metrū acatbaleticum id eſt ſine defectu. In hoc aūt metro Boetius exclamat contra prouidentiam diuinam admirans q̄ omnia regantur a deo preter actus humanos licet hoc falſum ſit. tamen Boetius ſic videbatur ſecundum ſtatum turbatum. et diuiditur. primo cōmendat diuinam prouidentiam ex gubernatione celeſtium et terreſtrium. ſecundo tangit actus humanos non regi a deo tertio rogat deum vt reparet actus hominū. ſecūda ibi. Oīa certo. tertia ibi. Quiſquis rerum.

petuo nexus ſolio. Rapido celum turbine verſas. Legemq̄ȝ pati ſidera cogis. Ut nunc pleno lucida cornu. Totis fratris obuia flammis Condat ſtellas luna minores.

prima diuiditur. primo commendat regimen diuine prouidentie circa celeſtia. ſecūdo magis circa terreſtria. ibi. Cua vis varium temperet. Primo dicit o conditor .i. creator orbis ſtelliferi id eſt ferentis ſtellas qui nexus .i. adiunctus perpetuo ſolio id eſt eterne ſedi verſas id eſt frequenter vertis celū rapido turbine id ē veloci motu et cogis ſidera pati legem .i. debitum ordinem vt ipſa luna nunc id eſt aliquādo lucida pleno cornu ſicut in plenilunio obuia id eſt oppoſita totis flammis id eſt luminibus fratris id eſt ſolis ipſa luna condat id eſt abſcōdat minores ſtellas que in plenilunio non videntur propter maius lumen. et tu cogis nūc .i. aliquādo vt ipſa luna exiſtens pallida obſcuro cornu ipſa exiſtēs ꝓpior phebo id eſt ſoli perdat. id ē amittat lumina .i. lucem quaſi diceret tu facis vt luna quantomagis recedit a ſole tantomagis illuminatur et lumine ſuo obſcurat minores ſtellas ⁊ quāto magis appropinquat ſoli tanto plus obſcuratur ⁊ tu cogis vt heſperus id eſt ſtella veſpertina qui agit algētes id eſt frigidos act⁹ tēpore noctis .i. in crepuſculo quod eſt ꝑma pars noctis ſequendo ſolem. iſte heſperus de mane lucifer dictus pallens in ortu phebi iterū mutat ſolitas habenas id eſt ſolitos curſus. nā cum de veſpere ſequitur ſolem de mane precedit ipſum. ⁊ ſtrigis id eſt coartas lucē id eſt dieȝ breuiore mora tēpore bruine id eſt hiemis frōdiflue id eſt faciētis frondes fluere ⁊ cum feruida eſtas venerit tunc tu diuidis id eſt diſtinguis agiles horas id eſt breues horas noctis. quaſi diceret tu facis q̄ tempore hyemali noctes ſunt prolixiores dieb⁹. in tēpore eſtiuali econuerſo. Nota q̄ deus dicitur cōditor ſtelliferi orbis quia ab ipſo depēdet celū ⁊ tota natura. ex duodecimo methaphiſice. ⁊ dicit̄ reſidere in perpetuo ſolio q̄r in celo quod eſt perpetuū. nā celuȝ eſt loc⁹ deorū ⁊ ſp̄uū ⁊ oēs barbari et greci ⁊ quicūq̄ȝ putāt deos eſſe eū locū qui ſurſuȝ eſt deo attribuūt tāq̄ȝ immortale immortali coaptātes. primo celi ⁊ mūdi. ⁊ dicitur vertere celum rapido turbine. motus enim firmamēti dicitur rapidus quia ſuo motu rapit ſecū alias ſperas. Unde nota verſo eſt verbum frequētatiuū ⁊ ſignificat frequēter vertere. ⁊ in hoc innuitur q̄ celū ſemper mouetur et nō ceſſabit. quia dicit ꝯmētator nō eſt timendū q̄ celum ſtet. ⁊ ratio q̄r mouēs celū mouet ſine fatigatione et ſine pena. xij. methaphiſice. Itē deus eſt nexus perpetuo ſolio. id eſt coniunctus perpetuo celo Unde deus tripliciter ē in vniuerſo .ſ. eſſentialiter ſeu p̄ſentialiter. ſacramētaliter ſeu miſterialiter. ⁊ miſericordialiter. Eſſentialiter ſeu p̄ſentialiter ī ſua vera claritate in

qua ipſum homo nūq̄ vidit ſicut dicit ꝓpħa. deū nemo vidit vnq̄ ſicut ipſe eſt in ꝑpetuo ſolio ſacramētaliter ſeu miſterialiter deꝰ eſt in ſacramēto eucariſtie qđ rata fide credimꝰ ſꝫ miſericordialiť deꝰ ē vbiq; ſm qđ dicit ſcriptura. mia dñi plena ē terra et inde prouenit dictū cōmune ſm qđ dicit ſcriptura deꝰ eſt vbiq;. Nota ſm hug. ſoliū eſt ſedes regalis ex ſolidis lignis facta dicta a ſoliditate. i. a firmitate. Nota ꝙ deus cogit ſidera pati legem nō violentia nec coacta motione: q2 nullum violentū perpetuū. ſed cogit ea voluntaria ordinatōe obſeruare legē. i. determinatū motū vt tpe eis ſtatuto oriant̄ et occidāt. Nota ꝙ luna de ſe eſt corpꝰ oppacum recipiēs lumē a ſole ⁊ in ea parte q̄ eſt verſus ſolem illuminat̄. cū aūt di

Nūc obſcuro pallida cornu. Phebo propior lumina pdat. Et qui prime tēpore noctis. Agit algentes heſperus ortus. Solitas iterum mutat habenas Phebi pallens lucifer ortu. Tu frondiflue frigore brume Stringis lucem breuiori mora. Tu cum feruida venerit eſtas Agiles noctis diuidis horas

recte oppoſita ſit ſoli ſicut in plenilunio tūc lumine ſuo obſcurat minores ſtellas eo ꝙ maius lumē offuſcat minꝰ. ſꝫ cū luna ē in illa pte celi in qua eſt ſol ſicut cōtingit in cōiūctiōe tūc ſupior pars q̄ eſt verſus ſolē ē illuminata et inferior pars que eſt v̄ſus nos eſt obſcurata et tunc nihil videmus de luna. ſed cū incipit elongari a ſole tunc pars elongata incipit modicū apparere nobis et tūc dicimꝰ eſſe nouiluniū. et q̄to plus elongat̄ tanto plus apparet nobis illuminata. Nota Bo. dic ſolē eſſe fratrē lune quia ſcđm fabulas iupiter cōcubēs cū latona genuit ex ea duos gemellos. ſcꝫ phebū qui dicitur ſol et dianā que dr̄ luna et ſic ſm fabulas ſol ē frater lune. Nota ſtella q̄ de veſpere ſeqtur ſolē et de mane precedit habꝫ diuerſa noīa. patꝫ p v̄ſus. Lucifer aurora venꝰ veſperus heſperus idē. Quomodo aūt ſit poſſibile ꝙ eadē ſtella de veſpe ſequat̄ ſolē et de mane p̄cedat. dicūt aliq ꝙ ħ nō ꝯtigit i vna ⁊ eadē parte anni ſed in diuerſis. dicūt eñ ꝙ in eſtate ſeqtur ſolē et in hyeme p̄cedit. ſꝫ ħ eſt cōtra oēs autores. d. ħ eē in eod tpe āni. Alij dicūt ꝙ mercuriꝰ et venꝰ ſint ſtelle ſil'is coloris ⁊ q̄ntitať q̄r vna qñq; ſeqt̄ ſolē et alia p̄cedit. ⁊ ſic videt̄ eē vna ſtella q̄ ſeqt̄ et p̄cedit. ſꝫ ħ nō ē. Huguitio dicit ꝙ venꝰ ē altior ſole. et loqt̄ ſm antiq̄s aſtrologos q locauerūt venerē ſup̄ ſolē. cū igit̄ cōtingit ꝙ venꝰ et ſol ſimul veniūt ad occaſum q2 venus eſt altior diutius videt̄ in ſero q̄ ſol. eadē rōne citius videt̄ in mane q̄uis equecito diſcurrāt. nā citius videt̄ aſcēdētia remota q̄ ꝓpinq. et diutiꝰ videt̄ deſcendētia remota q̄ ꝓpinqua licꝫ equali motu incedāt. ſꝫ moderni aſtrologi locant venerē ſub ſole. Alij dicūt ꝙ vna eſt ſtella q̄ vno tpe ſeqt̄ ſolē alio tpe p̄cedit. et dicūt ſcđm ptolomeū ꝙ illa ſtella habꝫ eclipticū in cuiꝰ circūferētia defert̄ corpꝰ eius. Eſt aūt eclipticꝰ circulus paruꝰ cuiꝰ cētrū eſt in circūferētia orbis deferentis. nūc aūt eſt ita ꝙ eclipticꝰ veneris ſemp ē cū ſole. ita ꝙ ſi ꝓtrahat̄ linea a cētro terre per centrū ecliptici veneris ad firmamētū eadē linea tranſibit per centrū ſolis vel nō multū diſtabit ab eo. cū aūt venus feratur in circuitu ecliptici aliqñ erit in eadē linea cū ſole. aliquādo p̄cedit aliqñ ſeqtur. Itē mora ſolis ſuper orizontē facit diē cū dies ſit latio ſolis ſup terrā. mora aūt ſolis ſub orizōte facit noctē. et q2 ſol lōgiorē

facit morã tpe eſtiuali ſuper orizontem.et breuiorẽ ſub orizõte. ideo dies eſtiuales longiores ſunt noctibus.in hyeme autez fit ecõuerſo.propter quod dies hyemales breuiores ſunt noctibus.Tua vis variũ tẽperat annũ.Hic Bo.cõmẽdat regimen diuine ꝓuidẽtie magis circa terreſtria.i.circa ptes ãni vicẽs.O deus tua vis id eſt virtus tẽperat.i.ordinat variũ annũ.i.diuerſas ptes ãni.vt mitis zephirus.i.ventus

Tua vis variũ temperat annum. Ut quas boree ſpũs aufert: Reuehat mitis zephirus frõdes. Queqz arcturꝰ ſemina vidit: Sirius altas vrat segetes. Nihil antiqua lege ſolutum: Linquit proprie ſtationis opus. Omnia certo fine gubernas: Hominum ſolos reſpuis actus. Merito rector cohibere modo. Nã cur tãtas lubrica verſat Fortuna vices pmit iſontes. Debita ſceleri noxia pena. At peruerſi reſident celſo Mores ſolio. ſanctaqz calcãt Iniuſta vice colla nocẽtes. Latet obſcuris condita virtus Clara tenebris: iuſtuſqz tulit Crimẽ iniqui. Nihil piuria nil nocet ipſis. Fraus mendatũ compta dolore. Sed cum libuit viribus vti.

vernalis reuehat.i.reducat frondes q̃s aufert.i. deſtruit ſpũs boree.i.flatus boree.et tua vis tẽperat vt q̃cũqz ſemia vidit arcturꝰ illa ſtella.altas ſegetes. i.longas ſegetes vrat ſirius.i.ſtella canicula tpe eſtiuali.et ſubdit.nihil ſolutuz.i. ſegregatũ antiq̃ lege.i.eterna lege diuine prouidentie linquit.i. derelinqt opꝰ prope ſtationis.i.ad qḋ operanduz eſt ſtatutum Nota ꝙ quattuor ſunt partes anni.ver.hyemis autũnus.et eſtas. In vere flat ventus q dicitur zephirus q eſt collateralis fauonij.et q̃ flatꝰ eiꝰ eſt leuis ideo dicit̃ mitis et ꝓducit viridia in hyeme.et maxime i pricipio viget flatus boree q eſt ventus collateralis aquilonis cuius flatus eſt fortis et frigidus et deſtruit viridia denudãdo arbores. Nota ꝙ arcturꝰ eſt ſtella circa maiorẽ vrſã q̃ dr̃ videre ſemina quia tpe ſui ortꝰ q̃ orit̃ cũ ſole tũc ſemiat̃ ſic in autũno. Nota ſiriꝰ ẽ ſtella q̃ alio nomine dr̃ canicula.et dr̃ ſiriꝰ a ſiren qḋ ẽ tractꝰ ꝓpt lõgũ tractũ caloris.⁊ apparet cũ ſol ẽ i cãcro.et dr̃ vrere ſegetes.i.maturare. Nota ḋ arcturo.d. Iſidorꝰ i libro ethimologiaꝝ arcturꝰ ẽ ſidꝰ pꝰ caudã maioris vrſe poſitũ. et orit̃ tpe autũnali.ꝫ Uegetius.d.arcturũ oriri pꝰ idꝰ ſeptẽbris.xij.kalẽdas octobris. Itẽ.d. Iſidorꝰ canicula ẽ ſtella.⁊ dr̃ ſiriꝰ q̃ eſtiuis mẽſibꝰ in medio cẽtro celi et iũcta cũ ſole duplicat̃ calor eiꝰ et diſſoluũt̃ corpa et euaporãt.a q̃ ſtella dicũt̃ dies caniculares i qbꝰ moleſte ſunt purgatiões. Oĩa certo fine gubernas. In iſta pte.B.tãgit actꝰ hoĩm nõ regi a prouidẽtia diuina:ꝫ derelictos regimini fortune dicẽs. O deꝰ tu gubernas oĩa certo fine.i.certo ordine ad finẽ.et reſpuis.i.ſpernis regere ſolos actꝰ hoĩm. O rector deus tu merito cobibere.i.cohercearis cur lubrica fortuna.i.inſtabilis fortuna.verſat i.vertit tãtas vices.i.alternatiões.q̃ ipa pmit inſontes.i.innocẽtes noxia pena debita ſceleri id ẽ homini ſcelerato.et peruerſi mores.i.hoĩes peruerſi in moribꝰ reſidẽt in

celſo ſolio id eſt alto loco.et ipſi nocētes.i.mali calcāt ſctā colla.i. colla ſctōꝝ hoīm iniuſta vice.i.iniuſta alternatiōe.q ſancti poti⁹ deberēt calcare colla nocētiū ꝙ ecōuerſo.et clara virtus.i.homo clare v̄tutis iacet cōdita.i.abſcōdita obſcuris tenebris. i.ab oīb⁹ vicio obſcuratis et iuſtus homo tulit.i.ſuſtulit crimen iniq hois et piuria nil nocent ipis iniquis nec fraus cōpta.i.ornata mendaci colore.i.falſa apparentia

Quos innumeri metuūt populi: Sūmos gaudēt ſubdere reges. Oia miſeras reſpice terras Quiſquis rerū federa nectis. Operis tanti parſqꝫ non vilis Homines q̄tatimur fortune ſalo. Rapidos rector comprime fluctus Et quo celum regis immenſuꝫ: Firma ſtabiles federe terras.

Proſa quinta primi libri.

Ec vbi ꝯtinuato dolore delatraui illa vultu placido nihilqꝫ meis queſtib⁹ mota. P. Cū te inquit

nocꝫ ipſis.ſ; cum prauis libuit vti viribus.i.exercere vires quos prauos metuūt inumeri ppl'i.i. vulgares tūc ipi gaudēt ſubdere.i.ſupplātare ſūmos reges.i.bonos ⁊ ſapiētes quoꝝ eſt regere et alios gubernare. Itē de⁹ oīa gubernat certo fine.q̄r.d. cōmētator.x. methaphiſice.de⁹ ē menſura oīm et regula et infallibiliter verū metrū.et cōmētator.d.primo celi et mundi. Entia diuina nos gubernāt et regunt in nobis et ſunt q̄ſi finis Item illud qđ ē ſapientiſſimuꝫ regit certo fine cum ſapientis eſt regere.ſed deus eſt ſapiētiſſim⁹ eo ꝙ ſapiētia a deo ꝓceſſit. vnde ſcriptura.oīs ſapia a deo eſt. Nota.B.vidit in mūdo bonos depmi et malos exaltari cū tñ potius fieret ecōuerſo.ideo ſibi videbaꝫ ꝙ actus et operatiōes hoīm non regerētur a deo ſ; magis a fortuna q̄ hūc humiliat et hūc exaltat. Ideo Boe. deo cōquerit.Oia miſeras reſpice terras.Hic Bo.rogat vt deus regat actus hoīm et hoīes ſicut regit celū dicēs.O quiſqs de⁹ es tu q nectis.i.cōiūgis federa.i.cōcordias rerū reſpice miſeras terras.i.hoīes in terris habitātes.nos em̄ hoīes nō ſum⁹ vilis pars ſ; valde nobilis.tanti tui operis.i.mūdi nos quatimur.i.concutimur ſalo i.mari et amaritudine fortune.ideo tu de⁹ cōpme.i.reſtringe rapidos fluct⁹. i.magnos ipet⁹ fortune.⁊ eo federe.i.regimine q̄ regis imēſū celū tu firma.i.robora ſtabiles terras.i.hoīes ſtabiles in terra. Nota.B.d.hoīem nō eē vilē ptē mūdi.q̄r ſcribiꝫ in ꝓlogo libri de pomo Ariſtotel'. hō ē digniſſima creaturaꝝ ſil'itudo oīm ad ymaginē dei fact⁹.et ſcđo de aīa.q̄dāmō aīa cōuenit cū oīb⁹ creaturis.cōuenit em̄ cū āgel' in itelligēdo.cū brut' i ſentiēdo.cū plāt' vegetādo.cū lapidib⁹ i eēndo. No. Bo.cōparat fortunā ſalo.i.mari.ſicut.n.nauis vndis marinis iactaꝫ in altū nūc et nūc in pfundū.ſic hō p fortunā nūc in pſperitate leuaꝫ.nūc in aduerſitate deiicitur.

Proſa quinta primi libri.

Ec vbi cōtinuato.Hic incipit qnta proſa hui⁹ pmi in qua Bo. oſtdit quō P.ſe habuit ad ſuā q̄rimoniā et qđ ex ea cognouerit.ſcđo.P.q̄daꝫ dicta Boetij irrationabilia puipēdit.Tertio ſub breuitate recolligit ea q̄ ipm Boetium

meſtum lachrimātez te vidiſſem illico miſerum exulemqz cognoui. Sz qz id longinquum eſſet exiliuz niſi tua prodiſſet oratio neſciebam. Sz tu qz procul a patria non quidem pulſus es ſed aberraſti. At ſi te pulſum eſtimari mauis: te potius ipſe pepuliſti. Nā id quidez de te nūqz cuiqz phas fuiſſet. Si ei cuius oriundus ſis patrie reminiſcaris non vti Athenienſium quōdam multitudiniſ imperio regitur quod eſt. Sz vnus dominus eſt et vnus rex vn⁹ et

perturbāt. Quarto phīa dat modū remedēdi ipm Bo. ſcda ibi. Ita nō tam me loci hui⁹. tercia ibi. Et tu quidez de tuis. qrta ibi. Sed qm plurim⁹. Dicit pmo Poſt ꝙ ego Bo. delatraui. i. cōtra rōem locut⁹ ſum. ꝭ ſupple predicta cōtinuato dolore i. aſſidua turbatiōe illa ſupple phīa placido vultu nihil mota. i. irata meis qſtionib⁹ i. meis querimonijs inquit. i. dicit cū. i. qn egovidiſſez te. B. meſtū. i. triſtē qz ꝓ et lachrimātē. i. flētē. illico. i. ſtatiz cognoui te miſerū qz ꝓ et exulē. i. paciētem exiliū. ꝭ ꝙ longincū. i. remotū eēt illd exiliuz ego neſciebā. i. ignorabā niſi tua oīo. i. ſmo mihi prodidiſſet. i. reuelaſſz. ꝭ tu ſupple. B. qdē ꝓ certe nō es pulſus ꝙ ꝓcul. i. valde remote a patria. i. a iudicio rōnis ꝭ aberraſti. i. deuiaſti. at ꝓ ſed ſi te mauis. i. magis vis eſtimare pulſum a patria potius ſupple tu ipē pepuliſti te Bo. nā pro qr quidez ꝓ certe id ſupple repellere te a patria nunꝗ fuiſſet phas. i. licitū cuiꝗ ſupple hoīm. ſi eniz reminiſcaris id eſt recorderis cui⁹ patrie. i. de qua patria ſis oriūdus. i. natus nō vti pro ſicut ſupple ciuitas Atheniēſiū quondā regit imperio. i. ex pcepto multitudinis. i. multoꝝ rectoꝝ. Sequit grecū qd tm̄ valet in latino. ꝭ vnus eſt dn̄s et vnus rex vn⁹ et princeps q gaudet de frequētia. i. de frequēti inhabitatōe ciuiū. i. incolaꝝ et non depulſione. Cuius regis agi. i. duci frenis. i. preceptis atqz ꝓ et obtēperare. i. obedire iuſticie ſūma eſt libertas. An pro nūquid ignoras illā antiquiſſimā legez id eſt ſtatutū tue ciuitatis. i. recte actionis qua ſanxitum. i. cōfirmatū eſt. ius nō eē. i. ad eā nō ptinere. exulare. i. exiliū pati. quiſquis. i. qcūqz maluerit. i. optauerit fundare id eſt locare in ea ciuitate. ſedez. i. habitationē ſuā. nā pro qr qui cōtinet id eſt cōprehenditur vallo ac munimine eius ſupple ciuitatis null⁹ met⁹. i. timor eſt illi vt mereat eē exul at pro ꝭ qſquis deſierit. i. ceſſauerit velle inhabitare eā ciuitatē pariter deſinit etiaz mereri. i. meritū cōſeqni. Nota ꝙ delatrare prope ē canū. in ꝓpoſito aūt delatrare eſt vrgēte dolore ꝯtra rōnez loqui. et ſic Bo. qr dixit act⁹ hoīm nō regi a deo ꝯtra rationē loqbat. ergo dicit ſe delatraſſe. Nota nō eſt hoīs ſapiētis moueri ex his q dicunt ab inſipiente cōtra rōem. ꝭ magis debet incipiētē inſtruere et ipm conſolari. ergo phīa nō fuit mota ex queſtibus Boetij ſed magis ipm cōſolabat. Nota phīa cognouit Bo. eſſe miſerū et exulez. miſer eſt ille cuius animus ſequit mutationem rerū tpaliū ita ꝙ extollit in proſperis et deprimit in aduerſis. Exul in propoſito eſt ille nō q mutat regionē ꝭ qui agit cōtra rōnē. Nota ꝙ p lachrimas pōt cognoſci ꝙ ratio hoīs ſit turbata: ſed ꝙtum turbata ſit non cognoſcit niſi ſermone dolentis. ergo dicit phīa lachrimis cognoui te eſſe exulem. ſed ꝙtum eſſet exilium neſciebam.

niſi tua ratio mihi prodidiſſet. Nota ille pulſus eſt a patria qui oĩno rõnē amittit. ſ3 ille aberrat q infra patriã in aliq̃ rõnē retinet et in aliquo amittit Boe. aũt nõ erat pulſus ꝓcul a patria q2 nõ totã rõnē amiſerat. credebat eñ oĩa regi a deo ſ3 in hoc aberrabat ꝙ actus hoĩm a deo regi non putabat. Nota de patria hoĩs q̃ eſt recta ratio. loq̃tur Seneca in de remedijs fortuitoꝝ dicens. patria eſt vbicũq3 homo bñ eſt. illud aũt qđ bene in hoĩe eſt nõ in loco eſt: in hoĩs inq̃3 ꝑtãte eſt. ſi ſapiens eſt nõ peregrinat̃ ſi ſtultus exulat. Nota a patria rõnis nullus boetium expulit niſi ipſe ſeipſum. q2 Boe. non alieno impetu ſ3 ꝓpõ defectu terminos et limites rõnis exiuit. Nota ciuitas Athenieñ regebat̃ imperio multitudinis. ꝑmo eñ eam regebant reges. poſtea ſuccedente tẽpore principes. tandẽ pro regimine eius ſingulis ãnis eligebãt̃. xxxviij. ſapientes. ſed patria rationis tñ vno principe regitur. ſ. deo qui eſt regula recte rõnis. Nota

princeps. Qui frequentia ciuium non depulſiõe letatur. Cuius agi frenis atq3 obtẽperare iuſticie ſumma libertas eſt. An ignoras illam tue ciuitatis antiquiſſimam legem qua ſanxitum eſt ei ius exulare non eſſe quiſquis in ea ſedem fundare maluerit. Nã qui vallo eius ac munimine continetur nullus metus eſt ne exul eſſe mereatur. At quiſquis inhabitare eam velle deſierit pariter deſinit etiam mereri. Itaq3 non tam me loci huius quã tua facies mouet. Nec bibliothece potius comptos ebore ac vitro parietes q3 tue mentis ſedem requiro. In qua nõ libros ſed id quod libris

homo dicit̃ oriũdus a patria rõnis inquãtũ aĩa eius intellectiua q̃ vtit̃ recta rõne a deo orit̃. Nota intãtũ hõ manet in patria ratiõis inq̃3tũ deo ſubijcit̃ et legi diuine et q2 deus in ſubiectiõe ſuoꝝ delectat̃ ideo letat̃ in multitudine ciuiũ et nõ in expulſione eoꝝ. repellit̃ aũt aliquis a patria rõis deo rebellẽdo et a recta rõe recedendo Nota qui obtemperat ſe deo eſt ſumme liber q2 inq̃3tũ aliquis agit ſ̃m rectã rationem intantũ eſt liber. ſ3 per obtẽperare ſe deo hõ maxie agit ſc̃dm rõem. ergo talis maxie liber eſt. Vñ Seneca. lij. ep̃la dicit. Queris q̃ ſit libertas. libertas vera ẽ nulli rei preterq̃3 deo ſeruire. eq̃nimiter ꝓſpera et aduerſa ferre. et fortunã in equũ ducere. Nota ꝙ a ciuitate rõis null⁹ exulat niſi ꝑ affectionẽ tẽporaliũ. talis aũt affectio eſt volũtaria. et ideo ſola volũtate aliq̃s exulat a tali ciuitate. et q2 talis affectio non põt hoĩem occupare q̃3diu eſt infra termĩos recte rõnis. iđ. d. phĩa nã q vallo ei⁹ ⁊c̃. Itaq3 nõ tã me loci hui⁹. Hic phĩa q̃dã dicta irrõabilia Boe. ꝑuidẽdit dicens. Ex quo aberraſti a patria rõnis. itaq3 ꝓ ergo nõ tã. i. nõ tñ facies. i. diſpoſitio hui⁹ loci i. exiliĩ q̃3. i. q̃3tũ tua facies. i. interior diſpoſitio mẽtis tue mouet. i. ꝑturbat me phĩam et q2 ſuꝑius cõqueſtus fuit de carentia bibliothece libroꝝ iſtã carentiã ꝑuipendens phĩa. d. nec ego phĩa requiro. i. inueſtigo parietes bibliothece comptos. i. ornatos ebore. i. oſſibus elephantũ. at pro etiã vitro. i. gẽmis precioſis. q̃3. i. inq̃3tum ſupple ego requiro ſedem. i. tranquillitatem tue mentis in qua mente non collocaui id eſt

non poſui libros ſed illud quod facit preciū.i. precioſitatē libris.i.ſententias meorū librorum. Nota qꝫ.B.ſupra cōquerēdo de ſtatu ſuo ſolū deplāxit incōmoda corporalia nō curās deiectionē animi ſui. Vn̄ phia cōtra hoc ſolū deplāgit ſui animi deiectōnē et incōmoda corporalia paruipēdit. et qr ſuperius.iiij.proſa.d.B.nūqd nō mouet te facies hui' loci.iō phia h ſibi rn̄dēs.d.multoplus moueor ꝓpt animi tui deiectiōeʒ qȝ ꝓpt locū exilij in quo exiſtis hō̄ forti aīo.oī loco ēm̄ vtit̄ ꝓ patria. Vn̄ Ouidius in li.de faſtis. Oē ſolū forti patria eſt vt piſcibꝰ equor.et quia etiā cōqueſtꝰ fuit de bi/ bliotheca. rn̄det. P. qꝫ ipē potiꝰ deplāgat ſn̄ias librorum q̄s p obliuionē p/ didit qȝ carētiam biblio/ thece et librorum. Et tu qd̄ de tuis. Hic. P.ſub bre uitate recolligit q̄ Bo.p/ urbauerūt dicens.et tu Bo.dixiſti vera de tuis meritis.i. factis i cōe bo num.i. ꝓpter oīm hoīm vtilitatē ſʒ ſupple dixiſti pauca ſupple beneficia tibi eueniſſe pro multitu dine geſtorum.i. factorum tu orū.et tu meōraſti.i.reci taſti nota.i.manifeſta cū ctis hoibꝰ de honeſtate ſ. de ſaluatione ſenatus vel falſitate.i. cōpilatiōe falſarum litterarum obiectorum id ē īputatorum tibi quidē

precium facit librorum quondaʒ meo/ rum ſententias collocaui. Et tu quidē de tuis in cōmune bonum meritis ve/ ra quidem ſed pro multitudine geſtorum tibi pauca dixiſti. De obiectorum qui/ dem tibi vel honeſtate vel falſitate cū/ ctis nota memoraſti. De ſceleribꝰ frau/ dibuſqʒ delatorum recte tu quidē ſtri/ ctimqʒ attingendum putaſti qꝫ ea me/ lius vberiuſqʒ recognoſcentis omnia vulgi ore celebrētur. Increpuiſti etiaʒ vehementer iniuſti factum ſenatus. De noſtra etiam criminatione doluiſti. leſe quoqʒ opinionis damna fleuiſti. Po/ ſtremo vero aduerſus fortunam dolor incanduit conqueſtuſqʒ non equa me/ ritis premia compenſari. In extremo muſe ſeuientis vt que celū terras quo/ qʒ pax regeret vota poſuiſti. Sʒ quo/ niam pluribus tibi affectuū tumultus

pro certe tu ſtricti putaſti.i.exiſtimaſti attingēdū ſupple eē recte.i.rōnabilit̄ de ſcele ribus id eſt de vicijs qʒ pro et fraudibus id eſt deceptionibus delatorū.i.accuſan tiū qꝫ ea.i.oīa iſta celebrent̄.i.memorētur melius.qʒ pro et vberius.i. copioſius ore id eſt ſermone vulgi recognoſcentis.i. memorantis oīa.etiaʒ tu Boeti increpuiſti vehementer.i.fortiter factū.i.opus iniuſti ſenatus ſupple totius.et tu etiam doluiſti de noſtra criminatiōe.i.vituperatiōe.et tu etiaʒ fleuiſti.i.defleuiſti dāna.i. crimina leſe opinionis.i.imaculate fame tue.poſtremo.i.vltio dolor incāduit aduerſus for tunā.i.cōtra fortunā qʒ ꝓ et ſupple tu.B.cōqueſtꝰ es nō pēſari.i.retribui equa.i.di gna premia meritis.in extremo.i.in fine ſeuiētis muſe.i.furiētis metri tu propoſuiſti i.dediſti vota. i.preces qꝫ ea pax ſupple diuine prouidentie regeret terras.i.homi nes terrenos vti pro ſicut regit celū. Nota qꝫ iſta oīa fuerūt cā perturbatiōis mentis

Boetij et pertractātis ea in quarta proſa et in fine metri. O ſtelliferi. Sed quoniā Hic phia dat modū medendi ipm. B. dicēs. Sed qm̄ plurimus tumultus. i. valde magna multitudo affectuū. i. paſſionū incubuit. i. inſtitit tibi. et dolor ira et meror id eſt triſticia diſtrahūt te diuerſum. i. ad diuerſa. ideo ſicut nunc mentis es nondū cōtingūt. i. reſpiciūt te validiora remedia. i. fortiora medicamēta. Itaqꝫ nos vtemur

incubuit. Diuerſumqꝫ te dolor ira meror diſtrahunt: vti nūc mētis es nōdū te validiora remedia contingunt. Itaqꝫ leuioribus pauliſper vtemur vt que in tumorem perturbationibus influentibus indurruerunt ad acrioris vim medicaminis recipiendam tactu blandiore moleſcant.

pauliſper. i. modicū leuioribus remedijs vt ea q̄ indurruerunt. i. indurauerunt in tumorē id eſt in inflaturā. perturbationib⁹ id ē triſticijs animi influentibus id eſt euenientibus illa moleſcant id eſt mollia fiant. blandiore tactu id ē leuiori medicina ad recipiendū vim acrioris id eſt fortioris medicamīs. No. ꝙ. B. fuit diſtract⁹ multitudine affectionū. ſ. ira merore et dolore. Nam ira trahit hoīem ad vindictā. dolor ad deſperationē. meror ad totius mentis aggrauationē. ideo dicit phia ꝙ ſua perturbatio iam non poſſit ſuſtinere fortiora remedia ſed velit ſibi adhibere leuia vt per talia preparatus et diſpoſitus cōſequenter poſſet recipere remedia acriora.

Metrum ſextum primi libri.

Vm phebi radijs graue Cancri
ſidus ineſtuat. Tū qui larga negā
tibuſ Sulcis ſemina credidit: Eluſus

Metrum. vi. primi libri.

Vm phebi radijs graue. Hic incipit ſextum metrū huius primi quod dicitur metrū gliconicum ab inuentore. coriambicū a pede predominante. Eſt autē coriambus pes conſtans ex prima et vltima longa et duabus medijs breuibus. vnde primus pes huius metri eſt ſpondeus. ſecundus coriambus. tercius pirricheus qui eſt pes conſtans ex duabus breuibus et loco eius aliquando ponitur iambus qui conſtat ex prima breui et vltima longa. In hoc ergo metro phia probat dictū ſuum per exempla. dicit enim ꝙ Boetio pro nunc non cōuenirent remedia fortia ſed alio tempore. probat ergo ꝙ omnia requirant tēpus determinatū. et ſi fiant extra ſuū tēpus non proſperantur. et hoc probat tribus exēplis. ſcdō tangit tpa nō ꝑmiſceri q̄ de⁹ diſtinxit. ibi. ſignat tpa. Primū exēplū eſt de ſemine quod ſi ſeminat̄ in indebito tpe nō profert fructū. vt ſi quis ſeminaret in iulio vel in auguſto. vn̄ dicit ſic in littera. Cū pro qn̄ graue ſidus cācri illi⁹ ſigni. ineſtuat. i. inardeſcit radijs phebi. i. ſolis tum. i. in illo tpe qui credidit. i. cōmiſit larga ſemina. i. copioſa ſemina ſulcis. i. cauernis terre negantibus ſupple ſpem meſſis talis eluſus id eſt fruſtratus fide id ē beneficio cereris id eſt dee frugū. pergat id ē accedat ad arbores quernas. i. quercuū et veſcantur fructibus eoꝝ. Tunc ponit ſcdm exēplū de florib⁹ quos homo fruſtra querit tēpore hyemali cū tps eoꝝ ſit in vere. vn̄ dicit in littera. Tu lecturus. i. collecturus violas nūꝙ̄ petas. i. accedas purpureū nem⁹. i. floridā

ſiluam cum.i.qñ campus ſtridens id eſt ſonãs campus inhorruit id eſt horribiliter apparuit ſeuis aquilonibus id eſt crudelibus ventis hyemalibus. Tunc ponit tercium exemplum et eſt de vuis que mature ſunt in autũno. ⁊ ideo fruſtra querantur tempore vernali. vñ dicit. ſi libeat frui vuis non queras auida id eſt cupida manu ſtringere vernos palmites id eſt vernales vites. bachus deus vini potius contulit ſua munera.i.vuas autũno.i.tpe autumni. Nota ꝙ ſidus cãcri dicit̃ graue qꝛ ſole exñte in cãcro homines grauantur nimio calore quo tẽpore non eſt ſeminandum qꝛ ad hoc ꝙ ſemẽ cõualeſcat requirit̃ humor qui calore ſolis feruido tpe reſoluitur et euaporat. Nota ſcdm fabulas cum pluto rapuerat proſerpinam mater eius ceres q̃rens ipam in terris ⁊ nõ inueniẽs denegauit hominibus bñficiũ frugum et tũc hoĩes pgebant ad arbores quercuum et comedebant glandes. et ſic loquitur phĩa in littera. Nota de hoc ꝙ dicit ſtridens campus. dicit Huguitio ꝙ ſtrideo ſtrides vel ſtrido dis. eſt fortiter ſonare vel dentes concutere vel frendere.

cereris fide Quernas pergat ad arbores. Nunq̃ purpureũ nemus Lecturus violas petas. Cum ſeuis aquilonibus Stridẽs campus inhorruit. Nec queras auida manu Vernos ſtringere palmites. Vuis ſi libeat frui Autumno potius ſua Bachus munera contulit. Signat tempora propriis: Aptans officiis deus. Nec quas ipẽ coercuit Miſceri patitur vices. Scio quod precipiti via: Certum deſerit ordinem Letos non habet exitus.

Proſa ſexta primi libri.

Rimũ igitur pateris ne me paucu lis rogationibus ſtatũ tue mẽtis at

Signat tempora proprijs. Hic oſtendit phĩa tpa non permiſceri que deus diſtinxit dicens Deus ſignat id eſt ornat tpa aptans ea proprijs officijs. nec ipſe deus patitur miſceri vices.i.alternatiões tpoꝝ. ita ꝙ tps vni officio deputatũ cõueniat alteri quas vices tẽpoꝝ ipſe cohercuit.i.conſtrinxit. et addit ſicut quercus aliqua tpe nõ debito fruſtratur in querendo: ſic illud quod deſerit certum ordinem precipiti id eſt feſtina via illud non habet letos exitus id eſt proſperũ euentum. ſic a ſimili ſi phĩa relicto debito tẽpore miniſtraſſet Bo. forte medicinam nõ fuiſſet proſpera in medicãdo ipſum. Nota ꝙ per debitum ordinem res conſeruantur in ſuo eſſe et in ſui natura. et quod deficit ab ordine etiam deficit ab eſſe. vnde Boetius quarto huius ſecunda proſa. Eſt enĩ qd retinet ordinẽ ſeruatq; naturam. quod vero ab hoc deficit eſſe quod in ſui natura ſitum eſt derelinquit. ꝓpter qd debitus ordo in omnibus eſt obſeruandus. Unde poeta. Eſt ordo ſumma limes ſapientis in arte. Ergo dicit phĩa quod precipiti via. Nota omne agens in agendo debet preſtituere ſibi bonum finem. quia ratione boni finis agens meretur. et ratione mali finis demeretur. Unde Poeta. Non datur ex templo bona poſt primordia merces. Con‑

grua ſed rectus premia finis habet. Cum igitur inordinatio impediat bonitatem finis. ideo vitanda eſt.

Proſa ſexta primi libri.

p Rimum igitur pateris. Hec eſt ſexta et vltima proſa hui⁹ primi. in qua phĩa inquirit cãm radicalẽ infirmitatis Boetij ex q̃buſdã interrogationibus. Et p̃mo phĩa captat beniuolẽtiã Boetij. Secũdo ponit ſuas interrogationes. ibi. tum illa.

tingere atq; tentare. ut qui modus ſit tue curationis intelligaz. Boetius Tu vero arbitratu inq̃z tuo quod voles ut reſpõſurũ rogato. Philoſophia. Tũ illa. Hunccine inquit mũdum temerariis agi fortuitiſq; caſibus putas. An vllum credis ei ineſſe regimẽ rationis Boeti⁹. Atqui inq̃z nullo exiſtimauerim modo vt fortuita temeritate tam certa mouerẽtur. Verũ operi ſuo cõditorem preſidere deum ſcio. nec vnq̃z fuerit dies qui me ab hac ſẽtẽtie veritate depel

Dicit primo ãnq̃ ad hibeam tibi remedia ne pro nũquid pateris id ẽ admittis me philoſophiam primuz pauculis rogationib⁹. i. interrogationibus attingere p cognitionem atq; tentare id ẽ rimari ſtatũ. i. diſpoſitionez tue mentis. vt intelligam id eſt cognoſcã q̃s ſit modus tue curatõnis id eſt ſanationis. vo pro ſed ego Boe. inquam. i. dixi tu phĩa rogato id ẽ interrogato tuo arbitratu. i. ſcdm tuã volũtatem que voles. vt pro ſicut reſponſurũ. i. volentez reſpondere. Nota q̈ phĩa more boni medici nõ ſolũ ſcrutatᷣ cauſas doloris per ſigna extrinſeca ſicut medici per vrinã et pulſuz: q̈r hec ſigna q̃nq; fallũt. ſ; etiã ſcrutatᷣ cãs doloris Bo. p reſpõſionẽ ad q̃ſtiones. et p̃mo captat eius beniuolẽtiã reddẽdo ip̃m attẽtũ per h̄ q̃d dicit pauculis rogationib⁹. Nota q̈ infirmi habent naturalez impotẽtiaz nihil patiendi: ergo ex facili cõturbãtur nõ ſoluz per multas interrogationes ſ; ex vna ſola. Volens ergo phĩa mouere paucas queſtiones Boetio infirmo p̃mo captat eius beniuolẽtiaz. Tum illa. Hic phĩa facit interrogationes. ſecũdo cauſas totius infirmitatis ex reſpõſionibus Boetij recolligit. Tertio oſtendit ip̃m curabilez eſſe dando moduz ꝓcedendi circa curationẽ eius. Secũda ibi. Quare pleniſſime vel egritudinis tue rationẽ ⁊c. tertia ibi. Sed ſoſpitatis actori. Primo phĩa querit de mundi gubernatiõe. ſecũdo de circũſtantijs gubernationis. ibi. Sed dic mihi. Adhuc diuiditur: quia p̃mo phĩa querit. Secũdo Bo. reſpondet. tertio phĩa eius reſponſionẽ approbat dicens. ergo O Boeti putas hunc mũduz agi id eſt regi temerarijs q; pro et fortuitis caſibus id eſt euentibus. an. i. nunquid tu credis nullũ regimen rationis id eſt prouidentie diuine ineſſe ei mundo. Ego Boetius inquã id eſt dixi. atqui id eſt certe nõ exiſtimauerim id eſt putauerim vllo modo vt tam certa entia moueantur id eſt regãtur fortuita temeritate. i. improuiſa ſtulticia. ſed ſcio deum conditorem id eſt creatorez preſidere ſuo operi id eſt ſue creationi. nec dies fuerit vnq̃ id eſt in aliquo tẽpore qui dies depellat id eſt remoueat me Boetiuz ab hac veritate ſententie iam dicte. Tunc philoſophia approbans ei⁹ reſponſionez inquit id eſt dixit: itaq; eſt. nam tu

lat. P. Ita eſt inquit. Nam id etiam pauloante ceciniſti. homineſqꝫ tantum diuine exortes cure eſſe deploraſti. Nā de ceteris quin ratione regerētur nihil mouebare. pape aūt vehemēter ammiror cur in tam ſalubri ſententia locatus egrotes. Veruꝫ altius ꝑſcrutemur neſcio quid adeſſe coniecto. Sꝫ dic mihi quoniā a deo mundū regi nō ambigis quibus etiaꝫ gubernaculis regatur aduertis. Bo. Vix inquā rogationis tue ſententiā noſco nedum ad inquiſita reſpondere queaꝫ. Philoſophia. Num me inquit fefellit abeſſe aliquid ꝑ quod velut hiante valli robore in animuꝫ tuum perturbationum morbus irrepſerit

ceciniſti. i. dixiſti etiam illud pauloante. i. in quinto metro huius primi. qꝫ pro et tu deploraſti. i. plāxiſti tātū. i. ſolūmodo ipſos homines eſſe exortes. i. carētes vel non participes diuine cure. i. diuine prouidentie. nāqꝫ pro q: tu nihil mouebare id eſt dubitaſti de ceteris ſupple creaturis quin regerentur ratione ſupple prouidentie dei. aūt pro ſed pape eſt interiectio ammirantis. ego ammiror vehemēter ꝙ tu locatus. i. poſitus in tā ſalubri ſentencia egrotes. i. langues. verum pro ſed nos ꝑſcrutemur altius id eſt ꝓfundius ego neſcio quid ſupple ſit illud ego coniecto. i. opinor abeſſe tibi quid. i. aliqd Nota ꝙ infirmitas B. partim fuit ex ordinata affectione. inq̄ꝫtum eniꝫ Boetius doluit de temporalium rerum amiſſione et partim fuit ex falſa extiſtimatione quantum ad duo. Eſtimabat eniꝫ malos homines eſſe felices et potentes. ſecundo eſtimabat hoīes non regi a diuina prouidentia. ergo phīa inqrit cām radicaleꝫ propter quam Bo. incidit in iſtas incōmoditates. et quia radix totius morbi fuit ignorātia diuine gubernationis quantū ad homines. ideo primo querit de mundi gubernatione. Nota ꝙ Boe. innuit duas rationes ꝙ mundus regatur a deo. primā ibi. Tam certa q̄ talis eſt. Ea q̄ ſunt certa et determinata non regūtur a caſu et a fortuna cū regimē taliū ſit incertū. ſꝫ entia hui⁹ mūdi ſūt certa q: a certis cauſis ꝓducta. Scđam rōneꝫ inuit ibi. Verū operi ſuo. q̄ talis eſt. Cauſatū regit̄ a ſua cauſa. ſꝫ de⁹ eſt cā mūdi cū ab ip̄o depēdeat celū ⁊ tota natura. ergo ⁊c̄. Nota phīa rōnabiliter mirat̄ ꝙ. B. credēs mūdū regi a deo putabat hoīes nō regi ab ip̄o. q: poſſet phīa ſic arguere. Deus regit mūdū ſm te. B. ſꝫ hoīes ſunt principalis pars mūdi ſicut prius dixiſti in metro. operis tanti parſqꝫ non vilis. ergo homines regūt̄ a deo. Sed dic mihi quoniā a deo mundum regi. Hic phīa querit de circūſtantijs gubernationis mundi. ſecundo quia res gubernate dirigūtur in ſuū finem. ideo ſcđo querit de fine rerū. et q: gubernatio dei ſcđm rei veritatē etiā eſt circa homines. ideo tercio querit de cognitione hominis. Secunda ibi. ſed dic mihi. tertia ibi. Sed hoc quoqꝫ. primo dicit. Sed o Boeti dic mihi phīe quoniā nō ambigis id eſt nō dubitas munduꝫ regi id eſt gubernari a deo. etiam nunquid adver-

tis.i.cognoſcis quibus gubernaculis mūdus regatur. Ego Boe. inquā id eſt dixi vix noſco ſententiam.i.intellectum tue rogationis.i.tue interrogationis nedū id eſt adhuc non queam.i.poſſum reſpōdere ad inquiſita.i.ad interrogata.ſupple phia inquit id eſt dixit.nō fefellit.i.decipit me ſupple phiam abeſſe. i.deficere tibi aliquid per quod velut hyante id eſt patente robore id eſt firmitate valli id eſt munitionis

Sed dic mihi meminiſti ne quis ſit rerum finis. quo ue totius nature tendat intētio. Boe. Audieram inquam: ſed memoriam meror hebetauit. Atqui ſcis vnde cuncta proceſſerint. Bo. Noui inquam deūqꝫ eſſe reſpondi. Philoſophia. Et quid fieri poteſt vt principio cognito quid ſit rerum finis ignores: Verum hi perturbationum mores et ea valentia eſt vt mouere quidem loco hominem poſſint: euellere autem ſibiqꝫ totum extirpare non poſſint.

morbus perturbationū irrepſerit.i. ſubintrauerit in tuum animum. q̄ſi diceret. nunquid enim verum fuerit ꝙ predixi tibi aliqd abeſſe per quē defectum dolor intrauit te ſicut apertum oſtium Nota ꝙ deus nō regit mundum aliquibus gubernaculis extrinſecis. quia ſic non eſſet per ſe ſufficientiſſimus.ſed regit ipſum ſua potentia que attribuitur patri.ſua ſapientia que attribuit filio.ſua pietate et clemētia que attribuitur ſpiritulſancto.ꝛ de hoc patebit in ſecundo huius. Nota illud quod aliquis homo vix intelligit aliquomodo intelligit licet cum difficultate.ex hoc ergo ꝙ Boe. dicit ſe vix intelligere interrogationem philoſophie innuit ſe aliquomodo intelligere tamen cum difficultate ꝓpter dolorem opprimentem rationem:et ideo reſpondere non potuit. Nota quando robur valli alicuius munitionis hiat propter aliquam rupturam in eo factam tunc hoſtes ingrediuntur munitionē. ſic a ſimili quando munitio rationis qua animus munitur tanq̄ꝫ vallum hiat propter defectum alicuius cognitionis tunc neceſſario perturbationes affectuū ſubintrant animum. Sed dic mihi meminiſti ne. Hic philoſophia querit de cognitione finis rerum dicens. Dic mihi ne id eſt an meminiſti.i.recorderis qs ſit finis rerum ſupple omniū.ve pro vel quo.i.ad quē finē intētio totius nature tendat.i.laboret.ego Boetius inquā.i.dixi audieram ſupple olim ſed meror id eſt perturbatio ebetauit id eſt obſcurauit memoriā id ē intellectū.atq pro certo ſcis vnde cuncta.i.omnia entia proceſſerint.i.principium ſuū habuerint. ego Boe.inquā.i.dixi noui.qꝫ pro et reſpondi deum eſſe principium oīm rerum. et dicit phia quid id eſt quomodo poteſt fieri hoc vt cognito id eſt noto principio ſcilicet omniū rerū ignoras id eſt neſcis quid ſit finis rerum ſupple omniū.verum pro ſed hi mores perturbationis ſunt.et ea valentia id eſt vigor vel poteſtas perturbationum eſt vt quidem id eſt certe poſſunt mouere hominem loco id eſt a ſtabilitate perfecte cognitionis.autem pro ſed non poſſunt euellere ſupple radicitus qꝫ pro et extirpare. i.eradicare ſibi totum. Nota philoſophia rationabiliter querit Boetio an cognoſcat finem omniū rerū.quia finis eſt cauſa cauſarū et eſt optimū

Sed hoc quoqꝫ reſpōdeas velim. hominem ne te eſſe meminiſti. B. Quid ni iquā meminerim. P. Quid igiť homo ſit poteris ne proferre. B. Hoccine interrogas. an eſſe me ſciam ratiōale animal atqꝫ mortale. Scio et id me eſſe cōfiteor. Phia. et Illa. nihil ne te aliud eſſe nouiſti. Boe. Nihil. Phia Iam ſcio inquit morbi tui aliam vel maximā cauſam quis ipſe noſſe deſiſti

cuius gratia alia fiunt.propter qđ ignorato fine nihil perfecte cognoſcitur eorū q̄ ſunt ad finem.nā ſcđm exigētiā finis cetera moderantur. Nota q̄n principiū et finis coincidūt in vnū ſicut in circulo idem eſt principiū et finis:tunc videtur mirabile ꝙ tunc principiū cognoſcať et finis ignoretur.cū ergo deus ſit principiū ⁊ finis oīm rerū cognito ipſo ſub ratione principij videť etiam cognoſci ſub ratiōe finis.ꝙ aūt deus ſit principium oīm patꝫ quia ab ipō deriuatū eſt ſingulis eſſe et viuere.primo celi et mūdi.ꝙ aūt ſit finis oīm pꝫ quia gr̄a ei⁹ oīa fiunt. et ad ipm̄ ordinanť.naꝫ in rebus cōſtantibus ex arte et natura ſemper vilius eſt propter melius deus aūt eſt optimū eorum que in natura ſunt ex ꝓhemio methaphiſice. Nota licet perturbati aliqualē cognitionē rerum habeant tamē impediuntur ne perfecte cognoſcant.licet ergo Boetius aliqualiter cognouerit deum eſſe principium rerum tamen quia turbatus fuit perfecte naturam huius principij non cognouit.et ideo ignorauit ipm̄ eē finem rerū. Nota ꝙ paſſio eſt motus particule appetitiue ſub fantaſia boni et mali ſcđm Euſtratiū ſecūdo ethicorꝫ.et hi ſūt mores paſſionū ꝙ poſſunt homines mouere a ſtabilitate perfecte cognitionis.ſed totaliter ipſum non poſſunt euellere ab omni cognitione. Sed hoc quoqꝫ reſpondeas velim. Hic philoſophia facit aliam interrogationem de cognitione humane nature dicens. Sed ego etiam velim tu reſpondeas id eſt reſponſum des. hoc id eſt ad hoc ne pro nunquid tu meminiſti id eſt ſcis te eſſe hominem. ego Boetius inquā id eſt dixi quid id eſt propter quid nō meminerim id ē ſcio.et querit vlteri⁹ phia. Igiť ne.i.nūquid poteris proferre.i.dicere qđ ſit hō.i.diffinitionē hoīs. Reſpondet Bo. Nūquid phia tu interrogas me hoccine.i.hoc an.i.vtrū ſciam me eē rationale atqꝫ pro et mortale aīal.ego Boetius ſcio et confiteor.i.fateor me eē id ſupple aīal rōnale et mortale.d.Boetius nihil ſupple phia inquit.i. dixit iam ego ſcio aliam cauſam ſupple quā ignorantiā diuine prouidentie vel maximā cauſaꝫ tui morbi et tu deſiſti.i.ceſſaſti noſſe.i.noſcere quid ſis. Nota licet homo ſit mortalis ſecundū corpus non tamen ſecundū animam intellectiuaꝫ que eſt dignior pars hominis. Et quia Boetius dixit ſe eſſe nihil aliud q̄ꝫ animal rationale et mortale. ideo non queſiuit niſi bona mortalia de quorum bonorum amiſſione doluit nō curans partem īmortalem ſcilicꝫ aīam rationalem cuius debuit appetere bona īmortalia.ideo phia dicit ꝙ Boe. ſe non nouerit. Nota ꝙ cauſa maxima morbi hominis eſt ſeipſum ignorare.quia dicit Boetius ſecundo huius proſa quinta ꝙ conditio humane nature eſt cum ſe cognoſcat ꝙ ceteras excellat. Cum autem nōſſe ſe

deſierit eadẽ natura infra beſtiam redigatur. nam ceteris animãtib⁹ ſeſe ignorare naturaliter eſt. hominibus vero vicio venit. et dicit Themiſtius ſuper de aĩa. Quid turpius eſt anime cum ſit alioꝝ cognoſcitiua. ꝙ ſuipſius eſt ignara. anima ſeipſam ignorãs quõ de alijs fida putabitur cognoſcitiua. q̃ſi diceret nullo mõ. Quare pleniſſime. Hic philoſophia ex dictis Boetij recolligit omnes cauſas totius infirmitatis eius dicẽs. Quare pro igitur ego phĩa inueni pleniſſime id eſt pfectiſſime ratonẽ. i. cãm tue egritudinis. i. ĩfirmitatis vel inueni aditũ. i. acceſſum reconſiliande ſoſpitatis. i. recuperãde ſanitatis tue. quod declarat. Nam pro quia. qm̃ tu cõfunderis id eſt confuſus es obliuione. i. ignorantia tuipſius tu doluiſti te eſſe exulẽ. qʒ pro et expoliatũ. i. priuatum proprijs bonis id eſt diuitijs qm̃ pro quia tu ignoras id eſt neſcis quis ſit finis rerum oĩm tu arbitraris id ẽ putas

Quare pleniſſime vel egritudinis tue rationem vel aditum reconſiliande ſoſpitatis inueni. Nam quoniaʒ tui obliuione confunderis et exulem te et expoliatuʒ proprijs bonis eſſe doluiſti. quoniam vero quis ſit rerum finis ignoras nequam homines atqʒ nepharios potentes feliceſqʒ arbitraris. Quoniam vero quibus gubernaculis mundus regatur oblitus es. has fortunarũ vices eſtimas ſine rectore fluitare. magne nõ ad morbum modo verum ad interituʒ quoqʒ cauſe.

nequam id eſt malos atqʒ pro et nepharios id eſt iniquos homines eſſe potentes qʒ pro et felices. Quoniã pro quia tu oblitus es q̃bus gubernaculis. i. regiminib⁹ ipſe mundus regatur. tu eſtimas id eſt opinaris has vices id eſt iſtas alternatiões fortunarum id eſt rerum fortuitarũ fluitare id eſt dignari ſine rectore. iſte ſunt magne cauſe nonmodo id eſt non ſolum ad morbum verum pro ſed ſunt ad interitũ id eſt ad mortem vel ad perditionem anime. Nota homo ſeipſum ignorans extra limites recte rationis poſitus eſt. et talis dicitur eſſe exul vt prius viſum eſt. Nota homo ſeipſum ignorans tantum ſe eſtimando eſſe mortalem dolet de amiſſione rerum mortalium. ergo dicit philoſophia quia tu obliuione confunderis exulem te et expoliatum proprijs bonis doluiſti. Nota ex aſſecutione vel perditione vltimi finis homo dicitur potens vel impotens ex quarto huius. quia ergo Boetius ignorauit vltimum finem rerum. ideo putabat malos eſſe potentes. Nota Boetius ignorauit quibus gubernaculis mundus regeretur. ideo ignorauit ꝙ deus ſua bonitate omnia diſponeret. et ergo putabat vices fortunarum eſſe ſine rectore.

Sed ſoſpitatis auctori grates. Hic philoſophia oſtendit Boetium eſſe curabilem dando modum procedendi circa curationem eius dicens. Tu des grates auctori ſoſpitatis id eſt ſanitatis. ꝙ nondum id eſt non adhuc natura id eſt vigor naturalis deſtituit id eſt deſeruit te totum id eſt totaliter. nos philoſophia habemus maximum fomitem id eſt radicem tue ſalutis id eſt ſanitatis ſcilicet veram ſententiam id eſt intellectum de mundi gubernatione ꝙ tu credis eam ſupple

Sed ſoſpitatis auctori grates ꝙ te nō dum totum natura deſtituit. Habem⁹ maximū tue fomitem ſalutis veram de mundi gubernatione ſententiam ꝙ eam non caſuū temeritati ſed diuine rationi ſubditam credis. Nihil igitur pertimeſcas. Iam tibi ex hac minima certe ſcintillula vitalis calor illuxerit. Sed quoniā firmioribus remediis nō dum tēpus eſt vti. et eam mentium cōſtat eſſe naturā vt quotiens abiecerūt mētes veras falſis opinionibus induantur. ex quibus orta perturbationum caligo verum illum confundit intuitū. Hanc pauliſper leuibus mediocribuſq; fomentis attenuare tētabo ut dimotis fallaciū affectionū tenebris: ſplēdorem vere lucis poſſis agnoſcere.

Metrum ſeptimum primi libri.

gubernationē nō eſſe ſubditā.i.ſubiectā temeritati caſuū ſupple fortuitoꝝ ſ; diuine rōni.igiť nihil ptimeſcas iā tibi.B.ex hac minima ſcintillula.i. parua veritate illuxerit vitalis calor.i.ardor mere veritatis aīam viuificās.Tūc dat modū ꝓcedendi circa curationē eius dicēs.Sed qm̄ ꝓ qr nōdū.i.non adhuc ē tps firmiorib⁹ remediis vti.et cōſtat.i.manifeſtū ē eā eē naturā mētiū vt quotiens abiecerint veras opiniones induanť.i.inuoluanť falſis opinionibus ex quib⁹ falſis opīonib⁹ caligo.i. obſcuritas perturbationū paſſionū orta.i.creata cōfundit illū verū intuitū.i.cognitōē mentis ego ſupple phia tentabo attenuare.i. remouere pauliſper.i.modicū hāc caliginē leuib⁹ i.facilib⁹ q; ꝓ et mediocribus fomētis.i.medicinis vt dimotis.i. remotis tenebris fallaciū affectionū. i.falſaꝝ opinionū vľ paſſionū poſſis cognoſcere.i.itelligere ſplēdorē.i.claritatē vere lucis.i.lucide veritaꝭ. Nota ſicut in morbo corporali vigēte principali mēbro puta corde pōt per medicinas introduci ſanitas aliis mēbris.ſ; naturali calore deſtituente ip̄m cor fruſtrať ſpe ſanitatis: ſic in morbo ſpirituali manente in Boetio cognitione illius principii ꝙ deus gubernat mundum poteſt procurari ſalus quantum ad errorem in aliis. ergo dicit philoſophia quaſi congratulando Boetio.debes reddere grates auctori ſoſpitatis. Nota quando intellectus abiicit veram opinionem ſtatim afficitur falſa opinione.quia intellectus non abiicit veram opinionem niſi propter aliquam perſuaſionem per contrarium. nihil autem contrariatur vero niſi falſum.ideo intellectus non poteſt abiicere verū niſi accipiendo falſum. Nota tenebre affectionum impediunt rectum iudicium. quia triſticia ſtupefacit et corrumpit naturam ex ethicis.ſed amor et odium peruertunt iudicium ſecundum ptolomeum in centilogio Ire et concupiſcentie venereorum maxime tranſmutant corpus et quibuſdam infamiis inficiunt.ſeptimo ethicorum.et impedit ira animum ne poſſit cernere verum ſm catonem.

Metrum ſeptimum primi libri.

Nubibus atris condita nullum. Hic incipit ſeptimuȝ et vltimum metrum huius p̄mi qđ vocaẗ metrū adonicū ab iuētoꝛe. dimetrū a numero pedū dactilicū a pede predominãte. In quo metro phīa ꝓbat p exēpla quod dicit. d. eñ phīa ꝙ caligo perturbationū impedit intuitum veritatis. hoc pꝛimo ꝓbat phīa tribus exēplis. ſcđo hoꝛtaẗ nos ad fugā ꝑturbationū. ibi. tu quoqȝ ſi vis. pꝛima in tres ſecūdū tria exēpla que patebūt.

Nubibus atris Condita nullum Fundere poſſunt Sidera lumen Si mare voluens Turbidus auſter Miſceat eſtum Vitrea duduȝ Parqȝ ſerenis Vnda diebus Mox reſoluto Soꝛdida sceno Viſibus obſtat. Quiqȝ vagatur Montibus altis Defluens amnis Sepe reſiſtit Rupe ſoluti Obice ſaxi. Tu quoqȝ ſi vis Luce claro Cernere veruȝ Tramite recto Carpere calleȝ. Gaudia pelle Pelle timoꝛeȝ. Spemqȝ fugato. Nec doloꝛ aſſit Nubila mens eſt: Vinctaqȝ frenis. Hec vbi regnant.

Explicit liber pꝛimus boetij de cōſolatione philoſophie.

Dicit pmo ſidera cōdita. i. abſcōdita. atris nubibus. i. obſcuris nubibus nullum lumē poſſunt fundere ad illuminanduȝ terraȝ. tūc ponit ſecundum exēplum. Si turbidus auſter. i. obſcurus ventus voluens id eſt mouens mare miſceat id eſt cōmiſceat cum sceno quod eſt in fūdo eſtum maris. i. feruoꝛem tunc vnda maris duduȝ id eſt pꝛius. vitrea id eſt tranſparens ad modum vitri par id eſt ſimilis ſereniſ. i. claris dieb9. mox id eſt ſtatim ſupple illa aqua facta ſoꝛdida per flatū venti reſoluto ſceno. i. eleuato luto obſtat id eſt reſiſtit viſib9 id eſt oculis non potentibus penetrare vndas maris. tunc ponit tertiū exēplum. Amnis id ē fluui9 q de altis mōtib9 vagaẗ. i. diſcurrit ille ſepe reſiſtit. i. reflectiẗ obice id eſt obiectione ſoluti ſaxi. i. rupti lapidis. rupe. i. de monte. Nota ſilr̄itudo quā ꝑtēdit phīa ē iſta. Sicut ſidera cōſueta nobis lucere ⁊ terrā illumiare ceſſāt h̄ facere ꝓpter interpōnē nubiū obſcuraꝝ. ſic itellect9 et rō q̄ lucēt et illumiant hoīem ī cognitiōe veritatꝭ ipediūẗ caligine ꝑturbationū. No. ꝙ ſilr̄itudo ſcđi exēpli in h̄ ꝯſiſtit. ſic aqua maris manēte clara ad modū vitri viſ9 pōt eā penetrare ⁊ videre q̄ ſūt ſb aq̄. h̄ ſi turbaẗ illa p vētū tūc obſtat viſui. ſic anim9 hoīs qet9 n̄ ipedit iudiciū rōis. h̄ ſi moueaẗ et turbeẗ affectōe tp̄aliū ſtati obſiſtit rōni ipediēs ei9 iudiciū. Nota ꝙ ſilr̄itudo tercij exempli talis eſt. Sicut aqua currens de altis mōtib9 libere recto tramite pꝛocedit et per obſtaculū lapidis qui reſoluiẗ de mōte impeditur ne recte ꝓcedat. ſic ratio libera nō impedita recte iudicat. ſi aūt rō afficiẗ motib9 affectuū impediẗ in iudicio et veritatꝭ cognitōe. Nota ꝙ rupes eſt moles lapidea ſiue mōs lapide9. h̄ ſaxū ē pars reſoluta a rupe id ē a mōte. Tu quoqȝ ſi vis. Hic phīa hoꝛtaẗ ad fugā ꝑturbationū ſiue affectionū animi dicēs. Si tu vis cernere. i. videre vel iudicare verū. i. veritatē

claro lumine id eſt vera cognitione. et ſi vis etiam capere id eſt attingere callem. i. viam veritatis recto tramite. i. proceſſu rationis tunc tu pelle id eſt repelle gaudia ſupple que ſunt de bonis preſentibus et pelle. i. remoue a te timorē ſupple de futuro malo. q; pro et tu fugato ſpē ſupplle q̄ ē de bona fortuna nec etiā adſit dolor ſupple qui eſt de preſenti amiſſione bonorum ſupple que mens eſt nubila id eſt obſcura vel operta q; pro et vincta id eſt ligata frenis. i. ligaminibus vbi. i. in qua mēte hec ſupple predicta regnant id ē dominātur. ſ. gaudiū de preſentib⁹ bonis. timor de futuro malo. ſpes de futuro bono. dolor de preſenti malo. Nota ſic prius tactū eſt affectio eſt motus particule ſenſitiue ſub fantaſia boni vel mali animū afficiens. et rectum rationis iudiciu; impediens. Et ſunt quattuor affectiones tales principales ad quas omnes alie reducuntur. ſ. gaudium. ſpes. timor. et dolor. quarum ſufficientia ſic accipitur. Omnis paſſio vel eſt reſpectu boni vel mali. Si reſpectu boni hoc dupliciter vel reſpectu boni preſentis ſic eſt gaudium quod eſt de preſenti bono. Si eſt reſpectu boni abſentis ſic eſt ſpes que eſt de futuro bono. Si autē paſſio eſt reſpectu mali hoc dupliciter vel reſpectu mali preſentis ſic eſt dolor qui eſt de preſenti malo. ſi eſt reſpectu mali abſentis eſt timor qui eſt de futuro malo. Nota q̄ iſte paſſiones non ſunt pellende vt non ſint in animo hominis quia vix inuenitur homo ſine ipſis. ſed ſic ſunt pellende vt non dominentur in homine. vnde ſedare homini paſſiones vt non dominentur eſt hominis virtuoſi. quia virtus conſiſtit in moderatione paſſionum. Si autem regnant et dominētur in homine tunc impediunt iudicium rationis. propter quod dicit Euſtratius ſuper libro ethicoru; oportet reluctari contra paſſiones ſenſitiuas que ſi p̄ualuerint impediunt vires anime. Nota iſte paſſiones et affectiones ſi ordinantur ad terrena tunc ſunt nociue. attamen poſſunt eē meritorie et virtuoſe ſi fuerint ad debitos fines ordinate. Unde Richard⁹ in libro. xij. patriarcharum dicit. Ordinatum ⁊ verum gaudium tūc habem⁹ quādo de veris et eternis bonis gaudemus. Etiam timor eſt virtuoſus ſi fuerit ad deum ordinatus. quia ſcriptum eſt Inicium ſapientie timor domini. Et ide; Richardus dicit. Prima virtutum proles ſine qua certus haberi non poteſt eſt timor dei. Itē ſpes vt dicit idem Richardus efficitur ordinata ſi de indulgentia venie generatur. Unde dicit. vere et abſq; dubio q̄to quis frequentius q̄toq; vehemētius de ſuo interno reatu dolore afficitur tanto certior tantoq; ſecurior per ſpem de indulgentia venie efficitur. Similiter dolor eſt virtuoſus quando fit ad deplangendum culpam. Unde Richardus. Quanto quis vehementius metuit penam quam meruit tanto acerbius plangit culpam quam fecit.

Explicit liber primus.

p Oſt hec pauliſper obticuit. Hic eſt ſecūd9 liber Boetij de cōſolatōne phi loſophie. qui cōtinuat ad librū pcedētē i hūc modū. Poſtq̃ philoſophia in primo libro inueſtigauit cauſas radicales infirmitatis Boetij. in hoc ſecundo procedit ad eius curationem. Primo adhibendo ſibi remedia leuia. Secundo remedia validiora in libris conſequentibus. hunc enim modum medicandi phia promiſit Boecio. ⁊ diuiditur iſte liber in .xvi. partes quia octo ſūt proſe ⁊ octo metra huius ſecūdi que partes patebūt qd autē in qualibet parte agatur ſimiliter videbitur. Prima proſa diuiditur. Primo oſtendit bo. qd phia egerit poſt p̄dicta ⁊ reſumit vnā cauſam doloris Boe. ſcdo phia ponit quedā affectū fortune. Tertio excuſat

Proſa prima Libri ſecundi.

Oſt hec pauliſper obticuit. atq; ubi attētōe; meā modeſta taciturnitate collegit: ſic exorſa ē. Phia. Si penitus egritudinis tue cauſas habitum q; cognoui: fortune prioris affectu deſiderioq; tabeſcis. ea tantum ai tui ſtatum ſicuti tibi fingis mutata puertit

ſe de quodam. Quarto tangit oportunitatem medēdi Bo. quinto pcedit ad leuia medicamenta eius. Scda ibi. Intelligo. Tertia ibi. S; vt arbitror. Quarta ibi. S; tempus eſt. Quīta ibi. Quid eſt igit o bo. Primo dicit. Poſt hec q̄ dicta ſunt phia obticuit .i. tacuit. pauliſper .i. modicū atq; p ⁊ vbi .i. poſtq̃ collegit .i. itellexit meā attentionem .i. diligētiā modeſta taciturnitate .i. tēperato ſilēcio exorſa eſt .i. incepit loqui ſic .i. taliter. ſi p qr ego cognoui cās .i. ratōes radicales. q; p et. hitū .i. diſpoſitionem tue egritudinis .i. infirmitatis. tu hoc. tabeſcis .i. triſtaris affectu. q; pro et deſiderio prioriſ fortune q̄ fuit tibi proſpera ea fortuna mutata .i. variata. apd te peruertit .i. mutauit ſtatum .i. diſpoſitionem tui ai .i. tue mentis ſicuti tu tibi fingis. Nota q phia poſt predicta obticuit vt bo. magis aio deliberato verba phie colligere poſſet et ſibi reſponder;. qr ſcd; Senecā in prouerbijs. deliberare vtilia mora tutiſſima ē. Deliberādū eſt diu gcquid faciēdū eſt. ſemel diſcute gd audias. pba gd credas. ⁊ iō phia obticuit tanq̃ laſſata ex q̄ſtionibus p̄us motis. vn̄ Se. libro de virtutib9 cardinalibus. non ſemp in actu ſis. ꝫ interdum aio tuo reqē dato et requies illa ſit plena ſapia. Nota de hoc q dicit modeſta taciturnitate. duplex eſt taciturnitas. q̄dam moderata. alia ſuperflua. Moderata taciturnitas eſt qn̄ tacetur qn̄ tacēdum ē. de q̄ loqtur Senec. in prouerbijs dicēs. Tene ſemp vocis ⁊ ſilētij tēperamentum. tn̄ in ꝫ libētius incūbe vt libēti9 audias q̃ loquaris. q enī neſcit tacere neſcit loqui. Superflua taciturnitas ē qn̄ tacet cū loquendū ē. de q̄ d. poeta. Nam nimium tacuiſſe nocet. Nota q boe. in ſtatu miſerie non erat magnanimus quia habuit aīm peruerſum fortuna. Magnanim9 enī eſt q cōtra diſformes inſultus fortune vnanimi mēt; cōſtantia militat ſecundum albertum ſup p̄o li. ethi. Et ſeneca prima epl'a ad Lucillū dicit. Primū argumētū cōpoſite mēt; exiſtimo poſſe cōſiſtere et ſecū morari. Nota q phia dicit fortunā eſſe mutatā circa Bo. ſicut ipe fingit. ꝫ dicēte p tāto qr ſecūdu; rei v̄itatem fortuna nō erat circa ipm mutata ſicut phia infra probabit. Intelligo multiformes. Hic philoſophia ponit effectum fortune dicēs. Ego itelligo .i. co

Intelligo multiformes illius prodigii fucos et eouſqʒ cum his quos eludere nititur blandiſſimaʒ familiaritatē exercet duʒ intollerabili dolore confūdat eos quos inſperata reliquerit.

Cuius ſi naturam mores ac meritum reminiſcare: nec habuiſſe te in ea pulchrū aliquid nec amiſiſſe cognoſces. Sed vt arbitror: haud multū tibi hec in memoriam reuocare laborauerim. Solebas enī p̄ſentem quoqʒ blandientem virilibus inceſſere verbis. eamqʒ de noſtro auditu prolatis inſectabare ſententiis. Verū oīs ſubita mutatio rerum non ſine quodā quaſi cōflictu ɔtingit animorū. Sic factuʒ ē vt tu quoqʒ

gnoſco multiformes fucos.i.deceptiones.illius prodigij.i.fortune.⁊ couſqʒ.i.tandiu.ſ.ipſa fortuna exercet blandiſſimam familiaritatem cū his quos nititur.i. laborat.eludere.i.decipere dum.i.donec confundat.i.proterat intollerabili dolore eos quos fortuna inſperata.i.ſine ſpe. reliquerit.i.dimiſerit.cuius.ſ.fortune ſi tu. Boe. reminiſcare.i.recorderis naturam mores ac ꝓ etiā.meritū.i. dignitateʒ.nec etiā cognoſcis te. Bo.i ea fortune habuiſſe aliqd pulchrum nec amiſiſſe.⁊ per cōſequens de amiſſione ei⁹ nihil eſt dolēdū. Nota ꝙ ꝓdigiū eſt miraculuʒ preter ſolitum curſuʒ nature ꝓueniens. et dicitur prodigiū quaſi porro producens hoīes in admirationem. vel ſecundū huguitōnem prodigiū eſt monſtrum ad vaſtandū paratum a prodigo. gis. qđ eſt vaſto. as. fortuna aūt poteſt dici prodigiuʒ primo quia ducit hoīes ī admiratōnē eo ꝙ bonis mala et mal' bona tribuit vel dicitur prodigium ſecūdo modo. qꝛ vaſtat aīʒ hōīs.proſpera cū fortuna vaſtat aīʒ hōīs ꝑ nimiam ſollicitudinē. aduerſa ꝑ nimiam deſolatōnem. Nota fucus in vna ſignificatione dī color ſuperpoſit⁹ naturali colori et ponit̄ pro deceptione:quia talis color decipit viſum cum facit mulierem diformem apparere pulchrā. Nota ꝙ fortuna ſua familiaritate decipit hōīnē et confundit.quia dicit ſeneca in libro de conſolatione filij elye. Neminē aduerſa fortuna cōminuit niſi quē ſecunda decipit. et dicit in prouerbijs. fortuna quem nimium fouet hunc ſtultū facit.fortuna nulli ſemel obeſſe ɔtēta ē. fortuna vitrea eſt dum ſplēdet frāgit̄. Et ſeneca quarta epl'a dicit. Neminē eo fortuna ꝓuexit vt nō tantum illi minaretur quantum promiſerat.noli huius tranquillitati confidere. memento ꝙ mare euertitur et eodem die vbi luſerunt nauigia obſorbentur. Sed vt arbitror haud. Hic philoſophia excuſat ſe de quodam dicens.Sed vt ego philoſophia arbitror id eſt opinor haud multū id eſt non multuʒ laborauerim reuocare id eſt reducere tibi hec ſupple predicta de moribus fortune in memoriam. enim pro quia tu ſolebas id eſt conſuetus fuiſti preſentem id eſt aſtantem fortunam. qʒ pro et blandientem id eſt applaudentem inceſſere id eſt arguere virilibus id eſt aſperis vbis qʒ ꝓ et inſectabare id eſt perſequebaris eā fortunā de noſtro auditu id eſt de noſtra informatione prolatis id eſt pronūciatis ſententijs.verū ꝓ ʒ omis

ſubita id eſt feſtina mutatio non contingit.i.aduenit ſine quodam conflictu.i. turbatione animorum.ſic.i.taliter factum eſt.ſ.de te vt tu diſceſſeris pauliſper .i. modicuꝫ a tua tranquilitate .i. a tua mentis quiete. Nota ꝙ ſapientis et magnanimi eſt cõtra fortunaꝫ conſtanter militare et non puſillo animo ſuccumbere.vnde Seneca in libro de clemẽtia di. O magnos viros q maligne fortune ſuccumbere neſciũt et aduerſas res ſue virtutis experimenta faciunt. Nã ſecunduꝫ ariſtotelẽ.i.ethicorũ. Sa

pauliſper a tua trãquilitate diſceſſeris Sed tempus eſt nunc haurire te aliqđ ac deguſtare molle atqꝫ iocũdũ quod ad interiora tranſmiſſum validioribꝰ hauſtibus quidem viam fecerit. Aſſit igitur rhetorice ſuadela dulcedinis q̃ tũc tantũ calle recto ꝓcedit noſtra inſtituta nõ deſerit. Cũqꝫ hac muſica laris noſtri vernacula nunc leuiores nũc grauiores modos ſuccinat. Quid ẽ igitur

piẽs ſcit bene ferre fortunaꝫ quia hꝫ ſe ſine vituperio ſic tetragonũ.corpus enĩ tetragonuꝫ quocũqꝫ ꝓijcitur firmiter ſtat ſicut animus ſapiẽtis cõſtans permanet q̃cunqꝫ fortuna iminẽte. Nota ꝙ qes animi fit per ſedationem paſſionum que cauſãt ex ordinatione rationis cuꝫ deliberatione. ſed ſubite mutationes preueniũt deliberationem rationis ideo mutant et turbant animum. propter qđ di. phia.omis ſubita mutatio reruꝫ nõ ꝯtingit ſine conflictu aiorũ.Sed tempus eſt te haurire aliquid. Hic phia tangit oportunitateꝫ medendi ipſuꝫ boetiũ dicẽs. Sed tẽpus eſt.i. inſtat te boe.haurire.id eſt recipere ac ꝑ etiã guſtare aliquid molle.i. facile .atqꝫ ꝑ et iocũduꝫ id eſt delectabile qđ leue vel delectabile tranſmiſſuꝫ ad interiora.ſ.tui animi fecerit viã validioribus hauſtibꝰ. i.forcioribꝰ remedijs. igiẽ ꝓ ergo ſuadela .i. perſuaſio rhetorice dulcedinis.id ẽ rhetorici ornatus aſſit.i.ſit preſens q̃ rhetorica ꝓcedit tantũ .i. ſolũmodo.tunc recto calle .i. recta via cũ nõ deſerit id eſt relinqt nr̃a inſtituta.i.documenta.Cunqꝫ hac ſcꝫ rhetorica muſica.i.ars metrica v̾nacula.id eſt famula noſtri laris.i. nr̃e domꝰ. ſ. aſſit et ſuccinat .i.decãtet.nũc i.aliquãdo leuiores mõs.i.faciliores verſus.⁊ nũc id eſt aliqñ grauiores.i.difficiliores. Nota ꝙ phia inuitat duas ſciẽtias ad curationẽ boetij. ſ. rhetoricam ⁊ muſicam.Rhetoricã inuitat ratione ꝑſe in qua vtitur rationibꝰ ꝑſuaſiuis rhetoricis coloribꝰ adornatĩ.Muſicã inuitat ꝓpter metrũ.nã ſicut in muſica vtimur arſi et theſi. i. concordi eleuatõe et depreſſione vocis.ſic ſimiliter ĩ metro vtimur eleuatõne quãdo ꝓducte ſillabe eleuãtur.⁊ vtimur depreſſione qñ breues ſillabe dep̃mũtur q̃daꝫ concordia ꝓporcionali. Nota .d. Tullius in ꝓhemio rhetorice ſue ꝙ eloquẽtia ſine ſapia plerũqꝫ obeſſe poteſt:nũq̃ aũt ꝓdeſſe. cũ igiẽ rhetorica ſit ſciẽtia eloquẽdi ornate ip̃a non ꝓdeſt ſine ſapia.ideo.d. phia ꝙ rhetorica tũc ꝓcedit recto calle qñ non deſerit noſtra inſtituta q̃ ſunt inſtituta ⁊ documẽta ſapiẽtie. Quid eſt igitur o homo. Hic phia adhibet boe. leuia medicamẽta. Ubi nota ꝙ leuia medicamẽta ſiue remedia dicũtur rationes ſumpte ſcđꝫ communẽ vſuꝫ hominuꝫ ꝑſuadentes non eſſe dolendũ de aduerſitate fortune. Remedia autẽ validiora ſunt rationes q̃ ſunt contra communẽ opinioneꝫ hoĩꝫ oſtẽdentes qđ ſit ſummũ bonũ ⁊ in quo conſiſtat

O homo quod te i meſticiā ʒ luctūq ʒ deiecit. Nouum credo aliq̄d īuſitatum q ʒ vidiſti. Tu ſi fortunam putas erga te eſſe mutatā ʒ: erras. Hi ſemper ei⁹ mores ſunt: iſta natura. Seruauit circa te ꝓpriā potius in ipſa ſui mutabilitate conſtantiam. Talis erat cum tibi falſe blandiebatur. cū tibi falſe illecebris felicitatis alluderet: deprehendiſti ceci numinis ambiguos vultus. Que ſeſe adhuc velat. aliis tota tibi prorſus inotuit. Si probas vtere moribuſ ne queraris. Si perfidam phorreſcis ſpne atq ʒ abice pniciose alludentē. Nam que

τ quomodo ad ipſum perueniatur. et ꝙ mali ſunt ipotentes et boni potētes τ ſimilia. Primo ergo oñdit phia non eſſe dolendu ʒ d̄ fortuna quia ſeruat ꝓpriā naturam circa ipſum. τ hoc oſtendit quiq ʒ rationibus perſuaſiuis. ſecundam ponit ibi. ſi probas. tertiam ibi. an vero. quartam ibi. quod ſi nec. quinta ʒ ibi. poſtremo equo τc. Prima ratio talis eſt. Nullus i meſticiā τ luctū d̄ijcit niſi propter aliquid nouū vel inuſitatum contingēs circa ipſum. ſed mutatio fortune non eſt aliq̄d nouum vel inuſitatum. ergo eius mutatio nullum debet d̄ijcere in dolorē. di. ergo in littera. Igitur o hō id eſt tu bo. q̄d eſt illd̄ quod deiecit. i. proſtrauit te in meſticiā q ʒ pro τ luctu ʒ ego phia credo ꝙ tu boe. vidiſti aliquid nouum q ʒ pro τ inuſitatum id eſt inconſuetum ſuple cōtingere circa te. tu boē. putas id ē eꝯiſtimas ipſa ʒ fortunam eſſe mutatam id eſt peruerſā a ſua natura erga. i. circa te. erras. i. falſe eſtimas. q̄ꝛ hi ſemper ſunt eius mores. iſta eſt natura ei⁹ ꝙ nūc ſit aduerſa nūc proſpera. ipſa fortuna ſeruauit circa te potius ꝓpriam conſtantiam in ipſa ſui mutabilitate. q̄ꝛ mutatio fortune eſt ſua conſtantia. talis enim erat ſc ʒ mutabilis. cu ʒ tibi blandiebatur. i. adulabatur. cu ʒ tibi alluderet illeſcebris. i. delectationibus falſe felicitatis. i. proſperitatis. tu deprehendiſti. i. cognouiſti. ambiguos vult⁹. i. dubias facies ceci numinis. i. cece dee fortune. q̄ ſ. fortuna adhuc velat. i. occultat ſeſe. i. ſeipſa ʒ alijs hōib⁹ tū applaudēdo eis ꝓſperitate. ipā tibi tota innotuit. i. manifeſta eſt ꝓrſus. i. oīno. ſ. ꝓſpitate τ aduerſitate. Nota ꝙ illecebra. bre. eſt delectatio carnal' illicita hoīe ʒ alliciēs. l ʒ iueniat̄ ꝓ q̄cūq ʒ alia delectatione. Nota ſic̄ beſtia vel auicula vl' piſcis delectatōis ſpe decipit̄: ſic hō d̄ lectatōe ꝓſpitatis fortune fallacit̄ irrectit̄. vñ Sen̄. viii. epl'a. clamo vitate q̄cūq ʒ caſus tribuit. ad oē fortuitum bonū ſuſpicioſi pauidiq ʒ ſubſiſtite. nā fera τ piſcis ſpe aliq̄ oblectante decipitur. Nota delectatōes fortūe ſunt falſe. nā ſm be. Augu. ꝓſpa hui⁹ mūdi aſpitatē habēt verā. iocūditatē falſa ʒ. certū dolorē icertā voluptatē. Nota. phia appellat fortunā cecū numē. Huguitio dicit. ꝙ numē ē vt⁹ dei vl' ipe de⁹ vl' dei ptās vl' maieſtas. hic aūt accipit̄ ꝓ dea. q̄ꝛ antiq' fortunā colebant. Nota ꝙ fortunā dicit eſſe cecā. dicit Tullius in li. de amicitia. Fortuna vt medic⁹ ignar⁹ multos excecauerat nō ꝙ ipſa ceca ſit ſ ʒ eos cecos plerunq ʒ efficit q̄s cōplexa eſt. Nota ꝙ fortuna antiq̄t⁹ depingebatur duplici frōte calua τ capillata. p caluā deſignādo aduerſitatē. p capillatā ꝓſperitatē. ergo dicit phia deprehendiſti ābiguos vult⁹

fortune. Si ꝓbas vtere moribus. Hic ponit ſcd̃am rõnem q̃ talis eſt: de illius amiſſione non ē dolendũ qđ eſt ꝑnicioſũ: ⁊ quo hito homo nunq̃ ē ſecurus. fortuna eſt huiuſmodi vt tangit in lr̃a: ergo ⁊c̃. dicit ergo. Si probas id eſt approbas fortunã vtere moribus eius ne queraris. i. cõqueraris ſi ꝑhorreſcis. i. ꝑtimeſcis ꝑfidiã eius ſperne atq̃ abijce fortunã ludentē. i. ludendo inferentē tibi ꝑnicioſa. i. dãnoſa. nam

nũc meroris tibi cauſa tãti eſt. Hec eadem trãquilitas eſſe debuiſſet. Reliqt eni te quã nõ relicturã nemo vnq̃ poterit eſſe ſecurus. An vero tu precioſã eſtimas hituram felicitatē: ⁊ cara tibi ē fortuna preſens. Nec manendi fida ⁊ cum diſceſſerit allatura merorem. Qđ ſi nec arbitrio retineri poteſt ⁊ calamitoſos fugiēſ facit: qd ē aliud fortuna fugax q̃ future quoddã calamitatis iudi

fortuna que nunc eſt tibi cauſa tanti meroris per ſui abſentiam hec debuit tibi eſſe cã tranquillitatis i. ſecuritatis p ſui preſentiam: ſed nõ fuit. n. p ⁊ fortuna reliquit te quam nõ relicturã nemo vnq̃ poterit eē ſecurus. Nota circa hoc q dic̃ ꝑnicioſa ludentem. dicit Sene. ludit fortuna cũ ſuis moribus ⁊ q̃ dedit aufert: ⁊ q̃ abſtulit reddit: nec vnq̃ tutius ē illam experiri q̃ cũ locũ iniurie non habet

Nota q ſecuritas maxime hoīem delectat: ꝓpter qđ eſt appetenda. Vñ Sene. vi. epiſtola. Nec me res vlla delectabit. licet ſit eximia ⁊ ſalutaris q̃ q mihi vni ſecurus ſum. Nota q ꝓſperitas fortune non reddit hoīem ſecurum: q2 di. Señ. Munera fortune amica putatis inſidie ſunt: quiſquis veſtrum tutam vitam agere vellet q̃plurimũ põt fortune beneficia deuitet: in quibus miſerrimi falluntᷣ: hic putamus honores i ꝑcipicia curſus iſte deducit. Nota Señ. in de remedijs fortuitorum. Exonerauit te fortuna ſi intelligis ⁊ tutiore loco poſuit dãnum putas remediũ eſt clamas q opibus expoliatus es tuo vicio iſta tibi iactura tã grauis ē non tã moleſte ferres: ſi tanq̃ ꝑditurus hñiſſes. An vero tu precioſam eſtimas. Hic. P. ponit terciã rõnem q̃ talis eſt. Iſtud nõ ē putandũ ꝑcioſum ⁊ carum qđ non eſt manſurum ⁊ ſuo receſſu ē afflictiuũ: ſꝫ fortuna eſt huiõi: ergo non ē reputãda ꝑcioſa ⁊ cara: ⁊ per ꝯñs non ē dolendũ de eiꝰ amiſſione nec gaudendũ de eius poſſeſſione. vnde dicit in lr̃a. Vero ꝓ ſed an tu eſtimas felicitatē abiturã. i. receſſurã. ſupple eſſe precioſam ⁊ fortuna preſens ē cara tibi: nec eſt fida manendi ⁊ cũ diſceſſerit ē allatura. i. adductura merorem: quaſi diceret non debet eſtimari precioſa. Nota q appellat fortunam felicitatē: q2 ſm Ariſto. fortuna vel eſt felicitas vel ē ꝓxima felicitati. vñ in lib. de bona fortuna dicit Ariſto. q non ꝯtingit eē felicē ſine rebus exterioribus quarũ fortuna eſt dñã: ⁊ hoc itelligendũ ē đ felicitate politica ⁊ non ſpeculatiua que cõſiſtit in actu ſapientie. Nota fortuna diſcedens inducitᷣ merorem: q2 dicit Seneca in libro de tranquillitate animi. Letiores reliquit quos fortuna nunq̃ proſpexit q̃ quos deſeruit. Et Boe. poſtea dicet q infeliciſſimum genus infortunij ē felicē fuiſſe. Qđ ſi nec ex arbitrio retineri. Hic ponit q̃rtam rõnē q̃ talis ē. Illud qđ ē iudiciũ future miſerie: nec ē carum nec ꝑcioſum nec per ꝯñs de ipſo dolendum. fortũa eſt huiuſmodi ſicut tangit in littera: vñ dicit q fortũa ſi nec poteſt retineri. i. haberi ex

arbitrio.i.ſm voluntatẽ:⁊ ipſa fugiens.i.recedens facit calamitoſos.i.miſeros.quid alind eſt fortuna fugax ꝗ̃ quoddam indicium.i.ſignum future calamitatis.i.miſerie enim pro quia neqȝ ſufficit intueri.i.inſpicere illud quod ſituȝ eſt.i.poſitũ ante oculos.i.quod eſt preſens.verũ pro ſed prudentia.i. homo prudens metitur.i.menſurat exitus.i.fines rerũ.qȝ pro ⁊ eadeȝ mutabilitas.i.inſtabilitas in alterutro.i.in aduerſitate ⁊ ꝓſperitate nec facit minas. id eſt inſidias fortune eſſe formidandas.i.timendas: nec facit blandicias eſſe exoptãdas.i.deſiderandas. Nota calamitas eſt miſeria cum aliquis nihil habet nec in re nec in ſpe.⁊ eſt dicta a calamo qui eſt vacuus ⁊ inanis. Nota ꝙ non ſufficit ſolum intueri preſentia:ſed etiam futura:quia licet quandoqȝ ꝑ̃ma ſalua fiant indicia:vltima tñ alterius ſaporis ingnamẽta ꝑmanebũt. ħ in fine de diſciplina ſcolarium.⁊ Tullius.ij. rethorice dicit. Erant qui

ciuꝫ. Neqȝ eñi quod ante oculos ſitũ eſt ſuffecerit intueri. Reruꝫ exitus prudentia metitur.eadẽqȝ i alterutro mutabilitas nec formidãdas fortũe minas nec exoptandas facit eſſe blandicias. Poſtremo equo animo tolleres oportet quicquid intra fortũe archã geritur cum ſemel iugo eius colla ſubmiſeris. Quod ſi manendi abeundiqȝ ſcribere legem velis ei quam tu tibi dominam ſponte elegiſti:nonne tu iniurioſus fueris ⁊ impacientia tuam ſortem exacerbabis quam permutare non poſſis.

in proſperis oẽs impetus fortune putant effugiſſe ſapienter cogitant in tẽporibus proſperis:cauſas aduerſas reformidant.⁊ Sene.i de quattuor virtutibus cardinalibus dicit.Si prudens eſt animus tuus tribus temporibus diſpenſet.preſẽtia ordina.futura prouide.⁊ preterita recordare.Naȝ q nihil de preterito cogitat perdit vitam.Qui nihil de futuro premeditatur per omnia incautꝰ incedit.pone ante animum tuum mala futura ⁊ bona.vt iſta poſſis ſuſtinere ⁊ illa moderari. ⁊ Gaufredus in poetria.Exemplo ſirenes habe doceris in illis.ſub meliori ſtatu ſemper peiora caueto.Nulla fides rerum ſequitur poſt mella venenũ.Et claudit nox atra diem nebuleqȝ ſerenũ. Poſtremo equo aio.Hic ponit qntam rõnem que talꝰ ẽ.Quicũqȝ alterius iugo ſe ſubmittit oportet ꝙ mores eius pacienter ſuſtineat:ſed hõ affectõne tẽporalium ſubmittit ſe iugo fortune:ergo oportet ꝙ mores fortune patiẽter tolleret.vnde ſicut iniuſte agit qui vult imponere legem dñe ſue.ita volens imponere legem fortune agit iniuſte:hanc rõnem pretẽdit in littera.Secũdo declarat dictum ſuũ per quedam ſimilia.ibi.Si ventis.Primo dicit.poſtremo.i.vltimo dicam ꝙ oportet vt tu tolleres.i. patiaris equo animo. id eſt conſtanti animo quicquid geritur id eſt ſit intr archam forte id eſt intra mundum cum ſemel ſubmiſeris id eſt ſubiugaueris colla ſcilicet tua iugo fortũne appetendo temporalia tanꝗ̃ premia tuorum meritorum .ꝙ pro ſed ſi velis ſcribere.i.ſcribendo imponere legeȝ manendi ⁊ abeundi ei quam tibi dominam ſponte elegiſti. nonne fueris iniurioſus et impacientia id eſt per tuam impacientiam exacerbabis id eſt argues ſortem id eſt

fortunam quam nō poſſis ꝑmutare. Nota ꝙ philoſophia mundum appellat areaꝫ fortune: quia ſicut in area triturando torquentur manipuli: ſic fortuna in mundo torquet homines nunc proſperitate nunc aduerſitate rotando. Nota circa hoc quod dicit. nonne iniurioſus fueris ꝙ iuſticia eſt libertas animi tribuens vnicuiqꝫ quod ſuum eſt ſecundum ſuam dignitatem. deo amorem ⁊ obedientiā. maiori reuerentiam. pari concordiaꝫ ⁊ minori diſciplinā: ſi ergo famuluſ veliꝫ imponere legē dn̄e ſue cui tenetur exhibere reuerentiaꝫ operatur contra iuſticiam. Nota quicūqꝫ afficitur bonis exterioribus ⁊ mutatur ſecundū mutationem eorum dicitur eſſe ſubiectus fortune ⁊ colla ſua iugo eius ſubmittere: quia fortuna eſt domina bonoruꝫ exteriorum. talis autem fuit Boetius. ergo iniuriabatur fortune volens imponere legē manendi ⁊ recedendi.

Si vētis vela cōmitteres: nō quo voluntas peteret: ſꝫ quo flatuſ impelleret, ꝓmouereris. Si aruis ſemia traderes fertiles inter ſe ānos ſterileſqꝫ pēſares. Fortune te regendum dediſti domine moribus oportet obtemperes. Tu vero voluentis rote impetuꝫ retiere cōaris. at omnium mortalium ſtolidiſſime ſi manere incipit ſors eſſe deſiſtit.

Libri ſecundi proſa prima explicit.

Si ventis vela cōmitteres. Hic ꝓbat dictum ſuum per quedaꝫ ſimilia: ſcilicet ꝙ fortuna non ſit in poteſtate hoīs dicēs. Si cōmitteres vela nauis vento tu duceteris non quo voluntas tua peteret. i. deſideraret: ſꝫ quo flatus venti te pelleret. Si crederes. i. committeres ſemina aruis. i. agris tu penſares. i. iudicares annos feraces. i. fertiles qꝫ pro ⁊ ſteriles inter ſe. ita ꝙ non haberes illos annos in poteſtate tua. a ſimili tu dediſti te regendū oportet ꝙ obtēperes. i. obedias moribus dn̄e. vero ꝓ ſed tu conaris. i. laboras retinere impetū. i. curſū voluentis rote. i. mobilis fortūe ⁊ fruſtra laboras. O ſtolidiſſime. i. ſtultiſſime oīum mortaliū neſcis ꝙ ſi ſors. i. fortuna incipit manere. i. ſtabilis eſſe ꝙ tūc deſinit. i. deſiſtit eſſe ſors. Sicut eni nō ſimul ſtāt ꝙ aliqs ſit hō ⁊ nō ſit rōnalis. ſic non ſtāt ſil' ꝙ ſit fortuna ⁊ nō ſit mutabilis. Nota ꝙ ſicut committens velum vento amplius nō ē i ptāte ſua duci quo vult. ſꝫ ſm impetū venti ducit᷑. ⁊ ſic cōmittens ſemina agro non ē in poteſtate eius ꝙ proueniant anni fertiles vel ſteriles. ſic a ſimili qui cōmittit ſe fortune non ē in poteſtate ſua vt habeat fortunam proſperam vel aduerſam. Nota circa hoc ꝙ dicit voluentis rote ꝙ antiquitus fortuna depingebatur cum rota hac ratione. naꝫ in rota ſunt quattuor diuerſitates. vna pars eſt ſumma: alia infima: tertia qua de ſummo deſcēditur ad ymum. quarta qua de ymo aſcenditur ad ſummum. Similiter in hominibus inueniuntur quattuor varietates. quidam eni ſunt in ſumma proſperitate. ⁊ tales ſunt eleuati in rota fortune. Alij ſunt in ſumma aduerſitate. ⁊ tales iacent deiecti ſub rota. Tertij declinant de proſperitate in aduerſitatem. ⁊ tales deſcendunt de ſummitate rote. Quarti procedunt de aduerſitate in proſperitatem. ⁊ tales aſcendunt rotam fortune. Unde eleuat⁹ in rota fortune dicit glorior eleuatus. deſcendens dicit deſcēdo mortificatus deiectus dicit. Infimus axe rotor. aſcendens dicit. Letus ad alta vehor.

Nota ꝙ natura non aſſueſcit in cõtrarium. nam ſi lapis milleſies proijciatur ſurſum nõ aſſueſcit aſcendere ſurſum cũ natura eius ſit deſcẽdere. Sicut ergo eẽt ſtolidiſſim⁹ q laboraret alicui auferre ſuã naturã. ſic ſtolidus eſt q laborat fortune auferre mutabilitatẽ q̃ eſt eius natura: ergo dicit philoſophia at oim̄ ſtolidiſſime.

Metrum primum ſecundi libri.

Ec cum ſuperba verterit vices dextra. Hic incipit primum metrum huius ſecũdi qđ dicitur yponauticum ab inuẽtore quia labor nautarum cantu huiuſmodi metri ſubleuatur: ⁊ dicitur metrum iambicum a pede predominante. eſt autem iambus pes contrarius trocheo conſtanſ ex prima breui ⁊ vltima longa. ⁊ dicitur metrum trimetrum: licet enim hoc metrum habeat ſex pedes: tamen computando duos pedes pro metro erit metrum trimetrũ. In quo metro philoſophia deſcribit mores fortune dicẽs. Cũ hec ſcilicet fortũa verterit vices. i. alternatiões proſperitatis ⁊ aduerſitatis ſuperba dextra. ⁊ cũ fertur more euripi. i. maris eſtuantis id eſt inundantis. tunc fortuna ſeua id eſt crudelis ꝓterit. i. conculcat reges dudũ tremẽdos. i. metuẽdos. ⁊ ipſa fallax ſbleuat de aduerſitate humilẽ vultũ victi. i. dep̄ſſi nec ipſa audit fletus nec curat miſeros. i. pauperes: ⁊ ipſa exiſtens dura q2 non fluctitur ad voluntatẽ hoium' ridet. i. deridet vltro. i. ſpõtanee gemit⁹ miſeꝝ q̂s fecit. ſic illa ludit ſic ꝓbat. i. experitur ſuas vires. ⁊ ipſa monſtrat ſuis magnũ oſtentum. i. miraculũ ſi qs vſitat̃ vna hora ſtratus. i. aduerſitate depreſſus. ⁊ felix. i. proſperitate eleuatus. q. d. fortuna videtur exhibere ſuis. i. hominibus qui bonis eius inhiant magnum miraculum: quando aliquis ſubito videtur mutari de aduerſitate in proſperitatem ⁊ econuerſo. Nota ꝙ fortuna dicitur ſuperba eo ꝙ nullũ veretur nec aduertit probitatem nec maliciam alicuius: ⁊ ſi vocatur more ſuperborum obaudit.

Metrum primum libri ſecundi.

Ec cũ ſupba verterit vices dextra
Eſtuantis more fertur euripi
Dudũ tremendos ſeua proterit reges
Humilẽq3 victi ſubleuat fallax vultũ
Nõ illa miſeros audit haud curat flet⁹
Vltroq3 gemit⁹ dura quos fecit ridet
Sicq3 illa ludit ſic ſuas probat vires
Magnũq3 ſuis monſtrat oſtentum
Si qs viſatur vna ſtrat⁹ ac felix hora.

Nota ꝙ euripus ſecundum aliquos eſt ventus turbinis: ⁊ dicitur euripus quaſi eurus rapidus: ⁊ eſt eurus nomen venti. Secundum alios autem et forſan melius euripus eſt brachium vel ſinus maris cuius decurſus eſt incertus. ⁊ propt̃ incertitudinem ſui curſus frequenter periclitantur ibi naues. ⁊ dicitur ab eu quod eſt bonum ⁊ ripa quaſi bona ripa per contrarium. ſicut ergo curſus euripi eſtuantis eſt incertus: ſic ⁊ mutabilitas fortune. Nota de operatione fortune qualiter hos eleuat ⁊ hos deprimit. loquitur Alanus in anticlaudiano dicens. Precipitem mouet illa rotam motuſq3 laborũ. Nulla quies claudit nec ſiſtunt ocia motu. Hos premit hos eleuat: hos deijcit erigit illos. Cogit ⁊ in varios homines de

ſcendere caſus. ꝛ ſamarienſis alias pauper henricus. Quicquid agas: qcquid dicas quicquid patiaris nō facis vt retrahas que mea dextra trahit. Sic ego pꝛimatū venerādaq; ſceptra tenebo. Et pꝛo velle meo mel tibi fel q; dabo.

Vellem autem pauca tecū. Hic incipit pꝛoſa ſecūda huius ſecūdi in qua philoſophia pꝛobat Boetio non eſſe conquerendū de foꝛtuna: quia nihil ſibi abſtulit. ꝛ introducit foꝛtunā alloquentē boetiū. ꝛ diuidit: qꝛ pꝛimo ꝑſuadet Boetio introductionē foꝛtune. Secūdo introducit eam. ibi. quid tu o homo. Pꝛimo philoſophia dicit. O Boetio ego phia vellē tecū pauca agitare. i. diſcutere. verbis ipſius foꝛtune. tu vero animaduerte an iuſ id eſt iuſticia poſtulat hoc.

Nota ꝙ ſimilitudo oꝛationis quādoq; generat faſtidium. ideo quando q; ipſam opoꝛtet mutare vnde Tulius. iiij. li. rhetoꝛice dicit. ſermonem in dicendo cōmutare opoꝛtet vt facile ſacietas varietate vitetur. ideo philoſophia hic variat oꝛationem ꝑ introductionem noue perſone vtendo ꝓſopopeya q̄ figura a Tulio vocatur ꝯfoꝛmatio. ꝑſuadet igitur phia Boe. introductionem foꝛtune dicēs. Vellem autem ꝛc.

Pꝛoſa ſecunda ſecūdi libꝛi.

Vellem autē pauca tecū foꝛtūe ipſi⁹ verbis agitare. Tu igitur an ius poſtulet aīaduerte. Quid tu o hō reā me quotidiāiſ agis querelis. Quam tibi fecimus iīuriam. Que tibi tua detraximus bona. Quouis iudice de opum dignitatūq; mecū poſſeſſione contende. Et ſi cuiuſq̄; moꝛtalium pꝛopꝛium: quid boꝛum eſſe monſtraueris: ego ea tua fuiſſe que repetis ſponte concedam. Cum te matris vtero natura pꝛoduxit nuduz reb⁹ omnibus inopēq; ſuſcepi: te meis opibus foui: ꝛ quid te nunc ipacientem noſtri facit: fauoꝛe pꝛona idulgentius educaui. Et omnium que mei ſunt iuris affluentia ꝛ ſplendoꝛe circūdedi. Nunc mihi retrahere manū libet: habes gratias velut vſus alienis. Non hēs ius querele tanq̄; tua perdideris pꝛoꝛſus.

Quid tu o homo. Hic philoſophia introducit foꝛtunam alloquentem Boetium que oſtendit querimoniam eius eſſe iniuſtam. qꝛ nihil ſibi abſtulit. Pꝛimo ergo foꝛtuna oſtendit ꝙ nihil Boetio iniuſte abſtulit. ſecundo quandam reſponſionem Boetij excludit. ibi. at tu moꝛes. pꝛimo ergo facit quod dictum eſt ꝛ tunc ſecundo reſpondet tacite queſtioni. pꝛimo dicit foꝛtuna ad Boe. O tu homo quid agis. i. vexas vel facis me ream quotidianis. i. aſſiduis q̄relis. q. d. facere non deberes. quam tibi fecimus iniuriā. q. d. nullā. q̄ tua bona tibi detraximus. q. d. nulla. ꝯtēde mecū ī iudicio de poſſeſſione opū ꝛ dignitatū coꝛā quocūq; iudice. ꝛ ſi nō mōſtraueris aliquid eſſe pꝛopꝛium hoꝛum bonoꝛum cuiuſquam

moꝛtalium ego ſponte concedam tibi ea que repetis fuiſſe tua. ꝙ autē non ſint tua nec alicuius hoīs ꝓpꝛia ꝓbo tibi:qꝛ cū natura pꝛoduxit te de vtero matris .ego ſuſcepi te nudū ⁊ inopem.i.carentem oībus rebus ⁊ foui te meis opibus ⁊ ego pꝛona.i pꝛompta educaui.i.nutriui te indulgentius.i.clementius fauoꝛe .i. gratia mea quod te nunc facit impacientem noſtri.i.contra nos: quia ſi Boetius a pꝛincipio non fuiſſet nutritus pꝛoſperitate foꝛtune non fuiſſet ipaciens de amiſſione eius.et ſubdit. Ego circundedi te affluentia et ſplendoꝛe omnium bonoꝝ que ſunt mei iuris .i. poteſtatis.nunc autem libet id eſt placet mihi retrahere manum tu habes gratiā .i.mihi referre grates tanꝙ̄ vſus alienis nō habes ius querele tanꝙ̄ tua perdideris.quid igitur ergo ingemiſcis querulando nulla tibi a nobis illata eſt violentia o-

Quid ergo ingemiſcis.nulla tibi a nobis illata eſt violentia. Opes honoꝛeſ ceteraq; talium mei ſunt iuris.dominā famule cognoſcunt:mecum veniunt. me abſente diſcedunt. Audacter affirmem ſi tua foꝛent que amiſſa cōqueris nullo modo perdidiſſes. An ego ſola meū ius exercere ꝓhibeoꝛ. Licet celo ꝓferre lucidos dies: eoſdemq; tenebꝛoſis noctibus condere: licet anno terre vultū nūc floꝛibꝰ frugibuſq; redimere

pes honoꝛes ⁊ cetera talium ſunt mei iuris id eſt poteſtatis ⁊ famule mee ſcilicet honoꝛes ⁊ poteſtates cognoſcunt me dn̄am.mecū veniunt:mecum recedunt. audacter affirmem ſi tua foꝛent que conqueris amiſſa nullo modo ea perdidiſſes. Nota ꝙ tota ratio foꝛtune in hoc conſiſtit. Nulli manet rōnabilis querimonia de eo q nihil alioꝛum aufert:ſed pꝛopꝛia pꝛo ſuo libito diſponit:ſed foꝛtuna nihil abſtulit qḋ erat Boetij ſed pꝛopꝛia diſpoſuit pꝛo ſuo libito.ergo ⁊c. Nota de hoc ꝙ dicit que tibi tua. Seneca dicit ī de remedijs. Non eſt tuum qḋ foꝛtuna fecit eſſe tuum. Alienum eſt omne quicquid optando euenit ⁊ nihil ipſius pꝛopꝛium putari licet quod eripi poteſt. Nota ꝙ homo pꝛoducitur nudus ex vtero matris.per hoc inuitur magna eius miſeria.ſi enī homo nudus naſcitur ⁊ nullo indigeret minus eſſet miſer:ſ; quia nudus naſcitur nihil poſſidens ⁊ pluribus indigens:ideo magis miſer eſt. vnde pauper henricus.pꝛimitus ī mūdo tecū tua quanta tuliſti. Nudus eras pꝛimo ⁊ poſtea nudus eris. Nota ꝙ bona exterioꝛa non ſūt pꝛopꝛia hominis:quia dicit Seneca. Nihil pꝛopꝛium dicas quod mutari poteſt foꝛtūa.te poſcit quod dedit donū quod dari potuit: auferri potuit.⁊ quod foꝛtuna non dedit nō eripit.

An ego ſola meū ius exercere. Hic reſpondet tacite queſtioni.diceret aliquis foꝛtune.licet bona exterioꝛa ſint tua:tamen poſtꝙ̄ ea homini cōtuliſti non deberes amplius auferre.huic queſtioni reſpondet foꝛtūa dicens. ꝙ eſſet contra ius ⁊ contra naturā ſuam quā nullus debet ſibi auferre:īmo debet vti ſicut cetere res vtūtur ſua natura.vnde dicit. Nūquid ſola pꝛohibeoꝛ exercere ius meū:cū omnia alia exercent naturam ſuā.quod declarat:qꝛ licet.i.licitū eſt celo ꝓferre lucidos dies ⁊ coſꝯdere i.abſcondere tenebꝛoſis noctibus . ⁊ licet anno redimere.i.oꝛnare.vultū.i.ſupficiē.

terre nunc.i.aliquando floribus ſicut in vere: nūc frugibus ſicut in eſtate. nūc confundere eam nimbis.i.pluuijs ⁊ frigoribus ſicut in autūno ⁊ hyeme.ius.i.natura ē mari nunc.i. aliqñ.ſ.tempore ſereno:blandiri.i.blandum eſſe:equore ſtrato.i.pacifico ſed tempore tempeſtatis inhorreſcere.i.horridum apparere.procellis ac fluctibꝰ.i.inundatōibꝰ.nūqd inexpleta.i.iſatiabilis cupiditas hoiūȝ alligabit nos ad ↄſtātiaȝ alienam nr̄is moribꝰ quaſi di. non enim hec ē noſtra vis.i.naturaliſ po teſtas.

Nunc nibis frigoribusſqȝ confundere Jus eſt mari nunc ſtrato equore blandiri: nūc ꝓcellis ac fluctibus inhorreſcere. Nos ad cōſtantiam noſtris moribꝰ alienam inexpleta hoim cupiditas alligabit: hec noſtra vis eſt. hunc continuum ludum ludimus. Rotam volubili orbe verſamus: infima ſūmis: ſumma infimis mutare gaudemus. Aſcende ſi placet: ſed ea lege ne vti cū ludicri mei ratio poſſet deſcendere iniuriam putes An tu mores ignorabas meos. Neſciebas Creſum regem lidoruȝ cito paulo ante formidabilem: mox deinde miſerādum rogi flammis traditum miſſo ſolitus imbre defenſum. Nunc te preterit paulum perſi regis a ſe capti calamitatibus pias impendiſſe lachrimas.

hunc ludum continue ludimus.rotam verſamus volubili orbe.i.veloci circulatione. ⁊ nos gaudemus mutare īfima id eſt aduerſa ſūmis. id eſt proſperis.⁊ ſumma infimis id eſt ꝓſpera aduerſis. Tu Boe.aſcende rotam noſtrā ſi placet ꝫ ea lege.i.conditione vti: ne putes tibi fieri iniuriaȝ ſi contingit te deſcendere cū ratō mei ludicri.i. ludi ioſoſi hec poſcet. Nota ꝙ quelibet res in ſua naturali operatione delectatur. fruſtra ergo laborat q naturam rei auferre conatur cū natura non aſſueſcat in cōtrariū.vñ pauper hēricus. Nonne ſua licet quis ſic vtatur arte. Quod ſibi ſors dederit vtitur omnis homo. Miles equis.piſcator aquis. ⁊ clericus hymnis. nauta fretis pugiles marte.poete metris.ruſticus arua parat.numerat mercator auarus. Virgo legit flores.ſtultus amator amat.Seminat in ſpinis nature iura retractans.

Nota ꝙ dicit cupiditatem hominum eſſe inexpletam:quia dicit Ariſtoteles ſecūdo politicorum.Jnfinita eſt concupiſcentia hominū ad cuius repletionem multi viuunt.Et Seneca.xvi.epiſtola.Naturalia deſideria finita ſunt. ex falſa autem opinione naſcentia vbi deſinant non habent.⁊.lxiiij.epiſtola.Omnia aliquis contemnere poteſt.omnia autem habere non poteſt.

An tu ignorabas meos. Hic fortuna excludit quandam reſponſionem Boetij Poſſet eni dicere Boetius.O fortuna ego conqueſtus ſum de tua mutabilitate quia ignoraui mores tuos.Hanc reſponſionem excludit fortuna per plura. Nota Boetium ex quibus poterat perpendere mores ⁊ ſtabilitatem ſuam.⁊ dicit.

Nunquid tu ignorabas mores meos.quaſi diceret. nonne ſciebas quomodo

creſus rex lidoꝝ q prius erat formidabilis cyro regi pſaꝝ: ſ; poſtea captus fuit a cy-
ro ⁊ traditus ignibus ad cremandum: ſ; imbre miſſo celitus fuit defenſus ⁊ euaſit:
Nunquid etiam preterit te quomodo paulus conſul romanus fudit pias lacrimas
ſuper calamitatibus. i. miſerijs perſi regis quez captiuauerat. quid eniz aliud deflet
clamor tragediarum. i. poematum reprehendentium vicia hominum: niſi me fortu-
nā ſubuertentē felicia regna īdiſcreto ictu. i. īcerto euentu non exiſtis adoleſcentulus
didiciſti iacere: in limine
i. in domo iouis duo do
lia vnum bonum aliud
malum de quibus opor-
tuit vnumquenq; intran
tez guſtare. quid ꝯquere
ris ſi vberius de bonorū
parte ſumpſiſti. quid con
quereris ſi a te non tota
diſceſſi. quid conquereris
ſi hec mei mutabilitas eſt
tibi iuſta cauſa ſperandi
meliora. i. proſpera: tamē
ne pro non contabeſcas
i. deficias animo ⁊ tu lo
catus infra commune re
gnum oībus. ſ. in mundo deſideras viuere ꝓprio iure: q: hoc eſſe nō poteſt vt eſti-
maris a cōi lege hoīum. Nota ꝙ cū creſus rex lydoꝝ eēt pugnaturus ꝯtra regem
pſaꝝ: ipſe conſuluit appolinem d̄ ſucceſſu pugne: qui rn̄dit ſibi hm̄oi verſic'o. Cre-
ſus perdet alim tranſgreſſus plurima regna. Alim eſt fluui' quidam: quē v̄ſiculum
Creſus ſic intellexit ꝙ Creſus trāſgreſſus alim perdet. i. deſtruet plurima regna ip
ſi' Cyri. ſ; appol. ſic intellexit. Creſus trāſgreſſus aliz perdet. i. amittet plurima re-
gna ſua. ⁊ hoc cōtigit. nam ipſe cū tranſgreſſus eēt alim victus ē a cyro ⁊ in ignem
poſitus. ſ; tanta inundatio pluuie facta fuit ꝙ extinctus fuit ignis ⁊ euaſit. d̄ quo cū
multum gloriaret̄ dixit filia ſua nomine Fauia. O pr̄ expecta vltimaz diem: anteq̄
non eſt gloriandum. Quadā vero nocte vidit Creſus in ſōno ꝙ eſſet ſuper altam
arborem. vbi Jupiter eum rigabat ⁊ phebus eum ſiccabat. quod ſomnium cum re-
tuliſſet filie ſue. reſpondit filia. Tu eris captus a cyro ⁊ in cruce ſuſpenſus. vbi iu-
piter. i. pluuia te rigabit. ⁊ phebus id eſt ſol te ſiccabit. quod ad vltimuz contigit. ex
quo poteſt perpendi mutabilitas fortune. Nota ꝙ paulus conſul romanus miſ-
ſus fuit pugnare contra regē perſaꝝ qui erat ſuperbiſſimus hominū. cum autem ip
ſum deuixiſſet conſiderans proſperitatem preteritam ⁊ aduerſitatem preſentem ei'
motus pietate fleuit ſuper ipſum ⁊ dimiſit eum: ex quo ſimiliter perpenditur muta
bilitas fortune. Nota ꝙ tragedia eſt carmen reprehenſiuum viciorum. incipiens
a proſperitate deſinens in aduerſitate. ⁊ dicitur a tragos grece qd̄ eſt hircus latīe
⁊ odos cantus: quia cantus huiōi carmīs hirco remūerabat̄: iō dicunt̄ tragedi poe
te q antiq̄ geſta ⁊ facinora ſceleratoꝝ regū luctuoſo carmīe ppl'o ſpectāte. i. r̄ſpiciēte

Quid tragediarū clamor aliud deflet
niſi indiſcreto ictu fortunam felicia reg
na vertentem. Nonne adoleſcentulus
duo dolia: vnum quidem maluz aliud
autē bonum ī iouis limine iacere didici
ſti. Quid ſi vberius de bonoruz parte
ſumpſiſti. Quid ſi a te nō tota diſceſſi
Quid ſi hec ipſa mei mutabilitas iuſta
tibi cauſa eſt ſperandi meliora.
Tamen ne animo contabeſcas ⁊ intra

concinebant ſicut dicit Iſidorus libro ethimologiarum. Nota homerus volens oſtendere mutabilitatē fortune deſcribit in domo iouis iacere duo dolia vini. vnū bonum aliud malum. et oēs intrantes domū de vtroq; oportebat guſtare. ſed quoſdam plus de bono quoſdam vero plus de malo. et hec deſcriptio publice depingebatur Athenis in templo iouis vbi boetius ſtuduit adoleſcens exiſtēs ſicut ipſe teſtatur in de ſcolarium diſciplina. Per domū aūt iouis homerus ſignificabat mundum. p duo dolia pſperitatem et aduerſitatem: et omnes qui viuunt in mundo de vtroq; guſtant. quidam plus de pſperitate: quidam plus de aduerſitate. Nota dicit fortunam ſubuertentia felicia regna. dicit Ganfredus in poetria. Hoc vnū preſcire potes q nulla poteſtas. Eſſe moroſa poteſt: quia res fortuna fecūdas Imperat eſſe breues: ſi vis exempla priores Reſpice fortunas enarrant illa priorum. Florida proſpitas minor ſubuertit athenas. yllum atrides magne cartaginis arces Scipio: ſed multi ſunt romani alia fati. Tempora verſa breui breuis eſt diſtātia leti. Ois et meſti nox ē vicina diei. Hec aliena docent et te tua facta docebunt.

commune omibus regnum locatus proprio iure viuere deſideras.

Metrum ſecundum libri ſecundi.

Si quantas rapidis flatibus icitus
Pontus verſat arenas.
Aut quot ſtelliferis edita noctibus
Celo ſidera fulgent.
Tātas fūdat opes: nec retrahit manū
Pleno copia cornu.
Humanum miſeras haud ideo genus:
Ceſſat flere querelas
Quāuis vota libens excipiat deus

Metrum ſecundum ſecundi libri.

Si quantas rapidis flatibus incitus. Iſtud eſt ſecundum metrum hui⁹ ſecundi quod dicitur aſclepiadum ab inuentore. coriambicū a pede predominante. quid ſit pes coriambus prius habitum eſt et conſtat illud metrum ex primo ſpondeo et duobus coriambis et pirrhicheo vel iambo. quale metrum eſt illius hymni. Sanctorum meritis inclita gaudia. Secundum metrum dicitur ferragratium ab inuentore. conſtans ex primo ſpondeo. ſecundo dactilo. tercio ſpondeo vel trocheo. In hoc ergo metro fortuna conqueritur de inexpleta cupiditate hominum dicens. Si copia id eſt fortuna quam gētiles deam copie appellabant pleno cornu fundat hominibus tantas opes quātas arenas verſat. id eſt voluit. pontus id eſt mare. incitus. i. cōmotus. rapidis flatibus. id eſt impetuoſis vētis. et ſi fundat tantas opes quot ſidera fulgent in celo. edita. i. orta ſtelliferis noctibus et ipſa copia non retrahit manū auferendo opes. haud pro non. ideo humanū genus ceſſat flere id eſt flendo proponere miſeras querelas. et q̄uis de⁹ pdig⁹. i. diues multi auri. i. ad modū prodigi multū aurū diffūdens. ipſe de⁹ libēs excipiat vota hoim et ornet auidos. i. cupidos claris honorib⁹. ſi iā pta. i. acqſita et

poſſeſſa nil videtur eis. ſed ſeua rapacitas voꝛans queſita. id eſt acquiſita pandit. id eſt manifeſtat alios hiatus id eſt receptacula cupiditatis. Et tūc querit foꝛtuna que iam frena retentent. id eſt detinebūt certo fine. cupidinē. i. auariciam hominū p̄cipitē. i. pꝛecipitātē hominē. cū ſitis. i. deſiderium habendi fluens largis muneribus ardeſcit in homine. et iō ille q intrepid⁹ terroꝛe aduerſitatis ⁊ gemēs credit ſeſe egentē ille nunq̄ȝ diues agit. id eſt vitam ducit. Nota circa hoc ꝙ dicit pleno copia coꝛnu. ꝙ cum Hercules quodam tempoꝛe luctaretur cum achileo ⁊ achileus mutaret ſe in thaurum hercules app̄hēdēs ipſum per coꝛnu effregit illud ⁊ repletum pomis ⁊ floꝛibus odoꝛiferis ſacrificauit illđ foꝛtune qđ coꝛnu dicitur foꝛtuna quibuſdam pꝛopinaſſe plenuȝ: quibuſdā vacuuȝ: quibuſdam ſemiplenū ſecundum diuerſum ſtatum pſperitatis et aduerſitatis hominū. Nota ꝙ foꝛtuna inuehitur contra auariciam hominuȝ. qđ Tullius in libꝛo tuſculanarū queſtionū. d. auaricia ſtudium pecunie habet quā nemo ſapiēs concupiuit. ea eniȝ q̄ malis veniens imbuta coꝛp⁹ aīmq̄ȝ virilem offendit. ipſa eni inſaciabilis mancus neq̄ȝ copia neq̄ȝ inopia minuitur. et in eodeȝ hoc dicit. Quid eſt ꝙ multi cupiditate pecunie feruntur quoꝛuȝ ita perturbantur animi vt non multum abſint ab inſania. et dicit Seneca epl'a. lxxv. Auaricia nūq̄ȝ hȝ mai⁹ malū niſi ꝙ ingrata ē. ⁊. lxxiiij epl'a. Auaros comparat canibus dicens. Vidiſti aliquem caneȝ miſſum a domino panis fruſta aut carnis aperto oꝛe captantē quicquid arripit pꝛotinus integrū deuoꝛat ⁊ ſemper ad ſpem futuri inhiat. Idem etiaȝ euenit nobis quicquid nobis foꝛtuna expectantibus porrigit illud ſine omni voluntate dimittimus ⁊ ſtatiȝ ad rapinam alterius erigimur. Nota qui credit ſe egentem non eſt diues ſed pauper quia dicit Seneca pꝛima epiſtola. non qui parum habet ſed qui plus cupit pauper eſt. Quid enim refert quantum illi in archa. quantuȝ in hoꝛreis iaceat ſi alieno hiatu imminet. Nota ꝙ diuitie non tollunt auariciaȝ ſed augmentant. vnde Seneca decimaſexta epiſtola dicit. Congregatur in te quicquid locupletes poſſederūt. vltra pꝛiuatum pecunie modum foꝛtuna te pꝛouehat: auro tegat: purpura veſtiat: terram marmoꝛiq̄ȝ abſcōdat: accedāt ſtatue ⁊ picture. ⁊ quicquid vlla ars elaboꝛauit maioꝛa cupere ab his deſiſtes. vnde Iuuenalis. Interea pleno duȝ turget ſaculis ere. Creſcit amoꝛ nummi quantum pecunia creſcit.

Multi pꝛodigus auri
Et claris auidos oꝛnet honoꝛibus.
Nil iam parta videntur
Sed queſita voꝛans ſeua rapacitas:
Alios pandit hiatus.
Que iam pꝛecipitem frena cupidineȝ
Certo fine retentent
Largis cum potius muneribus fluens
Sitis ardeſcit habendi.
Nūq̄ȝ diues agit qui trepid⁹ gemēs
Sēſe credit egentem.

Pꝛoſa tertia libꝛi ſecundi.

Pꝛoſa tertia ſecundi libꝛi

Is igitur ſi pro ſe tecum fortuna. Hic icipit tercia pſa hui⁹ ſecundi in qua phia probat Bo. non debere conqueri de fortuna quia multa bona ſibi contulit. ⁊ primo inquirit phia quid ſentiat de dictis fortune. ſcdo bona fortune ſibi collata enumerat. ibi. Veruntamē. Primo oſtendit philoſophia ꝙ Bo. nihil habeat loqui cōtra fortunā. Scdo Boetius reſpondet. Tercio philoſophia eius reſponſionem approbat ſicut patebit. dicens primo. ſi fortuna loqueretur tecum his verbis p ſe profecto p certe tu non haberes quid contra hiſceres. id eſt nō haberes vnde aperires os ad reſpondēdum fortune. ac ſi quid eſt quo tuam querelam iure tu caris oportet id eſt neceſſe eſt vt proferas. dabimus tibi locum dicendi. Tunc Boetius reſpondet. Speciosa quidez ſunt iſta que fortuna dixit ⁊ ſunt oblita id eſt delinita melle. id ē delectatōne rhetorice dulcedinis. ſ. quantum ad proſam. ac pro et muſice dulcedinis ſcilicet qꝫtum ad

Is igitur ſi pro ſe tecuz verb fortuna loqueretur qd pfecto cōtra hiſceres nō haberes. At ſi quid eſt quo querelā tuā iure tuearis proferas oportet. dabimus tibi dicendi locū. Boe. Tuz ego ſpecioſa qdem iſta ſunt inquam. Oblitaqꝫ rhetorice ac muſice melle dulcedinis. tunc tantū cum audiuntur oblectant. Sed miſeris malorum altior eſt ſenſus. Itaqꝫ cum hec auribus inſonare deſierint inſitus animum meror pregrauat. Philoſophia Et illa ita eſt inquit. Hec enim nonduz morbi tui remedia.

metrum et tantum tunc delectant animum meum cum audiuntur. ſed ſenſus id eſt perceptio malorum eſt altior. id ē profundior miſeris qꝫ iſta poſſint attingere. quaſi dicat qꝫuis verba fortune ſuperficialiter me delectent. tamen ad profunditatem mei doloris non attingunt. Itaqꝫ. i. ergo cum hec verba fortune deſierit id eſt ceſſauerint inſonare auribus meis meror incitus id eſt immiſſus pregrauat animum meum. Tunc philoſophia approbat reſponſionem Boetij dicens. Ita ē. hec enī verba fortune nondum ſunt remedia tui morbi. ſed ſunt quedam fomenta id eſt linimēta aduerſum curationem id eſt contra ſanationem contumacis doloris. nam remedia que penetrant id eſt immittūt ſe in profundum perturbationum expellendo cauſam radicalem tui morbi: iſta amouebo id eſt apponam cum fuerit tempeſtiuū. Nota ꝙ boetius nihil habuit loqui cōtra verba fortune quia verum dicit. ⁊ contra veritatem non eſt loquendum. Nam vero omnia conſonant et veritas ſibi ipſi atteſtatur ſecundum ariſtotelez. Nota hiſco eſt verbum inchoatiuuz et profertur per ſincopam. quia regulariter deberet dici hiaſco. vnde hiſcere eſt hiatum inchoare cum aliquis aperit os. Nota ꝙ oblitus altera producta eſt participium verbi obliuiſcor. Sed oblitus altera correpta deſcendit a verbo oblino. ⁊ oblitus idem eſt ꝙ maculatus. vnde verſus. Immemor oblitus notat oblit⁹ eſt maculat⁹

Nota circa hoc ꝙ dicit inſitus meroꝛ animum aggrauat. ꝙ quem non dolere de infoꝛtunio nulli contingit niſi animo multum eleuato ſuper foꝛtunam. qꝛ d. Seneca. lxv. epl'a. plus ego te dolere nolo ſed vt non doleas vix exigere audeo. nulli aũt iſta firmitas animi cõtingit niſi multũ ſupꝛa foꝛtunã eleuato. ⁊ ſubdit. illud agamus vt iocunda nobis fiat amiſſoꝛum recoꝛdatio. nemo libẽter ad id redit qꝺ non ſine toꝛmẽto cogitatur⁹ ẽ. Nota ꝙ ꝑ rhetoꝛicã ⁊ muſicã dulcedinẽ foꝛtune bo. adhuc non fuit reſtitut⁹ virtuti ⁊ ſapiẽtie. qꝺ atteſtaṫ eius meroꝛ aggrauãſ animum. Nam virtus ⁊ ſapientia doloꝛem et meroꝛẽ oppꝛimit. vñ Seneca. lxv. epl'a. Quemadmodũ minuta lumina claritas ſolis obſcurat: ſic doloꝛes meſticias. iniurias. ſapientia et virtus ſua magnitudine elidit atq; oppꝛimit. Ueruntamẽ ne te exiſtimari miſerum velis. Hic philoſophia enumerat bona foꝛtune Bo. collata rõe quorum nõ debuit ſe eſtimare miſeruz. et pꝛimo enumerat bona pꝛeterita que ipm felicem fecerunt. poſtea enumerat in quarta pꝛoſa bona que ipſum in pꝛeſenti felicem oſtendũt. pꝛimo igiṫ phia deſcribit felicitatez ſuã pꝛeteritam. ſecundo excludit quendã obiectõnẽ. ibi. Quid ſit idcirco. Pꝛimo enumerat q̃daz bona communia. ſecundo magis ſpecialia. ſcꝺa ibi. Pꝛeterea libet. Pꝛimo dicit. O bo. ſi velis te exiſtimare miſeꝝ nũqd oblitus es nũerum et modũ felicitatis tue. taceo. i. ꝑtranſeo ꝙ te deſolatum. i. pꝛiuatum parẽte. i. patre ⁊ matre cura ſummoꝛum viroꝛũ. i. ꝯſulum romanoꝛum te ſuſcepit ⁊ tu delectus. i. de alijs electus i affinitate ṗncipum ciuitatis cepiſti pꝛius eſſe carus q̃ȝ pꝛoximus quod eſt pꝛecioſiſſimum genus pꝛopinquitatis. quis nõ pꝛedicabit te feliciſſimum cum tanto ſplendoꝛe tuoꝛum ſoceroꝛuȝ cũ tanto pudoꝛe cõiugis. i. vxoꝛis et cum oportunitate. i. opoꝛtuna felicitate maſculine pꝛolis. q. d. nullus eſt q non iudicauerit te felicem in his. Nota ꝙ triplex eſt genus pꝛopinquitatis. Pꝛimum qꝺ cõtrahitur ex genealogia ⁊ in tali pꝛopinquitate aliquis ſimul eff citur pꝛoximus et carus. nam frater fratri eſt carus ⁊ pꝛopinqu⁹. Alia eſt pꝛopinquitas q̃ contrahitur ex matrimonio. ⁊ vocatur affinitas et in tali ꝓpinquitate aliqs ṗus efficiṫ pꝛopinqu⁹ q̃ȝ carus. Tercia pꝛopiquitas cõtrahitur ex bõis moꝛib⁹ ⁊ virtutibus. ⁊ hoc eſt pꝛecioſiſſimum gen⁹ ꝓpinqtatꝭ. et i tali aliqs ṗ⁹ efficitur carus q̃ȝ ꝓpinquus. ⁊ ſic Bo. pꝛius fact⁹ fuit romanis pꝛincipib⁹ car⁹ rõe virtutꝭ q̃ȝ pꝛopinqu⁹ mrĩmoniũ ꝯtrahẽdo cũ eis. Nota ꝙ phia dicit boetiũ fuiſſe

ſed adhuc cõtumacis aduerſus curationem doloꝛis fomenta quedam ſunt. Nam que in pꝛofundum ſeſe penetrãt cum tempeſtiuum fuerit amouebo. Ueruntamen ne te miſerũ exiſtimari velis: an numeruȝ modumq; tue felicitatis oblitus es. Taceo ꝙ deſolatum parente ſummoꝛũ te viroꝛũ cura ſuſcepit: delectuſq; i affinitatez pꝛincipum ciuitatis quod pꝛecioſiſſimum pꝛopinquitatis genus eſt pꝛius carus q̃ȝ ꝓximus eſſe cepiſti. Quis non te feliciſſimuȝ cum tanto ſplendoꝛe ſoceroꝛum

felicem ſplendore ſocerorum in plurali cum tamen non habuerit niſi vnum ſocerum nam ſocer dicitur cuius filiam aliquis ducit ⁊ non legitur ꝙ Boetius habuit duas vxores. ad hoc poteſt dici ꝙ hic accipitur large non tantū ꝓ patre vxoris: ſed etiam ꝓ fratre qui large etiā poteſt dici ſocer. ergo dicit pluraliter ſocerorꝝ. Nota ꝙ ex tribus phia dicit bo. felicē fuiſſe ex honeſtate ſocerorꝝ. ex pudore cōiugis. ex opportunitate maſculine prolis. i. ſuorꝝ filiorꝝ.

tum coniugis pudore: cum maſculine quoqꝫ prolis opportunitate predicabit. Pretereo libꝫ enim preterire cōmunia aſſumptas in adoleſcentia negatas ſenibus dignitates ad ſingularem felicitatis tue cumulū venire delectat Si quis rerum mortalium fructus vllum beatitudinis pondus habet: poterit ne illius memoria lucis quantalibet ingruentiuꝫ malorum mole deleri. Cum duos pariter conſules liberos tuos domo prouehi ſub frequentia patrum ſub plebis alacritate vidiſti cum eiſdem in curia curules inſidentibus tu regie laudis orator ingenii gloriam facundie meruiſti: cum

Pretereo libet cū ꝑterire cōia. Hic phia enūerat quedā bona ſpūalia ex qb⁹ bo. non debet ſe eſtimare miſerū ⁊ dicit. ego ꝑtereo. i. pertranſire volo. q̄ꝛ mihi libꝫ preterire cōia bona ⁊ delectat me venire ad ſpecialē cumulū tue felicitatis ſcꝫ ad ſumptas dignitates in adoleſcētia negatas ſenib⁹. ⁊ ſubdit. ſi qs fructus mortaliū rerū habet vllum pondus beatitudinis. i. ſi ꝓpter aliqd tēporale bonū homo debet dici felix poterit ne memoria illi⁹ lucis. i. tue felicitatis quā iam dicaꝫ deleri quātalibet mole. i. quocūqꝫ pondere ingruentium malorꝝ. q. d. non poteſt deleri. ⁊ que eſt illa felicitas cū tu vidiſti liberos tuos id eſt filios tuos pariter cōſules. i. incōſules electos ꝓuehi. i. duci de domo tua ſub frequētia. i. diligentia patrū ſcꝫ ſeniorꝝ ⁊ ſub alacritate. i. ſub gaudio plebis ⁊ cū tu eiſdem filijs tuis inſidētib⁹ curules. i. ſedes iudiciarias orator. i. ꝑdicator regie laudis meruiſti gloriā ingenij ⁊ facūdie. cum tu medi⁹ in circo. i. in circulatione duorꝝ cōſulum ſcꝫ filiorꝝ tuorꝝ ſaciaſti expectatione circūfuſe multitudinis triūphali largitione. i. victoriali triūphatione. vt ego opinor tu dediſti verba. i. deceptiones fortune cum te illa demulcet duꝫ te fouet vt ſuas delicias tu abſtuliſti mun⁹ qd nunq̄ꝫ cōmodauerat vlli. i. alicui ꝑuato. i. extraneo. vis ne cuꝫ fortuna ponere calculū. i. cōputationē. nunc ipſa fortuna primū perſtrinxit te oculis liuentib⁹. i. inuidis. ſi cōſideres numerū ⁊ modum letorꝝ ⁊ triſtiū. i. ꝓſperitatis ⁊ aduerſitatis adhuc non potes te negare felicem.

Nota phia ꝑ hoc ꝙ dicit ꝑtereo ⁊ prius dicit taceo. vtitur quodā colore rhetorico qui dicitur occupatio. ⁊ diffinitur ſic a tullio. Occupatio eſt cuꝫ dicimus nos preterire aut neſcire aut nolle dicere illud qd tamen maxime dicimus. Nota ꝙ mos erat romanorꝝ ante. xxx. annos nulli cōferre aliquā dignitatem niſi ꝓpter ſingularem dignitatē vel ꝓbitatē. vel ꝓpter publice rei euidentē vtilitatem. hoc. autē in adoleſcētia ante. xxx. annos electus fuit in conſulem. ⁊ hoc phia vocat felicitatem cōmunem

in circo duoꝛum medius conſulum circunfuſe multitudinis expectatione triūphali largitione ſatiaſti. dediſti vt opinoꝛ verba foꝛtune dum te illa demulcet dum te vt ſuas delitias foueret. Mun⁹ quod nulli vnquam pꝛiuato cōmendauerat abſtuliſti. Vis ne ergo cum foꝛtuna calculum ponere. Nunc te pꝛimum liuienti oculo pꝛoſtrinxit. Si numerum modumqꝫ letoꝛum triſtium ve conſideres: adhuc te felicem negare non poſſis

non ꝙ cōmuniter omibus hoc cōcederetur. ſed quia non ſoluꝫ boe. ſed alijs paucis hoc accidit. Refert enī Tulli⁹ in libꝛo de amicitia. ꝙ ſcipio ante. xxx. annos bis fact⁹ eſt conſul. ſimiliter Germanicus iuuenis conſul factus eſt ante. xxx. annos. ſed ſingularem felicitatem boe. tangit dicens. Cum duos pariter conſules. Nota ꝙ ſecundum Iſidoꝝ in libꝛo ethimologiaꝝ curules erant ſedes in quibus magiſtratus ſedentes iura reddebant ⁊ dicūtur curules a curru. q̄ꝛ tali ſede vtebantur in curru iudices quo vehebantur: vt expeditius populo iudicia redderēt Nota ꝙ conſuetudo erat apđ romanos in electione conſulum habere ſermoneꝫ ad populuꝫ de laudibus regum ⁊ electorum in magiſtratum. ⁊ ſi bene p̄dicabat inde gloriam conſequebatur. huiuſmodi ſermonem fecit boetius in electione ſuorum filioꝛuꝫ in conſules et exinde ſua gloꝛia fuit geminata. ⁊ quia conſimilis ſermo conſueuit fieri in triūphis in laudem eoꝛum qui obtinuerant victoꝛiam ideo huiuſmodi ſermonem vocat triūphalem largitionem. Nota qui bonum aliquod pꝛomittit ⁊ non adimplet ille dat verba ⁊ non rem ⁊ ſic decipit. ergo dicit philoſophia dediſti foꝛtune verba id eſt deceptiones ꝓmittēdo ei aliqđ boni ꝙ ipſa te ita fouet. Nota ꝙ calculus in vna ſignificatione eſt paruus lapillus qui calcando non ledit. ⁊ quia talibus lapillis vtebātur antiqui in computando. ideo calculare vel calculum ponere ponitur pꝛo computare vel pꝛo rationem ponere. ergo dicit philoſophia. Vis ne cum foꝛtuna calculuꝫ ponere. quaſi diceret nō debes ſi computabis cum ea ipſa inueniet te multo feliciorem q̄ȝ miſerum. Quod ſi idcirco te foꝛtunam eſſe. Hic phīa excludit quandam obiectionem. poſſet aliquis dicere. hec pꝛedicta bona non faciunt me feliceꝫ. quia ſunt ꝑ tranſitoꝛia. hanc obiectionem excludit phīa dicens. Quod pꝛo ſed ſi non eſtimas te foꝛtunatuꝫ id eſt felicem quia illa abierunt que tunc videbantur leta. etiam nō debes te eſtimare miſerum. quia que nunc creduntur id eſt vidētur meſta pꝛetereunt. Nūquid tu veniſti pꝛimum in hanc ſcenam id eſt vmbꝛam vite ſubitus id eſt impꝛouiſus ⁊ hoſpes id eſt aduena tu ignoꝛes que gerantur in hac vita ne pꝛo nunquid reris id eſt opinaris vllam conſtantiam ineſſe humanis rebus cum ipſum hominem ſepe diſſoluat velox hoꝛa moꝛtis. nam ſi foꝛtuitis rebus eſt fides permanendi licet rara tamē vltimus dies vite eſt quedam moꝛs foꝛtune etiam manentis foꝛtune. quid igitur putas referre id eſt diſtare. ne id eſt an tu deſeras illam foꝛtunam moꝛiendo. an pꝛo vel illa te deſerat fugiendo. quaſi diceret nihil refert q̄ſtum ad inconſtantiaꝫ foꝛtune ſiue foꝛtuna hominē deſerat ſiue deſeratur manifeſtum eſt ꝙ ꝑmanere non poteſt.

Nota ꝙ in rebus hũmanis non eſt conſtnntia cuius ratio eſt. In iſto qđ eſt genitum nulla eſt conſtantia. quia nihil eſt genitum quod non ſit corruptibile ⁊ non permanens. ſed res humane ſunt genite ⁊ ꝓducte. ergo ⁊c. Notandũ ꝙ non eſt durabilis fortune ꝓſperitas q2 ipſa3 cito fugat aduerſitas. vnde Gaufredus in poetria Dibꝰ ne crede tuis ſi tẽpore ꝓuo. Illuxere tibi mox ſunt clauſura ſerenũ. Nubila facta diem inducentq3 crepuſcula nocte3. ꝓpter qđ non eſt adhibenda fides rebus fortuitis. Nota ꝙ phĩa tangit vnã rationē3 ꝙ fortuna non ſit cõſtans que talis eſt. homo non eſt cõſtãs. ergo nec fortuna. antecedens pat3 q2 hoīe3 ſepe diſſoluit velox hora mortis. cõſequẽtia ꝓbaẽ ex hoc q2 fortuna non habet eſſe niſi circa hoīem cum ſit in agentibus a ꝓpoſito. ſecũdo phiſicoꝝ. ergo dicit phĩa nihil differt quo ad incõſtantia3 fortune ſiue fortuna derelinquat hoīem fugiendo ſiue homo derelinquat ipſam moriẽdo quocũq3 modo fiat ſemper ipſa eſt inconſtans ⁊ non permanens.

Quod ſi idcirco te fortunatũ eſſe non eſtimas quoniã que tunc leta videbantur abierũt Non eſt quo te miſerum putaſ: quoniã que nũc meſta credũtur ꝑtereũt An tu in hãc vite ſcenã nũc primũ ſubitꝰ hoſpeſq3 veniſti. vllã ne hũanis rebꝰ ineſſe cõſtantiã reris. cu3 ſepe ipm hoiem velox hora diſſoluat. Nam ⁊ ſi rara eſt fortuitis manendi fides vltimꝰ tamen vite dies mors quedam fortune eſt etiam manentis. Quid ergo referre putas Tu ne illam moriendo deſeras. An te illa fugiendo deſerat.

Metrum tertium ſecũdi libri.

Cum polo phebꝰ roſeis quadrigis. Luce3 ſpargere ceperit
Pallet albentes ebetata vultus
Flammis ſtella prementibus:
Cum nemus flatu zephiri tepentis
Vernis irrubuit roſis

Metrũ.iij.ſecũdi libri. Cum polo phebuſ roſeis quadrigis. Iſtud ẽ metrũ tercium huiꝰ ſecũdi cuius ꝑmus verſus dicitur ſaphicus ab inuẽtore trochaicus a pede ꝑdñante. metrũ autẽ ſecundi verſus dicitur gliconicũ ab inuentore. coriãbicũ a pede ꝑdñante. In hoc metro phĩa declarat tribus exẽplis mutabilitatem mũdanoꝝ. primũ exemplũ eſt de corꝑibꝰ celeſtibꝰ tale. Sole lucẽte in celo tũc obſcuraẽ lumẽ aliaꝝ ſtellaꝝ. Ecce mutatio ſtellaꝝ quo ad lumẽ qđ tamẽ prius appꝑebat tẽpore noctis. ſed ſole nobis lucente non appꝑet. vñ dicit in littera cũ phebꝰ. i. ſol cepit id eſt icepit ſpgere. i. emittere lucẽ roſeis quadrigis. i. roſco curru. ſtella ebetata. i. obſcurata flãmis. i. luminibꝰ ſolis premẽtibꝰ. ipſa pallet. i. pallida fit ſecũdũ albẽtes vultus. Secundũ exemplũ eſt in terre naſcẽtibꝰ tale. zepiro flante terra ornaẽ floribꝰ. ſed auſtro flante flores deficiũt. Ecce mutatio in terre naſcentibꝰ. vñ dicit in littera. cũ. i.

quando nemus irrubuit vernis id eſt vernalibus roſis flatu zephiri tepētis.i.calen- tis.ſi auſter nebuloſus ſpiret.i.flare inceperit inſanū.i.inſane iam decus roſaꝝ abeat ſpinis.i.recedat de ſpinis.Tertiū exemplū eſt de mari tale.Quādo mare non agitat̄ ventis appet tranqllū.ſed vētis agitatū efficit̄ tēpeſtuoſuz.ecce mutabilitas maris.vn̄ dicit in littera.Sepe mare radiat.i.ſplēdet tranqllo ſereno.i.ſerena tranqllitate imoꝫ i. non motis fluctib⁹ ſe- pe aquilo cōcitat.i.ꝓuo- cat furentes ꝓcellas.i. tēpeſtates verſo equoꝛe i.moto mari.Tunc hoꝛ- tatur phīa ne credam⁹bo nis foꝛtūe dicēs.Si mū- do conſtat.i.ꝑmanet ſua foꝛma rata vt ex dictis pz ⁊ ſi mūdus variat tantas vices.i. alternatōes.tūc crede caducis.i. tranſito riјs foꝛtunis hoim̄.i.no- li credere ⁊ loquit̄ ironi ce.debet em̄ intelligi per cōtrariū crede.i. noli cre dere bonis fugacibus

Spirat inſanuz nebuloſus auſter Jam ſpinis abeat decus. Sepe tranquillo ra diat ſereno Jmmotis mare fluctibus. Sepe feruētes aquillo pꝛocellas Ver ſo concitat equoꝛe. Rara ſi conſtat ſua mundo: Si tantas variat vices Crede foꝛtunis hominū caducis. Bonis crede fugacibus. Conſtat eterna poſitumqꝫ lege eſt Vt conſtat genitum nihil.

Pꝛoſa quarta libꝛi ſecundi.

qualia ſunt bona foꝛtune qd̄ patet ex hoc.quia conſtat id eſt manifeſtuz eſt ⁊ eſt poſi tum id eſt ſtabilitum eterna lege id eſt diuina lege vt nihil genitum conſtet.i.imuta- biliter ꝑmaneat. Nota ꝙ poete attribuūt ſoli quadrigam que dicitur a numero quattuoꝛ equoꝝ.Poete em̄ fingūt curſum ſolis trahi quattuoꝛ equis ꝓpter quattu oꝛ diuerſitates ſolis.Nam ſol cū oꝛit̄ eſt rubeus.hoꝛa tertia ſplendēs.hoꝛa meridiei feruens.ſed hoꝛa veſꝑtina eſt tepens.Lune vero attribuūt bigam ꝓpter duas ꝓpꝛi etates lune.nam luna virtualiter eſt frigida ⁊ humida. Nota circa hoc ꝙ dicit cre de foꝛtuitis bonis.Seneca di.in li.de cōſolatione filiј elye.Nunꝙ ego foꝛtune cre- didi que cum mecū videret̄ pacem agere oīa quecūqꝫ in me indulgentiſſime cōfere bat pecuniā.honoꝛes.gratiā.eo loco poſui vn̄ poſſet ſine motu meo repetere.Jnter uallūz magnū inter me ⁊ ipſam habui itaqꝫ nec illa abſtulit nec emiſit.Neminē aduer ſa foꝛtuna cōminuit niſi quē ſecūda decepit.Foꝛtuna foꝛtes metuit.ignauos expauit. opes auferre poteſt.aīm autē ſubripere non poteſt. Nota ꝙ phīa bona foꝛtune ap pellat caduca.qꝛ dicit Seneca.lxxviij.epl'a. Oīa iſta ī que foꝛtuna dn̄iuz exercet ſua ſunt ſicut pecunie.honoꝛes imbecilla ſunt.fluida moꝛtalia ſunt ⁊ paſſiones incerte. Nota dicit nullū genitū eſſe cōſtans dicit Seneca epl'a ꝑallegata.Oīa moꝛtalia mi nuūtur.cadūt.deſerunt̄.decreſcūt.exhauriunt̄.itaqꝫ in illis in foꝛte cauſa incerta in- equalitas eſt.diuinoꝝ autē vna natura eſt. Pꝛoſa.iiij.ſecundi libꝛi.

Um ego vera inqꝫ.Hec eſt quarta pꝛoſa huius ſecundi in qua phīa ꝓ c bat hoc non eſſe conquerendum de foꝛtuna pꝛopter pꝛeſentia bona que ſibi dereliquit.⁊ pꝛimo hoc.cōfitet̄ fuiſſe felicē deplāgens ꝑſentez infelicitatē.ſecundo phīa oſtendit ipſum eſſe felicez in pꝛeſenti ibi.Sed ꝙ tu di.ergo hoc.O phīa nutrix omniū virtutum tu cōmemoꝛas vera nec poſſunt in

ficiari.i.negare velociſſimū curſum.i.receſſum mee ꝓſperitatis.ſed hoc eſt quod co quit.i.anxiat vehementer me recolentē preteritā proſperitatē.nā in oī aduerſitate fortune infeliciſſimū genus infortunij eſt fuiſſe felicē et iam nō eſſe. Nota phia dr nutrix oīm virtutū.qꝛ oīs virtus cōſiſtit in medio.mediū nō attingit niſi recta ratio ne que recta ratio eſt ſapie et phie. Itē cū phia diuidatur in praticā et ſpeculati- uam: ipa includit prudē tiam que eſt recta ratio agibiliū ex. vi.ethicorū prudentia aūt colligata eſt oībus virtutibꝫ.ex eo dem.vi.ꝓpterea phia dr nutrix oīm virtutum. Nota ꝙ recordatio p̄te rite felicitatis coqt ho- minē ideo.d. Sene.lxv. epl'a. Illud agamus vt iocūda nobis fiat amiſſo rū recordatio.hoc autē cōtigit cū animus p̄pa- ratus eſt ad amiſſionem eorū. Nota ꝙ duplex ē infortuniū.quoddā con tinuū: aliud interpolatū ſiue diſcontinuū.p̄mū in fortuniū eſt infelix.ſcd̄m ē ifeliciſſimū. Infortuni um enim continuum ex cōſuetudine minus no- cet.qꝛ di. Sene.in libro de tranquillitate animi. Tollerabilius eſt bona non acquirere q̄ꝫ acqui- ſita amittere.ideoqꝫ le- tiores videbis quos fortuna nunq̄ꝫ reſpexit q̄ꝫ quos deſeruit. Idem di.in li.de cō ſolatione filij elye. Unū habet bonū aſſidua infelicitas ꝙ illos indurat quos ve- xat. Infortunium autē diſcontinuum eſt cum aliquis mutatur de aduerſitate in ꝓſperitatem.et iterum de proſperitate in aduerſitatem. et tale eſt infelici ſſimum genus.qꝛ ſepe deijcit hominē in deſperatōez.vnde ſamarieñ.al'.pau.hēri. O bona proſperitas vbi nūc es.nūc mea verſa eſt In luctū:cithara fit lacrimoſa lira.o mala dulcedo ſubito que ſumpta venenas.qua vere cōpēſas mellea felle graui. Sꝫ quid tu inquit falſe opinionis. Hic phia oſtēdit bo.in p̄ſenti eē felicē propter multa bo na q̄ adhuc poſſidet.ſcd̄o ꝓbat felicitatē fortuitā nulli poſſe totaliter euenire. Ter cio ꝓbat verā felicitatē in bonis fortnitis nō cōſiſtere.ſcd̄a ibi quis eni.tercia ibi.at qꝫ vt agnoſcas.primo ponit phia ꝙ nō debet q̄rulari bo.de infortunio cum abūdet adhuc pluribꝰ bonis.et illa phia enūerat.ſcd̄o ipſa cōſolatur eū.ibi. Cū igit.d.prio

Um ego vera inqꝫ commemo- ras O virtutū oīm nutrix nec inficiari poſſuꝫ ꝓſperitatis mee velociſſimuꝫ curſū.ſed hoc eſt qd̄ reco lentem vehementius coquit. Nā i oī aduerſitate fortune ifeliciſſimū genus i fortunii ē fuiſſe felicē. P. Sed quid tu inquit falſe opinionis ſuppliciū ſuis id rebus iure imputare nō poſſis. Nā ſi te hoc inane nomē fortuite felicitatis mo uet quamplurimis maximiſqꝫ abūdes mecum reputes licet. Igitur ſi quid in oī fortune tue cenſu precioſiſſimū poſſi debas: id tibi diuinitus illeſū adhuc in uiolatūqꝫ ſeruat. Poteris ne meliora queqꝫ retinēs de ifortunio iure cauſari At q̇ viget incolumis illd̄ p̄cioſiſſimū humani generis decꝰ. Symacus ſocer. et quod vite precio nō ſegnis emeres.

O bo. ꝙ tu luis.i.patiaris ſupplicium falſe opinionis.illud non poteſt iure imputari rebus.nam ſi mouet te inane nomen fortuite felicitatis.licet.i.licitū ē vt tu reputes.i.cōputes mecū q̄ꝫ plurimis.qꝫ ꝓ et maximis bonis abūdes.ſi igitur illud bonū tibi ſeruatus diuinitus illeſum et inuiolatū qđ tu poſſidebas precioſiſſimuꝫ in oi cēſu.i.theſauro tue fortune.poteris ne retinere queqꝫ meliora iure cauſari.i. conqri de infortunio.q.d.nō.

Vir totus ex ſapientia virtutibus factus ſuaruꝫ ſecurus tuis ingemeſcit iniuriis. Viuit vxor ingenio modeſta pudicitie pudore precellens. et vt oēs dotes eius includam patri ſimilis. Viuit inquam tibi que tantuꝫ vite huius exoſa ſpiritum ſeruat. Quoqꝫ vno felicitatem diminui tuam: vel egoipſa cōceſſerim tui deſiderio lachrimis ac dolore tabeſcit. Quid dicam liberos cōſulares quorū iam vt in id etatis pueris vel paterni vel auici ſpecimen elucet ingenii.

Tunc enumerat bona ei⁹.atqui pro certe illud precioſiſſimū dec⁹ hūani generis ſcꝫ ſymachus ſocer tuus iſte viuit icolumis.i.ſanus.quod iq̄ꝫ decus nō ſegnis.i. non tard⁹ emeres precio vite.q.d.tu tm̄ diligis euꝫ ꝙ vitā tuā ꝓ eo expōneres.Symachus vir tot⁹ fact⁹ ex ſapiā et virtutibus.ille ſecuruſ ſuarū iniuriarū ingemeſcit de tuis iniuriis.viuit vxor tua modeſta ingenio ꝑcellēs pudore pudicitie.et vt includaꝫ breuiter oēs dotes.i.virtutes eius ipā eſt ſimilis patri ſuo ſcꝫ Symacho.et ipſa exiſtens exoſa hui⁹ vite tātū tibi ſeruat ſpiritū.i.ipſa tantum viuit propter te.in quo vno ego cōcedo tuam felicitatem minui ꝙ vxor tua tabeſcit.i.triſtať lachrimis et dolore deſiderio tui.quid dicā liberos tuos cōſulares quorū ſpecimen.i.ſimilitudo igenĳ paterni.i.tui vel auici.i.aui.ipſorū.ſ.ſymachi q fuit auus ipſorū ex pte mr̄is elucꝫ.vt in id etatĳ pueris. q̄i diceꝛ liberi tui ſūt ſimiles pr̄i et auo ipſorū i prudētia iq̄ꝫtū etas ꝑmittit. Notādū ſicut inferi⁹ ꝓbabiť ꝙ i reb⁹fortuitis nō pōt cōſiſtere v̄a felicitas. Jđ illi q adeptōe taliū reꝝ felices ſe exiſtimabāt et ex amiſſiōe eaꝝ ifelices falſa opinione decipiebanť.et licet in opinione eorum ſic eſſet non tamen erat in re.idđ dič phia ad boe.ꝙ tu falſe opiniōiſ ſuppliciū luis id reb⁹ iputare nō poteſ. No.ſuppliciū falſe opinionis eſt in animo non in re.vnde Sene.xvĳ.epiſtola Multis paraſſe diuitias non fuit finis miſeriarū ſed mutatio diuitiarum. Nec hoc miror.non enim in rebus eſt vitium ſed in animo. ſepius enim opinione q̄ꝫ re laboramus.ergo infortunium Boetĳ non erat imputandum rebus quia nō erat.ſed imputandum fuit ſue falſe opinioni .Nota ꝙ philoſophia oſtendit preſentem felicitatem in tribus conſiſtere.ſcilicet in amicis.in vxore pudica.et filiorum ſuorum prudentia. Primo enim ad felicitatem requiruntur amici. Nam amicus eſt precioſiſſimū genus diuitiarum. ex octaua proſa huius ſecundi. et ariſtoteles nono ethicorum nemo eligit viuere ſine amicis habens reliqua bona. et ſecundum tullium in libro de amicitia. Qui amicitiam tollit de mundo ſolem tollere videtur. et Seneca in de remedĳs fortuitorum. Nichil eſt peius q̄ꝫ amicos non habere ſi

Cuȝ igitur pꝛecipua ſit moꝛtalibꝰ vite cura retinende O te ſi tua bona cognoſcas felicem cui ſuppetunt etiam nunc: que vita nemo dubitat eſſe carioꝛa. quare ſicca iam lachꝛimaſ nondũ eſt ad vnũ omnis exoſa foꝛtuna. Nec tibi nimium valida tempeſtas incubuit. quoniaȝ tenaces herent anchoꝛe: que nec pꝛeſentiſ ſolamẽ nec futuri ſpem tempoꝛis abeſſe patiantur. Boetius. ⁊ hereant inqȝ pꝛecoꝛ: illis nanqȝ manentibus vtcunqȝ ſeſe habeant humane enatabimus. ſed quãtum decus oꝛnamẽtis noſtris deceſſerit vides. P. Et illa pꝛomouimus inquit aliquantuluȝ ſi te nondũ totius tue ſoꝛtis piget. Sed delicias tuas ferre nõ poſſum qui abeſſe aliquid tue beatitudini tam luctuoſus atqȝ ãxius cõquereraris

amicum perdidiſti aliuni quere ⁊ ibi cum queras vbi inuenies. quere inter artes liberales: inter recta ⁊ honeſta officia: quere in laboꝛibꝰ ad menſam iſta res non queritur Secundo requiritur ad felicitatẽ polliticam vxoꝛ pudica que vera eſt. vnde Seneca in de remedijs foꝛtuitoꝝ. Multe inter pꝛobas matrimonialis oꝛdinis ceperunt eſſe exempla meretriculaꝝ. ꝙ multas ex cõiugibus optimis peſſimas videmꝰ: ex diligẽtiſſimis diſſolutiſſimas: ex liberaliſſimis rapaciſſimas: etiã ſi bonã vxoꝛem habuiſti non potes affirmare eam eſſe pmanſurã in illo ꝓpoſito. nihil tam mobile nihil tam vagũ ꝙ feminaꝝ voluntas. tertio requiritur ad felicitatem polliticam ꝓles. qꝛ ſcðm Ariſto. i. ethicoꝝ. Non oĩno felix eſt qui ſpecie turpiſ eſt aut ſolitariꝰ aut ꝓle carens. Nota ſecũ dũ huguitionẽ ſpecimen eſt pulchꝛitudo vel ſimilitudo vel ſignũ vł ymago vel noticia vel experimẽtuȝ. vel bonũ opis documentuȝ. ſed in ꝓpoſito accipiẜ ꝓ ſimilitudine. Iteȝ ſecũdũ eundẽ amicus. cacũ. i. ab auo hitus vel poſſeſſus vel ad ipm ptinẽs ⁊ poniẜ qñqȝ ꝓ antiquo. Cuȝ igiẜ p̃cipua ſit moꝛtalibus. Hic phia ex dictꝭ cõſolatur boetiũ dicens. Ex quo hominibus eſt pꝛecipua cura. i. maxima cura retinẽde vite. i. ſaluande vite. o te felicem ſi cognoſcas tua bona cui etiam nunc ſuppetunt. i. abundant talia bona quia nemo dubitat eſſe carioꝛa ipſa vita. quare iam ſicca lachꝛimas ⁊ noli flere. nondum eñ omnis foꝛtuna eſt tibi exoſa. i. aduerſa ad vnum. i. omnino. nec tibi incubuit. i. inſtetit tempeſtas aduerſitatis nimiũ valida qm̃ tenaces anchoꝛe. i. amici inſeparabiles herent. i. firmiter manent. que ſcȝ anchoꝛe non patiuntur tibi abeſſe ſolamen pꝛeſentis tempoꝛis nec ſpem futuri tempoꝛis. ⁊ dicit Boetius p̃coꝛ vt hereant. i. maneant ille anchoꝛe. qꝛ ipſis manentibus vtcũqȝ. i. qualitercũqȝ res ſe habeant nos enatabimus euadendo aduerſitatem foꝛtune. ſed o phia tu vides ꝙtũ decus noſtri oꝛnamẽti. i. bonoꝝ exterioꝝ quibꝰ oꝛnabamur deceſſerit. ſubiũgit phia Nos ꝓmouimꝰ aliq̃ꝫtulũ animũ tuũ ad conſolationẽ ſi nondũ piget te totius tue ſoꝛtis. qꝛ maioꝛ pars ſalua tibi manet. ſed nõ poſſuȝ ferre tuas delicias. qui tam luctuoſus. i. plenꝰ luctu atqȝ anxius cõquereris aliquid abeſſe tue beatitudini. i. tue felicitati

Nota ꝙ ſicut mors eſt omniuꝫ amariſſima quia omnia abſcindit omnia deuorat et quia aliqui iudicant ſe non timere morteꝫ. ⁊ tamen ſecundū Senecā in de remedijs fortuitoꝝ ſic. Vita eſt omniū dulciſſima. Omīa eñ appetunt eſſe viuere. ideo vnūqꝺ qꝫ naturaliter nititur ad ſaluandū vitā quia nihil eſt carius. ſi ergo boetius poſſedit bona que cariora ſunt vita non debuit ſe eſtimare miſeruꝫ ſed magis felicem. Nota ꝙ phīa amicos appellat anchoras. ſicut eñ tēpeſtate incumbente per anchoram nauis retinet̄ ⁊ a periclitatione ſaluat̄ ſic īminente aduerſitate fortune homo fidelibus amiciſ ne ſuccūbat infortunio ſubleuatur. fideles eñ amici retinent hoīem impetu fortune agitatuꝫ ne totaliter deijciat̄ a ſua ſtabilitate. Nota ſecundūꝫ huguitionē ſuppetere eſt ſubminiſtrare vel ſuperabundare. ſed pigere eſt piger eſſe vel penitere vel grauare vl̄ offendere

Quis ē eni tam cōpoſite felicitatis vt non aliqua ex parte cum ſtatus ſui qualitate rixaretur. Anxia eni res eſt humanorum conditio bonorum et que vel nūq̃ tota proueniat vel nunq̃ perpetua ſubſiſtat. Huic cenſus exuberat: ſed eſt pudori degener ſanguis: Hunc nobilitas notum facit: ſed anguſtia rei familiaris incluſus mallet eſſe ignotus. Ille vtroqꝫ circunfluus vitam celibem deflet. Ille nuptiis felix: orbus liberis.

Quis eſt enim tam compoſite felicitatis. Hic philoſophia ꝓbat felicitatem nulli poſſe totaliter euenire. ſecundo oſtendit ꝙ quanto aliquis eſt felicior tanto leuiori aduerſitate proſternitur. tercio concludit ex his felicitatem fortuitam amaram eſſe ⁊ miſeram. quarto inuehitur contra homines. ſecunda ibi. Adde ꝙ feliciſſimi. tertia ibi. q̃ multis. quarta ibi. quid igitur o mortales. Primo dicit quis eſt homo tam compoſite felicitatis id eſt tam copioſe felix vt non rixetur id eſt diſcordet ex aliqua parte cuꝫ qualitate id eſt cum diſpoſitione ſui ſtatus id eſt ſue fortune. quaſi diceret nullus eſt ita felix. quia conditio id eſt ſtatus humanorum bonorum eſt anxia res id eſt miſera res que nunq̃ homini tota proueniat. vel nunq̃ perpetua ſubſiſtat. Tunc declarat ꝙ non tota proueniat homini. quia huic id eſt alicui homini exuberat cenſus id eſt abundat pecunia ſed aliud ſibi deficit. quia degener ſanguis id eſt ignobilitas eſt ſibi pudori. hunc autē id eſt aliū hominē nobilitas facit notū. ſed ipſe incluſus anguſtia rei familiaris id eſt paupertatis mallet id eſt magis vellet eſſe ignotus. ille id eſt alter homo circunfluus id eſt circundatus vtroqꝫ id eſt tam diuitijs q̃ nobilitate. ipſe deflet celibem vitam id eſt caſtam vitam quia non poteſt forſan ducere vxorem Ille id eſt alter felix nuptijs ſcꝫ habendo vxoreꝫ orbus id eſt carens liberis id eſt pueris ipſe nutrit id eſt congregat cenſum alieno heredi. Alius autē letatus ꝓle ipſe meſtus illachrimat id eſt ingemeſcit delictis id eſt pro criminibus filij vel filie ſue. Idcirco nemo facile cōcordat cum conditione ſue fortune. ineſt eñ ſingulis hominibus aliquid qꝺ ipſe inexpertus ignoret vel expertus ipſuꝫ exhorreat ⁊ ſic rixatur cum qualitate ſui ſtatus. Nota ꝙ non eſt homo tam felix quin iueniat aliquā conditioneꝫ in ſe quaꝫ vellet non habere. propter quod miſera eſt conditio humanorum bonorum

quia nunq̄ homini tota prouenit quia aliquis contemnere omnia poteſt. ſed omnia habere nemo poteſt. Et elicitur vna ratio ex littera. Illi conditio humanoꝝ bonoꝝ non tota ꝓuenit cui ſuus ſtatus in aliquo diſplicȝ. ſed nullus inueniť tam felix cui ſtatus ſuus non diſpliceat in aliquo ſicut declarat in littera. ergo ⁊c. Item ſanguis ſeruilis cōditionis dicitur degener: qꝛ hoīes naturaliter liberi ſunt. ſed per ſeruitutē degenerant natura.

Alieno cenſum nutrit heredi. Alius ꝓle letatus filii filie ve delictis meſtus illacrimat. Idcirco nemo facile cum fortune ſue conditione concordat. Ineſt eni ſingulis quod inexptus ignoret: expertus exhorreat. Adde ꝙ feliciſſimi cuiuſqȝ delicatiſſimus ſenſus eſt ⁊ niſi ad nutum cuncta ſuppetant omnis aduerſitatis inſolens minimis quibuſqȝ proſterniť adeo perexigua ſunt que fortunatiſſimis ſummā beatitudinis detrahunt

Nota vita caſta diciť vita celebs quaſi celeſtis quia in carne viuere preter carnem eſt vita celeſtis ⁊ angelica. Nota ſecundū huguitionē illachrimari eſt intus lachrimari vel cum dolore lachrimari ⁊ eſt deponentis generis. licȝ ſecundū antiquos inueniatur neutri generis. et ſic ponit bo. hic ī neutro genere meſtus illacrimat Adde ꝙ feliciſſimi cuiuſqȝ. Hic oſtendit phīa ꝙ homo magis felix leuiori aduerſitate proſternitur cum hoc comparando boe. ad alios ⁊ dicit. Adde predictis ꝙ ſenſus cuiuſlibȝ hominis feliciſſimi id eſt fortunatiſſimi eſt delicatiſſimus id eſt impacientiſſimus niſi ad nutum ſuuȝ cuncta ſuppetant id eſt abūdent ipſe erit inſolens id eſt impatiens omnis aduerſitatis. ⁊ proſternitur a ſua felicitate quibuſqȝ minimis aduerſitatibus adeo perexigua ſunt id eſt valde exigua que fortunatiſſimis detrahunt id eſt auferunt ſummam id eſt perfectionem beatitudinis. O boeti q̄ȝmultos eſſe coniectas id eſt opinaris qui ſe arbitrētur proximos eſſe celo id eſt deo ſi eis cōtingeret minima pars de reliquíjs id eſt de particulis tue fortune. Hic locus quem tu vocas exilium eſt patria incolentibus id eſt habitantibus. ⁊ ita eoruȝ iudicio ſpectat ad felicitatem vniuerſaliter. ergo de rebus fortuitis concludit. adeo nihil eſt miſerū niſi cum tu putes id eſt niſi ex reputatione animi tui eſtimes. ⁊ contra id eſt per contrarium omnis ſors eſt beata equanimitate id ęſt pacientia animi tollerantis. Quis eſt ille tam felix qui cum dederit manus impacientie id eſt cum fuerit factus impatiens quin ipſe non optet mutare ſtatum ſuum. quaſi diceret nullus eſt tam felix.

Nota ꝙ forſan aliquis diceret nulli homini placet ſtatus ſuus ſi deeſt ſibi magnum fortunſum. ſed defectus modici boni non impedit complacentiam ſtatus quin homo totaliter ſit felix. Hoc excludit philoſophia dicens. Quanto aliquis eſt felicior tanto eſt delicatior. ⁊ quanto eſt delicatior tātomagis grauať ex defectu modici boni ⁊ ſic feliciſſimis detrahiť cōplementū beatitudinis. Notandū ꝙ vna ⁊ eadeȝ res eſt quā vnus iudicat ſpectare ad miſeriā alius ad felicitatē. ergo dicit phīa. locus quem tu exiliumvocas incolentibus eſt patria. Notandū eſt ꝙ quantumcunqȝ ſit

homo abundans rebus fortuitis ſi aliquid diſplicet ſibi in ſtatu ſuo ipſe optat ſtatum
ſuum mutari cõmendando ſtatum alterius. vnde miles emeritus laudat ſtatum mer-
catoris. econtra mercator expertus pericula marina laudat miliciã. Similiter legiſpe
riti laudant agricolas. ⁊ agricole vrbanos. Similiter exemplũ patet in boetio de ſco
larium diſciplina de filio inconſtantie qui habens diſplicentiam vnius ſtatus ſemp
alium ⁊ alium aſſumpſit.

Quaȝ multos eſſe coniectas qui ſeſe ce
lo proximos arbitrentur: ſi de fortune
tue reliquiis pars eis minima contingat
Hic ipſe quem tu exilium vocas inco-
lentibus patria eſt. Adeo nihil eſt miſe-
rum niſi cum putes. Contraqȝ beata
ſors omnis eſt equanimitate tollerantis
quis eſt ille tam felix qui cuȝ dederit im-
pacientie manus ſtatum ſuum mutare
non optet. Quã multis amaritudinibꝰ
humane felicitatis dulcedo reſperſa eſt
que ſi etiam fruenti eſſe iocunda videa
tur: tamen quominus cum velit habeat
retineri non poſſit. Liquet igitur quam
ſit mortalium rerum miſera beatitudo:
que nec apud equanimos perpetua per
durat: nec anxios tota delectat. Quid
igitur o mortales extra petitis intra vos
poſitam felicitatem. error vos inſcicia-
qȝ confundit. Oſtendam tibi breuiter

Nota ꝙ dicit nihil eſt
miſerum niſi cum putes.
vñ dicit Sene. ix. epl'a.
Miſer eſt qui ſe beatum
non iudicat. licet mũdo i
peret non eſt beatꝰ qui ſe
beatum non eſſe putat.
Quã multis amaritudini
bus. Hic phĩa oſtẽdit for
tuitã felicitatẽ eſſe amarã
⁊ miſeram dicens. Quaȝ
multis amaritudinibus
dulcedo humane felici-
tatis eſt reſpſa. i. permix-
ta que etiam ſi videatur
iocunda homini fruenti.
tamẽ nõ põt retineri quo
minus ꝑut homo habeat
eam cũ velit. i. non poteſt
retineri ad volũtatẽ hoĩs
⁊ liquet. i. manifeſtuȝ ẽ ꝙ̃
miſera ſit beatitudo rerũ
mortaliũ que nec ꝑpetua
ꝑdurat apud equanimoſ
id eſt apud cõſtantes vel
pacientes nec ipſa tota. i.
ſimul delectat anxios. i.
miſeros. Nota ꝙ felici
tas ⁊ dulcedo humana
non eſt ſine amaritudine. quia dicit beatus Bernardus. Nunꝙ̃ in honore ſine labo
re. nunꝙ̃ in prelatione ſine tribulatione. nunꝙ̃ in ſublimitate ſine vanitate quis eſſe
poteſt. Item alanus in anticlaudiano dicit. Sed nihil inuenio qđ in oĩ ꝑte beate viuat
quin multas nobis deferre querelas poſſit ſi noſtram velit accuſare mineruã. Quid
igitur o mortales. Hic phĩa inuehitur cõtra hoĩes ⁊ dicit. O mortales quare petitis
id eſt queritis extra. i. in rebus exterioribus felicitatẽ poſitaȝ intra vos error ⁊ inſci-
cia id eſt ignorantia confundit vos. oſtendam tibi breuiter cardinem id eſt radicem
ſumme felicitatis. eſt ne aliquid tibi precioſius teipſo. nihil inquies. Si igitur fueris
compos tui per tranquillitatem animi tui poſſidebis quod nunꝙ̃ amittere velis

ſcꝫ delectationē in opatōe pfecte virtutis. nec fortuna poterit tibi auferre. Nota ꝙ duplex eſt btitudo pfecta et imperfecta. Perfecta beatitudo habetur poſt hanc vitā. et eſt vita eterna de qua loquitur beatus Johā. dicēs. Hec eſt vita eterna vt cognoſcāt te ſolū verū deum et quem miſiſti ieſum chriſtū. Alia eſt beatitudo iper fecta que poteſt eſſe in pſenti vita quā philoſophi poſuerūt cōſiſtere in operatione

ſumme cardinem felicitatis. Eſt ne ali quid tibi teipſo precioſius. nihil inqui es. Igitur ſi tui cōpos fueris poſſidebis qd nec tu amittere vnq̄ꝫ uelis. nec fortu na poſſit auferrē. atqꝫ vt agnoſcas in his fortuitis rebus beatitudineꝫ conſta re non poſſe; ſic collige. Si beatitudo ē ſummū nature bonuꝫ ratione degentis nec illud eſt ſummū bonum quod eripi vllo modo poteſt. quoniaꝫ precellit id quod nequeat auferri. manifeſtuꝫ eſt ꝙ ad beatitudinem percipiendaꝫ fortune inſtabilitas aſpirare non poſſit.

optime virtutis. vñ ra dix talis beatitudinis eſt tranquillitas aī ex mode ratione et ſedatione paſ ſionū p habitū virtutis p taleꝫ aūt trāqllitatē hō efficit ſui cōpos vt nō ſu biciatur paſſionibus. iſta auteꝫ tranquillitas non eſt querenda ī rebus ex terioribꝰ. ſed ſolū habet eſſe in aīo hoīs. de qua beatitudine et tranquil litate hic loquitur phīa dicēs. qd igitur o morta les. ꝛc. ꝛ Seneca loquēſ de eadem felicitate. ix. e piſtola dicit. ſummū bo num extrinſecus inſtru menta non querit. domi colitur. ex ſe totū ē. incipit fortune eſſe ſubiectū ſi quam partem ſui foris querit. Itē Seneca. xxiij. epiſtola dicit. Felicitatis auiditas tuta eſt. que ſi aut vnde pro ueniat queris. ex bona cōſciētia. ex honeſtis cōſilijs. ex rectis actionibus. ex cōtēp tu fortuitorū. et. xxxi. epiſtola dicit. Illud bonum eſt querendū qd non fiat in dies deterius. quid eſt hoc. animus. ſed hic rectus. bonus. magnus. quid aliud voces hunc animū quē deum in corpore humano hoſpitatuꝫ. ꝛ. xli. epiſtola dicit. Lau da bonum in hoīe quod eripi nō pōt qd eſt ꝓpuꝫ hoīs. queris qd ſit illud animꝰ et ratio perfecta. rationale nāqꝫ animal eſt hō. Atqꝫ vt agnoſcas in his. Hic phīa probat verā felicitatem non poſſe conſiſtere in rebus fortuitis tribus rationibus ſecundam ponit ibi. Ad hec. terciam ibi. et quoniā. prima ratio talis eſt In illo nō cōſiſtit felicitas hominis quod poteſt auferri ab homīe. ſed bona fortuita ſunt hu iuſmōi ergo ꝛc. Maior eſt nota quia ſummum bonuꝫ eſt ꝓpuꝫ hoīs. bonum autē quod auferri poteſt non eſt ſummuꝫ bonuꝫ. quia illud quod auferri non poteſt me lius eſt eo quod auferri poteſt. Minor patet. bōa fortuita poſſunt auferri cum ſint mutabilia. vnde dicit in littera. Ut agnoſcas beatitudinē nō poſſe conſtare in rebꝰ fortuitis: ſic collige per tales rationes. Si btītudo eſt ſummuꝫ bonuꝫ nature degē tis ratione ideſt nature rationalis. nec illud eſt ſummuꝫ bonum nature degentis ratione ideſt nature rationalis. nec illud eſt ſummuꝫ bonum quod vllo modo po teſt eripi ideſt auferri. quia illud bonum quod nequeat ideſt nō poteſt auferri hoc precellit ideſt melius eſt et dignius eo quod poteſt auferri. ex q̄ manifeſtum

eſt ꝙ inſtabilitas fortune non poſſit aſpirare.i.accedere ad btitudinē accipiendā.
Nota ꝙ btitudo eſt ſummum bonum:quia in tercio huius ſecūda ꝓſa dicitur ꝙ beatitudo eſt ſtatus perfectus aggregatiōe omniuȝ bonoruȝ.et beatitudo eſt ſummum bonum nature degentis.i. viuentis ratione.i. nature rationalis ſicut homīnis.qr hoīum genus viuit arte et ratōe.ex ꝓhemio methaſiſice. Nullū eni alioruȝ aīaliuȝ eſt felix.ex.x.ethi.

Ad hec quē caduca iſta felicitas vehit vel ſcit eam vel neſcit eſſe mutabilem ſi neſcit quenam beata ſors eē poteſt ignorātie cecitati. Si ſcit metuat neceſſe eſt ne amittat quod amitti poſſe nō dubitat.quare cōtinuus timor nō ſinit eē felicem.an vel ſi amiſerit negligēdum putat. Sic quoqȝ perexile bonum eſt quod equo animo feratur amiſſuȝ. Et quoniam tu idem es cui perſuaſum eſt atqȝ inſituȝ permultis demōſtratōibȝ ſcio mētes hoīm nullomō eē mortales

Bruta enim animantia nemo felicitabit. primo ethi.⁊ talis beatitudo nō cōſiſtit in bonis exterioribus.ſed in actu ſapientie qr.d. Ariſto.in libro politicorū.Teſtis michi eſt deus ꝙ in bonis exterioribꝰ nō cōſiſtit ſummū bonū.et idem in eiſdem Nos ſumꝰ felices ⁊ dij. dij aūt non ſunt felices bonis exterioribus:ergo nec homines. Nota licet in bonis exterioribus fortuitis non conſiſtat felicitas formaliter ⁊ eſſentialiter.tamen felicitas conſiſtit in eis organice quia deſeruiunt ad felicitatem veram. ſine enim rebus exterioribus quarum fortuna domina eſt nō contingit eſſe felicem: ſupple organice.ex libro de bona fortuna et ex decio ethi.Opus eſt exteriori proſperitate oī enti. Natura ei per ſe nō eſt ſufficiens ad ſpeculandum ſed oportet cibum potum et reliquū famulatū preexiſtere. Ad hec quē caduca iſta felicitas vehit.Hic phia ponit ſecundā rationē que talis eſt. Ille qui felix eſt fortuita felicitate aut ſcit eam mutabilem eſſe aut neſcit.ſi neſcit eſt ignorans et ꝑ cōſequens eſt infelix. ſi ſcit eā mutabilem eſſe neceſſe eſt ꝙ timeat ne eam amittat.cui autē ineſt cōtinuus timor felix eſſe non poteſt.Vñ dicit in littera ſic.Ad hec.ſ. predicta addam aliam rationem.homo quem vehit.i.ducit iſta caduca.i.fortuita felicitas vel ſcit eam eſſe mutabilem vel neſcit.ſi neſcit quenam ſors beata.i. que felicitas beata poteſt eſſe cecitati ignorantie.q.d.nulla.ſi ſcit eam eſſe mutabilem neceſſe eſt vt metuat ne amittat illud quod non dubitat poſſe amitti.quare continuus timor non ſinat ipſum eſſe felicē.Et forſan diceres.homo non timet amiſſionem fortune quia nō curat vtrum eam amittat vel non.hoc excludēs philoſophia dicit. ſi amiſerit bonū fortuitum et putat illd negligendum.i.non curandum tunc illud bonum erit valde exile qd amiſſum feratur equo animo ideſt equali animo ſicut conſeruatum et per conſequens illud non eſt ſummum bonum. Nota ex tercio huius proſa prima.vera et perfecta felicitas facit hominem potentem.reuerendum. celebreȝ. ⁊ letū.ergo vera felicitas excludit timorem et per cōſequens cōtinuus tior ꝗ excludit

excludit leticiam non ſinit eſſe felicem. vnde Seneca. ix. epiſtola. Ille beatiſſimus eſt
⁊ ſecurus ſui poſſeſſor qui craſtinū diem ſine ſolicitudine expectat. Item nota ex quo
felicitas cōſiſtit in ſpeculatione dei ⁊ ſubſtantiaꝝ ſeparataꝝ ipſa excludit cecitatē ig-
norantie in qua ignorantia felicitas eſſe non poteſt. Et quoniā tu idem es. Hic phīa
ponit tertiam rationez que talis eſt. Si beatitudo conſiſteret in rebus fortuitis cum

Cumqȝ clarum ſit fortuitam felicitatē
corporis morte finiri. dubitari nequit ſi
hec auferre beatitudinem poteſt quin
omne mortalium genus in miſeriam
mortis fine labatur. Quod ſi multos ſci
mus non morte ſolum verumetiam do
loribus ſuppliciiſqȝ beatitudinis fru-
ctum queſiſſe: quonammodo preſens
vita facere beatos poteſt q̄ miſeros trāſ
acta non efficit.

Metrum. iiii. libri ſecundi.

bona fortuita finiuntur
morte hoīs ſequitur ꝙ
omnis homo in morte fi
eret miſer qđ non eſt ve-
rum qꝛ multi per mortez
cōſecuti ſunt felicitatez ſi
cut martires ⁊ alij ſancti
qui ꝑpeſſi ſunt maxima
tormenta vt conſequerē
tur beatitudinem in ani-
ma. dicit ergo ſic in litte
ra. Quoniaz tu idem es
homo cui ego ſcio eſſe ꝑ
ſuaſum ꝑmultis. i. valde
multis demonſtrationi-
bus menteſ. i. aīas hoīm
nullo modo eſſe morta-
les. ⁊ cum ſit clarū id eſt
manifeſtum fortuitam felicitatem finiri id eſt terminari morte hominis nequit id eſt
non poteſt dubitari ſi hec fortuita felicitas poteſt afferre id eſt dare beatitudinē qui
omne genus mortalium id eſt hominuz labatur in miſeriaz id eſt in fine mortis. Sed
ſi ſcimus multos ſcȝ ſanctos queſiſſe fructuz beatitudinis non ſolum morte verūeti-
am doloribus ⁊ ſupplicijs quonāmodo id eſt per quē moduz preſens vita ſupple bo
nis fortuitis ornata poteſt facere beatos que vita tranſacta id eſt terminata non effi-
cit miſeros. quaſi diceret nullo mō. Nota cuius preſentia eſt cauſa felicitatis eius
abſentia eſt cauſa miſerie ⁊ infelicitatis. ⁊ hoc clariſſime poterit apparere ex iſto ſimi
li. ſicut em̄ nauta per ſui preſentiam eſt cauſa felicitatis nauis. ſic eius abſentia eſt cau
ſa periclitationis eius. ex ſecundo phiſicoꝝ. ſi ergo bona fortuita per ſui preſentiam
eſſent cauſa beatitudinis per ſui abſentiam eſſent cauſa miſerie. Cum autem in morte
hominis bona fortuita relinquūt hominē fugiendo ⁊ homo relinquat ea moriendo.
omnis homo poſt mortem eſſet miſer ⁊ infelix quod falſum eſt. nam multi poſt mor-
tem conſequūtur beatitudinem. ⁊ quia forſan aliquis diceret mortuo homine mori
tur ⁊ anima eius. ⁊ ſic homo poſt mortem nullam conſequetur beatitudinē. hoc ex-
cludens philoſophia dicit ad boetium. Tu es idem ille cui perſuaſum eſt multis
demonſtrationibus animas hominum eſſe immortales. Nota ꝙ omnes leges
in hoc conueniunt ꝙ anima intellectiua hominis ſit immortalis. ſeparatur enim ab a
lijs ſicut perpetuum a corruptibili. ex ſecundo de anima. ⁊ hoc eſt rationabile. quia
anima intellectiua cum ſit immaterialis non eſt educta de potentia materie ſed ab ex
tra ſcilicet a deo. ipſa em̄ ſecundū beatum Auguſtinū creando infūdit ⁊ infundendo
creatur. propter quod cum abſciſio materie ſit cauſa perpetuitatis per commenta-

toꝛem pꝛimo celi ⁊ mundi. anima intellectiua imaterialis exiſtens ipſa eſt imoꝛtalis.

Metrum quartum libꝛi ſecundi.

Quiſquis volet perhennem
Cautus ponere ſedem Stabi-
liſqꝫ nec ſonoꝛis Sterni flatibus euri.
Et fluctibus minantem Curat ſperne-
re pontuꝫ Montis cacumen alti Bibu-
las vitet arenas Illud ꝓteruus auſter
Totis viribus vrget Hę pendulum
ſolute Pōdus ferre recuſant Fugiens
periculoſam Soꝛtem ſedis amene Hu-
mili domū memēto Certus figere ſaxo

Quiſquis volet perhennem. Hic incipit quartuꝫ metrum huius ſecundi
q quod dicitur metrum anacremicū ab inuentoꝛe. iambicū a pede pꝛedñan-
te. dimetrū a numero pedum. cathaleticuꝫ qꝛ deeſt vna ſillaba ad comple-
mentum metri. huic metro adiungit metrum feregratium ſic dictum ab inuentoꝛe de quo ſuperius dictuꝫ eſt. In hoc ergo metro phīa cōmēdat vitam mediocrem per talem methaphoꝛam. Edificium conſtructuꝫ in loco nimis alto vꝛgetur tēpeſtatibus vento(rum): ⁊ fundatum in loco arenoſo defluit. ſed fundatum in loco hūili ⁊ ſaxoſo vtrūqꝫ vitat incōmodum. ſic vita pꝛeſens nimium eleuata pꝛoſperitate vel nimiuꝫ depꝛeſſa aduerſitatē frequenter euentu inopinato calamitatibus defluit. mediocris autem ſecura permanet. dicit ergo in littera. Quiſquis homo cautus volet ponere ſedem perhennem id eſt firmam manſionem. ⁊ ipſe ſtabilis exiſtens nec velit ſterni id eſt deijci ſonoꝛis flatibus euri illius venti. ⁊ quiſquis curat ſpernere pontum minantem fluctibus id eſt mare fluctuans. ille vitet cacumen id eſt ſummitatem alti montis. ⁊ vitet arenas bibulas id eſt ſiccas. Tunc aſſignat cauſam quare debeat vitari in edificando cacumen alti montis. quia illud ſcilicet cacumen alti montis vꝛget id eſt infeſtat auſter pꝛoteruus id eſt ventus impetuoſus. tunc aſſignat cauſam quare debeant vitari arene. quia hę ſcilicꝫ arene ſolute id eſt diſiuncte per ſiccitatem recuſant ferre id eſt nolunt poꝛtare pendulum pondus id eſt labile pondus. Tu ergo fugiens periculoſam ſoꝛtem id eſt euentum amene ſedis id eſt amene manſionis ⁊ certus exiſtens memento figere id eſt ſtabilire domum tuam in humili ſaxo id eſt depꝛeſſo lapide q̄uis ventus miſcens equoꝛa id eſt voluēs maria tonet id eſt ſeuiat ruinis id eſt flatibus ruinoſis. tu felix conditus roboꝛe id eſt firmitate qeti valli id eſt munitionis. ⁊ tu ſeren⁹ id eſt trāqllus duces id eſt ages euū id ē vitam tuam ridens id eſt deridens ⁊ ꝓ nihilo haebns iras id eſt pſecutiones etheris id eſt aure vel venti ſeuientis. Nota ꝙ omis virtus ſupfluitate coꝛrūpitur. cum virtus conſiſtat in medio. Eſt enī virtus electiuus habitus in medietate conſiſtens recta ratione determinatus. ideo omnis ſuperfluitas tanq̄ꝫ vicioſa vitanda eſt. Philoſophia docet ergo vitare ſuperfluam pꝛoſperitatem quam deſignat per cacumen alti montis que pꝛoſperitas plerunqꝫ impugnatur inuidia ⁊ potentia magnatuꝫ que per ventum impellentem deſignatur. Docet etiam vitare nimiam paupertatem quam deſignat bibula arena que paupertas recuſat ferre indigentiam neceſſarioꝛum que per pondus pendulum deſignatur. indigentia enim grauat hominem.

ad modum ponduli pōderis. Nota ſecuritas ſecundū tullium in rhetorica ſua eſt virtus incōmoditates iminentes ⁊ inchoate rei affines non formidans que ſecuritas maxime appetenda eſt. ꝓpter qḋ phīa docet appetere vitam mediocrē que reddit hominē ſecurum ſecundum illud poeticum. Medio tutiſſimus ibis. ⁊ catho. Tuta mage puppis eſt que modico flumine fertur. Quam vitam mediocrem deſignat per humile ſaxū in quo edificiū impetu venti nō deijcitur nec inundationib⁹ tanq̄ bibula arena diſſoluitur. Nota ꝙ duplex eſt paupertas voluntaria ⁊ leta. Alia inuoluntaria ⁊ triſtis. prima paupertas eſt appetenda. ſecūda fugienda. De prima loquitur Seneca in epiſtola. Honeſta res eſt leta paupertas. paupertas enī expedita ſecura ē. Et. xviij. epiſtola. O lucille incipe cū paupertate habere cōmerciū: aude contemnere opes. nemo alias eſt deo dignus q̄ qui opes contempſerit. Secunda paupertas ſcilicet inuoluntaria ⁊ triſtis fugienda eſt. quia mortalis eſt. ⁊ ratione triſticie ſtupefacit ⁊ corrumpit naturam.

Quamuis tonet ruinis miſcens equora ventus: Tu conditus quieti felix robore valli. Duces ſerenus euum Ridens etheris iras.

Proſa quinta libri ſecundi.

Sed quoniā rationum iam in te mearū fomenta deſcendūt: paulo validioribus vtendū puto. Age enī ſi iam caduca ⁊ momētanea fortune dona non eſſent. Quid in eis eſt quod aut veſtrum vnquam fieri queat: aut non perſpectum conſideratumq̄ vileſcat.

Proſa quinta ſecundi libri.

Sed qm̄ rationū iam in te. Hic incipit qnta pſa hui⁹ ſecūdi in qua phīa ponit remedia magis mouētia boe. ad oſtendēdū ꝙ bona fortune ſunt cōtēnenda ⁊ min⁹ eſſe dolendū de amiſſione eorū. Iſta autē remedia ſunt rationes ſumpte ex ꝯditionib⁹ pticulariū bonorū fortune ſcʒ diuiciarū. bonorū. poteſtatū ⁊ glorie. Et primo oſtendit hoc de diuicijs ꝙ non ſunt magnope appetēde ponēdo vnā rationē generalē reſpicientē oīa bona fortune. Secundo ponit rationes de diuitijs. ibi. diuitie. Primo intendit talem rationē. Nullus magnope debet illud appetere qḋ non pōt eſſe ſuū ⁊ qḋ in ſe cōſideratū eſt vile. ſed oīa bona fortuita ſunt hmōi que ſunt mutabilia ideo non poſſunt eſſe ꝓpria hoīs. ⁊ in ſe conſiderata vileſcunt. ergo ⁊c. vnde dicit in littera. qm̄ fomēta. i. medicamēta mearū rationū in te deſcēdūt. qr ego video te paulatim fortunā cōtēnere puto eſſe vtendū paulo validiorib⁹ rationibus. i. magis mouentib⁹. age eſt aduerbiū hortādi. ſi enī dona fortune non eſſent caduca. i. caſualia. ⁊ momentanea. i. tranſitoria ad modū momēti quid eſt in eis qḋ vnq̄ queat fieri veſtrū aut pſpectū ⁊ in ſe cōſideratum nō vileſcat. q. d. nihil. Nota ꝙ bona fortune ſunt caduca ⁊ tranſitoria. quia dicit Seneca. lxxvi. epiſtola. Omnia bona fortune nobis accidunt ſed non adherent. et ſi adducantur ſine vlla noſtri

lachꝛimatione diſcedunt. ex quo patet ſi mutabilia ſunt ꝙ non ſunt pꝛopꝛia bona hominis. qꝛ ſecundū eundē Senecā. Nihil ꝓpꝛiū dicas qḋ mutari poteſt. Nota ꝙ bona foꝛtuita in ſe cōſiderata vileſcūt. qꝛ di. Jo. criſo. Bona foꝛtune in ſcipſis veteraſcunt ⁊ cōſumūtur aut ab extraneis dolo vel violentia vel calūnia diripiunt. Diuitie ne vel veſtri vel ſui natura. Hic phīa ponit ratiōes de diuitijs in ſpeciali ꝙ nō ſint magnopere appetende.

Diuitie ne vel veſtri vel ſui natura pꝛecioſe ſunt. Quid harū potius aurū ne an vis congeſta pecunie. Atqui hec fūdendo magis q̄ʒ coaceruando melius nitent. Siquidem auaricia ſemper odioſos: claros largitas facit. Quod ſi manere apud quenquaʒ non poteſt: neceſſe eſt ꝙ transferatur in alterum. tunc eſt pꝛecioſa pecunia cum tranſlata in alios vſu largiendi deſinit poſſideri.

Secundo ꝓbat hoc generaliter de diuitijs. ibi. quid aūt. Prima diuiditur in quinqʒ ptes ſecundū ꝙ ſunt quinqʒ genera diuitiaꝝ que ꝓbat nō multū eſſe appetenda. ſ. pecunia. gēme. poſſeſſiones. veſtes. ⁊ famuli. pꝛimo oſtendit ꝓpoſituʒ de pecunia. ſecūdo de gemmis. ibi. an gēmaꝝ. tertio de poſſeſſionibus. ibi. an vos. quarto de veſtibus ibi. Jam vero. quinto de famulis. ibi. an vero. Primo duabus rationibus ꝓbat diuitias non multum eſſe appetendas. ſecunda ibi. at eadem. Prima ratio talis eſt. Jlla non ſunt multum appetenda que nec ex ſui natura nec ex natura vtentis ſunt pꝛecioſa. diuitie ſunt hmōi ergo ⁊c. maioꝛ nota. quia nihil appetitur niſi bonum ⁊ pꝛecioſum. minoꝛ declaratur. diuitie non ſunt bone ex ſui natura. quia non faciunt bonum eum cui adueniunt. nec ſunt bone ex parte vtentis qꝛ non inquātuʒ cōſeruant̄ ſic em̄ faciunt hominē auarū. nec inquātuʒ diſtribuūtur qꝛ ſic relinquūt hoīem. dicit em̄ in littera. Diuitie vel ſunt p̄cioſe ſui natura vel natura veſtri vtentiū eis. ⁊ quid haruʒ eſt potius. i. pꝛecioſius. an aurum aut vis congeſte pecunie id ē congregate. atqui pꝛo certe hec ſcʒ diuitie non ſunt pꝛecioſe conſeruando eas. quia melius nitent effundēdo id eſt diſtribuēdo eas q̄ʒ coaceruando id eſt retinendo eas. ſiquidem auaricia que pecuniā coaceruat ſemper facit homines odioſos. ⁊ largitas que pecuniam effundit facit claros id eſt boneſtos. ſubdit. ⁊ ſi illud quod tranſfertur in alterum non poteſt manere apud quenq̄ʒ tunc eſt pꝛecioſa pecunia loquendo ironice. cum ipſa vſu largiendi tranſlata in alios deſinit poſſideri. Notandum ꝙ aliquid eſt bonum dupliciter. vel ex natura ſui vel ex natura vtentis. Et illud dicitur bonum ex natura ſui quod a ſe vel in ſe habet vnde ſit bonum. ⁊ cuicunqʒ aduenit facit ipſum bonum ſicut ratio recta pax ⁊ ſimilia. Sed illud dicitur bonum ex parte vtentis quo ſi aliquis conuenienter vtatur aliquid boni inde pꝛouenit. Unde nota ſecūdum beatum Bernardum. Solus erroꝛ hominum facit ꝙ aurum ⁊ argentum reputantur pꝛecioſa. cum non ſint niſi terra rubea ⁊ alba. Nota ꝙ Seneca octuageſimaoctaua epiſtola pꝛobans diuitias non eſſe bonas ſic arguit. Quod bonum eſt bonos facit. diuitie non faciunt bonos ergo diuitie bone non ſunt. Jtem illud quod poteſt contingere contemptiſſimo et turpiſſimo bonum non eſt. Diuitie autem ⁊ lenoni ⁊ laniſte contingunt

ergo bone non ſunt. Item bonum ex malo non fit: diuitie aũt ſunt ex auaricia que mala eſt ergo bone non ſunt. At eadem ſi apud vnum. Hic ponit ſecundam ratio nem que talis eſt. Illa non ſunt multum appetenda que a pluribus nõ poſſunt poſ ſideri ⁊ non tranſeunt ad alium ſine paupertate aliorum. diuitie ſunt huiõi ergo ⁊c. vnde dicit in littera. Si eadem pecunia q̃ꝫta eſt vbiqꝫ gentium. i. apud oẽs gentes ſi

At eadẽ ſi apud vnũ q̃ꝫta eſt vbiqꝫ gẽ tiuꝫ ꝯgeratur: ceteros ſui iopes fecerit. Et vox quidẽ tota ꝑiter multorum re plet auditum. Veſtre vero diuitie niſi cõminute in plures trãſire nõ pñt. Qđ cũ factũ eſt paupes neceſſe ẽ vt faciãt quos reliquunt. O igitur anguſtias ic pesqꝫ diuitias quas nec habere totas plurib⁹ licet ⁊ ad quẽlibet ſine ceteroꝝ paupertate nõ veniunt. An gemmarũ fulgor oculos trahit. Sed ſi quid ẽ in hoc ſplendore precipui: gẽmarũ eſt lux illa non hominum. Quas quideꝫ mira ri homines vehemẽter admiror. Quid eſt enim carens anime motu atqꝫ mem brorum compage quod animate rõna biliqꝫ nature pulchrũ eẽ iure videatur

illa cõgeratur apud vnuꝫ hoiem ipſa facit ceteros hoĩes inopes ſui. i. caren tes ⁊ vna vox pariter to ta. i. ſimul replet auditum multorum. diuitie autem non poſſunt tranſire in plures niſi cõminute id ẽ diuiſe in partes. quod cũ factum eſt. ſ. ꝙ cõminute tranſeunt in alioſ neceſſe eſt vt illos faciant paupe res quos relinquunt. Et tunc exclamat contra di uitias dicens. O igitur ſupple dico diuitias eſſe anguſtas id eſt artas ⁊ i opes quas non licet plu ribus habere totaſ: ⁊ que non veniunt ad quẽlibet ſine paupertate ceterorũ id eſt aliorum hominum. Nota ꝙ diuitie nõ veni unt ad quẽlibet ſine alio rum paupertate. qr dicit Sene. i de remediĳs. Pe cuniam perdidiſti quã vt hẽs alius ante te perdidit. ꝑdidiſti pecuniã hẽs vno peri culo minus quo te felicẽ ſi cũ illa auariciam ꝑdidiſti. ⁊ idẽ. lxxxviĳ. epl'a dicit. Diui tie animos inflãt. diuitie ꝑiunt inuidiã ꝯhunt: mentẽ alienãt: timorẽ inducũt: inſolen tiam faciunt. nihil aũt aliud inſolẽtia eſt q̃ꝫ ſpes falſe magnitudinis. ergo diuitie bo ne non ſunt. An gemmarum fulgor oculos trahit. Hic oſtendit philoſophia ꝙ gẽ me non ſunt appetende tanq̃ꝫ ꝓprium bonum hoĩs intendens talem rõnem. Quic quid bonitatis vel precioſitatis eſt in gemmis hoc conſiſtit in luce ⁊ ſplendore gem marum. ſed lux gemmarum non eſt proprium bonum hominis ſed eſt bonum ipſaꝝ gemmarũ: ergo ⁊c. vnde dicit in littera. An fulgor gemmaꝝ trahit oculos hominũ ſupple ad concupiſcendum eas tanq̃ꝫ ꝓprium bonũ: ꝫ ſi quid eſt precipui. i. precioſi tatis in hoc ſplendore: illa lux eſt gemmaꝝ ⁊ non hoĩum quas q̃dem gemmas vehe menter admiror homines mirari id eſt mirando deſiderare tanq̃ꝫ bonũ ſuum. quid eſt enim carens motu aĩe atqꝫ compage. i. coniunctione membrorum. q. d. reperit̃ i rebus inaĩatis quod iure videatur. i. videri debeat eſſe pulchrum rei aĩate ⁊ ratio nabili nature. q. d. nihil. que gẽme tã ⁊ ſi ꝓ q̃ꝫuis trahãt. i. recipiãt aliquid poſtreme

Que tametſi cōditoris opera ſuiq3 diſtinctione poſtreme aliquid pulchritudinis trahunt infra veſtram tñ excellentiam collocate admirationem veſtrā nullo modo merebantur. An vos agrorū pulchritudo dlectat. B. Quid ni. Eſt eni pulcherrimi operis pulchra portio Sic quōdam ſereni maris facie gaudemus: ſic celum: ſydera: ſolem: lunāq3 miremur. P. Num te hoꝝ aliquid attingit. Num audes alicuius taliuz ſplēdore gloriari. An vernis floribus ipſe diſtingueris: aut tua in eſtiuos fructus intumeſcit vbertas.

pulchritudinis opera. i. diligentia conditoris ⁊ ſui diſtinctione. i. ſpecifica formatione: tamen ipſe collocate infra veſtram excellentiam. i. dignitatem. nullo modo merebantur veſtrā admirationem. Nota q non eſt gloriandum de gemmis tanq̄ de ꝓprio bono. q2 dicit Sene. xli. epiſtola. Nemo gloriari debet niſi de ſuo. quid eni e ſtultius q̄ in hoie aliena laudare. quid e eo dementius q ea miratr que ad aliuz trāſferri ꝓtinus poſſunt. non faciunt equū meliorez aurei freni. Nota q quadruplex eſt pulchritudo. prima eſt aialium rōnalium. ſecunda e brutoꝝ ſenſibilium. tertia plantaꝝ vegetabilium. quarta eſt reruz inaiatarum in quo genere gemme collocant ꝓpter quod de phia ſi gemme trahūt aliquid poſtreme pulchritudinis id eſt vltime pulchritudinis. An vos agrorum pulchritudo. Hic probat phia idez de poſſeſſionibus ſicut de agris: ⁊ intendit hanc ſententiam. Bonitas agrorum vel conſiſtit in pulchritudine eoruz que delectant aſpectum: ⁊ talis pulchritudo non magis eſt ipſius hominis q̄ pulchritudo florum vel ſtellaꝝ q̄ etiaz delectant aſpectū hois: ⁊ tñ nihil ad hominē pulchritudo iſtoꝝ. vel bonitas agrorum ꝓfert in vtilitate eorum q̄ eſt ad ſuſtentationē hois. ſed hec poſſeſſio agrorum non eſt multum appetenda vt ſit ampla: q2 natura paucis eſt contenta. Unde dicit in littera. An pulchritudo agroꝝ delectat vos vt gaudeatis de ea tanq̄ de bono veſtro. Et dicit Boe. quid ni id eſt quare nō delectaret. eſt eni pulchra portio operis pulcherrimi. ſ. mundi: ſic nos gaudemus facie id eſt aſpectu maris ſereni id eſt tranquilli. ſic id eſt eadem ratione miramur celum: ſydera: ſolem ⁊ lunam. Reſpōdet philoſophia. Nunquid aliquid hoꝝ attingit te tanq̄ proprium: quaſi diceret non. nunquid audes gloriari ſplendore alicuius taliū tanq̄ tuo: quaſi diceret non. nunquid tu diſtingueris id eſt ornaris vernis floribus: certe non. nunquid tua vbertas id e fertilitas intumeſcit id eſt ſuperbit in eſtiuos fructus id eſt ꝑ eſtiuos fructus: quaſi dicat non. quid raperis id eſt circundaris inanibus gaudijs ſupple reputando iſta eſſe tua bona. quid amplexaris externa bona pro tuis: q. d. fruſtra hoc facis: quia fortuna nunq̄ faciet eſſe tua q̄ natura reruz a te fecit eē aliena. Tunc dicit phia nō nego quin iſta poſſunt tibi eſſe vtilia. fructus enim terrarum proculdubio debētur alimentis animantium. i. animalibus pro alimentis. ſꝫ ſi velis replere indigentiam nature quod ſatis eſt id eſt ad ſufficientiam nihil eſt. i. non oportet q petas. i. deſideres affluentiam fortune ſupple ad dilatandū ⁊ ampliādū agros. natura eni paucis

contenta eſt. cuius ſacietatem ſi velis vrgere. i. cogere ſuperfluis cibis ⁊ potibus illud quod infuderis ventri ſuperfluum fiet aut iniocundum. i. triſte aut fiet noxiuȝ. i. periculoſum. Nota ꝙ ex littera poteſt formari talis ratio. Si illud quod magis videtur ineſſe non ineſt: nec illud quod minus. ſed magis videt̃ ꝙ hõ debet gloriari de pulchritudine celi ⁊ ſtellarum: ⁊ non debet q: nihil hoꝝ eſt ſuũ. ergo minus debet gloriari de pulchritudine agroꝝ ⁊ aliaruȝ poſſeſſionũ. Nota ꝙ natura non eſt oneranda ſuperfluis ſed eſt alenda paucis: q: paucis ↄtenta eſt. vnde Seneca. xvi. epiſtola. Si ad naturam vixeris nunq̃ʒ eriſ pauper. ſi ad opinioneȝ nunq̃ʒ eris diues. Exiguũ natura deſiderat opinio vero immenſum. Et beatus Augꝰ. dicit. Sumenda ſunt alimenta tanq̃ʒ medicamẽta. ⁊ gregoriuſ. Dũ venter nimia ſacietate extendit̃ aculeꝰ libidinis ſuſcitatur. Nõ ꝙ Ariſto. ĩ quadã epiſtola ad alexandruȝ di. Qui tranſgredit̃. debitum moduȝ in pleno ⁊ in vacuo non poterit euadere furorem egritudinis ⁊ moleſtias infirmitatum. Qui ergo appetit viuere ⁊ dñari renunciat deſiderio ꝓprie voluptatis: nec comeſtionem comeſtioni ſupaddat. q: oĩs incõtinens voluntarie eſt egrotans. ĳ. ethico. Et ſubdit audiui ab Hypocrate ꝙ conſeruauit dietas pro quibus debilitatem corporis ſuſtinebat. cui dixit ſuꝰ diſcipulꝰ doctor egregie ſi velles bene comedere non ſuſtinereſ tantã corporis debilitatẽ. Cui rñdit Hypocras. Ego comedo vt viuã. non viuo vt comedã. Unde dicit Ariſtote. ibidem. Alimentum propter durabilitatẽ eſt querendum non durabilitas ꝓpter alimentum. Subdit. Multos noui qui diminuerunt de alimento ⁊ comeſtione abſtinentes a ſuis appetitibus: ⁊ parcentes gule viuentes tempate per dietas qui fuerunt ſaniſſimi corporis. longioris vite ⁊ boni appetitus. Jam vero pulchruȝ. Hic philoſophia oſtendit ꝙ non ſit gaudendum de pulchritudine veſtium tanq̃ʒ de proprio bono: ⁊ arguit ſic. De illius pulchritudine non eſt gaudendũ que non ẽ hoĩs pulchritudo. ſed pulchritudo veſtium nõ eſt hoĩs pulchritudo: ſed eſt ipſarum veſtium igit̃ ⁊c. vnde dicit in littera. Jam putas pulchrũ eſſe id eſt tue pulchritudini aſcribendum fulgere varĳs veſtibus. quaſi diceret non debes hoc putare. quarum ſ. veſtium ſi ſpecies. i. pulchritudo eſt grata. i. delectabilis intuitu ego mirabor naturam materie veſtium. aut mirabor ingeniũ. i. ſubtilitatẽ artificis veſtẽ formantis nihil

Quid ĩanibus gaudijs raperis. Quid externa bona pro tuis amplexariſ. Nũ q̃ȝ tua faciet eſſe fortuna: que a te natura rerũ fecit aliena. Terrarum quidem fructus animantiũ proculdubio debentur alimentis. Sȝ ſi quod natura ſatis eſt replere indigentiam velis nihil eſt quod fortune affluentiã petas. Paucis enĩ minimiſqȝ natura contenta eſt. Cuius ſacietatem ſi ſuperfluis vrgere velis: aut iniocundum quod infuderis fiet aut noxium. Jam vero pulchruȝ varijs fulgere veſtibus putas. Quarũ ſi grata intuitu ſpecies eſt: aut materie naturã aut ingenium mirabor artificis.

aſcribendo tibi. Nota q ſplendor habitus exterioris non facit hoīem meliorē niſi fulgeat habitus mentis interior in eo. vñ Seneca. Nullus dicit gladium eſſe bonū ſi baltheus eius deauratus eſt ⁊ vagina gemmis diſtincta. Sed gladius bonus eſt q bene ſcindit ⁊ bonum acumen habet. ⁊ mucro bonus eſt q oē munimen rupturus ē. vñ ſunt verſus. Aurea nobilitas luteā ſi veſtiat ollam. Non iō ſeqtur hanc min⁹ eē luteam. Item poeta inqt

Cinge caput laureo tege corpus gemmis ⁊ auro. Si fueris pridē remanebis ruſticus idē. An vero te longus ordo famulorꝝ. Hic phīa oñdit non eſſe gloriandū de multitudine famulorū tanꝗ̄ de ꝓpo bono. ⁊ arguit ſic. Famuli aut ſunt peruerſi in moribus: ⁊ ſic ſunt nociui: aut ſunt bene morigerati tunc nihil ad te quia hec probitas eſt famulorū ⁊ non tua. Unde dicit in littera. An vero long⁹ ordo famulorum facit te eſſe felicem. q. ſ. famuli ſi ſint vicioſi moribus tunc ſunt pernicioſa ſarcina. i. periculoſum pondus ipſius dom⁹: ⁊ ſunt vehementer inimica ſarcina ipſi

An vero te longus ordo famulorꝝ facit eſſe felicē. Qui ſi vicioſi moribus ſint pnicioſa domus ſarcina ⁊ ipſi domino vehementer inimica. Si vero pbi ſint quonammodo ī tuis opibus aliena probitas numerabitur. Ex quibus oib⁹ nihil horum q̄ tu in tuis cōputas bōis tuum eſſe bonum liquido monſtratur. Quib⁹ ſi nihil ineſt appetēde pulchritudinis: quid eſt q amiſſis doleas vel leteris retentis. Qđ ſi natura pulchra ſūt: qđ id tua refert. Nā hec p ſe a tuis quoq; opibus ſeqſtrata placuiſſet. Ne q;eni idcirco ſunt pcioſa q in tuas venere diuitias: ſꝫ quoniā pcioſa videbātur tuis ea diuitijs ānumerare maluiſti

dño. ſi vero ſint probi quonammodo. id eſt per quem modūm aliena probitas numerabitur. i. computabit in tuis opibus. q. d. nullo modo. Et tunc ꝯcludit de oibus pdictis dicens. Ex quibus oibus pdictis monſtratur liquido. i. aperte nihil horum eſſe tuum bonum que tu computas in tuis bonis: quibus ſi nihil ineſt appetende pulchritudinis ſupple que tibi aſcribere poterit quid eſt. i. qre eſt q tu doleas de amiſſis vel leteris retentis. q pro ſed ſi predicta ſunt pulchra natura. i. ppter naturā propriam. quid refert id tua. i. quid pertinet hoc ad te. q. d. nihil. nā h ſequeſtrata. i. diuiſa tuis opibus per ſe placuiſſent. non eni idcirco ſunt precioſa q in tuas venere diuitias: ſed quia videbantur tibi precioſa ideo maluiſti ea ānumerari tuis diuitijs.

Nota q ſerui peruerſi in moribus ſunt familiares inimici domini ⁊ totius dom⁹ de quibus poſtea dicetur tertio huius quinta proſa. non eſt peſtis efficatior ad nocendum q̄ familiaris inimicus. ⁊ ſi videntur aliquando amici hoc eſt ratione vtilitatis non ratione virtutis: de quibus loquitur Señ. in de remedijs di. Vel muſce ſequuntur cadauera lupi. frumenta formice: predam ſequitur iſta turba non hominē. Item Señ. di. xli. epiſtola. In hoīe illud laudandum eſt quod ipſius eſt. ſi familiam formoſam hꝫ ⁊ domū pulchram. ſi multum ſerit. ſi multum veneratur nihil horū in ipſo eſt. ſed circa ipſum lauda in illo qđ ppriū eſt qđ nec auferri nec eripi poteſt

Quid autem tanto fortune ſtrepitu. Hic phia oſtendit generaliter diuitias non eē appetēdas magnopere: ꝛ facit hoc tribus rationibus. ſcđam ponit ibi. Ita ne. terti am ibi. Ego vero nego. Prima ratio eſt iſta. Illa non ſunt multum appetenda per q̄ homo non ꝯſeqtur ea ꝓpter que appetuntur: ſed ꝓpter diuitias homo non ꝯſeq tur ea ꝓpter q̄ diuitie appetuntur. appetunt̄ enī diuitie ꝓpter fugā indigentie quā

Quid autem tāto fortune ſtrepitu deſi deratis fugare credo indigentiā q̄ritis copia. Atqui hoc vobis i ꝯtrariū cedit Pluribus quippe adminiculis opꝰ eſt ad tuēdā precioſe ſuppellectilis varie tatē. Verūq; illud eſt ꝑmultis indige re eos qui multa poſſidēt. Cōtraq; mi nimo indigere qui abundantiam ſuam nature neceſſitate non ambitus ſui ſup fluitate metiantur. Ita ne aūt nullū eſt proprium vobis atq; inſitū bonū: vt i externis ac ſepoſitis rebus bona veſtra queratis. Sic rerum verſa conditio eſt vt diuinū merito rationis animal nō aliter ſibi ſplendere: niſi inanimate ſup pellectilis poſſeſſione videatur.

fugam indigentie homo non cōſequitur ꝑ diuitias ſicut declarat i littera di cens. Quid aūt tanto ſtre pitu. i. labore deſideratis i. cum deſiderio inſiſtitis fortune. credo vos queri tis fugare indigentiā co pia. i. diuitijs. q. d. ideo đ ſideratis diuitias vt ſup pleatis veſtram indigen tiam. ſed hoc cedit vobis in ꝯ̄rium: q2 pluribus ad miniculis. i. adiutorijs ē opus ad tuendum varie tatem precioſe ſuppelle ctilis. i. poſſeſſionis. verū q; illud eſt permultis e os indigere qui permul ta poſſident ꝛ etiam ꝯtra i. per ꝯ̄rium illi minimo i digent qui metiant̄. i. mē ſurant ſuam abundantiā non ſuꝑfluitate ambitus i. cupiditatis ſed neceſſitate nature. Nota ſm Senecam ꝑmultis indigent q ꝑmul ta poſſident: ꝓpter quod multe diuitie non fugant indigentiam ſed magis excitant vnde poeta. Nulla ditari ratione poteſtis auari. Uos faciunt inopes quas cumula tis opes. Nota circa hoc qđ dicit nimiū indigent. dicit Senē. lxīj. epiſtola. Thau rus pauciſſimorum iugerum paſcuis impletur ꝛ vna ſilua pluribus elephantibus ſufficit: homo terra paſcitur ꝛ mari. Quid igitur tam inſatiabilem ventrē natura de dit nobis: cum tam modica corpora nobis dederit vt vaſtiſſimorum edaciſſimorū q; animalium auiditatem vinceremus. q̄tulum enī eſt quod nature datur paruo il la educatur: non fames noſtri ventris nobis magno conſtat ſed ambitio. ventri au tē obedientes loco animalium numeremur non hominum. Ita ne autem nullū eſt proprium vobis. Hic ponit ſecundam rationem. ſecundo concludit manifeſtū errorem hominum. ibi. Ꝙ vero late. ꝛ ratio talis eſt. Illa non ſunt appetenda quibꝰ appetitis homo putans ſe talibus ornari facit iniuriam ſuo creatori: ſed bona exte riora ſicut diuitie ſunt huiōi vt declarat in littera: ergo ꝛc. ꝛ dicit. O homines nun quid nullū bonum eſt proprium atq; inſitum id eſt naturale ꝛ intrinſecum vobis: ita vt queratis bona veſtra in externis rebus id eſt extrinſecis rebus: ꝛ in rebus ſe

poſitis.i.a vobis ſeorſuꝫ poſitis.q.d.imo in vobis eſt bonum ſi ꝯſiderare vultis.ſed ſic eſt verſa.i.mutata ꝯditio rerum vt aĩal diuinum.ſ.homo q eſt ſimilis deo non aliť videať ſibi ſplendere niſi in poſſeſſione ſuppellectilis inaĩate.i.bonorum exteriorum q̃ ſunt inaĩata.⁊ alia qdem ab hoĩe ꝯtenta ſunt ſuis bonis:vos aũt hoĩes deo ꝯſimiles mente captatis.i.q̃ritis ornamenta veſtre excellentis nature a rebus infimis.ſ. in aĩatis quod eſt erroneuꝫ nec intelligitis quantam iniuriam faciatis veſtro conditori ſupple peruer-tendo ordinem ab eo iſti tutum.Ille eni ꝯditor volebat humanum gen⁹ preſtare.i.p̃cellere oĩbus terrenis.ſed vos detruditis veſtrã dignitatẽ infra q̃qꝫ rerum infima. quod ꝓbatur in hoc.Naꝫ omne bonum eſt precioſius eo cuius eſt bonum cũ vos iudicatis viliſſima rerum:ſicut ſunt dona fortune eſſe veſtra bona vos ſũmittitis.i.ſubĳcitis voſipſos eiſdem veſtra exiſtimatione.i.opinione.⁊ hoc non immerito accidit homini nam illa eſt conditio hu-mane nature ꝙ tunc tantum excellat ceteris reb⁹ cũ ſe cognoſcit.eadem tñ natura humana redigať

Et alia quidem ſuis rebus contẽta ſũt vos autẽ deo mẽte conſimiles a rebus infimis excellẽtis nature ornamẽta captatis:nec intelligitis quantam cõditori veſtro faciatis iniuriã. Ille gen⁹ humanum terrenis oĩbus p̃ſtare voluit:voſ dignitatẽ veſtrã infra q̃qꝫ infima dtruditis. Naꝫ ſi oẽ cuiuſqꝫ bonũ eo cuius ẽ ꝯſtat eẽ p̃cioſius: cum viliſſima rerũ veſtra bona eẽ iudicatis eiſdẽ: voſmet ipſos veſtra exiſtimatione ſũmittitis. Qd quidẽ haud imerito cadit. Humane quippe nature iſta cõditio eſt vt tũ tãtũ ceteris rebus cum ſe cognoſcit excellat. Eadem tamen infra beſtias redigatur ſi ſe noſſe deſierit. Naꝫ ceteris animantib⁹ ſeſe ignorare natura ẽ: hominibus vero vicio venit.

infra beſtias ſi deſierit ſe noſſe.Nam ceteris animantibus natura eſt ignorare ſeſe ſed hominibus venit.i.prouenit ex vicio.Nota ꝙ homini eſt inſitum propriuꝫ bonũ quod eſt recta ratio que ſemper deprecatur ad optima:in cuius actu ⁊ ſpeculatiõe conſiſtit felicitas:quia ſapiens maxime eſt felix.x.ethicorum.⁊ homo curans intellectum deo amantiſſimus videť ibidem:ideo non eſt querendum bonum hominis in rebus externis. Nota ꝙ homo mente ⁊ ratione eſt ſimilis deo: quia ſecundum Senecam ratio nihil eſt aliud q̃ pars diuini ſpiritus merſa in corpus humanum. Et dicit idem ꝙ animus rectus eſt quaſi deus in humano corpore hoſpitatus. Et idem di.Diſce potius animum extollere in immenſum.nobilis eniꝫ ⁊ generoſa res eſt animus. Nota ꝙ homo ſeipſum honorans deterior eſt beſtia. vnde Boeti.in tractatu de ſummo bono allegans commentatorem dicit.Ve vobis hominibus q de numero beſtiarum computati eſtis diuinum quod in vobis eſt non cognoſcen-tes:propter quod ad ſuperiora aſcenditis ⁊ deo ſimiles eſtis. Et ſubdit. diuinum aũt in hoĩe vocat intellectum ⁊ rationem. Nota ꝙ nihil ꝓhibet vnum ⁊ idem eẽ

nobilius ⁊ ignobilius quod diuerſificatur ſm̄ conditionem ſeu conſiderationē. vn̄ q̄uis hō ſm̄ ſe ⁊ ſimpliciter ſit melioꝛ beſtijs: tn̄ inq̄tum deficit ab aliquo quod ſibi debetur ſm̄ naturam. ſ. cognoſcere ſe quod non debetur beſtijs: ſic eſt ignobilioꝛ beſtia. Quam vero late pꝫ. Hic pħia concludit manifeſtum erroꝛem hoīum dicens. O hoīes q̄ꝫ late patet veſter erroꝛ qui eſtimatis aliquid

Quaꝫ vero late patet veſter hic erroꝛ qui oꝛnari poſſe aliquid oꝛnamentiſ exiſtimatis alienis. At id fieri nequit. Nā ſi quid ex appoſitis luceat: ipſa quideꝫ que ſunt appoſita laudātur: illud vero his tectū atqꝫ velatum in ſua nihilominus feditate ꝑdurat. Ego vero nego illud eē bonū quod noceat habēti. Nū id mētioꝛ. Minime inquies. atqui diuitie poſſidentibus perſepe nocuerunt. Cū peſſimꝰ quiſqꝫ eris alieni magis auidus: quicquid vſquā auri gemmarū qꝫ eſt ſe ſolū qui hēt digniſſimū putat. Tu igit̄ qui nunc contuꝫ gladiūqꝫ ſolicitꝰ ꝑtimeſcis: ſi vite huiꝰ callē vacuꝰ viatoꝛ itraſſes coꝛā latrone ſecurꝰ cātares

poſſe oꝛnari oꝛnamentis alienis: ſed illud fieri nequit. naꝫ ſi aliquid lucet ex appoſitis ſibi ⁊ non ex pꝛopꝛia pulchꝛitudine: tunc appoſita illa laudantur: ſed illud quod eſt velatū ⁊ tectum appoſitis illis: nihilominus perdurat id eſt perſeuerat in ſua feditate. i. turpitudine. Nota ſi aliquid eſt fetiduꝫ in ſe: eius feditas non tollit̄ ꝑ oꝛnatum extrinſecū. vn̄ dicit poeta. Aurea nobilitas luteā ſi veſtiat ollam. Non ideo ſequitur hanc minꝰ eſſe lutū. Et quidaꝫ clericus rn̄dens mulieri q̄renti virū eēt pulchꝛa dixit. O dn̄a pulchꝛa ſunt tibi appenſa. Ego vero nego illud eſſe bonuꝫ quod noceat habenti. Hic ponit terciam rōnem q̄ talis eſt. Illud non eſt multum appetendum quod nocet poſſidenti. ſed diuitie ſepe nocuerunt poſſidentibus quod declarat ex duobus. pꝛimo quia diuitie faciunt poſſidentes ſe falſa opinari vel eſtimare. Secundo quia faciunt poſſidentes amiſſa ſecuritate timere. Unde dicit in littera. Ego pħia nego illud eſſe bonum quod nocet habenti. Num id mentioꝛ inquies minime. atqui pꝛo certe diuitie perſepe nocuerunt poſſidentibus: quia quiſqꝫ homo eo ꝙ ipſe eſt auidus magis alieni eris: ipſe putat illum hominem ſolum digniſſimum qui habet id eſt poſſidet quicquid vſquā ē auri et gemmarū. Tu igitur homo qui in diuitijs conſtitutꝰ es nunc pertimeſcis gladium ⁊ contum ſi intraſſes calleꝫ. i. ſemitam huius vite tanq̄ꝫ viatoꝛ vacuus coꝛam latrone ſecurus cantares. Tunc inuehitur contra diuitias. O pꝛeclara beatitudo opū moꝛtalium. ⁊ loquitur ironice quaſi dicat minime pꝛeclara quam tu homo cum adeptus fueris ſecurus eſſe deſiſtis. Nota diuitie nocent habenti. Unde Ariſtoteles pꝛimo ethicoꝛum dicit. Talem quidem erroꝛem habent bona ꝙ multis contingunt detrimenta ex ipſis. multi enim pꝛopter diuitias perierunt. Nota ꝙ mali tantuꝫ diuites reputant eſſe dignos. Unde dicit Ambꝛoſius. Ita incubuerunt moꝛes hominum in admiratione diuitiarum: vt nemo niſi diues putetur dignus. Nota ꝙ di-

gnus. Nō ꝙ diuitie nō reddunt hoīem ſecurum. vnde Iuuenalis poeta: Pauca licet portes argenti vaſcula puri. Nocte iter ingreſſus contum gladiūq; timebis. Et nocte ad lunam trepidabis arundinis vmbram. Cantabat vacuus coram latrone viator. Et Seneca. xliiij. epiſtola dicit. Nudū latro trāſmittit ⁊ in obſeſſa via coperit pax eſt. ⁊. lxxvi. epiſtola dicit. Quiſquis ſe fortune multum dedit ingentem ſibi viam pturbationis fecit. vna hec via ē ad tuta vadēdi extēna dſpicere ⁊ honeſto ꝯtentum eē.

O preclara opum mortalium beatitudo quam cum adeptus fueris ſecurus eſſe deſiſtis.

Explicit quinta proſa libri ſecūdi. Incipit metrum quintum.

Felix nimium prior etas
Contenta fidelibus aruis
Nec inerti perdita luxu Faciliq; ſera
ſolebat ieiunia ſoluere glāde. Nec ba-

Metrū. v. ſcdi libri.

F Elix nimiū prior etas. Hic incipit qntū metrū huius ſcdi: qd dī pentitacū ab inuētore. anapeſticū a pede predominante. ⁊ eſt dimetrum quia quattuor pedum. nam quattuor pedes vnum metruʒ conſtituunt. ⁊ eſt cathaleticum: q2 in quarto pede vna ſillaba deficit ad complementum metri. In quo metro philoſophia commendat primam etatem que erat ſine cupiditate diuitiarum: deplangendo preſentem etatem in qua dominatur ⁊ regnat auaricia. Primo ergo commendat etatem antiquorum. ſecundo noſtram etatem deplangit. ibi. Utinam modo. primo dicit. Prior etas nimium felix fuit contenta fidelibus aruis id eſt fideli agricultura nec fuit perdita id eſt depravata inerti luxu id eſt graui ſuperfluitate que etas ſolebat ſoluere id eſt remouere ſera id eſt tarda ieiunia facili glande id eſt vili fructu. nec illa etas norat id eſt nouerat confundere id eſt miſcere bachica munera id eſt vina liquido melle ad faciendū mellicratum ſicut modo fit. nec etiam nouerat miſcere id eſt intingere lucida vellera id eſt albam lanam ſeruʒ id eſt illorum populorum tirio veneno id eſt ſanguine conchiliorum quorum copia apud tirum inuenitur ad faciendum purpureum coloreʒ. Herba dabat eis ſalubres ſomnos. non enim dormiebant in lectis eburneis ſed in herbis: ⁊ lubricus amnis id eſt labilis aqua dabat eis potum. ⁊ pinus id eſt illa arbor altiſſima dabat eis vmbras id eſt vmbroſas habitationes. non eniʒ in domibus ⁊ in curioſis edificijs habitabant. nondū hoſpes aliqs exiſtens ſecabat. i. diuidebat nauigando alta. i. pfundum maris: quia adhuc non erat vſus nauium nec mercibꝰ vndiq; lectis. i. collectis viderat noua littora id eſt alienas terras q2 manebat in patria. tunc in illa etate tacebant ſeua claſſica id eſt tube vel cornua vocantia hoīes ad bellum. dicta claſſica a calo quod eſt voco: neq; cruor fuſus acerbis odijs tinxerat id eſt madidauerat horrida arma: quia tunc non erat vſus armorum. quid enim. i. ppter quid hoſticus furor vellet prior arma mouere cum videret ſeua vulnera nec videret vlla premia ſanguinis: q2 nihil erat ꝑ quo pugnarēt. Nota circa hoc ꝙ dicit prior etas: quattuor etates diſtinguuntur ſm poetas. in prima fuerunt homines

boni ⁊ ſimplices paucis contenti qui comedebant glandes bibebant aquam non co
lebant vineas. hanc etatem vocabant poete auream ⁊ erat ſub ſaturno: de qua. B.
loquitur in littera. Secunda etas dicebat̃ argentea que erat ſub Joue. cum hoïes
magis aſtuti inuenerunt agriculturã: ⁊ ceperunt inhabitare domos ⁊ plantare vine
as. Tertiam etatem vocabant eream in qua homines pꝛopter pꝛopꝛiam curaꝫ rerũ
ceperunt alios depellere
⁊ ſe aliqualit̃ malicie da-
re. Quartam etateꝫ voca
bant ferream qñ in tantũ
abũdabat malicia ⁊ aua-
ricia hoïum ꝙ nec fides
nec iuſticia manſit in ter
ra in qua etate nos ſumꝰ
quam in fine Bo. deplã
git. Nota circa hoc ꝙ
dicit inerti luxu ꝙ inercia
⁊ ocium ſunt cauſa luxu
rie. Unde poeta. Ocia ſi
tollas periere cupidinis
arcus. Iteꝫ Oratius. que
ritur egiſtus quare ſit fa-
ctus adulter: in pꝛomptu
cauſa ẽ: quia deſidioſus
erat. Eſt autem tripleꝛ lu
xuria vt habetur ĩ de ſco
larium diſciplina. quedaꝫ
conſiſtit in coitu quedaꝫ
in crapula ⁊ quedam in
veſtitu ⁊ quelibet eſt fu-
gienda.

chica munera noꝛat Liquido cõfunde-
re melle. Nec lucida vellera ſerꝝ Tirio
miſcere veneno. Sõnos dabat herba
ſalubꝛes Potum quoqꝫ lubꝛicus am-
nis Umbꝛas altiſſima pinus. Nondũ
maris alta ſecabat Nec mercibꝰ vndi
qꝫ lectis noua littoꝛa viderat hoſpes.
Tunc claſſica ſeua tacebant. Odijs
neqꝫ fuſus acerbis Cruoꝛ hoꝛrida tixe
rat arma. Quid eniꝫ furoꝛ hoſticꝰ vlla
Vellet pꝛioꝛ arma mouere Cum vul
nera ſeua videret: Nec pꝛemia ſãguis
vlla. Utinaꝫ modo noſtra redirẽt In
moꝛes tempoꝛa pꝛiſcos Sꝫ ſeuioꝛ igni
bus ethne: Feruẽs amoꝛ ardet haben
di. Heu quis pꝛimus fuit ille

Nota circa hoc ꝙ dicit lucida vellera ſerum. Seres ſunt quidam homi
nes apud quos contexitur lana de arboꝛibus. fila ergo que a vermibus q dicuntur
bombices opant̃: illa vocat h lucida vellera. Nota ꝙ tirus ẽ vermis venenoſus
in cuius ſanguine intingitur purpura. Alij dicunt ꝙ ſit genus conchilioꝛum in q̃
rum ſanguine intingitur purpura: quoꝛum conchilioꝛum copia inuenitur apud Ti
rum inſulam. Utinam modo noſtra redirent. Hic phia deplangit pꝛeſentem eta-
tem dicens. Utinam noſtra tempoꝛa id eſt conditiones noſtri tempoꝛis redirent
mõ .i. redigerentur in pꝛiſcos moꝛes .i. in moꝛes antiq̃s. ſed heu non eſt ita ꝫ amoꝛ
id eſt deſiderium habendi feruens ſeuioꝛ .i. periculoſioꝛ ignibus ethne illius montꝭ
ardet. Heu quis fuit ille qui pꝛimus fodit .i. effodit pondera tecti auri id eſt abſcon
diti effodit gemmas volentes latere que ſunt pꝛecioſa pericula: quia multi pꝛopter
eoꝛum pꝛecioſitatem pericula incidunt. Nota Seneca in libꝛo de diuiſione ſcien
tiarum commendans pꝛioꝛem etatem dicit. O felix pꝛioꝛ etas que tot pertulit
ſapientes: quibus velut ſtellis fulgentibus mundi tenebꝛas irradiaret: ſed heu nũc
alij terrenis cure inſeruiunt. alij tempoꝛalis dignitatis ambitione inardeſcunt. om
nes vere circa ſtudium ſapientie elangueſcunt.

Nota ꝙ ethna eſt mons ſicilie qui frequenter ignibus inardeſcit ad cuius ſimili-tudinem habet ſe auaricia ⁊ cupiditas hominum que inſatiabilis nunq̄ penitus ex tinguitur. Unde titulus in libro de finibus bonorum ⁊ malorum dicit. Cupiditateſ hominum ſunt iſatiabiles que nonmodo ſingulares ſed vniuerſas familias euertūt Ex cupiditatibꝰ enim odia:ſeditiones:diſcordie:⁊ bella naſcuntur:ex quibus vitam amariſſimā neceſſe ē effi ci. Proſa.vi.ij. libri. Quid aūt dͤ dignitatibꝰ. hec ē.vi.pſa huiꝰ ſcdi libri in qua phia oſtendit ꝙ dignitateſ ⁊ poteſtates non ſunt magno pere appetende. Et pmo pbat intentum de dignitate ⁊ poteſtate ſimul. ſecūdo de ptāte diuiſiꝫ. ibi Que vero. tertio iterato ſimul de dignitate ⁊ poteſtate.ibi.ad hec. Primo intendit rōnem. Illa non ſunt multum appetēda que cum adueniūt malis faciunt ipſos deteriores:⁊ bonos non efficiūt meliores. ſed dignitates ⁊ poteſtates huiōi ſunt ſicut declarat in lra. igitur ⁊c.vnde dic̄ ſic.quid diſſeram id eſt dicam de dignitatibus ⁊ poteſtatibuſ quas vos inſcij.i. ignari vere dignitatis ⁊ poteſtatis exequatis.i. aſſimilatis celo id eſt ſummo bono.que ſi ceciderint in quēq₃ improbiſſimum id eſt viciosiſſimum:que incendia ethne illius montis dederint tantas trages id eſt pericula flāmis eructuantibus id eſt exeuntibus.et quod diluuium dederit tantas ſtrages ſicut illi mali quibus adueniunt dignitates.quaſi dicat plura mala proueniunt ex dignitatibus ⁊ poteſtatibus malorum q̄ ex incendio ignis vel diluuio fluuij. Et ſubdit philoſophia.Sicut arbitror te meminiſſe veſtri veteres id eſt antiquiores romani cupierunt abolere id eſt delere imperium conſulare id eſt dignitatem conſularem propter ſuperbiam conſulum quod imperium conſulare fuerat principium libertatis:quia romani liberius viuebant ſub cōſulibus q̄ ſub regibus qui romani etiam prius abſtulerant de ciuitate nomen regium propter eandem ſuperbiam.ſ.regū Ex quo patet ꝙ dignitates faciunt malos deteriores. Si autem poteſtates ⁊ dignitates deferantur probis quod rarum eſt.quid in eis aliud placet dignitatibus q̄

Auri qui pōdera tecti: Gemmaſq₃ latere volentes Precioſa picula fodit.

Proſa ſexta ſecundi libri.

Quid aūt de dignitatibus potentiaq₃ diſſeram: quas vos vere dignitatis ac poteſtatis iſcij celo equatiſ Que ſi i improbiſſimum quēq₃ ceciderint: que incēdia flāmis ethne eructuātibus quod diluuium tātas ſtrages dederit. Certe vti meminiſſe te arbitror conſulare imperium quod libertatis principium fuerat ob ſuperbiam conſulum veſtri veteres abolere cupierūt. Qui ob eandem ſuperbiam prius regium de ciuitate nomen abſtulerant. At ſi quando quod perraruꝫ eſt probis honores deferantur: quid in eis aliud q̄₃ probitas vtentium placet.

pꝛobitas vtentium. q. d. nihil ita ſit. i. pꝛopter hoc ſit vt virtutibus non accedat honoꝛ ex dignitate. ſed honoꝛ accedit dignitatibus ex virtute vtentium eis. ⁊ ita dignitates nihil boni adijciunt ipſis bonis. Nota duplex eſt dignitas ⁊ poteſtas. quedam mundana ſiue tempoꝛalis que conſiſtit in bonis tempoꝛalibus exterioꝛibus: et in tali non conſiſtit vera felicitas cũ ſit reſperſa multis amaritudinibus. Alia eſt di-

Ita ſit vt nõ virtutib⁹ ex dignitate ſ ex virtute dignitatibus honoꝛ accedat. q̃ vero eſt iſta vr̃a expetibilis ac p̃clara potentia. Nõne o terrena animalia cõſideratis quibus pꝛeſidere videamini. Num ſi inter mures videres murẽ aliquem ius ſibi ac poteſtatem pꝛeceteris vẽdicantem: quanto mouereris cachinno. Quid vero ſi ſpectes coꝛpus imbecillius homine reperire queas: quos ſepe muſcularum quoq; vel moꝛſus vel in ſecreta queq; reptantium necat introitus. Quo vero quiſquam ius aliquod in quẽpiam niſi in ſolum coꝛpus

gnitas ⁊ poteſtas anime ſiue ſpiritualis que conſiſtit in ſcientijs ⁊ virtutib⁹ ⁊ illa nõ põt ſupari vicio nec aduerſitatibus nec pſperitatibus in qua ꝯſiſtit beatitudo ⁊ beata vita. vnde Ambꝛo. in libꝛo de officijs dicit. Dico beatã vitam conſiſtere in altitudine ſapientie: in ſuauitate conſcientie ⁊ virtutis ſublimitate. Nota ꝙ inſcij dignitates ⁊ poteſtates mũdanas adequant celo: q2 non recte iudicãt iudicãt enĩ ſm cõcupiſcẽtiam ⁊ non ſm rei veritatem. imperiti enĩ velut a longe diſtantes a veritate ſpeculantur p̃mo elencoꝛum. Nota ꝙ mali dignitatibus ⁊ poteſtatibus pꝛediti plus nocent q̃ ignis vel diluuium aquarum: q2 mali dignitate ſua ⁊ poteſtate extolluntur in ſupbiam alios iugo ſeruitutis oppꝛimendo: p quo exequendo mouentur bella quibus humanum gen⁹ plus offenditur q̃ igne vel diluuio. Nota ꝙ ciuitas romana a tpe Romuli ſui conditoꝛis a regib⁹ erat gubernata. poſtea romani exigente malicia ⁊ ſuperbia regum ipſos deleuerũt ⁊ conſules inſtituerunt: qui etiam pꝛopter eoꝛum ſuperbiã erant abiecti: ex quo patet ꝙ dignitas ⁊ poteſtas maloꝛum eos efficit peioꝛes. Nota ꝙ honoꝛ nõ debetur alicui ratione dignitatis ſed potius ratione virtutis. Unde Ariſtoteles quarto ethicoꝛum. Non erit vtiq; dignus honoꝛe pꝛauus exiſtens. virtutis enim pꝛemium honoꝛ eſt. Unde ſecundum veritatem ſolus bonus eſt honoꝛandus.
Que vero eſt iſta veſtra. Hic pꝛobat ſpecialiter de poteſtate ꝙ non ſit multum appetenda duabus rationibus. Secunda ibi. Quid autem eſt. ratio talis eſt. Illa poteſtas non eſt multum appetenda que non eſt magne ⁊ foꝛtis reputationis: ſed tantum eſt fragilis ⁊ imbecillis. ſed poteſtas tempoꝛalis eſt huiuſmodi: quia per eam homo non poteſt ſupꝛa animam ſed tantum ſupꝛa coꝛpus ⁊ ſuper ea bona que coꝛpoꝛis ſunt. humano autem coꝛpoꝛe nihil eſt imbecillius. dicit ergo in littera. Que ẽ iſta veſtra expetibilis id eſt deſiderabilis ac pꝛeclara id eſt nobilis potentia. quaſi diceret nulla eſt. nonne conſideratis terrena animalia q̃bus videamini pꝛeeſſe. ſi enĩ inter mures videres vnũ pꝛe ceteris ſibi vendicantem. i. vſurpantem ius ac ptãtem

⁊ quod eſt infra corp⁹ fortunam loquor poſſet exercere. Nunquid vnq̄ʒ libero impiabis animo. Nū menteʒ firma ſibi rōne coherentem de ſtatu ꝓprie quietis amoueb. Cū libeꝝ quēdam virum ſupplicijs ſe quidā tirannus adactuꝝ putaret: vt aduerſuʒ ſe facte ꝯiuratōis ꝯſcios ꝓderet: liguam momordit atq; abſcidit ⁊ in os ſeuientis tirāni abiecit Ita cruciatus quos putabat tirannus materiam crudelitatis vir ſapiēs fecit eſſe virtutis. Quid aūt eſt qđ in alium quiſq; poſſit facere quod ſuſtinere ab alio ipſe nō poſſit. buſiridē accepim⁹ necare hoſpites ſolitū ab hoſpite hercule

ſuper alios mures. o q̄ʒto cachino.i.riſu tu moucreris q2 deriſibile eſſet. ⁊ talis ē poteſtas terrena.ſ.deriſibilis que non extendit ſe niſi ad corp⁹.qđ vero ſi tu ſpectes.i. ꝯſideres corpus eſt imbecilli⁹.i.debilius hoīe.q.d.nihil.quos hoīes ſepe necat.i.interficit morſus muſcularum.i.paruorum vermium vel etiam introitus in ſecreta.i.i interiora hominis queq; reptantiū.i.ſerpentiū.quo vero.i.quomodo quiſq; poteſt exercere ius aliquod in quempiam niſi in ſolum corpus ⁊ in fortunā .i. in bona fortune que ſunt infra corpus.q.d.nullo mō nūqđ tu vnq̄ʒ īpetrab libero aīo:q.d.non.nunquid tu amouebis de ſtatu ꝓprie q̄etis mentem ſibi firma ratione coherēteʒ:q.d.non.⁊ hoc probat exēplo cuiuſdā phī:qui nullis tormentis ad hoc potuit compelli vt illud faceret quod ratio naturalis iudicabat non faciendu3. vnde dicit. Cū quidā tirānus putaret ſe adacturum.i.cōpulſuꝝ ſupplicijs quendā liberum virum i.phm̄:vt ipe proderet cōſcios facte coniurationiſ aduerſum ſe ille liber homo linguam momordit atq; abſcidit ⁊ abiecit eam in os.i.in faciem ſeuientis tiranni. Ita illos cruciatus quos tirannus putabat eſſe materiam id eſt cauſam crudelitatis: vir ſapiens fecit eſſe materiam virtutis.quia hoc pro virtute non pro crudelitate ei reputatum eſt. Nota ꝙ muſcula eſt diminutiuum huius nominis muſca. et per muſculam dat intelligere quecunq; animalia venenoſa vel vermes venenoſos ⁊ ab iſto loco recipit autor florum cum dicit. Debilius quid ſit mare quos nece muſcula perdit. Nota ꝙ animus hominis liber eſt ⁊ cogi non poteſt.vnde Seneca. Errat ſi quis ſeruitutem credit tranſire in totum hominem.non enim tranſit in animam:quia libertas eſt in anima. Nota ꝙ homo liber ⁊ conſtans nullis ſupplicijs vinci poteſt:quia dicit Seneca in libro de clementia magni animi proprium eſt placidum eſſe ⁊ tranquilluʒ ⁊ iniurias ⁊ offenſiones ſuperbie deſpicere. ⁊.xxviij.epiſtola triginta tiranni Socratem circunſteterunt nec potuerunt animum eius infringere. Quid autem eſt. Hic philoſophia ponit ſecundam rationem que talis eſt.

Illa poteſtas non eſt multum appetenda per quam nemo poteſt facere ꝙ alius non poſſit in ipſum quod ipſe poteſt in alium:ſed poteſtas temporalis eſt huiuſmodi ſicut in littera declarat ponens duo exempla de Buſiride ⁊ Regulo. Primum exemplum eſt de Buſiride. Buſirides fuit filius Neptuni ex matre Libia q hoſpites ſuos mactabat. Hercules autem apud ipſum hoſpitat⁹ ipſum econtra mactauit

fuiſſe mactatũ. Regul⁹ plures penoꝛũ bello captos i vincula ꝯiecerat. ſ3 mox ipſe victoꝛum cathenis manus pꝛebuit. Ullam ne igitur eius hominis potē tiam putas: qui quod ip̄e in alio poteſt ne id in ſe alter valeat efficere non poſſit. Ad hec. Si ipſis dignitatib⁹ ac poteſtatibuſ ineſſet aliquid naturalis ac ꝓpꝛij boni nũq̄3 peſſimis ꝑuenirēt. Ne q3 enim ſibi ſolent aduerſa ſociari natura reſpuit vt contraria queq3 iungāt. Ita cum peſſimos plerunq3 dignitatibus fungi dubium non ſit. Illud etia3 liquet natura ſui bona nō eē que ſe peſſimis herere patiantur.

Scḋm exemplum ē de regulo. Regulus fuit conſul romanus q cum multa bella ingeſſit cū carthaginenſibus multos ex eis captiuauit: ſed tandem ab eis fuit captus. ex quo patet ꝙ ꝗcquid pōt aliqs in alium facere poteſt etiā illud ab alio pati. vnde Cato. Uictoꝛem a victo ⁊c. ⁊ per ꝯſequens nulla eſt potentia humana que hoc intercipere non poteſt. vnde dicit in lr̄a. Quid eſt qḋ ꝗſꝗ poteſt facere in aliu3 quod ipſe non poſſit ſuſtinere ab alio. q. d. nihil. quod ḋclarat. Nos accepimuſ. i. cognouimus Buſiride3 ſolitum id eſt conſuetum necare hoſpites ipſum fuiſſe mactatum ab Hercule hoſpite ſupple ſuo. Aliud exemplum ponit Regulus conſul romanus plures penoꝛum id ē carthaginenſium captos bello conieccerat. i. poſuerat in vincula: ſed mox ip̄e ꝑ̄buit manus cathenis victoꝛum. i. carthaginenſium. nunquid igitur vlla3 putas eſſe hominis potē tia3 qui non poſſit efficere ne aliuſ valeat in ſe qḋ ipſe poteſt in alio. quaſi di. nulla reputanda eſt h̄ potentia. Ad hec ſi ipſis dignitatibus. Hic pꝛobat philoſophia ſimul de dignitatibus ⁊ poteſtatibus ꝙ non habent in ſe aliquod naturale bonum pꝛopter quod ſint appetende. Secundo oſtē dit ꝙ idem poteſt concludi de omnibus bonis foꝛtuitis. ibi. Poſtremo. Pꝛimo facit quod dictum eſt. Secundo oſtendit falſam nominationem bonoꝛu3. ibi. De quibus etiam illud. Ratio quam intendit eſt iſta. Illud quod in ſe naturaliter eſt bonu3 non poteſt adiungi peſſimis. ſed dignitates ⁊ poteſtates peſſimis adueniunt: ergo ⁊c. Maioꝛ declaratur in littera. Unde dicit ſi ipſis dignitatibus ⁊ poteſtatibus ineſſet aliquid naturalis ⁊ pꝛopꝛij boni nunꝗ̄ pꝛouenirent peſſimis. neq3 eni3 aduerſa id eſt oppoſita ſolent ſibi ſociari: quia natura reſpuit vt queq3 contraria iungantur id eſt ſtent ſimul. cum ergo non ſit dubium peſſimos plerunq3 fungi id eſt vti dignitatibus. illud etiam liquet id eſt manifeſtum eſt ipſa non eſſe bona ſui natura que ſe peſſimis patiantur herere id eſt commanere. quod quidem dictum de dignitatibus et poteſtatibus dignius poteſt exiſtimari de cunctis muneribus foꝛtune. que ſcilicet munera vberioꝛa id eſt copioſioꝛa pꝛoueniunt ad quemq3 impꝛobiſſimum. Nota ꝙ duplex eſt bonum: vnum quod conuertitur cum ente. et ſic dignitates et poteſtates licet malis adueniant: tamen ſunt bone. Aliud eſt bonum quod eſt quedam qualitas derelicta ex bonis operationibus: ⁊ vocatur bonū

Quod quidem de cunctis fortune muneribus digni⁹ eſtimari poteſt: que ad improbiſſimum queq̃ʒ vberiora proueniunt: de quibus etiam illud conſiderandum puto: ꝙ nemo dubitat eſſe forteʒ cui fortitudinem ineſſe conſpexerit. Et cuicūq̃ʒ velocitas adeſt manifeſtum ē eſſe veloceʒ. Sic muſica facit muſicos medicina medicos: rhetorica rhetores. Agit enim cuiuſcūq̃ʒ rei natura quod proprium eſt: nec ꝯtrariarū rerūʒ miſcetur effectibus: ſed vltro que ſūt aduerſa depellit. Atqui nec opes inexpletaʒ extinguere auariciam queunt. Nec poteſtas ſui compotem facit: quem vicioſe libidines inſolubilibus aſtrictum retinent cathenis. Et collata improbis dignitas nonmodo non efficit dignos: ſʒ prodit potius ꝛ oſtentat indignos. Cur ita prouenit. Gaudetis enim ſeſe res aliter hn̄tes falſis compellare noib⁹ que facile rerum ipſaꝝ redarguunt̄ effectu

moris: ꝛ ſic dignitates ꝛ poteſtates bone non ſunt: q2 vt multū peſſimis ſociantur. De quibus etiam hic philoſophia probat ꝙ bona fortuita non pſīt in ſuum effectū ꝛ ſic per conſequens habent falſam denominationem arguendo ſic. Omne quod eſt naturaliter bonum efficit quod eſt ei proprium: ꝛ expellit ꝯtrium ſicut fortitudo facit fortem: velocitas velocem: ſʒ bona fortune non efficiunt quod videtur eſſe proprium: q2 diuitie non faciunt diuiteʒ cū non reſtringant auariciā. nec potentia facit potētē: nec dignitas dignum ꝓpter quod diuitie falſe noiantur. vnde dicit in littera de quibus bonis fortuitis illud etiam puto conſiderāduʒ ꝙ nemo dubitat illum eſſe fortem cui conſpexerit ineſſe fortitudinem ꝛ illū eſſe velocem cuicūq̃ʒ ineſt velocitas. ꝛ ſic muſica facit muſicos: medicia facit medicos. rhetorica rhetoricos. natura enim cuiuſcūq̃ʒ rei agit quod ſibi eſt proprium: ꝛ nō miſcetur effectibus contrariorum ꝛ vltro. i. ſponte repellit que ſunt aduerſa. i. cōtraria. atqui pro certe nec opes. i. diuitie queunt id ē poſſunt reſtringere inexpletam auariciam hoīum i. inſatiabilem: nec poteſtas facit illum compoteʒ ſui id eſt potentem quem vicioſe libidines retinent aſtrictuʒ inſolubilibus cathenis id eſt paſſionibus: ꝛ dignitas collata improbis nonmodo. i. non tantum efficit dignos: ſed prodit ꝛ oſtentat indignos. Cur ita prouenit ꝙ bona fortune non efficiunt quod videtur eis eſſe proprium. hoc eſt ideo quia vos homines gaudetis res ſeſe aliter habentes q̄ʒ videantur compellare id eſt denominare falſis nominibus: que nominationes facile redarguuntur effectu ipſarum rerum. Ideo nec ille diuitie iure poſſunt appellari cum non faciunt diuiteʒ. nec illa potentia nec hec dignitas iure appellari poteſt. Nota ꝙ diuitie non faciunt diuiteʒ: quia nō reſtringunt auariciam. Nam diuitie ſecundum Senecam. xxvij. epiſtola ſunt compoſita

paupertas ſm lege nature: talis autem pauptas ſm legem nature excludit auariciā que inſatiabilis eſt. Natura enī paucis contenta eſt. Nota ꝙ dignitas improboꝝ oſtentat improbos: qꝛ improbus tanto a pluribus cognoſcitur q̄to magis innoteſcit eius vicium: ⁊ quanto aliquis in maiori dignitate conſtituitur tāto plus cognoſcitur: propter quod dicit Seneca in prouerbijs. loco ignominie apud indignum ē dignitas. Poſtremo idē de tota fortuna. Hic phīloſophia oſtendit idē poſſe concludi de omnibus bonis fortuitis dicens. Poſtremo. i. finaliter licꝫ hoc idem concludere de tota fortuna in qua nihil eſt expetendum. i. deſiderandum nihil ineſſe ſibi nature bonitatis id eſt naturalis. manifeſtum eſt q̄ fortuna nō adiungit ſe ſē per bonis. ⁊ quibꝰ fuerit adiuncta bonos non efficit. Nota ꝙ bonū fortune non facit illud bonum cui additur. ſicut muſica facit muſicū. ⁊ virtus facit virtuoſū. ſed quia fortuna maloſ qbus aduenit nō facit bonoſ. patet quia nihil nature bonitatis ſibi ineſt. qualiter autē mali malos faciunt bonos: patebit in quarto huius proſa ſexta.

Itaqꝫ nec ille diuitie: nec illa potētia nec hec dignitas iure appellari poteſt. Poſtremo idēꝫ de tota fortuna ꝯcludere licet: in qua nihil expetendum nihil nature bonitatis ineſſe manifeſtum eſt. Que nec ſe bonis ſemꝑ adiungit ⁊ bonos quibus fuerit adiuncta non efficit.

Metrum ſextum ſecundi libri.

Nouimꝰ quantas dederit ruinas
Vrbe flāmata patribuſqꝫ ceſis
Frater qui quondam ferus interempto
Matris effuſo maduit cruore:
Corpus ⁊ viſu gelidum pererrans
Ora non tinxit lachrimis ſed eſſe
Cenſor extincti potuit decoris.
Hic tamen ſceptro populos regebat.

Metrum ſextum ſecundi libri.

n Ouimus q̄tas dederit ruinas. Iſtud eſt ſextū metruꝫ huius ſecundi qđ dicitur ſaphicum ab inuentore. trochaicū a pede prednāte. ⁊ eſt vnca ſillabū: qꝛ qlibet verſus ꝯtinet. xi. ſillabas. ⁊ eſt achatalecticū: qꝛ nulla ſillaba deficit ad ꝑfectionē metri. In q̄ metro phīa declarat ꝑ exemplū ꝙ dignitates ⁊ poteſtates malis aduenietes nō faciunt eos bonos. ⁊ hoc declarat ꝑ Neronem qui q̄to fuit potentior tanto fuit peior. tangit aūt phīa quattuor malicias Neronis in hoc metro. Prima eſt ꝙ vrbē romanā incendit q̄ arſit. vij. diebꝰ ⁊ ſeptem noctibuſ vt ſpectaculo illiꝰ ignis cognoſceret q̄tꝰ olī fuerat ignis qn̄ troia capta arſerat. Secundū malum eſt ꝙ Nero magnā ꝑtem ſenatus ſine vlla cā interfecit. Tertium ē ꝙ proprium fratrem occidit vt ſolus ſecurius regnaret. Quartum eſt ꝙ matrem ſuaꝫ occidi fecit vt videret locum ventris in quo iacuit. Dicit ergo in littera: Nouimus quantas ruinas id eſt quanta pericula dederit Nero vrbe ſupple romana flammata id eſt incenſa ⁊ ceſis id eſt occiſis patribus. i. ſenatoribus. q nero quondam ferus i. crudelis interempto frē: ipſe etiā maduit cruore matris effuſo. ⁊ deſignans eiꝰ cru

delitatem circa matrem dicit. ⁊ ipſe Nero pererrans id eſt pertranſiẽs viſu gelidũ corpus id eſt infrigidatum corpus matris non tinxit. i. madidauit ora id eſt faciẽ ſuã lachrimis. ſed ipſe potuit ſine omnibus lachrimis eſſe cenſor. i. iudex extincti deco ris id eſt interfecte matris que decora fuit: tñ hic Nero licet ita malus eẽt regebat populos ſceptro. i. imperiali dignitate. hos inq̃ populos rexit quos phebus id ẽ ſol veniens ab ortu extremo videt condens. i. abſcon dens radios ſuos ſub vn das. ⁊ loquitur more poe tarum. q. di. ipſe rexit oẽs populos q̄ erant ab ortu ſolis vſq; ad occaſu; . Si militer regebat populos quos ſeptẽ triones id eſt ſeptem ſtelle que ſunt in maiori vrſa que dicuntur triones quaſi teriones: quia illam plagaꝫ terunt gelidi. i. frigidi premunt. plaga enim ſeptẽtrionaliſ frigida eſt. q. di. regebat omnes populos aquilo nares. Et iſtos regebat

Quos videt cõdẽs radios ſub vndas
Phebus extremo veniens ab ortu:
Quos premunt ſeptem gelidi triones
Quos nothus ſicco violent⁹ eſtu
Torret ardentes recoquens arenas:
Celſa non tandem valuit poteſtas
Vertere praui rabiem Neronis.
Heu grauem ſortem quotiens iniquis
Additur ſeuo gladius veneno.

Proſa ſeptima ſecundi libri.

quos nothus id eſt ille ventus collateralis auſtro violentus exiſtens torret id ẽ cre mat ſicco eſtu id eſt calore. nothus inq̃ recoquens ardentes arenas id eſt calidas. venit enim ille ventus a torrida zona: ⁊ ideo calidus eſt. quaſi diceret. Nero etiam regebat omnes populos auſtrales: ⁊ ſic per quattuor plagas mundi oſtendit eius poteſtatem ſuper omnes populos. tandem celſa poteſtas id eſt magna non valuit vertere id eſt mutare rabiem id eſt crudelitatem praui Neronis. Et tunc deplãgit coniunctionem magne poteſtatis cum magna malicia: quia multa mala ex ea pro ueniunt dicens. Heu ſupple dico eſſe grauem ſortem id eſt euentum quotiens ini quus gladius id eſt iniqua poteſtas additur ſeuo veneno id eſt venenoſe crudeli tati. Nota ſecũdum Ariſtotelem quinto ethicorum. Principatus virum oñdit malicia enim hominis vel probitas oſtenditur principatu ſicut patet in Nerone cu ius malicia ⁊ crudelitas ĩ imperio ſue dignitatis apparuit. propter quod dicit idem Ariſtoteles. Seuiſſima eſt iniuſticia habens arma. ⁊ ſeptimo ethicorum dicit etiaꝫ. Simile eſt igitur comparare iniuſticiam homini iniuſto. eſt enim deterior beſtia de cies millies. plura eniꝫ vtiq; mala faciet homo malus q̃ beſtia. Nota preter hec ma la Neronis que tanguntur in littera multo plura ipſe perpetrauit. nam dicit Phi loſophia tertio huius quinta proſa. Nero Senecam familiarem ſuum preceptoreꝫ ad eligende mortis coegit arbitrium. ⁊ quia Nero fuit crudeliſſimus hominuꝫ: ideo Seneca ſcripſit quendam libellum ad ipſum qui intitulatur liber de clemẽtia in q̃ hortatur eum ad fugam crudelitatis ⁊ ad vſum clementie: qui liber ſic incipit. Tibi ſcribere de clementia Nero ceſar inſtitui.

Tum ego ſcis inqȝ. Hic incipit. vij. pꝛoſa huius ſecundi in qua oſtendit phia ꝙ gl'ia mũdana non ſit multũ appetenda. ⁊ pmo inducit bo. cõfitentẽ ſe non deſideraſſe multũ pdicta. i. poteſtates ⁊ dignitates niſi inquãtuȝ ſunt materia rerũ gerendaꝝ. ſecũdo oſtẽdit phia ꝙ cuȝ gl'ia ſit ꝑ exile bonũ non ſit multũ appetẽda. ſecũda ibi. at illa. d. pꝛimo. tum ꝓ tunc. ego Boe.

Tum ego ſcis inquã ipſa nimiuȝ nobis ambitionẽ moꝛtaliuȝ reruȝ fuiſſe dominataȝ. Sed materiam gerendis rebus optauimus: quo ne virtus tacita cõſeneſceret. P. At illa atqui hoc vnuȝ eſt quod pꝛeſtantes quideȝ natura mentes ſed nonduȝ ad extremam manum virtutuȝ perfectione perductas allicere poſſit gloꝛie ſcȝ cupido ⁊ optimorum in rempublicam fama meritoꝛum.

inqȝ. i. dixi o phia tu ſcis ambitõeȝ. i. cupiditatẽ reruȝ moꝛtaliũ de quib⁹ dixiſti nimium fuiſſe nobis dñatam. ſed bene optauimus materiã rebus gerẽdis quo ne ꝓ vt non cõſeneſceret in nobis virt⁹ tacita. i. nõ excitata. Nota ꝙ in ſapiẽte non dñat cupiditas rerũ tẽpoꝛaliũ qꝛ phia ĩducit mobilis affluẽtie cõtemptũ. ex libro de plantis. Et ſocrates cuȝ athenis ad ſtudiũ pgeret magnũ pondus auri in mare pꝛoiecit dicens. mergã te ne mergar a te. Nota ꝙ materia rerũ gerẽdaꝝ ſunt iſta ſine quib⁹ res cõueniẽter geri non poſſunt. ⁊ ſunt tria. ſapiẽtia. auctoꝛitas. ⁊ potẽtia. ſine em̃ ſapiẽtia cõueniẽter non gerit̃ vt de ſe ptȝ. res etiã gerẽda auctoꝛitate oꝛnat̃. qꝛ homo autẽticus libẽti⁹ audit̃ ⁊ facili⁹ ei credit̃. Potẽtia vero mali depꝛimũtur ⁊ boni extollunt̃. hanc materiã bo. deſiderans potentiam ⁊ dignitates queſiuit.

Nota ꝙ bo. materiã dignitatis ⁊ poteſtatis ideo q̃ſiuit ne virtus ſua tacita cõſeneſceret. i. ne dum ipſe ad ſenectutẽ pueniret virtus ſua tacita eſſet duȝ nullus aliqd loqueret̃ de laude ſue virtutis vel ſcriberet. Tunc em̃ virt⁹ tacita cõſeneſcit quãdo nõ agit aliqs vnde alij loquant̃. ⁊ duȝ nihil ſcribit̃ de ſuis beneficijs. qꝛ virtus habentẽ pficit: op⁹ em̃ laudabile reddit. At illa atq hoc vnũ eſt. Hic phia oñdit gloꝛiã mũdanã non eſſe appetendã. ⁊ pꝛimo pmittit ꝙ cupido gloꝛie multos allicit. ſecũdo ꝓbat eaȝ eſſe exilẽ ⁊ vacuã. ibi. Omñeȝ terre ambitũ. pꝛimo dicit ſic. ex quo bo. qñqȝ q̃ſiuit dignitates ⁊ poteſtates ne v̂tus ſua tacita cõſeneſceret videt̃ ꝙ iſta ꝓpter laudẽ ⁊ gloꝛiaȝ queſiuit. ideo dicit phia. hoc vnũ eſt ſcȝ cupido gloꝛie ⁊ fama optimoꝝ meritoꝝ ĩ rẽpublicã que fama ſolet allicere mẽtes hoĩm natura pſtantes. i. excellẽtes. ꝫ nondũ. i. non adhuc pductas ad extremã manũ pfectione virtutũ. i. ad ſummã pfectionẽ. que fama ⁊ gloꝛia q̃ȝ ſit exilis ⁊ vacua totius põderis. i. pcioſitatis ſic cõſidera ex ſequẽtibus. Nota ꝙ cupido vane gloꝛie ml'tos allicit ⁊ delectat. vnde Seneca. lxi. epl'a dicit. Illud pcipue nos impedit ꝙ cito nobis placem⁹ ſi ĩuenim⁹ qui nos bonos viros dicãt. qui pꝛudẽtes. qui ſanctos. nõ ſum⁹ modica laudatõe cõtenti. quicqd in nos adulatio ſine pudoꝛe ꝯgeſſerit tanq̃ȝ debitũ putam⁹. optimos eſſe nos ſapiẽteſqȝ affirmãtibus aſſentim⁹ cum ſciam⁹ nos ſepe ml'ta mẽtiri adeo quoqȝ indulgem⁹ nobis vt laudari velimus in id cui contrariũ maxime facimus. Nota ꝙ duplex eſt bonitas mentis ſcȝ naturalis ⁊ acquiſita. Naturalis bonitas eſt ſecundũ quã aliq naturaliter

ſunt pij.manſueti.ſobrij ⁊ caſti.ſed hec bonitas ſi non emendatur virtute ⁊ ſapientia cito extollit hoiem ad inanē gloriam.Alia eſt bonitas acquiſita exercitio virtutum et ſcientiaꝝ que non pmittit hominē extolli vana gloria.qꝛ ſapiens fructuꝫ ponit in cōſciētia.ſtultus autē i laude ſm Macrobiū.ideo dicit philoſophia ꝙ cupido glorie allicit mentes natura preſtantes nondū adhuc virtutibus pfectas. Nota ꝙ fama eſt frequens laus optimoꝝ meritoꝝ in rempublicaꝫ. ſed gloria eſt clara noticia cum laude. vel gloria ē late patēs pconiū.i.ānūciatio.Omēꝫ terre ābitū Hic phia oſtendit gloriā mundanā eſſe exileꝫ nec multū appetendā.primo oſtendit hoc ex parte ſpacij in q̄ dilatatur.ſecundo oſtēdit hoc ex diuerſitate nationū ad quas nō diuulgatur.tertio oſtēdit idem ex diuerſitate moꝝ ꝓpter quos de eodeꝫ cōtrarie iudicaᵗ.quarto oſtē-

Que qꝫ ſit exilis et totius pōderis vacua ſic conſidera.Omē terre ambituꝫ ſicuti aſtrologicis demonſtratōibus accepiſti ad celi ſpacium puncti cōſtat obtinere rationem.i.vt ſi ad celeſtis globi magnitudinem conferatur nihil ſpacii prorſus habere iudicetur. huius igitur tam exigue in mūdo regionis quarta fere portio eſt:ſicut ptolomeo ꝓbāte didiciſti que a nobis cognitis animātibus incolatur.huic quarte ſi quantuꝫ

dit idem ex breuitate durationis ꝓpter quā non ppetuaᵗ. ſecunda ibi.Adde ꝙ hoc tercia ibi.qd q̄d diuerſarum.quarta ibi.ſꝫ q̄ multos.Primo intendit talē rōem.Latitudo fame cōſiſtit in latitudine terre ſup quā dilataᵗ.ſꝫ terra nō eſt lata ſup quā fit dilatatio fame ſicut declarat in littera.ergo fama late non pōt diffundi ⁊ p ꝯſis ē exilis nec multū appetēda.vn̄.d.in littera.Tu accepiſti.i.didiciſti aſtrologicis demōſtratōibus oēm ābituꝫ terre.i.ſpaciuꝫ terre obtinere.i.habere rōeꝫ pūcti ad ſpaciū celi.i. ad magnitudineꝫ celi.qd magis exponēs.d.vt ſi terra ꝯferatur.i.ꝯpareᵗ ad magnitudineꝫ celeſtis globi ipſa iudiceᵗ ꝓrſus nichil ſpacij hr̄e.hui⁹ igiᵗ tā exigue regiōis.i.terre in mūdo fere quarta portio.i. quarta pars ē q̄ incolaᵗ.i.inhabitaᵗ ab aīantib⁹ nobis cognitꝭ ſicut tu didiciſti a ptolomeo hoc ꝓbāte.ſi ſubſtraxeris cogitatiōe huic q̄rte pti terre q̄tum maria ⁊ paludes premunt.i.occupāt.⁊q̄tū vſta.i.āpla regio diſtendiᵗ.ſiti.i.ſiccitate tunc vix relinq̄tur hoīb⁹ āguſtiſſima area.i.artiſſim⁹ loc⁹ inhabitādi in hoc ergo quodā mīmo pūcto pūcti.i.in mīma portiōe terre: vos hoīes circūſepti atqꝫ ꝯcluſi cogitatꝭ de puulganda fama de ꝓferēdo.i.extollēdo noīe.i.fama ⁊ h̄ fit inutiliter.ſꝫ quid habeat.i.poteſt habere glīa āplū et magnificū q̄ artata ē tā anguſtis et exiguis limitibus.i.terminis.q.d.nihil hꝫ magnificum. Nota terra reſpectu celi nō eſt alicuius q̄titatis ſēſibilis ſꝫ habet ſe ſicut punctus reſpectu circunferentie ipſius celi.quia orizon q terminat viſum noſtrum diuidit celum in duo media qd non eſſet ſi terra in comparatione ad celum haberet aliquam q̄titatem. Item ſi terra eſſꝫ alicuius q̄titatis ſenſibilis reſpectu celi tunc ſtelle non ſemper apparerent nobis eiuſdem q̄titatis.quod patet falſum quia in ea parte vbi terra eſſet magis gilboſa et propinqor celo apperent ſtelle maiores:⁊ in oppoſita pte minores.Itē mīma ſtella fixa viſu notabilis eſt maior tota terra.ſi ergo talis ſtella apparet nobis exiſtētibus in terra

ſicut punctus multomagis terra reſpectu celi erit ſicut punctus. Item pũct⁹ ē quoddam indiuiſibile a quo linea equalter diſtans facit circulũ. ⁊ qꝛ celum ex oĩ parte eq̄liter diſtat iō terra reſpectu celi hꝫ ſe ſicut punctus. Nota ꝙ tres ꝑtes terre ſunt inhabitabiles. vna pꝛopter nimium calorē. due pꝛopter nimiũ frigus. ſꝫ quarta ꝑs que ē tēperata in caliditate ⁊ frigiditate a nobis inhabitatur. ſꝫ qꝛ adhuc non tota ĩhabitaꝛ

maria paludeſqꝫ pꝛemunt . quantumqꝫ ſiti vaſta regio diſtenditur cogitatione ſubtraxeris vix anguſtiſſima inhabitandi hominibus area relinquitur. In hoc minimo igitur puncti quodam puncto circũſepti atqꝫ concluſi: de pꝛouulganda fama: de ꝓferendo nomine cogitatis At quid habet amplum magnificũqꝫ gloꝛia tam anguſtis exiguiſqꝫ limitibuſ artata. Adde ꝙ hoc ipſum bꝛeuis habitaculi ſeptum plures incolunt nationes: lingua moꝛibus totius vite ratiõe diſtantes: ad quas tum difficultate itinerum: tum loquendi diuerſitate: tum cõmercii inſolentia nonmodo fama hominũ ſingulozum: ſed ne vꝛbiũ quideꝫ peruenire queat. Etate deniqꝫ Marcii Tullii ſicut ipſe quodaꝫ loco ſignificat nondum cancaſum montem Romane reipublice fama tranſcenderat: et erat tunc adulta parthis etiaꝫ ceteriſqꝫ id locoꝛum gentibus foꝛmidoſa. Vides ne igitur q̃ꝫ ſit anguſta q̃ꝫ compꝛeſſa glo

pꝛopter maria ⁊ paludes ⁊ ꝓpter nimiã ſiccitatem iō. di. phia ꝙ quarta ꝑs fere ē inhabitabilis. vel dicit fere ſcđꝫ alios. qꝛ eſt⁹ ſolis non facit toꝛridam zonã totaliter inhītabilē cuꝫ quedã ciuitas dicta Arim ſupꝛa quam ptolomeus dicitur fundaſſe aſtrolabium directe ſit ſub eqnoctiali. ſed dicit inhabitabilis qꝛ eſt grauis inhabitatiõis. ſed vltra eqnoctialē oĩno eſt inhabitabilis ꝓpter nimiũ calorem. Iē dicit quartã partē terre inhabitari ab animãtibus nobis incognitꝭ hoc foꝛſan dicit pꝛopter antipodes ſi ſunt qui nobis ſunt ignoti. Adde ꝙ hoc ip̄m. hic phia oſtēdit gl'iam nō eſſe appetēdaꝫ ex diuerſitate nationum ad quas nō diuulgaꝛ intendēs talē ratione. Diuerſe nationes ⁊ diuerſa ydiomata non ſolũ impediũt ꝓuulgationeꝫ fame hoim ſed etiã vꝛbiũ. ſꝫ in terra habitabili ſunt diuerſe nationes diuerſoꝝ ydiomatũ. ergo ꝓuulgatio fame ꝑ talia ĩpediꝛ et ꝑ ꝯñs nō eſt multũ appetenda. vnde dicit in littera. Adde p̄dicte ratõi ꝙ hoc ip̄m ſeptũ. i. ſpacium bꝛeuis hītaculi. i. parui ſpacij in quo nos habitamus. incolũt. i. inhabitant plures nationes. i. gentes. diſtantes. i. differētes. lingua. i. ydiomate ⁊ moꝛibus et rõe totius vite. i. rõne modi viuendi ad quas nō pōt ꝑueĩre. nõmodo. i. nō tm̄ fama ſinguloꝛũ hoim. ſed etiã nec fama vꝛbiũ. tũ. i. tam difficultate itinerũ. i. viarũ. tũ. i. tam diuerſitate loquendi. i. ydiomatũ tũ. i. tã inſolētia. i. ꝯſuetudie ꝯmercij. qꝛ aliqui hoĩes cõſueuerunt cum alijs cõicare in:

cōmercĳs.quia etate id eſt tempore marci tullĳ ſicut ipſe marcus tullius ſignificabat quodā loco.i.in quibuſdā ſuis ſcriptis fama romane reipublice nondū tranſcēderat caucaſum montē.τ tamen fama romanoꝝ erat adulta.i.ab antiquo nota.etiam formidoſa ꝑthis talibus hoībus τ ceteris gentibꝰ id locoꝝ circa caucaſum montē. Vides ne igitur ꝙ̄ anguſta ſit gloria ꝙ̄ cōpreſſa.i.in modicū redacta quā laboratis dilatare τ ꝓpagare.an ꝓ nūquid gloria vniꝰ hoīs romani illud ꝓgredieť.i.ꝓueniet vbi fama romani nomīs id eſt romane vrbis neqť tranſire.q.d.non. Nota ꝑtem terre habitabilē ꝗ vocat ſeptū.qꝛ eſt ſepta.i circūdata mari.vnde lin' coniens in tractatu ſuo de ſpera τ etiā Macrobius dicunt ꝙ quarta portio noſtra habitabilis vndiqꝫ cingitur mari. Nota ꝙ inſolentia ſecundum Senecam eſt ſpecies falſe magnitudinis. ſed ſecundū huguitionē inſolētia eſt ſuꝑbia vel fatuitas In ꝓpoſito auteꝫ poteſt exponi pro inconſuetudine.τ tunc dicitur ab in qđ eſt non τ ſoleo qđ eſt conſueſco. Nota ꝙ caucaſus eſt mons quidā ſitus in parte ſeptentrionis ad quē non puenerat fama romane vrbis licet parthis τ alĳs gentibus aſſidentibus fama romanoꝝ erat formidoſa id eſt formidabilis. Quid ꝙ diuerſaꝝ. Hic oſtendit gloriā mundanā eſſe exilem ex parte diuerſitatis moꝝ ꝓpter quos de eodem apud diuerſos cōtrarie iudicatur.τ intendit talem rationē. Contrarietas inſtitutionū τ legum impediunt fame dilatationem.ſed homines contrariaꝝ inſtitutionū τ legum terram inhabitant.ergo diuerſitas inſtitutionū τ legum impediunt dilatationē fame.τ per conſequēs non eſt multuꝫ appetenda.vnde dicit in littera. Quid ſupple eſt iudicandū ꝙ mores τ inſtituta τ leges diuerſaꝝ gentium inter ſe diſcordāt vt illud quod apud alios iudicatť dignum laude apud alios iudicetur dignum ſupplicio.quo fit id eſt propter qđ fit. vt ſi predicatio id eſt delectatio fame delectat quem id eſt aliquem.nullo modo conducat id eſt laboret proferre nomen id eſt famam ſuam in plurimos populos.quia licet ab aliquibuſqꝫ laudaretur ab alĳs tamen vituperaretur. Erit igitur quiſqꝫ contētus gloria peruagata id eſt dilatata inter ſuos. τ iſta preclara immortalitas fame τ loquitur ironice. qꝛ non eſt preclara nec immortalis. illa coartabitur id eſt cōſtringetur intra terminos vnius gentis id eſt vnius ydiomatis. Nota ꝙ tanta eſt diuerſitas morum in gentibus ꝙ illud quod reputatur apud alios laudabile apud aliquos reputatur vituperabile. reputatur enim apud ſirios laudabile comedere parentes mortuos ne comedantur a vermibus in terra.quod apud alios extraneos

ria quaꝫ dilatare ac ꝓpagare laboratis An vbi romani nominis tranſire fama nequit: romani hominis gloria ꝓgredietur. Quid ꝙ diuerſarū gentium mores inter ſe atqꝫ inſtituta diſcordant vt qđ apud alios laude apud alios ſupplicio dignū iudicetur. Quo fit vt ſi queꝫ fame ꝑdicatio delectet huic i plurimos pplos nomē ꝓferre nullo modo cōducat. Erit igitur ꝑuagata inter ſuos gloria quiſqꝫ contentus τ inter vnius gentis terminos ꝑclara illa fame imortalitas coartabitur. Sed quam multos cla

eſt execrabile. ſimiliter apud iudeos reputatur laudabile ducere vxores cõſanguini-
tate ꝓximas qđ apud xp̄ianos ꝓhibetur. Item in triuallis laudabile eſt occidere pa
trem ſexagenariũ ⁊ cremare ipſum. qđ apud alios eſt vituperabile. Unde dicit poe-
ta. Sunt loca ſunt gentes quibus eſt mactare parentes. Et phas ⁊ pietas dum lon-
ga ſuperuenit etas. Sed ꝙ̃ multos clariſſimos. Hic phĩa oſtendit exilitateꝫ glorie ex

riſſimos ſuis temporibus viros ſcripto
rum inops deleuit obliuio. Quãquam
quid ipſa ſcripta ꝓficiunt que cuꝫ ſuis
autoribus premit longior atqꝫ obſcura
vetuſtas. Uos vero imortalitateꝫ vo
bis ꝓpagare videmini cuꝫ futuri famã
temporis cogitatis. ꝙ ſi ad eternitatis
infinita ſpacia pertractes quid habes
ꝙ de nominis tui diuturnitate leteris.
Unius enim hora momenti ſi decem
milibus conferatur annis: quoniã vtrũ
qꝫ ſpacium diffinituꝫ eſt minimam licet
habet tamen aliquam proportionem.
At hic ipſe numerus annorum: eiuſqꝫ
quantumlibet multiplex ad intermiabi
lem diuturnitateꝫ nec comparari quidẽ
poteſt. Etenim finitis ad ſeinuicem

breuitate durationis ꝓ-
pter quam non perpetu-
atur. ⁊ diuiditur in tres
ꝑtes. primo oſtendit hoc
ex hoĩm obliuione. ſecun
do ex temporis breuita-
te. ibi. Uos vero. tercio
oſtendit gloriam a viris
virtuoſis nõ eſſe appetẽ-
dam. ibi. vos auteꝫ. Pri
mo dicit ꝙ fama ⁊ gloria
non ſit immortalis. patet
quia ꝙ̃ multos viros cla
riſſimos id eſt virtuoſos
ſuis temporibus deleuit
inops id eſt defectuoſa
obliuio ſcriptoꝝ quanꝙ̃
etiam ipſa ſcripta ꝓficiãt
quid id eſt parũ. que ſcri
pta longior ⁊ obſcura ve
tuſtas tẽporis premit id
eſt conſumit cũ ſuis auto
ribus quoꝝ ſunt ſcripta.
Nota ꝙ per ſcripturã
fama geſtoꝝ tranſmittiť
ad poſteros. talis autem ſcriptura quandoqꝫ deficit vel propter inopiam ſcriptoruꝫ
vel quia ipſa ſcriptura in ſe vetuſtate conſumitur. Et ideo fama ⁊ gloria in obliuio-
nem perueniunt. vnde Saluſtius in catilinario conqueritur res geſtas romanorum
minus eſſe famoſas propter inopiam ſcriptorum. Athenienſium vero maioris fame
ꝙ̃ romanorum propter ſcriptorum copiam. Uos vero imortalitateꝫ vobis. Hic phi
loſophia oſtendit famam ⁊ gloriam non eſſe durabilem ⁊ immortalem ex temporis
breuitate dicens. Uos vero homines videmini vobis ꝓpagare id eſt facere imorta
litatem cum cogitatis famam futuri temporis. ⁊ in hoc fruſtra cogitatis. quia exilis
eſt duratio fame per tempus. quod ſcꝫ tempus ſi pertractes id eſt compares ad infi
nita ſpacia eternitatis quid habes quod leteris de diuturnitate tui nominis id eſt
tue fame. q. d. nihil eſt. etenim hora vnius momenti ſi conferatur id eſt comparetur
decem milibus annis habet aliquam proportionem licet minimam id eſt valde par-
uam: quoniam vtrunqꝫ ſpacium temporis eſt finitum. ſed hic numerus annoꝝ ſcili-
cet decẽ milia vel eius numeri quãtumlibet multiplex ſicut duplum vel triplum non
poteſt comparari ad interminabilem diuturnitatem que eſt eternitas. quia finitis ad

ſcinuicem fuerit quedam collatio id eſt comparatio. infiniti vero ⁊ finiti nulla vnq̄ poteſt eſſe collatio id eſt comparatio. Ita fit vt fama temporis q̄ticunq; prolixi ſi cogitetur comparando cum inexhauſta id eſt infinita eternitate ipſa videatur non parua ſed plane nulla eſſe. Nota om̄e qđ incipit in tempore neceſſario habet fine; in tempore cum tempus ſit cauſa corruptionis temporalium. quarto ethicor. cum igiť fama ſit temporalis incipiens in tempore ipſa deſinet in tempore: ⁊ per cōſequēs non eſt perpetua. Nota q tempus q̄tumcunq; magnum comparatum ad eternitatem minimum reputatur ⁊ quaſi nullius momenti. licet enim finitorum ad ſcinuicem poſſit eſſe comparatio ⁊ inter ipſa poteſt eſſe ꝓportio: tamen finiti ad infinitum nulla poteſt eſſe comparatio. Cum igitur eternitas ſit duratio infinita tota ſimul exiſtēs ⁊ tempus q̄tumcunq; magnum ſit finitum tempus nullam habebit proportionem ad eternitatem ⁊ per conſequens fama q̄ticunq; prolixi temporis comparata ad eternitatē nulla videtur eſſe. Uos autem niſi ad populares

fuerit quedam. infiniti vero atq; finiti nulla vnquam poterit eſſe collatio. Ita fit vt quanticunq; prolixi temporis fama ſi cum inexhauſta eternitate cogitetur non parua ſed plane nulla eſſe videatur. Uos autem niſi ad populares aures inaneſq; rumores recte facere neſcitis: et relicta conſcientie virtutiſq; preſtantia de alienis premia ſermūculis poſtulaſti. Accipe in huiuſmodi arrogantie leuitate quam feſtine aliquis illuſerit. Nam cum quidam eſſet adorſus hominem cōtumeliis qui non ad vere virtutis vſum ſed ad ſuperbam gloriam falſum ſibi philoſophi nomen induerat: adieciſſetq; iam ſe ſciturum an ille philoſophus eſſet: ſiquidem illatas iniurias leuiter pacienterq; tolleraſſet. Ille

aures. Hic philoſophia oſtendit gloriam a viris virtuoſis non eſſe curandam. ⁊ hoc duabus rationibus. ſecunda ibi. Quod autē eſt. Prima ratio eſt illa. Illud quod ſpectat ad leuitatem arrogantie a ſapientibus non eſt curandū. ſed gloria propter quam homo recte facit propter laudes hominum illa ſpectat ad leuitatem arrogantie ⁊ eſt digna deriſione. ergo ⁊c. q autem talis arrogantia ſit quedam deriſio declarat in littera ⁊ dicit. Uos homines neſcitis recte facere niſi ad populares aures id eſt ad populorum complacentias ⁊ ad inanes rumores ⁊ laudes ⁊ vos poſtulaſtis id eſt deſideraſtis premia de ſermūculis alienis relicta id eſt poſtpoſita preſtantia id eſt dignitate veſtre conſcientie ⁊ virtutis propter quam deberetis recte operari. accipe id eſt conſidera q̄ feſtine id eſt glorioſe aliquis illuſerit id eſt deriſerit quendam dicentem ſe eſſe philoſophum in leuitate huiuſmodi arrogantie. Nam cum quidam tyrannus eſſet adorſus contumeliis id eſt incepiſſet alloqui contumelioſe quēdam hominē qui induerat id eſt vſurpauerat ſibi falſum nomen philoſophi non ad vſum vere virtutis ſed ad ſuperbam gloriam. ⁊ tyrannus adieciſſet id eſt dixiſſet ſe iam ſciturum an iſte

eſſet philoſophus ſiquidem illatas ſibi iniurias pacienter leuiterqꝫ tolleraſſet ille qui dixit ſe philoſophum pauliſper pacientiam aſſumpſit ſcꝫ in principio.⁊ accepta contumelia a tyranno velut ſibi inſultans inquit ad tyrannum.intelligis ne me eſſe philoſophuꝫ.tunc ille tyrannus mordaciter inquit.intellexeram te philoſophum ſi tacuiſſes. Nota ſecundum cōmentatorem in ꝓlogo.viij.phiſicoꝝ.verus philoſophus

pacientiam pauliſper aſſumpſit acceptaqꝫ contumelia velut inſultans iam tādeꝫ inquit.intelligis ne me eſſe philoſophum. Tum ille nimiuꝫ mordaciter intellexeram inquit ſi tacuiſſes. Quid autem eſt quod ad preccipuos viros.de his enim ſermo eſt qui virtute gloriaꝫ petunt.quid inquam eſt quod ad hos de fama poſt reſolutum morte ſuprema corpus attineat. Nam ſi quod noſtre rationes credi vetant toti moriuntur homines.nulla eſt omnino gloria cum is cuius ea eſſe dicitur non extet omnino. Sin vero bene ſibi mens conſcia terreno carcere reſoluta celum libera petit.nonne omne terrenum negocium ſpernet qui ſe celo fruens terrenis gaudet exemptam.

debet eſſe perfectus omnibus generibus virtutum.⁊ per conſequēs debet eſſe magnanim⁹.ſed ſecundū Senecam in li. de clemētia.magnanimi eſt iniurias ⁊ offenſiones ſupbi deſpicere ⁊ per cōſequens verbis cōtumelioſis ꝓuocari non debꝫ Item veri philoſophi eſt non vinci a paſſionib⁹ ſed potius debet moderare ⁊ refrenare paſſiones cū virtus conſiſtat in moderatione paſſionum.vnde Ariſtoteles.iiij.ethicoꝝ dicit. Māſuetus vult inperturbatus eſſe ⁊ nō duci a paſſione.vnde qdaꝫ phūs cōtumelioſe ſibi inſultanti dixit.tu didiciſti maledicere.ſed ego didici maledicta contēnere. Quid autē eſt qꝺ ad p̄cipuos viros. Hic phia ponit ſecundam rationem que talis eſt.Homines virtuoſi vel totaliter moriuntur corpore ⁊ anima.vel anima viuit poſt mortem.ſi totaliter moriūtur nihil ſpectat ad eos de gloria poſt mortem.ſi anima eorum viuit poſt mortem illa petit celum ſpernens omne terrenum negocium.⁊ ſic nihil ad eam de terrena gloria.ergo apud virtuoſoſ homines nulla debet eſſe cura de gloria.Dicit ergo in littera. Quid eſt qꝺ ad precipuos id eſt ad virtuoſos viros attineat de fama poſt reſolutuꝫ corpus extrema morte.quaſi di.nihil.de his enim viris eſt ſermo noſter qui petunt id eſt querunt gloriā virtute id eſt operibus virtuoſis.Nam ſi homines toti moriuntur corpore ⁊ anima vt quidā putant.qꝺ tamen noſtre rationes id eſt philoſophice rationes vetant id eſt prohibent credi.quia ſecundum philoſophiaꝫ anima intellectiua eſt immortalis.nulla eſt omnino gloria poſt mortem cum iſte omnino non extet id eſt non ſit cuius ea gloria eſſe dicitur.Sin vero mens bene cōſcia id ē illeſa.reſoluta id eſt liberata.terreno carcere id eſt a corpore poſt mortem libera petit celum:nonne ipſa anima que celo fruens gaudet ſe exemptam terrenis.ipſa ſpernit omne terrenum negociuꝫ et per

conſequens terrenam gloriam.q.d.ſic. Nota ꝙ ad virtuoſos nihil ſpectat de fama nec in pſenti vita nec in futura. non in pſenti.qꝛ dicit Seneca in ꝓuerbijs ꝙ plurimi curant famam pauci autē conſcientiā. ⁊ tales pauci curantes cōſcientiā ſunt virtuoſi ⁊ philoſophi.de quibus loquit̄ Bo.in fine tractatus de ſummo bono dicens.Pauci ſunt viri honorandi ſicut philoſophi qui cōtemnūt deſideriuꝫ ſenſus ⁊ ſequuntur deſiderium intellectus.

Metrum ſeptimum libri ſecundi.

Quicūqꝫ ſolā mente precipiti petit
Summumqꝫ credit gloriam:
Late patentes etheris cernat plagas:
Artumqꝫ terrarum ſitum:
Breuem replere valentis ambituꝫ non
Pudebit aucti nominis.
Quid o ſuperbi colla mortali iugo
Fruſtra leuare geſtiunt.
Licet remotos fama ꝑ populos means
Diffuſa linguas explicet.
Et magna titulis fulgeat claris domus
Mors ſpernit altam gloriam.
Inuoluit humile pariter et celſum caput.Equatqꝫ ſummis infima.

Plurimi aūt ſunt qui curant famā ſicut ſunt vulgares qui relicta virtute cōſcientie ꝓpter laudes hoīm recte faciūt de quibus dicit ſcriptura.Amē dico vobis receperunt mercedē ſuam.Nec etiā fama ſpectat ad viros virtuoſos in futura vita qui virtuoſi ſi totaliter moriūtur nihil ad eos de fama Si autē anima viuit poſt mortem iſta euolat ad celum ⁊ nihil curat de fama.ſpernit oīe terrenuꝫ negociū ⁊ potius gaudet quia eſt exempta a curis terrenis ⁊ gaudio celeſti fruitur in eternum.

Metrū.vij. ſecundi libri Quicunqꝫ ſolā mente precipiti petit.Hic incipit metrū ſeptimū huius ſecundi qđ dicitur archiloicū ab inuentore.iambicū a pede predn̄ante.⁊ cōſtat ex primo verſu trimetro.ſecūdo dimetro.in quo metro phīa docet quođ gloria ſit contēnenda ex cōſiderationc amplitudinis celi ⁊ ſtrictitudinis terre dicēs.Quicūqꝫ petit.i.deſiderat pcipiti mente ſolā gloriā ⁊ credit iſtam eſſe ſummū id eſt precipuū inter appetenda.iſte cernat id eſt cōſideret plagas etheris id eſt ptes celi patentes.⁊ cernat artum ſitum terraꝝ id eſt ſtrictū ſpaciū terre in cōparatione ad celū.ille pudebit.i. verecundabitur aucti nomīs id eſt aucte fame ſue non valentis replere breuem ambitū id eſt paruū ſpacium terre.Et tunc exclamat dicens.O ꝓpter hoc miror quid id eſt propter quid ſuperbi geſtiunt id eſt cupiunt fruſtra leuare id eſt extollere colla ſua mortali iugo id eſt mortali fama.licet enī fama diffuſa meās id eſt tranſiens per remotos populos explicet ſe linguas id eſt per linguas populorum.et licet magna domꝰ tua id eſt nobilis parentela vel familia tua.fulgeat claris titulis id eſt laudibus.tamen mors ſpernit altā gloriā ⁊ mors pariter id eſt ſimul inuoluit humile caput id eſt miſerum hominem ⁊ celſum id eſt nobilem vel diuitem.⁊ mors equat infima ſummis nulli parcendo.quod declarat dicens. Ubi nunc manent oſſa fidelis fabricij. Quid brutus aut rigidus Catho.ſupple eſt.quaſi dicat.quid manet de gloria

coꝛum poſt moꝛtem. vtiqꝫ modicū ſcꝫ illud manet qđ tenuis fama id eſt exilis ſuperſtes id eſt manens ſignat inane nomen coꝝ pauculis litteris ſcriptis in epitaphijs coꝝ. ſed quid id eſt ad quid nouimus decoꝛa vocabula ſcripta nūquid intelligitur ꝑ ea ipſos eſſe conſumptos id eſt moꝛtuos. q. d. immo. iacetis ergo moꝛtui pꝛoꝛſus ignoꝛabiles. nec fama efficit vos notos. Et qꝛ aliquis diceret licꝫ ipſi ſint moꝛtui coꝛ

Ubi nunc fidelis oſſa Fabꝛicii manent
Quid brutus aut rigidus Catho
Signat ſupſtes fama tenuis pauculis
Inane nomen litteris.
Sed quid decoꝛa nouimus vocabula
Num ſcire conſumptos datur.
Iacetis ergo pꝛoꝛſus ignoꝛabiles
Nec fama notos efficit.
Quod ſi putatis longius vitam trahi
Moꝛtalis aura nominis
Cum ſera vobis rapiet hoc etiam dies
Iam vos ſecunda moꝛs manet.

Pꝛoſa octaua libꝛi ſecundi.

poꝛe tamen viuūt ſecundum famam. dicit phia. Si putatis vitam veſtraꝫ longius trahi id eſt ꝑlongari aura moꝛtalis nominis id eſt ſplendoꝛe moꝛtalis fame. cum ſera id ē vltima dies vobis hoc rapiet id eſt famā auferet. Iam vos manet id eſt expectat ſecunda moꝛs. q. diceret ſi eſtis pꝛius moꝛtui coꝛꝑe ⁊ fama manēs eſt vita veſtra illa ceſſante ſecundario moꝛiemini Nota fabꝛicius fuit cōſul romanus qui cuꝫ mitteretur pugnare contra pirrum regem epirotarū rex pꝛomiſit ſibi partem regni ſui vt tranſiret ad ipſum. quod fabꝛi. contempſit. Sequenti anno Pirrus obtulit ſibi magnam pecuniam auri vt traderet ſibi romanum imperium. cui ait fabꝛicius. Roma non vult aurū ſed vult imperare habentibus aurum. pꝛopter hoc ipſe dictus fuit fidelis Fabꝛicius. dicitur etiam de fabꝛi. ꝙ cum quidam ad eum veniſſet pꝛomittens ſe Pirrum regem occiſurum ſi fabꝛicius ſibi pecuniam aliquam dare vellet. Ipſe vero fabꝛicius hunc traditoꝛem ligatum miſit ad Pirrum pꝛo tali ſcelere puniendū. cui tunc pirrus dixit. Poſſibilius eſt ſolem a ſuo tramite deuiare qꝫ fabꝛicium a via recte rationis diſcedere. Nota ꝙ bꝛutus fuit pꝛimus conſul romanus qui amoꝛe libertatis ⁊ iuſticie pꝛopter ſtupꝛum Lucrecie plurima egit ⁊ multa bella pꝛo romanis inijt pꝛopter qđ etiam famoſus fuit. Nota ꝙ Catho dictus eſt rigidus ꝓpter rigoꝛē animi qui ad nihil turpe flecti potuit ⁊ tante iuſticie fuit vt lucanus ipſum dijs cōpararet in iudicanda cauſa que fuit inter iuliū ceſarem ⁊ pompeium dicens. Victrix cauſa dijs placuit ſed victa cathoni. ⁊ de hoc magis patebit quarto huius pꝛoſa ſexta.

Pꝛoſa octaua ſecundi libꝛi.

Sed ne me inexoꝛabile. Iſta eſt octaua ⁊ vltima pꝛoſa huius ſecundi. et quia phia oſtendit bona foꝛtune non multuꝫ eſſe appetenda aliquis putaret ꝙ in foꝛtuna nihil eſſet boni. ideo iam oſtēdit phia cuiuſmodi bonum ſit in foꝛtuna. ⁊ pꝛobat foꝛtunam aduerſam plus eſſe bonam qꝫ ꝓſperam. Et pꝛimo pꝛemittit ſuam intentionem. Secundo pꝛobat inten-

tum ibi.illa eñi. Primo dicit. O boeti ex dictis patet ꝙ fortuna eſt contemnenda ſed ne putes me gerere id eſt facere bellum inexorabile id eſt implacabile contra fortunã ſupple ſcias ꝙ aliquando eſt id eſt contingit ꝙ ipſa fortuna fallax nonnihil id eſt aliquid boni mereatur de hominibus eo ꝙ aliquod bonuꝫ euenit hoibus per eam. tuꝫ ſcꝫ cum fortuna ſe aperit manifeſtando ſuam falſitatẽ.cum detegit frontẽ ꝑ ſui aduerſitatẽ. cum ꝓfitetur mores ſuos per inſtabilitatẽ Et ſubdit phia nondum forte intelligis quid loquar. q2 mirũ eſt qđ ego geſtio id eſt cupio dicere.eoqꝫ .i. ideo vix queo explicare ſentẽtiã verbis Etenĩ ego reor id eſt opinor aduerſam fortunam plus ꝓdeſſe hoibus q̃ꝫ ꝓſperaꝫ. Nota quãdoqꝫ in aliquo dicto videtur eſſe repugnantia.illud videtur mirabile dictum.ſ. dicere fortunaꝫ aduerſaꝫ hoibus prodeſſe.videtur eſſe quedaꝫ repugnantia in dicto.nam eſſe aduerſum alicui ⁊ ſibi prodeſſe adinuicẽ repugnãt.ideo dicit phia. Miruꝫ eſt qđ geſtio dicere ſcꝫ fortunã aduerſam magis prodeſſe q̃ꝫ proſperam. Jlla eñi

Ed ne me inexorabile cõtra fortunam belluꝫ gerere putes.eſt aliquando cum de hoibus illa fallax nonnihil bene mereatur.tum ſcꝫ cum ſe aperit.cum frontem detegit moreſqꝫ profitetur. Nonduꝫ forte quid loquor intelligis. Mirum eſt quod dicere geſtio eo qꝫ ſentenciã verbis explicare vix queo Etenim plus reor hominibus aduerſam q̃ꝫ proſperam prodeſſe fortunam. Jlla enim ſemper ſpecie felicitatis cum videtur blanda mentitur. Hec ſemper vera cũ ſe inſtabilẽ mutatione demonſtrat Jlla fallit.hec inſtruit. Jlla mendatiuꝫ ſpecie bonorum mentes fruentiuꝫ ligat hec cognitione fragilis felicitatis abſoluit. Jtaqꝫ illam videas ventoſam

ſemper ſpecie felicitatis. Hic philoſophia probat intentuꝫ ꝙ fortuna aduerſa melior ſit q̃ꝫ proſpera tribus rationibus.ſecunda ibi.poſtremo.tercia ibi.an hoc.primo dicit illa fortuna proſpera ſemper mentitur cum videtur id eſt apparet blanda ſpecie felicitatis id eſt proſperitatis.ſed hec id eſt fortuna aduerſa ſemper vera eſt cum demonſtrat ſe eſſe inſtabilem ſui mutatione.oſtendit eñi ſe eſſe talem qualis eſt.⁊ ita per eam non decipiuntur homines.ſed illa ſcilicet proſpera fortuna confidentes in ſe fallit. Hec autem fortuna aduerſa hominem inſtruit oſtendendo ꝙ non ſit confidendum proſpere fortune propter eius mutabilitatem. Jlla ſcꝫ proſpera fortuna ligat ſcilicet fallendo mentes fruentium hominũ ſpecie bonoꝝ mendacium.hec ſcꝫ aduerſa fortuna abſoluit id eſt liberat ſcꝫ mentes hominũ cognitione fragilis id eſt tranſitorie felicitatis. Et tunc recolligit effectus vtriuſqꝫ fortune dicens. Jtaqꝫ illam ſcꝫ proſperam fortunam vides ventoſam id eſt ſuperbam.fluentem id eſt ꝓdigam ⁊ ſuiipſius ignaram. Nam homines in proſperitate continua ſeipſos non cognoſcunt.hanc aduerſam fortunã tu vides ſobriam ⁊ ſuccintam id eſt humilẽ non ſuperbam ⁊ prudentem exercitatione aduerſitatis. Nota ꝙ ex iſta littera poſſunt formari tres rationes ꝙ

fortuna aduerſa melior ſit proſpera. Prima ratio eſt iſta. Bona fortuna in ſpecie vere felicitatis decipit habentem ipſam. ſed fortuna aduerſa non decipit ſed vera eſt oſtendens ſe eſſe talem qualis eſt. ergo aduerſa melior eſt q̃ꝫ proſpera. Secunda ratio eſt. proſpera fortuna ligat mentes hoĩm mendacibus bonis. ſed aduerſa liberat mentes a falſa felicitate. ergo eſt melior. Tertia ratio. proſpera fortuna reddit homines ſui ignaros. ſed aduerſa facit homines ſapientes. ergo melior eſt q̃ꝫ proſpera. Poſtremo felix a vero bono. hic philoſophia ponit ſecundam rationẽ que talis eſt. Queccunqꝫ fortuna trahit ad inquiſitionem veri boni illa melior eſt q̃ꝫ que trahit a vero bono. ſed fortuna aduerſa eſt huiuſmõi ergo ⁊c̃. vnde dicit in littera. Poſtremo felix id eſt ꝓſpera fortuna cũ ſuis blãdicijſ trahit deuios id eſt errantes a vero bono. ſꝫ aduerſa fortũa plerunqꝫ retrahit vnco id eſt tenaculo reducẽs ad vera bona. Nota ꝙ quia proſpera fortuna videtur eſſe propinqua felicitati eo ꝙ ſine bonis fortune nõ contingit eſſe felicem. ex de bona fortuna. ideo ſuis blandicijs trahit hoĩem ſenſualẽ a vero bono qđ conſiſtit in ſpeculatione dei. aduerſa autẽ fortuna quia oſtendit proſperam fortunam eſſe mutabilem ipſa reducit hoĩem ad verum bonum qđ eſt immutabile. An hoc inter minima eſtimandũ putas. Hic ph̃ia ponit vltimaꝫ rationeꝫ que talis eſt. Illa fortuna eſt melior per quam cognoſcuntur veri amici. ſed aduerſa fortuna eſt talis. igitur ⁊c̃. vnde dicit in littera. An ꝓ nũquid putas hoc eſſe eſtimandũ inter minima bona ꝙ hec aduerſa fortuna detexit id eſt monſtrauit tibi mentes id eſt corda fidelium amicorum. q. d. illud eſt bonum de maximis bonis. ⁊ hec ſupple proſpera fortuna ſecreuit id eſt diſtinxit tibi certos amicos ⁊ ambiguos vultus ſodaliuꝫ id ẽ amicoꝝ. quaſi di. aſpera fortuna docuit te diſcernere inter veros amicos ⁊ falſos quia ꝓſpera fortuna a te diſcedens abſtulit ſuos id eſt qui erant amici ratione proſperitatis. ⁊ reliquit tuos amicos qui te dilexerunt non ꝓpter tua. O quãti id eſt quãto precio tu emiſſes hoc integer id eſt in integritate fortune cõſtitutus cuꝫ videbaris tibi fortunatus ⁊ potuiſſes cognoſcere veros amicos. nũc deſine. i. ceſſa q̃rere opes id eſt diuicias amiſſas. q2 inueniſti veros amicos qui ſunt precioſiſſimũ genus diuiciaꝝ. Nota ꝙ in aduerſitate falſi amici fugiũt. ſed in tempore ꝓſperitatis manent.

fluentem ſuiqꝫ ſemper ignaram. Hanc ſobriam ſuccintamqꝫ et ipſius aduerſitatis exercitatione prudentem. Poſtremo felix a vero bono deuios blandiciis trahit aduerſa plerunqꝫ ad vera bona reducens velut vnco retrahit. An hoc inter minima eſtimandum putas ꝙ amicorum tibi fidelium mentes hec aſpera hec horribilis fortuna detexit. Hec tibi certos ſodalium vultus ambiguos ſecreuit. Diſcedens ſuos abſtulit: tuos reliquit. Quanti hoc integer et vt videbaris tibi fortunatus emiſſes. Deſine nũc amiſſas opes querere: quod precioſiſſimum diuitiarum genus eſt amicos inueniſti.

Unde Seneca in libro de remedijs. Quez tu felicez credis illuz multi cōcomitantur vt mel muſce ſequūtur. cadauera lupi. frumenta formice. predam iſta turba ſequitur non hoiem. Nota ꝙ aduerſa fortuna oſtendit fideles amicos. vnde Seneca. xx. epiſtola. Turba familiaris cuz a te paſci deſierit ipſa te non paſcet. ⁊ qđ tu beneficio tuo ſcire non poteras pauptate ſcies. illa veros amicos retinebit. diſcedit quicūqz nō te ſed aliđ ſequebaẗ. eſt autez ꝓpter hoc vnū amanda pauptas ꝙ a qb⁹ ameris oñdit. vñ paup henricus. Preualet hoc ſolo mala ſors ꝙ monſtrat amicos. qui boni qui mali mōſtrat vtranqz viā. Itē poeta. Tēpore felici nō cognoſcunẗ amici. Sorte patet miſera que ſit dilectio vera. Itē alibi. Cū fueris felix mľtos nūcrabis amicoſ. Tēpora ſi fuerit nubila ſol⁹ eris. Itez Thobiaſ. Fluctuat ad cēſum venalis amicus egēnū. ſed verū reſonet vt fabricatus amor. Nota ꝙ fidelis amicus eſt precioſiſſimū genus diuitiaꝝ. qr amicus. ix. ethico. eſt alter ego. i. amicoꝝ eſt idē velle ⁊ nolle. Nemo em̄ eligit viuere ſine amicis hñs reliq̄ bona. ⁊ Sen. ix. epľa. d. Sapiēs ⁊ ſi cōtentus ſit ſeipſo: tamē amicū habere vult ꝓpter nihil aliud niſi vt exerceat amicitiā ne tam magna virtus lateat. ⁊ Tulli⁹ i li. de officijs. d. Honores diuicie ⁊ dignitates nūq̄ ſunt amicitie anponēde.

Metrum octauum ſecundi libri.

Quod mundus ſtabili fide Concordes variat vices. Quod pugnātia ſemina Fedus perpetuuz tenēs Quod phebus roſeum diem Curru ꝓuehit aureo. Ut quas duxerit heſperus Phebe noctibus imperet. Ut fluctus auidum mare Certo fine coherceat Ne terris liceat vagis Latos tendere terminos. Hanc rerum ſeriem ligat: Terras ac pelagus regens: Et celo imperitans amor.

Metrum octauum ſecundi libri.

Quod mundus ſtabili fide. Hic incipit octauū ⁊ vltimū metrū huius ſecūdi qđ diciẗ gliconicū ab inuentore. amphymacrū a pede predñante. ⁊ eſt amphymacrus pes antiquoꝝ cōſtans ex prima ⁊ vltima longa ⁊ duab⁹ breuibus medijs. dictus ab amphy qđ eſt circū ⁊ macros longum quaſi habens circūquaqz longam ſillabā. In quo metro phia cōmendat amorem exquo dicit ꝙ amici ſunt precioſiſſimū genus diuiciaꝝ. ⁊ primo cōmendat amorem diuinū. Secundo oſtendit quomō humana natura amicitia cōſeruaẗ. ibi. hic ſanctos. Primo facit hoc qđ dictū eſt. Secundo oſtēdit ꝙ ablato diuino amore oīa corrūpunẗ. ibi. hic ſi frena primo dicit. Amor diuin⁹ regēs terras ac pelagus ⁊ impitans. i. frequēter imperans celo. ille amor ligat hanc ſeriem. i. cōcordiā rerum ꝙ mundus ſtabili fide variat concordes vices. i. alternationes temporꝝ anni noctis ⁊ diei. ⁊ ꝙ ſemina pugnātia. i. elementa cōtraria. tenens perpetuū fedus. id eſt concordiaz ne vnum aliud totaliter corrumpat qđ phebus. i. ſol curru aureo prouehit. i. producit roſeum diem id eſt claruz diem. idem amor facit vt phebe id eſt luna imperet. i. preſit noctibus quas noctes heſperus id eſt ſtella veſpertina duxerit id eſt adducit. ⁊ vt auidum mare ad exeunduz coherceat fluctus ſuos certo fine id eſt determinato fine. ne liceat ſibi tendere id eſt

extendere latos terminos vagis terrenis id eſt amplis terris. ſupple totaliter coope riendo terram. Nota q tullius loquēs de amicitia di. amicitia eſt virtus mouens ſupiora ad ptectionē inferioꝝ ⁊ inferiora ad ſubiectionē ſupioꝝ. amicitia em̄ ſublata oīs in vita tollitur iocunditas. Nota q elemēta appellat ſemia qꝛ ex ipſis tanq̄ ex ſeminibꝰ elemēta pducunt. ſicut em̄ ſemen eſt principiū fructus. ſic elementa principia corpoꝝ mixtoꝝ. ⁊ dicit elementa pugnantia p pter ipſoꝝ contrarietatē. nam aliqua ſunt calida. aliqua frigida. quedā humida. quedā ſicca. hec elementa diuino amore ordinante tenent pprium ſedus. qꝛ grauitas inferiorum non aufert leuitatem ſuperioꝝ nec ecōuerſo ⁊ ſimul totaliter ſe non corrūpunt. Hic ſi frena remiſerit. hic oſtendit q amore diuino ſubtracto oīa corrūpuntur dicens. Si

Hic ſi frena remiſerit. Quicquid nunc amat inuicem. Bellum continuo geri. Et quam nunc ſocia fide Pulchris motibus incitant: Certant ſoluere machinam. Hic ſanctos populos quoq; Iunctos federe continet. Hic et coniugii ſacrum Caſtis nectit amoribus. Hic fidis etiam ſua Dictat iura ſodalibus. O felix hominum genus: Si veſtros animos amor Quo celum regitur regat.

hic amor diuinus remiſerit frena. i. legem gubernandi res quicquid nunc amat inuicem. i. concordat illud continuo gerat bellum. ⁊ ipſa elementa certant. i. litigant ſoluere. i. deſtruere machinā ſcz mundanā quā nūc ſocia fide. i. cōcordi federe. incitant pulchris motibus. i. faciunt ordinate mouere. Nota q ſublato amore ⁊ concordia oīa diſſoluūtur. vnde Alanus in anticlaudiano loquens in pſona amoris ⁊ concordie di. Si mea iura meas leges mea federa mundus. Olim ſeruaſſet vel adhuc ſeruaret amoris. Vincula non tangis gemeret ſub cladibus orbis. Hic ſanctos ppl'os q; Hic oſtendit phia quomō p amorē cōſeruat ⁊ cōciliat amicitia humana di. hic amor continet. i. cōſeruat ſanctos. i. virtuoſos ⁊ populos iunctos federe ſcz amicitie. ⁊ hic amor nectit ſacrum. i. ſacramentū cōiugij caſtis amoribꝰ viri ⁊ vxoris. ⁊ hic amor dictat iura ſua. i. imponit legē amicitie fidis ſodalibus. ⁊ qꝛ iſta pueniunt ab amore diuino tanq̄ a ſuo proprio. ideo ſubiungit. O felix genus hoīm ſupple dico ſi amor. ſ. diuinus quo celum regitur regat aīos veſtros ſupple cauſando in eis amicitie cōcordiam. Nota q amor dictat iura fidis ſodalibus. iura autē amicoꝝ ⁊ ſodaliū innuit Seneca. iij. epl'a di. Diu cogita an aliquis in amicū ſit tibi recipiendus. ſed cum placuerit fieri toto illum pectore admitte. tam audacter cum illo loquere q̄ tecum. Tu quidē ita viue vt nihil tibi cōmittas niſi qđ etiam amico tuo cōmittere poſſis. cū amico tuo oēs curas: oēs cogitationes miſce ſi fidelē putaueris. Sunt em̄ quidam qui que amicis ſunt tantū cōmittenda oībus narrāt. quidā cariſſimoꝝ cōſcientiā reformidant nulli crediturī: neutrū faciendū eſt. vtrūq; em̄ viciū eſt ⁊ oībus credere ⁊ nulli.

Nota circa pdicta q amicitia pprie dicta tantum inuenit in rebus rationabilibus. et vt ſic amicitia eſt par voluntas bonoꝝ inter aliquos. ſed large accipiendo amicitiā ſic etiam eſt in irrationalibꝰ. ⁊ vt ſic amicitia eſt concordia diuerſaꝝ rerū adinuicem.

Explicit liber ſecundus.

Iam cantum illa finierat. Iſte eſt tertius liber Bo. de conſolatione phie. et continuatur ad libros precedentes in hunc modum. Poſtquã phia in primo libro ſcrutata ẽ cauſas doloris Boe. ⁊ in ſecundo libro adhibuit ſibi remedia facilia. in preſenti libro et in ſequentibus philoſophia adhibebit Bo. remedia grauiora. Sũt autẽ remedia grauiora rationes contra communẽ opinionem hominum ꝓbantes ꝙ in bonis exterioribus non conſiſtit vera felicitas oſtendendo ĩ quo ſita ſit vera felicitas ⁊ quomõ ad ipſã perueniatur. et diuiditur iſte liber in .xxiiij. partes quia huius libri ſunt .xij. proſe et .xij. metra. que partes patebũt in proceſſu libri quid autem ⁊ de quo determinetur in qualibet iſtarum partium ſimiliter patebit. Prima proſa

Libri tertij proſa prima.

Iam cantum illa finierat cuꝫ me audiendi auidum ſtupentemqꝫ arrectis adhuc auribus carminis mulcedo defixerat. itaqꝫ pauloaꝑoſt o inquam ſummum laſſorum ſolamen animorum quantum me vel ſententiarum pondere vel canendi etiam iocunditate refouiſti: adeo vt me iam poſthac imparem fortune ictibus non arbitrer.

huius tertij diuiditur in tres partes. primo oſtendit Bo. quomodo poſt predicta allocutus fuerit philoſophiã. ſecundo ponit reſponſionem philoſophie. tertio Bo. dirigit quandam petitionem ad ipſam. ſecunda ibi. tum illa. tertia ibi. tum ego. Dicit primo. iam illa philoſophia finierat cantum. i. metrum quod erat de commendatione amoris diuini et amicitie. et cum ego boetius eſſem allectus dulcedine metri ad audiendum cum auiditate et admiratione verba philoſophie auribus arrectis ego dixi. o philoſophia que es ſummũ ſolamen animorum laſſorum quantum me refocilliaſti tuis proſis et metris intantũ ꝙ iam bene poſſuꝫ reſiſtere ĩſultib⁹ fortune ⁊ id dicit. remedia q̄ ꝓus dixiſti eſſe grauia nõ timeo. ſꝫ ea audire diligẽter expecto. No. ꝙ bo. metrũ vocat cãtũ. ſicut enĩ in cantu eſt eleuatio ⁊ depreſſio vocis. ſic ſimiliter in metro ratione q̃titatis correpte et ꝓducte ſillabaꝝ attenditur quedam eleuatio ⁊ depreſſio. quia rõne quãtitatiſ ꝓducte fit eleuatio: rõne quãtitatis correpte fit depreſſio Item quia metrũ ẽ ſubtilius ⁊ delectabilius ꝓſa ideo aĩm demulcet. vñ autor poetrie metrum comparat domicelle dicẽs. Vultqꝫ venire metrũ tãq̃ȝ domicella cõpto crine. nitente gena. ſubtili corpore. forma egregia. Ideo dicit Boe. mulcẽdo carminis. i. metri. Itẽ homo debet eſſe auidus et ſtupens circa phiam. Auidus iq̃ȝ. qr dicit ſeneca. xvij. epl'a. proijce oĩa iſta ſi ſapis ĩmo vt ſapias ⁊ ad phiaꝫ magno curſu totis qꝫ virib⁹ tẽde. etiã hõ debet eſſe ſtupẽs. i. admirãs de phia. quia ipſa eſt res mirabilis ⁊ diuina ſcdꝫ Ariſtotelem in principio libri ſui de mundo. et phia confert mirabiles delectatões. x. ethicoꝝ. Item animi laſſi ſũt graui cura vel aduerſitate aliq̃ oppreſſi. horũ phia ẽ ſummũ ſolamẽ. qr ipſa pſuadet magnanimitatẽ q̃ cõtra aduerſitates fortune hõ cõſtãter debet militare. Itẽ ꝑ phiaꝫ hõ bene põt reſiſtere ictib⁹ fortũe. qr ꝓmo ethicorũ dicit Ariſtoteles. Sapiẽs bñ ſcit ferre fortunas ⁊ habet ſe ſine vituꝑio ſicut

tetragonũ. vnde dicit in littera. Jam illa ſupple phĩa finſerat cantum. i. metrum de amore diuino ⁊ cum mulcedo. i. ſuauitas carminis. defixerat id eſt ſtabilierat me auiduʒ id eſt cupidũ audiẽdi ⁊ ſtupẽtẽ. i. admirantẽ ſupple verba phĩe auribus meis arrectis id eſt eleuatis ad hec ſcʒ verba. itaqʒ paulopoſt ego inq̃. i. dixi. O ſummum ſolamen laſſorum animorum ſupple per aduerſitatem quantum me refouiſti pondere ſententiarum ſupple proſe vel etiam iocunditate canendi id eſt metri. adeo id ẽ intantũ. vt iam poſthac non arbitror me eſſe imparem id eſt diſſimilem i reſiſtendo ictibus. id eſt i ſultibus fortune. Itaqʒ remedia illa que pauloãte dicebas eſſe acriora. id eſt grauia. nonmodo id eſt non tantum non perhorreſco. id eſt nõ timeo ſed ego auidus audiẽdi ſupple ea vehementer efflagito. id eſt expoſtulo. Ubi ſciendum ꝙ ſecundum Huguitionen efflagitare eſt valde flagitare. ex

Itaqʒ remedia que pauloante acriora eſſe dicebas nõmodo nõ perhorreſco ſʒ audiendi auidus vehemẽter efflagito. Philo. Tum illa ſenſi iquit cũ verba noſtra tacitus attentuſqʒ rapiebas. cũqʒ tue mentis habitũ vel expectaui vel quod eſt verius ipſa perfeci. talia ſunt quippe que reſtant vt deguſtata quidẽ mordeant: interius autem recepta dulceſcant. Sed ꝙ tu te audiendi auiduʒ dicis: quanto ardore flagrares. Si quonam te ducere aggrediamur ag-

poſtulare. petere. cum clamore poſcere. Tum illa ſenſi inquit. hic ponit reſponſionẽ philoſophie dicens. Ego bene ſenſi illud cum tu tacitus et attentus recepiſti verba noſtra. ⁊ cum ego perfeci mentem tuã. talia enĩ ſunt remedia que adhuc reſtãt vt ipſa deguſtata primo ſint amara ſed poſtea dulceſcant. ſed quia tu dicis te eſſe cupidum audiendi verba noſtra O quanto deſiderio arderes ſi cognoſceres quo laboramus te ducere. et dicit boe. Quo vis me ducere. Reſpondit philoſophia ad cognitionẽ vere felicitatis quam animus tuus quaſi ſõniando adhuc vix cognoſcit. quia eſt occupatus ymaginibus falſe felicitatis. Nota ꝙ Bo. tacitus verba philoſophie rapiebat cõſilio Senece dicẽtis. Eſto verborum tacitus auditor: auditorum promptus repetitor. Nota ꝙ precepta philoſophicalia p̃mo ſunt amara poſtea dulceſcunt ſecundum illud poete. Diſcere fit caruʒ quãuis primo ſit amarum. Et Euſtratius primo ethicorum dicit Sciunt docti quoniam laborioſa eſt poſſeſſio virtutum ſed propter eius amaritudinem philoſophia nõ eſt abijciẽda. quia non eſt dignus dulcoris acumine qui amaritudinis nequit inuiſcari grauamine ſecundum Boetium in de diſciplina ſcolarium. Nota ſicut ſõnians putat fantaſmata ſibi occurrentia eſſe veras res de quibus ſomniat ⁊ tamen nõ ſunt ipſe res. ſic Bo. in iſtis temporalibus putauit eſſe veram felicitatem que tamen non eſt. ſed tantum ſunt quedam ſimilitudines vere felicitatis. ſicut fantaſmata ſomniorum ſunt ſimilitudines rerum. Nota ꝙ bona exteriora vocat ymagines vere felicitatis. ſicut enĩ ymago eſt rei ymitago et non eſt ipſa res. ſic bona exteriora videnẽ exprimere formaʒ vere felicitatis. ſʒ vera felicitas

non eſt in ipſis. vnde dicit in littera. Tuꝫ pro tunc illa ſupple phia inquit. ego ſenſi. i. noui ſupple intentionẽ tuam cũ tu tacitus ⁊ attentus rapiebas verba noſtra. qꝫ pro et cũ ego expectaui. alia littera habꝫ expetiui id eſt reuocaui habitũ tue mentis. vel qđ eſt verius dicere. cum ego ipſa habitũ tue mentis perfeci quippe mirũ talia ſunt ſupple remedia que reſtant ſupple ſumenda. vt ipſa quidẽ deguſtata primo mordeant id eſt diſpliceant. interius aũt recepta dulceſcant. ſed qđ tu dicis te cupidũ audiẽdi ſupple illa remedia. O q̄to ardore. i. deſiderio flagrares. i. arderes ſi agnoſceres ſ quonã. i. ad quẽ locũ aggrediamur. i. incipimus te ducere. ego boetius inq̄. i. dixi quonaꝫ ſupple vis me ducere. inquit ſupple phia ad verã felicitatẽ quã tuus anim⁹ ſomniat. i. imperfecte cognoſcit. ſed viſu. i. cognitione occupato ad ymagines. i. ad bona temporalia que ſunt ymagines et ſimilitudines vere felicitatis. tu non potes intueri id eſt inſpicere ipſaꝫ ſupple veram felicitatẽ. Tuꝫ

noſceres. B. Quonam inquam. P. Ad veram inquit felicitatem quam tuus quoqꝫ ſomniat animus: ſed occupatio ad ymagines viſu ipſam illam non poteſt intueri. Boe. Tum ego fac obſecro et que ſit illa vera ſine cunctatione demonſtra. Phia. Faciam inquit illa tui cauſa libenter. ſed que tibi cauſa notior eſt eaꝫ prius deſignare verbis atqꝫ informare conabor vt ea perſpecta cum in contrariam partem deflexeris oculos vere ſpecimẽ beatitudinis poſſis agnoſcere.

Metrum primum libri tertii.

ego fac obſecro. Hic boe. dirigit petitioneꝫ phie ⁊ ponit cõſenſuꝫ ſue petitiõis dicẽs O phia rogo vt ſine dilatione demõſtres mihi que ſit vera felicitas. et philoſophia conſentiens dicit libenter faciam tui cauſa. ſed prius ego oſtendam tibi falſam felicitatem tibi notiorem vt illa cognita per contrarium poſſis poſtea agnoſcere veram felicitatem. Nota circa hoc qđ dicit faciam tui cauſa libenter. ꝙ philoſophia petitiones hominũ admittit. vnde Seneca. Nulli preccluſa eſt virtus ſapientie. omnibus patet. omĩs inuitat. omnes admittit. non eligit domũ neqꝫ cenſum ſed nudo homine cõtenta eſt. Nota innata eſt nobis via ꝓcedẽdi ex nobis magis notis ad minus nota. primo ethicorum ⁊ ſecundo de anima. Cum igitur bona exteriora ſint nobis magis nota in quibus aliqui poſuerunt conſiſtere felicitatẽ q̄ꝫ bona interiora. ideo philoſophia primo vult determinare de falſa felicitate nobis magis nota que ponitur in bonis exterioribus ipſam extirpando vt per eam cognoſcamus veram felicitatem tanq̄ꝫ per contrarium. Nota ꝙ Seneca in de virtutibus cardinalibus dicit. Scire debes ꝙ quedam non videntur eſſe bona ⁊ ſunt. quedam videntur eſſe bona ⁊ non ſunt. quecunqꝫ autem ex rebus tranſitorijs poſſides non hec magna exiſtimes. non mireris quod caducum eſt. Ex quo patet ꝙ vera felicitas non conſiſtit in bonis exterioribus que videntur eſſe vera bona ⁊ tamen non ſunt. Unde dicit

in lr̄a. Tum pro tunc ego ſupple Boetī. dixi o phīa obſecro.i. peto fac.i. duc me ad illā felicitatē ⁊ demōſtra mihi ſine cūctatione.i. ſine mora que ſit illa v̄a ſupple felicitas. Jlla phīa inqt faciā libenter tui cā. ꝫ ego p̄us conabor.i. laborabo tibi deſignare v̄bis atqꝫ ꝑ ⁊ informare q̄ cauſa.i. q̄ felicitas hn̄s rōnem cauſe finalis ſit tibi notior.i. manifeſtior vt ea ſupple falſa felicitate perſpecta.i. cognita poſſis agnoſcere ſpecimen.i. ſimilitudinem vere beatitudinis deflexis oculis ſupple cognitionis in ꝯtrariam partē falſe felicitatis.

Qui ſerere ingenuū volet agrum
Liberat arua prius fructicibus.
Falce rubos filicemqꝫ reſecat
Vt noua fruge grauis ceres eat.
Dulcior eſt apium mage labor
Si malus ora prius ſapor edat.
Gratius aſtra nitent vbi nothus
Deſinit imbriferos dare ſonos.
Lucifer vt tenebras pepulerit:
Pulchra dies roſeos agit equos.
Tu quoqꝫ falſa intuens bona prius

Metrū p̄mū tertij libri

Qui ſerer̄ ingenuum volet agrum

Jſtud eſt primum metrū huius tertij quod dicitur metrū choriſtū ab inuētore. dactilū a pede p̄dn̄ante ⁊ prim⁹ verſus huius metri ē ypcatalectic⁹. qꝛ poſt primum pedē abundat vna ſillaba ſcilicet re in hac dictiōe ſerere. Et quia philoſophia predixit ꝙ prius eſſet oſtendendū que ſit falſa felicitas. ⁊ poſtea que ſit vera. ideo phīa in hoc metro cōmendat hunc ordinem ꝑ exempla q̄ttuor. Primum eſt qcūqꝫ vult ſeminare bonum agrum oportet pri⁹ extirpare nociuas herbas vt ager bn̄ fructificet ſimiliter aliquis volens cognoſcere veram felicitatē oportet prius extirpare falſam vn̄ dicit in lr̄a. Qui volet ſerere agrū ingenuū.i. nobilem p̄us liberat arua.i. agros fructicib⁹.i. radicib⁹ q̄ impediunt ne ſemen creſcat ⁊ ille reſecat.i. preſcindit filicem i. herbā inutilē falce.i. falcaſtro vt noua ceres eat.i. ꝓficiat grauis.i. onuſta fruge. Scd̄m exēplum eſt ſicut p̄guſtādo aliqd̄ amarū mel apparet dulcius: ſic ꝓpt̄ cognitionem falſe felicitatis magis cognoſcit̄ vera felicitas. vn̄ di. in lr̄a. Labor apiū eſt mage dulcior.i. magis dulce. ſi malus ſapor p̄us edat.i. inficiat ora. Tertium exemplū eſt ſic̄ p⁹ tp̄s nebuloſū gratior ē ſerenitas: ſic poſt cognitionē falſe felicitatis gratior ē cognitio vere felicitatis. vn̄ di. in lr̄a. Vbi ꝑ poſtq̄ʒ noth⁹.i. vent⁹ auſtralis deſinit.i. ceſſat dare imbriferos ſonos.i. flat⁹ ꝓducentes imbres. tūc aſtra nitent gratius.i. d̄lectabilius. Quartū exemplū eſt ſic̄ pulchra dies ſeqtur tenebras noctis ſic cognitio vere felicitatis ſeqtur cognitionē falſe felicitatis. vn̄ di. in lr̄a. vt.i. poſtq̄ʒ lucifer.i. ſtella matutina pepulerit.i. ligauerit tenebras noctis: tūc pulchra dies agit.i. ducit roſeos equos ſolis. tunc applicat exēpla ad ꝓpoſitū di. Tu p̄us debes ꝯſiderar̄ falſa bona ⁊ ipſis extirpatis debes cognoſcere v̄a bona in qbus ꝯſiſtit felicitas. vn̄ di. in lr̄a. Tu q̄ꝫ p̄us intuens.i. reſpiciens falſa bona. incipe retrahere colla iugo .i. a iugo falſe felicitatis. dehinc.i. poſtea vera bona ſubierint.i. ſubintrabūt aīum tuū Nota ꝙ ſicut p̄us extirpāda ſunt vicia ⁊ poſtea inſerēde virtutes. ſic ager p̄us eſt purgād⁹ ⁊ poſtea ſeminād⁹. vn̄ thobias. Spinis ⁊ tribul' purgare noualia debent. Agris vt ſemē fructificare queat. Nō ꝙ fructex ſcd̄m huguitionē ē denſitas virgularū

vel arbor ver ſpinarum vel ſm alios frutex eſt arbor pua que terrã fronde tegit. Nõ qꝫ filix eſt inutilis herba hñs folia ad modũ filoꝝ de qua di. pſius. Nõ tñ iſta filix vllo manſueſcit in agro. Nota qꝫ poſt amaritudinem dulcedo ẽ gratior ⁊ ſenſibilior. vñ poe. Dulcia non meruit q non guſtauit amara. Naqꝫ per oppoſitũ noſcit eẽ bonum. Hec pauper henric⁹. Nota qꝫ bo. hic dicit apium ꝓ apum in genitiuo plurali qð eſt contra Alexandrũ qui di. Um dat apis ⁊c. ⁊ qꝫ hic dicat apium ⁊ non apum pꝫ per metrũ quod ſemꝑ conſtat ex tribus dactilis ꝯtinuis: ſi aũt poneretur apum non eẽnt tres dactili ꝯtinui. poſſet tñ dici qꝫ cauſa metri ponit apiuꝫ pro apum.

Incipe colla iugo retrahere.
Uera dehinc animum ſubierint.

Proſa ſecunda libri tertij.

Um defixo paululum viſu ⁊ velut in anguſtã ſue mẽtis ſedẽ recepta ſic cepit. P. Oĩs mortalium cura quã multipliciũ ſtudioꝝ laboꝝ exercꝫ diuerſo quidẽ calle ꝓcedit ſed ad vnuꝫ tamen beatitudinis fineꝫ nititur peruenire. Id autem eſt bonuꝫ quo quis adepto nihil vlterius deſiderare queat. Qð quidem eſt omniuꝫ ſummũ bonorum cũctaqꝫ intra ſe continens bona.

Proſa ſcða tertij li. Um defixo paululũ viſu. Hec eſt ſ[cð]a proſa huius tertij in qua phia ponit diuerſas opiniones circa falſaꝫ felicitatem. ⁊ primo Boe. oſtendit quomodo ſe habuit phia p⁹ pdicta. ſcðo phia oſtendit qꝫ omnes homines nituntur pueni re ad beatitudinẽ quã ipſa diffinit. tertio oñdit qꝫ hoĩes ſepe abducunt a vera felicitate diuerſis erroribus. q̃rto ponit errores ſiue opiniones circa felicitateꝫ. ſcða ibi Oĩs mortalium. tertia ibi. hunc vti. q̃rta ibi. quoꝝ gdem. d. pmo. Poſtq̃ꝫ phia pmiſit ordinẽ ꝓcedendi de falſa felicitate ad verã: tũ ꝓ tunc ipſa paululũ defixo viſu. i. inclinatis oculis ⁊ recepta velut in anguſtã. i. nobilem ſedẽ ſue mentis ſic cepit. i. incepit log. Nõ qꝫ capitis inclinatio eſt ſignũ ſubtilis imaginatõis. ꝓpter qð ſubtiliter ⁊ ꝓfunde imaginantes caput inclinãt. ⁊ qñqꝫ nõ vidẽt dclata corã ocul'. iõ. p. volẽs ſubtiliter ſpeculari de felicitate cui⁹ ſpeculatio difficilis eſt ipſa iclinato viſu ꝯrit ſe ĩ nobilẽ ſpeculationẽ ſue mẽtiſ. Oĩs mortaliũ cura. Hic. p. oñdit qꝫ oẽs hoĩes nitũt puenire ad vnũ finem beatitudis quã beatitudinẽ ipſa ẽt diffinit ⁊ di. ſic. Oĩs cura i. ſolicitudo mortaliũ. i. hoĩm quam curã exercet labor multipliciũ ſtudioꝝ: qꝛ aliq ſtudẽt in lr̃atura aliq ĩ mercãtia ⁊ ſic de alijs. illa cura ꝓcedit diuerſo calle. i. diuerſo mõ viuendi: ꝫ tñ nitiẽ puenire ad vnũ finẽ btitudis. Illud aũt ad qð hoĩes nituntur puenire ẽ tale bonũ q̃ qs adepto nihil vlteri⁹ q̃at deſiderare. qð. ſ. bonũ eſt ſummũ oĩm bonoꝝ ꝯtinẽs in ſe cũcta bona cui. ſ. bono ſi qd. i. aliqd abforet. i. decẽt: nõ poſſet eẽ ſſmũ bonũ. qꝛ relinq̃ret aliqd extrinſec⁹. i. ex illud bonũ qð poſſet optari. Ex qb⁹ dictis. p. ꝯcludit diffinitõem btitudis di. Liq̃t. i. manifeſtũ ẽ btitudinẽ eẽ ſtatũ pfectũ ꝯgregatõe oĩm bonoꝝ. Nõ cognitio vltimi finis magnũ icremẽtũ ꝯfert ad

vltam pmo ethicoꝝ.q2 fm exigentiã finis cetera moderant̃ fm Linconienſez pmo poſterioꝝ.iõ phia tradit nob cognitionẽ vltimi finis.ſ.beatitudis. Nõ finis eſt magis eligentibus his que ſunt ꝑpter finem.vt pꝫ p Ariſto.iij. thopico. Item ibidem cuius finis eſt bon⁹ ipm qꝫ bonum. Item oia denoĩanda ſunt a fine. Unde poeta. Si finis bonus eſt totum laudabile tunc eſt. Nota finis in agibilibus hꝫ ſe ſicut principium in ſpeculabilibus.ſicut ergo intellect⁹ noſter naturaliter adheret primis principijs. ſic appetit⁹ noſter naturaliter adheret vltimo fini q eſt ſummum bonum. Nota ꝙ duplex eſt finis ſcilicet finis quo ⁊ finis gratia cuius omnia fiunt. Ille eſt eni vnus ſicut deus vel beatitudo.⁊ iſte finis appetit̃ ab omnibus ſub vna ratione inquãtũ bonum ſatiat appetitum hominis finis añt quo eſt operatio qua homines nituntur adipiſci finem gratia cuius ⁊ talis finis non eſt vnus ſicut non eſt vna operatio oĩum.iõ dicit ph.ꝙ cura hoĩm procedit diuerſo calle ad conſequendum vltimum finez. Nota illud ad quod omnes homines nituntur peruenire eſt bonum:quia bonum eſt qđ omnia appetunt.i. ethicoꝝ. Nota quia beatitudo habet rationem vltimi finis ipſa eſt tale bonuꝫ quo adepto nihil vlterius conſideratur.nam de ratione finis eſt eſſe vltimum ⁊ vltra illud quod eſt vltimum nihil eſt. ergo etiam opoꝛtet illud eſſe ſummum bonum:quia illud quo adepto nihil vlterius deſideratur eſt ſummum bonũ.tale autem eſt beatitudo. Nota quia beatitudo eſt bonum optimum pulcherrimuꝫ ⁊ delectabiliſſimũ ideo beatitudo eſt ſtatus perfectus ꝯgregatione oĩum bonoꝛuꝫ continens in ſe oĩa bona.ſi eni aliquod bonum ſibi deficeret non eſſet ſummum bonum. Hunc vti diximus. In iſta pte oñdit philoſophia ꝙ homines a vera felicitate diuerſis erroꝛib⁹ abducuntur dicens. Hunc ſcilicet ſtatum beatitudinis omnes moꝛtales ſicut diximus conantur adipiſci diuerſo tramite id eſt diuerſa via:quia cupiditas id ẽ appetitus veri boni naturaliter eſt inſerta mentibus hominum.ſed beatitudo eſt verum bonum:quia ſummum bonum.ſed deuius erroꝛ adducit homines ad falſa bona.

Cui ſi quid abfoꝛet ſummum bonũ eẽ non poſſet:quoniam relinqueret̃ extrinſecus quod poſſet optari. Liquet igit̃ eſſe beatitudinem ſtatum bonoꝝ omnium aggregatione perfectũ. Hunc vti diximꝰ diuerſo tramite moꝛtales oẽſ conantur adipiſci. Eſt eni mẽtibus hoĩꝫ veri boni naturaliter inſerta cupiditas ſed ad falſa deuius erroꝛ adducit.

Nota ꝙ beatitudo aggregat in ſe omnia bona:ideo eius cupiditas naturaliter eſt hominibus inſerta. Ubi tamen ſciendũ ꝙ beatitudinem continere oĩa bona poteſt intelligi dupliciter. Uno modo foꝛmaliter ſic non continet omnia bona:quia felicitas foꝛmaliter ⁊ eſſentialiter poteſt eſſe ſine bonis exterioꝛibus vt ſine diuitijs ⁊ ceteris bonis. Alio mõ intelligitur ꝯtinere ea virtualiter ita ꝙ beatitudo excellat oĩa bona ⁊ ſic eſt vera. Nota ꝙ phĩa hic vtitur quadam figura que dicitur epyteon dicendo deuius erroꝛ.nullus enim erroꝛ eſt qui non ſit deuius.vnde poeta. Fiet epyteon ſi dicas triſtia bella. Nota cum mens humana naturaliter deſideret verũ bonum nunq̃ tendit in falſum bonum:niſi inquantum ipſum eſtimatur eſſe verum bonum.talis autem eſtimatio eſt deuius erroꝛ:ergo deuius erroꝛ ad falſa adducit

Quorum quidem alij ſummuꝫ eſſe bonum nihilo indigere credẽtes. Vt diuitijs affluãt elaborant. Alij vero bonũ quod ſit digniſſimum veneratione iudicantes adeptis honoribus reuerendi ciuibus ſuis eſſe nitũtur. Sunt qui ſummuꝫ bonũ in ſũma potentia eſſe conſtituant: hij vel regnare ipſi volũt vel regnantib⁹ adherere conant̃. At quibus optimum quidem claritas videt̃ hi vl' belli vel pacis artibus glorioſũ nomen propagare feſtinãt. Plurimi vero boni fructũ gaudio leticiaqꝫ metiũtur. hi feliciſſimũ putant voluptate defluere.

Quorum quidem alij ſummum eſſe bonum. Hic philoſophia ponit diuerſas opiniones circa felicitatem oſtendens quõ hoies ꝑ errorem ad falſa bona ducebantur ſcdo oñdit q᷑ in talibus bonis poſuerunt beatitudinẽ. tertio oñdit ꝙ naturaliter eorum intentio tendebat ad verã beatitudinẽ. ſcda ibi. Quibus oibus. tertia ibi. Sed ad hoium ſtudia. Primo oñdit quõ hoies errabant circa falſa bona ſtatuendo i eis finem. ſcdo oſtendit quõ qdaꝫ fines adinuicẽ ꝑmutabant. tertio alia bõa fortuita reducit ad ꝑdicta. ſcda ibi. ſunt ẽt. tertia ibi. In his igitur. Primo dicit. Quoꝝ ſupple hoium q ducũt ad falſa bõa alij credentes ſummũ bonuꝫ eſſe nihilo indigere ipſi elaborant vt affluãt. i. abũdẽt diuitijs ponẽdo oẽm ſufficientiã eſſe in diuitijs ⁊ in hoc errabãt. Alij vero ſummum bonũ iudicãtes qd digniſſimuꝫ eſt veneratione id eſt honore tales adeptis honoribus nituntur eſſe reuerẽdi ſuis ciuibus putãtes in honoribus temporalibus veram dignitatem conſiſtere. ⁊ in h errabant. Sunt alij qui ſummũ bonũ ꝯſtituunt in ſũma potentia. hi conant̃ regnare vel adherere regnantib⁹ tanq̃ ꝯſiliarij vel familiares coꝝ ꝑ hoc putantes ſe eẽ vere potentes. ⁊ in hoc decipiunt̃. ſꝫ quib⁹ claritas i. fama videt̃ eſſe optimum bonũ illi feſtinant ꝓpagare. i. dilatare glorioſum nomen i. pulchrã famã artib⁹. i. ſtudijs belli ſic̃ viri militares vel artibus pacis ſicut ſapiẽtes mundi credentes ſe ꝑ hoc acquirere gloriã immortalẽ ⁊ decipiunt̃ ꝑ hoc. Plurimi vero. i. multi metiunt̃. i. menſurant fructũ boni gaudio ⁊ leticia exteriori hi putant. i. eſtimant feliciſſimum deflucre. i. abundare voluptate. i. delectatione corporali eſtimantes in hoc conſiſtere verum gaudium quod eſt erroneum. Nota quinqꝫ ſunt in qbus errantes a vero bono poſuerunt conſiſtere veram felicitatem. ſ. diuitie honores poteſtates gloria ⁊ voluptates. Quoꝝ ſufficiẽtia ſic accipitur. Cũ finis beat rõnem boni ſm diuerſitatem boni diuerſificat̃ finis. Eſt aũt triplex bonũ. vtile: delectabile: ⁊ bonum honeſtum. ⁊ illi q intendebant bono vtili poſuerunt felicitatem in diuitijs. ſed q intendebant bono delectabili ponebant voluptates. ⁊ in illis poſuerunt finẽ ⁊ felicitatem. Qui autem intendebant bono honeſto iſti diuerſificabantur quia bonum honeſtum eſt bonum ſm rationem. Ratio autem eſt duplex ſcilicet ſpeculatiua ⁊ practica. de bono honeſto qd conſiſtit in ſpeculatione non loquebantur iſti: quia tale bonum eſt latens. ipſi autem poſuerunt felicitateꝫ in bono honeſto qd eſt bonum rationis practice. tale ergo bonum vel conſiſtit in opinione hominum et

ſic eſt gloria.vel conſiſtit in exercitio actus realis ⁊ hoc ē dupliciter.vel eni ꝯſiſtit in exercitio ꝓprij actus circa alios: ⁊ ſic ē ptās.vel ꝯſiſtit i exercitio actus alioꝝ circa ſe:⁊ ſic eſt honor. Sunt etiam qui eoꝝ fines.In iſta pte oſtendit quō qdā ſ iſtorū fines iā dictos pmutabant.⁊ dicit.Sunt ēt aliqui q fines ⁊ cauſas finales pmutāt alterutro.i.adinuicē deſiderantes vnū ꝓpter alteꝝ.nam qdā deſiderant diuitias ⁊ voluptates ꝓpt̃ potētiā ⁊ ſūt alij q potētiā petunt i.deſiderāt cā pecunie.i. ꝓpter diuitias vel cā ꝓfe rendi nois.i.cauſa dilata tionis fāe. Nō ſm Ariſto.iij.ethi. Qualis vnuſquiſq; eſt talis finis vide tur ei.ſm ergo diuerſam diſpoſitiōem hoīm diuerſi fines eligunt̃.Illud au tē eligitur ꝓpter aliquem finem p qd aliquis videt̃ poſſe ꝯſequi illū finē. Cū igr̃ ponentes finem eē di uitias magis putabant eſſe diuitias ꝯſequi p potē tiam.ipſi appetebant po tentiam ꝓpter diuitias ⁊

Sunt ēt qui hoꝝ fines cāſq; alterutro pmutāt vt q diuitiaſ ob potētiā volup tateſq; dſiderāt vel q potētiā ſeu pecu nie cā ſeu ꝓferēdi nois petunt.In his igr̃ ceteriſq; talib⁹ humanoꝝ actuū vo toꝝūq; verſat̃ intentio veluti nobilitaſ fauorq; popularis q̄ vidētur quādā cla ritudinē cōpare.Vxor ac liberi qui io cūditatis gr̃a petūtur amicoꝝ vero qd ſctiſſimū qdē gen⁹ē nō iforțūa: ſ; in vir tute numeratur: reliquū vero vel potē tie cauſa vel delectationis aſſumitur.

ecōuerſo qbus videbat̃ ſe poſſe ꝯſequi potentiā p diuitias:ipſi appetebant diuitiaſ ꝓpter potentiā:⁊ ſic poſuerunt pmutationē iſtoꝝ finium adinuicem. In his igr̃ ceteriſq; talib⁹.Hic phia reducit oīa bona fortune in qbus ponunt hoīes felicitatē ad p̄dicta qnq;.⁊ di.In his igr̃ qnq; bonis ⁊ ceteris talibus.ſ.reducibilibus ad p̄dicta verſat̃ intentio actuum humanoꝝ ⁊ votoꝝ.i.deſiderioꝝ.⁊ manifeſtat exemplariter ꝙ alia reducantur ad ipſa di.veluti nobilitas ⁊ fauor popularis q̄ videt̃ compare quandam claritatē.i.gloriam.idō ſupple reducunt̃ ad gloriā;.vxor aūt ⁊ liberi.i. filij ſunt q̄ appetuntur gr̃a iocunditatis.i.cā voluptatis idō ad voluptatem reducuntur: ſed ſanctiſſimū genus amicoꝝ non numerat̃ inter bona fortune ſed numerat̃ in vir tute.reliquū vero qd cadit ſub exteriori fortuna illud aſſumitur:vel cā potētie ſicut eſt adminiſtratio officiorum:vel aſſumitur cauſa delectationis ſicut exercitium lu dorum:ſed bona corporis promptum eſt vt referātur.i.reducātur ad ſuperiora bo na:quia robur ⁊ magnitudo q̄ ſunt ſigna fortitudis corporalis vidētur p̄ſtarē valen tiam.i.potentiam.⁊ ſic ad potentiam reducuntur.ſic pulchritudo ⁊ velocitas viden tur preſtare celebritatem.i.gloriam ad quam reducuntur.ſalubritas aūt.i.ſanitas vi detur conferre voluptatem ad quam reducitur:⁊ ſic oīa bona fortune reducuntur ad predicta quinq;. Nota indigētia alicuius boni auget deſideriū illius boni. idō ſm variam indigentiam hominum variatur eorum deſiderium.vnde Ariſtoteles.i. ethico.dicit ꝙ egrotans ſanitatem:mendicus diuitias:conſcij autem ſibiipſis igno rantie eos qui magnum aliqd habent ſupra ſe admirantur.ſm ergo diuerſam diſpo ſitionem hominum felicitas ponebat̃ in diuerſis bonis fortune que tū ſub predictis

Iā vero corporis bona ꝓmptū ē vt ad ſupiora referant̄. Robur eni magnitudoqꝫ videntur p̄ſtare valentiā: ſalubritas voluptatem. Quibꝰ oībus ſolā beatitudinē deſiderari liquet. Nā ꝙ quiſqꝫ p̄ ceteris petit: id ſummū eē iudicat bonuꝫ. Sed ſummū bonū beatitudinē eē diffinimꝰ. Quare beatū iudicat eſſe ſtatū quē pre ceteris qſqꝫ deſiderat. habes igit̄ āte oculos ꝓpoſitā fore formā felicitatis hūane opes honoreſ potētiā gloriā voluptatesq̄ quidaꝫ ſolē ꝯſiderās Epicurꝰ ꝯſequēter ſibi ſummū bonū voluptatē eſſe ꝯſtituit: ꝙ cetera oīa iocūditatē aīo videāt̄ afferre. ſꝫ ad hoīꝫ ſtudia reuertar quoꝝ aīmꝰ ⁊ ſi caligante

bonis quinqꝫ cōprehēdunt̄. Nō lꝫ amici afferant iocunditatē tn̄ non ſunt cōputandi inter bona fortune. cū eni amicitia ſit virtus oꝫ ꝙ amici virtute acquirant̄. qđ autē virtute acqritur ꝑ virtutē conſeruat̄. ⁊ tale non pōt eē bonū fortuituꝫ. Itē amicitia fundata ſuꝑ bono honeſto ē ſctiſſima ⁊ in v̄tute numerat̄: ſꝫ amicitia fundata ſuꝑ bono vtili ⁊ delectabili fortuita eſt. Quibꝰ oibus ſolā btitudinem. In iſta pte ꝓbat phia ꝙ oēs p̄dicti q̄rebāt btitudinē in his bonis. et dicit. Oibus deſideranti bus predicta bona. liquet i. manifeſtum eſt ipſos deſiderare beatitudinē. naꝫ illud bonum qđ qſqꝫ petit. i. deſiderat pre ceteris illud iudicat eſſe ſummuꝫ bonū. ſed nos diffinimus ſummū bonū eſſe beatitudinē. q̄re ſtatū illuꝫ quem qſqꝫ deſiderat p̄ ceteris iudicat eſſe ſtatū bonū. i. btitudinē: ⁊ tunc recolligit bōa falſe felicitatis dicēs. Hēs ante oculos tuos propoſitam formā hūmane felicitatis. ſ. opes. honores. potētiā. gloriā. voluptateſqꝫ conſiderās Epicurus ꝯſtituit voluptatem eſſe ſūmum bonuꝫ eo ꝙ oīa cetera videbantur afferre. i. dare aīo iocūditatē. Nō ꝙ oēs appetentes p̄dicta bona appetebant beatitudinē. Nā quicqd aliqs eligit pre alijs h̄ videt̄ ſibi eē ſummū bonū. ſꝫ aliqs pre ceteris elegit diuitias: ergo diuitie videbant̄ ſibi ſummū bonū: aliqs honores. ⁊ ſic de alijs: ergo oēs p̄dicti appetebant btitudinē. Nō ꝙ p̄dicta bona vident̄ ꝯferre aliquā iocunditatē cū oīa videant̄ eē ordinata ad iocunditatē tanq̄ꝫ ad finē: ⁊ q2 in voluptatibus ē maxima iocunditas: iō Epicuri poſuerunt felicitatē ꝯſiſtere in voluptatibus. Sꝫ ad hoīum. Hic oſ̄dit phia ꝙ lꝫ hoīes in p̄dicto mō errent. tn̄ coꝝ intentio ſemꝑ fert̄ ad verā beatitudinē. ſcđo oſ̄dit vn̄ hoc ꝓueniat ibi. In q̄ q̄ſta ſit. p̄mo p̄mittit intentū ſuū. ſcđo declarat ibi. Non eni. p̄mo di. Ego reuertor ad ſtudia. i. ad intentōes hoīum: quoꝝ aīmꝰ ⁊ ſi ꝓ q̄uis memoria caligante. i. obſcurata ſupple deſiderio p̄ntium bonoꝝ: tn̄ ſꝑ repetit ꝑ naturalem inclinatiōnē ſummū bonū: ſꝫ ignorat quō illud repetat velut ebrius q ignorat quo tramite. i. q̄ via reuertat̄ domum. No. ſicut ebriꝰ ſcit ſe hīe domū ſꝫ ꝓpter defectum rōnis neſcit quō ad eam redeat. ſic hoīes aliquomō in generali ſciunt ⁊ cognoſcunt ſummū bonum: ⁊ naturaliter inclinantur ad illud tanq̄ꝫ ad principium a quo proceſſerunt: ſꝫ inebriati amore temporalium bonorum neſciunt quomodo ad id perueniant. Num eniꝫ videntur errare

ibi. Hic declarat intentum ſuum ſcilicet ꝙ omnes querentes predicta bona quere- bant aliquid quod proprie ꝯuenit ſūmo bono. Et primo oſtendit hoc de diuitijs di cens. Num pro nunquid iſti videntur errare per intentionem a ſummo bono qui nituntur nihilo indigere ratione cuius querebant diuitias: quaſi diceret non errant a ſummo bono. q2 nihilo indigere maxime competit ad ſummū bonum. vnde dicit.

memoria tn̄ bonū: ſūmū repetit ſ3 velut ebri⁹ domū quo tramite reuertat̄ ignorat. Nū eni vident̄ errare hi q nihilo indigere nituntur. Atq nō ē aliud qđ eq̄ pficere beatitudinē poſſit q̄3 copioſus bonoꝝ oīum ſtatus: nec alieni egēs ſed ſibiipſi ſufficiēs. Nū vero labunt̄ hi q qđ ſit optimū id ēt reuerentie cultu digniſſimū putāt. Mime. neq3. n. vile cō temnēdūq3 ē qđ adipiſci oim fere mortaliū laborat itētio. An i bōis nō eſt numerāda potētia: qd igr̄. Nū imbecillū ac ſine virib⁹ eſtimādū ē qđ oīb⁹ reb⁹ cō ſtat eē pſtāti⁹. An claritudo nihilipēdē da ē. Sz ſeq̄ſtrari neq̄t qn̄ oē qđ excellē tiſſimum ſit id ēt videtur eē clariſſimū

Atqui pro certe non eſt aliud qđ eque poſſit perficere beatitudinē q̄3 ſtatus copioſus oīum bonoru3 nec alieni egens ſed ſibi- ipſi ſufficiens. Tunc oſtē dit idē de honoribus di- cens. Num vero labunt̄ ſupple ab intentione ſum mi boni: qui illud quod ē optimum putant id etia3 eē digniſſimū cultu reue- rentie id eſt honoris. ⁊ re ſpōdet. Minime ſupple labuntur. neq3 eni3 eſt vi le ⁊ contemnendum qđ intentio omnium morta- lium laborat adipiſci. et ſic querentes honorem q̄ rebant aliquid quod eſt in ſummo bono: eo ꝙ ſū- mum bonum eſt honora biliſſimum. Tunc oñdit idem de potentia dicens

An pro nunquid in bonis id eſt inter bona non eſt numeranda potētia. quaſi dicat ſic. quid igitur eſt dicendū niſi ꝙ querentes potentiam etiam tendunt ad ſummum bonum: cum ſummum bonum ſit potentiſſimum. non enim iſtud eſt eſtimandum im- becillicum ⁊ ſine viribus id eſt ſine potentia qđ conſtat eſſe preſtantius id eſt poten tius omnibus rebus. Tunc oſtendit idem de gloria dicens. An claritudo id eſt gloria eſt nihilipendenda: ita vt querentes gloriam non tendant ad ſummum bonū quaſi diceret non eſt nihilipendenda. ſed nequit id eſt non poteſt ſequeſtrari id eſt negari quin omne quod eſt excellentiſſimum: illud etiam videatur eſſe clariſſimum id eſt glorioſiſſimum. Tunc oſtendit idem de voluptate dicens. Quid attinet dicere. quaſi diceret de ſe manifeſtum eſt beatitudinem non eſſe anxiam et triſtem nec ſubiectam doloribus ⁊ modeſtijs: ſed ſupple magis eſt plena voluptate et io- cunditate: et per conſequens querentes voluptatem et leticiam tendunt ad ſum- mum bonum. ꝙ autem iocunditas et voluptas includantur in ſummo bono pro- batur per locum a minori dicēs. Quonia3 in minimis rebus ſcilicet appetendis pa tet ꝙ aliquid appetitur quod delectat haberi ⁊ ipſo frui. Hec igitur ſunt que homi nes volunt adipiſci. Et ea de cauſa querunt diuitias: dignitates: regna: gloriam: et

Nā nō eē anxiā triſtēq₃ btitudinē: nec dolorib⁹ moleſtijſq₃ ſubiectā. Qd attiet dicere q̄m i minimis quoq₃ reb⁹ id appetit̄ qδ hr̄e fruiq₃ delectat. Atq₃ hec ſūt que adipiſci hoies volūt eaq₃ de cā diuitiaſ: dignitates: regna: gloriā: voluptateſq₃ deſiderant: q̄ p hec ſibi ſufficientiā: reuerētiā: potentiā: celebritatē₃: leticiā credunt eſſe venturā. Bonū eſt igit̄ qδ ta₃ diuerſis ſtudijs hoies petūt in quo q̄₃ta ſit nature vis facile mōſtra

voluptates: q̄ p hoc credunt ſibi eē venturā ſufficientiā: reuerentiā: potentiā: celebritatē ⁊ leticiā. bonū igr̄ eſt qδ hoies appetunt diuerſis ſtudijs. i. intētionib⁹. Nō q̄ ex tota iſta lr̄a pōt formari vna ratio. ſ. q̄ q̄rentes p̄dicta bona q̄runt btitudinē. rō ē iſta. Illi tendūt ad btitudinē q tendūt ad ſufficientiā reuerētiā: potentiā: celebritatē: ⁊ leticiā. ſ₃ appetentes p̄dicta bona. ſ. diuitiaſ: dignitates: regna. gloriā ⁊ voluptateſ tendūt ad ſufficientiā. reuerentiā ⁊ ſic de alijs ergo tendūt ad btitudinem. Maior ē nota. q̄ ſufficientia reuerētia ſunt ↄditiones btitudinis q̄ pfectiſſime reperiunt̄ in btitudine q̄rentes ergo ↄprietates btitudinis tendunt ad btitudinē. minor p₃ ex lr̄a. Nō q̄ q̄rentes diuitias ꝓpter ſufficientiā q̄rebāt in h̄ ſummū bonū naturali appetitu. q̄ in ſūmo bono eſt v̄a ſufficiētia. ⁊ in h̄ nō errabant. ſ₃ q̄ ſufficientia nō eſt vllius indigētie putabant ſibi ꝓuenire p diuitias: in h̄ errabāt. ſil'r q̄rentes dignitates ꝓpter reuerentiā naturali intētione q̄rebant btitudinē eo q̄ btitudo ē reuerendiſſima. ſ₃ q̄ ſūmam reuerentiam putabāt ſibi ſubuenire p dignitates tpales. iō in h̄ errabāt. ⁊ ſic intelligit̄ de alijs. In q̄ q̄₃ta ſit. Hic oñdit phia vñ h̄ ꝓueniat q̄ q̄₃tūcūq₃ intentio hoim ſit diuerſa: tñ intēdit in btitudinē ⁊ oñdit q̄ h̄ ꝓuenit ex vi naturaľ inclinatōis q̄ nulli auferri pōt. ⁊ di. In q̄. ſ. appetitu boni vel btitudis facile monſtrat̄ q̄₃ta ſit vis nature. cū l₃ ſint varie ⁊ diſſidentes. i. diſcordātes ſn̄e hoim de ſūmo bono: tñ hoies ↄſentiūt. i. ↄcordāt in diligēdo. i. diligent̄ appetēdo finē boni. i. btitudinē. Nō q̄ fine exn̄te vno pn̄t diuerſificari actōes tendētes in illū finē. ſi eni ꝓpter diuerſitatē actionū cēt diuerſitas finiū non cēt deuenire ad vnū finē: ſ₃ ꝓcederet̄ i infinitū in finib⁹. qδ p₃ falſū ex. ij. metha. ⁊ h̄ ē verū de fine gr̄a cui⁹ oīa fiunt: q̄ ille ē vn⁹ ⁊ nō de fine q̄ vt p̄us viſum ē. l₃ ergo ſint diuerſe ſn̄e ⁊ ſtudia hoim. tñ ↄueniunt i appetēdo vnū finem. ſ. beatitudinem.

Metrum ſcd̄m tertij libri.

q Vantas rerū flectat abenas. Hic icipit ſcd̄₃ metrū hui⁹ tertij qδ di pīdaricū ab inuētore. anapeſtū a pede p̄dn̄ante ⁊ eſt dimetrū qδ ↄſtat ex q̄ttuor pedibus: quorū duo ↄſtituūt vnū metrū: in q̄ metro phia ſupradixerat q̄ vis nature opatur q̄ intētio hoīum ſp tendit in bonū. iō hic cōmendat vim nature oñdens q̄ tāta eſt vis nature q̄ q̄₃tumcūq₃ res abducat̄ aſſuefactōe vel violētia ad aliqd ē ſibi p̄ter naturā: tñ ſibiipſi derelicta ſp redit ad illud qδ ineſt ſibi ſcd̄m naturā: ⁊ p̄mittit ſuam intentionē. ſcd̄o manifeſtat ꝓpoſitū. ibi q̄₃uis. p̄mo di. mihi phīe placet ꝓmere. i. manifeſtare cantu arguto. i. ſonoro lentis fidib⁹. i. cordis mente ſonantib⁹ q̄₃tas abenas i. naturales inclinatōes potēs natura flectat. i. regat qbus legib⁹ ꝓuida natura ſuat i. ↄſeruat imenſū orbē: ⁊ qbus legib⁹ natura ſtrigat ligāt ſingula irreſoluto nexu. i. cō

functiõe indiſſolubili. No. triplex eſt natura. natura naturans ſic eſt de⁹ a q̃ depẽdet celũ ⁊ tota natura. Alia ẽ natura naturãs ⁊ naturata ſil': ſicut celũ qd dr natura naturata inq̃tũ dependet a deo: ⁊ dr natura naturãs inq̃tũ influit naturis iſtoꝝ inferioꝝ. Alia eſt natura naturata tm̃ quã beatus Augu. ſic diffinit. Natura ẽ q̃dam vis ⁊ potentia diuit⁹ inſita reb⁹ creatis q̃ vnicuiq; rei ſuũ eẽ tribuit: q̃ cũ q̃ſq; male vtit malus eẽ indicat. in ꝓpoſito dictũ phie põt intelligi de natura tertio mõ dicta. lʒ q̃dã exponant ꝓ natura p̃mo mõ ſũpta. Itez leges nature h̃ vocat determinatões ⁊ ꝓprietates naturales cuiuſlʒ rei a deo ſibi ↄſtitutas. Quãuis peni pulchra. Hic phia manifeſtat ꝓpoſitũ p q̃ttuoꝛ exẽpla. ſcdo gñaliter ↄcludit ſimilit eẽ in oib⁹ aliis ibi. repetunt. Prima i q̃ttuoꝛ ptes ſm̃ q̃ttuoꝛ exẽpla q̃ patebunt. Primuʒ ẽ de q̃drupedib⁹ ſicut de leõib⁹. qui lʒ ex q̃dã aſſuefactione domẽt ita vt mitefcãt metuẽdo ſuũ magr̃ʒ: tñ ſi multũ offẽdãt redit eoꝝ crudelitas naturał ita vt ꝑ lacerãt dẽtib⁹ magr̃ʒ ſuũ. vñ di. i lra. q̃uis leones peni. i. libici geſtent. i. poꝛtent pulchꝛa vincula. i. cathenas in collo ⁊ captent. i. recipiant eſcas datas. i. poꝛrectas eis manib⁹ ſui magr̃i ⁊ q̃uis metuãt trucẽ. i. crudelem magr̃m leones inq̃ʒ ſoliti ferre. i. pati verbera magr̃i: ħ ſi cruoꝛ tinxerit. i. madidauerit hoꝛrida oꝛa. i. colla leonuʒ p nimia verbera. tunc ai leonũ reſides. i. q̃eti redeunt ad naturalẽ crudelitatẽ ⁊ leões meminere ſui. i. ſue nature graui fremitu. i. magno rugitu. ipſi lapſãt. i. ſoluunt colla ſolutis nodis. i. ruptis vinculis ⁊ p̃m⁹ ſuus domitoꝛ. ſ. magr̃ ille ibuit. i. recipit lacer. i. laceratus rabidas iras cruento dẽte. ſ. leonis. No ſm̃ Iſid. li. ethimo. peni ſũt hoĩes carthaginenſes. Eſt aũt carthago ciuitas libie ꝓpter qd leones libie vocat leones peni ⁊ huĩ leones libie facili⁹ domant. No q̃tumcũq; leones domenẽ ⁊ aſſuefactõe ducant a ſua crudelitate. ſi tñ afficiant cruoꝛe vel ſanguine redeũt ad naturalẽ crudelitatem. Que canit. Hic ponit ſcdm exẽplum qd eſt de volatilibus ⁊ ẽ tale. Auicula capta q̃ pꝛet naturã domeſticat q̃tumcũq; foueat delicĳs hoĩm: tñ hita opoꝛtunitate redit ad ſiluestreitatẽ. vñ di. in lra Ales garrula q̃ canit altis ramis ſi illa capta claudit in antro cauee. i. domũcula ſupple vt ibi maneat ad ſolaciũ hominum. licet ludens cura hominum miniſtret huic aui pocula illita id eſt linita melle ⁊ largas dapes miniſtret dulci ſtudio. ſi tñ illa auis ſaliẽs ex arto tecto. i. ex arta domũcula viderit gratas vmbꝛas nemoꝝ ipſa ꝓterit pedib⁹ ſuis eſcas ſpſas ⁊ ipſa meſta q2 ipſa fuit detenta req̃rit ſiluas ⁊ dulci voce ſuſurrat. i. cantat in ſiluis. No natura non aſſueſcit in ↄrium. ſi eni lapis centies milleſies ꝓĩciat ſurſum non aſſueſcit aſcendere ſurſũ. lʒ enim aliq̃ ↄſuetudine vel violentia natura poſſit ad tp̃s impediri

tur: cuʒ lʒ ſint varie diſſidẽteſq; ſñie: tñ in diligendo boni finem ↄſentiunt.

Metrum ſcdm libꝛi tertij.

Q̃tas rex flectat abenas Natura potẽs quib⁹ imẽſũ etas Legib⁹ oꝛbẽ ꝓuida ſeruet. Stringatq; ligãs irreſoluto: Singula nexu placet arguto Fidibus lentis pꝛomere cãtu. Quam uis peni pulchꝛa leones: vincula geſtent manibuſq; datas captent eſcas: metuentq; trucem. Soliti verbera fer

tamen ſemper inclinatur ad proprium opus.

Validis quondam viribus acta. Hic ponit tertium exemplum de vegetabilib⁹ ſicut de virga creſcente quod tale eſt. Licet virgula erecta per violentiam incuruetur: tamen relicta proprie nature ipſa ſurſum erigitur. Unde dicit in littera. Virga quondam acta id eſt coacta validis viribus ſupple hominis incuruantis eam ipſa flectit pronum cacumen ſed ſi dextra curuans remiſerit hanc ipſa ſpectat id eſt reſpicit celum recto vertice: quaſi diceret. depoſita violentia incuruantis virga redit ad naturalem rectitudinem. Nota q licet natura rerum inanimatarum non facile aſſueſcat in contrarium: tamen in hominibus rationabilibus multum facit aſſueſcendo vel conſueſcendo. quia licet aliquis ſit male complexionatus tamen per vſum et conſuetudinem abilitatur et complexio mutatur. vnde Seneca. Conſuetudo eſt altera natura. Cadit heſperias phebus in vndas Hic phia pbat intentum ſuum ponendo quartum exemplum in corporib⁹ celeſtib⁹ et eſt tale. Sol mot⁹ ab oriente in occidentem cadit in mare heſpericum. ſed naturali inclinatione redit ad orientem ſub noſtro hemiſperio. Unde dicit in lra. Phebus id eſt ſol cadit in vndas heſperias i. occidentales. ſed ſecreto tramite. i. ſecreta via. ſ. ſub terris rurſus. i. iterum vertit currum ſuum ad ſolitos ortus. i. ad ptes orientales. Nota q bo. hic loqtur more poetarum q dicebant ſolem tpe veſpertino deſcendere in mare occidentale vt ibi lauaret ſe a ſordibus et a puluere quo maculatus fuit exiſtens in noſtro hemiſperio. ſed hoc non eſt verum: qr ſic

re magrm. Si cruor horrida tinxerit ora reſides oli redeunt animi: fremituqz graui meminere ſui. Laxant nodis colla ſolutis Primuſqz lacer dente cruento: domitor rabidas imbuit iras. Que canit altis garrula ramis Ales cauee clauditur antro. Huic licet illita pocula melle largaſqz dapes dulci ſtudio: Ludens hominum cura miniſtret. Si tamen arto ſaliens tecto Nemora gratas viderit vmbras Sparſas pedibus proterit eſcas. Siluaſqz tantum meſta reqrit. Siluas dulci voce ſuſurrat Validis quondam viribus acta Pronum flectit virga cacumen. Hanc ſi curuans dextra remiſerit Recto ſpectat vertice celum. Cadit heſpias pheb⁹ in vndas Sed ſecreto tramite rurſus Currum ſolitos vertit ad ortus. Repetunt pprios qqz recurſus Reditu ſuo ſingula gaudent. Nec manet vlli traditus ordo: Niſi q fini iunxerit ortum. Stabilemqz ſui fecerit orbem.

Proſa tertia libri tertij

ſcit apparet ruditati hominum.. Repetunt ꝓprios queqȝ recurſus. Hic philoſo⸗phia concludit idem eſſe in omnibus alijs entibus: videlicet ꝙ omnia entia quocū⸗qȝ modo per violentiam ſeu aſſuefactionē a ſua abducantur natura. tamen ſibi de⸗relicta ſemper redeunt ad illud quod ineſt eis per naturam. Unde dicit in litera. Queqȝ. i. quelibet entia repetūt proprios recurſus id eſt naturales motus ⁊ ſingula id ē omnia entia gaudēt ſuo reditu ſupple rede⸗ūndo ad illud ſupple qđ conuenit eis ſecundum naturam. Nec vlli ma⸗net id eſt adeſt traditus ordo: niſi ꝙ ſuo fini iun⸗xerit ortum id eſt principium ⁊ fecerit ſtabilem or⸗bem id eſt circulationem ſui coniungendo finem principio. Nota ꝙ or⸗bis in propoſito eſt circu⸗lus vel linea circunducta rediens ad idem punctū a quo īcepit equaliter di⸗ſtans a medio. facit autē homo ſtabilem ſui orbem procedens a deo tanꝗ̄ a ſuo principio. tranſit' per temporalia ī quibus non ſiſtit ſed trāſit ad de⸗um tanꝗ̄ ad ſuum finem per contemplationē men⸗tis.

Os quoqȝ o terrena aīmalia Tenui licet imagine Ve⸗ſtruȝ tamen principium ſom niantis. Verūqȝ illuȝ beati⸗tudinis finem licet minime perſpicaci qualicūqȝ tamen cogitatio ne proſpicitis. Eoqȝ vos ⁊ ad verum bonum naturalis ducit intētio. ⁊ ab eo dem multiplex error abduit.

Conſidera nanqȝ an per ea quibus ſe homines adepturos beatitudinem pu⸗tant ad deſtinatum finem valeant per⸗uenire. Si enim vel pecunia vel ho nores ceteraqȝ tale quid afferant cui nihil bonorum abeſſe videatur. Nos quoqȝ fateamur fieri aliquos borū ad eptione felices.

Proſa tertia libri tertij.

v Os quoqȝ o terrena animalia. Jſta eſt tertia proſa huius tertij in qua ⁊ in alijs ſequentibus oſtendit ꝙ vera felicitas non ꝯſiſtit in illis que qdā putauerunt eſſe ſumma bona: ꝫ tamen eſt falſa felicitas in ipſis.

Et primo Philoſophia ea que dicta ſunt in metro adaptat ſpecialiter ad homines ⁊ cum hoc proponit intentum ſuum. Secundo probat ſuum intentum ibi. Pri⸗mum igitur. dicit primo. dictum eſt ꝙ omnia repetunt ſuum finem. vos quoqȝ o terrena animalia id eſt vos homines qui eſtis dediti terrenis ſomniatis id eſt im⸗perfecte cognoſcitis veſtrum principium licet tenui imagine id eſt exilij ſimilitudine ⁊ proſpicitis illum verum finem beatitudinis. licet cognitione minime perſpicaci tamen qualicūqȝ cognitione eoqȝ id eſt ideo naturalis intentio ducit vos ad verū bonum ⁊ multiplex error ab eodem vos abducit. Et tunc ꝓponit intētū ſuū dicens

Conſidera nāq; O Boeti an homines valeant peruenire ad deſtinatum finē; id eſt ad beatitudinem per ea quibus putant ſe adepturos beatitudinem. ſi enim pecunia vel honores ⁊ cetera afferunt quid id eſt aliquid tale cui nihil bonorum videatur abeſſe nos fateamur aliquos fieri felices adeptione bonorum bonorum: ſed ſi nō valent efficere id eſt facere quod promittunt ⁊ carent pluribus bonis nonne liquido id eſt manifeſte falſa ſpecies beatitudinis ī eis deprehenditur. quaſi diceret ſic. Nota principium oīum rerum quod eſt deus eſt vera beatitudo vt poſtea patebit. Tale principium quaſi ſomniando cognoſcitur ⁊ difficulter ad ipſum deuenit non enim perfecte in preſenti ſtatu ipſu; cognoſcimus: quia intellectus noſter habet ſe ad ipſum ſicut oculus noctue ad lumen ſolis. ex ſecundo methaphiſice. etiam ad tale; beatitudinem cum difficultate peruenitur. vnde Alanus in anticlaudiano dicit. Difficilis acceſſus ad hanc faciliſq; receſſus. Acceſſus paucis caſus patet omnibus inq̄. Vix aliquis tranſire valet: valet omnis ab illa Declinare via: que paucis premia multis. Clauditur arta nimis intranti larga ruine.

Quod ſi neq; id valent efficere quod promittunt boniſq; pluribus carent. Nonne liquido falſa ī eis beatitudinis ſpecies deprehenditur. Primum igitur teipſum qui pauloante diuitijs affluebas interrogo iter illaſ abūdantiſſimas opes nunq̄; ne animu; tuum concepta ex qualibet iniuria confudit anxietas. Boetius. Atqui inqua; tam libero me fuiſſe animo quin aliquid ſemper angeret remiſci nequeo. Philoſophia.

Primum igitur teipſum qui pauloante. Hic philoſophia probat intentum ſuum ꝙ iſta bona non efficiant quod promittunt. ⁊ per conſequens in eis eſt falſa beatitudo. Et primo oſtendit hoc de diuitijs. poſt idem de alijs bonis. Primo ergo probat ꝙ diuitie non conferunt ſufficientiam quam videntur promittere ⁊ propter quam appetuntur. Secundo probat ꝙ diuitie conferunt indigentiam. Tertio probat ꝙ indigentiam non auferunt. Secunda ibi. Atqui inquam tam libero me fuiſſe. Tertia ibi. Quis autem modus.

Primo intendit talem rationem. In illis non conſiſtit vera felicitas que non reddunt hominem ſibi ſufficientem. ſed diuitie ſunt huiuſmodi. ergo ⁊c. Maior eſt nota: quia felicitas eſt bonum ſufficientiſſimu; nullius egens. Minorē declarat in littera. ⁊ procedit philoſophia more dydaſcolico. id eſt interrogando ⁊ reſpondēdo. Et dicit ſic. Primum igitur teipſum Boetium interrogo qui pauloante diuitijs affluebas id eſt abundabas nunq̄ ne anxietas id eſt triſticia ꝯcepta ex aliqua iniuria confudit animum tuum inter opes abundantiſſimas. ⁊ reſpondit Boetius

Atqui pꝛo certo ego nequeo reminiſci me fuiſſe tam libero animo quin ſemper angerer.id eſt offenderer aliq̄.⁊ di.phia. Nonne tibi aliquid aberat qd abeſſe nō velles vel tibi aliquid aderat quod adeſſe noluiſſes. Reſpondet Boe. Ita eſt inqꝫ. Tunc philoſophia concludit dicens. Ideo illius quod aberat pꝛeſentiam deſiderabas huius autem quod aderat deſiderabas abſentiam. Dicit boe.ꝯfiteoꝛ inqꝫ. Et phia inquit. Eget vero.i. caret quod quiſqꝫ deſiderat. dicit Boe. Eget.⁊ phia. Qui vero eget aliquo nō eſt vſquequaqꝫ ſibi ſufficiens. Dicit Boe.minime ſupple eſt ſufficiens. Et Philoſophia. Tu itaqꝫ hanc inſufficientiam ſuſtinebas plenus opib⁹. Cōcludit ergo phia ex conceſſis dicens. Igitur opes nequeunt facere nihilo indigentem ⁊ ſibi ſufficientem.⁊ hoc erat quod pꝛomittere videbantur. Nota ꝙ oīs appetitus eſt rōne carentie. vnde illud quod quis habet ꝓpꝛie non deſiderat ſed magis amat. vnde Auguſtin⁹.ix. libꝛo de trinitate dicit. Item appetitus quo quis inhiat rei cognoſcende fit amoꝛ rei cognite.ideo dicit philoſophia. Eget vero quod quiſqꝫ deſiderat

Nonne quia aberat quod abeſſe nō velles vel aderat qd adeſſe noluiſſes. B. ita ē inqꝫ. Phia. Illius igitur pꝛeſentiam huius abſentiā deſiderabas. B. Confiteoꝛ inqꝫ. P. Eget vero inquit eo qd quiſqꝫ deſiderat. B. Eget inqꝫ. P. Qui vero eget aliquo non eſt vſquequaqꝫ ſibi ipſe ſufficiens. Boe. Minime inquā. P. Tu itaqꝫ hanc inſufficientiam plenus inquit opibus ſuſtinebas. Bo. Quid inquā. Philoſophia Opes igitur nihilo indigentē ſufficientēqꝫ ſibi facere nequeūt:⁊ hoc erat qd ꝓmittere videbantur. Atqui hoc quoqꝫ maxime ꝯſiderandū puto: ꝙ nihil hēat ſuapte natura pecunia: vt hi a quibus poſſidetur inuitis neq̄at auferri. B. fateoꝛ inquit. P. Quid ni fateare cū eam quotidie valentioꝛ aliquis eripiat inuito. Unde enim foꝛenſes querimonie niſi qd vel vi vel fraude a nolētib⁹

Nota phia dicit qui eget non eſt ſibi ſufficiens contra hoc diceret aliqs ſapiens eget:quia indiget bonis exterioꝛibus ſine quibus viuere non poteſt:⁊ tamen ſapiens ē ſibi ſufficiens per Senecam.ix.epiſtola qui dicit. Sapiens ſeipſo contentus eſt. Ad hoc dicendū ꝙ ſapiens indiget quibuſdam ad viuendum.ſed ad beate viuendum ſeipſo contentus eſt. Unde dicit Seneca nona epiſtola. Sapiens ſeipſo contentus eſt ad beate viuendum ſed non ad viuendum. Ad viuendum enim multis rebus illi opus eſt.ſed ad beate viuendum tantum contentus eſt animo ſano erepto et deſpicien te foꝛtunam. Atqui hoc quoqꝫ maxime. Hic pꝛobat philoſophia ꝙ diuitie conferunt indigentiam: et per conſequens non conſiſtit in eis felicitas cum felicitas ſit bonum ſine omni indigentia. Pꝛobat autem.in littera ꝙ pecunia confert indigentiam. Per hoc quia pecunia facit vt homo indigeat alieno pꝛeſidio

quo pecuniam ſuã tueatur ne ꝑ violentiã auferatur. vñ ſubdit in lr̃a atqui pro certe. ego puto hoc maxime conſiderandum ꝙ pecunia nihil habeat ſuapte natura id eſt in ſua natura vt nequeat auferri his inuitis id eſt nolentibus a quibus poſſidetur. dicit Bo. Fateor inq̃. ⁊. Ph. quid ni fateare. q. d. oportet vt fatearis cum quotidie aliquis valentior id ẽ fortior eripiat eã inuito. i. nolenti. vñ enim ſunt q̃rimonie forenſes. i. iudiciales niſi ꝙ pecunie erepte vi vel fraude repetunt̃ in iudicio. reſpõdet Boe. ita eſt inq̃. ⁊ phia Egebit igr̃ qſq; p̃ſidio. i. auxilio extrinſec⁹ petito q̃ tueat̃ ſuam pecuniaꝫ quã poſſet amittere. rñdet Boe. dubitari nequit. Tunc phia cõcludit ex dictis dicẽs. Igit̃ res eſt relapſa. i. mutata in contrarium. nam opes que putabantur ſibi facere ſufficientes faciunt potius indigentes alieno p̃ſidio. Nota illud quod ꝑ violentiam acquirit̃: põt per violentiã auferri: ſed pecunia ꝑ violentiam acquiritur. q2 dicit Ariſto. p̃mo ethico. ꝙ omnis pecunioſus eſt violẽtus. ergo violenter auferretur pecunia: propter quaꝫ violentiam fiunt querimonie forenſes. Ubi ſciendum ꝙ foruꝫ eſt locus rerum venalium. ſed forus eſt locus exercendarum litium coram iudice. Inde forenſis idem eſt ꝙ iudicialis. Quis autẽ modus eſt. Hic philoſophia probat ꝙ diuitie non auferunt indigentiã. ⁊ ſic per conſequẽs non conſiſtit in eis felicitas. ⁊ dicit quis eſt modus q̃ indigentia depellatur diuitiis. nunquid diuites nequeunt eſurire. quaſi dicat ſic nunqd non pñt ſitire quaſi dicat immo. nunquid membra pecunioſorum non ſentiunt frigus hybernum id eſt hiemale. quaſi dicat ſic. Sed tu inquies id eſt dices opulentis id ẽ diuitibus adeſt aliquid quo famem ſatient vt frigus repellant. Reſpondet philoſophia hoc modo. indigentia poteſt conſolari diuitijs ſed penitus auferri non poteſt. Nam ſi hec ſcilicet indigentia ſemper hyans id eſt deſiderans ⁊ poſcens aliquid expletur opibus. Neceſſe eſt tamen vt maneat indigentia que poſſet expleri. quia quantuncũq; ſitis

pecunie repetunt̃ erepte. Boe. Ita eſt inquã. P. Egebit igit̃ inquit extrinſec⁹ petito preſidio quo ſuã pecuniam quiſq; tueatur. B. Quis id inq̃ꝫ neget. P. At qui non egeret eo niſi poſſideret pecuniaꝫ quã poſſit amittere. B. Dubitari inq̃ꝫ nequit. P. In contrarium igitur relapſa res eſt. Nam que ſufficientes ſibi facere putabantur opes alieno potius p̃ſidio faciunt indigẽtes. Quis autem modus eſt quo pellatur diuitijs indigentia. Num eni diuites eſurire nequeunt. Nũ ſitire nõ poſſunt. Nuꝫ frigus hibernũ pecunioſoꝝ membra non ſentiunt. Sed adeſt inquies opulentis quo famem ſatient: quo ſitim frigusq; depellãt. Sꝫ hoc mõ cõſolari quidem diuitijs indigentia poteſt: ſꝫ auferri penitus non poteſt. Nã ſi hec hyans ſemper atq; aliquid poſcẽs opib⁹ expletur maneat neceſſe eſt que poſſit expleri.

diuitiis vel fames mitiget adhuc diues poſt ſitiet ⁊ eſuriet. ⁊ qđ nature nimium eſt auaricie nihil ſatis eſt. quare ſi opes non poſſunt ſubmouere. i. repellere indigentiã ſed faciunt indigentiã quid eſt. i. quõ eſſe poteſt ꝙ credatis eas pſtare. i. dare ſuffici entiã. q. d. nullomodo debet credi. Nota ꝙ omnis indigẽtia vel eſt indigentia na ture vel auaricie. Indigentia nature pauciſſimis ſuppleri poteſt eo ꝙ natura pau cis minimiſqꝫ ꝯtenta ẽ. vñ ꝓpter naturã non opoꝛ tet multum q̃rere diuitiaſ nec per diuitiaſ indigẽtia nature amoueri poteſt: ſi cut nec ipſa natura muta ri poteſt. Indigentia vo auaricie eſt q̃ nullomõ ex pleri põt: ⁊ ita diuitie eaꝫ amouere non pñt: iđ plus augent. q2 dĩ. Auaruſ nõ implebit pecunia. Nota ꝙ diuitie non ſolum non inducunt ſufficientiã ſed ne ĩnducũt ſapiẽtiã: q2 di cit Seneca. Quid ꝓſunt ſtulto multe diuitie dum per eas non poſſit fieri ſa piens.

Taceo ꝙ nature nimiuꝫ qđ auaritie ni hil ſatis eſt. Quare ſi opes nec ſubmo uere indigentiam poſſunt ⁊ ipſe ſuã fa ciunt: quid eſt ꝙ eas ſufficientiã pꝛeſta re credatis.

Metrum tertium libꝛi tertij

Q̃uãuiſ fluẽte diueſ auri gurgite
Nõ expleturas cogat auar⁹ opeſ
Queretqꝫ baccis colla rubꝛi littoꝛis
Ruraqꝫ centeno ſcindat opima boue.
Nec cura moꝛdax deſerit ſuperſtitem
Defunctũqꝫ leues nõ comitant opes

Metrum tertium tertij libꝛi.

Quanuis fluen te diues auri gurgite. Iſtud eſt tertium metrũ huius tertij qđ dĩ archiloycũ ab inuentoꝛe. iam bicũ a pede pđñante cui ꝯiungit metrũ elegiacũ in q̃ metro pbia iuebitur ꝯ auaros quos in pñti vita ſolicitudo diuitiaꝝ affligit ⁊ in moꝛte derelinqt. ⁊ dicit q̃uis di ues auarus fluente. i. abundante auri gurgite. i. multitudine cogat. i. ꝯgregat opes non expleturas ſuã cupiditatẽ. ⁊ q̃uis diues oneret. i. ꝑmat colla ſua baccis. i. gem mis pcioſis rubꝛi littoꝛis. i. rubꝛi maris: q2 gemme colligunt in littoꝛe rubꝛi maris. ⁊ q̃uis ſcindat. i. diuidat arando rura opima. i. agros fecundos centeno boue. i. cuꝫ centũ bobus adhuc cura moꝛdax. i. ſolicitudo non deſerit ipm ſupſtitẽ. i. viuentẽ ⁊ leues opes q̃ leuiter tranſeunt non comitant ipm defũctũ. i. moꝛtuũ. Nõ circa lraꝫ ꝙ gurges ſm Hugutionẽ ⁊ Iſido. in li. ethimologiaꝝ eſt locus alt⁹. i. ꝓfundus in flumine: ⁊ in ꝓpoſito ſignat abundantẽ affluentiã auri. Item ſm Hugui. bacca per duplex c. inuenit poſitum ꝓ fructu oliue vel lauri vel ꝓ quolibet fructu: aliqñ autem inuenit ꝓ gemma pꝛecioſa ⁊ ſic ſumit hic. Item diues auarus duplici malo pmi tur. in pñti vita ſemper ſolicitatur: ⁊ poſt moꝛtem nihil eum de diuitijs comitatur de quo diuite loquit Alanus in libꝛo de planctu nature dicẽs. vt loculis varia nũ moꝝ fercula donet: imponit ꝓpꝛio diues ieiunia ventri. Iteꝫ ioculat ocellis diues in argento ſed venter philoſophari cogitur.

Pꝛoſa quarta tertij libꝛi.

Pꝛoſa quarta tertij libꝛi.

Ed dignitates. Iſta eſt quarta ꝓſa huius tertij i qua probat phia ꝙ di
gnitates temporales non conferūt honorem ⁊ reuerentiam quam pro
mittere videntur. ⁊ per conſequenſ non ē in eis vera beatitudo. ⁊ p̄mo
proponit ꝙ dignitates faciunt honorabilem. ſecundo improbat illud. ibi. Nuꝫ vis
Primo dicit. Sed dignitates reddunt hominem honorabilem ⁊ reuerendum cui
prouenerit. Nota ho
nor eſt exhibitio reueren
tie alicui in teſtimonium
virtutis ſicut accipitur ex
quarto ethicorum. vel ali
ter. Honor eſt opinionis
beneffactiue ſignum. vt di
cit Ariſto. in libro rheto
ricorum. Quando enim
opinamur nobis poſſe be
nefieri ab aliquo ipſū ho
noramus. Sed reuerētia
eſt decēs ac matura gra
uitas ſecundum Tulliuꝫ
Num eſt vis ea magi
ſtratibus. Hic phia ipro
bat propoſitū quadrupli
ci via. ſ. ꝙ dignitates nō
cōferunt honorem ⁊ re
uerentiam. Primo quia
malis ſepe eueniunt. ſecū
do qꝛ per dignitates vi
cia improboꝝ innoteſcūt
tertio quia opiniōe hoīꝫ
vileſcunt. quarto quia tē
porum mutatione ſplen
dere deſinunt. ſecūda ibi
In quo. tertia ibi. atqꝫ vt
agnoſcas. quarta ibi. Sꝫ
hoc apud. Primo dicit
Num pro nunqd ea vis. i. talis virtus eſt magiſtratibus. i. dignitatibus vt inſerant
virtutes mentibus vtentium eis: vt depellant vicia quaſi diceret non. vnde ſubdit.
Atqui pro certe dignitates nō ſolēt fugare neqciam ꝭ potius illuſtrare. i. manifeſta
re. quo fit. i. ꝓpter quod fit vt nos indignemur eas ſepiſſime contigiſſe hoībus ne
quiſſimis. vnde Catullus qui erat vir ſapiens ⁊ virtuoſus Nonium qui erat homo
vicioſus appellat ſtrumā: lꝫ viderit ip̄m ſedentē in curuli id eſt in ſede dignitatis iu
diciaria. vides igitur q̄ꝫtum dedecus dignitates adijciant malis hominibus ⁊ ma
nifeſtant eos eſſe contemptibiles a bonis. atqui pro certe indignitas id eſt malicia
eorum minus patebit ſi nullis honoribus inclareſcant id eſt ſplendeant. O ho. nun
quid tu potuiſti tot periculis adduci id eſt affigi vt cum decorato id eſt tali viro

Ed dignitateſ honorabileꝫ reue
rendūqꝫ cui prouenerit reddunt
Nū ē vis ea magiſtratibus vt vtētiū
mentibus virtutes inſerāt vicia depel
lant. Atqui non fugare ſꝫ illuſtrare po
tius nequitiam ſolent. Quo fit vt in
dignemur eas ſepe nequiſſimis hoib⁹
cōtigiſſe. Unde catulus lꝫ i curuli no
nium ſedentem ſtrumam tamen appel
lat. Uides ne quantuꝫ dedecus malis
adijciāt dignitates. Atqui minus eoꝝ
patebit idignitas ſi nullis honorib⁹ cla
reſcant. Tu quoqꝫ num tandeꝫ tot pe
riculis adduci potuiſti: vt cum decora
to gerere magiſtratum putares: cū i co
menteꝫ nequiſſimi ſcurre dlatoriſqꝫ re
ſpiceres. Non eniꝫ poſſumus ob hono
res reuerentia dignos iudicare quos ip
ſis honoribus iudicamus idignos. At
ſi quem ſapientia preditum videres

magiſtratum gereres cum in eo reſpiceres mentē nequiſſimi ſcurre ⁊ delatoris.q.d.non. Nunqd poſſumus iudicare dignos reuerentia ob honores.i.ꝓpter dignitates quos iudicamꝰ indignos ipſis honoribꝰ.i.dignitatibꝰ.q.d.non.⁊ ſi quē videres ꝑditū ſapientia licet non haberet dignitatē. nūquid poſſes eū non reputare dignū reuerentia vel ſapiētia qua ꝑditus eſſet.q.d.nō poſſes eū iudicare indignū ſapiētia ⁊ virtute ſua:q2 ꝓpria dignitas ieſt virtuti quā virtus trāſfundit in eos qbꝰ fuerit adiuncta. ⁊ q2 populares honores hoc facere nequeūt liquet.i.manifeſtū eſt eos ꝓpriā pulcritudinem.i. dignitates nō habere. Nota ex littera poteſt formari talis ratio. Illud qđ adueniēs alicui non cōfert ⁊ nō adueniēs non aufert honorem illđ nō facit vere honorabilē. ſed dignitates non cōferūt honorē cui adueniūt: nec tollūt ſi nō adueniūt ergo ⁊c. minor ꝓbaẜ.q2 honor ſeqẜ virtutē ex.iiij.ethi.vnde viciosum nullo honore dignū reputamꝰ in quacūq3 dignitate fuerit. ſed ſolū virtuoſum etiam ſi non ſit in dignitate.cum igiẜ dignitates tēporales non cōferant virtutes nec tollant vicia:manifeſtū eſt ꝙ honorabilē non faciūt. Nota catulus erat vir ſapiens ⁊ virtuoſus qui noniū ſedentē in curuli ex animi indignatione vocabat ſtrumā eo ꝙ viro tam malicioſo collata fuit dignitas. Eſt aūt ſtruma cōgeries humoꝝ in collo.ſub hac aūt ſimilitudine ipſū appellabat ſtrumā.q2 in pectore habuit cōgeriē viciorum. Nota ꝙ rex theodoricus voluit quēdā noīe decoratū violēter tēdere in magiſtratū vt vna cū.B.rempublicā regeret.cuiꝰ neqciā.B.deteſtatus recuſauit ſibi aſſociari.ꝓpter qđ.B.multis iniurijs afflictꝰ fuit a rege theodorico. Nota ꝙ ſcurra ſecūdum huguitionē idem eſt ꝙ lecator vel vaniloquꝰ.ꝓprie aūt diciẜ qui ſequiẜ curiam gratia cibi. Nota ꝙ virtus facit hoīem reuerendū ⁊ nobilē non dignitas.q2 dicit Seneca.xliiij.epl'a.virtus non accepit platonē nobilē ⁊ reuerēdū ſed fecit. quis eñ eſt generoſus virtuoſus ⁊ dignꝰ niſi q ad virtutē eſt bene diſpoſitꝰ. Non facit hoīez nobilē atriū plenū famoſis ymaginibꝰ ⁊ nūmis.ſed animꝰ ⁊ virtus ſupra fortunam ſurgens. In quo illud.hic phīa ꝓbat ſecunda via ꝙ dignitates nō faciūt hoīez nobilem ⁊ honorabilē.q2 vicia improboꝝ manifeſtant di. in quo ſc3 ꝙ dignitas aduenit magis illđ eſt magis aduertēdū ꝙ ſi aliqs eo ē abiectior.i.vilior quo.i.q̄ztomagis cōtēniẜ a pluribꝰ cū dignitas nequeat facere imꝓbos reuerēdos ipſos facit deſpectiores quos pluribꝰ oſtentat.verū ꝓ ſed hoc non eſt impune. i.dignitas non facit hec impunita.q2 improbi parē vicē reddūt dignitatibꝰ quas ipſi cōmaculāẜ ſua cogitatōe

num poſſes eum vel reuerentia vel ea qua preditus eſt ſapientia non dignum putare. B. Minime. P. Ineſt enī dignitas ꝓpria virtuti quā ꝓtinꝰ in eos quibꝰ fuerit adiūcta trāſfundit. Quod q2 populares facere nequeunt honores: liquet eos ꝓpriam dignitatis pulcritudinem non habere. In quo illud eſt aīaduertendū magis. Nam ſi eo abiectiorē quo magis a pluribꝰ quiſq3 contēnitur cū reuerendos facere nequeat quos pluribus oſtentat: deſpectiores potius imꝓbos dignitas facit. Verū non impune

q.d. ſicut dignitas maculat improbos qꝛ eoꝝ maliciam manifeſtat: ſic econtra improbi cõmaculant dignitates. Nota q dignitates vicia improboꝝ innoteſcunt: qꝛ principatus virum oſtendit. cum igitur vicium faciat hoiem cõtemptibilẽ tẽporalis dignitas adueniens improbis facit eos deſpectiores. vnde Juuenalis poeta. Omne animi vicium tanto deſpectius in ſe crimen habet quanto qui peccat maior habetur. et

Reddunt nãq3 improbi pare3 dignitatibus vicem quas ſua contagione commaculant. Atq3 vt agnoſcas veram illam reuerentia3 per has vmbratiles dignitates nõ poſſe cõtingere ſic collige. Si quis multiplici conſulatu functus i barbaras natões forte deuenerit venerandũ3 ne barbaris honor faciet. atqui ſi hoc naturale munus dignitatibus foret ab officio ſuo quoquo gentium nullo modo ceſſarent. Sicut ignis vbiq3 terrarum nunq̃3 tamen calere deſiſtit. Sed quoniam id eis non propria vis ſed hominum fallax annectit opinio.

Seneca loco ignominie apud indignu3 eſt dignitas. Atq3 vt agnoſcas veram illam reuerentiam. hic phia probat tertia via q dignitates non faciũt reuerendum. quia opinione hoim vileſcunt. qui eñ dignitatibꝰ funguntᷣ q̃uis a ſuis honorentur. tamen apud extraneos homines non curantur vt ab illis qui ſunt alteriꝰ dioceſis. vnde di. Atq3 ꝓ certe vt tu cognoſcas vera3 reuerentiã que eſt beatitudo non poſſe contingere alicui homi: per has dignitates vmbratiles. id eſt tranſitorias ad modum vmbre. ſic collige. ſi quis homo functus. id eſt vſus multiplici cõſulatu. id ẽ dignitate deuenerit forte in barbaras nationes. id eſt extraneas gentes faci: ne honor conſulatus ipſum venerandum barbaris. q.d. non. Atqui pro certe. ſi hoc ſc3 facere reuerendũ barbaris eſt naturale munus dignitatibus nullo modo ceſſarẽt ab officio ſuo q̃quo. id eſt quocunq3 loco gentiũ ſicut ignis vbiq3 terraru3 nunq̃3 deſiſtit calere. i. cremare. Sed qm̃ id ſc3 reuerendũ facere eis annectit fallax opinio hoim ⁊ non propria vis illico. i. ſtatim vaneſcunt cum ad eos venerint qui non eſtimãt eas eſſe dignitates ſicut ſunt nationes barbarice. i. extranee. Nota q res non deſtituitur a ſua propria operatione. cum eñ operatio ſit finis habentis operationem. ſecundo celi ⁊ mundi. res deſtituta a ſua opatione deſtitueret a ſuo fine ⁊ ſic eſſet fruſtra. Si ergo facere reuerendum eſſet naturalis opatio dignitatũ vbiq3 gentiũ facerẽt hoies reuerẽdũ. ſed videmꝰ q dignitates q̃ faciunt aliquẽ reuerendum apud ſuos apud extraneos non faciunt ipſum reuerendum. Sed hec apud extraneas nationes. Hic philoſophia ꝓbat quarta via que ſumitur ex hoc q dignitates temporum mutatione ſordeſcunt. quod eñ magna olim fuit dignitas: moderno tempore pro nihilo reputatur. Unde dicit. Sed hoc quod dixi verũ eſt apud exteras nationes. id eſt extraneas. ſed inter eos apud quos dignitates orte ſunt non perpetuo durant. Atqui pro certe nam prefectura olim erat magna poteſtas apud romanos. ſed nũc eſt inane nomẽ ⁊ cenſus. id eſt precioſitas ſenatorũ nunc eſt grauis ſarcina que olim erat magna dignitas. ⁊ ſi quis

quondam curaſſet annonaꝫ populi qui dicebatur prefectus annone:ille magnus ha bebatur.nunc ea prefectura quid eſt abiectius.q.d.nihil.vt cū pauloante diximus nihil cū habet proprij decoris qđ opinione vtentiū nunc accipit ſplendorē nūc amit tit.ꝛ tūc epilogat di. Igitur ſi dignitates nequeūt facere reuerēdos vt patet ex ꝑma via. ſi ſordeſcunt contagione.i. vicio improboꝝ.vt patet ex ſecunda via.ſi deſinunt ſplendere mutatione tem porum vt docet quarta via.ſi vileſcunt eſtimatio ne gentiuꝫ vt patet ex ter tia via. quid eſt qđ habe ant in ſe expetēde. id eſt deſiderande pulcritudi nis nedum alijs preſtēt. q.d.nihil habēt in ſe pul critudinis.ꝛ ideo nec eā alijs preſtare poſſunt.

Nota ꝙ prefectura quondam erat magna di gnitas apud romanos.ꝛ dicitur ille prefect⁹ qui ceteris magiſtratibus p̄ fuit ꝛ oīs dignitates in ciuitate romana āncelle bat.Licet poſtq̄ꝫ iuli⁹ ce ſar impiuꝫ inuaſerat talis dignitas ad imꝑatorem transferebat ꝛ diminue batur ei⁹ poteſtas. ita ꝙ nomen illius dignitatis manſit ſine re.Iteꝫ ſena toria digitas magna fuit apud romanos.qꝛ offici uꝫ ſenatoꝝ prius fuit ho neſtuꝫ.ſcꝫ vtiliter cōſule re reipublice. ſed poſtea cōpulſi fuerūt ſenatores ad ſeruiēdū voluntati ꝑn cipis in dānū reipublice

Vaneſcunt illico cum ad eos venerint q̄ dignitates eas eſſe non eſtimant. Sed hoc apud exteras nationes. Inter eos vero apud quos orte ſunt num ꝑpetuo ꝑdurant. Atqui p̄fectura magna olim poteſtas nūc inane nomē ꝛ ſenatorii cen ſus grauis ſarcina. Si q̄s quondā ppl'i curaſſet annonam magnus habebatur. nunc ea prefectura quid abiectius. At enī pauloante diximus: quod nihil ha bet proprii decoris opinione vtentium nūc ſplendorē accipit.nunc amittit. Si igitur reuerendos facere nequeūt digni tates: ſi vltro improboꝝ contagione ſor deſcunt: ſi mutatione tempoꝝ ſplēdere deſinunt: ſi gentiū eſtimatione vileſcūt quid eſt quod in ſe expetende pulcritu dinis habeant nedum aliis preſtent.

Metrum quartum tertii libri.

Q̄uāuis ſe tirio ſuperbus oſtro
Comeret: ꝛ niueis lapill'. Inui
ſus tamē oībus vigebat Luxurie nero
ſeuiētis. Sed quōdaꝫ dabat improbus

Metrum.iiij.tertij libri.

Quamuis ſe tirio ſuꝑbus oſtro. Hic incipit quartū metrū hui⁹ tertij qđ
q dicitur metrū valenticū ab inuentore.dactilicū a pede predn̄ante.tetra metrum a nūero pedū in quo metro. P.cōfirmat ꝑ exemplū ꝙ digni tates non faciunt vere reuerendū ꝛ ꝑ cōſequēs nō eſt beatitudo que renda in eis.qꝛ dignitates aduenicbāt. Ne qui peſſim⁹ erat ꝛ ab eo alijs cōferebant vñ.d.in lit.q̄uis ſuꝑbus nero ſeuiētis luxurie comeret.i.ornaret ſe oſtro tirio.i.pur

pura tincta in ſanguine tyri ⁊ q̄uis comeret ſe niueis lapillis.id eſt albis margaritis tamen ipſe vigebat oibus inuiſus.id eſt odioſus.nam improbus Nero dabat verendis patribus.i.reuerēdis ſenatoribus curules.i.tales dignitates ꝓpter quas ſedebāt in curulibus indecores.q2 ab indigno dabanť.Quis igiť putet.i.reputet iſtos bonores beatos quos miſeri.i. improbi ⁊ vicioſi tribuūt.q.d.nullus. Nota di.Neronē ſeuientis luxurie. q2 eps lincoñ.noie ꝑculſus narrat ꝙ Nero oia theatra ytalie ⁊ grecie pluſtrans aſſumpto vario decore veſtitus citbariſtas.traǵidas.⁊ aurigas ſepe ſuperaſſe viſus eſt tantis libidinibus exagitatus vt nec a matre nec a forore abſtinuiſſe videbatur reuerentia cōſanguinitatis virū in vxores duxerat ⁊ ipſe a viro in vxorem receptus eſt. ⁊ fuit luxurie tam incffrenate vt retib9 aureis piſcareť que purpureis funib9 extrahebāntur ⁊ lauabāt ea frigidis ⁊ calidis vnguentis que nunq̄3 minuſq̄3 mille talētis cōfecit.⁊ nibilominuſ ipſe nero tam vicioſus dignitatem imperiale3 adeptus eſt.ymo etiam aliis dignitates largitus eſt.

verendis Patrib9 indecores curules.
Quis illos igitur putet beatos
Quos miſeri tribuunt honores.

Proſa quinta tertii libri.

AN vero regna regūq3 familiaritas efficere potentem valent. Quid ni quādo eorum felicitas perpetuo perdurat. Atq̄ plena eſt exemplorꝫ vetuſtas.plena etiam preſens etas qui reges felicitatem calamitate mutauerit O preclara potentia que nec ad conſeruationē quidem ſui ſatis efficax inuenitur:ꝙ ſi hec regnorū poteſtas beatitudinis autor eſt:nōne ſi qua parte defuerit felicitatē minuat:miſeriā importet. Sed q̄3uis late humana tendantur imperia:plures neceſſe eſt gētes relinquis quibus regum quiſq3 non imperet.

Proſa quinta tertij libri.

An vero regna

a Hec eſt quinta proſa hui9 tertij in qua oñdit pbia ꝙ regnu3 ⁊ regū familiares non conferant veram potentiā quā ꝓmittunt ⁊ ꝓpter quā appetunť Et primo oſtendit veram potentiā non eſſe in regnantibus.ſecūdo ꝙ non in regū familiarib9.ibi. Nam qd ego.ꝙ aūt in regnātib9 nō ſit vera potentia ⁊ p cōſequēs nec beatitudo ꝓbat quattuor vijs.pma ſumiť ex puitate duratōis regnātiū. ſecūda ſumiť ex puitate extenſiōis.tertia ex ānexione timoris.quarta ex defectu ſecuritatis.ſecunda ibi.ꝙ ſi hec.tertia ibi.expertus ſortis.quarta ibi.Atqui vellent.pmo ꝓponit intentū p modū queſtionis.An regna ⁊ regu3 familiaritas valēt efficere potentē. ⁊ reſpōdet ironice.quid ni.i.quare non efficerēt potentē qñ corꝫ felicitas.i.poteſtas ppetuo perdurat:qđ ſupple nunq̄3 cōtingit.vñ ſubdit.atqui ꝓ certe vetuſtas plena eſt exēplorꝫ ⁊ etiā pſens etas qui reges mutauerint ſuā felicitatē calamitate. ⁊ ſubdit. O preclara eſt potentia loquēdo ironice que nec inueniť ſatis efficax ad cōſeruationem ſui. No

ta nulla felicitas ꝑpetuo ꝑdurat ſaltem temporalis.hoc patuit prius exẽplo vetuſta-
tis poſito de creſo rege lidoꝝ.hoc etiā patet exẽplis eoꝝ qui erant tẽpore boe. ſicut
de imperatorib⁹ romanis qui crebro circa tẽpora ſua mutabāt nūc bellis nūc iſidijs
oppreſſi vel alio modo obiecti.⁊ idem teſtat̃ Gaufredus in poetria di.hoc vnū pſci
re potes ꝙ nulla poteſtas Eſſe moroſa poteſt ſivis exẽpla priores.Reſpice fortunas
emicui illa prioꝝ. Florida ꝓſperitas minos ſub uertit athenas. qđ ſi hec regnoꝝ poteſtas. hic oñdit ꝙ ptās regia non eſt vera poteſtas nec beatifica ꝓpter ꝑuitatẽ extẽſiōis eius d.ꝙ ſi hec poteſtas regnoꝝ eſt auctor.id eſt cauſa beatitudinis nōne ſi qua pte defuerit regia poteſtas ipſa minuat felicitatem ⁊ inducat miſeriam.q.d.ſic. ſed ꝗuis humana impia late tendantur.tamẽ neceſſe eſt p̄res gentes relinq quib⁹ quiſ qȝ regū non impat. nō ei poteſt eſſe ꝙ vn⁹ oībus impet.qua autẽ pte deſi-

Qua vero parte beatos faciẽs deſinit poteſtas hac impotentia ſubintrat que miſeros facit.hoc igitur modo maiorẽ regibus ineſſe neceſſe eſt miſerie portionem: expertus ſortis ſue periculorū tyrannus regni metus pẽdẽtis ſupra verticem gladij terrore ſimilauit.Que eſt igitur hec poteſtas que ſolicitudinum morſus expellere: que formidinum aculeos vitare nequit. Atqui vellent ipſi vixiſſe ſecuri ſed nequeunt.Dehinc de poteſtate gloriātur an tu potentẽ cẽſes quẽ videas velle qđ non poſſit efficere

nit poteſtas faciens beatos hac pte ſubintrat impotẽtia faciens miſeros. hoc ergo mō neceſſe ẽ in regib⁹ eſſe maiorẽ portionẽ miſerie ꝗ̄ felicitatꝭ cū in maiori pte ſint impotentes. Nota ꝙ ſi poteſtas regia efficit beatū ergo vbi eſt defectus poteſtatis regie ibi erit defectus beatitudīs.cuȝ igit̃ plures ſint gentes ſup quas non eſt poteſtas vnius regis ꝗ̄ que ſubiaceāt ſue poteſtati. ſequit̃ ꝙ rex in maiori pte erit miſer ⁊ nō beatus.igit̃ in poteſtate regia non cōſiſtit vera beatitudo.Exptus ſortis.hic oſtendit ꝙ in regnantibus non ſit vera poteſtas ꝓpter annexionem timoris p exemplum di. quidā tyrānus.ſcȝ dyoniſius exptus ſue ſortis.i.fortune quātuȝ eſſet anxia piculoꝝ metus.i.timoris ſui ipſe ſimilauit.i.ſimilitudine demōſtrauit terrore gladij ſupra verticem pendẽtis.Que eſt igitur hec poteſtas que nequit expellere morſus.i. corroſiones ſolicitudinū nec poteſt vitare aculeos.i.ſtimulos formidinuȝ.i.timoꝝ.q.d. exilis id eſt ꝑua eſt talis poteſtas. Nota ꝙ dyoniſius fuit quidā rex qui cum requireret a quodā ſuo familiari quare ſemp triſtaretur cum tamen ſemper haberet beatam vitam.Iſte dyoniſius volens ſibi deſignare cauſam ſue triſticie iuſſit eum poni inter epulas lautas ⁊ ſibi ſupra verticẽ iuſſit ſuſpendi gladiū accutum tenui filo.Iſte viſo gladio ꝑterritus epulari neqȝ letari potuit.cui dixit dyoniſius.Talis em̄ eſt vita mea quaȝ tu beatam putabas.ſemper em̄ mortem mihi imminentem preuideo.Conſidera ergo quomodo felix eſſe poterit qui timere non deſinit.Atqui vellent ipſi.Hic philoſophia oſtendit idem quarta ratione que ſumitur ex defectu ſecuritatis dicens. Atqui pro certe ipſi reges vellent vixiſſe ſecuri. ſed nequeunt. id eſt non poſſunt

debinc.i.ex quo ſequiẗ ꝙ ſecuri eſſe nõ poſſunt qñ gloꝛiaẗ de ſua poteſtate qđ non eſt faciendũ.qđ ꝓbat di.An.i.nũquid tu potentem cenſes.i.iudicas illũ quẽ videras efficere.i.pficere velle qđ non poteſt.q.d.non eſt potens.An.i.nũqd illũ cenſes potentẽ qui ambit.i.circũdat latus ſuũ ſatellite.i.mľtitudie qui plꝰ metuit illos quos ipſe terret:qui vt videaẗ potẽs ſitus.i.locatus eſt in manu ſeruientiũ.q.d.non eſt potens

Potentẽ cenſes qui ſatellite latus ambit. Qui quos terret ipſe plus metuit: Qui vt potẽs eſſe videatur in ſeruientium manu ſitus eſt. Nam quid ego de regũ familiaribꝰ diſſeraʒ:cuʒ regna ipſa tante imbecillitatis plena demonſtrem Quos quidẽ regia poteſtas ſepe icolumis ſepe autẽ lapſa ꝓſternit. Nero ſenecaʒ familiarẽ pꝛeceptoꝛemqʒ ſuuʒ ad eligende moꝛtis coegit arbitriuʒ. Papianũ diu inter aulicos potentem militũ gladiis Anthonius obiecit. Atqui vterqʒ potentie ſue renunciare voluerunt. Quoꝝ ſeneca opes etiaʒ ſuas tradere Neroni ſeqʒ in ocium conferre conatus eſt: ſed dum ruituros moles ipſa trahit: neuter quod voluit effecit.

Nota ex littera poteſt foꝛmari talis ratio. Illud qđ non facit hoiem ſecurũ hoc non facit vere beatuʒ.ſed potẽtia tẽpoꝛalis eſt hmõi: igiẗ ⁊c̃.cõſequẽtia eſt nota. qꝛ quãto maioꝛ potentia tanto minoꝛ ſecuritas. Nota reges ſecuri eſſe nõ poſſunt. qa incõmoditates iminẽtes non poſſunt non foꝛmidare. Narrat em̃ valeriꝰ de dyoniſio ſupꝛadicto ꝙ intãtũ timuit tonſoꝛes barbaꝝ ꝙ filias ſuas docuit ꝺtõdere barbas.ipſiſ autẽ ſeneſcentibus pꝛecepit vt barbã ⁊ capillos ſibi aburerent ⁊ lectum cubicularẽ in lata foſſa fecit in quẽ ſe ligneo ponte recepit.qꝛ ſatellites ⁊ barbaros timuit. Nam quid ego de regum. Hic phĩa oſtendit ꝙ in familiaribus non conſiſtit vera potentia.ſecundo excludit quandaʒ obiectioneʒ.ibi.An pꝛeſidio.ꝓbat ergo ꝙ familiaritas regũ non facit eſſe vere potentẽ cum hmõi familiaritas non poſſit retineri ad nuptum ⁊ ipſa retenta frequenter vergit in nocumentum.dicit ergo. Nam quid ego diſſeram.id eſt dicam de familiaribꝰ regum cum ipſa regna demonſtrem eſſe magne imbecillitatis quos ſcʒ familiares regũ regia poteſtas incolumis.id eſt ſana ſepe ꝓſternit.⁊ ipſa regia poteſtas lapſa etiã ꝓſternit ipſos.quomõ autẽ regia poteſtas incolumis deſtruat ſuos familiares docet per exempla dicens. Nero coegit ſenecaʒ familiareʒ ſuuʒ pꝛeceptoꝛeʒ.id eſt magiſtꝝ ad arbitriũ eligende moꝛtis. Anthonius imperatoꝛ obiecit gladijs militũ Papianũ ſuuʒ familiareʒ diu potenteʒ inter aulicos.cũ auteʒ vterqʒ ſeneca ⁊ papianus vellent renũciare ſue potentie pꝛopter crudelitateʒ pꝛincipuʒ voluerunt ſe ſubtrahere ab eis quoꝛuʒ duoꝛuʒ Seneca conatus eſt opes ſuas tradere neroni vt ipſum placaret et voluit ſe conferre in ociuʒ.i.in vitam ſolitariaʒ.ſed dum ipſa moles.i.magnitudo potẽtie trahit ipſos ruituros.id eſt caſuros neuter effecit qđ voluit.que eſt ergo iſta potentia quã habentes ꝑtimeſcunt:quã cuʒ habere velis non ſis tutus vt cuʒ deponere

cupias vitare non poſſis vt patuit de Seneca ⁊ papiano. Nota nero fingebat ſe magiſtrū ſuū ſenecā timere poſtq̄ꝫ impator factus eſt ſicut in puericia. vnde mādauit ſibi vt genus mortis eligeret quia viuere non poſſet. Seneca cibo ⁊ potu ſaciatus aperire fecit venā ⁊ bibens de anulo venenoſo interijt. Antiqui em̄ potētes ⁊ nobiles ſub gēma anuli venenū portabāt. vt ſi quid aduerſi eis cōtigiſſet ad mortē cōfugerēt

Que eſt igitur iſta potētia quā pertimeſcunt habētes quā nec cū habere velis tutus ſis. et cū deponere cupias vitare nō poſſis. An preſidio ſunt amici quos non virtus ſed fortuna cōciliat. Sed quē felicitas amicū fecit: infortunium faciet inimicum. Que vero peſtis efficatior ad nocendum q̄ꝫ familiaris inimicus.

Metrum quintum tertii libri.

Qui ſe volet eſſe potentem
Animos domet ille feroces.

Item Anthonius exiſtēs impator in ſuos tirānizauit qui papianū familiarē ſuū diu inter aulicos potentē gladijs militū occidi fecit. ex quibus patet quō regia poteſtas incolumis ſepe ſuos familiares pſternit. Quō aūt regia poteſtas lapſa pſternat ſuos familiares: ex h̄ patet. cuꝫ em̄ familiares imitant̄ regiaꝫ poteſtateꝫ neceſſe eſt vt ipſa deficiēte etiaꝫ ipſi familiares deficiant. An preſidio ſunt. hic phīa excludit obiectiōneꝫ. Poſſet em̄ aliquis dicere q̄ homo poteſt cōſeruari in ſua potentia per amicos. vnde q̄ aliqui pdunt poteſtatē eſt ꝓpter defectū amicoꝝ. hoc excludit phīa di. q̄ hoc non poteſt eſſe veruꝫ de amicis qui fortuna cōciliantur. de amicis autē qui virtute cōciliantur non eſt hic loquendū cum non computentur inter bona fortune de quib⁹ hic loquit̄. vñ di. in lit. An p̄ſidio. i. auxilio ſunt amici quos non virtus ſed fortuna cōciliat. q. d. non. hoc ꝓbat p locuꝫ ab oppoſitis ſic. Quē felicitas. i. fortuna fecit amicū illū infortuniū faciet inimicū. que vero peſtis eſt efficatior ad nocendū q̄ꝫ familiaris inimicus. q. d. nulla q̄ inimicitiā illius cauere non poſſum⁹ cuꝫ ei cōſtent ſecreta ꝓpter familiaritatē. Nota de amicis ſophiſticis loquit̄ Seneca. ix. epl'a. Qui vtilitatis cauſa aſſumpt⁹ fuerit tamdiu placebit q̄ꝫdiu vtilis fuerit. amicoꝝ turba florentes circūſedit. ſed circa euerſos ſolitudo eſt. vñ poeta. Nam p̄cio queſitus amor cuꝫ munere ſedit. Inq̄ꝫtū durat largitio durat amic⁹. alter poeta. Duꝫ fortuna tonat fugiētes terret amicos. Nam qs amet quos nō vera ꝓcella docet. ⁊ alter poe. Duꝫ zephirus flabat multis ꝯmitabar amicis. Aſt oīs aqlo turbine flāte fugat. ⁊ Orati. Horrea formice nunq̄ꝫ ad inania tendūt. Null⁹ ad amiſſas ibit amicus opes. q̄ autem familiaris inimicus multum noceat di. poeta. Plus nocet vt noſtis ad cuncta domeſticus hoſtis. Et res ipſa docet qualiter ipſe nocet.

Qui ſe volet eſſe potentē. Hic incipit metrū. v. Metrū. v. iij. libri.
q huius tertij qd̄ dicit̄ pamāticū ab inuētore. anapeſtū a pede p̄dn̄ante. catalecticū q̄ vna ſillaba deficit ad metri pfectionē. In quo metro phīa oſtēdit quō vera potentia ſit acqrēda. d. q̄ vera potētia cōſiſtit in reprimendo vicioſos mor⁹ vel cōcupiſcētias inordiatas. q̄ ſine hoc nullus eſt vere potēs q̄ꝫtūcūq̄ꝫ dn̄etur. dicit

Ergo ille qui volet eſſe potentem domet animos feroces.id eſt crudeles quia crudelitate homo aſſimilatur feris nec ſummittat colla victa libidine cōcupiſcentie fedis habenis.i.vicioſis motibus.licet em̄ tellus indica.i.terra indie tremiſcat tua iura longe id eſt licet poteſtas tua extendat ſe ad indias.⁊ licet tibi ſeruiat vltima thile que eſt inſula vltra britaniā vbi ſol facit ſolſticiū eſtiuū ⁊ vltra non ꝓgreditur.tamen non poſſe pellere atras curas.i.obſcuras ſolicitudines ⁊ fugare miſeras querelas ꝓuenientes ex aduerſitate fortune nulla eſt potētia Nota ꝙ vere potens eſt qui ſenſualitatē ſubicit rationi. vnde Sene. Si vis oīa tibi ſubicere ſubice te rationi.Mľtos em̄ rexeris ſi ratio te rexerit.⁊ Ariſtote.iij.ethicoꝝ di.Quēadmodū puerū oportet viuere ſecūdū pcepta pedagogi ita oportet concupiſcibile conſonare rationi.Item Seneca. Magnum imperium regit qui ſibiipſi dn̄atur. Fortior eſt qui cupiditatem vincit q̄ꝫ qui hoſtem ſubicit. eſt em̄ difficilimū vincere ſeipſum. ⁊ Salomon.fortior eſt expugnator ai expugnatore vrbiū.

Nec victa libidine colla
Fedis ſummittat habenis.
Etenī licet indica longe. Tellus tua iura tremiſcat. Et ſeruit vltima thyle.
Tamen atras pellere curas:
Miſeraſq; fugare querelas
Non poſſe potentia non eſt.

Proſa ſexta libri tertii.

Loria vero q̄ꝫ fallax q̄ꝫ turpis eſt. Unde non iniuria tragicus exclamat. O gloria milibus mortaliū nihil aliud facta niſi aurium inflatio magna. Plures enim magnum ſepe nomen falſis vulgi opinionibus abſtulerunt: quo quid turpius excogitari poteſt. Nam qui falſo predicantur: ſuis

Proſa ſexta tertij libri.

G

Loria vero q̄ꝫ fallax.Iſta eſt ſexta proſa huius tertij in qua philoſophia oſtendit ꝙ gloria mundana non ſpectat ad veram beatitudinem nec facit vere beatum.Et primo oſtendit hoc de gloria proprie virtutis.ſecundo de gloria que prouenit ex nobilitate ſanguinis.ibi. Iam vero.Primo oſtendit intentum de gloria que prouenit ex laude falſe virtutis. Secundo de gloria que ex veris meritis procedit.ibi.que ſi etiam. Primo intendit talē rationem.Illud qđ eſt fallax non ſpectat ad beatitudinē nec facit beatū. ſed gloria falſe acquiſita eſt fallax.igitur ⁊c.vnde di.in lit. Gloria vero q̄ꝫ fallax ſit ⁊ q̄ꝫ turpis ſupple ſatis patet.ꝙ autē ſit fallax probat auctoritate cuiuſdam poete qui tragedias cōpoſuit di.Unde quidam tragicus exclamat ⁊ ponit auctoritatē eius in greco que tantum ſonat in latino. O gloria in milibus hominū nihil aliud facta eſt q̄ꝫ magna auriū inflatio.qđ manifeſtat dicēs.Plures em̄ magnū nomen.i.gloriā abſtulerunt. id eſt falſe receperunt falſis opinionibus vulgi.⁊ oſtendit ꝙ hmōi gloria ſit turpis dicens.Quo ſcꝫ iam dicto ſcꝫ habere gloriam falſis opinionibus quid turpius excogi

tari poteſt.q.d.nihil. Nam qui falſo predicantur.id eſt laudantur neceſſe eſt vt erubeſcant ſuis laudibus. Nota ꝙ ſecundū Tullium gloria eſt frequens fama cum laude.⁊ eſt duplex vana ⁊ vera. Vana gloria eſt que nullo conficiente procedit in eſſe. Vera eſt que nullo conficiente non procedit in eſſe. Fama autē eſt cognitio alicuius non ſolum in propinquo ſed etiam in remoto. Nota ꝙ fama inducit falſam gloriā falſa gloria erubeſcentiā Nam erubeſcētia eſt crimen ingloriationis cauſatum ex aliquo turpi perpetrato. Cum autē aliqs ſe cognoſcat falſe acquiſiſſe gloriam.tunc hoc timet manifeſtari ex cuius manifeſtatōe incidit in ingl'iationē ⁊ verecundiā. Que ſi etiaꝫ meritis conqueſite. Hic philoſophia probat ꝙ gloria meritis acquiſita non ſpectat ad beatitudinem intendens talem rationeꝫ. Illud nō ſpectat ad beatitudineꝫ de quo nulla eſt cura ſapienti.ſed de gloria etiaꝫ meritis acquiſita nulla ē cura ſapienti.ergo ⁊c.maior eſt nota. Nam ſapiens maxime curat beatitudinem cum ſit maxime felix.x.ethicorum.minorem ponit in littera dicens. Que ſcilicet laudes ſpectantes ad gloriam liceꝫ ſint conqueſite meritis.quid tamen adiecerint conſcientie ſapientis qui bonum ſuuꝫ metitur non rumore populi ſed veritate conſcientie.q.d.nihil. ſecundo idem per locum ab oppoſitis dicēs. Quod ſi pulchrum eſt ꝓpagaſſe nomen ergo miſerū eſt nomen non ꝓpagaſſe.ſed cum pro magna parte terrarum neceſſe ſit nomen non eſſe ꝓpagatum.neceſſe eſt pro maiori parte miſerum eſſe.dicit ergo. Quod ſi hocipſum pulchrum videtur.ſcilicet propagaſſe.id eſt diuulgaſſe nomen.id eſt gloriam conſequens eſt vt iudicetur fedum non extendiſſe nomē.ſed ſicut pauloante diſſerui neceſſe eſt eſſe plures gentes ad quas fama vnius hominis nequit peruenire. fit id eſt contingit vt pro maxima parte terrarum ille videatur inglorius quem tu eſtimas glorioſum. Et quia aliquis diceret ſufficit ad beatitudinem ꝙ homo ſit glorioſus in populo ſuo habendo fauorem populi:dicit philoſophia inter hec bona que ſunt in operatione virtuoſa non puto gratiam popularem dignam commemoratione que nec iudicio recte rationis prouenit nec vnꝙ firma perdurat. Nota ꝙ ſapienti non ē cura de gloria.q. d. Macrobi⁹. Sapiens fructū in conſciētia ponit. Stultus autē in gloria.⁊ Seneca. Conſcientiam potius ꝙ̄ famam attende. ſed pleriqꝫ famam:pauci cōſcientiā verent. Nota ꝙ fama popularis non ꝓuenit ex recto iudicio rationis

ipſi neceſſe eſt laudib⁹ erubeſcāt. Que ſi etiam meritis cōqueſite ſint:quid tamen ſapientis adiecerint cōſcientie qui bonum ſuum non populari rumore ſed conſcientie veritate metitur. Quod ſi hocipſum propagaſſe nomen pulchrū videtur:conſequens eſt vt fedum non extendiſſe iudicetur. Sed cum vti pauloante diſſerui plures gentes neceſſe ſit eſſe ad quas vnius fama hōis nequeat peruenire:fit vt quem tu eſtimas glorioſum eſſe ꝓ maxima parte terrarum videatur inglori⁹. Inter hec vero popularē gratiā nec cōmemoratione quidem

plus em̄ populus ſequitur inclinationē ſenſus q̄ȝ iudiciuȝ rationis. Nec etiam fama coꝝ perpetuo durat. qꝛ ſecundū diuerſas paſſiones vulgi variatur fama populi. vn̄ vulgares iudicant ſecūdū cōcupiſcentiā nō ſecunduȝ rei veritateȝ. pꝛo tanto ſimiles ſunt auibus quaꝝ intuitū nox illuminat ⁊ dies cecat. ex quarto hui⁹ ꝓſa quarta. Jam vero q̄ȝ ſit inane q̄ȝ futile. Hic ꝓbat ꝙ gloꝛia ꝓueniens ex nobilitate ſanguinis etiam non ſpectat ad veraȝ beatitudinē. ⁊ pꝛimo oſtendit vanitateȝ huiuſmodi gloꝛie. ſecundo oſtendit quid boni ſit in nobilitate ibi. qḋ ſi quid. dicit pꝛimo. Jam vero quis non videat q̄ȝ inane q̄ȝ futile. id eſt labile ſit nomē nobilitatis. q. d. manifeſtū eſt que ſcȝ nobilitas ſi referatur ad claritudinē. id ē ad gloꝛiam aliena eſt ab illis qui ſe nobiles eſſe gloꝛiantur. qḋ ꝓbat per diffinitionem nobilitatis dicens. Nāqȝ nobilitas videtur eſſe quedaȝ laus veniens demeritis parētum. ꝙ ſi pꝛedicatio. id ē laus facit claritudinē neceſſe eſt vt illi ſint clari q pꝛedicantur. id eſt laudātur. huiuſmōi autē ſunt parentes non tu. quare ſi non habes tuam claritatem que ex laude tua ꝓueniat aliena claritudo non efficit te ſplendidū. id eſt gloꝛioſuȝ. Notādū ꝙ nobilitas ſanguinis eſt inane ⁊ futile nomē. qꝛ nihil vere nobilitat homineȝ niſi virtus. vnde Alanus in libꝛo de planctu nature. Quid tibi nobilitas quid claruȝ nomen auoꝝ. Si ſeruus vitijs factus es ipſe tuis. Item nobilis eſt em̄ ſi quis virtute refulget. Degener eſt ſolus cui mala vita placet. ⁊ pauꝑ henricus. Non pꝛeſigne gen⁹ non claꝝ nomen auoꝝ. Sed ꝓbitas vera nobilitate viget. ⁊ Seneca. Nemo eſt melioꝛ altero niſi qui rectius ingeninm habet altero ⁊ ad bonas artes aptius. Quod ſi qd eſt in nobilitate. Hic oſtēdit cuiuſmōi bonū ſit in nobilitate di. Si quid bonū eſt in nobilitate illḋ ſolū eē arbitroꝛ vt nobilib⁹ videat̄ īpoſita neceſſitudo ne a virtute maioꝝ id eſt ꝓgenitoꝝ degenerēt ſupple ꝑ moꝛes vicioſos. meli⁹ eſt em̄ a patre ignobili deſcendere ⁊ moꝛigeratū eſſe q̄ȝ a nobili ⁊ ꝑ vicia degenerare. Notandū ꝙ gloꝛiandum non eſt de nobilitate. qꝛ dicit Seneca. Si pulcher es lauda naturam. ſi nobilis lauda parētes. ſi virtuoſus ⁊ ſapiēs lauda teip̄m. ſi diues lauda foꝛtunā. ſi potens expecta pauliſꝑ ⁊ nihil eris. Notandū ſecundū Tulliū optima hereditas a patribus traditur liberis om̄i patrimonio pꝛeſtantioꝛ. ſcȝ gloꝛia virtutū ⁊ decoꝛ rerū geſtaꝝ.

Metrum ſextum tertij libꝛi.

dignam puto que nec iudicio vero pꝛouenit. nec vnquā firma perdurat. Jam vero q̄ȝ ſit inane: q̄ȝ futile nobilitatis nomen quis non videat que ſi ad claritudinē refertur aliena eſt. Videtur nāqȝ eſſe nobilitas quedā demeritis veniens laus parentuȝ. ꝙ ſi claritudineȝ pꝛedicatio facit illi ſint clari neceſſe eſt qui pꝛedicant̄. Quare ſplendidū te ſi tuaȝ non habes aliena claritudo non efficit: Quod ſi quid eſt in nobilitate bonum id eſſe arbitroꝛ ſolum vt impoſita nobilibus neceſſitudo videatur: ne a maiorum virtute degenerent.

Metrum ſextum libꝛi tertii.

Omne genus hominū. Iſtud eſt metrum ſextum huius tertij qđ dicit alemanicū ab inuentore. dactilicū a pede p̄dominante. trimetrum a numero pedum. yparcatalecticuꝫ q2 vna ſillaba ſupabundat. In quo metro phīa ꝓbat oēs hoīes eſſe nobiles preter vicioſos. d. Omne genus hoīm in terris cuiuſcunqꝫ conditionis ſit ſurgit ab ortu ſimili. q2 ſecunduꝫ aīam oēs ſunt ab vno creatore. vnus eñ eſt pater rerum. i. vnꝰ creator ſupple nobilis qui cūcta miſtrat ſupple gubernando. ille vnus pater dedit phebo radios ſuos. dedit lune cornua. dedit hoīes terris. i. habitare in terris. dedit celo ſidera ꝓpter ornatum eius. Hic pater clauſit aīos mēbris ſupple corporeis. aīos inq̄ꝫ petitos. i. acceptos celſa ſede. i. in celo. Igit nobile germen. i. nobile principiū edit. id eſt produxit cunctos mortales. i. homines. O hoīes quid. i. ad quid ſtrepitiſ. id eſt cuꝫ ſtrepitu iactatis genꝰ veſtrum ⁊ proauos veſtros. ſi eñ tu ſpectes. id eſt conſideres auctoreꝫ deum ⁊ primordia veſtra nullus extat. id eſt degener ⁊ ignobilis niſi fouens. id eſt operās peiora vicijs ſuis. deſerat propriuꝫ ortum. id eſt deum a quo proceſſit.

Omne genus hominuꝫ in terris
Simili ſurgit ab ortu. Unus cierū pater eſt. Unus qui cuncta miniſtrat. Ille dedit phebo radios. Dedit ⁊ cornua lune. Ille hoīes etiā terris Dedit ⁊ ſidera celo. Hic clauſit mēbris animos Celſa ſede petitos Mortales igitur cūctos Edit nobile germē. Quid genus et proauos ſtrepitis. Si primordia veſtra: Auctorēq3 deum ſpectes Nullus degener extat. Ni vicūs peiora fouens proprium deſerat ortum.

Proſa ſeptima tertii libri.

Nota ꝙ oēs homines ex ea parte qua ſunt homines ſunt eque nobiles. cum eñ nobilitas ſit quedam excellentia contracta ab origine. nobilitas hominis precipue debet attendi ex ea parte qua eſt homo. ſcilicet ex parte anime. Cum igitur in omnibus homibus ſit eadeꝫ origo anime. quia oēs anime ſunt a deo: oēs homines ſunt eque nobiles. Soluꝫ auteꝫ illi ſunt ignobiles qui degenerant a ſua origine. anima auteꝫ a ſua origine producta eſt a deo ⁊ eſt ſimilis deo. ideo illi ſoli a nobilitate degenerāt qui vicioſis moribus ſimilitudineꝫ dei deturpant quaꝫ ex origine contraxerunt. Nota di. animos celſa ſede petitos. hic loquitur more platonico qui voluit omnes animas ſimul eſſe creatas in celo vt poſtea mitterentur in corpora: qđ non eſt verum. ſed anime creant in corporibus. ergo loquitur more platonico ꝙ deus animas receptas in celo clauſit membris corporis. ⁊ de hoc magis videbitur nono metro huius tertij. Nota ꝙ omniuꝫ hominuꝫ eſt vna origo. quia a deo ſunt creati queꝫ patrem oēs vocamꝰ ⁊ oēs anime ſunt a deo. ergo nullus eſt nobilior alio ſecunduꝫ creationeꝫ. licet ſecunduꝫ ingeniuꝫ bene. quia ſoli ſunt ignobiles qui degenerant ſuam genealogiaꝫ cuꝫ diſcedunt a virtutibus ⁊ adherent vicijs.

Proſa ſeptima tertij libri.

q

Quid aūt de corporis volupta
tibus loquar quaꝝ appetentia
quidē plena eſt anxietatis. ſacietas ve-
ro penitentie quantos ille morbos . q̃z
intollerabiles dolores quaſi quendam
fructum nequitie fruentiū ſolent refer
re corporibus: quarum motus quid ha-
beat iocunditatis ignoro. Triſtes vero
eſſe voluptatum exitus quiſquis remi
niſci libidinum ſuarum volet intelliget
Que ſi beatos explicare poſſunt: nihil
cauſe eſt quin pecudes quoque beate
eſſe dicantur quarum omnis ad ex-

Vid autez de corporis voluptatibus. Iſta eſt ꝓſa. vij. huius tertij in qua phīa oſtendit beatitudinem non eſſe in voluptate. ⁊ primo oſtendit hoc de voluptate generaliter. Secundo de quadā voluptate ſpecialiter. ſecūda ibi. honeſtiſſima quidē. primū ꝓbat dupliciter ſecūdū ꝙ ponit duas rationes. ſecūda ibi. que ſi beatos. Primo intendit talē rationem. In illis nō cōſiſtit beatitudo ad que ſequūtur multe incōmoditates ſed ad voluptates ſequūtur multe incōmoditates ſicut declarat in littera ⁊ di. Quid loquar de voluptatibus corporalibus quaꝝ appetētia. i. cupiditas plena ē anxietatis. qa homo anxiatur cuz caret eo qḋ cupit. ſacietas vero id eſt plenitudo voluptatuz plena eſt penitentia. i. pena. cuz igiꝰ voluptatibus ſit ꝯiuncta anxietas ⁊ penitentia in eis nō cōſiſtit beatitudo. ⁊ addit quantos morbos ille voluptates: ⁊ q̃z intollerabiles dolores ſolent afferre corporibus fruentium eis quaſi quendam fructum nequitie ſupple ſatis patet. quarum voluptatum motus. id eſt affectus quid habeat iocunditatis. id eſt voluptatis ignoro. quiſquis autē volet reminiſci ſuarum libidinū. id eſt voluptatum ipſe intelliget. id eſt cognoſcet exitus. id eſt fines voluptatum eſſe triſtes

Nota ꝙ duplex eſt voluptas. ſcʒ intellectualis ⁊ corporalis. prima eſt proſequenda ſcʒ intellectualis quia conſiſtit in ſpeculatione animam beatificans. ſecunda eſt fugienda quia cōſiſtit in delectatione ſenſuali corpus mortificans. vnde Seneca. lij epiſtola. Voluptates precipue extirpa que latronum more nos amplectuntur vt ſtrāgulent. ⁊ Tullius. Voluptas impedit omne conſilium atqʒ vt ſic dicam oculos perſtringit mentium ⁊ inimica eſt rationi: nullum vult cum virtute habere commertium.

Nota ꝙ voluptas plena eſt penitentia. Narrat em̄ Valerius ꝙ cum Demoſcenes philoſophus quereret amorem Thaidis meretricis vt conſenſum ferret ei centum talenta petens. Demoſcenes aſpiciens in celum reſpondit. pro tanto precio non emam tantum penitentie. ſciebat em̄ ꝙ voluptatem inſeparabiliter ſequitur penitentia. Nota ꝙ voluptates multos morbos afferunt. qꝛ d. Seneca quadam epiſtola. multos morbos multa fercula fecerunt. ⁊ vult Ariſtoteles in ethicis ꝙ laborantes in paſſionibus veneris ⁊ crapule maxime tranſmutantur ſecundum corpus. crapula em̄ plures occidit q̃z gladius. Que ſi beatos. Hic philoſophia probat concluſionem prius poſitam alio modo deducendo ad inconueniens. ⁊ eſt ratio iſta. ſi in voluptatibus conſiſteret beatitudo ſequeretur ꝙ pecudes eſſent beate. quod eſt

falſum. pecudes em̄ laborant ad explendam corporis voluptatem. vnde dicit. Que voluptates ſi poſſunt explicare beatos nihil cauſe eſt. i. nihil impedit quin pecudes indicentur eſſe beate quarꝫ omnis intentio feſtinat ad explendaꝫ corporalē laſciuiam Notandū ꝙ cum felicitas ſit bonū nature rationalis nullus beſtias felicitabit. qꝛ tantum genus hoīm viuit arte ⁊ ratione. Notandū ꝙ ad fugam beſtialiuꝫ voluptatum hortatur Ariſtote. alexandruꝫ quadā epiſtola di. O alexander declina a conatibus beſtialiuꝫ voluptatū que corruptibiles ſunt. carnal' em̄ appetitus inclinat ad corporales voluptates que contriſtant intellectum. ⁊ ſubdit. conatus voluptatuꝫ generat carnalem amorē hic generat auariciam. hec generat deſiderium diuiciarum que generāt inuerecundiam. inuerecūdia preſumptionē. preſumptio infidelitateꝫ. infidelitas latrocinium. propter que mala vitāda eſt voluptas. Honeſtiſſima quidē cōiugis foret. Hic philoſophia oſtendit ꝙ beatitudo non conſiſtit in quadam ſpeciali voluptate. ſcꝫ in matrimonio que licita eſt propter generationem prolis intendens talem rationem. In illa voluptate non conſiſtit felicitas que habet anxietatem ſibi annexam. ſed voluptas matrimonij eſt hmōi ſicut tangit in littera. vnde di. Jocunditas cōiugis ⁊ liberorꝫ foret honeſtiſſima. ſed extra naturā dictum. quia natura abhorret id qđ volo dicere. qꝛ neſcio. id eſt taceo quē id eſt aliquē inueniſſe. i. habuiſſe filios tortoreſ. quorꝫ filiorꝫ q̄ꝫ ſit mordax. i. anxia quecunqꝫ conditio ſiue bona ſiue mala non neceſſe eſt te āmonere alias expertum eſt. neqꝫ neceſſe eſt ammonere te nunc anxium in quo ego approbo ſententiam Euripedis mei philoſophi qui dicit carentem liberis infortunio felicem eſſe. Notādū ꝙ anxietas ineſt patribus ꝓpter maliciaꝫ filiorꝫ. Narrat em̄ euripedes tropus in hiſtoria romanorꝫ ꝙ demetrides in ſuos ſeuiens filios duos ex eis interfecit ⁊ cū pſequereť tertiuꝫ ille cōgregato exercitu obſedit patrē. pater aūt vidēs ſe nō poſſe euadere ſeipſuꝫ interfecit. Etiā pater anxiať de bonis filijs ꝓpter intēſaꝫ dilectionē eorꝫ ⁊ ꝓmotionē quibus ſi aliqd aduerſi cōtigerit pater reputat ſe infelicē. Ex quo patꝫ ꝙ voluptas cōiugalis habet anxietatē ſibi annexam.

explendam corporalem laſciuiam feſtinat intentio. Honeſtiſſima quidem cōiugis liberorūqꝫ foret iocunditas. ſed nimis e natura dictum eſt neſcio quem filios inueniſſe tortores. quorum q̄ꝫ ſit mordax quecunqꝫ conditio neqꝫ alias expertum eſt. neqꝫ nunc anxiuꝫ neceſſe eſt ammonere. Jn quo Euripedis mei ſententiam probo. qui carenteꝫ liberis infortunio dixit eſſe felicem.

Metrum ſeptimum tertii libri.

Habet hoc voluptas oīs. ſtimulis agit fruētes. apiūqꝫ par vo

Metrum ſeptimum tertij libri.

Habet hoc voluptas omis. Jſtud eſt metrꝫ ſeptimū huius tertij qđ diciť
b anacroanticum ab inuentore. iambicum vel anapeſtum a pede predominante. quia habet primum pedem anapeſtum ⁊ reliquos iambos. ⁊ eſt

dimetrum. id eſt quattuor pedum.catalecticum q: deficit ſillaba.nam poſt tres pe-des remanet vna ſillaba de quarto pede. In quo metro phia oſtẽdit quid mali cõſe quif omnes voluptatẽ.omis eñ voluptas preter anxietatẽ ſibi annexam eſt tranſitoria quod confirmat per quoddam exemplum dicens. Omnis voluptas habet hoc quod dicaz.quia voluptas agit.id eſt vexat fruentes ſtimulis.id eſt punitionibus ⁊ eſt par id eſt ſimilis ſtimulis api um volantiuz.vbi .p poſt q̃ apis fudit grata mella fugit ⁊ ferit corda icta. i. pcuſſa anxietate nimis te naci morſu.q.d. iocũdi-tas voluptatis nimis eſt tranſitoria. ſed anxietas quã affert nimis eſt pmã ſura. Notandũ licz oĩs voluptas corporalis pri mo delectet ⁊ poſtea pũ gat ad modũ apũ cũ hoc maxime inuenif in volu-ptate venerea ad cui⁹ fu-gaz Ariſto. hortaf alexã drũ dicẽs. O clemẽs im perator noli te nimiuz in clinare ad coitũ. q: coit⁹ eſt quedã .ppetas por-coꝝ.que igif tibi gloria ſi

lantiũ Ubi grata mella fudit. Fugit et nimis tenaci Ferit icta corda morſu.

Proſa octaua libri tertii.

Nihil igitur dubiũ eſt quin hec ad beatitudinẽ vie deuia que-daz ſint. nec pducere eo quẽquã valeãt ad quod ſe pducturas eſſe promittunt Quãtis vero implicite malis ſint bre uiſſime monſtrabo. Quid eni pecuniã ne cõgregare conaberis ſed eripies ha-benti. dignitatib⁹ fulgere velis donan ti ſupplicabis. Et qui pire ceteros ho nore cupis: poſcẽdi humilitate vileſcis

exerceas viciũ beſtiaꝝ ⁊ actus brutoꝝ. Crede mihi indubitãter q coitus eſt deſtru ctio corpis. abbreuiatio vite. corruptio virtutũ. legis trãſgreſſio. ⁊ generat femicos mores. Qualiter autẽ ſit fugienda delectatio venerea docet Alanus in de planctu nature dicens. Si venerem fugare velis loca tempora vita. Nam locus ⁊ tempus pabula donat ei. ⁊ pauper henricus loquens de amore dicit. Proſcribas igitur gla diis ⁊ fuſtibus ipſum. Et fugiendo fuga quem fuga ſola fugat.

Proſa octaua tertij libri.

Nihil igitur dubium eſt. Iſta eſt octaua proſa huius tertij in qua phi loſophia oſtendit quantis malis ſunt implicata predicta bona in qui-bus aliqui poſuerunt felicitatem. ſecundo oſtendit q̃ exilia ſunt cor-poris bona. ibi. Iam vero. primo dicit. Nulli dubium eſt predicta cõ ſiderãti quin hec vie quibus nituntur homines ad beatitudinem peruenire ſunt que dam deuia nec valeant quemq̃ pducere eo. id eſt illuc ad qd .pmittunt ſe eſſe per-ducturas. quantis vero malis ſint implicite breuiſſime monſtrabo. quid eñ ſupple iſtorum eſt ſine malo. q. d. nihil. vnde ſubdit. Pecuniam congregare ne conaberis. id eſt laborabis. ſed eripies. id eſt rapies habẽti. ⁊ ita implicaberis malo violẽtie. vis fulgere dignitatibus danti ſupplicabis. ⁊ qui cupis ceteros preire honore tu vile-ſces humilitate poſcendi potentiaz ne deſideras ſubiacebis periculis ſubiectoꝝ. glo riã petis. ſed p aſpa diſtract⁹ ſecur⁹ eſſe deſiſtis: voluptariã vitã degas. ſ; qs nõ ſpnat

atqȝ abiiciat tanq̄ȝ contemptibilem ſeruuȝ viliſſime ⁊ fragiliſſime rei ſcilicȝ corporis. Notandum ꝙ homo querens pecuniaȝ incidit in malum violentie. quia omnis pecunioſus eſt violentus. primo ethicoruȝ. Sed querens honores ⁊ dignitates humiliando ſe aliis ſupplicabit. ſed dicit Seneca in libro de beneficiis. Moleſtum eſt verbum ⁊ onceroſum demiſſo vultu dicere rogo. Querens autem potentiaȝ ⁊ glo-

Potentiam ne deſideras: ſubiectorum inſidiis obnoxius periculis ſubiacebis. Gloriaȝ petis: ſed per aſpera queqȝ diſtractus ſecurus eſſe deſiſtis. Voluptariaȝ vitā degas ſed quis non ſpernat atqȝ abiciat viliſſime fragiliſſimeqȝ rei corporis ſeruiciuȝ. Jam vero qui bona pre ſe corporis ferunt: quā exigua quaȝ fragili poſſeſſione nituntur. Num eniȝ elephātes mole. tauros robore ſuperare poteritis. Num tigres velocitate p̄ibitis. Reſpicite celi ſpaciū. firmitudineȝ. celeritatē. ⁊ aliquādo deſinite vilia mirari. Quod quideȝ celuȝ non his potius eſt q̄ȝ ſua qua regit̃ ratōe mirandū

riam oportet ꝙ propter potentiam ⁊ gloriam defendendam perſecutionibus improboruȝ ſe abiciat ⁊ ſic ſecurus eſſe deſiſtit. querens autem vitam voluptuoſam oportet ꝙ corpori ſeruiat. ſed dicit ſeneca. Maior ſum ⁊ ad maiora genitus ſuȝ q̄ȝ ꝙ ſim mancipiū. id eſt ſeruus corporis mei qđ non aliter aſpiciam q̄ȝ aliquod vinculuȝ mee libertati circundatum. Jam vero. Hic philoſophia ꝓbat in ſpeciali quaȝ vilia ſunt bona corporis que aliqui reputāt eximia bona. ſecundo breuiter recolligit ſupradicta. ibi. ex quibus omnibus. Primo oſtendit intentuȝ de magnitudine. fortitudine. ⁊ corporis agilitate. ſecūdo de pulcritudine. ibi. forme vero. Primo oſtendit ꝙ homo non debet mirari de magnitudine fortitudine ⁊ agilitate corporis. quia illa excellētius inueniuntur in brutis q̄ȝ in hominibus dicens. Jam vero qui ferunt. id eſt cupiunt bona corporis pre ſe. id eſt gratia ſui tanq̄ȝ ſint optima quam exigua. id eſt valde vilia quam fragili poſſeſſione nituntur. id eſt laborant. Num enī elephātes mole. id ē magnitudine ſuperare. id eſt excedere poteritis. nec tauros robore. id eſt fortitudine. Num tigres preibitis velocitate. Reſpicite ſpaciū id eſt magnitudinē celi. firmitudinem. id eſt fortitudinē celi. celeritatem. id ē velocitatē eius. ⁊ aliquando deſinite. id eſt ceſſate mirari vilia. id eſt inferiora bona quod quidem celum non his predictis potius ymo multominus mirandum eſt q̄ȝ ſua ratione. id eſt intelligentia qua regitur. ſic ſimiliter in homine multomagis laudanda ſunt bona rationis q̄ȝ bona corporis. Nota ꝙ bona corporis ſicut magnitudo. fortitudo. agilitas non multum ſunt miranda. quia dicit Seneca. Non magnitudine ⁊ corporis velocitate magne res geruntur ſed virtute. Unde Catho. Conſilio pollet cui vim natura negauit. Item Seneca. Excellentia ingenii poteſt latere ſub quacunqȝ pelle. Nota ſecundum Iſidoꝝ in libro ethimologiaꝝ. Elephanteȝ greci a magnitudine corporis putant dictum eo ꝙ formā montis preferat. Apud indos vero dicit̃

barro eo ꝙ vox eius barritus dicitur. dentes eius ebur. roſtrum eius ꝓmuſcida dicitur. Nota ſecundū Iſido. Tigris eſt beſtia varijs coloribus diſtincta mirabilis velocitatis ex cuius nomine quidā fluuius tigris appellaẗ qui rapaciſſimus eſt oīm fluuioꝝ. Et eſt ſciendū ꝙ ꝓ beſtia dicitur hec tigris in genitiuo tigris vel dis. ꝓ fluuio dicitur tantuꝫ hic tigris ⁊ in genitiuo huius tigris. Forme vero nitor. Hic phia oſtendit intentuꝫ de pulcritudine forme ſupple ꝙ ſit exile bonuꝫ quia eſt tranſitoria ⁊ quia eſt tantum ſuꝑficialis. ⁊ dicit vero ꝓ ſed nitor. id eſt pulcritudo forme vt. id eſt quā rapidus eſt vt. id eſt quam velox. id eſt velociter eſt tranſiens ⁊ eſt fugatior. id ē īſtabilior mutabilitate florum vernaliū q. d. ſatis eſt euidens. vnde ſi homines vterentur linceis oculis vt ait ariſtoteles ita vt eorum viſus penetraret obſtantia ſcꝫ corpora nōne illd corpus alcibiadis ſuperficie pulcerrimuꝫ īntroſpectis viſceribus turpiſſimū videretur. quaſi dicat ſic. ex quo concludit philoſophia. Igitur te pulcrū videri non facit tua natura

forme vero nitor vt rapidus eſt: vt velox et vernaliuꝫ floruꝫ mutabilitate fugatior. Quod ſi vt ariſtoteles ait linceis oculis hoīes vterentur vt eorū viſus obſtātia penetraret: nōne introſpectis viſceribus illud alcibiadis ſuperficie pulcerrimum corpus turpiſſimuꝫ videretur. Igitur te pulcrū videri non tua natura ſed oculorum ſpectantiū reddit infirmitas. Sed eſtimate quam vultis nimio corporis bona dum ſciatis hoc quodcunqꝫ miramini: triduane febris igniculo poſſe diſſolui. Ex quibus omnibus illud etiam in ſummam redigere licet ꝙ hec que nec preſtare que pollicētur bona poſſunt. nec oīm bonoruꝫ congregatione perfecta ſunt ea nec ad be-

ra ſed infirmitas oculorum ſpectantium. et ſubdit. Sed eſtimate quam nimio vultis bona corporis dum ſciatis. hoc quodcunqꝫ fuerit de bonis corporis poſſe diſſolui igniculo. id eſt calore febris triduane. febris enim accuta ſecundum medicos quandoqꝫ tertio die perimit. ⁊ tunc breuiter recolligit ſupradicta dicens. Ex quibus omnibus licet redigere in ſummaꝫ. ꝙ hec ſcilicet ſupradicta bona non poſſunt preſtare ea que pollicentur. id eſt promittunt. nec perfecta ſunt congregatione omnium bonorum. nec ad beatitudinem ferunt. quaſi quidam calles. id eſt vie. nec ipſa perficiunt beatos. Notandum ꝙ pulcritudo corporis non eſt durabilis. quia dicit virgilius. O formoſe puer nimium ne crede colori. Alba liguſtra cadunt: vacinia nigra leguntur. Notandum ꝙ communiter dicitur ꝙ viſus linceus obſtantia corpora penetrat. Sed illud nec ab Ariſtotele neqꝫ ab aliquo autentico inuenitur. Unde Iſidorus in libro ethimologiarum loquens de lince dicit ꝙ linx dictus eſt quia in luporum genere numeratur beſtia maculis diſtincta tergo vt pardus. Sed ſimilis lupo cuius vrinam conuerti in duriciem precioſi lapidis dicunt qui ligurius appellatur. Nihil autem dicit Iſidorus de penetratione viſus.

Nota ꝙ alcbibiades mulier fuit pulcherrima quã vidẽtes quidã diſcipuli Ariſto-telis duxerũt eã ad Ariſtotelẽ vt ipam videret qua viſa dixit. ſi hoies linceos ocu-los haberẽt vt queqꝫ obſtãtia penetrarẽt introſpectis viſceribꝰ corpus qđ apparet pulcherrimũ turpiſſimũ videretur. Metrum octauum tertij libri Eu heu que miſeros tramite deuio. Iſtud eſt octauum metrũ huiꝰ tertij

beatitudinem quaſi quidam calles fe-runt nec beatos ipſa perficiunt.

Metrum octauum libri tertii.

Eu heu q̃ miſeros tramite deuio
Abducit ignorantia:
Non aurum in viridi queritis arbore
Nec vite gemmas carpitis
Non altis laqueos montibus abditis
Vt piſce ditetis dapes
Nec vobis capreas ſi libeat ſequi
Thirrena captatis vada
Ipſos quinetiam fluctibus abditos
Norunt receſſus equoris
Que gemmis niueis vnda feratior
Vel que rubentis purpure
Nec non que tenero piſce vel aſperis
Preſtent echinis litora
Sed quonã lateat quod cupiũt bonuꝫ
Neſcire ceci ſuſtinent
Et quod ſtelliferum tranſabiit polum
Tellure dimerſi petunt

cuius primus verſus dicitur metrũ aſclepiadicũ ab inuẽtore. coriãbicũ a a pede predñante. Secũdus verſus dicit̃ metrũ archilogicũ ab inuentore. iambicuꝫ a pede p̃dominante. In quo metro phia deplangit errorem hoim qui in querẽdo minima bona ſunt prudentes. ſed in querẽdo ſummum bonum abducunt̃ ignorãtia. p̃mo facit hoc ſecundo precatur vt homies tediati falſis bonis redeant ad verum bonũ ſecũda ibi. Quid dignũ dicit ergo. Heu eſt interiectio dolẽtis et eſt diſſillaba ꝓpt̃ metrũ. q̃ ignorantia abducit miſeros deuio tramite id eſt trãſuerſa via ſupple a vero bono. vos homies non queritis aurum in viridi arbore nec carpitis gemmas in vite. vos non abditis id eſt nõ abſconditis laqueos pro captura piſcium in altis mõtibꝰ vt ditetis dapes piſce. et ſi vobis libeat ſequi capreas non captatis id eſt nõ acceditis vada thyrrena id eſt mare thyrrenum quod eſt in ytalia. quinetiam pro certe hoies norũt id eſt nouerũt ipſos receſſus abditos. i. abſcõditos fluctibus equoris. etiaꝫ hoies norũt q̃ vnda ſit feratior. i. habũdãtior niueis gẽmis. i. margaritis. vel que vnda ſit feratior rubentis purpure. i. cõchiloꝝ quoꝝ ſanguie fit purpura. Et hoies norũt que litora p̃ſtãt. i. habundãt tenero piſce vel aſperis echinis. i. talibus piſcibꝰ. ſ quonã. i. vbi lateat bonũ. ſ. beatificũ qđ cupiũt nec ſcire ſuſtinẽt ceci exñtes et illđ bonũ qđ abijt trãs polũ ſtelliferũ illđ hoies diuiſi cecitate ignorãtie petũt tellure. i. q̃rũt t̃ra. Nota ſm Iſi. li.

ethimo.capꝛea eſt agreſtis capꝛa que qꝛ acutiſſime videt greci eã ꝺoꝛcaꝺã appellauerũt. Notandũ ſcḋm Iſido.ꝙ echinus eſt piſcis paruus ſemipedalis qui adherẽdo videtur retinere nauẽ et eſt piſcis aſperrimus ad modũ ericij ad edendũ ſatis ſuauis. Quid dignũ ſtolidis mẽtib⁹ impcer. Hic pꝛecatur phꝛ.et poſt tediũ falſoꝝ bonoꝝ hoĩes redeãt ad verũ bonũ et dicit. Quid dignũ ego impcer ſtolidis mentibus hoĩm.q.d.nihil aliud niſi hoc ꝙ hoĩes ambiant ipſos honoꝛes et opes et cũ parauerint.i.acquiſiuerint ſibi falſa bõa graui mole.i.tedioſa ſollicitudine tandem tedio ducti cognoſcãt vera bona. Notãdũ ꝙ iſta deꝓcatio phie nõ eſt ex maliuolentia ſed ex benignitate. et ideo nõ optat ꝙ hoĩes pmaneãt in deſiderio bonoꝝ tpaliũ ſed vt illud deſideriũ magis ſit eis mediũ perducẽdi ad verũ bonũ:nec ipſa impꝛecatur cupiditatem vel ambitionẽ honoꝛis adeſſe.ſed vt qbus adeſt per hoc ad verum bonũ deducantur.

Quod dignũ ſtolidis mẽtib⁹ impcer
opes honoꝛes ãbiãt. Et cũ falſa graui
mole pauerint: cũ va cognoſcãt bona

Pꝛoſa nona libꝛi tertii.

Actenus mendacis foꝛmam felicitatis oſtẽdiſſe ſuffecerit quã ſi pſpicaciter intueris oꝛdo ẽ deinceps que ſit vera monſtrare. Boetius. At qui video inquam nec opibus ſufficiẽtiam: nec regnis potentiam: nec reuerentiam dignitatibus: nec celebꝛitatẽ gloꝛie: nec leticiam voluptatib⁹ poſſe contingere. P. An etiam cauſas cur ita ſit depꝛehendiſti. B. Tenui quidẽ veluti rimula mihi videoꝛ intueri: ſed ex te cognoſcere apertius mallẽ. Phi. Atqui pꝛomptiſſima ratio eſt.

Pꝛoſa. ix. tertij libꝛi. Actenus mẽdacis. Iſta eſt nona pꝛoſa huius tertij in q̃ phia vult oſtẽdere q̃ ſit vera beatitudo.et pꝛimo cõtinuat dicta dicẽdis. Secundo aſſignat cauſaꝫ falſe felicitatis. Tertio oſtendit que ſit vera felicitas.ſecunda ibi. Quod enim.tertia ibi.habes igiẗ inqt et foꝛmã. Pꝛimo dicit. Hacten⁹.i.huc uſqꝫ ſufficiat oſtẽdiſſe foꝛmã mẽdacis felicitatis.i.falſe quã ſi pſpicaciter intueris.i.cõſideres oꝛdo eſt.i.reſtat mõſtrare deinceps.i.poſtea que ſit vera felicitas.et dicit Bo.ego video nec opib⁹ ſufficiẽtiã poſſe cõtingere nec regnis potẽtiã.nec dignitatibus reuerẽtiã.nec celebꝛitati gl'iam.nec leticiã voluptatibus.q̃ tamẽ videtur ꝓmittere.⁊ ſic falſa felicitas eſt in eis.et.d.phia. Nũquid tu depͤhẽdiſti cauſas cur illud ita ſit.et dicit Bo. ego videoꝛ intueri.i.cognoſcere tenui rimula.q.d.nõ plene ꝫ impfecte video illas cauſas ſed apertius cognoſcere mallẽ.i.magis vellẽ ex te.et dicit phia. Atqui ꝑ certe ratio.i.cauſa falſe felicitatis pꝛõptiſſima ẽ. Nota ꝙ falſa felicitas dꝛ mẽdax eo ꝙ nõ adiplet qḋ ꝓmittit.diuitie eĩ ꝓmittũt ſufficiẽtiã dignitates reuerẽtiã quã nõ ꝯferũt ſic pꝫ ex pdictꝭ. No.ꝙ cogitio falſe felicitatis vtilis ẽ: qꝛ cogitio mali expediẽs

eſt ad cautelã. ſecundũ alanũ de planctu nature quia malũ nõ vitat niſi cognitum et quia noticia mali ducit in cognitionez boni per oppoſitum igitur vult phĩa pmo aſſignare cauſas falſe felicitatis et tũc oſtẽdere q̃ ſit vĩa felicitas. Quod enĩ ſimplex eſt. Hic phĩa aſſignat cauſaz falſe felicitatis et declarãs eã oſtẽdit ꝙ ſufficientia potentia. reuerentia. gloria. et leticia ſunt vnũ in re. Secundo oſtendit quõ hoĩes iſta ſeparãt abiuicẽ. ſcd̃a ibi

Quod enim ſimplex eſt indiuiſumqz natura id error human⁹ ſeparat: et a vero atqz pfecto ad falſum imꝑfectumqz traducit. an tu arbitraris hoc quod nihilo indigeat egere potentia. B. Minime inq̃z. P. Recte tu quidẽ. Nam ſi quid eſt quod in vlla re imbecillioris valentie ſit: in hac preſidio neceſſe eſt egeat alieno. Bo. Ita eſt inquam. P. Igitur ſufficientie potẽtieqz vna eadẽqz eſt natura. Bo. Sic videtur. Phĩa Quod vero huiuſmodi ſit ſpernendũne eſſe cenſes: an contra rerum omniuz veneratione digniſſimum. B. At hoc inquam: nec dubitari quidem poteſt Phi. Addamus igitur ſufficientie potentieqz reuerentiam vt hec tria vnũ eſſe iudicemus. Boetius. addamus ſi quidem vera volumus confiteri.

hoc igit̃ qd̃ eſt vnũ. Primo dicit ꝙ cauſa falſe felicitatis ẽ ꝙ error humanus id qd̃ eſt ſimplex et indiuiſuz natura ſeparat id eſt diuidit. et error humanus traducit a vero bono et perfecto ad falſum et ad imperfectum bonum. et tunc declarat iſtam cauſam oſtendens ꝙ reuerentia potentia et om̃ia alia ſunt vnum et idem in re. et pmo oſtendit potẽtiã idez eẽ cum ſufficiẽtia et dicit. An tu arbitraris illud quod nihilo indigeat illd̃ egere potentia. ⁊ reſpõdit. B. Minime inq̃z. Phi. approbat dicẽs. Recte tu quidem reſpondes: nam ſi quid ẽ quod ſit valentie imbecillioris id eſt potẽtie debilis in vlla id eſt in aliq̃ re neceſſe eſt eſſe ꝙ hoc egeat alieno preſidio. Et dicit Bo. Ita ẽ inquã. Cõcludit ergo philoſophia dicens. Igitur vna et eadem eſt natura ſufficientie et potentie. et dicit Bo. Sic videtur. tũc oſtẽdit dignitatem eẽ eãdem cũ predictis dicẽs. Qd̃ vo huiuſmodi ẽ ſufficiẽs et potẽs. nũquid illud cenſes id eſt iudicas ſpernendũ tanq̃ꝫ indignuz. an contra nõ ſpernẽdũ ſed digniſſimum omni veneratione. Reſpondit Boe. Non poteſt dubitari quin hoc ſit digniſſimum omni veneratione. et Philoſophia. addamus ergo ſufficientie et potẽcie reuerentiaz ꝙ hec tria vnum iudicemus. et dicit Boetius. addamus ergo ſi volumus vera confiteri. Notandum ꝙ potentia idem eſt ſufficientie. ꝙ enim aliquid omnimodo ſit ſufficiẽs ita ꝙ nullus egeat et ꝙ careat potentia contradictionem includit. ſi careret potẽtia reſpectu alicuius poſſibilis non eſſet omnino ſibi ſufficiens. Notandum cuicunqz ineſt ſumma ſufficientia ⁊ ſumma potentia eidem ineſt ⁊ ſumma reuerentia. inq̃tũ enĩ aliq̇d habet rõem principij intãtũ eſt dignũ reuerẽtia cum filij reuerẽtur patres q2 ſunt principiũ eſſe eoꝝ. et ſerui dñ̃os quia ſunt pncipia

ſeruorum in mandato mouentia eos per imperium et reueremur viros virtuoſos quia ſunt principia gubernātia vitā politicā. potētia autē dicit rationē principij vñ illud eſt maxime principiū quod eſt potētiſſimū et ideo tale reuerendiſſimū. Quid vero inquit. hic oſtendit predictis eſſe annexam gloriā et leticiā dicens. Quid vero iudicas illud quod eſt ſufficientiſſimum. potentiſſimū. reuerendiſſimū. eſt ne hoc ob ſcurum et ignobile vel ē clariſſimū oī celebritate id ē gl'ia. Reſpōdet. B. ego cōfiteor illud eē celeberrimū. i. gl'ioſiſſimū ſicut ē. Tūc phia cōcludit dicens. Cōſequens igitur ē vt fateamur claritudinē. i. gl'iā nihil differre a tribus ſuperiorib' et dic Bo. Cōſeqr inq̄. Tunc oſtendit idem de leticia. d. Illd qd nulli' alieni egeat et qd cuncta ſuis viribus poſſit quod eſt reuerendū et clarū nōne hoc eſt letiſſimū. reſpōdet. B. non poſſum cogitare vnde tali vllus meror obrepat. i. intret. tūc cōcludit phia dicēs. Si ſuperiora manebunt vera neceſſe eſt illd plenū eē leticie et per eadē conceſſa neceſſe eſt eſſe nomina diuerſa ſufficiētie potentie claritudinis reuerentie et iocunditatis. ſed ſubſtantiam eorū nullo modo diſcrepare quod concedens Boe. dicit neceſſe eſt inquam. Notandum q omnes

Quid igit̄ inquit obſcurū ne hoc atq3 ignobile cēſes eē An oī celebritate clariſſimū. Conſidera vero qd nihilo indigere qd potētiſſimū qd honore digniſſimū eſſe cōceſſum ē. egere claritudine quam ſibi pſtare non poſſit atq3 ob id aliqua ex pte videatur abiect'. B. non poſſū iquā qui hoc vti ē ita etiā celeberrimū eē ɔfitear. P. ɔſequēs igitur eſt vt claritudinē ſupioribus trib' nihil differre fateamur. B. Cōſeqtur inquā. P. Qd igitur nulli' egeat alieni quod ſuis cūcta virib' poſſit qd ſit clarū atq3 reuerēdū nōne hoc etiā conſtat eē letiſſimū. B. Sed vñ huic inq̄3 tali meror vll' obrepat nec cogitare quidē poſſu3. Quare plenū eſſe leticie ſiquidē ſuperiora manebunt neceſſe ē confiteri. P. Atqui illud quoq3 per eadē neceſſariū eſt ſufficientie potentie claritudinis reuerentie iocunditatis nomina quidem eſſe diuerſa: nullo vero modo diſcrepare ſubſtantiam. Boe. neceſſe ē inquam

creature comparantur ad deum ſicut effectus ad ſuas cauſam. et q2 notitia cuiuſlibet cauſe relucet in ſuo effectu neceſſe eſt ipſius dei habere notitiam per effectū et notitiā cū laude. q2 effectus dei repreſentat ipm ſub rōe bonitatꝫ et pfectionis q̄ eſt materia laudis. Cū igit̄ gl'ia ſit clara cū laude noticia: neceſſe eſt principiū oīm rerū quod eſt ſufficiētiſſimū potentiſſimū et reuerēdiſſimū etiā eſſe glorioſiſſimū. Notandū q ſufficientiſſimo nullū bonū deeſt et talis habꝫ appetitū qetatū in bono adepto qui eſt aīt appetit' in bono adepto. i. leticia. ergo bonū ſufficiētiſſimū etiā ē letiſſimū

Notandum ꝙ omnia iſta ſufficientia.potentia.reuerētia.gloria et letitia ſunt vnū in ſubſtantia nō aūt ſunt vnū in ſubſtātia ſicut aggregatuȝ ex diuerſis rebus:tūc cm̄ ibi eſſet cōpoſitio qḋ repugnat potentiſſimo et digniſſimo.eo ꝙ ſimpliciora dignio ra ſunt cōpoſitis.ſed de hoc poſtea melius patebit.Hoc igit̄ qḋ eſt vnū.hic philo- ſophia oſtendit qualiter hoīes illud qḋ eſt vnū diuidunt.Secundo mouet dubita-

hoc. Phi. Hoc igitur quod eſt vnum ſimplexq; natura prauitas hoīm diſp- tit.et dum rei que partibus caret ptem conatur adipiſci:nec portionē que nul la eſt:nec ipam quā miīme affectat aſſe- quet̄. Boe.quonāmō inquā. P. Qui diuitias iquit petit penurie fuga de po tētia nihil laborat vilis obſcuruſq; eē mauult multas etiā ſibi naturales quo- q; ſubtrahit voluptates ne pecuniam quā parauit amittat. Sed hoc modo nec ſufficientia quidē cōtingit ei quem valētia dſerit:quē moleſtia pūgit:quē vilitas abicit:quē recondit obſcuritas. Qui vo ſoluȝ poſſe deſiderat ꝓfligat opes deſpicit voluptates honorēq; po tentia carentē.gloriamq; nihilipendit

tionem.ibi. Quid igitur inq̃. primo oſtēdit quō hoīes diuidūt illḋ quod eſt vnū ⁊ dicit. Illud qḋ eſt vnū ⁊ ſimplex natura illud diſpartit id eſt diui dit prauitas humana. i. prauus error hoīm que rēdo vnū ſine alio et dū homines conantur.i.la- borant adipiſci partē rei que partib⁹ caret homo nō aſſequitur vllā portio nē.i.ptem nec ipam rem integraȝ quā affectat.et querit. B. quonāmodo diuidūt hoīes iſta. dicit phia qui petit diuitias ꝓ pter fugam penurie.i.cā ſufficiētie vel laborat de potētia ſed mauult id ē magis vult eſſe vilis.i.in dignus et obſcurus id ē inglorius et ita nihil cu- rat de dignitate et gl'ia talis etiam ſubtrahit ſibi multas voluptates naturales ne amittat pecuniam quam parauit id eſt lucratus eſt.ſed hoc modo nec ſufficientia contingit ei quem valentia id ē potētia deſerit:quē moleſtia pūgit:quē vilitas.i.reuerētia abicit:quē obſcuritas i.infamia recōdit.q.d.nō. Tunc oſtendit de potentia idem di. Qui vero ſoluȝ de- ſiderat poſſe id ē potētiaȝ ille profligat id eſt diſpergit opes.deſpicit voluptates et honorem carentem potentia et nihilipēdit gloriā.ſed videas quāmulta huic defici- ant.fit eñ aliquādo vt talis egeat neceſſariȷ̈s vt mordeat̄ anxietatib⁹ et cū nequeat iſta depellere etiā illud qḋ maxime petebat deſiſtit eſſe potēs.Similiter licet ratio- cinari de aliȷ̈s tribus ſcȝ de honoribus de gl'ia de voluptatibus ſicut de predictis duob⁹.nam cum vnūqd̄q; bonū perfecte acceptū ſit idē qḋ cetera vt declaratuȝ eſt quiſquis petit aliquid boꝝ ſine ceteris nō apprehendit illud quod deſiderat. Notā dum qui querit partem rei indiuiſibilis partem non inueniet nec ipſam rem cuius partem querit.quia in rerū natura indiuiſibile partem non habet.cū igitur predicta quinq;.ſ.ſufficiētia reuerētia ⁊c̄.ex parte rei ſunt vnū et indiuiſibilia licet differāt no minibus qui querit vnū ſine alio nō inueniet. Notandū ꝙ iſta qnq; ꝓut inueniunt̄

in rebus ſenſibilibus in quib⁹ habent eſſe in modo imperfecto et diminuto: ſic vnū inuenitur ſine alio. inq̃ʒtū aūt accipiūt̃ ſcđm eē ꝑfectū et ſummū ꝓut inuenit̃ in bea titudine ſic ſunt ideʒ indiuiſibiliter et vnū nō inuenit̃ ſine alio. qꝛ ſumma ſufficiētia ē beatitudo. ſumma reuerētia ē beatitudo. ſumma potētia eſt beatitudo. ⁊ ſic de alijs. Notādū ꝙ qꝛ hō naturaliter deſiderat beatitudinē: tūc vnūqđqꝫ ꝑdictorꝫ q̄nqꝫ deſi derat ſcđʒ ꝙ ſpectat ad beatitudinē. hoc autē eſt ſcđm ꝑfectū inq̃ʒtū eadē ſūt beatitudini. et qꝛ bea titudo cū ſit de⁹ eſt indi uiſibilis oīa quinqꝫ ꝑdi cta ſunt vnū indiuiſibili ter. ex quo pateʒ ꝙ qꝛ ho mines querūt iſta ſecun dum ꝙ imꝑfecta inq̃ʒtuʒ ſunt in ſenſibilibus et ta men deſiderant ea ſecū dum ꝑfectioneʒ ideo ho mines nō aſſequunt̃ per ea qđ deſiderāt. Quid igitur inquaʒ. Hic phīa mouet dubitatiōeʒ. quia dictum eſt iam ꝙ ho mo querendo ſingulum horꝫ diuiſiʒ ipē fruſtrat̃ beatitudine. poteſt ergo dubitari vtrū querendo oīa ſimul querat̃ beatitu do. Dicit ergo Boe. in littera. Quid igitur inq̃ʒ quaſi dicat. licet nō que ratur beatitudo querendo vnumquodqꝫ diuiſim. quid igitur erit ſi quis cuncta ſi mul cupiat adipiſci. nunquid ille ſic vellet ſummaʒ beatitudinis. nūquid beatitudi nem reperiet in his bonis que demonſtrauimus non poſſe conferre quod pollicen tur id eſt promittunt. et reſpondet Boe. minime inq̃ʒ. Concludit ergo phīa dicēs. In his ergo nullo modo eſt inueſtiganda beatitudo que creduntur preſtare ſingu la expetēdorꝫ. i. deſiderādorꝫ. qđ Bo. cōcedit dicens. quod fateor affirmo inquam ita eſſe et hoc nihil verius dici poteſt. Notandum ſi aliquis querit omnia quinqꝫ ſimul ille querit beatitudinem in vniuerſali: ſed errat in particulari querēdo eam in iſtis temporalibus bonis in quibus non inuenitur. non enim ſumma ſufficiētia nec potentia inuenitur in eis. et ſic patet ꝙ querēs vnū illorꝫ vel oīa ſimul ſecūdū ꝙ in ueniuntur in rebus ſenſibilib⁹ cum habeant eſſe in eis modo imꝑfecto non conſe quitur beatitudineʒ. querēs autem vnum iſtorum ſecunduʒ eſſe perfectū cum omia ſint vnū indiuiſibiliter oīa querit et querit beatitudinem. Habes igitur inquit. poſt q̄ philoſophia aſſignauit cauſam falſe felicitatis hic oſtendit que ſit vera felicitas.

Sed hunc quoqꝫ quā multa efficiant vides: fit enīʒ aliquādo neceſſarius egeat vt anxietatib⁹ mordeat̃. Cūqꝫ hec depellere nequeat etiam id qđ maxime petebat potēs eſſe deſiſtat. Similiter rōcinari de honorib⁹ gloria voluptatibus licet. Nam cū vnūquodqꝫ horuʒ idem quod cetera ſit: quiſquis horū aliquid ſine ceteris petit nec illud quidem quod deſiderat apprehēdit. B. Quid igitur inquā. P. Si quis cūcta ſimul cupiat adipiſci: ſummā quidē beatitudinis velit. ſed non in his eam repꝛiet que demonſtrauim⁹ id qđ pollicentur nō poſſe cōferre. Bo. Minime inquam P. in his igitur que ſingula quedā expetēdorꝫ preſtare creduntur beatitudo nullo modo inueſtigāda eſt. Boetius

Secundo oſtendit in quo ſit conſtituta ibi. Quoniã igitur agnouiſti. Primo phia dicit. habes ne igitur iam cauſas et formã falſe felicitatis nũc deflecte intuitũ mẽtis tue in aduerſum id eſt in contrariũ falſe felicitatis hoc eſt ad veram felicitatem. ibi ſtatim videbis veraʒ felicitatem quã promiſim⁹. et dicit Bo. Atqui pro certe vera beatitudo perſpicua eſt. i. manifeſta ex dictis etiã homini ceco. q. d. tam manifeſta eſt vera beatitudo ex dictis ꝙ etiã ceco ſi aliqd poſſet videre pateret. et tu pauloãte mõſtraſti eã ſupple verã felicitatẽ dũ conabaris aperire. i. declarare cauſas falſe felicitatꝭ. et. d. B. Niſi ego fallor ea eſt vera et perfecta felicitas que ꝑficiat ſufficientem potentem et reuerendũ celebreʒ et letum. vt etiam tu phia cognoſcas me. B. interi⁹ id eſt pleni⁹ aiauertiſſe que ſit vera felicitas. ego ſine ambiguitate cognoſco hanc eẽ plenã beatitudinẽ que vnũ hoꝝ ſcʒ predictoꝝ veraciter poteſt preſtare: qm̃ idem cũcta ſunt. et. d. P. q̃ſi congratulãdo. B. O alũne hac opinione te felicem ſupple dico ſiquidẽ hoc abieceris ſupple qd mõ dicam et. d. B. Quidnã dicam. dicit. P. Putas ne aliquid eſſe in his rebus mortalibus et caducis. i. tranſitorijs qd poſſit afferre id eſt dare huiuſmõi ſtatũ. Reſpondet B. minime puto et illd oſtenſum eſt a te vt nihil ampli⁹ deſideret beatitudine. cõcludit ergo. P. di. Hec igitur ſcʒ ſufficiẽtia reuerẽtia ꝛc. q̃ in rebus caducis inueniũt. vl' ſunt ymagines. i. ſimilitudies veri boni et vidẽt dare mortalib⁹ ipfecta bona. verũ aũt et ꝑfectũ bonũ cõferre nõ poſſũt et. d. B. aſſẽtior inqꝫ. Nota ſufficientia imꝑfecta q̃ ꝯſideratᷓ

Fateor inquã et hoc nihil veri⁹ dici poteſt. P. Habes igitur inquit et formã falſe felicitatis et cauſas deflecte nũc in aduerſuʒ mẽtis intuitũ. ibi eniʒ veram quã ꝓmiſimus ſtatim videbis. B. Atqui hec iquã vel ceco ꝑſpicua eſt eãqʒ tu pauloãte mõſtraſti: duʒ falſe cauſas aperire conabaris. Nam niſi fallor ea vera eſt et ꝑfecta felicitas q̃ ſufficientẽ potẽtẽ reuerẽdũ celebreʒ letũqʒ ꝑficiat Atqʒ vt me interi⁹ aiauertiſſe cognoſcas: que vnũ hoꝝ quoniã idem cuncta ſunt veraciter preſtare poteſt: hanc eẽ plenam beatitudineʒ ſine ambiguitate cognoſco. P. O te alũne hac opinione felicẽ cenſeo: ſiquideʒ hoc inquit abieceris. B. Quidnã inquã. P. eſſe ne aliquid in his mortalibus caduciſqʒ rebus putas qd hmõi ſtatũ poſſit afferre B. Minime inquam puto atqʒ a te nihil vt amplius deſideretur oſtẽſum eſt Phi. Hec igitur vel ymagines veri boni vel imperfecta quedaʒ dare bona mortalibus videntur. verũ auteʒ atqʒ perfectum bonuʒ conferre non poſſunt Bo. Aſſentior inquam. Philoſophia

in rebus tempoꝛalibus non eſt vera ſufficientia:ſed tantum ſimilitudinaria.ſufficiē tia aūt pfecta includit oīa alia quattuoꝛ.et ſingulū alioꝝ quattuoꝛ pfecte alia inclu dit.et ideo illd qd ē vnū pfectū dat oīa ſed illd quod dat oīa facit vere pfectū.ergo dicit.B.illd qd poteſt veraciter vnū cōferꝛe illud cognoſco eſſe beatitudinē.Item aſſentioꝛ eſt vbū deponētale et idē ſignificat cum verbo neutrali quod eſt aſſentio.

quoniam igitur agnouiſti que vera illa ſit:que autem beatitudinem mentiatur nunc ſupereſt vt vnde veram hanc pe tere poſſis agnoſcas. Bo. id quidem in quam iam dudum vehementer expec to. P. Sed cum vti in thimeo platoni inquit noſtro placet in minimis quoqꝫ rebus diuinum pꝛeſidium debeat implo rari.quid nunc faciendum cenſes vt il lius ſummi boni ſedem reperire merea mur. Bo. inuocandum inquam rerum omnium patrem quo pꝛetermiſſo nul lum rite fundatur exoꝛdium. Phi. recte inquit:ac ſimul ita modulata eſt.

Metrum nonum libꝛi tertii.

Qm igiť q̄ vera.hic oſtē dit.P.in quo vera felici tas ſit cōſtituta.et pꝛimo tangit oꝛdinē huius par tis ad pꝛecedētia et do- cet diuinū auxilium eſſe implorandum vt cogno ſcať in quo ſit vera beati tudo.ſcđo inuocat di uinū auxiliū.tertio inten dit intentū in quo ſit ve ra beatitudo. ſcđa ibi O qui perpetua.tertia ibi qm igiť.pmo diť.P. O boeti qm agnouiſti q̄ ſit illa vera beatitudo et agnouiſti que mentianť beatitudinem.nūc ſupeſt vt agnoſcas vnde illam verā beatitudinē petere poſſis.et.d. Boe.illud iam dudum a te vehemē ter expecto.et.di.Phi. Cum diuinum auxilium in minimis rebus debeat imploꝛari ſicut placet platoni no ſtro in thimeo quid nunc cenſes faciendū ſupple in tam arduo negocio. Reſpōdet Bo.inuocādū ſupple cenſeo patrem omniū rerum ſcilicet deum ſine quo nullū exoꝛ dium rite fundať:quod appꝛobat philoſophia dicēs.recte tu inquit cenſes.et ſimul ſine interuallo phia ita modulata eſt id eſt pꝛopoſuit inuocationē dei metrica modu latione. Nota qꝫ in omnibus diuinum auxilium eſt imploꝛandum. quia deus eſt qui diuitias ſue ſapientie influit in animas ſapientum:tribuit ſtudentibus gratiam cognoſcendi cui nihil eſt difficile.et ſine quo nihil poſſibile eſt poſſideri.ita ſcribitur in pꝛologo de regimine pꝛincipum.et omne datum optimum et omne donum per- fectum deſurſum eſt deſcendens a patre luminum vt dicit alia ſcriptura. Et dicit beatus auguſtinus. Nemo tam eruditus nemo tam doctus qui ſuperna illuſtra tione non indigeat.et beatus gregoꝛius. Niſi intus ſit qui doceat inuanum lingua doctoꝛis laboꝛat. ideo philoſophia volens oſtendere in quo ſit vera beatitudo inuocat diuinum auxilium quo pꝛetermiſſo nullum rite fundatur exoꝛdium.

O qui perpetua mundum ratione gubernas. Metrū. ix.li.iij.

Iſtud eſt metrum nonum huius tertij quod dicitur omericum ab in- uētoꝛe qꝛ omerus ipm adinuenit.et diciť eroicū a materia quia geſta

eorum id eſt virorum illuſtrium hoc metro deſcribebantur. et dicitur dactilicū a pede predominante. Exametrum a numero pedum quia cōſtat ex ſex pedibus. in quo metro philoſophia inuocat diuinum auxilium ad oſtendendum in quo ſit vera beatitudo et quomodo ad ipſam perueniatur. Primo ergo philoſophia captando beniuolentiaȝ dei ip̄m multipliciter cōmendat. ſecundo petitioneȝ ſuam exprimit ibi. da pat. Circa p̄mū ſciēduȝ ꝙ tria requiruntur ad petitionem exaudiendam. Primo requiritur potentia exaudiēdi. ſcd̄o voluntas. tertio ſcientia de p̄mis duobus dicit̄ in quarto huius proſa

Qui perpetua munduȝ ratione gubernas: Terrarum celiqȝ ſator qui tempus ab euo Ire iubes: ſtabiliſqȝ manens das cuncta moueri.

ſecunda. Duo ſunt in quibus omnis humanorū actuuȝ effectus conſtat volūtas et poteſtas quorū ſi alterum deſit nihil eſt quod explicari queat. De ſcientia patet qꝛ ſine ea nihil rationabiliter geritur. volens ergo philoſophia oſtendere ꝙ deus poſſit vel ſciat exaudire ſuam petitionem oſtendit ipſum eſſe potenteȝ ex mundi gubernatione. ex celi et terre creatione. ex temporis productione. Secundo oſtendit ip̄m volentem ſiue beniuolum ex ſui bonitate et clementia qua produxit cuncta. Tertio oſtendit ipſum eſſe ſapientem ex quorundam affectuum ſpecialium productione. ſecunda ibi. quem non externe. tertia ibi. Tu numeris. Primo dicit. O pater qui gubernas mundū perpetua ratione id eſt perpetua prouidentia tua qui es ſator id eſt creator terraruȝ et celi qui iubes tempus ire id eſt procedere ab euo id eſt a perpetua tua duratione. tu manens ſtabilis id eſt immutabilis das id eſt facis cuncta moueri. Notandum ꝙ tota iſta littera. O qui perpetua vſqȝ ad illam partem. da pater debet legi ſuſpenſiue et poteſt O hic teneri vocatiue. admiratiue vel deprecatiue. Notandum ꝙ gubernare eſt res in debitum ſui finem ordinare quod ſpectat ad diuinam bonitatem. regit autem prima cauſa omnes res preter hoc ꝙ commiſceatur cum eis influendo ſuper eas virtutem vite et bonitatis ſecundum auctorem in libro de cauſis. Notandum ꝙ mundus ſecundum Ariſtotelem in libro de celo et mundo eſt cōſtitutio ex celo et terra et naturis que in eis ſunt quem mundum deus gubernat perpetua ratione id eſt ſua prouidentia perpetua que nō eſt tranſitoria ſicut prouidentia humana ſed permanet duratione infinita. Notandum ꝙ ſicut aliquis dicitur ſator qui ſemina plantarum et arborum proijcit: ſic deꝰ dicitur ſator inq̄ꝫtum celum et terram creauit et produxit. per celum autem et terrā etiam intelliguntur elementa que ſunt in medio. Dicit autem terrarum ponendo numerum pluralem pro ſingulari per anthiteſim. Notandum ꝙ tempus eſt duratio ſucceſſiua cum ſit numerus motus id eſt menſura motus ſecūdū prius et poſterius ex quarto phiſicorum que duratio procedit ab euo. Ubi notandū ꝙ euum eſt duratio p̄manēs tota ſimul nullā habēs ſucceſſionē vel mutabilitatem annexam et eſt idem qd̄ eternitas que eſt propria duratio dei ſecūdū quā deus eſt cauſa temporis. ſicut enim deus per ſuum eſſe eſt cauſa cuiuſlibet eſſe et per ſuā bonitateȝ eſt cauſa cuiuſlibet boni. ita per ſuam durationem eſt cauſa cuiuſlibet durationis.

Notandum ꝙ deus eſt ſtabilis id eſt immutabilis quia nulla ſpecie motus mouetur. non generatione et corruptione cum ſit ingenerabilis et incorruptibilis. nec

augmētatione et diminutione cum non ſit quātus.non alternatione nec loci mutatione cum ſit impartibilis.et probat Ariſtote.viij.phiſicorum ex ordine mouentiū et mobilium neceſſe eſt deuenire ad aliquod primum omnino immobile et per ſe et pe accidens. Notandum ꝙ omnia primo ſunt mutabilia vel ſecundum eſſe vel ſecundum operationem.Si ſecundum eſſe hoc eſt dupliciter vel ſecundum eſſe ſubſtātiale ſicut entia generabilia et corruptibilia vel ſcđm eſſe accidentale ſicut corpora celeſtia que licet non mutentur generatiōe et corruptiōe tamen mutantur ſecūdū eſſe locale. Si autem eſt mutatio ſecundū operationem ſic intelligentie ſunt mutabiles quia in ipſis eſt ſucceſſio intellectionum.licet ergo nō mutentur quo ad eſſe tamen quo ad operationem.

Quem non externe pepulerunt fingere cauſe Materie fluitantis opus verū inſita ſummi Forma boni liuore carēs tu cuncta ſuperno Ducis ab exemplo pulchrum pulcherrimus ipſe Mundū mēte gerens ſimiliq; ymagine formās Perfectaſq; iubeas perfectuʒ abſoluere partes.

Aliter exponitur. Stabiliſq; manens das cuncta moueri vel omnibus ſpeciebus motuum.vel aliquibus ſpeciebus motus accipiendo motum ſtricte vel large. Aliter exponitur. Stabiliſq; manens das cuncta moueri non ꝙ omnia moueantur ſed quicquid mouetur te dāte mouetur.et ſimile genus locutionis habetur Johannis primo. Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.non ꝙ omnes ſimul illuminentur: ſed omnes qui illuminantur a deo illuminantur. Quem non externe. Hic philoſophia oſtendit deum eſſe beniuolum ex bonitate clementie qua omnia produxit et dicit. Quem ſcilicet deū externe.i.extrinſece cauſe non pepulerunt id eſt non coegerūt fingere id eſt componere opus id eſt creaturam fluitātis materie que fluit de eſſe ad nō eſſe et econuerſo de non eſſe ad eſſe forme.verum pro ſed inſita id eſt intrinſeca forma ſummi boni id eſt ſumme tue bonitatis ſcʒ pepulit te fingere opus fluitātis materie.O pater tu ducis id eſt producis cuncta ab exemplo ſuperno id eſt ab exemplari perpetuo tuipſe pulcherrimus ab omni deformitate elōgatus gerēs mēte id ē memoria plenū mundū ſeu pulchrū mūdum ſcʒ archetipū et formās id ē producens ipm mūdū ſenſibilem ſimili ymagine ſicut prefuit in mente tua. et tu iubes mundū perfectum.i.perfecte productū abſoluere.i.abſolutū tenere ſine defectu alicuius perfectas partes id eſt elementa et elemētata que ſpectant ad integritatē mūdi. Notandum ꝙ omne quod neceſſitatur a cauſa extrinſeca neceſſitatur ab efficiente vel a fine quia nō ſunt plures cauſe extrinſece.Efficiens aūt neceſſitat dupliciter vel violentiam inferendo vt proijciens lapidem ſurſum vel aliquid cōferendo quo naturaliter moueatur ſicut generās dans formā leuitatis mouet ignem ſurſum de neceſſitate nature.deus autem non neceſſitatur ab efficiente primo modo ſcilʒ neceſſitate violentie cum nihil ſit potentius eo.nec neceſſitate ſecundo modo cum nihil ab alio recipiat.nec etiā neceſſitatur neceſſitate finis qꝛ nō neceſſitatur ab alio tanꝙ a fine:cōparatur ad ipſum ſicut imperfectū ad perfectuʒ eo ꝙ finis eſt bonū

et perfectio illius quod eſt ad finem. deus autem a nullo extrinſeco perficitur. Notandum ꝙ ſola bonitas diuina coegit ipſum ad producendum opus fluitantis materie non autē coegit ipſum neceſſitando ſed libere mouendo. Notandum ꝙ inuidia facit ꝙ aliquis bonū alteri non communicat. quia inuidia eſt triſtitia de bono alterius. et quia talis inuidia in deo non eſt. ideo ſummā bonitatē per creationem alijs cōmunicauit. vñ dicit plato in thimeo ab optimo inuidia lōge relegata ē et ꝑ cōſequēs ſibi diſſimilis ꝑut natura liter cuiuſqꝫ capax beat i tudinis eſſe poterat effi ciqꝫ voluerit. Notandum ꝙ ſicut in agentibꝰ

Tu numeris elementa ligas vt frigora flammis Arida cōueniant liquidis ne purior ignis Euolet aut merſas de ducant pōdera terras. Tu triplicis me diam nature cuncta mouentem:

per naturam forma rei fiende preexiſtit ſecundū eſſe reale. ſic in agentibus ſecūdū intellectū forma rei producende preexiſtit ſecundum eſſe intellectuale. ſicut artifex volens producere domū oportet formā domus pmo in mēte preexiſtere tāquam exemplar ad cuius imitationē facit domum in materia. cum igitur deus ſit agens per intellectum producens mundum ipſe prehabuit in mente ſua exemplar mundi et omnium partium eius ad cuius imitationem produxit mundū extra ſupple qui mundus in mente diuina preexiſtens dicitur architipus ab archos quod eſt princeps et tipos ſimilitudo quaſi principalis ſimilitudo: cuius ymago dicitur iſte mundus ſenſibilis. Tu numeris elementa ligas. Hic philoſophia commendat deum ex parte ſapientie quo ad ſpecialem effectuum productionem. Et primo ex productione elementorum. Secūdo ex productione anime mundi. Tertio ex productione noſtrarum animarum. Secunda ibi. tu triplicis. Tertia ibi. tu cauſas et dicit. O pater tu ligas elementa numeris id eſt proportionibus numerabilibus vt elementa frigida conueniāt id eſt concordent flāmis id eſt calidis elementis. et vt arida id eſt ſicca elementa conueniant liquidis id eſt humidis clemētis. ne ignis purior inter elementa euolet id eſt exeat ſperam ſuā magis aſcēdendo. et ne pondera id eſt grauitates deducant id eſt magis deorſum ducāt terras merſas id eſt depreſſas. Notandum ꝙ elementa habent proportionem numeralem inter ſe. ſicut enim duo numeri quadrati conueniunt in vno medio proportionali: ſic duo elementa contraria in duabus qualitatibus cōueniunt in vno elemento medio proportionali vtriqꝫ. Verbigratia. Numerus quadratus eſt qui conſtat ex ductu ſuīpſius in ſeipſum dicendo bis duo ter tria. bis duo in quaternarium et ter tria nouenariū. et accipere vnum numerum mediū proportionabilē ſcilicꝫ ſenariū qui ſecundum eandem proportionalem excedit quattuor in qua exceditur a noue. ſicut eñ nouem continent ſex et mediam partem ſex. ita ſex cōtinent quattuor et mediam partem quattuor. ſic ſimiliter eſt in elementis. nam ignis et aqua in duabus qualitatibus contrariantur. Ignis eñ eſt calidus et ſiccus aqua frigida. et que colligātur vno medio ſupple aere qui cōuenit cum igne in caliditate et cum aqua in humiditate. ſimiliter eſt de aere et terra reſpectu aque. Secundum hanc ſententiā littera ſic exponatur. Tu ligas elementa numeris id eſt proportionibus numerabilibus. vt

frigora id eſt aque q̄ frigide ſunt cōueniant flammis id eſt ignibus qui calidi ſunt per vnum elementum medium quod eſt aer. et arida id eſt terre que aride ſunt conueniunt liquidis id eſt partibus aeris que humide ſunt per elementum mediuʒ qđ eſt aqua. Tu triplicis mediam nature cuncta mouentem. Hic philoſophia oſtēdit ſapientiam ex anime mūdi productione. Ubi ſcienduʒ ꝙ iſta littera cōmuniter expo-

Connectens animā per cōſona membra reſoluis. Que cū ſecta duos motū glomerauit in orbes: In ſemet reditura meat: mentemqʒ profundam Circuit et ſimili conuertit ymagine celum

nitur ad intentionē platonis in thimeo. ſed qr iſta expoſitio eſt difficilima et modice vtilitatis ego eam pretermittaʒ et ponā facileʒ expoſitiōeʒ que eſt de mente Ariſtotelis. ad cuius euidētiaʒ eſt notandum ꝙ per animam mundi hic intelligitur intelligentia mouens orbem que per motum virtutem ſuam influit inferioribus. et hec intelligentia dicitur media inter deum et animam humanam. Sicut enim in dignitate et perfectione exceditur a deo: ſic ipſa excedit animam noſtram. Notandum ꝙ intelligentia huius mūdi dicitur eſſe triplicis nature propter tres operationes quas habet ſupple mouere orbem: intelligere deū et intelligere ſeipſam. Notandum ꝙ orbes celeſtes dicuntur conſona membra intelligentie quia per ipſos tanquam per organa ⁊ inſtrumenta intelligentia influit inferioribus. Licet enim intelligentia prima intentione moueat propter ſe tamen ſecunda intentione mouet propter inferiora. His premiſſis littera plana erit. Unde dicit ſic. Tu deus animam ſupple mundi que eſt intelligentia mediam ſupple inter deum et animam humanam triplicis nature id eſt triplicis operationis mouentem cuncta ſupple inferiora per influxum illam tu cōnectens reſoluis id eſt diſtinguis eam per conſona membra id eſt per conuenientes orbes. que anima cum ſecta id eſt diuiſa quantum ad operationes glomerauit id eſt impreſſit motuʒ in duos orbes ſupple in orbem primi mobilis et in orbem planetarum ipſa reditura id eſt reflexa meat id eſt procedit in ſemetipſam ſupple intelligendo ꝙ eſt vna operatio et ipſa circuit mentem profundam id eſt menteʒ diuinam deum intelligendo que eſt alia operatio. et ipſa conuertit id eſt mouet celū ſimili ymagine id eſt intellectione quod eſt tertia operatio eius. Adhuc nota. Licet corpora celeſtia ſint diuerſa tamen ratione vnitatis ordinis poſſunt dici vnum corpus. Similiter intelligentie licet ſint diuerſe tamen poſſunt dici vna intelligentia propter vnitatem ordinis in operatione mouendi. ergo dicit in ſingulari animam. et non animas. Tu cauſis animas paribus vitaſqʒ minores. Hic philoſophia cōmendat ſapientiā dei ex animarum noſtrarum creatione dicens. O pater tu prouehis id eſt producis animas hominum et minores vitas id eſt animas brutorum et plantarum paribus cauſis quibus animam mundi produxiſti ſcilicet tu aptans ſublimes id eſt animas rationales hominum leuibus curribus id eſt celeſtibus ſtellis tu ſeris eas in celuʒ et terram id eſt in corpora terrena. quas animas conuerſas reduci igne id eſt caritate reducente facis reuerti ad te benigna lege id eſt ordinatione tua. Nota ꝙ anime beſtiarum et plantarum dicuntur minoris vite reſpectu anime hominis eo ꝙ non habent tot nec ita perfectas operationes vite ſicut anime hominum

Tu cauſis aias paribus vitaſqʒ mino res Prouehis et leuibꝰ ſublimes cur ribus aptans In celuʒ terramqʒ ſeris quas lege benigna Ad te cōuerſas re duci facis igne reuerti. Da pater āgu ſtam menti cōſcendere ſedē. Da fontē luſtrare boni da luce reperta: In te cō ſpicuos animi defigere viſus. Diſiice terrene nebulas et pondera molis.

Nota ꝙ per leues curꝛus ſecundū intentioneʒ platonicoꝝ intelligit ſtellas com pares curꝛibus. Dixerunt enim platonici ꝙ deus omnes animas ſimul creauit et ſeminauerit eas in celo delegendo eas ſtellis comparibus a quibus poſtea dila bantur in coꝛpoꝛa. ʒ hec opinio nō valet ſcʒ ꝙ oēs anime ſimul ſint create ymo omni die de nouo creātur quibus creatis coꝛpoꝛibus infunduntur. Dicūt aūt aie ſeri in celū propter virtu teʒ celeſtem ex qua vnio anime ad coꝛpus con trabit ſuaʒ periodū licet anima a deo producat in coꝛpoꝛe: tamē vnio ex parte diſpoſitionum coꝛ poꝛalium depēdet a vir tute celeſti ideo dicit eaſ ſeri in celū et terrā quia anime non coaptantur coꝛpoꝛibus niſi median te virtute celeſti. vnde ſe cundo phiſicoꝛum. bo mo enim hominem gene rat et ſol. Nota ꝙ deus animas creatas aptat leuibus curꝛibus id eſt ſtellis com paribus. quod ſic poteſt intelligi. quia anima creata comparitatem et ſimilitudineʒ habet cum ſtella. Sicut enim ſtella eſt nobilioꝛ pars ſui oꝛbis et eſt perpetua ſic anima rationalis perpetua exiſtens eſt nobilioꝛ pars hominis. vel ſic poteſt in telligi ꝙ deus animas creatas aptat leuibus curꝛibus id eſt rationi et intellectui que dicuntur curꝛus anime qui ducunt hominem in cognitionem rerum quas ani mas ſerit in celum et terram quia anima ratione et intellectu habet cognitionem ce leſtium et terreſtrium. Nota ꝙ per ignem reducem intelligit ardoꝛem caritatis que hoiem auerſum a deo vicijs fecit ipſum redire virtutibus. niſi eñ homo deum amet ipſum non querit. niſi querat non inueniet. niſi inueniat ad ipſum non reuer tetur. Da pater anguſtam Poſtq̄ꝫ Philoſophia captauit beniuolentiam dei ipm multipliciter cōmendando. Hic exp̄mit ſuā petitionē dicēs. O pater tu q facis oia predicta da. i. cōcede mēti humane cōſcendere anguſtā ſedē. i. nobilē ſedē ſūmi boni da luſtrare. i. inueſtigando inuenire fontem boni id eſt deum qui eſt fons omnis boni. da luce reperta id eſt cognitione p̄habita in te defigere ſcilicʒ per amoꝛem conſpicuos viſus id ē claros intuitus animi id eſt rationis et intellectus. O pater tu diſijce id eſt diſperge nebulas id eſt obſcuritates et pondera id eſt grauitates terrene molis id ē dilectionis terrene atqʒ mica id eſt reſplende tuo ſplendoꝛe tu nanqʒ es ſerenum quo ſupple omnia illuſtrantur. Tu es tranquilla requies piis ſupple mentibus te cernere id eſt videre eſt finis ſupple omnium. Tu idem exiſtēs es principium quia oꝛigo omnium rerum. Tu es vectoꝛ quia vehis nos per gra tiam quo peruenire nō poſſumꝰ per naturam. Tu es dux ducens ab erroꝛe igno rantie ad veritatem ſapientie. Tu es ſemita cum ſis via et veritas et per te ad te ipſum peruenitur. Tu es terminus vltra quem nihil queritur cum ſis ſummum et perfectum bonum. Nota ꝙ ſedes ſummi boni dicitur anguſta id eſt ſubtilis

quia vix magno labore ad ipſam peruenitur. vel dicitur anguſta id eſt nobilis quia nihil ſibi cõparari poteſt. Item deum vocat fontem ſummi boni. ſicut enĩʒ riuuli habent exiſtere et fluere a fonte et ipſe a nullo. ſic a deo omne bonũ habet eſſe. ipſe autem a nullo. Nota ad hoc ꝙ ſedes ſummi boni cõſcendatur oportet ꝙ inueſtigetur et quia non ſufficit inueſtigare ſi non inueniatur. nec inuenire ſi nõ diligatur: ideo P. petit per amorẽ defigi viſum animi ſcʒ rõem et intellectũ in ſũmũ bonũ. Nota ꝙ qr intellect⁹ et ratio impediũt et obſcurãtur per affectionẽ et deſideriũ terrenorum quia corpus quod corrũpit aggrauat aĩaʒ quãdo corpori eſt ſubiecta ideo phia petit fugari nebulas t̃rene molis. et quia nõ ſufficit fuga tenebrarum niſi adſit lux illuminans ideo petit illuminationem dicens. Atqʒ tuo ſplendore mica. Iteʒ diſicio diſicis id ẽ diſpergo vel remoueo ⁊ dicitur a dis prepoſitione inſeparabili et a verbo ico icis.

Atqʒ tuo ſplendore mica. tu nanqʒ ſerenum. Tu requies tranquilla piis te cernere finis Principium vector dux ſemita terminus idem.

Proſa decima libri tertii.

Quoniaʒ igitur que ſit imꝑfecti que etiã perfecti boni forma vidiſti: nunc demonſtranduʒ reor quonã hec felicitatis ꝑfectio cõſtituta ſit. In quo illud primũ arbitror inquirendum an aliqđ huiuſmodi bonum quale pauloante diffiniſti in rerum natura poſſit exiſtere. ne nos preter rei ſubiecte veritatẽ caſſa cogitatiõis ymago decipiat: ſed qui exiſtat ſicqʒ hoc veluti quidaʒ oĩm fons bonorum negari nequit. Omẽ enim quod imperfectuʒ eſſe dicitur: id minutione perfecti imperfectum qʒ eſſe

Proſa. x. libri tertij Quoniã igitur q̃ ſit ipfecti. Iſta ẽ decima proſa huius tertij in qua phia oſtendit vbi vera beatitudo ſit conſtituta. et primo continuando probat beatitudinem perfectam eſſe in reꝝ natura. Secũdo oſtendit in quo ſit vera beatitudo. ibi. Quo vero. Primo dicit. O Boeti quoniã vidiſti in precedentibus que ſit forma imperfecti boni et que ſit forma perfecti boni: nunc reor id eſt opinor eſſe demonſtrandum quonam id eſt vbi hec perfectio felicitatis id ẽ perfecta felicitas ſit conſtituta in quo ſupple inueſtigãdo illud arbitror primum eſſe inquirendum. An aliquid huiuſmodi bonum perfectum quale pauloante ſcilicet octaua proſa diffiniſti poſſit exiſtere in rerum natura ne caſſa id eſt vana ymago id eſt ſpecies cogitationis nos decipiat preter veritatem ſubiecte rei id eſt exñtis rei. Sed nequit negari quin exiſtet in reꝝ natura ꝑfectũ bonũ et ꝑfecta felicitas et h̃ bonũ ſit veluti fons oĩm bonoꝝ. ⁊ tunc ꝓbat ipm̃ eſſe tali ratiõe. In quocũqʒ genere eſt reperire imꝑfectũ in eodẽ eſt repire ꝑfectum ſed in genere rerum eſt reperire imperfectum bonum et imperfectam felicitatem vt

patet ex precedentibus. ergo in rerum natura erit dare perfectum bonum et perfectam felicitatem. Hanc rationem pertractat in littera et dicit. Omne quod dicitur eſſe imperfectum illud perhibetur imperfectum diminutione id ē ex defectu perfecti. quo ſit vt ſi in quolibet genere videatur eſſe quid id eſt aliquid iperfectū in eo genere neceſſe ſit aliquid eſſe perfectum. etenī ſublata id eſt circūſcripta perfectiōe

perhibetur. Quo ſit vt ſi in quolibet genere imꝑfectū quid eſſe videatur in eo ꝑfectum quoqꝫ aliquid eſſe neceſſe ſit. Etenim ꝑfectione ſublata vnde illd quod imperfectuꝫ perhibetur extiterit nec fingi quidem poteſt. Neqꝫ enim a diminutis incōſummatiſqꝫ natura rerꝫ cepit exordium. ſed ab integris abſolutiſqꝫ procedēs in hec extrema atqꝫ effeta dilabitur: Quod ſi vti pauloante monſtrauimus eſt quedā boni fragilis imꝑfecta felicitas: eſſe aliquā ſolidam perfectamqꝫ non poteſt dubitari. Bo: Firmiſſime inquam: veriſſimeqꝫ concluſum eſt. Phia. Quo vero inquit

nec fingi poteſt vnde extiterit id eſt eſſe habeat quod ꝑhibetur imꝑfectuꝫ neqꝫ enī natura cepit exordiuꝫ a diminutis et incōſūmatis id eſt ab imꝑfectis. ſ natura ꝓcedēs ab integris et abſolutis id eſt a ꝑfectis dilabitur in hec extrema .i. inferiora atqꝫ effeta .i. infructuoſa. ex hoc ergo accipitur maior rationis: in q̄cunqꝫ reperitur aliquid imperfectum in eodem reperitur perfectum. Tunc ſubiungit minorē dicēs. ſicuti pauloante monſtrauimus que eſt fragilis boni et imperfecta felicitas. et ponit cōcluſionem dicens. ergo dubitari non poteſt eſſe aliquam ſolidam et perfectam felicitatem. quod cōcedens Boetius dicit firmiſſime et veriſſime concluſum eſt. Notandum ꝙ in temporalibus et ſenſibilibus non poteſt eſſe ſummum et perfectum bonuꝫ. et quia multi ſunt qui non putant eſſe alia bona preter ſenſibilia. ideo ne aliquis putet nullum eſſe perfectum bonum in rerum natura philoſophia primo antequam oſtendat vbi ſit ſituꝫ perfectum bonum probat ipſum eſſe. Notandum ꝙ res ſubiecta eſt de qua habetur ſermo et cognitio. ſed dum cogitamus de re que non eſt tunc eſt cogitatio caſſa preter veritatem ſubiecte rei decipiens nos. ne autem talis cognitio videatur eſſe ſummi boni. ideo primo probat ipſum in rerum eſſe natura. Notandum ꝙ imperfectum non poteſt eſſe principium rerum. quia perfectum prius eſt imperfecto. principio autem non eſt aliquid prius. ex quo ſequitur ꝙ vbi eſt imperfectuꝫ ibi eſt reperire perfectum. Notandum ꝙ eſt deuenire ad aliquod perfectum a quo natura incipiens progreditur ad poſteriora imperfecta cuiuſmodi ſunt hec inferiora que dicuntur extrema et effecta ſunt vltima cauſatorum non cauſa alijs inferioribus. Que vero inquit. Hic philoſophia oſtendit in quo perfectum bonum ſiue felicitas ſit ſita. ſecundo concludit quoddam correlarium. tertio monet dubitationem. Secunda ibi. ſuper hec. Tertia ibi atqui hoc quoqꝫ. Primo dicit vel

oſtendit perfectam felicitatem eſſe in deo conſtitutam. Secũdo oſtendit per quem modum ſit in deo. ibi ſed queſo. Primo ponit vnã propoſitionẽ notam. Secundo ex ea probat intentum ibi. Ita vero. Primo dicit. Iam probatũ eſt ꝙ eſt dare perfectum bonum. quo vero id eſt in quo habitet illud perfectum bonum ita conſidera. Et tunc ſubiungit propoſitionem. Omnis cõceptio cõmunis hũanoꝝ animoꝝ probat id ẽ cõcedit deũ eſſe bonum principem omniũ rerum. Et ꝙ deꝰ ſit quoddam bonũ probat per hoc. quia deo nihil melius excogitari poteſt. ⁊ quis dubitat illud eſſe bonum quo melius nihil eſt. quaſi. d. nullus

Notandum ꝙ deum eſſe principem omnium rerũ omnes concedunt ſꝫ quia pictagorici duo poſuerunt eſſe principia rerum vnum bonũ aliud malum. ne ergo aliquis occaſione huiꝰ negaret deum eſſe bonum: ideo hoc ꝓbat ex eo ꝙ nihil poteſt melius excogitari deo. Unde dicit beatus Auguſtinus in libro de doctrina criſtiana. Omnes latine lingue ſciẽtes

habitet ita conſidera deum rerum oĩm principem bonum eſſe: cõmunis huma noꝝ conceptio probat animoꝝ: Nam cum nihil deo melius excogitari queat: id quo melius nihil eſt bonum eſſe quis dubitat. Ita vero bonum eſſe deum ratio demonſtrat: vt pfectũ quoqꝫ in eo bonũ eſſe conuincat. Nam ni tale ſit: rerum omniũ princeps eſſe non poterit. Erit enĩꝫ eo preſtãtius aliquid perfectum poſſidens bonuꝫ: quod hoc prius atqꝫ antiquius eſſe videatur. Omnia nanqꝫ perfecta minus integris priora eſſe claruerunt. Quare ne in infinitum ratio ꝓcedat: confitendum eſt ſummum deuꝫ: ſummi perfectiqꝫ boni

cum aures eoꝝ ſonus tetigerit quo profertur deus mouentur ad cogitandũ excellentiſſimam quandam immortalem naturam. ita auteꝫ cogitatur deus vt aliquid quo nihil ſit melius. Ita vero bonum eſſe deum ratio demonſtrat ⁊c. Hic probat intentum ꝙ beatitudo ſiue perfectum bonum ſit ſitum in deo tali ratione. Perfectum bonum eſt vera beatitudo. ſed in deo eſt perfectuꝫ bonum. ergo in deo eſt vera beatitudo. Unde dicit in littera. Ratio iſta demonſtrat deum eẽ bonum vt conuincat id eſt infallibiliter conducat in eo eſſe perfectum bonum. nam niſi deus ſit tale ſcilicet perfectum bonum non poterit eſſe princeps omnium rerum. ſi enim non ſit perfectum bonum erit aliquid preſtantius eo poſſidens perfectum bonum quia omnia perfecta claruerunt id eſt manifeſta ſunt eſſe priora minus integris. i. perfectis. quare ne ratio procedat in infinitum confitendum eſt ſummum deum eſſe pleniſſimum ſummi et perfecti boni et ſic patet minor rationis ſcilicet ꝙ in deo eſt perfectum bonum. nũc probat maioreꝫ dicens. Sed conceſſimus id eſt probauimus nona proſa perfectum bonum eſſe veram beatitudinem: igitur reſtat concludere ꝙ neceſſe eſt veram beatitudineꝫ ſitam eſſe in ſummo deo. Cui Boetius cõſentiens dicit accipio id eſt concedo inq̃ nec eſt quod vllomodo queat contradici

Notandum ꝙ ſi deus non eſſet perfectum bonum ſed imperfectũ procederetur in infinituꝫ. ſic arguendo. Deus vel eſt perfectũ bonum vel imꝑfectum. ſi perfectum habetur ꝓpoſituꝫ. ſi imperfectũ ergo erit aliquid prius eo cum perfectũ ſit prius imꝑfecto. Illud ergo prius vel eſt perfectũ bonum vel imꝑfectũ. ſi perfectũ illud erit deus et habetur ꝓpoſitum. Si imꝑfectũ erit aliquid prius eo. cum perfectũ ſit prius imꝑfecto. Iteruꝫ queritur illo priori vel eſt ꝑfectum bonum vel imꝑfectum. ⁊ ſic procederetur in infinitũ vel dabitur deum eſſe ꝑfectum bonum: ⁊ hoc innuit littera cũ dicit. Quare ne in infinituꝫ ratio ꝓcedat. Sed queſo te inqt Hic philoſophia oſtendit per quem modum vera beatitudo ſit in deo. qr non eſt in deo tanq̃ꝫ aliquid diſtinctum ab ipſo ſicut accidens a ſubiecto ſed eſt idem cum ipſo. qđ probat quattuor rationibus. ſecunda ibi. poſtremo. tertia ibi. omnino enĩ quarta ibi. reſpice inquit. Primo premittit intentũ ſuum cum quadam diuiſione cuius membra improbat dicens. O Boe. queſo te vide q̃ꝫ ſancte. i. firmiter ⁊ inuiolabiliter ꝓbes ꝙ diximus ſummuꝫ deuꝫ eſſe pleniſſimũ ſummi boni. ⁊ dicit bo. Quonãmodo ſupple hoc probatur. tũc ponit phĩa diuiſionem dicens. Preſumas. i. putas ne hunc patrem oĩm rerũ accepiſſe extrinſecus illud ſummũ bonũ quo ꝑhibetur eſſe plenus. vel preſumas ita naturaliter habere a ſe illud bonũ quaſi cogites diuerſaꝫ eſſe ſubſtantiã dei habentis ⁊ beatitudĩs habite. ⁊ tunc improbat membra. primo ꝙ deus non accepit ſummũ bonuꝫ ab extrinſeco dicens. Nam ſi putes bonũ qđ in deo eſt extrinſecus acceptũ. tunc poſſis. i. potes exiſtimare eſſe preſtantius. i. melius illud bonũ qđ dederit eo qđ acceperit ſcꝫ deo. qđ eſt falſum. qr cõfitemur hunc p̃cellentiſſimũ oĩm reruꝫ. Tunc ꝓbat ꝙ ꝑfectũ bonũ ĩ deo nõ eſt in ip̃o naturalr̃ tanq̃ꝫ differẽs a ſubſtãtia ſua

eſſe pleniſſimum. Sed ꝑfectuꝫ bonum veram eſſe beatitudineꝫ conſtituimus Veram igitur beatitudineꝫ in ſummo deo ſitam eſſe neceſſe eſt. Bo. Accipio inquã: nec eſt quod contradici vllo modo queat. P. Sed queſo iquit te vide q̃ꝫ id ſancte atqꝫ inuiolabiliter probes ꝙ boni ſummuꝫ deum diximus eſſe pleniſſimum. Bo. Quonam inquit modo P. Ne hunc rerum omniuꝫ patrem illud ſummũ bonum quo plenus eſſe perhibetur: vel extrinſecus accepiſſe: vel ita naturaliter habere preſumas: quaſi habentis dei habiteqꝫ beatitudinis diuerſam cogites eſſe ſubſtantiam. Nam ſi extrinſecus acceptum putes preſtantiꝰ id quod dederit eo qđ acceperit exiſtimare poſſis. ſed hunc poſſe reruꝫ omnium precellentiſſimuꝫ digniſſime confitetur. Quod ſi natura quidem ineſt: ſed ratione diuerſuꝫ: cum de reruꝫ principe loquamur deo fingat qui põt quis hec diuerſa cõiunxerit. Poſtremo qđ

dicens. Qđ ſi natura .i. per naturā ineſt deo ſummū bonuʒ. ſed eſt diuerſum ab ipſo ratione quiditatiua fingat qui poteſt quis hec diuerſa cōiunxerit ſcʒ deum ⁊ ſummū bonū. q. d. non eſt dare aliqueʒ priorē iſta diuerſa coniungentē. Notandū ꝙ ratio quā philoſophia pretendit eſt iſta. Summū bonuʒ quod eſt in deo vel eſt acceptum ab extrinſeco vel ineſt ſibi naturaliter. ſi ab extrinſeco aliquid erit preſtantius ⁊ nobilius deo. quia dans ſummū bonuʒ preſtantius eſt recipiente ipſum. ſi auteʒ ineſt deo naturaliter vel tanq̃ʒ idē ſibi vel tanq̃ʒ diuerſuʒ ab ipō. ſi tanq̃ʒ idē ſibi habetur propoſitum ſi tanq̃ʒ diuerſum ab ipō erit aliquid prius qđ iſta diuerſa coniunxerit. talia autē fingere eſt difficile. Poſtremo quod a qualibet. hic philoſophia ponit ſecundaʒ rationeʒ ꝙ ſummū bonū in deo non differt ab ipſo. ⁊ eſt ratio talis. Illud qđ eſt diuerſum ab alio non eſt illud a quo eſt diuerſum. ſi ergo ſummum bonuʒ eſſet diuerſuʒ a deo: deus nō eſſet ſummū bonū quod nephas eſt dicere. vnde dicit in littera. Poſtremo illud qđ eſt diuerſuʒ a q̃libet re illud non eſt illud a quo videt̃ eſſe diuerſuʒ. quare qđ ſui natura diuerſuʒ eſt a ſummo bono illud non eſt ſummuʒ bonum. ſi igitur ſummuʒ bonuʒ ita ſit in deo ꝙ ſecundum naturam eſt diuerſum ab eo: ſequitur ꝙ deus non ſit ſummuʒ bonum quod nephas eſt cogitare de deo quo nihil conſtat eſſe preſtantius. Nota ſi aliqđ eſſet in deo diuerſum ab ipſo deus eſſet compoſitus ⁊ non eſſentie ſimplicis. qđ eſt falſum. Item qđ eſt in deo diuerſum ab ipſo vel eſt accidens vel pars eius. non accidens: quia deus non eſt ſubiectuʒ alicuius accidentis. ſi eſt pars eius cum pars precedat totuʒ aliquid erit prius deo. qđ falſum eſt. Omnino eñ nullius rei natura. hic phĩa ponit tertiā rationē que talis eſt. Illud qđ eſt principiū oīm formaliter eſt ſummū bonū. qr ſummū bonū non poteſt eſſe ꝑncipiatū. ſed deus eſt principiū oīm. ergo formaliter eſt ſummū bonū. ſummū autē bonū eſt beatitudo. ergo deꝰ formaliter eſt ſumma beatitudo. vñ dicit in littera. Oīno .i. generaliter nullius rei natura poterit eſſe melior ſuo principio. quare qđ oīm eſt principiū ſicut deus. illud etiaʒ concluſerim veriſſima ratione ſummū eſſe bonū ſubſtantia .i. ꝑ ſui ſubſtantiā. cui aſſentiens boetiꝰ dicit. pleniſſime inq̃ʒ concluſum eſt. ſed ſummū bonū eſſe beatitudineʒ conceſſum eſt

a qualibet re diuerſuʒ eſt id non eſt illđ a quo intelligitur eſſe diuerſum quare quod a ſummo bono diuerſuʒ eſt ſui natura id ſummum bonum non eſt. qđ nephas eſt de deo cogitare quo nihil conſtat eſſe preſtantius. Omnino eniʒ nullius rei natura ſuo principio melior poterit exiſtere. quare quod omniū principium ſit id etiaʒ ſui ſubſtantia ſummuʒ eſſe bonum veriſſima ratione concluſerim. B. Rectiſſime inq̃ʒ. P. Sʒ ſummum bonum beatitudineʒ eſſe conceſſum eſt. B. Ita eſt inq̃ʒ. P. Igitur inquit deum eſſe ipſam beatitudinem neceſſe eſt confiteri. B. Nec inq̃ʒ propoſitis prioribus refragari queo. Et ab illis hoc illatuʒ conſequens eſſe ꝑſpicio

Dicit bo. ita eſt inq̄. Concludit ergo phia. igitur neceſſe eſt deū cōfiteri ipſam beatitudinem. d. Bo. nec queo refragari. i. reſiſtere prioribus ꝓpoſitis. i. premiſſis. ⁊ ego percipio hoc illatū eſſe cōſequēs illis. i. ad illa. Nota ꝙ principiū oīm rerū oportet eſſe summū bonum ſubſtantialiter. q2 ſi aliquid aliud a principio eſſet ſummū bonuz ſubſtantialiter ſicut aliquid principiatū. ſeqꝛ ꝙ principiatū ſit nobilius ſuo principio nam bonuz ſubſtātialiter nobilius eſt bono accidentaliter. Jtez ſi principium non eſt bonum ſubſtantialiter ſed accidentaliter cum omē qđ eſt tale per accidens reducatur ad aliquid tale per ſe: tūc principium reduceretur ad aliquid ⁊ per conſequens non eſſet principium. Reſpice inquit an hinc. Hic ponit quartam rationem ꝙ beatitudo in deo non differt ab ipſo. ſi beatitudo differret a deo cum vtrūqz tam de⁹ q̄3 beatitudo ſit ſummuz bonū: eſſent duo ſumma bona quoꝝ vnū non eſſz alterum. ⁊ cum vnuz deſit alteri neutꝝ erit perfectuz ⁊ ſummū bonū. q2 ꝑfectum eſt cui nihil deeſt ergo neceſſe ē beatitudinez eſſe idez cuz deo. vñ dicit in littera. O hoc. reſpice an hic quod modo dicam illud quod probatum eſt firmius approbeꝛ duo ſumma bona eſſe non poſſunt q̄ ſint a ſe diuerſa. etenī liquet. i. manifeſtū eſt ꝙ bona que diſcrepant alterū non eſt qđ alterū. quare cū alterum deſit alteri: neutrū poterit eſſe ꝑfectuz. cuz ꝑfectum ſit cui nihil deeſt. ſed manifeſtum eſt illud non eſſe ſummū bonū quod non eſt perfectum. igitur nullomodo poſſunt eſſe diuerſa ea que ſunt ſumma bona. ſed deum ⁊ beatitudinem collegimus eſſe ſummum bonum. quare neceſſe eſt ipſam naturam que eſt diuinitas. i. naturam dei eſſe ſummā beatitudinem. quod Boetius approbans dicit. Nihil verius eſt ipſa re nec ratiocinatiōe firmi⁹ nec deo digni⁹ cōcludi poteſt. Nota ex quarto thopicoꝝ. qđ per ſupabundātiā dicit vni ſoli cōuenit. cū igitur ſummū bonū dicatur ꝑ ſupabundātiam: non erunt duo ſumma bona. Jtem ſi eſſent duo ſumma bona vel eſſent eiuſdez ſpeciei vel differrent ſpecie. ſi eiuſdem ſpeciei erunt equaliter perfecta ⁊ vnum erit

P. Reſpice inquit an hinc quoqz idē firmius approbetur ꝙ duo ſumma bona que a ſe diuerſa ſint eſſe non poſſint. Etenim que diſcrepant bona nō eſſe alterum quod ſit alterū liquet: quare neutrum poterit eſſe perfectum cum alteru tri alterum deeſt. ſed quod perfectum non ſit id ſummū non eſſe manifeſtum eſt. Nullomodo igitur que ſumma ſūt bona ea poſſunt eſſe diuerſa. atqui et beatitudinē et deum ſummuz bonum eſſe collegimus: quare ipſaz neceſſe eſt ſummam eſſe beatitudinem que ſit ſumma diuinitas. Boetius. Nihil inq̄z nec re ipſa verius: nec ratiocinatione firmius nec deo digni⁹ concludi poteſt. Phia. Super hec igitur inquit veluti geometre ſolent demōſtratis propoſitis aliqd inferre que poriſmata ipſi vocant. Jta ego quoqz tibi veluti correlariū dabo

ſuperfluum. ſi differunt ſpecie vnum erit perfectius altero. quia impoſſibile eſt duas ſpecies eſſe equaliter perfectas. ſed qđ eſt imp̄fectius non eſt ſummū bonū: ergo non ſunt plura ſumma bona. Super hec inquit. Hic phīa concludit ex dictis quandā cō- cluſionem correlariam dicens. Super hec. ſcʒ predicta ego tibi dabo correlarium id eſt concluſionem correlariam. ita ſcʒ ſicut geometre aliquid ſolent demonſtratis ſuis

Nam quoniā beatitudinis adeptione fiunt hoīes beati. Beatitudo vero eſt ipā diuinitas: diuinitatis adeptione fieri beatos manifeſtuʒ eſt. ſed vti iuſticie adeptione iuſti ſapientie ſapientes fiūt Ita diuinitatē adeptos deos fieri ſimili ratione neceſſe eſt. Omnis igitur beatus deus: ſed natura quideʒ vnus: participatione vero nihil prohibet eſſe q̄ʒ plurimos. Boe. Et pulchrum inquaʒ hoc atqʒ precioſum ſiue poriſma: ſiue

propoſitis inferre que il lata ipſi vocant poriſmata id eſt apertōes. ⁊ tunc ponit correlariū ꝙ omīs beatus eſt deus qđ ſic infert. qꝛ adeptione beatitudinis fiunt hoīes beati. beatitudo vero eſt ipā diuinitas vt probatum eſt. manifeſtuʒ eſt hoīes beatos fieri adeptione diuinitatis. ſed ſicut adeptione iuſticie fiunt hoīes iuſti: ⁊ adeptione ſapientie ſapientes. ita neceſſe eſt adeptione diuinitatis eē beatos ſiue deos. Igit̄ omnis beatus eſt deus. ſed natura quidem vnus deus eſt et non plures. participatione autem nihil prohibet plures deos eſſe. hanc concluſionem commendās boe. dicit. Et pulchrum inq̄ʒ hoc ſcʒ quod modo concluſiſti atqʒ precioſum ſiue poriſma ſiue correlarium. mauis id eſt magis velis ipſum vocari. Notandū ꝙ omnis beatus eſt deus. hoc ꝓbatur ex littera ſic. Hoīes fiunt beati adeptione beatitudinis. ſed beatitudo eſt diuinitas. ergo hoīes fiunt beati adeptione diuinitatis. ſed adeptione diuinitatis aliquis efficitur deus. ergo omnis beatus eſt deus. vel poteſt ſic argui. Adeptione diuinitatis aliquis efficitur deus. adeptione diuinitatis aliquis efficitur beatus. cum diuinitas ſit idem cum beatitudine. ergo omnis beatus eſt deus. Nota ſecundū huguitionē porus pori eſt ſubtile foramen in corpore per quod ſudor emanat. Inde poriſma tis. id eſt apertio vel illuminatio ſenſus. dicuntur etiam poriſmata regule quas geometre proponunt ad aliquid oſtendendum eo ꝙ aperiant et illuminent mentē lectoris. ⁊ ipſe allegat boe. in hoc libro de hoc nomine poriſma. Notandū ſecūdū eundeʒ huguitionē a corona venit coronariū qđ eſt premiū victorie vel premium belli vel certaminis. ſcʒ corona vel aliquid aliud. vel coronariū eſt vnde aliquis meretur honorē vel adipiſcitur coronam. ⁊ etiam allegat Boe. in hoc loco de hoc nomine coronarium. ſed cōiter ipſum nominamus correlariū. ⁊ eſt correlariuʒ concluſio ſequens ex premiſſis. Nota aliquis diceret. Si omnis beatus eſt deus cum plures ſint beati plures erunt dij. Reſpondet boe. ꝙ vnus eſt deus naturaliter ⁊ eſſentialiter: ſed participatiue ſcilicet participatione virtutis ⁊ immortalitatis poſſunt eſſe plures dij. Unde pſalmiſta. Ego dixi dij eſtis ⁊ filij excelſi omnes. Item innuit philoſophus. xij. methaphiſi. vbi ſic concludit. non valet pluralitas principuʒ ſit ergo vnus princeps ſcilicet ſecūdū naturā ⁊ eſſentiā. Ergo dicit Seneca. vir ſpe

culatiuus eſt quaſi deus in humano corpore hoſpitatus. pro quo vlterius notan-dum q deus eſt quadruplex. Aliquis eſt deus nūcupatiue vt ydolum. Alius vſurpatiue vt demones cultum dei ſibi vſurpantes vt dicit ſcriptura. Omnes dij gentium demonia. Tertius ē participatiue vt homines beatitudinem participantes Quartus eſt deus natura habens eſſentie eternitatem immutabilitatem et cōicabilitatem. primis tribus modiſ poſſunt bene eſſe plures dij: ſed nō quarto modo. Ultimo nota de itatē ſiue diuinitatē participare nō eſt niſi imortalitatem impaſſibilitatem ſubtilitatem et agilitatez adipiſci. Nā mortale ad ditu; nobis ſeparat nos a dijs vt dicit porphirius. ergo adeptione immortalitatis erimus dij Atqui hoc quoqz pulcrius nihil eſt. hic philoſophia mouet circa predicta quandaz dubitatōez ſecundo ſoluit eam. ibi Cuius diſcretionez. primo dicit. Ex quo dicis hoc correlarium eſſe pulcrum. atqui p certo hoc quod iam dicam nihil ē pulcrius. qd rō pſuadet eſſe ānectendum his ſcz ſupradictis. et dicit bo. quid eſt pulcrum illud

correlarium vocari mauis. P. At qui hoc quoqz pulcrius nihil eſt quod his annectendum eſſe ratio perſuadet. B. Quid inqz. P. cum multa inquit beatitudo cōtinere videatur vtrū ne hec omnia vnum ueluti corpuſ beatitudis quadam partium varietate coniungāt An ſit eorum aliquid quod beatitudis ſubſtantiam compleat: ad hoc uero cetera referentur. Bo. Uellem inquā id ipſarum rerum commemoratione patefaceres. P. Nōne inquit beatitudinē bonum eſſe cenſemus. B. Ac ſummuz quidem inquaz. P. addas inquit hoc omnibus licet. Nam eadem ſufficiētia ſumma eſt eadem ſumma potētia. Reuerentia quoqz claritas ⁊ voluptas beatitudo eſſe iudicatur. B. Quid igit

dicit phia. cum beatitudo videatur multa continere: dubitatur vtrū hec oīa coniungāt id eſt conſtituāt veluti vnum corpus beatitudinis quadā varietate partiū an ſit aliquid eorum quod compleat ſubſtantiā beatitudinis ad quod cetera referantur. tunc boetius petit hanc queſtionem magis elucidari dicēs. Uellem inquit vt patefaceres illud quod queris commemoratōe ipſarum rerum ſupple exemplificando. et philoſophia condeſcendens bo. querit. nonne cenſemus beatitudinem eſſe bonū. dicit boetius. certe ſummū bonum. cui philoſophia. licet. id eſt licitum ē addas hoc ſcz ſummū omnibus his. nam beatitudo eſt ſumma ſufficientia. eadem eſt ſumma potentia et iudicatur eſſe ſumma reuerentia claritas et voluptas. quid igitur eſtimas dicendum. heccine. id eſt nunquid hec omnia. ſ. ſufficientia et potentia et cetera ſunt veluti quedam membra beatitudinis. an cuncta referuntur ad bonum veluti ad verticem. i. tanqz ad ſummā rationem appetendi omnia alia. Tunc bo. fatetur ſe intelligere queſtionē et preſtolari eius ſolutōem dicēs. Intelligo qd

pponas inueſtigandum ſed deſidero audire quid cõſtituas.i.diffinias q̄ſtiones diſſoluendo. Notandũ ꝙ queſtio quã phia mouet eſt iſta vtrũ predicta quinqꝫ.ſ. ſufficientia reuerentia ⁊ cetera cõſtituãt beatitudinem ſicut diuerſa membra vnũ corpus.vel vtrũ omnia ſint eadem et referant ad aliquod vnũ.ſ.ad bonũ quod ſit ratione appetẽdi omnia iſta. Notandum q2 in beatitudine eſt ſummũ bonũ et i beatitudine eſt ſufficientia.reuerentia.potentia. gloria et iocunditas. Id querit an iſta ſint in beatitudie tanq̄ diuerſa aut ad vnũ relata.ſcꝫ ad bonũ ratione cuius appetũtur. Nota ad primam p'tem queſtionis debꝫ reſpondere. ꝙ nõ.quia mẽbra vnum corpus conſtituentia debent eſſe inter ſe diuerſa vt ſtatim probabitur in littera ſequenti. ſed illa quinqꝫ ſunt vnum vt probatum eſt.ergo non poſſunt eſſe partes beatitudinis cõſtituentes ipſaꝫ ſicut mẽbra vnum corpus.etiam

P. Heccine omnia bona ſufficientia. potentia ceteraqꝫ veluti quedã beatitudinis membra ſunt: an ad bonum veluti ad verticem cuncta referuntur. Bo. Intelligo inqꝫ quid inueſtigandum pponas: ſed quid conſtituas audire deſidero. P. cuius rei diſcretionem ſic accipe. Si hec oĩa beatitudinis membra forent ſe quoqꝫ inuicem diſcreparent: Hec eſt enim partium natura vt vnuꝫ corpus diuerſa componant. B. Atqui hec omnia idem eſſe mõſtrata ſunt. P minime igitur membra ſunt: alioquin

ſi ſic ſequeretur ꝙ beatitudo ſeu deus nõ eſſet omnino ſimplex:quod eſt impoſſibile. Cuius rei diſcretionem. Hic phia ſoluit queſtionem. Et primo oſtendit ꝙ iſta quinqꝫ nõ ſunt partes et membra beatitudinis. Secundo oſtendit ꝙ omnia referantur ad bonũ.ibi. Ad bonũ vero.primo intendit taleꝫ rõem. Mẽbra cõſtituentia aliquid vnum adinuicem debent eſſe diuerſa.ſed iſta omnia quinqꝫ ſunt idẽ ergo nõ ſunt membra et partes beatitudinis. Unde dicit in littera. Cuius rei ſupple poſite in queſtione ſic accipe diſcretionẽ id eſt diſcretaꝫ ſolutõem. Si hec oĩa forent mẽbra beatitudinis tunc diſcreparent ad ſeinuicẽ. Hec enim eſt natura partium vt diuerſa cõponant vnũ corpus.atqui p certo hec omnia quinqꝫ mõſtrata ſũt idem eſſe ſupple in.ix.pſa.igitur minime ſunt mẽbra beatitudinis.ſꝫ ſi in eis ſaluetur rõ membri omnia erunt vnũ mẽbrũ.et tunc ſequitur beatitudinem cõponi ex vno mẽbro quod eſt ĩpoſſibile.et hoc eſt quod dicit alioquin.i.ſi aliter dicatur ꝙ non ſũt mẽbra ſed vnum mẽbrum videbitur beatitudo eſſe coniuncta ex vno mẽbro quod fieri nequit.et dicit. Bo.id quidem quod modo concluſum eſt non eſt dubium.ſꝫ illud quod reſtat de veritate alterius partis queſtionis expecto. Notandum ꝙ beatitudo eſt diuinitas vt prius viſum eſt. et q2 diuinitas eſt oĩno ſimplex et idiuiſibilis ex nullo poteſt eſſe conſtituta.cum enim cõſtituens ſit prius conſtituto eſſet aliqd prius deitate quod abſurdum eſt.ergo beatitudo non poteſt eſſe cõſtituta ex pluribus membris vel ex vno membro. Ad bonũ vero ⁊c.hic phia oſtendit ꝙ oĩa referant ad bonũ tanq̄ ad cauſam propter quã appetunt. Secundo ex dictis

deducit quaſdam concluſiones ſuperius ꝓbatas vt melius intelligantur. ſecunda ibi Cuius vero cauſa. primo dicit. palam eſt cetera ſcꝫ quinqꝫ ſupradicta ad que omnia appetenda reducuntur ipſa referri ad bonuꝫ. idcirco eñ petitur. id eſt appetitur ſuffi cientia q꞉ bonū eſſe iudicatꝛ. idcirco potentia deſideratꝛ q꞉ id etiaꝫ creditur eſſe bonū idem licet cōiectare. i. iudicare de reuerentia claritate ⁊ iocunditate. ⁊ ſic vniuerſalitꝛ

ex vno mēbro beatitudo videbitur eē coniuncta: quod fieri nequit. Boe. Id quidem inq̄ꝫ dubium non eſt ſed id qđ reſtat expecto. P. Ad bonum vero cetera referri palam eſt. Idcirco eniꝫ ſufficientia petitur quoniam bonuꝫ eſſe iudicatur. idcirco potētia quoniā id quoqꝫ eſſe creditur bonum. Idem de reuerētia claritudīe iocunditate coniectare licet. Omnium igitur expetendorum ſumma atqꝫ cauſa bonum eſt. Quod enim neqꝫ re neqꝫ ſimilitudine vlluꝫ in ſe retinet bonum: id expeti nullo modo poteſt. Contraqꝫ etiam que natura bona non ſunt tamē ſi eſſe videanꝛ quaſi vera bona ſint appetuntur. Quo fit vt ſumma cardo atqꝫ cauſa expetendoruꝫ omnium bonitas eſſe iure credatur. Cuiꝰ vero cauſa quid expetitur id maxime videtur optari. Veluti ſi ſalutis cauſa quiſpiaꝫ velit eqtare non tam eqtandi motū deſiderat q̄ꝫ ſalutis effectū

cōcludere ꝙ bonū eſt ſūma. i. ꝑfectio ⁊ cauſa oīm expetendoꝝ. i. deſiderandoꝝ. qđ declarat ꝑ ſignū dicēs. Illud eñ qđ neqꝫ in re neqꝫ ī ſil'itudīe. i. apparētia nullū bonū retinꝫ in illud nullo modo poteſt expeti. i. deſiderari. et contra. id eſt per contrariū illa que non bona natura. id eſt ex natura tamen ſi videantur. i. appareant eſſe quaſi vera bona ſint appetenꝛ. quo fit vti bonitas iure credatꝛ eſſe ſūma atqꝫ cauſa oīm expetendoꝝ. Notandum ꝙ bonum eſt cauſa omnium deſiderandoꝝ. q꞉ deficiente ratiōe boni in aliquo ſiue ſit bonū ſecūdū apparētiā ſiue exiſtentiā tolliꝛ ratio appetibilis. poſita vero ratione boni in aliquo ſiue ſcđm rem ſiue ſcđm apparētiā ex quo ipm eſt appetibile: ꝓpter qđ dicit ariſtoteles tertio đ aīa. mouet eñ appetibile hoc quidē bonū. hoc autē apparēs bonū. Cuius vero cauſa. Hic ex dictis phia deducit quaſdaꝫ cōcluſiones prius ꝓbatas vt melius intelligantur. ⁊ ſunt due. Prima eſt ꝙ bonū ⁊ beatitudo ſunt idem Secunda ꝙ deus ⁊ bonū idem ſunt. deducēs ergo primā cōcluſionē dicit. Illud maxime videtꝛ optari cuius cauſa quid. i. aliqđ expetiꝛ. i. deſideratꝛ. vt ſi cauſa ſalutis. i. ſanitatis. quiſpiā. i. aliquis velit eqtare non tam. i. non tm̄ deſiderat actū equitandi q̄ꝫ. i. q̄ꝫtum deſiderat effectū ſalutis. i. ſanitatis. Cuꝫ igitur oīa petanꝛ. i. appetanꝛ gratia boni illa non potius deſideranꝛ ab oibus q̄ꝫ ipſuꝫ bonū. ſed nos conceſſimꝰ beatitudinē eſſe ꝓpter quā cetera optanꝛ. quare ſola beatitudo tanq̄ꝫ finis omniū alioꝝ

deſideratur. ex quo liquide. id eſt manifeſte apparet eſſe eandem ſubſtantiam ipſius boni ꝛ beatitudinis. Boe. aſſentiens iſti deductioni dicit. nil video cur quiſpiā poſſit diſſentire. Notandū quoqꝫ ꝓprietas p ſe eſt eadē neceſſe eſt illa eſſe eadē. cū igiť bonū ꝛ beatitudo habeāt vnā ꝛ candē p ſe ꝓprietatē erunt eadē. Nam p ſe ꝓpriū eſt beatitudini ꝙ oīa ꝓpter eam deſiderantur. ſimiliter illa ꝓprietas eſt boni ꝙ omīa appetūtur q2 bona. ergo bonum ꝛ beatitudo ſunt idem. Notandū ꝙ illd magis appetiť cuius cauſa aliquid appetitur. q2 illud ꝓpter qd aliquid appetitur prius eſt in cauſando motū deſiderij ꝙ̄ illud qd appetitur propť aliud. q2 cauſa primaria prius influit ꝙ̄ ſecūdaria ꝛ ideo illud ꝓpter qd aliquid appetitur plus influit deſiderio ꝙ̄ illd qd appetitur ꝓpter aliud. ſicut finis plus influit ꝙ̄ ordinata in finem. ꝛ hoc declarat p exemplū in littera de ſanitate que plus appetitur ꝙ̄ actus equitandi factus ꝓpter ſanitatem. Sed deū. Hic phīa ex concluſione prius ꝓbata deducit ſecundam. ſcꝫ deū ꝛ bonū eſſe idem ſecundū ſubſtantiā. ꝛ dicit. ſed demōſtrauim᷒ deum ꝛ verā beatitudinem eſſe idem ꝛ vnum. dicit Boe. ita eſt inq̄3. Ex quo concludit phīa dicens. igitur ſecure licet concludere ſubſtantiam dei eſſe ſitam in ipſo bono. nec vſquā alio. id eſt alibi. Nota ꝙ ex prima concluſione infertur ſecunda accipiendo primā concluſionē ꝓ maiore arguendo ſic. Bonum ꝛ beatitudo ſunt idem ſecundū ſubſtantiam. ſed deus eſt vera beatitudo. ergo deus ꝛ bonū ſunt idem ſecundū ſubſtantiam.

Cū igitur omnia boni gratia petātur non illa potius q̄3 bonum ipſū deſiderantur ab omnibus. Sed ꝓpter quod cetera optantur beatitudinem eſſe conceſſimus. quare ſic quoqꝫ ſola queritur beatitudo. ex quo liquido apparet ipſius boni ꝛ beatitudinis vnam atqꝫ eandem eſſe ſubſtantiam. Boe. Nihil video cur diſſentire quiſpiam poſſit. P. Sed deum veramqꝫ beatitudinē vnū atqꝫ idem eſſe monſtrauimus. Boeti᷒ Ita ē inq̄3. Philoſophia Securo igiť cōcludere licet dei quoqꝫ in ipſo bono nec vſq̄3 alio ſitam eſſe ſubſtantiam.

Metrum decimum tertij libri.

Huc omnes pariter venite capti
Quos fallax ligat iꝓbis cathēis
Terrenas habitans libido mentes

Metrum decimum libri tertij.

Huc omnes pariter venite capti. Iſtud eſt metrū. x. huius tertij quod dicitur valenticum ab inuentore. ꝛ eſt vndecaſſillabū conſtans ex ſpondeo ꝛ dactilo ꝛ duobus vel tribus trocheis. quia vltimo loco poteſt poni ſpōdeus vel trocheus. in quo metro phīa poſtq̄ oſtendit in quo ſit ſumma beatitudo. hortatur ad iſtam beatitudinem peruenire dicens. Omnes capti quos fallax libido id eſt fallax delectatio. habitans. id eſt poſſidens terrenas mentes ligat improbis

cathenis.i.vicioſis cupiditatibus.venite pariter huc.i.ad ſummū bonū qđ eſt ſitū in deo. Tunc oſtendit vtilitatē veniendi ad illud bonū dicens. Hic.i.in iſto bono qđ eſt deus erit vobis requies laborum cum ipſe ſit premiuꝫ in hac vita laborantiū. hic eſt portus.id eſt ſecuritas manens placida quiete.ꝛ aſiluꝫ.id eſt domus refugij.vnuꝫ id eſt ſolum.quia tantum ad deum eſt tutuꝫ refugiuꝫ patens.id eſt apertuꝫ miſeris.

Hic erit vobis requies laborum.
Hic portus placida manens quiete.
Hoc patens vnum miſeris aſilum.
Non quicquid tagus aurei harenis
Donat: aut herinus rutilante ripa
Aut indus calido propinquus orbi:
Candidis miſcens virides lapillos.
Illuſtrant aciem: magiſqꝫ cecos
In ſuos condunt animos tenebras.
Hoc quicquid placet excitatqꝫ mētes
Infimis tellus alluit cauernis
Splendor quo regitur vigetqꝫ celum
Vitat obſcuras anime ruinas.
Hanc quiſquis poterit notare lucem
Candidos phebi radios negabit.

tunc cōparat iſtud bonū ad bona tēporalia oſtendēs bona temporalia eſſe damnoſa. qꝛ ſui cupiditate obtenebrant aīam dī. Quicquid donat tagus fluuius iſte aureis ſuis arenis.quicquid donat herinus fluuius rutilante.id eſt ſplendēte ſua ripa.aut indus fluuius a quo dicitur india propinquus calido orbi quia vicin⁹ torride ſone. indus inqꝫ commiſcens lapilloſ virides. id ē ſmaragdos candidis. id eſt margaritis.totum illud non illuſtrat aciem ſupple mentis. ſed magis condunt. id eſt inuoluunt cecos animos in ſuas tenebras id eſt ignorātias veri boni.hoc ſcꝫ bonū temporale quicqd. id eſt quodcū qꝫ placet ꝛ excitat mētes ad cupiditatē.illud tellus alluit infimis cauernis.i.ꝓfundis qꝛ in ꝓfundo terre gignunt̃ metalla ꝛ gēme. Tunc oſtendit vtilitatē boni qđ eſt de⁹ in quo eſt vera beatitudo dī. Splendor.i.beatitudo ſplendens quo ſplendore regit̃ celū ille vitat obſcuras ruinas aīe.qꝛ ſplendor ꝛ obſcuritas ſe non cōpatiūtur in eodem.quiſqꝫ ergo poterit notare.i.notam habere hanc luceꝫ ipſe negabit. i. non curabit candidos radios phebi.i.ſolis. Notandū ꝓpter litterā ꝙ aſiluꝫ ſecūdū huguitionē dicit̃ domus refugij quā romulus fecit.ab a qđ eſt ſine ꝛ ſilon qđ eſt tactus qˉi ſine tactu.qꝛ non erat phas ibi aliquē tangere vel offendere. Notandū ſecūdū Iſidoꝝ libro ethimologi. Tagus eſt fluui⁹ quē cartago hiſpanie ſic nūcupauit ex quo ꝓcedit copioſitas arenis auriferis.ꝛ ob hoc ceteris fluuijs hiſpanie eſt ꝓlatus. Notanduꝫ ſecundū huguitionē ꝙ herinus eſt fluuius aſie qui campos ſimirneos ſecat fluctibus ꝛ eſt plenus aureis arenis. Indus autē ſecundū Iſidoꝝ eſt fluui⁹ orientꝭ qui rubeo mari excipit̃ a quo india nuncupat̃ abundans margaritis ꝛ ſmaragdis.

Proſa vndecima tertii libri.

Proſa vndecima tertij libri.

Sſentior inq̃.Iſta eſt vndecima ꝓſa huius tertij in qua phīa inducit bo a etium in cognitionē quorūdaʒ qui prius faſſus fuit ſe ignorare. ſcʒ quis ſit finis oīm reruʒ ⁊ quibus gubernaculis mundus regatur. Primo du cit ipſum in cognitionē primi. ſecundo ſecundi in ſequēti ꝓſa. primo phīa inueſtigat diffinitionē boni. ſecundo ex hoc oſtendit quis ſit finis oīm rerum. ibi ⁊ illa nimium

Sſentior inq̃ʒ: cūcta enī firmiſ ſimis nexa rationibus conſtant Philoſophia. Tum illa. Quanti in quit tu eſtimabis ſi bonum ipſum quid ſit agnoueris. Boe. Infiniti inq̃ʒ ſiqui dem mihi pariter deū quoqʒ qui bonuʒ eſt cōtingat agnoſcere. Philoſophia. Atqui hoc veriſſima inquit ratione pa tefaciam maneant mō que pauloāte cō cluſa ſunt. Boe. Manebunt inq̃ʒ. P. Nōne inquit monſtrauimus ea que ap petuntur a pluribus idcirco vera perfe ctaqʒ bona non eſſe quoniam a ſeinuicē diſcreparent. cunqʒ alteri adeſſet alte rum plenum abſolutumqʒ bonuʒ affer re non poſſe. Tum auteʒ verū bonum fieri cum in vnam veluti formam atqʒ

primo premittuntur que daʒ. ſecūdo philoſophia aggreditur propoſitum. ibi. Nonne inquit. primo Boe. aſſentiēs predictis dicit. Aſſentior inq̃. ſcʒ iam dictis. cuncta enī cō ſtant nexa firmiſſimis ra- tionibus quia demōſtra- tiuis. ⁊ philoſophia inqt Quāti ſcilicet precij eſti mabis ſi agnoueris quid ſit ipſuʒ bonuʒ. Reſpon- det Bo. Infiniti. ſcʒ pre cij inq̃ eſtimabo ſiquidē mihi pariter cōtingat ag noſcere deum qui bonuʒ eſt. dicit philoſophia. At qui pro certe hoc patefa ciam veriſſima ratione. maneant. id eſt concedā- tur modo. i. tm̄modo que concluſa ſunt pauloante ⁊ dicit Boe. manebunt ſine omni cōtradictione in ſui veritate. Notanduʒ ꝙ ad ꝓbandaʒ aliquaʒ concluſionem oportet principia manere in ſui veritate ⁊ ea concedi. ſi enī negarentur non poſſet ex eis deduci con- cluſio. volens ergo phīa ex his que concluſa ſunt tanq̃ ex principijs concludere quid ſit bonum dicit hoc velle facere manentibus his que probata ſunt. ⁊ dicit Bo etius ꝙ manebunt in ſui veritate. Nonne inquit monſtrauimus ea. Hic philoſophia aggreditur intentum oſtendendo quid ſit bonum ⁊ intendit probare iſtam concluſi onem. Bonum eſt illud quod omnia appetunt. quam probat tali ratione. Unum et bonum ſunt idem. ſed omnia appetunt eſſe vnum. ergo omnia appetunt bonum.

Circa iſtam rationem ſic procedit. primo probat maiorem. ſecundo minorem. ter- tio reſumpta maiore infert concluſionem. ſecunda ibi. noſti ne igitur. tertia ibi. eſt ne igitur. probat ergo maiorem ꝙ vnum ⁊ bonum ſunt idem per modum queſtionis. Et primo querit dicens. Nonne ſupra monſtrauimus in nona proſa ea que appe- tuntur a pluribus. ſcilicet ſufficientia. reuerentia. ⁊ potentia. idcirco non eſſe vera bo na ⁊ perfecta quoniam diſcreparent a ſeinuicem ſupple eo modo quo appetuntur.

a pluribus et cum alterum abeſſet alteri non poſſet afferre plenū et abſolutū bonū ꝙ nullo modo indigeat.tunc ante monſtrauimus vnū veruꝫ bonū fieri cū colligū tur in vnam foꝛmā beatitudinis atqꝫ efficientiam.id eſt in vnā cauſam efficientem ſ.deum.vt que ſit ſufficientia eadem ſit potentia et reuerentia claritas et iocundi-tas.niſi vero omnia ſint vnū et idem mōſtratū eſt ea nihil habere quo numerentur

efficientiam colliguntur: Ut que ſuffici entia eſt eadem ſit potentia. reuerentia claritas atqꝫ iocunditas. Niſi vero vnuꝫ atqꝫ idem omnia ſint: nihil habe re quo inter expetēda numerentur. B. Demonſtratū eſt inq̄ꝫ nec dubitari vl lo modo poteſt. P philo. Que igitur cum diſcrepant minine bona ſunt. Cuꝫ vero vnum eſſe ceperit bona fiunt. Nonne hec vt bona ſint vnitatis fieri adeptione contingit. Boetius. Ita in q̄ꝫ videtur: Philo. Sed omne quod bonum eſt boni participatione bonum eſſe cōcedis: an minime. Bo. Ita eſt P. opoꝛtet igitur idem eſſe vnū atqꝫ bonum ſimili ratione concedas.

id eſt cōputentur iter ex petenda. id eſt deſiderā da.⁊ dicit Bo. demon-ſtratū eſt iq̄ꝫ nec vllo mō dubitari pt Ulterius q̄-rit philoſophia. illa que cū diſcrepāt minime ſūt bona et cum ceperint eſ-ſe vnum ſunt bona. Nō ne hec contingit fieri bo na adeptione vnitatis. dicit Boe.Ita videtur eſſe inq̄.Et ſubdit phīa ſed omne quod eſt bonū participatione boni con cedis eſſe bonum.an mi nime. Et dicit boetius. ita eſt.Hic philoſophia ex conceſſis cōcludit ma ioꝛem dicens.Igitur ſi-mili modo opoꝛtet vt cō cedas vnum et bonum eſſe idem. et confirmat illam concluſionem per locum ab effectu dicens. Nanqꝫ eadem eſt ſubſtantia eoꝛum quoꝛum non eſt na turaliter diuerſus effectus.quia idem inquātum idem natum eſt facere ideꝫ.Boe tius concedens dicit.negare inq̄ nequeo.Nota ex littera ſic pꝛobatur ꝙ vnum et bonum ſint idem.Quecunqꝫ non ſunt bona niſi quia ſunt vnum illa non ſunt bo-na niſi adeptione vnitatis.ſed omnia ſunt bona adeptione vnitatis.ergo vnum et bonum idem ſunt. Uel aliter arguitur ſic.Omnia ſunt bona adeptione bonita-tis.omnia ſunt bona adeptione vnitatis.ergo bonum et vnum ſunt idem. Aliam rationem innuit in littera dicens. Illa ſunt vnum quoꝛum non eſt diuerſus ef fectus.quis idem inq̄tum idem non facit niſi idem.ex ſecundo de generatione. ſꝫ vnius et boni non eſt diuerſus effectus.quia effectus vtriuſqꝫ eſt bonum.ergo ſūt idem.et hec cōcluſio patet ex quarto methaphiſice.vbi Ariſtoteles vult ꝙ bonum et vnum conuertantur.Noſti ne igitur omne quod eſt.hic phīa pꝛobat minoꝛem ſcꝫ ꝙ omnia appetunt eſſe vnum per talem rationem.Unūquodqꝫ tandiu manet atqꝫ ſubſiſtit q̄diu eſt vnū.ſed omīa naturaliter appetūt manere et ſubſiſtere.ergo oīa appetunt eſſe vnum.Illius rationis pꝛimo declarat maioꝛē.ſecūdo mioꝛē. ibi

eſt ne igitur. Tertio reſumpta maiore concludit intentum. ibi aīt inquit. Primo ergo declarans maiorē ꝙ vnumquodq; tādiu manet q̄diu eſt vnū. dicit. Noſti o Bo. omne quod eſt tādiu manere atq; ſubſiſtere q̄diu ſit vnū. et cum deſinit eſſe vnū pariter contingit diſſolui atq; interire. Querit Bo. Quonā modo. phīa declarat in exemplo dicens. in animalibus hoc patet cum anima et corpus in vnum coeūt atq; ꝑmanēt vnū illud vnū vocat̄ aīal. cū vero hec vnitas diſſoluitur a ſeparatione vtriuſq; aīe et corꝑis. liq̄t id eſt manifeſtū eſt aīal interire et nō iam eſſe aīal. Ponit aliud exemplum ipm̄ etiā corpus humanū cū ꝑmaneat ī vna forma cōiunctōe membroꝝ tunc viſitur. i. videt̄ hūana ſpecies. ſ; ſi ꝑtes corporis diſtribute et ſegregate. i. ſeparate abinuicē diſtraxerit vnitatem corpus deſinit eſſe qđ fuerat. eodem modo percurrenti cetera ꝓculdubio patebit vnūquodq; ſubſiſtere. i. permanere dū eſt vnum. cū vero đſinit eſſe vnū interire videt̄. ⁊ dicit bo. minime inq̄; videt̄ mihi aliud cōſiderāti plura. Nota ꝙ aliquis diceret nō videt̄ ꝙ eē et eſſe vnū ſint eadē. quia mali ſūt et tn̄ nō ſūt vnū ꝓbatio. vnū et bonum ſunt idem vt iam probatū ē. ſ; mali nō ſunt boni ergo nō ſūt vnū. Iſta rō ſoluitur ex q̄rto huius negando maiorem. q: phīa q̄rto huius ꝓbat malos nō ſolū nō eſſe potentes ſ; ſimpliciter nō eē. vñ mali bn̄ ſunt mali. ſ; ꝙ ſimpliciter dicant̄ eſſe nō eſt verum. ſicut hō mortuus ſimpliciter nō ē hō et de hoc videbitur ī quarto. Eſt ne igitur iq̄t. Hic phīa ꝓbat ſeu declarat minorē ſcilicet ꝙ omnia appetāt eſſe et permanere. et primo oſtendit hoc. ſecundo probat

Eadem nāq; ſubſtantia eſt eorū quorum naturaliter nō eſt diuerſus affect⁹ Bo. Negare inq̄; nequeo. P. Noſti ne igitur inquit omne quod eſt tandiu manere atq; ſubſiſtere quādiu ſit vnū ſ; iterire atq; diſſolui pariter atq; vnū eſſe deſiſterit. Boeciuſ. Quonā modo P. Vt in animalibus inquit cū in vnū coeunt ac permanent anima corpuſq; id animal vocatur. cum vero hec vnitas vtriuſq; ſeparatione diſſoluitur: interire nec iam eſſe animal liquet: ipſū quoq; corpus cum in vna forma membrorum coniunctiōe permanet: humana viſitur ſpecies. At ſi diſtribute ſegregateq; partes corporis diſtraxerint vnitatem: deſinit eſſe quod fuerat. Eoq; modo ꝑcurrenti cetera proculdubio patebit ſubſiſtere vnūquodq; dū vnū eſt: cum vero eſſe deſinit interire. Boe. Conſideranti inq̄; mihi plura minime aliud videtur. Philoſophia. Eſt ne igitur inquit quod inquantum naturaliter agat relicta ſubſiſtendi appetētia uenire ad iteritū corruptōēq; deſiderē

minorem ſcꝫ ꝙ omnia appetant eſſe ⁊ permanere.⁊ primo oſtendit hoc. ſecūdo probat ꝙ talis appetitus eſt naturalis.ſecunda ibi. Neqꝫ nunc nos.primo oſtēdit intētū in animalibus.ſecundo in vegetabilibus.tertio in rebus inaīatis.ſecūda ibi. atqui nō eſt.tertia ibi.ea etiam Primo dicit phīa.Eſt ne aliquid quod inq̄tum naturaliter agat deſideret puenire ad interitū.i.ad mortē ⁊ ad corruptionē relicta appetentia ſubſiſtendi. reſpondet boe.

Bo.ſi animalia inqꝫ cōſiderem que habent aliquam volendi nolendiqꝫ naturaꝫ:nil inuenio quod nullis extra cogētibus abiciant manendi intentioneꝫ et ad interitum ſponte feſtinent. Omne nāqꝫ animal tueri ſalutem laborat:mortem vero perniciēqꝫ deuitat. Sed q̇d de herbis arboribuſqꝫ:quid de ianimatis oīno cōſentiē rebus prorſus dubito P. Atqui nō eſt ꝙ de hoc poſſis ambigere cuꝫ herbas atqꝫ arbores intuearis primū ſibi cōuenientibus innaſci locis vbi quantuꝫ earum natura queat cito exareſcere atqꝫ interire nō poſſunt. Nā alie quidem campis:alie montibus oriuntur:alias ferūt paludes:alie ſaxis he

Si conſidereꝫ aīalia que habent naturaꝫ.i. appetitum volendi id eſt proſequendi. ⁊ nolendi id eſt fugiendi aliquid. nihil inuenio qḋ abiciat intentionem manendi ſupple in rerum natura ⁊ feſtinet ſponte id eſt voluntarie ad interitum nullis cauſis extra cogentibus. qa omne animal laborat tueri ſalutem ⁊ deuitat mortem ⁊ perniciem.ſed ego prorſus dubito quid de herbis ⁊ arboribꝰ. ⁊ qd de rebꝰ inaīatis oīno cōſentieꝫ:ſupple an talia appetant eſſe ⁊ permanere

Nota boetius non dubitat quī animalia appetant eſſe ⁊ permanere.cuius rationeꝫ innuit. illud quod laborat tueri ſalutem ⁊ vitare mortem hoc appetit eſſe ⁊ permanere.ſed omne animal eſt huiuſmodi.ergo ⁊c̄.ſed vtrum ita ſit in vegetabilibus ⁊ rebus inanimatis de hoc dubitat.⁊ poteſt eſſe ratio dubitationis:quia in talibus nō ſunt operationes ita manifeſte ſubſeruientes appetitui naturali permanendi. ſicut in animalibus que mouenẗ ad percipiendum nutrimentum ⁊ alia que pertinent ad conſeruationem vite. Atqui non eſt ꝙ de hoc quoqꝫ poſſis.Hic philoſophia probat ꝙ vegetabilia ſicut herbe ⁊ arbores appetant eſſe ⁊ permanere. Et hoc probat quattuor modis ſicut patebit. Primo ex locorum qualitate.quia in talibus locis naſcuntur vbi diutius poſſunt conſeruari in eſſe.Unde dicit Atqui pro certe.O Boeti non eſt quod poſſis ambigere id eſt dubitare de hoc vtrum inanimata ⁊ vegetabilia appetant eſſe primum id eſt primo ſigno. Cum tu intuearis herbas id eſt arbores innaſci locis ſibi conuenientibus vbi quantum earum natura id eſt vigor nature queat non poſſunt cito exareſcere ⁊ interire. Nam alie campis oriuntur ſicut oliue. alie montibus ſicut cipreſſi. Alias ferunt paludes ſicut alnos et ſalices. Alie adherent ſaxis ſicut herbe que dicuntur capilli veneris et barba Jouis.

Aliarum herbarum ſunt fecunde id eſt abundantes. ſteriles harene vt illius

herbe que dicitur mericaquas ſi quiſq̃ conatur tranſferre in alta loca areſcunt. ſed natura dat vnicuiq; quod ſibi conuenit ⁊ elaborat ne intereant q̃diu manere poſſunt. Nota locus eſt principium generationis quia ſaluat ⁊ conſeruat locatū ⁊ ipſo mediante virtus celeſtis influit ipſi locato. Cum igitur vegetabilia ſicut herbe et plante requirant determinata loca in quib⁹ ſaluanṫ ⁊ in alijs areſcant. patet ꝙ ipſa appetant eſſe et ꝑmanere. Quid dicam ꝙ om̄s velut in terras. Hic ph̄ia probat idē alio ſigno qḋ ſumitur ex modo ſituationis partium ſecundum conuenientiam ad attractionem alimenti quo cōſeruatur eſſe eorum. ⁊ dicit. quid iudicas ex hoc ꝙ om̄s herbe ⁊ arbores trahunt alimenta radicibus velut ore demerſo in terras ⁊ diffundunt ſibi alimentū per medullas per robur ⁊ per cortices quod non eſt niſi ꝓpter appetitum permanendi. Tunc ponit aliud ſignū quod ſumitur de diſpoſitione partium ad prohibendum documentū extrinſecus dicēs. Quid tu iudicas ex hoc ꝙ nobiliſſimum quodq; ſicut eſt medulla ſemper reconditur id eſt locatur in interiori ſede id eſt in medio plante. extra vero tenetur quadam ligni firmitate. vltimus autem id eſt exterior cortex arboris quaſi patiens mali id eſt potens ſuſtinere mala opponitur defenſor verſus intemperiem celi. i. aeris. tunc ponit aliud ſignum quod ſumitur ex ꝓpagatione ſeminis que ordinatur ad cōſeruationem nature in alio ſimili in ſpecie cum non poſſit manere idē numero. ⁊ dicit. Jam vero quanta eſt diligentia nature vt cuncta propagentur ſemine multiplicato. ſupple conſidera que omnia ſemina quis neſciat eſſe tanq̃ quaſdā machinas id eſt inſtrumenta manendi nonmodo id eſt non tantū ad tempus: verumetiam manendi im perpetuum generatim id eſt ſucceſſiua generatione. q. d. nullus eſt cui hec non pateant. Notandum ꝙ radices plantarum ori ſimiles ſunt cum habeant eandem operationem ſupple trahere alimentum. habent autem plante radices infixas terre quia ex terra humorem trahunt ⁊ alimentum quod primo diffunditur in medullam. deinde in robur. deinde in corticem. eſt autem medulla molliſſimum quod eſt in medio plante vel arboris non potens pati intemperiem caloris ⁊ frigoris. Ideo

rent aliarū fecunde ſunt ſteriles harene quas ſi in alia quiſpiam loca tranſferre conetur areſcant. Sed dat cuiq; natura quod cōuenit et ne dum manere poſſunt intereant elaborat. Quid dicam ꝙ oēs velut in terras ore demerſo trahunt alimenta radicibus: ac per medullas. robur. corticēq; diffundūt. Quid quod nobiliſſimum quodq; ſicuti medulla eſt in interiore ſemper ſede reconditur. extra vero quadam ligni firmitate: vltimus autē cortex aduerſum celi intemperiem quaſi mali patiens defenſor opponi. Jam vero quanta eſt nature diligentia vt cuncta ſemine multiplicato propagentur. que omnia nōmodo ad tempus manēdi: verum generatim quoq; quaſi in ꝑpetuū ꝑmanēdi veluti

natura ipſam locauit in medio quam circundat robur quod eſt lignuꝫ arboꝛis.robur autem circundatᷣ coꝛtice exterioꝛi tanꝙ̃ defenſoꝛe ab intemperie aeris. Notanduꝫ ꝙ quia vegetabilia non poſſunt idem numero manere:ideo natura pꝛoducit in eis ſemina per quoꝝ ꝓpagationem permaneant idem in ſpecie.ſcilicet in ſuo ſimili.Ea etiam que inanimata eſſe creduntur.Hic phia pꝛobat ꝙ etiam inanimata appetant eſſe

quaſdam machinas eſſe quis neſciat. Ea etiam que inanimata eſſe credũtur nonne id quod ſuum eſt queqꝫ ſimili ratione deſiderant. Cur eniꝫ flãmas quidem ſurſum leuitas vehit: terras vero deoꝛſum pond⁹ depꝛimit niſi ꝙ hec ſingulis loca motioneſqꝫ cõueniũt. Poꝛro autem quod cuiqꝫ conſentaneuꝫ eſt id vnumquodqꝫ cõſeruat.ſicuti ea que ſunt inimica coꝛrũpunt. Ita vero que dura ſunt vt lapides adherent tenaciſſime partibus ſuis:⁊ ne facile diſſoluantur reſiſtunt.que vero liquentia vt aer atqꝫ aqua facile quidem diuidentibus cedũt:ſed cito in ea rurſus a quib⁹ ſunt abſciſa relabuntur.Ignis vero oẽm refugit ſectionem. Neqꝫ nũc nos de voluntariis anime cognoſcentis motibus

duobus ſignis.pꝛimo ex inclinatione naturali eoꝛum ad locum.⁊ dicit ſic Ea etiam que creduntur eſſe inanimata vt lapis. aer.ignis.nonne deſiderant id eſt appetunt.queqꝫ. id eſt omnia inanimata.quod ſuũ eſt.id eſt ſue nature conſonum. id eſt ſimili ratione pꝛopter cõſeruationem ſui eſſe. q.d ſic.Cur eñ leuitas vehit id eſt mouet flãmas ſurſum.⁊ pondus id eſt grauitas depꝛimit terras deoꝛſum.non pꝛopter aliaꝫ cauſam niſi ꝙ hec loca ⁊ motiones cõueniunt ſingulis ſupple pꝛo ſaluatione coꝛum eſſe. ⁊ ſubdit. Poꝛro illud qđ eſt conſentaneum id eſt conueniens cuiqꝫ illud ſupple conſeruat in eſſe vnũqđqꝫ: ſicut ea que ſunt inimica id eſt contraria coꝛrumpunt.Secundo pꝛobat idem per aliud ſignum ſumptum ex conſeruatione naturalis ꝓpꝛietatis hmõi eſt cõtinuitas quã quelibet res naturalis nititᷣ cõſeruare.vñ dicit.Jam ſupple iſta vero que dura ſunt vt lapides adherẽt tenaciſſimis.i.firmiſſimis ſuis ꝑtibus ⁊ reſiſtũt ꝑ ſuã duriciẽ ne facile diſſoluantᷣ.que vero ſunt liquẽtia.i. mollia ſicut aer ⁊ aqua de facili cedũt diuidentib⁹ ſed cito relabunᷣ.i.redeũt ad ea a quibus ſunt abſciſa.ſed ignis refugit oẽm ſectionẽ. Nota ꝙ hoc vltimũ qđ dicit igneꝫ fugere oẽm ſectionẽ dupliciter exponitᷣ.pꝛimo ſic.Aliqđ ſecatᷣ cum ꝑtes eius abinuicem ſeparantᷣ ita vt in nullo cõueniãt.ſed ꝑtes ignis ſic nõ poſſunt ſecari quin ſemper in aliquo cõueniãt vt maxime patet de igne qui eſt flãma.Alio modo exponitur ſic ꝙ ignis refugit om̃eꝫ ſectionẽ.quia ꝓpter vehementiã ſue actionis coꝛrũpit ipſuꝫ quod debet ſecare ⁊ igniendo ipſum in ſuam naturã cõuertit.Neqꝫ nunc nos. Hic phia ponit ꝙ deſideriuꝫ eſſendi non eſt appetitus voluntarius ſed naturalis.⁊ dicit

ſed de naturali intentione tractamus. Sicuti ē ꝙ acceptas eſcas ſine cogitatione tranſigimus. ꝙ in ſomno ſpiritū ducimus neſcientes. Nam ne in animalibus quidem manendi amor ex anime volūtatibus verū ex nature principiis venit. Nam ſepe mortem cogentibus cauſis quā natura reformidat volūtas amplectitur. Contraq; illud quo ſolo mortalium rerum durat diuturnitas gignendi opus quod natura ſemꝑ appetit: interdum coercet voluntas. ideo hec ſui caritas non ex animali motione ſed ex naturali intentione ꝓcedit. Dedit enim prouidentia creatis a ſe rebus hanc id eſt maximam manendi cauſam vt quoad poſſunt naturaliter manere deſiderent. Quare nihil eſt quod vllo modo queas dubitare cuncta que ſunt appetere naturaliter conſtantiam ꝑmanendi: deuitare perniciez. Boe. Confiteor inq̄z nunc me indubitato cernere.

Neq; nos tractauimus nunc de motibus voluntariis aīe cognoſcentis ſed de naturali intentione ſicut naturale eſt qđ tranſigimus.i. digerimus acceptas eſcas ſine cogitatione. ⁊ ꝙ in ſomno neſcientes ducimus ſpūm.i.reſpiramus. Nam amor.i. appetitus manendi.i. ſubſiſtendi in aīalibus non ꝓuenit ex volūtatibus ſupple ſicut tu eſtimas. q: ſupius poſuiſti ſolū in aīalibus eſſe appetitū manendi. Sed venit ex principiis nature. qa natura reperitur tam in animatiſ q̄z in inanimatis. ꝙ autē appetitus manendi non ſit ex volūtate probat dupliciter. Primo probat hoc: quia voluntas ſepe amplectitur mortem que tollit eſſe indiuidui. vnde dicit. voluntas ſepe amplectitur mortem quā natura reformidat id eſt abhorret cogētibus cauſis rez extrinſecis ſicut patet de martiribus. Secūdo probat idez ex hoc ꝙ voluntas quandoq; cohibz operationem conſeruatiuam eſſe ſpecifici dicens contraq; id eſt per cōtrarium illud opus gignendi quo ſolo durat diuturnitas id eſt ꝑmanentia rez mortalium qđ natura appetit interdum coercet volūtas ſicut patet in cōtinētib⁹. ideo hec caritas id eſt appetitus ſui ſupple manendi non ꝓcedit ex aīali motiōe ſed ex naturali intentione quā deus indidit nature. Dedit enim prouidentia diuina rebus creatis a ſe hanc maximam cauſam manendi vt deſiderent permanere naturaliter q̄zdiu poſſunt. Quare nihil eſt quod vllo modo queas.id eſt poſſis dubitare cuncta que ſunt naturaliter appetere conſtātiam permanēdi ⁊ deuitare perniciem. Quod boetius concedens dicit. Confiteor inq̄z nunc me cernere.indubitato.id eſt ſine dubitatione que dudum incerta videbantur ſupple ꝙ vegetabilia ⁊ inanimata naturaliter appetunt permanentiam eſſendi. Notandum ꝙ duplex eſt appetitus. ſcilicet naturalis et animalis. Naturalis eſt qui

conſequitur formam naturalem.⁊ q: prima perfectio illius qd habet formam naturalem eſt eſſe.ideo appetitus cuiuſlibet rei naturalis eſt ad ſuū eſſe habendū ſi careat vel ad conſeruandū ſi habeat. Appetitus eñ animalis eſt qui conſequitur formā apprehenſā.⁊ ſi eſt apprehēſa per ſenſus ſic eſt appetitus ſenſitiuus qui ſemper tendit in cōueniētia nature.ſi autē eſt forma apprehenſa per intellectū tunc ſemper inclinatio cōtinens eſt appetit⁹ rationalis qui eſt voluntas.⁊ q: illud qd ſcdm ſe eſt diſconueniens nature ſicut eſt mors illud homo apprehendit quādoq: tanq̄ cōueniens propter aliud annexū ſc; propter premiū eterne vite. ideo voluntas ſepe amplectitur mortē quā natura refutat.ex quo patet q appetitus eſſendi non eſt primo ⁊ principaliter ex appetitu intellectiuo: ſed ex appetitu naturali. nam appetitus intellectiuus non inuenitur in oībus in quibus inuenitur appetitus naturalis. Qd autē ſubſiſtere inquit.hic phīa reſūpta maiore cōcludit intentū di. Quod

que duduꝫ incerta videbātur. P. Qd autē inquit ſubſiſtere ac ꝑmanere appetit id eſſe vnuꝫ deſiderat. Hoc enim ſublato nec eſſe quidem cuiquam permanebit. B. Verum eſt inquam. P. omia igitur inquit vnum deſiderant. B. Cōſenſi. P. Sed vnū idipſum monſtrauimus eſſe qd bonū eſt. Bo. Ita quidem P. Cuncta igitur bonū petunt quod quidē ita deſcribas licet ipſum bonum eſſe qd deſideretur ab oibus. B. Nihil inquā veri⁹ excogitari poteſt. Nam vl' ad nihiluꝫ cuncta referuntur et vno veluti vertice deſtituta ſine rectore fluitabūt. aut ſi quid eſt ad quod vniuerſa feſtinent: id erit oim ſummū bonoꝝ. P.

aūt appetit ſubſiſtere ⁊ ꝑmanere illud deſiderat eſſe vnū.hoc eñ vno ſublato nō permanebit cuiq; rei ſuū eſſe.dicit Boe.verū eſt. Cōcludit ergo phīa.oīa igitur vnū eē deſiderant.⁊ Boe.cōſentiens dicit.conſenſi.⁊ tunc maiores principalis ſilogiſmi reſumit vt concludat diffinitionē boni dicens.ſed nos monſtrauimus vnū eſſe idipſuꝫ qd bonū eſt.di. Bo.ita quidē.tūc. P.concludit intentū formādo diffinitionē boni dicens.igitur cuncta bonum petunt.qd bonū licet.i.licitū eſt vt ita deſcribas. Bonū eſt quod deſideratur ab omnibus.⁊ dicit Bo.nihil verius cogitari poteſt: q: vel ad nihilum cuncta deferuntur ⁊ deſtituta vno vertice.i.principio cuncta fluitabūt ſine rectore.aut ſi quid eſt ad quod vniuerſa feſtinant illud erit ſummuꝫ omniuꝫ bonoruꝫ

Notandum q omne quod eſt vel appetit perfici vel in ſua perfectione ſaluari cum igitur perfici ⁊ in perfectione ſaluari ſit bonum omnia appetunt bonum. Notandum cum dicitur omnia appetunt bonū.ibi non accipitur bonū preciſe pro bono morali nec preciſe pro bono naturali ſed pro bono communiter accepto. quod bonum cōmuniter acceptum eſt eſſe eſſentiale vel accidentale conueniens rei vt perficiatur vel in ſua perfectione ſaluetur. Et illa nimium inquit. Hic philoſophia ex dictis reducit Bo.in cognitionē cuiuſdā quod ſupra ſe ignorare cōfeſſus eſt ſupple quis ſit finis omniuꝫ rerum.⁊ primo cōmendat dictum boetij dicens. O alumne nimium

letor q: tu fixiſti.id eſt attigiſti notaʒ id eſt cognitionem mente medie veritatis.id eſt perfecte veritatis que eſt in medio. ſed hoc patuit tibi qđ dicebas te ignorare paulo ante ſupple in primo libro ſexta pſa.ꝛ querit boetius quid inq̃ ſupple eſt illud. dicit phia quis ſit finis oīm rerū.ꝛ ſubdit.is eñ eſt finis oīm rerū quod deſideratᷣ ab oib⁹ qđ q: bonū eſſe collegim⁹ vt patet ex diffinitione boni: oportet vt fateamur bonū eē finem oīm rerū. Notā dum ꝙ per noticiam me die veritatis intelligit no ticiam diuinam. ſicut eñ punctū eſt medium circu li a quo oēs linee ducun tur:ſic deus eſt mediū ve ritatis a quo oīs veritas procedit. Notandū ꝙ oīa appetunt ſui fineʒ cū finis ſit pfectio rei ꝛ res deſtituta ſuo fine fruſtra ſur.cuʒ igitur de ratione finis ſit eſſe bonū q: aufe rentes fineʒ auferunt na turaʒ ex ſecundo metha phiſice.ideo finis omniū rerum eſt bonum.

Et illa nimiuʒ inquit. O alumne letor ipſam eni medie veritatis notam men te fixiſti. Sed i hoc patuit tibi qđ igno rare te pauloante dicebas. Bo. quid in quam. P. Quis eſſet inquit reruʒ om nium finis. Is eſt enim profecto quod deſideratur ab omnibus. qđ quia bonū eſſe collegimus: oportet rerum omniuʒ finem bonum eſſe fateamur.

Metrum vndecimum libri tercii.

Metrū.xi.tertij libri.

q Uiſquis profū da mēte. Iſtud eſt vndecimum metrū hui⁹ tertij qđ dicitᷣ gliconicuʒ ab inuentore

uiſq̃s pfūda mēte veſtigat verꝫ
Cupitq̃ʒ nullis ille deuijs falli
In ſe reuoluat intimi lucem viſus.
Longoſq̃ʒ in orbē cogat iflectēs mot⁹.
Animūq̃ʒ doceat quicquid extra molitᷣ

iambicum a pede predominante.in quo metro.P.oſtendit quomodo poſſumus co gnoſcere bonum ꝛ verum ꝛ peruenire ad cognitioneʒ rerum. Ex quo Boetius pri us confeſſus eſt ſe modo ſcire qđ prius ignorabat. Primo ergo oſtendit modū quo poſſumus deuenire in cognitioneʒ veritatis. Secūdo aſſignat cauſam eius.ibi. Non omne. dicit primo. Quiſquis veſtigat id eſt inueſtigare vult verum pfunda mente id eſt ſubtili.ꝛ cupit falli nullis deuijs id eſt falſis opinionibus que faciunt a vero deui are.ille reuoluat in ſe id eſt exercitet intra ſe.lucem id eſt ſpeculationē.intimi viſus id eſt rationis ꝛ intellectus interioris.ꝛ ipſe cogat id eſt reducat. longos motus id eſt operatiōes anime pcedentes ab aīa inflectens eos motus.in orbem id eſt in circulū redeundo ad animā ꝛ quicquid animū doceat molitur id eſt laborat ſpeculando.ex tra id eſt circa res exteriores ille doceat aīm retruſuʒ.i.ad ſe reuerſuʒ poſſidere ſuis theſauris id eſt potentijs que ſunt memoria ꝛ intellectus.ꝛ tunc illud qđ atra nubes id eſt obſcuritas ignorantie.dudum texit id eſt occultauit illud lucebit id eſt appare bit. perſpicatius id eſt euidentius ipſo phebo.quaſi dicat qđ longo tempore fuit ob ſcuruʒ lucidū apparebit intellectui. Notanduʒ ꝙ qui vult cognoſcere verum diri gat rationem ꝛ intellectum ad ipſam rem extra ꝛ ad rerum proprietates: ꝛ ſi aliquid

cognoſcit ex his nõ ſtatim iudicet:ſed in ſe reuertat̃ deliberando an ita ſit vel non ſit. quia ſepe videtur bonuʒ eſſe qđ non eſt.ꝛ non eſſe qđ eſt.ſine em̃ deliberatione non eſt iudicanduʒ quod non eſt longa deliberatione pꝛobatuʒ.ideo dicit phia reuoluat in ſe lucem intimi viſus. Notanduʒ ꝙ oꝛbis eſt linea circũducta rediens ad ideʒ.in flectere ergo longos motus in oꝛbem eſt cum virtus anime ab aĩa vſqȝ ad ipſaʒ rem diuertit̃ ꝛ ad aĩam reuertitur deliberando an ita ſit vel non ſit ſecundũ qđ cognouit. Non om̃e nã qȝ mente depulit lumen ꝛc. Hic phia aſſignat cauſam eius qđ dictũ eſt. ſcȝ quare poſſum⁹ cognoſcere verũ dicẽs. Nam coꝛpus iuehẽs id eſt iducẽs obliuioſam molem id eſt grauitatem qua homo ſit obliuioſus non depulit om̃e lumen id eſt cognitionem veritatis mente id eſt de mente. quia habit⁹ pꝛincipioꝝ manet in mẽte.ꝛ ſubdit ꝑfecto id eſt ꝑ certo ſemẽ id eſt pꝛincipium veri id eſt veritatis. heret id eſt manet introꝛſum id eſt intrinſecus in anima qđ excitatur ventilante id eſt exercẽte doctrina. ꝙ autẽ ſemen veri ſit in anima ꝓbatur per hoc ꝙ puer ignarus quãdo recte reſpondet ad interrogata vt vtrũ dualitas ſit numerus par vel impar. vñ dicit nam cur rogati.i.interrogati cenſetis.i.iudicatis vel reſpõdetis recta ſponte.i.volũtarie niſi fomes.i.radix veritatis merſus.i.latens viueret alto coꝛde.i.pꝛofunda mente.ꝛ ſubdit ꝙ ſi muſa.i.ſapientia platonis perſonat veruʒ illud quod quiſqȝ diſcit recoꝛdatur imemoꝛ.i.oblitus. Notanduʒ ꝙ platoni imponitur ꝙ voluerit animas omnia ſciuiſſe anteqȝ cõiungerentur coꝛpoꝛibus.ſed adiũcte coꝛpoꝛibus omnia tradidiſſe obliuioni. ſed ꝑ ſtudiũ ꝛ exercitium ſapientiaꝫ recuperaſſe.ergo voluit ꝙ ſcire non eſt aliud niſi quoddã antiquoꝝ reminiſci.ad quã intentionẽ videtur hic loqui phia.ſed non eſt dicendum ꝙ ſcire fiat per reminiſcentiã ſed ſcientia de nouo acquiritur per inuẽtionẽ vel doctrinã. verum eſt ꝙ intellect⁹ noſter naturaliter habet ſe in cognitionẽ pꝛincipioꝝ per que virtute intellectus agentis ꝛ per doctrinam deuenit in cognitionẽ pꝛincipiatoꝝ. vnde Linconienſis pꝛimo poſterioꝝ dicit. Non ſolum vox doctoꝛis exterius ſonans nec littera viſa docet.ſed hec duo mouent ꝛ excitant. verus autẽ doctoꝛ eſt qui menteʒ interius illuminat ꝛ veritatẽ oſtendit. Notandum ꝙ ſicut ſanitas quãdoqȝ cauſatur a pꝛincipio intrinſeco ſcȝ a coꝛde.quãdoqȝ a pꝛincipio interioꝛi ꝛ exterioꝛi puta a medico ꝛ coꝛde. ſed nunqȝ cauſat̃ a pꝛincipio exterioꝛi ſine interioꝛi.ſic ſciẽtia qñqȝ acqrit̃ a ꝓncipio interioꝛi puta ab intellectu agente ſicut ptȝ in hñtib⁹ ſciaꝫ ꝑ inuẽtionẽ. qñqȝ acqrit̃ a ꝓncipio interioꝛi ꝛ exterioꝛi ſimul ſicut a doctoꝛe ꝛ itellectu agẽte. nũqȝ autẽ acqrit̃ a ꝓncipio exterioꝛi ſine iterioꝛi.

Suis retruſum poſſidere theſauris
Dudum quod atra texit erroꝛis nubes
Lucebit ipſo perſpicatius phebo.
Non omne nãqȝ mente depulit lumen
Obliuioſam coꝛpus inuehens molem
Heret pꝛofecto ſemen introꝛſum veri
Quod excitatur vẽtilante doctrina.
Nam cur rogati ſponte recta cenſetis:
Ni merſus alto viueret fomes coꝛde.
Quod ſi platonis muſa perſonat verũ
Qđ quiſqȝ diſcit immemoꝛ recoꝛdatur

Pꝛoſa vndecima tercij libꝛi.

Proſa duodecima libri tercii.

Um ego platoni inquã vehemẽter aſſentior. nã me hor iam ſcdo cõmemoraſ. Primũ ꝙ mẽoriã corporea cõtagione dehinc cũ meroris mole preſſus amiſi. P. Tum illa ſi priora inquit conceſſa reſpicias ne illud quidẽ longius aberit quin recorderis qd te dudum neſcire confeſſus es. Boe. Quid inquã. P. Quibus ait illa gubernaculis mũdus regatur. B. Memini inquã me inſitiam meam fuiſſe cõfeſſuz. Sed quid aſſeras licet iam proſpiciaz: planius tamen ex te audire deſidero. Phia.

Um ego platoni inquã. Iſta eſt duodecima pſa ⁊ vltima huius tertij in qua. P. reducit Bo. in cognitionẽ alterius cuius ignorantiã prius confeſſus eſt ſupple quib⁹ gubernaculis mũd⁹ regaſ. primo facit hoc. ſecundo. B. mouet quãdã queſtionẽ. P. ſecũda ibi. ludis ne me. primo oſtẽdit. P. ꝙ de⁹ oĩa gubernat ſua bonitate. ſecũdo oſtẽdit modũ quo oĩa gubernat. ibi. Sed qd dicaz tercio ex his cõcludit malum nihil eſſe. ibi. ſed vis ne. pmo. B. aſſẽtit dictis platonis in metro. ⁊ oſtẽdit. P. ipm poſſe deduci in cognitionẽ cuiuſdã cuius ignorantiã confeſſus eſt. ſecũdo. P. reducit ipſum in cognitionẽ illius. ſecũda ibi. Mundũ hũc pmo di. tum ꝓ tunc ego bo. inq̃ vehemẽter aſſentior. i. ꝯſentio platoni. nã me o. P. hor ſupple ꝙ deus ſit finis oim rerũ ⁊ ſummũ bonũ ſecũdo cõmemoras. i. recordari facis primum qd amiſi memoriã. i. qd erat ĩ memoria corporea cõtagiõe. i. corporis grauedine. dehinc. i. ſecũdo ꝯmemoror bonũ cum amiſi memoriã preſſus mole id eſt pondere meroris. Tunc. P. oſtẽdit ꝙ nõ tantũ hor recordabitur ꝓpter dicta ſed cuiuſdã alteri⁹ qd ignorare ſe dicebat. d. ſi illa prius cõceſſa reſpicias non aberit longius. ſcz a memoria tua quin facile recordaberis qd dudũ cõfeſſus es te ignorare in pmo li. ⁊ querit bo. qd inq̃. d. P. qbus gubernaculis regaſ mũd⁹. ⁊. d. B. memini inq̃ me fuiſſe cõfeſſuz inſitiã. i. ignorantiã meã. ⁊ licet iam ꝓſpiciã. i. agnoſcã tamẽ deſidero plani⁹ audire ex te qd aſſeras. i. qd de hoc dicas. Notandũ ꝙ bo. d. ſe ſecũdo cõmemoratũ pdictor ꝙ deus ſit finis rerũ ⁊ ꝙ ſit ſummũ bonũ. pmo poſtq̃ mole corporis opp̃ſſus eſt amiſit memoriã cor ⁊ poſtea p ſtudiũ recordat⁹ eſt. ſecũdo qr merore ⁊ triſticia affectus in ignorãtiã cor lapſus eſt: ſed poſtea p inſtructõez phie ad memoriã reduxit. Mũdũ hũc inqt deo rege. Hic. P. vult oſtendere intẽtũ. ⁊ pmo ãmonet Bo. de quodã pus cõceſſo. ⁊ bo. illud fateſ. ⁊ ratione cõfirmat. ſcdo. P. oſtẽdit quib⁹ gubernaculis regaſ mũdus. ibi. Tum illa inqt. pmo. d. o boe. tu pauloante in pmo libro putabas minime dubitãduz hũc mũdũ regi a deo. d. Boe. minime arbitror dubitandũ nec vnq̃ dubitabo ⁊ ego breuiter exponã quib⁹ rationib⁹ accedã ad hoc ꝓbandũ. ⁊ innuit. B. ratões ſuas. d. Hic mũd⁹ minime cõueniſſet in vnã formã ex tam diuerſis ⁊ cõtrarijs ptib⁹ niſi eſſet vn⁹ q tam diuerſa cõiũgeret ſuplle q ẽ de⁹ ⁊ ipſa diũſitas naturar huĩ⁹ mũdi diſcors inuicẽ diſſociaret atq3 diuelleret cõiũcta niſi eſſet q cõtineret. i. cõſeruaret qd nexuit

Mundu; hũc ĩquit deo regi pauloante minime dubitãdũ putabas. B. Nec nũc quidẽ arbitror inqꝫ nec vnqꝫ dubitandũ puto. P. Quibꝰqꝫ in hoc rationibꝰ accedã breuiter exponã. Mundꝰ hic ex taꝫ diuerſis cõtrariiſqꝫ ꝑtibꝰ in vnã formã minime cõueniſſet niſi vnꝰ eſſet qui tam diuerſa cõiungeret: cõiuncta vero naturarꝫ ipſa diuerſitas iuicẽ diſcors diſſociaret atqꝫ diuelleret. niſi eſſet vnꝰ qui qđ nexuit cõtineret. Non tam vero certuſ nature ordo ꝓcederet nec tam diſpoſitos motꝰ locis tꝑibus efficiẽtia ſpaciiſ qualitatibꝰ explicarẽt niſi vnus eſſet qui has mutationũ varietateſ manẽs ipſe diſponeret. B. hoc quicqđ eſt quo cõdita manẽt atqꝫ agitanẽ vſitato cunctis vocabulo deum nomino. Phia. Tum illa cum hec inquit ita ſenties paruam

id eſt coniunxit quod ſupple eſt deus. ordo vero nature tam certus non procederet nec explicaret tam diſpoſitos motus. i. ordinatos motus locis temporibꝰ efficientia ſpacijs qualitatibus niſi eſſet vnus qui idem manens ĩmobiliter diſponeret has varietatuꝫ mutationes. qcquid autẽ hoc eſt quo cõdita. i. creata manẽt agitanẽ. i. mouẽtur. illud vſitato cũctis vocabulo nomĩo deũ. Nota ꝙ bo. innuit tres rationes ꝙ mũdus regaẽ a deo. prima ſumiẽ ex diuerſarꝫ reruꝫ cõiũctione que talis eſt. Diuerſa ⁊ ꝯtraria nõ vniunẽ inuicẽ ꝑ ſe. cũ igitur mũdus vnitus ſit ex ꝑtibus cõtrarijs vt ex elementis oportet vt aliquis ſit vniẽs eas ⁊ hoc eſt deus. ergo mũdus regitur a deo. Hãc rationẽ tãgit ibi. mundus hic. Secũda ratio ſumiẽ ex cõtrariorꝫ ſimul cõiunctorꝫ cõſeruatione que talis eſt. diuerſa ⁊ cõtraria ex ꝓprietate ſue nature diſſocianẽ ab inuicẽ niſi ab aliquo conſeruentur: ſed ꝑtes mũdi ſunt diuerſe ⁊ contrarie ergo ⁊c. hanc rationẽ tãgit ibi. Coniuncta vero. Tertia ratio ſumiẽ ex ordinata motuũ diſpoſitione que talis eſt. nihil certitudinaliter ⁊ regulariter moueẽ ſecundũ diſpoſitionẽ loci tẽporis efficiẽtie ſpacij ⁊ qualitatis niſi ſit vnũ rectificãs ⁊ regulãs. ſed motus corꝫ qui ſunt in mũdo fiũt regulariter ſcđm predicta quinqꝫ. ergo neceſſe eſt ponere rectificationẽ ⁊ regulãtem quod eſt deus. ergo mundus regitur a deo. Hanc rationeꝫ tangit ibi. Non tam vero certus. Notandũ ꝙ regulares motus fiunt in mũdo locis q̃tuꝫ ad ꝓximationẽ ⁊ elongationẽ ſolis in obliquo circulo. fiunt etiam temporibus q̃tum ad variationẽ diei ac noctis. fiunt efficientia quia luna efficit augmentationẽ ⁊ diminutioneꝫ humidorꝫ ſecundũ ſui creſcentiã ⁊ decreſcentiã ⁊ efficit fluxum ⁊ refluxum maris. fiunt etiam ordinati motus ſpacijs. quia luna ⁊ alij planete maiori ⁊ minori ſpacio quãdoqꝫ diſtant a ſole ⁊ abinuicem. etiam fiunt qualitatibus. quia in eſtate cauſaẽ calor. in hyeme frigus. Tum illa cum hec inquit ita. Hic phia ſuppoſito ꝙ mũdus regatur a deo: probat ꝙ regatur ab ipſo per ſuam bonitatem: ⁊ dicit. O Boeti cum hec ita ſentias ꝙ mundus regitur a deo puto mihi reſtare paruam operam. i. paruum laborem

mihi reſtare operaȝ puto. Vt felicitatis cõpos patriaȝ ſoſpes reuiſas: ſed que ꝓ poſuim⁹ intueamur. Nõne in btitudīe ſufficiẽtiaȝ numerauim⁹. deũqȝ beatitu dinẽ ipſam eſſe cõſenſim⁹: B. Ita quid P. et ad mũdum igitur inquit regẽdũ nullis extrinſecis adminiculis ĩdigebit alioquin ſi quo egeat plenã ſufficientiã nõ hẽbit. B. Id inq̃ȝ ita eſt neceſſariũ. P. Per ſe igitur ſolũ cuncta diſponit B. Negari inq̃ȝ nõ põt. P. Atqui de⁹ ipſuȝ bonũ eſſe mõſtrat⁹ eſt. B. memini inq̃ȝ. P. Per bonũ igiť cũcta diſpõit Siquidẽ ꝑ ſe regit oĩa que bonũ eẽ cõceſſim⁹ ⁊ hic eſt veluti quidã clau⁹ atqȝ gubernaculuȝ quo mundana machina ſtabilis atqȝ incorrupta ſeruatur. Boe.

vt tu compos id eſt potens felicitatis ſoſpes id eſt ſanus reuiſas patriaȝ id eſt cognoſcas beatitudineȝ. Tunc ꝓbat ꝙ deus regat mundũ ſua bonitate. d. intueamur que ꝓpoſuimus nonne numerauimus ſupra in nona ꝓſa in beatitudine eſſe ſufficientiaȝ ⁊ conceſſim⁹ deum eſſe ipſam beatitudinẽ. dicit Boe. Ita eſt inqȝ. ex hoc concludit phĩa deum nullo indigere ad regendũ mundũ. dicit ergo. ad mundũ regendũ deus nullis extrinſecis adminiculis indigebit. alioquin ſi ita eſſet ꝙ aliquo egeat non habebit plenã ſufficientiã. ⁊ dicit. B. illud inqȝ eſt neceſſariũ. ideo cõcludit phĩa. deus cuncta diſponit id ẽ regit ꝑ ſe ſolum. dicit Bo. negari nequit. ſed deus monſtrat⁹ eſt eſſe ipſum bonuȝ. memini inqȝ. d. Boe. ergo per bonum deus cuncta diſponit ſiquidem per ſe regit omnia quẽ conceſſimus eſſe bonuȝ: ⁊ hic eſt deus veluti quidam clauus atqȝ gubernaculum quo machina mundi ſeruatur ſtabilis ⁊ incorrupta. dicit Boe. vehementer id eſt valde aſſentior. ⁊ illud te dicturam paulo ante proſpexi. licet eñ ſuſpitiõe. Dicit philoſophia. Credo inqȝ ꝙ hec prouidiſti. iam eñ arbitror vigilantius qȝ prius deducis oculos ad vera cernenda. Notandum ꝙ ex littera accipiuntur due rationes ad probandum intentum. Prima probat ꝙ deus per ſe regit omnia ⁊ taliter. In beatitudine eſt ſumma ſufficientia. ſed deus eſt beatitudo. ergo in deo eſt ſumma ſufficientia. tale autem non indiget extrinſecis gubernaculis. ergo deus per ſe regit omnia. Secunda ratio probat ꝙ deus per ſuam bonitatẽ que non diſtinguitur a deo regit omnia ſicut deus per ſe regit omnia vt viſum eſt. ſed deus eſt ipſum bonuȝ: ergo per bonum regit omnia. vt patet de ſe quia ſua bonitate ⁊ clementia. Sed quod dicam. hic ponit per quem modum deus gubernat. Et primo oſtendit ꝙ omnia gubernat ſuauiter. quia omnia ſibi obediunt. Secundo quia probat omĩa fortiter q̄r nihil ſibi reſiſtere poteſt. ſecunda ibi. Quid ſi conetur. Primo dicit. illud quod dicaȝ. non minus patet ad contuendum id eſt ad deſiderandum. Et dicit Boetius. quid inqȝ. Et dicit philoſophia. Cum deus iure credatur omnia gubernare clauo bonitatis ſue ⁊ omnia feſtinent naturali intentione ad bonum ſicuti docuit prius proſa decima: non poteſt dubitari quin voluntarie regatur id eſt ſponte ⁊ conuertatur ſe ad nutum diſpo

nentis tanq̃ conuenientia id eſt obedientia ⁊ contemperata id eſt coaptata ſuo recto
ri.dicit Boe.Ita inq̃ neceſſe eſt.quia non videretur bonum regimen ſi foret iugum
detractiuum id eſt recuſatiuum ſicut bos laſciuiens recuſat iugum. ⁊ ſi non eſſet ſa
lus obtemperantium id eſt obedientium.ergo dicit philoſophia.nihil eſt quod natu
ram ſeruans conetur id eſt laborat contrarie deo.d.Boe.Nihil inq̃.

Vehementer aſſentior inquam et id te pauloante dicturã tenui licet ſuſpitiõe proſperi. P.credo inquit.iam enim vt arbitror vigilantiꝰ ad cernẽda vera oculos deducis.Sed quod dicã nõ minus ad contuendũ patet. B.Quid inquã P.cũ deꝰ iquit oĩa bonitatis clauo gubernare iure credat̃ eademq; oĩa ſicuti docui ad bonũ naturali itentiõe feſtinẽt

Nota ꝙ cum gubernare nihil aliud ſit niſi in finem ordinare:nec aliud eſt deum per bonitatem gubernare q̃ per bonitatẽ in finẽ dirigere⁊ cum omnia naturaliter tendant ad bonum tanq̃ in finẽ:manifeſtum eſt ꝙ omnia ſponte in finem diriguntur.⁊ ita naturaliter omĩa ſponte obediunt gubernatori ⁊ per conſequens deus regit omnia ſuauiter.

Notandum ꝙ voluntarium ſecundum perfectam ſui rationem tantum inuenit̃ in habentibus voluntatẽ. ſed extẽdẽdo voluntariũ ad omnẽ appetitum non coactũ ſic poteſt reperiri in omnibus.⁊ ſic accipitur hic. Nota ꝙ nihil ſeruans naturam repugnat deo.licet eñ peccator videatur deo repugnare ipſe non ſeruat naturã qa peccatũ diminuit ⁊ deprauat naturã.etiã Boe.loquit̃ hic de appetitu nature.vt patet ex ſuperioribus.Quid ſi conetur ait num.⁊c.Hic oſtẽdit phĩa ꝙ deus regit oĩa fortiter.qr nihil eſt qd̓ poſſit ſibi reſiſtere.ſecundo confirmat hoc per quandã fabulã.ibi. Accepiſti.primo dicit.Si quid conetur reſiſtere deo nũquid aliqd ꝓficiet aduerſus eum quẽ conceſſimꝰ eſſe potentiſſimũ iure beatitudinis.i.ex eo ꝙ eſt beatitudo.dicit boe.prorſus nihil poteſt reſiſtere.igitur dicit phĩa.non eſt aliquid qd̓ huic ſummo bono vel velit vel poſſit reſiſtere.d.boe.non arbitror.ideo dicit phĩa.ſummũ bonuʒ eſt qd̓ regit cuncta fortiter ſuauiterq; diſponit.d.boe.q̃ id eſt q̃tum me ea ſumma rationũ que modo concluſa eſt nonmodo id eſt non tantummodo me delectat:verum ꝓ ſed ipſa quibus vteris multomagis delectant me ita vel ſtulticiã id eſt me ſtultum lacerantẽ id eſt mala reprehẽdentẽ magna que tangũt diuinã gubernationẽ pudeat ſui tunc cõfirmat per fabulã ꝙ nihil poteſt reſiſtere deo.que talis eſt.Gigantes volẽtes expellere deos de celo poſuerunt montẽ ſup montẽ vt aſcenderent.qd̓ vidẽs iupiter ipſos fulmine deiecit ⁊ montibus depreſſit.⁊ hec in ſecundo methamorfoſeos. Unde dicit.o Boeti Accepiſti id eſt didiciſti in fabulis gigantes laceſſantes id eſt lacerare volentes celum.ſed fortitudo benigna ſcilicet dei illos diſpoſuit id eſt depoſuit vti condignuʒ fuit. Nota philoſophia hic alludit verbis ſacre ſcripture que dicit. Attingit ergo fine vſq; ad finem fortiter.⁊ diſponit oĩa ſuauiter.ideo dicit.B. ſe nõ tantũ delectari in iſtis rationibus q̃tuʒ in ſuis verbis.Sed vis ne rationes ipſas inuicem.Hic phĩa cõcludit ex dictis ꝙ malũ nihil ſit.primo petit aſſenſuʒ Boe.dicens

vis ne ipſas rationes.i.propoſitiones ratione probatas inuice3 colliſdamus .i.cōponamus forſitan ex conflictatione huius diſſiliet id eſt procedat queda3 pulchra ſcintilla veritatis.ꝛ dicit Boetius fiat inq3 tuo arbitratu id eſt tua voluntate. Tunc ponit propoſitionem manifeſtam dicens.nemo dubitauerit deum eſſe omnipotentem. dicit Boetius.nullus prorſus ambigat qui mente conſiſtat id eſt qui ſane mentis eſt tunc aſſumit alia3 propoſitionē dicens. qui vero eſt oīpotens nihil eſt qd ille non poſſit.d. Bo.nihil inq3.tunc ponit aliam propoſitionē. deus non poteſt facere malū. dicit boe.minime igitur.cōcludit phīa.malum nihil eſt cum illud facere non poſſit ille qui nihil nō poteſt facere id eſt omīa facere

Nota ſicut de9 ē cauſa efficiens oīm ita eſt finis oīm.vnde quicqd fit ab eo ordinat̄ ad ipſum tanq3 ad fine3.ſi ergo deus faceret malū ordinaretur ad ipſu3 tanq3 ad finem.ꝛ cum ipſe ſit bonū malū ordinaret̄ ad bonū ergo de9 non poteſt facere malu3 tanq3 aliquid ꝑ

Num dubitari poteſt quin voluntarie regantur.ſeq3 ad diſponētis nutū veluti conuenientia contemperataq3 rectori ſponte conuertant. Boetius. Ita inq3 neceſſe eſt.nec beatu3 regimē eſſe videretur ſiquidē detractātiu3 iugum foret non obtemperantium ſalus. P. Nihil eſt igitur quod naturam ſeruans deo cōtraire conetur. Boeti9. Nihil inq3. P. Quid ſi conetur ait. num tandem proficiet quicquā et aduerſus eum que3 iure potentiſſimum beatitudinis eſſe conceſſimus. B. Prorſus inquā nihil valeret. P. Nō eſt igitur aliquid qd ſummo huic bono vel velit vel poſſit obſi

ſe intentum.eſt ergo concluſio quā phīa infert ꝙ malū nihil eſt.ratio concluſionis eſt deus poteſt facere omne quod eſt cum ſit omnipotens:ſed deus nō poteſt facere malum ergo malum nihil eſt.Et ſi diceres ſi malum nihil eſt cum homo damnetur pro malo damnatur pro nihilo.dicendum ꝙ malū dicit defectu3 boni nō negatiue ſ3 priuatiue.ꝛ ideo malum eſt defectus boni qd deberet habere in poteſtate hoīs eſt illud habere.ꝛ ſi nō habeat illud bonū cū deberet hr̄e. ideo damnatur.ꝛ ponitur exemplū Aliquis tenetur ſoluere centum libras ꝛ ſi non ſoluat incarcerabitur certu3 eſt ꝙ nō ſoluere non eſt aliquid ſed nihil:non tamen ſimpliciter dicitur aliquis incarcerari ꝑ nihilo.ſed ideo quia nihil erat quod debuit aliquid eſſe. Ludis ne inquā. Hic Bo. mouet queſtionem philoſophie. Secūdo philoſophia ſoluit ibi.tum illa. Primo bo. admirans de connexione ꝛ conuolutione rationum quibus philoſophia vſa eſt. Querit vtrū iſta cōnexio rationū ſit ex deluſione phīe vel proueniat ex natura rei .et breuiter illas rationes recolligit ꝛ dicit. O phīa ludis.i.deludis ne me texens.i.formans laborintum.i.laborem difficilem rationib9 faciēdo rationes circulares quo ſc3 laborinto egrediaris ea pte qua introieras ꝛ egrediare eo loco quo introieris. tu cōplicas quidē orbē admirabilē diuie ſimplicitatis.i.facis mirabilē circulationē rōīs in diuina ſimplicitate.ꝛ tūc breuiter recolligit ratiōes dicēs.tu pauloante incipiēs a be

atitudine dicebas eam eſſe ſummum bonum quam beatitudinem tu loquebare eſſe ſitam in ſummo deo ⁊ diſſerebas deũ eſſe ſummũ bonũ ⁊ plenam beatitudinẽ ex quo dabas id eſt inferebas quaſi munuſculũ .i. coꝛrelariũ neminẽ eſſe beatũ niſi eſſet de⁹ rurſum tu loquebaris foꝛmam boni eſſe ſubſtantiã dei ⁊ beatitudinis ⁊ dicebas ip̄m vnum eſſe idipſum qd̕ bonũ ⁊ illud bonũ dicebas eſſe quod appeteret a natura oĩm

ſtere. B. Nõ inq̄ʒ arbitroꝛ. P. Eſt igitur ſummũ bonuʒ inquit qd̕ regit cũcta foꝛtiter ſuauiterqʒ diſponit. B. tũʒ ego qʒ inq̄ʒ nõmodo ea q̄ cõcluſa ſũma ratõnuʒ verũ multomagis hec ipſa quibus vteris verba delectãt vt tandẽ aliquã do ſtulticiã magna lacerantẽ ſui pudeat P. accepiſti inquit in fabulis laceſſantes celũ gigantes ſed illos quoqʒ vti cõdignũ fuit benigna foꝛtitudo diſpoſuit Sed vis ne rões ipas inuicẽ collidam⁹ foꝛſitã ex hmõi cõflictatõe pulchꝛa quedã veritatis ſcintilla diſſiliat. B. tuo inqʒ arbitratu. P. deũ iquit eẽ oipotẽteʒ nemo dubitauerit. B. Qui quidẽ inq̄ʒ mente cõſiſtat null⁹ pꝛoꝛſus ãbigat. P Qui vero eſt inquit omnipotens nihil eſt qd̕ ille nõ poſſit. B. Nihil inq̄ʒ. P. Num igitur de⁹ facere malũ non poteſt B. minime inqʒ. P. malũ igitur iquit nihil eſt cuʒ id facere ille non poſſit/ qui nihil nõ poteſt. B. Ludis ne inq̄ʒ me inextricabilẽ laboꝛintuʒ rationib⁹ texens que ne quidẽ qua egrediaris introeas. nũc vero quo introieris egrediare. Ad mirabilẽ quãdã diuine ſimplicitatis oꝛbem cõplicas. Eteni pauloante a beatitudĩe incipiẽs eam ſummũ bonũ eſſe dicebas quam in ſummo deo ſitam loque

reruʒ. ⁊ tu diſputabas id eſt diſputando ꝓbabas deum regere vniuerſitateʒ gubernaculis bonitatis ⁊ cuncta volentia parere .i. obedire deo nec vllam eſſe naturam mali. ⁊ hec oĩa explicabas nullis rationib⁹ ſumptis extrinſecus id eſt non accipiendo pꝛincipia extrinſeca ſed inſitis .i. intrinſecis ⁊ domeſticis .i. ꝓpꝛijs ⁊ cõuenientibus pꝛobationibus rei de qua agebat altero aſſumpto trahente fidem id eſt certitudinẽ ex altero. Nota laboꝛintus dicebat dom⁹ dedali quaʒ cum aliquis intendebat intrare exiuit ⁊ exeundo intrauit ⁊ cõſueuit depingi circularibus ꝓtractionib⁹ ⁊ tranſumitur hic ad deſignandum circulationes ⁊ reuolutiones rationum.

Nota ꝙ circũlocutio ⁊ cõnexio rationũ quibus philoſophia vſa eſt non eſt ſic circularis ꝙ vna ⁊ eadem pꝛopoſitio ſit pꝛincipium ⁊ concluſio reſpectu eiuſdem: quia ſic non contingit demõſtrare circulo. vt patʒ pꝛimo poſterioꝛuʒ. ſed dicitur connexio circularis quia rationes ex ſeinuicem dependent. ita ꝙ

pꝛopoſitio concluſa vna ſit pꝛincipium alterius cõcluſionis in alia nec pꝛopter iſtas diuerſas concluſiones eſt aliqua diuerſitas in deo ſed omnia ſunt idem ſimpliciter. Tum illa minime inquit. Hic philoſophia reſpondet. B. ad queſtionez ⁊. d. minime ludimus ſed nos exegimus id eſt perfecimꝰ munere dei quem dudũ depꝛecabamur rem maximam omnium rerum. ea enim id eſt talis eſt foꝛma id eſt diſpoſitio diuine ſubſtantie vt neqꝫ in externa id eſt exterioꝛa dilabatur id eſt cadat nec ſuſcipiat aliqd extrinſecuz in ſe. qꝺ pꝛobat auctoꝛitate Permenidis quaꝫ pꝛimo ponit in greco. deinde ſenſuꝫ eius ſubiungit in latino dicẽs Sed ſicuti pmenides ait de ea ſcꝫ ſubſtantia diuina ꝙ diuina ſubſtãtia rerum oꝛbem mobilẽ rotat id eſt mutat res circulatione generationis ⁊ coꝛruptionis ⁊ mutãdo res ipſa non mutaᷓ ſed ſe immobilẽ cõſeruat. O boeti nos agitauimꝰ id ẽ cognouimꝰ rationes non extra. i. nõ ab extrinſeco petitas. i. ſumptas. ſed collocatas intra rei ambitum quã rem tractauimꝰ. Nihil eſt ꝙ de hoc ammireris cum. i. ex quo tu didiceris Platone ſanctiente. i. cõfirmãte ſermones opoꝛtere eſſe cognatos. id eſt ꝓpꝛios cõueniẽtes rebus de quibꝰ ſupple rebus loquunᷓ. Nota ꝙ ſermones accipiẽdi ſunt ſcꝺm materiã ſubiectã: qꝛ certitudo non eſt ſimpliciter querẽda rationibuſ ex pꝛimo ethicoꝝ. vbi dicitur ꝙ diſciplinati eſt tantuꝫ inquirere certitudinẽ ſecundũ vnũqꝺqꝫ genus q̃tũ natura rei patitur. Cum igitur deus ſic regat omnia pꝛeter hoc ꝙ cõmiſceatur cuꝫ eis ex libꝛo de cauſis: ſermones de diuina ſubſtantia accipiendi ſunt ſecundũ intranea

bare ipſum quoqꝫ deum ſummũ eſſe bonum plenãqꝫ beatitudinem diſſerebas ex quo neminẽ beatuꝫ foꝛe niſi qui pariter deus eſſet quaſi munuſculuꝫ dabas. Rurſus ipſaꝫ boni foꝛmã dei ac beatitudinis loquebaris eſſe ſubſtantiã: ipmqꝫ vnũ idipm eſſe bonũ dicebas qꝺ ad oium rerũ naturã peteretᷓ. Deũ quoqꝫ bonitatis gubernaculis vniuerſitatẽ regere diſputabas: volẽtiaqꝫ cuncta parare illi nec vllã mali eſſe naturam atqꝫ hec nullis extrĩſecus ſumptis. ſed altero ex altero fidẽ trahẽte inſitis domeſticiſqꝫ pꝛobationibus explicabas. P. Tum illa minime inquit ludimꝰ rẽqꝫ oim maximam dei munere quẽ dudũ depꝛecabamur exegimꝰ. Ea eſt ei diuĩe foꝛma ſubſtãtie vt neqꝫ in externa dilabaᷓ nec ĩ ſe externũ aliqꝺ ipa ſuſcipiat. Sꝫ ſicut de ea permenides ait. oẽꝫ tu circulo adducis ſponte multitudinẽ id eſt rerũ oꝛbeꝫ mobilẽ rotat dũ ſe imobilẽ ipa cõſeruat Quod ſi rõnes quoqꝫ nõ extra petitas: ſed intra rei quã tractabamus ambitum collocatas agitauimus: nihil eſt quod ammirere cuꝫ Platone ſanctiente didi

diuine ſubſtantie⁊ non ſecundum extranea cum non cōmiſceatur cum eis.

ceris cognatos de quibus loquūtur re-
bus oportere eſſe ſermones.

Metrum duodecimum tertii libri:

Elix qui potuit boni fontem vi-
ſere lucidū. Felix qui potuit gra
uis Terre ſoluere vincula. Quondaꝫ
funera cōiugis Vates traicius gemēs
Poſtq̄ꝫ flebilibus modis Siluas cur-
rere mobiles: Amnes ſtare cogerat:
Juſſitqꝫ intrepidū latus Seuis cerua
leonib⁹. Nec viſuꝫ timuit lepus: Jam
cantu placidum canē. Cum flagrātior

Metrum duodecimum tercij libri.
Elix qui potuit boni fontem viſere. Jſtud eſt duodecimū metrū ⁊ vltimū
f huius tertij quod dicitur gliconicū ab inuentore. coriambicuꝫ a pede pre
dominante. Primo em̄ ponitur ſpondeus dicendo felix. Secundo coriā
bus dicēdo. Qui potuit
tercio pirricheus vel tro
che⁹. Jn quo metro poſt
q̄ꝫ phia oſtēdit que ſit ve
ra beatitudo ⁊ vbi ſit ſita
hortatur nunc ad perſe-
uerandum in contempla
tione illius beatitudinis.
Et primo ponit illuꝫ eſſe
felicem qui relictis terre
nis vacat diuine cōtem-
plationi. Secundo oſten
dit quid huiuſmodi con
templationem impediat.
Tercio illud impedimē-
tum vitare docet. Secun
da ibi quondam. Tertia
ibi. nos hec fabula. Pri-
mo dicit. felix ſupple eſt
qui potuit viſere id eſt de
ſideranter videre lucidum fontem boni id eſt deum qui eſt fons omnis boni. ⁊ fe-
lix eſt qui potuit ſoluere vincula id eſt affectiones grauis terre id ē terrenoꝝ que ſua
grauitate trahunt hominem deorſum. Notandum ꝙ felix eſt qui ſpecula-
tur fontem boni ⁊ qui contemnit delectationes terrenas. Unde in libro de pomo ⁊
morte Ariſtotelis ſcribitur. beata eſt anima que non eſt infecta prauis operationibus
huius mundi ⁊ intellexit ſuum creatorem. ipſa eſt que reuertetur in locum ſuum
in delicijs magnis. ve autem anime que non habet poſſe redeundi ad patriam ſuam
turpia em̄ opera ⁊ delectationes corporales impediunt aſcenſum eius ſurſum.
Quondam funera coniugis vates. Hic oſtendit quid impediat contemplationem di
uinorum: quia affectus terrenorum. quod declarat per quandam fabulam que talis
eſt. Orpheus caliope fuit citbariſta qui tam dulcedine citbare reſonabat ꝙ non tan
tum homines ſed etiam bruta allexit: ⁊ in tantum ea demulſit ꝙ impetus ſuos natura
les dimittebant. ſiluas currere. flumina ſtare fecit. hic habuit vxorem dictam Euridi
cem quaꝫ cum paſtor Ariſteus adamare vellet ipſa fugiens ꝑ prata calcato quodā
ſerpente interijt ⁊ ad inferos deſcendit. quam Orpheus volēs ab inferis reducere
deos ſupernos ſua citbara placare cepit. ſed cū non proficeret ad infernū deſcendit
⁊ in tantū deos infernales deliniuit ꝙ ⁊ ꝯceſſa eſt ei vxor tali ꝯditōe ꝙ anteq̄ꝫ exiret
infernū nō flecteret retro aſpectū vxorē reſpiciēdo. Cuꝫ aūt iam ꝓpe exiuiſſet orphe⁹
amor alectus retroſpexit ⁊ ſic vxorē ꝑdidit. Circa iſtā fabulā ſic ꝓcedit. Primo oſtē
dit quomō orpheus ad inferos deſcendēs ꝓ vxore rogauit. Secundo qūo monſtra

intima feruoꝛ pectoꝛis vꝛeret. Nec qui
cuncta ſubegerant Mulcerent dominũ
modi. Immites ſuperos querens In-
fernas adijt domos. Illic blanda ſonã-
tibus: Coꝛdis carmina temperans:
Quicquid precipuis dee Matris fon-
tibus hauſerat. Quod luctus dabat im
potens: Quod luctum geminans amoꝛ
deflet Trenara commouens.
Et dulci veniam prece.

infernalia placauit. tercio oſtendit quomodo vxoꝛ ei conceſſa fuit ⁊ eaȝ perdidit. Secunda ibi. ſtupet. tercia ibi. tandem. dicit pꝛimo vates trabicius id eſt oꝛpheus de trabicia pꝛouincia oꝛiundus dictus vates. i. ſapiens a multis ille quondã gemens id eſt deploꝛans funera. i. moꝛtem coniugis poſtꝙ coegerat amnes id eſt fluuios ſtare. ſiluas currere mobiles poſt ipſum flebilibus modis id eſt modulationib⁹ cithare quas flendo foꝛmauit ⁊ poſtꝙ cerua iunxit intrepidũ latus ſeuis leonibus quia cerua cuȝ leonibus incedebat ſequendo modulationẽ Oꝛphei nec lepus timuit canem viſum iam placidum id eſt placatuȝ cantu id eſt ſono cithare quia lepus ⁊ canis ſimul ſequebantur ipſum. Cuȝ auteȝ feruoꝛ id eſt amoꝛ flagrantioꝛ id eſt ardentioꝛ vreret intima id eſt interioꝛa pectoꝛis Oꝛphei ⁊ cum modi id eſt modulationes qui cuncta ſubegerant id eſt ſubulcerant non mulcerent id eſt non placarẽt dñm id eſt oꝛpheum ipſe querens ſuperos id eſt deos immites: quia placari non poterant. adijt domos infernales illic temperans blanda carmina ſonantib⁹ coꝛdis ipſe deflet id eſt flebiliter decãtat in cithara quicqd hauſerat ex ꝑcipuis fontibus matris ſcȝ dee caliope ⁊ ipſe deflet qđ luctus impotens qui facit hominẽ impotentẽ ſibi dabat ipſe conceſſit. ⁊ deflet illud quod dabat ſibi amoꝛ geminans luctum commouens trenara id eſt inferna ⁊ rogat dños vmbꝛarum id eſt infernales dulci pꝛece veniam id eſt relaxationem ſue vxoꝛis. Nota ſecundum Ariſtote. ij. metha. ⁊ commentatoꝛem tercio celi ⁊ mundi. Non omnes accipiunt veritatem per eundem modum. tum pꝛopter diuerſam conſuetudinem. tum pꝛopter diuerſam naturam. tum ꝑpter paucitatem inſtructionis in logica. Unde quidã recipiunt veritatem per modũ demonſtrationis. quidam per moduȝ auctoꝛitatũ. quidam per moduȝ fabulaꝝ. vt ergo phĩa talibus ſatiſfaciat aliquãdo demonſtrationibus: aliquando auctoꝛitatib⁹ vtitur. aliquando fabulas interſerit ſicut in pꝛopoſito. Notanduȝ ꝙ oꝛpheus dicitur vates quia carmina cõpoſuit. dicitur autẽ vates a vi mentis vel a video. Notandũ ꝙ trenara dicuntur quaſi lamentabilia a trenus treni qđ eſt lamentatio ⁊ trenarus in ſingulari eſt nomen cuiuſdam montis in quo dicitur eſſe via ad infernum. in plurali trenara ſignificat loca infernalia: ſicut dicit hugui. Communiter autẽ inuenitur iſtud nomẽ ſcriptuȝ ſine. r. in pꝛima ſillaba ⁊ dicit̃ tenara vel tenarus ſicut in doctrinali. tenarus infernus. tamen hugui. ſcribit totum per. r. vt trenarus ⁊ trenara. Unde foꝛſam ex vicio ſcriptoꝛuȝ quandoqȝ ſubtrahitur. r. Stupet tergeminus nouo. Hic oſtendit quomodo Oꝛpheus monſtra inferni placauit dicens. Janitoꝛ inferni qui dicitur cerberus quaſi voꝛatoꝛ carnium ille tergeminus id eſt habens tria capita canina captus fuit nouo carmine id eſt melodia pꝛius inaudita. et ſtupet id eſt

Umbrarum dños rogat Stupet tergemi
nus nouo captus carmie ianitoꝛ. Que
ſótes agitat metu. Ultrices ſcelerum dee
Jam meſte lachꝛimis madẽt. Nõ exio
nũ caput velox p̄cipitat rota Et longa
ſiti perditus Spernit flumia tantalus.
Uultur dum ſatur eſt modis: Non tra
xit titii iecur. Tandem vincimur arbi
ter Umbrarum miſerans ait donamus
comitem viro: emptam carmine coniu
gem. Sed lex dona coherceat. Ne dum
tartara liquerit phas eſt lumia flectere
quis legem dat amantibus. Maioꝛ lex

admiratur. Tunc oſtendit quomodo alia monſtra placauerit dicens ꝙ tres furie infernales. Theſiphone. Alecto. Megera. que ſunt vltrices ſcelerum inferentes metũ peccatoꝛibus iſte lachꝛimabantur propter dulcedinem cithare. vnde dicit dee id eſt furie tres vltrices ſceleruꝫ id eſt peccatorum que dee agitant id eſt vexant ſontes id eſt peccatoꝛes metu id eſt timoꝛe iſte iam meſte madent id eſt fluũt lachꝛimis. Tunc tangit remiſſionẽ pene quorundam in inferno. ⁊ pꝛimo exionis. Ubi ſciendũ ꝙ exion voluit concubere cum Junone. cum auteꝫ iuno interponeret nubẽ exion piecit ſemen in nubem ex quo nati ſunt centauri. ipſe autẽ adiudicatus inferno cõtinuo voluitur in rota que rota ſtetit Oꝛpheo modulante. vnde dicit velox rota nõ pꝛecipitat. id eſt non deiecit caput exionuꝫ id eſt exionis ſupple Oꝛpheo canente. Tunc tangit remiſſionẽ pene tãtali. vbi nota ꝙ tantalus dicitur laceraſſe pꝛopꝛium filiuꝫ dans eum diis ad comedendum pꝛo quo dãnatus fuit. Dicitur autẽ in inferno habere aquam vſqꝫ ad mentum ⁊ poma pẽdentia ante os ⁊ tamen deficere ſiti ⁊ fame cum enim vult ſumere aquam vel pomum fugiunt ab eo. iſte Tantalus ſpꝛeuit flumina Oꝛpheo canente. vnde dicit Tantalus perditus id eſt conſumptus longa id eſt magna ſiti ſpernit flumina. tunc oſtendit remiſſionem pene titii. Unde ſciendum eſt ꝙ titius voluit concubere cum Lacona matre Appollinis queꝫ appollo interfecit ⁊ in infernum relegauit. cuius iecur vultur deuoꝛat. Oꝛpheo auteꝫ canente vultur ceſſauit laniare iecur eius. Unde dicit. Dum vultur eſt ſatur modis id eſt modulationibus oꝛphei non traxit id eſt nõ laniauit iecur titii. Tandẽ vincimur arbiter. Hic oſtẽdit quomodo oꝛpheo vxoꝛ ſua conceſſa fuit ⁊ quomodo eam pdidit dicens. tandeꝫ arbiter id eſt iudex vmbrarum iſte miſerans id eſt miſericoꝛdiam habens ait nos vincimur. donamꝰ id eſt reſtituimꝰ viro ſcilicet oꝛpheo comitem coniugeꝫ emptam id eſt comparatam carmine ſuo. ſed lex id eſt conditio coherceat iſta dona ne phas ſit ſibi deducenti vxoꝛem flectere lumina id eſt oculos reſpiciendo vxoꝛeꝫ dum liquerit id eſt reliquerit tartara. Et tunc exclamat dicens. Quis dat id eſt imponit legem amantibus. quaſi dicat amoꝛ non debet coherceri lege. quia amoꝛ maioꝛ lex eſt ſibi. id eſt amoꝛ maioꝛ eſt lege. ⁊ ſubdit. heu pꝛopter terminos noctis id eſt inferni Oꝛpheus euridicẽ vxoꝛẽ ſuam vidit reſpiciẽdo a tergo. eaꝫ pdidit ab inferis nõ ducẽdo. occidit in inferno eam relinquẽdo. Notandũ ꝙ apud inferos arbiter. i. iudex vmbrarum dicit adamãdus qui cogit aĩas ad fatendũ peccata cõmiſſa. ⁊ vnicuiqꝫ ſcd̃m merita ſua

penam diſtribuit. Iſte adamãtus dixit. donemus viro coniugem. Notandum ꝙ amor non poteſt lege coherceri. nam ex intenſo amore homo ſepius tranſgreditur legem ⁊ amor fortior eſt ad aliquid implendũ ꝙ lex ad cohercendũ. ideo dicit. quis legem dat amantibus. maior lex eſt ſibi. q. d. ꝓpter quid lex amor datur amantib⁹ cũ per ſe lex dura ſit amare. Vos hec fabula reſpicit. Hic phĩa applicando fabulã ad ꝓpoſitum hortatur nos vitare impedimentum contemplationis ſummi boni. ⁊ dicit. O homies qui cunq; queritis id eſt vultis ducere mentem id eſt mentis contemplationẽ; in ſupernum diem id eſt in ſupernã claritatẽ; hec fabula iam dicta reſpicit vos quia ad veſtram informationem inducta.

amor eſt ſibi. Heu noctis prope terminos. Orpheus eurydicem ſuã Vidit ꝑdidit occidit. Vos hec fabula reſpicit. Quicũq; in ſupernu; diem Mentẽ ducere queritis. Nã qui tartareũ in ſpec⁹ Vict⁹ lumina flexerit. Quicquid p̄cipuum trahit: Perdit dum videt inferos.

Nam qui victus affectu terrenorum flexerit lumina id eſt oculos rationis ⁊ intellectus in tartareum ſpecus id eſt in terrena que ducunt ad terrenam profunditatem Quicquid precipuum id eſt bonum trahit laborando illud perdit dum videt inferos id eſt dum intendit terrenis ⁊ temporalibus que ſunt infima. Nota ꝙ concupiſcentia ⁊ affectus terrenoꝝ impediunt contemplationẽ ſummi boni. Unde Boe. in tractatu de ſummo bono dicit. Inordinata cõcupiſcentia multos impedit a ſummo bono. quoſdam enĩ pigriciam ſequi videmus. Quoſdam enĩ delectationes ſenſuales quoſdam enĩ deſideria auri ⁊ argenti exceptis paucis viris honorandis phĩa. qui cõtemnunt ſenſus deſideria ⁊ ſequũtur deſideria intellectus. ⁊ prope finem eiuſdem tractatus dicit. philoſophus maxime delectatur in primo principio in contemplatione ſue bonitatis. ⁊ hec ſola recta ẽ delectatio. hec enĩ ẽ vita philoſophoꝝ ſine qua nemo viuit vita recta. ⁊ ſubdit. philoſophum autẽ voco omnẽ hominẽ; viuentem ordine nature tendens in alta ⁊ finiens vitã qui acquirit vltimum finem ⁊ optimum vite humane qui eſt deus glorioſus benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

Explicit liber tertius de conſolatione philoſophie.

b Ec cum philoſophia dignitate vultus. Hic incipit quartus liber de conſolatione philoſophie cuius hec eſt proſa pͥma in qua philoſophia aſſignat cauſas quare mala concedantur in regno dei cum omniū reruꝫ rector bonus exiſtat ſcꝫ deus. ⁊ probat bonos ſemper eſſe potentes ⁊ malos impotentes. ⁊ ſicut vicia nunꝙ̄ ſunt ſine pena. ita virtutes nunꝙ̄ ſunt ſine premio. Probat etiam ꝙ omnis fortuna tam proſpera ꝙ̄ aduerſa bonis ē ad profectuꝫ: malis autē ad interitum. Etiam probat ꝙ omnia que fiunt a deo recte fiunt ⁊ alia plura ſicut patebit. ⁊ diuidiť ille liber in quattuordeci partes quia ſeptem ſunt proſe ⁊ ſeptem metra huius quarti de quibus patebit in ꝓceſſu. Primo ergo oſtendit Boe. quomodo intentioneꝫ philoſophie adhuc parantis plura dicere interrupit proponendo cauſas ſui doloris. Secundo philoſophia promittit ſibi perfectam curam. Tertio dat modum curandi ipm Secunda ibi. Cum illa ⁊ eſſet. Tertia ibi. Et quoniam. Et quarto proſequitur intentionem ipſum curando in ſequenti proſa. ibi. tum ego. Primo oſtendit quomodo interrupit intentionem philoſophie volentis plura loqui. Secundo probat cauſas ſui doloris. ſecunda ibi. Sed ea ipſa eſt. Primo dicit cum philoſophia cecinisſet id eſt decantaſſet hec ſcilicet predicta. ſeruata leuiter id eſt delectabiliter ⁊ ſuauiter id eſt dulciter obſeruata dignitate id eſt reuerentia. vultus ſcilicet ſui. ⁊ grauitate oris id eſt ſermonis ſupple ſui. Tum id eſt poſt hoc ego. ſ. Boetius nondum id eſt non adhuc oblitus id eſt immemor penitus id eſt omnino. inſiti meroris id eſt intrinſeci doloris ego Boetius abrupi id eſt interrupi. intentionem id eſt propoſitum philoſophie. parantis id eſt intendētis dicere adhuc aliquid. ⁊ inꝙ̄ id eſt dico. preuia id eſt preambula. veri luminis id eſt perfecte cognitionis ſcilicet illa que tua oratio id eſt tuus ſermo. fudit id eſt locutus eſt. hucuſqꝫ id eſt ad iſtum librum quartum. patuerūt id ē manifeſta fuerūt. inuicta id eſt inſolubilia. Tuꝫ id eſt aliquando diuina ſpeculatione id eſt ſancta contemplatione. Tum id eſt aliquando ſui ſcilicet ipſius. Tum id eſt aliquando tuis rationibus id eſt demōſtrationibus. Et ea id eſt illa predicta ⁊ ſi pro ꝙ̄uis oblita mihi nuper id eſt aliquando ob dolorem iniurie ſupple quaꝫ ꝑpeſſus ſum a theodorico rege gottoꝝ non tamen dixiſti prorſus id eſt oīno hec ſcꝫ predicta. ignorata id eſt ignota. hactenus id eſt huc uſqꝫ. Nota ꝙ dignitas eſt honeſta ⁊ imperioſa auctoritas. Dicitur autē phia habere dignitateꝫ vultus ꝓpter ſui boneſtatem. quia ſecunduꝫ Tulliuꝫ. ſola ſapientia eſt que meretur honores. ⁊ propter ſui auctoritatem que digna eſt imitatione. etiaꝫ philoſophia dicitur eſſe grauis ore id eſt ſtabili ſermone. qꝛ ſermones philoſophici firmitate rationū ſunt ſtabiliti. Notandū cum philoſophia oſtendiſſet quid ſit ſummū bonuꝫ ⁊ in quo ſituꝫ ſit ⁊ feciſſet exhortatione ad illud querēdū intēdebat oſtendere modū quo ad illud ꝑuenitur. ſed anteꝙ̄

Libri quarti proſa prima.

Ec cum. P. dignitate vultus et oris grauitate ſeruata leuiter ſuauiterqꝫ cecinisſet. Tum ego mundüꝫ penitus inſiti meroris oblitus intentionem dicere adhuc aliquid parantis abrupi. Et inquam veri preuia luminis que vſqꝫ adhuc tua fu-

explerct illam intentionem boetius velut auidus ad ſciendum quedam quorum ig⸗ norantia detinebat ipſum in merore interrupit intentionē phie volentis plura dice re. Notandū ꝙ phia dicitur preuia veri luminis q2 ipſa clarificat animam ꝛ tra bit eam ab obſcuritate ignorātie ad lucē ſapientie ꝛ ad claritatem intellectus.ex libro de pomo Ariſtotel'. Uel ideo dicitur preuia veri luminis. quia per ipſam tanꝗ per vi am homo puenit ad co⸗ gnitionem veri luminis quod eſt deus.qa ſcribi⸗ tur in libro de pomo ꝙ per phiam homo cogno ſcit ſuū creatorē qui de nihilo fecit oīa.qui eſt in ceptor oīm inceptorum ꝛ omniū principioꝝ prin cipiuȝ.ꝛ ibidem ſcribitur oportuit vt philoſophia mitteretur ad inſtruendū ignorantes ꝛ eos qui nō cognouerunt ſuum crea torem. Sed ea ipſa eſt vl' maxima. Hic Boe. ꝓpo nit cauſas ſui meroris dicens. Sed ea ipſa eſt cauſa noſtri meroris ꝛ maxima cauſa ꝙ cum re ctor rerum ſcȝ deus bo⸗ nus exiſtat vel eſſe mala omnino poſſint vel pre⸗ tereant impunita qđ ſal⸗ tem ſi nullum aliud incō ueniens ſequeretur con

dit oratio Tuȝ ſui ſpeculatione diuina tum tuis rationibus inuicta patuerunt Eaqȝ mihi ꝛ ſi ob iniurie dolorem nuꝑ oblita. non tamē ante hec prorſus igno rata dixiſti. Sed ea ipſa eſt vel maxima noſtri cauſa meroris. qđ cum rerum bo nus rector exiſtat vel eſſe omnino mala poſſint vel iṗunita pretereant. Quod ſolum quanta dignum ſit admiratione profecto conſidera: at huic aliud maius adiungitur. Nam imperante floreteqȝ nequitia virtus non ſoluȝ premiis caret verumetiam ſceleratoruȝ pedibus ſub iecta calcatur. et in locum facinorū ſup plicia luit. Que fieri in regno ſciētis om nia potentis omnia ſed bona tantūmō volentis dei: nemo ſatis poteſt nec ad mirari nec conqueri. Philoſophia.

ſidera quanta ſit dignū admiratione. autē pro ſed huic adiungitur.id eſt additur ali ud admirandum: nam pro quia imperante.id eſt precipiente ꝛ florente.id eſt vigente nequicia id eſt nequicioſis hominibus.virtus id eſt homo virtuoſus non ſolum.id non tantuȝ caret premijs. verumetiaȝ ipſa virtus ſubiecta. id eſt ſubita calcatur pedibus id eſt potentijs ſceleratoꝝ.id eſt maloꝝ.ꝛ ipſa virtus luit.id eſt patitur ſupplicia. id eſt penas in locum facinorum.id eſt vicioſorum loco.que ſcilicet predicta fieri.id eſt permitti in regno.id eſt in mundo ſcientis omnia ſcilicet dei ꝛ potentis omīa.ſed vo lentis ꝛ intendentis tantūmodo bona nemo ſatis nec admirari nec conqueri poteſt. id eſt querimoniaȝ facere. Nota ꝙ mala fiunt in mundo. patet quia ratio ſemper deprecatur ad bonum. cum ergo mali non regantur iudicio recte rationis ſed vin⸗ cantur paſſionibus ire ꝛ concupiſcentie: ideo deficiunt a bono. Item ſuperabundan tia ꝛ defectus ſunt de genere malorum cum virtus conſiſtat in medio. cum igitur in pluribꝰ ſit ſuꝑabundantia ꝛ defectus patet ꝙ mala ſunt in mundo. Cum autem oīa

dependeant a deo celuꝫ ⁊ tota natura ⁊ deus eſſentialiter ſit bonus mirabile eſt quo modo mala eſſe poſſunt vel ſaltem pmaneant impunita. Nota ꝙ quia boni attingunt finem omniū rerū ſcꝫ ſummū bonū: ideo ſunt potentes. mali autē quia hoc ipm attingere non poſſunt ſunt impotentes. Et quia Boe. in primo libro ſexta proſa dicit ſe ignorare quis ſit finis omniuꝫ rerum. ideo putabat bonos eſſe impotentes ma

Tum illa et eſſet inquit infiniti ſtuporiſ omnib⁹ horribili⁹ monſtris ſicuti tu eſtimas in tanti velut patriſfamilias diſpoſitiſſima domo vilia vaſa colerentur: precioſa ſordeſceret. Sed non ita eſt. Nam ſi ea que pauloante cōcluſa ſunt inconuulſa ſeruantur: ipſo de cuius nūc regno loquimur autore cognoſces ſemper quideꝫ potentes bonos eſſe: malos vero abiectos ſemper atqꝫ imbecilles. nec ſine pena vnq̄ꝫ eſſe vicia: nec ſine p̄mio virtutes: bonis felicia: malis ſemper infortunata cōtingere. Multaqꝫ id eſt genus que ſopitis querelis firma te ſoliditate corroborent. Et quoniā vere formam beatitudinis me dudum mon

los autē potentes. ⁊ de hoc Boetius āmiratur vt patꝫ in littera ⁊ iſta eſt vna cauſa ſui doloris. Tum illa ⁊ eſſet inquit. Hic phia pmittit Boe. perfectam curam que cōſiſtit in pertractione hui⁹ materie dicens. O boeti ⁊ eſſet infiniti ſtuporis. ſ. ammirationis. ⁊ eſſet horribilius oībus monſtris id eſt diſſormitatib⁹ ſi in diſpoſitiſſima id ē i ordinatiſſima domo. ſ. in mūdo tanti patriſfamilias. ſ. dei colerent. i. honorarētur vilia vaſa. i. mali homines ⁊ ſi precioſa vaſa id eſt boni homines ſordeſcerent id eſt vileſcerēt ſicut tu eſtimas. ſed non eſt ita. nam ſi ea que pauloante ꝯcluſa ſunt ſeruāt incōuulſa. i. integra in ſui veritate tu autore. i. doctore ipo deo de cui⁹ regno nūc loqmur cognoſces ſemper bonos eſſe potentes. malos vero impotentes. nec vnq̄ꝫ vicia eſſe ſine pena nec ſine premijs eſſe virtutes. ⁊ cognoſces bonis ſemper contingere felicia ⁊ malis infortunata. ⁊ cognoſces multa id genus id eſt huius generis que corroborent te firma ſoliditate contra aduerſitatem fortune querelis tuis ſopitis id eſt remotis. Notandum ſicut poſtea patebit omnia que fiūt recte fiūt a deo. cum igitur ordo iuſticie requirat vicia puniri virtutes remunerari. ſi mali remanerent impuniti ⁊ boni irremunerati eſſet ſic peruerſus ordo in domo dei ſcꝫ in mundo quod eſt horribilius omnibus monſtris. Et qm̄ vere formam. hic phia dat modum curandi ipſum boetiuꝫ dicens. Quoniā dudum ſcꝫ in tercio libro vidiſti formā vere beatitudinis me monſtrante. i. docente oībus decurſis id eſt pertranſitis que puto neceſſarium pretermittere oſtendā tibi viam que te reuehat. i. reducat domū. i. ad cognitioneꝫ vere beatitudinis. ⁊ ego affigam. i. apponaꝫ tue menti pēnas. i. rationes quib⁹ mens poſſit ſe tollere in altum vt depulſa pturbatione cōtingēte tibi ex affectu bonoꝝ temporaliū reuertaris ſoſpes in patriā meo ductu mea ſemita meis vehiculis. Nota ꝙ p pennas quas phia promittit affigere menti Boetij intelligitur ſpeculatio ratio

nis ⁊ intellectus. virtus ⁊ ſapientia. ſicut eñ auis volando in altum deducitur au- xilio pennarum: ſic mens humana ſpeculatione rationis ⁊ intellectus virtute ⁊ ſapiē- tia erigitur in contemplationē ſummi boni. Metrum primū quarti libri.

Sunt etenim penne volucres mihi. Iſtud eſt primū metruȝ huius quarti cuius primus verſus dicitur metrū alemanicū ab inuentore. dactilicuȝ a pede pre- dñante. ſecūdus verſus dicitur metrū ar chiloícum ab inuentore iambicū a pede prednan te. in quo metro philoſo phia oſtendit viā per quā peruenitur ad cognitioneȝ ſummi boni ⁊ eſt per con ſideratione creaturarum que gradatim ſunt trāſcē dende quouſqȝ inuenia tur aliquid qđ pmineat omni creature. ⁊ iſtam vi am tradit ſub ſimilitudie auis volantis. Primo er go tradit viam qua mēs perueniat ad cognitionē ſummi boni. Secundo o ſtendit quid mēs iudica- bit cum illic peruenerit. ſe- cūda ibi. huc te. Primo dicit. dixi ꝙ affigam pen nas mēti tue. Sunt etenī mihi penne volucres. i. veloces ſcȝ virtutes ⁊ ſa pientia que conſcendūt id eſt penetrant celſa id ē alta poli. Quas pennas cum mens velox ſibi in- duit id eſt aſſumit. ipſa peroſa id eſt odio habens terras deſpicit eas querendo vlte rius creatorem. ⁊ mens ſuperat globuȝ id eſt ſpericū corpus imenſi aeris cognoſcen do ꝙ vltra aerem eſt creator. Nubes videt poſt tergū. qꝛ vltra nubes querit cogniti onē ſummi boni ⁊ tranſcendit verticē id eſt ſummitatē ignis qui ignis calet ex agili id eſt veloci motu etheris id eſt celi ⁊ vlterius ꝓcedit mens inueſtigando donec ſurgat id eſt eleuet in domos aſtriferas id eſt in orbem planetarū. ⁊ cōiungat vias ſuas phe bo id eſt ſoli inueſtigando ꝙ ſol non eſt deus donec comitetur iter gelidi ſenis id eſt ſaturni qui eſt ſupra ſolem. mens inq̄ exiſtēs miles choruſci ſideris id eſt dei qui eſt ſplendidum ſidus ⁊ vlterius aſcendit ſupra orbes planetarū donec percurrat id eſt ꝑ tranſeat circulum aſtri id eſt celum ſtellarum. quo ſcȝ aſtro pingitur id eſt ornatur mi cans nox. qꝛ nox ſtellis firmamenti illumiatur. vbi id eſt poſtq̄ ſatis fuerit exhauſtum

ſtrante vidiſti. quo etiam ſita ſit agno- uiſti decurſis omnibus que pretermitte re neceſſarium puto: viaȝ tibi te que do mum reuehat oſtendam. Pennas etiā tue menti quibus ſe in altuȝ tollere poſ ſit affigam: vt perturbatione depulſa ſoſpes in patriam meo ductu: mea ſemi ta: meis etiam vehiculis reuertaris.

Metrum primum libri quarti.

Sunt eteni pēne volucres mihi
Que celſa conſcendant poli.
Quas ſibi cum velox mens induit
Terras peroſa deſpicit
Aeris immenſi ſuperat globum
Nubeſqȝ poſt tergum videt
Quiqȝ agili motu calet etheris
Tranſcendit ignis verticem
Donec in aſtriferas ſurgat domos
Pheboqȝ coniungat vias

id eſt ſpeculatione euacuatum ꝙ nulla ſtellarum eſt deus. mens vlterius tranſcendet donec relinquat extimū poluꝫ id eſt vltimuꝫ celuꝫ. ⁊ premat dorſa velocis etheris id eſt firmamenti. ſcꝫ cōpos id eſt potens reuerendi luminis ſcꝫ dei. hic ſupra vltimum polum dñs regum tenet ſceptrum id eſt imperiū. ⁊ temperat id eſt moderatur habenas id eſt regimina orbis ⁊ manēs ſtabilis in ſe regit volucrem id eſt velocem curruꝫ id eſt circularem motum corpoꝝ celeſtium deus exiſtēs coruſcus arbiter id eſt ſplēdidus iudex rerum. Notandum ꝙ dicit ignem calere motu celi. ex quo videtur ꝙ calor non ſit ꝓpria ⁊ per ſe qualitas ignis cū ſibi debeatur per motum celi. Sed dicendum ꝙ locus non ſolum eſt cauſa conſeruatiua locati: ſed oīm accidentium naturaliter conſequentiū. Unde qa celum eſt locus ignis nō ſoluꝫ eſt cauſa ipſi⁹ ignis ſed etiam ipſius caloris igneꝫ conſequentis. ⁊ qr propria diſpoſitio celi ſecundum quaꝫ habet caliditatem ſuper omnia eſt motus eius. ideo dicit ignem calere motu celi nō excludens per hoc quin calor ꝑ ſe ſit q̄litas ignis. Notandum ꝙ ſaturnum vocat geliduꝫ ſenem non ꝙ ſit gelidus formaliter ſed effectiue. Eſt em̄ effectiu⁹ gelu ⁊ frigoris. ⁊ dicitᷣ ſenex quia motus eius tardus eſt ad modū ſenis. nam curſuꝫ ſuum complet pluri tempore q̄ſ ſol vel luna. Huc te ſi reducem. hic oſtendit ph̄ia qd mens iudicabit cum tranſcendit creaturas ⁊ peruenit in cognitionem dei dicens. O mens ſi via ducat te reducē id eſt reuertenteꝫ a temporalibus. huc id eſt ad cognitionem dei quaꝫ viam nunc imemor requiris tu dices. Ego memini que obnubilata fui affectu temporalium. Hic ſcꝫ in contemplatione dei eſt mihi patria. hinc ſcꝫ a deo eſt ortus meus. quia ad eius ymaginem creata. hic ſiſtaꝫ. i. in cōtēplatione dei figam gradum id eſt ponam finalem quietem. Quod ſi placeat tibi exiſtenti in cognitiōe dei viſere id eſt cum deſiderio videre noctem terrarū relictam tu cernes id eſt videbis toruos tyrannos id eſt crudeles principes quos miſeri ppl'i timēt illos toruos eſſe exules a vera patria ſua. Notandum ſecundum apoſtolum. Non habemus hic manentem patriam ſed futuram inquirimus. hec em̄ eſt vera patria a qua aīa rationalis

Aut comitetur iter gelidi ſenis
Miles coruſci ſideris
Vel quocunqꝫ micans nox pingitur
Recurrat aſtri circulum
Atqꝫ vbi iam exhauſtum fuerit ſatis
Polum relinquat extimum
Dorſaqꝫ velocis premat etheris
Compos verendi luminis.
Hic regum ſceptrum dominus tenet
Orbiſqꝫ habenas temperat:
Et volucrem currum ſtabilis regit
Rerum coruſcus arbiter.
Huc te ſi reducem referat via
Quam nunc requiris immemor
Hec dices memini patria eſt mihi.
Hinc ortus hic ſiſtam gradum
Quod ſi terrarum placeat tibi
Noctem relictam viſere:

per creatorem a deo exiuit ad quam niſi reuertatur eſſe quod a deo accepit affectio ne terrenoꝝ deturbata prorſus amittit. propter quod dicit in ſecundo metro tertij libri. Repetunt proprios queqꝫ recurſus. Redituqꝫ ſuo ſingula gaudent. Nec manet vlli traditus ordo. Niſi quod fini iunxerit ortum. Stabilemqꝫ ſui fecerit orbem.

Proſa ſecunda quarti libri.

Quos miſeri toruos populi timent
Cernes tirannos exules.

Proſa ſecunda quarti libri

Um ego pape inq̄ꝫ vt magna promittis: nec dubito quin poſſis efficere tu modo queꝫ excitaueris ne moreris. P. Primuꝫ igitur inquit bonis ſemper adeſſe potentiam: malos cūctis viribus eſſe deſertos agnoſcas licebit. quorum quidem alteruꝫ demonſtratur ex altero. Nam cum bonuꝫ malūqꝫ contraria ſint ſi bonum potens eſſe conſtiterit liquet imbecillitas mali. at ſi fra

Um ego pape inq̄ꝫ. Hic incipit ſecunda proſa huiꝰ quarti. Circa quā eſt ſciēduꝫ ꝙ phīa in primo libro ſexta proſa inueſtigando cauſam ꝛ radicē infirmitatis bo. cognouit ꝙ boe. ex ignorantia finis reruꝫ malos homīes potentes bonos vero impotētes putabat. Item qꝛ ignorabat quibus gubernaculis mundus regatur fortuitaꝝ vices eſtimabat fluitare ſine rectore. qꝛ vero phīa iam oſtēdit quid ſit finis. reruꝫ a quibus gubernaculis mundus regatur. Nunc philoſophia vult adhibere boetio ꝑfectam curam remouendo dolores in quos Boetius incidit ex ignorantia premiſſorum. Et primo philoſophia hoc petit. et philoſophia ſecundo illud proſequitur. ibi. primū igitur. Dicit primo. Cum igitur ſcꝫ finito ſermone phīe. Ego boetius inq̄ꝫ. Pape eſt interiectio admirantis. O phīa tu magna ꝓmittis nec dubito quin poſſis efficere id eſt in effectū producere. tu modo ne moreris id eſt non protrahas me quē excitaueris ad audiendum. Notanduꝫ ꝙ ſapiens nihil promittit quod adimplere non poſſit. qꝛ opus ſapientis eſt non mentiri. ergo dicit boetius phīe. Sicut magna promittis non dubito quin efficere poſſis. Primum igitur inquit. hic phīa proſequitur intentum. ꝛ primo probat bonos ſemper eſſe potentes ꝛ malos impotētes. cuius oppoſitum putabat boetius. Et tangit primo modum per quem vult hoc oſtēdere. Secundo oſtendit ꝛ probat intentum ſuuꝫ rationibus. ibi. duo ſunt. primo dicit. O boeti primū licebit vt agnoſcas bonis ſemper adeſſe potentiam ꝛ malos eſſe deſertos. i. priuatos cunctis viribus quorum alterum ſcꝫ bonis ſemper adeſſe potentiam demōſtratur ex altero ſcilicet ex hoc ꝙ mali ſunt viribus deſerti. ꝛ huius cauſam ſubdit dicens. nam cum bonum ꝛ malum ſint contraria ſi bonum eſſe potens conſtiterit. liquet id eſt manifeſtuꝫ fuerit imbecillitas id eſt īpotentia mali. at ſi fragilitas clareſcat mali firmitas boni nota eſt. Sed vt abundantior ſit fides noſtre ſententie alterutro calle. i. vtraqꝫ via procedam confirmans propoſito. nunc hinc ſcilicet ex infirmitate

boni nunc inde ex fragilitate mali. Notanduꝫ ꝙ phia dictum ſuum ꝙ ſi boni ſunt potentes mali ſunt impotentes: fundat ſuper conſiderationem topicam ſi pꝛopoſitum in pꝛopoſito ⁊ oppoſitum in oppoſito. vt ſi ſanitas eſt bona egritudo eſt pꝛaua dicit ꝙ velit ꝓcedere vtraqꝫ via ex potentia bonoꝝ ꝓbando impotentiam maloꝝ ⁊ ex potentia maloꝝ potentiam bonoꝝ. qꝛ ſi tantum vnum iſtoꝝ ꝓbaret ⁊ ex hoc reli-

gilitas clareſcat mali boni īfirmitas nota eſt. ſed vti noſtre ſententie fides habundātioꝛ ſit alterutro calle pꝛocedam nūc hinc nūc inde ꝓpoſita confirmans Duo ſunt quibus omnia humanoꝝ actuum conſtat effectus voluntas ſcꝫ ac poteſtas: quoꝛum ſi alterutrum deſit nihil eſt quod explicari queat. deficiente etenim voluntate ne aggreditur quidē quiſqꝫ quod non vult ac ſi poteſtas abſit voluntas fruſtra fit. quo fit vt ſi quē videas velle adipiſci quod minime adipiſcatur. hinc obtinendi quod voluerit defuiſſe valentiaꝫ dubitare non poſſis. B. perſpicuum eſt inq̄ꝫ nec vllo modo negari poteſt. P. Queꝫ vero effeciſſe quod voluerit videas. num etiā potuiſſe dubitabas. B. minime. P. Quod vero quiſqꝫ pōt in eo validus: qđ vero non pōt in hoc imbecillis eſſe cenſendꝰ

quū concluderet per locum a contrarijs eſſet argumentū veriſimile ⁊ nō neceſſariuꝫ. ⁊ ideo vtranqꝫ ꝑtem vult ꝓbare ⁊ ex vtroqꝫ reliquū concludere. Duo ſunt quibuſ oīa hic phia ꝓbat intentū rationibus. ſecundo excludit quandā dubitationē ibi. ſed poſſunt. tercio cō firmat pꝛincipale intentū auctoꝛitate platonis. ibi. ex quibus omnibus. pꝛimo ꝓbat bonos ſemper eſſe potentes malos impotenteſ duabus rationibus. ſecundo ad idem oſtendendū coaceruat breues rationes. ibi. ſed qm̄ te. pꝛima in duo ſecundū ratōes. ſecunda ibi. Rurſus inquit. pꝛimo pꝛemittit duo neceſſaria ad pꝛimam rationē. ſecūdo ex his arguit. ibi. Om̄es igitur homīes. Pꝛimo pꝛemittit vnum neceſſarium ſecundo aliud. ibi. Meminiſti igitur. pꝛimo dicit. Duo ſunt pꝛincipia quibus conſtat id eſt permanet omis effectus humanoꝛum actuum ſcilicet voluntas ⁊ poteſtas quoꝛum ſi alteruꝫ deſit nihil eſt quod queat effectu explicari id eſt fieri. quod declarat: deficiente eñ volūtate nullus effectus ꝓducitur quia nullus aggreditur quo non vult. at ſi poteſtas abſit voluntas fruſtra fit id eſt ex quo ſequitur vt ſi videas aliquem velle adipiſci quod minime adipiſcitur non poteſt dubitari huic defuiſſe valentiam id eſt potentiam obtinendi quod voluerit. ⁊ ideo dicit Boetius. perſpicuum eſt nec vllo modo dubitari poteſt. et ſubdit philoſophia. Quem vero videas effeciſſe quod voluerit non dubitabis eum non potuiſſe id eſt non habuiſſe potentiam. Et dicit Boetius. Minime. Tunc philoſophia concludit tanq̄ꝫ manifeſtum ex dictis dicens. Illud quod quiſqꝫ poteſt in eo eſt validus id eſt potēs. quod vero non poteſt in eo eſt cēſendus id eſt

iudicandus imbecillis id eſt impotens. ⁊ dicit Boetius fateor inq̄. Notandum ꝙ phīa dicit nullus aggredit̄ qd̄ non vult. Cōtra aliq̄s nolēs interficit hoīez vl̄ ledit hoīez ergo aliquis aggredit̄ qd̄ non vult. Itē aliquis cogit̄ facere aliquid cōtra volū tatem ſuam ⁊ ſic aggreditur qd̄ non vult. dicitur ꝙ phīa loquitur hic de effectu ſpō taneo qui ex intentione ꝓcedit non de eo qui caſu contingit. vnde dicendum ad pri mum ꝙ voluntas poteſt comparari vel ad ipſam actionē quā aliquis pri mo aggreditur ⁊ ſic non deficit voluntas. vel po teſt cōparari ad ꝯſequēs illam actionē ⁊ ſic poteſt deficere volūtas. vt ſi ali quis nolens hominē in terfecit. Ad ſecundū dicē dum. illud quod quis co actus facit eſt voluntari um mixtuz tamen ſimpli citer eſt inuoluntarium aliquis enī coactus magis hoc vult facere q̄ ſuſtine re penā vel perdere vitā ⁊ ita reſpectu talis defe ctus non deeſt voluntas ſed q̄tum ad actum inte riorem voluntas ſemper libera eſt ⁊ cogi non po teſt. Meminiſti igitur in quit. hic phīa premittit ſe cundum vtile ad rationem. ⁊ eſt reſumptio quorundam prius dictoꝝ dicens. memi niſti ne eſſe collectum id eſt cōcluſum ſupioribus rationibus omnē intentionē huma ne volūtatis feſtinare id eſt tendere ad beatitudinē que voluntas agitur id eſt ducit̄ diuerſis ſtudijs. Reſpōdet boe. memini inq̄ illud eſſe demōſtratū. Item querit phīa nūquid recordaris beatitudinē eſſe ipſum bonū ⁊ eo modo deſiderari bonū ab omi bus cū beatitudo petitur id eſt deſideratur. Reſpōdet boe. minime recordor q꞉ illud teneo fixuz memorie. Notandū ꝙ recordari eſt aliq̄d reducere ad memoriā qd̄ ꝑ obliuionē eſt elapſum a memoria. ⁊ q꞉ beatitudinē eſſe ipſum ſummū bonū non exci derat a mente Boe. ſed ſemper remanebat in habitu. ideo dicit ſe non recordari de hoc ſed in memoria tanq̄ fixum tenere. Oēs igitur hoīes. hic phīa arguit ex dictis ꝓbans bonos eſſe potentes ⁊ malos impotētes tali ratione. Quicūq̄z adipiſcunt̄ qd̄ volunt ſunt potētes. ⁊ qui non adipiſcunt̄ qd̄ volūt ſunt īpotētes ex primo preambu lo. ſed boni adipiſcunt̄ qd̄ volūt ſcz ſummū bonū. mali licet velint nō adipiſcunt̄ ipm q꞉ ſi mali adipiſcerent̄ ſummū bonū non eſſent mali. ergo boni ſunt potentes mali im potentes. vnde dicit in littera. Omnes homines boni ⁊ mali nituntur peruenire ad bonum indiſcreta intentione id eſt indiuiſa intentione. dicit boe. Ita conſequens eſt.

eſt. Boetius. fateor inq̄z. Phi. Memi niſti igitur inquit ſuperioribus rationi bus eſſe collectum intentionem omnez volūtatis humane que diuerſis ſtudiis agitur ad beatitudinez feſtinare. Boe. Memini inq̄z id quoq̄z eſſe demonſtra tum. Philoſophia. Num recordaris beatitudinem ipſum eſſe bonum: eoq̄z modo cum beatitudo petitur ab omni bus deſiderari bonum. Boetius. Mini me inq̄z recordor quoniam id memorie fixum teneo. Phi. Omnes igitur ho mines boni pariter ac mali indiſcreta in tentione ad bonum peruenire nituntur Boetius. Ita inq̄z conſequens eſt. Ph. Sed certum eſt adeptione boni bonos

ad dicta ſubdit philoſophia certum eſt bonos fieri adeptione boni. Certum eſt dicit Boe. Igitur concludit phīa. boni adipiſcūtur quod appetunt id eſt volūt. dicit boe. ſic videtur. ſi mali adipiſcerentur bonuʒ quod appetunt non poſſent eſſe mali. ita eſt dicit Boe. Igitur concludit phīa. Cum vterqʒ petāt bonuʒ ſed hi ſcʒ boni illud adi piſcanť. illi vero mali minime non eſt dubiū bonos eſſe potentes: qui vero mali ſunt

fieri. B. Certum. P. Adipiſcūtur igi
tur boni quod appetunt. Boe. Sic vi
detur. Phi. Mali vero ſi adipiſceren-
tur quod appetunt bonum mali eſſe nō
poſſent. Bo. Ita eſt. P. Cum igitur
vterqʒ bonum petunt ſi hi quideʒ adi-
piſcantur illi vero minime: num dubiū
eſt bonos quidem potentes eſſe: qui ve
ro mali ſint imbecilles. Bo. Quiſquis
inq̄ʒ dubitat nec rerum naturaʒ nec con
ſequentiam poteſt conſiderare rationū.
Philoſophia. Rurſus inquit ſi duo
ſint quibus idem ſecundum naturam
propoſitum ſit eorumqʒ vnus naturali
officio idipſum agat atqʒ perficiat: al-
ter vero naturale illud officiuʒ minime
adminiſtrare queat: alio vero modo q̄ʒ
nature conuenit non quidem impleat
propoſitum ſuum ſed imitetur implen-
tem quēnam horum valentiorē eſſe de
cernis. Boe. Et ſi coniecto inq̄ʒ quid

imbecilles. i. impotentes Reſpondit Boeti⁹. Quicunqʒ dubitat de hoc nō poteſt cōſiderare naturā rerum nec conſequentiā rationum. Notandū ꝙ quia veritas ꝓpoſitionum fundať ſuꝑ naturaʒ rerum quaʒ qui negat veritatem ꝓpoſitionū non poteſt conſiderare conſequentiā rationū q: conſequentia rationū ſupra veritatem ꝓpoſitionuʒ fundatur. ideo di[illegible]t Boeti. Qui dubitat de ꝑmiſſis non poteſt cōſiderare naturam rerum nec conſequentiam rationuʒ. Rurſus inquit. hic phīa ponit ſecundaʒ rationem dicēs Si ſunt duo quib⁹ ſit idē propoſitum id eſt eadem intentio faciendi aliquid ſecundū naturaʒ ⁊ vnus eorum agat idipſum ⁊ ꝑficiat ipſum naturali officio id eſt naturali organo. alter vero mīme queat adminiſtrare id eſt adimplere illud officiuʒ. ſed alio modo q̄ʒ nature conueniat non impleat propoſitum ſed imitetur implenteʒ queʒ horum duoꝝ decernis id eſt iudicas eſſe valentiorem id eſt potentiorem. dicit Boetius ⁊ ſi pro quamuis coniecto id eſt conſiderem quid velis: tamen ego deſidero plenius audire de te. Tunc philoſophia declarat ſibi in exēplo dicens. Non negas motum ambulandi hominibus ineſſe per naturam. dicit Boetius. Minime nego. Et philoſophia. Etiam non dubitas eius rei id eſt actus ambulandi eſſe officium naturale pedum. dicit Boetius. Nec hoc dubito. Et philoſophia. Si quis igitur ambulet valens incedere pedibus. alius auteʒ cui hoc officium deſit manibus nitens id eſt laborans ambulare conetur quis horum poteſt exiſtimari valentior. dicit Boeti⁹

contexe cetera.quaſi diceret.procede in ratiōe tua.quia nullus ambigit quin potens naturalis officij ſit valentior eo qui non poteſt in idem officium. Tunc philoſophia iſti propoſitioni premiſſe tanq̄ maiori adiungit vnam minorem dicens. Sed ſummū bonum quod eque bonis ⁊ malis eſt propoſitum boni quidem petunt id eſt adipiſcuntur officio naturali ſcilicet virtute.mali vero conantur adipiſci idipſum per variam cupiditatem rerum temporalium quod non ē officium naturale adipiſcendi boni. An tu o bo. exiſtimas aliter. Cui boetius. Minime inq̄. ⁊ bo. quaſi precurrendo concludit principale intentū dicens Nam etiam illud quod eſt conſequens patet mihi.ex his enim que concesſerim neceſſe eſt bonos eſſe potentes malos vero imbecilles. Et phia applaudens bo. dicit. Recte inquit precurris.⁊ illud eſt ſignum ſicut medici ſolent ſperare indiciū id ē ſignum erecte nature ⁊ nature reſiſtentis ſupple ipſi morbo.

Notandum q̄ ex littera formatur talis ratio quando duo intendunt aliquod propoſitum naturalis qui id propoſitum conſequitur officio naturali eſt potēs ⁊ qui non conſequitur illud propoſitum naturali officio eſt impotens. ſed tam boni q̄ mali naturaliter tendunt ad beatitudinem ⁊ boni ipſam conſequūtur naturali officio

velis planus tamen audire deſidero. P. Ambulandi inquit motū ſecundum naturam eſſe hominibus num negabis. B. minime inq̄. P. Eiuſq; rei pedum officium eſſe naturale non dubitas. B. Nec hoc quidem inq̄. P. Si quis igitur pedibus incedere valens ambulet aliuſq; cui hoc naturale pedum deſit officium manibus nitens ambulare conetur quis iure horum valentior exiſtimari poteſt. Bo. Contexe inq̄ cetera: nā qui naturalis officii potens eo qui idem nequeat valentior ſit nullus ambigat. Phi. Sed ſummum bonum quidem eque malis boniſq; ꝓpoſitum: boni quidem naturali officio virtutum petunt: mali vero variam per cupiditatē quod adipiſcendi boni naturale officium non eſt idipſum conātur adipiſci. An tu aliter exiſtimas. Boe. Minime inq̄. Nam etiam quod eſt conſequens patet. Ex his eni que conceſſerim bonos quidem potentes: malos vero eſſe neceſſe eſt imbecilles. P. Recte inquit precurris

ſcilicet virtute.mali autem non.ergo boni ſunt potentes:mali vero impotentes. Notandum circa vltimum q̄ medici ſolent accipere ſigna prenoſtica ſanitatis ex egro quando paciens erigit ſe ⁊ per ſe nititur fortiori remedio.ſic in boetio ſignum erat conualeſcentie ⁊ ſanitatis q̄ ipſe rationem philoſophie remediantem quaſi precurrens per ſe compleuit. Sed quoniam te. Hic philoſophia coaceruat quaſdam alias

ratiōes breues ad propoſitum oſtendendum. ⁊ ſunt quattuor rationes. ſecunda ibi. Conſidera vero. tercia ibi. In qua re. quarta ibi. Cur enim. Primo dicit. Sed quoniam te conſpicio promptiſſimum ad intelligendum ego coaceruabo id eſt componam crebras rationes. vides enim quanta pateat infirmitas vicioſorum hominum: tamen nec ad hec queant peruenire ad quod ducit ⁊ compellit eos naturalis intentio. ⁊ quid eſſet de iſtis malis cenſendum ſi deſererentur hoc auxilio nature precunctis tam magno ac pene inuicto. quaſi diceret nihil aliud cenſendum eſt niſi quod impotentie eorum hoc aſcriberetur. Notandum q tam boni q̄ȝ mali vniuerſaliter tendunt ad bonum ⁊ mali deficiunt ab eo quod competit eis ſecundum naturam. Ex hoc arguitur ſic. maxima impotentia eſt deficere ab eo quod natura intendit. ſed hoc faciunt mali. ergo mali ſunt impotentes. Notandum q dicit pene inuicto q appetitus naturalis boni non habet contrariuꝫ repugnās quo vicatur ſed tamen per ignorantiam ⁊ errorem viciorum peruertitur ⁊ ita aliquo modo vincitur licet non directe. Conſidera vero quanta. Hic philoſophia ponit ſecundam rationeꝫ ⁊ dicit. conſidera ex his que dicam quanta impotentia habeat ſceleratos hoīes. Nunc enī appetunt premia leuia ⁊ ludicra id eſt iocoſa. ſed ipſi deficiunt circa ipſaꝝ rerum ſummā id eſt pfectionē atqꝫ verticem. Nec contingit ipſis miſeris effectus boni in eo id eſt ꝑpter hoc qd ipſi moliūtur id eſt laborant acquirere dies ⁊ noctes id eſt tranſitoria ⁊ tēporalia bona. Nota ex littera formaf talis ratio. quāto maius eſt illud a quo aliquis deficit tanto maior eſt ſuuſ effectus ⁊ in maiorem impotentiam cadit. ſed illud a quo mali deficiunt non eſt quid vile ⁊ modicum ſed eſt ſummum bonum. ergo malorum maxima eſt impotentia.

Idqꝫ vti medici ſperare ſolent indiciū eſt erecte iam reſiſtentiſqꝫ nature. Sed quoniam te ad intelligenduꝫ promptiſſimum eſſe conſpicio: crebras coaceruabo rationes. Vides enī quāta vicioſorum hominū pateat infirmitas. qui nec ad hoc quidem peruenire queūt ad qd eos naturalis ducit ac pene cōpellit intētio. Et quid ſi hoc tam magno ac pene inuicto preemitis nature deſererētur auxilio. Conſidera vero quanta ſceleratos hoīes habeat impotentia; neqꝫ enī leuia aut ludicra premia petūt que conſequi atqꝫ obtinere non poſſunt: ſed circa ipſam reruꝫ ſummā verticēqꝫ deficiunt. nec in eo miſeris cōtingit effectus qd ſolum dies noctesqꝫ moliuntur. In qua re bonorum vires eminent. Sicut enī eum qui pedibus incedens ad euꝫ locum vſqꝫ peruenire potuiſſet quo nihil vlterius peruium iaceret inceſſui ambulandi potentiſſimum eſſe cenſeris ita

In qua re bonoꝛum. Hic p̄bia ponit terciam rationeꝫ p̄bando bonos maxime eſſe potentes ꝑtractando exemplum ſupꝛa poſituꝫ. ⁊ ex hoc concludit malos maxime eē impotentes. ⁊ dicit in qua re ſcꝫ aſſuetudine boni deſiderati eminent vires bonoꝛuꝫ ſupꝛa vires maloꝝ. Sicut eñ cenſeres id eſt iudicares eſſe ambulandi potentiſſimuꝫ qui pedibus incedens potuiſſet ꝑuenire vſqꝫ ad eum locum quo vlterius nihil ꝑuiū id eſt manifeſtum iaceret inceſſui. ita neceſſe eſt ꝙ ipſum iudices potentiſſimū qui appꝛehendit finē expetendoꝝ quo nihil ē vltra. tales aūt ſunt boni ex quo fit id eſt ſequitur ꝙ huic obiacet id eſt cōtrarium eſt vt idem ſceleſti id eſt mali videātur deſerti omnibus viribus.

eum qui expetendoꝛuꝫ finem quo nihil vltra eſt appꝛehendit potentiſſimuꝫ neceſſe eſſe iudices. Ex quo fit quod huic obiacet vt idem ſceleſti viribus omnibus videantur eſſe deſerti. Cur enī relicta virtute vicia ſectantur inſcicia nē bonoꝛum: ſed quid eneruatius ignoꝛantie cecitate. An ſectanda nouerunt ſed tranſuerſos eos libido pꝛecipitat. Sic quoqꝫ intemperantia fragiles ſunt que obluctari vicio nequeunt. An ſcientes

Notandum ꝙ ſicut viatoꝛ aliquis dicitur potēs cum ambulat ad eum locum vbi nihil amplius reſtat de via. ſic boni quando perueniunt ad finem ⁊ ad bonum quod tranſcendi non poteſt: ideo dicuntur potentes. mali autē quia ipſum attingere non poſſunt dicuntur impotentes. Cur eñ virtute. Hic p̄bia ponit quartā rationē. Secūdo excludit quandā dubitationē. ibi. Quod quidē. Ratio quā intendit in ſumma eſt iſta Mali quādo relicta virtute declinant ad vicia aut ſciunt bonū eſſe adherere virtuti aut neſciunt. Si neſciūt peccāt ꝑ ignoꝛantiā. Nihil autē eſt impotētius ignoꝛantia. ergo mali peccantes ignoꝛantia ſunt impotētes. ſi autē ſciāt bonū eſſe adherere virtuti ⁊ declināt ad vicia. aut volentes derelinquūt bonū aut non. ſi non volētes ſed attracti libidine paſſionū cōuertunᷓ ad vicia ſequiᷓ ꝙ ſint impotentes. qꝛ magna potentia eſt nō poſſe reſiſtere paſſionibus. ſi autē ſcientes ⁊ volentes relinquūt bonū ſequiᷓ ꝙ non fiunt tantū impotentes ſed etiam ꝙ oīno non ſint. Cum eñ oīs natura inqꝫtuꝫ hm̄oi habeat oꝛdinem ad finem inqꝫtuꝫ aliquid deſiſtit ab oꝛdine ad finē intantū deficit a natura ⁊ per conſequens ab eſſe ipſius nature. iſtam rationē pꝛetendit in littera ⁊ dicit. cur eñ relicta virtute mali ſectantur vicia. ne pꝛo nunquid hoc eſt inſcicia id eſt ex ignoꝛantia bonoꝝ. ſed quid eſt eneruatius id eſt debilius cecitate ignoꝛantie quaſi diceret nihil. An ipſi nouerunt ſectanda bona. ſed ipſos tranſuerſos libido id ē concupiſcentia pꝛecipitat in vicia ⁊ ſic ipſi fragiles intemperantia id eſt pꝛopter intemperantiam libidinis nequeunt vicio obluctari id eſt reſiſtere. An ſcientes ⁊ volentes deſerunt bonum ⁊ deflectuntur ad vicia voluntate ⁊ ſcientia. ſed hoc modo non ſolum potentes eſſe deſinunt ſed omnino deſinunt eſſe. cuius aſſignat rationeꝫ: nam qui relinquūt communeꝫ finem omnium que ſunt ſcꝫ deum qui eſt ipſum eſſe: pariter eſſe deſiſtunt. Notandum ꝙ pꝛimum ens veriſſime habet eſſe. ipſum enim eſt cauſa eſſe omnibus vt ſint vt patet per commentatoꝛem ſecundo methaphiſice. et

primo celi ꝛ mundi. Ab hoc ente deriuatum eſt ſingulis eſſe ꝛ viuere. quanto ergo magis per vicia recedunt a primo eſſe tantomagis deſunt eſſe. vñ beatus Grego. in libro moralium loquens de dyabolo di. ꝙ diabolus dicitur non eſſe q2 a ſumma eſſentia receſſit. ꝛ ꝑ hoc quotidie excreſcente defectu tendit ad non eſſe: qm̃ ab eo qui verum eſt eſſe cecidit. Notandum ꝙ phia tres aſſignat cauſas ex quibus om̃e peccatum procedit. Omnis enĩ peccans vl' peccat ex ignorantia ꝛ hunc modũ primo tangit. vel peccat ex impotentia reſiſtendi. ꝛ iſtum ſecundo tangit. vel ex voluntate ꝛ malicia ꝛ illum modum quia grauior eſt vltimo ponit. qđ quidẽ cuipiam. hic phia excludit dubitationẽ. aliquis enĩ dubitaret quõ aliquis poſſit eſſe malus ꝛ tamen dici non eſſe. hoc excludit phia. Nimirum forte videatur cuipiã id eſt alicui vt malos q plures ſunt hominũ dicam⁹ eos non eſſe. ſed ita res ſe habet q̃uis mirum videatur. Naʒ qui ſunt mali eos eſſe malos non abnuo id eſt nego. ſed ſimpliciter ꝛ pure eſſe nego Nam ſicut cadauer hominẽ mortuũ dixeris ſimpliciter autem hominem appellare non poſſis.

volenteſqʒ bonum deſerunt: ad vicia deflectuntur. ſed hoc modo non ſolum potentes eſſe ſed omnino eſſe deſinunt. Nam qui cõmunem omnium que ſunt finem relinquũt pariter quoqʒ eſſe deſiſtunt. Quod quidem cuipiam mirũ forte videatur: vt malos qui plures hominuʒ ſunt eoſdẽ non eſſe dicamus. ſed ita ſe res habet. Nam qui mali ſunt eos malos eſſe non abnuo. ſed eoſdem eſſe pure atqʒ ſimpliciter nego. Nam vti cadauer hominẽ mortuuʒ dixeris: ſimpliciter vero hoĩeʒ appellare non poſſis ita vicioſos malos quidẽ eſſe cõceſſeriʒ ſed eſſe abſolute nequeaʒ confiteri. Eſt enim quod ordinem retinet: Seruatqʒ naturam. Quod vero ab hac deficit eſſe etiam quod in ſui natura ſitum eſt derelinquit. Sed poſſunt inquies mali

Ita vicioſos malos eſſe conceſſerim. ſed nequeam confiteri ipſos abſolute eſſe ſine determinatione diſtrahente. ꝛ replicat cauſam prius dictam dicens. Solum enim eſt illud quod ordinem recte ſeruat in natura. quod autem ab hac natura ꝛ ab ordine deficit etiam quod in ſui natura ſitum eſt derelinquit.

Notandum ꝙ malum eſt determinatio diſtrahens ſicut ꝛ mortuum. Unde ſicut concedendum eſt cadauer hominis eſſe hominem mortuum non tamen ſimpliciter concedendum eſt cadauer eſſe hominem. ſic quemcunqʒ malum concedendum eſt eſſe malum non tamen ſimpliciter concedendum eſt ipſum eſſe. vnde ſicut patebit tercia proſa homines conuerſi in maliciam humanam amiſerunt naturam. ergo per maliciam homines deſinunt eſſe quod fuerant. Sed poſſunt inquies mali. hic philoſophia excludit dubitationem contingentem circa principale propoſitum. Oſtenſum enim eſt ꝙ mali ſunt impotentes. Aliquis dubitaret quomodo hoc verum

ne ego quidē negauerim: ſed hec quidē eoꝝ potentia non a viribus ſed ab imbecillitate deſcendit. P Poſſunt etiā mala que minime valerent ſi in bonoꝝ efficientia manere potuiſſent. Que poſſibilitas eos euidētius nihil poſſe demonſtrat. Nam ſicuti pauloante collegim⁹ malū nihil eſt cum mala tantummodo poſſint nihil poſſe improbos liquet. B perſpicuum eſt. P. Atqȝ vt intelligas quenā ſit huius potētie vis ſummo bono nihil potentius eſſe pauloante diffiniuimus. B. Ita eſt inqȝ. Phi. Sed idem inquit facere malum nequit. B. Minime. P. Eſt igitur inquit aliquis

ſit cum tamen conſuetum ſit dicere ꝙ mali poſſunt. hoc ſoluit phia. Secundo oſtendit ꝙ potentia malorum nulla ſit. ibi. nam ſi vti. dicit primo. O boe. tu inquies obiciendo contra predicta ꝙ mali poſſunt ſecundū conſuetuȝ moduȝ loquendi. Reſpondet phia. ego non quidem negauerim quin mali poſſunt ſed hec potentia ipſoꝝ non deſcēdit a viribus ſed ab imbecillitate id eſt a fragilitate. qđ declarat: qꝛ mali poſſunt quidem mala que minime valerent id eſt poſſent ſi potuiſſent manere ī efficientiam eoꝝ bonoꝝ. i. ſi efficientia maloꝝ eſſet talis qualis illa quā habēt boni que potiſſima eſt vt patet ex dictis. Que poſſibilitas maloꝝ qua poſſunt mala demōſtrat eos euidentius nihil poſſe.

Notandū ꝙ dicit malos minime poſſe mala ſi ꝑmaneant in efficientia bonoꝛuȝ. ex quo videtur ꝙ boni non poſſunt facere malū nec ꝑ conſequēs peccare. qđ falſum eſt cū iuſtus ſepties in die cadat ⁊ fortioꝛ reſurgit ſecundum ſcripturam. Ad hoc dicenduȝ ꝙ boni nō poſſunt facere malum ex electione recte rationis que ſemꝑ deprecatur ad optima. licet de potentia abſoluta poſſint facere malum. inqȝtum tamen potentia eoꝝ coniūgitur voluntati ⁊ electioni quia eligunt bonuȝ ⁊ non maluȝ. ſic dicuntur non poſſe facere malū. Nam ſicut pauloante. hic probat ꝙ potentia maloꝝ nulla ſit tripliciter. ſecunda ibi. Atqȝ vt intelligas. tercia ibi. huc accedit. Primo dicit. ſicut collegimus ante malum nihil eſt ⁊ mali tantū poſſunt mala. ex hoc liquet improbos nihil poſſe. ⁊ dicit Boetius ꝑſpicuū eſt.

Notandum ꝙ ratio ſic formatur. poſſe malum eſt poſſe nihil cum malum nihil ſit. ſed mali tantū poſſunt mala. ergo poſſunt nihil ⁊ per conſequens nulla eoꝝ eſt potentia. Notandum de hoc ꝙ malum nihil ſit viſum eſt prius. ⁊ dicit beatus Auguſtinus. Cum vniuerſe nature per verbum dei facte ſint iniquitas per ipſum facta non eſt quia iniquitas nulla ſubſtantia eſt. ⁊ peccatum non eſt natura ſed vicium nature appetentis illud quod non eſt ſui ordinis. Atqȝ vt intelligas quenam ſit huius hic ꝓbat idem alio modo dicens. O boeti quenam ſit vis huius potētie qua mali dicuntūr poſſe ſic conſidera ex dicendis. nos pauloante diffiniuimus nihil eſſe potentius ſummo bono ſcȝ deo. Ita eſt dicit boetius. ⁊ philoſophia. Sed idem ſcȝ ſummū bonum non poteſt facere malum. Minime dicit boe. ⁊ philoſophia. Eſt igitur aliqs qui putet homies omnia poſſe. Nemo dicit boetius niſi qui inſaniat: ⁊ idem homies

poſſunt mala facere vtinam non poſſent. dicit Boe. igitur pħia arguit. Cum igitur tantũmodo potens bonoꝝ poſſit omnia: non autẽ poſſunt oïa potentes maloꝝ manifeſtum eſt eoſdem minus poſſe qui mala poſſunt. Notandũ ꝙ poſſe malũ magis arguit impotentiã q̃z potentiam. q̃ ſi argueret potentiã tunc deberetur [omnipotentiſſimo ſcz deo quod falſum eſt. Unde poteſt argui ex littera ſic. deus poteſt oïa ⁊ non poteſt facere maluz. ergo poſſe maluz magis arguit ĩpotentiã q̃z potẽtiam. Huc accedit. hic ꝓbat idẽ tercio mõ dicens huc accedit oẽm potentiam eſſe numerandam inter expetenda ⁊ oïa expetenda id eſt deſideranda referri ad bonũ. velut ad quoddaz cacumẽ. i. ad ꝑfectionem ſue nature. ſed poſſibilitas id eſt potẽtia patrandi ſceleris id eſt faciẽdi malũ non poteſt referri ad bonũ. igitur expetenda non eſt. omis autẽ potentia expetenda eſt. liquet igitur potentiã malorum non eſſe potentiam. Notandũ ꝙ ratio ſic poteſt formari ex littera. Omnis potentia que eſt potentia nature eſt appetenda ⁊ refertur ad bonum. ergo potentia mali non eſt potentia. Ex quibus omĩbus bonoꝝ quidem potentiam maloruz hic ex dictis cõcludit cõcluſionẽ principalẽ cõfirmando eam auctoritate platonis di. ex quib⁹ iam declaratis appꝫ minime dubitabil' potẽtia bonoꝝ ⁊ infirmitas maloꝝ: ⁊ liquet veram eſſe illaz ſententiaz platonis ſolos ſapientes poſſe facere q̃d deſiderant. Improbos vero explere poſſe q̃d libeat id eſt q̃d libidini placeat. q̃d vero deſiderent rationali appetitu malos explere non poſſe. faciũt

qui oïa poſſe hoïes putet. B. niſi quis inſaniat nemo. P. atqui idem poſſunt mala. B. vtinã quidẽ inq̃z non poſſent. P. Cuz igitur bonoꝝ tantũmodo potens poſſit oïa: non vero queant oïa potentes: etiaz malorum eoſdem qui mala poſſunt minus poſſe manifeſtũ eſt: huc accedit ꝙ omnem potentiaz inter expetenda numeradam: oïaq̃z expetenda referri ad bonũ velut ad quoddaz nature ſue cacumen oſtendimus. Sed patrandi ſceleris poſſibilitas referri ad bonum non poteſt. Expetenda igitur non eſt. Atqui omnis potentia expetenda eſt. Liquet igitur malorum poſſibilitatem non eſſe potentiaz. Ex quibus omnib⁹ bonorum quidem potentiam: maloruz vero minime dubitabilis apparet infirmitas. Veraq̃z illam platonis eſſe ſententiam liquet ſolos quod deſiderẽt facere poſſe ſapientes: improbos vero exercere quidem quod libeat: quod vero deſiderent explere non poſſe. faciũt eni que libet dum per ea quibus delectantur id bonũ quod deſiderant ſe adepturos putant ſed minime adipiſcũtur: quoniã ad beatitudinem probra non veniunt:

enim quelibet id eſt libido expetit dum putant ſe adepturos bonum quod deſiderant per ea quibus delectentur. Sed minime adipiſcūtur quoniā probra id eſt vicia vel hoīes vicioſi non veniunt ad beatitudinē. Notandū ꝙ deſideriū eſt appetitus rationalis. libitum autē ſpectat ad appetitum ſenſualem. licet ergo mali affectent beatitudinem appetitu rationali: tamen quia faciunt quodlibet ſequentes appetitum ſenſitiuū. iō ad beatitudinem non perueniūt. ſapientes autē qui contēnunt delectationes ſenſuales ⁊ nituntur intellectualibꝰ ipſi ſunt qui perficiunt aīam ſuam ſcientia ſui creatoris q de nihilo fecit ens vt ſcribitur ī libro de pomo. Anima non triſtabitur neq̄ conturbatur cū recedit a corpore vt ſcribitur in eodem libro.

Metrum ſecundum quarti libri.

Vos vides ſedere celſo. Iſtud ē metrū ſecundū huius quarti. Et eſt metrum mixtum. primum dicitur alemanicum ab inuentore. ⁊ dicitur trochaicum a pede predn̄ante. ſecundū dicitur feregratiū ab inuentore. ſpondaicum a pede predominante. In quo metro phīa oſtendit quomodo potentia maloꝝ ſit conſiderāda in quibus maxime videtur eſſe ſicut ſunt reges ⁊ principes. ⁊ dicit incipiendo conſtructionem in ſeptimo verſu. Si quis detrahat id eſt remoueat per conſiderationē ⁊ intellectum tegmina id eſt tegimina vani cultus exterioris ſuperbis regibus. quos reges vides ſedere celſo culmine id eſt altitudine ſolij id eſt cathedre. q̄s vides claros purpura nitentes. ſeptos id eſt circūdatos. armis triſtibus id eſt contriſtantibus. Reges inq̄ cōminantes id eſt minas imponentes miſeris. toruo ore id eſt crudeli aſpectu anhelos id eſt cupidos vel feſtinos. rabie ſedis id eſt crudelitate mortis. Jam videbit dn̄os tales ferre intus. i. in animo artas cathenas. i. vincula vicioꝝ. quod manifeſtat ſubdens. hinc em̄ id eſt ex vna parte libido. i. cōcupiſcentia. verſat. i. precipitat corda talium tyrannoꝝ auidis venenis. Hinc id eſt ex alia parte ira turbida flagellat id eſt punit mentē ipſoꝝ. ira inq̄ tollens. i. excitās fluctus. i. diſturbia. aut captos infortunio aliquo meror ipſos fatigat aut ſpes lubrica. i. vana torquet. Cū ergo cernas vnum caput. i. vnum principē. ferre. i. ſuſtinere tot tyrannos. i. paſſiones tyrannizantes. ipſe preſſus iniquis dominis id eſt vicijs dominantibus non facit qđ optat.

Nota ꝙ intentio phīe eſt dicere ſi quis viſu poſſit penetrare corda principum quos videt ſedere in altis ſolijs ornatos claris indumentis habentes arma terrentia toruo vultu reſpicientes miſeros ſtatim viſu cognoſceret ipſos ligatos multis cathenis inſolubilibus paſſionibus ire ſpei timoris. ⁊ ſic ligati paſſionibus non fa-

Metrum ſecundum quarti libri

Vos vides ſedere celſo Solii
culmine reges Purpura claros
nitentes Septos triſtibus armis: Ore
toruo comminantes: Rabie cordis anhelos
Detrahat ſi quis ſuperbis Vani tegmina vultus: iam videbit intus
artas Dominos ferre cathenas Hinc
enī libido verſat: auidis corda venenis
Hinc flagellat ira mentem Fluctus turbida tollens meror aut captos fatigat
Aut ſpes lubrica torquet. Ergo cū ca

ciunt quos optant ⁊ per conſequens ſunt impotentes. Notandū ꝙ dicit ꝙ homo preſſus iniquis dominis id eſt vicijs dn̄antibus non facit qđ optat. dicit beatus Augustin⁹ in libro de ciuitate dei Bonus etiam ſi ſeruiat liber eſt. malus autē ſi regnat ſeruus eſt. Nec vnius hominis ſed qđ grauius eſt tot dn̄oꝝ ſeruus eſt quot vicioꝝ.

Proſa tercia quarti libri.

put tot vnum. Cernas ferre tirannos. Non facit quod optat ipſe Dominus preſſus iniquis.

Proſa tertia libri quarti.

Vides igitur quanto in ſceno probra voluuntur qua probitas luce reſplēdeat. In quo perſpicuuꝫ eſt nūq̄ꝫ bonis premia nunq̄ꝫ ſua ſceleribus deeſſe ſupplicia. Reruꝫ cteni que geruntur illud propter qđ vnaqueqꝫ res geritur eiuſdem rei premiuꝫ eſſe non iniuria videri poteſt. vti currēti in ſtadio propter quā curretur iacet premiū corona. Sed

Vides ne igitur v Iſta eſt proſa tertia hui⁹ quarti in qua oſtēdit phīa malis nūq̄ꝫ deeſſe ſupplicia ⁊ bonis nūq̄ꝫ deeſſe premia. Et primo phia cōtinuando ſe ad precedentia primo premittit intentum ſuū. ſecūdo ꝓſequit intentū. ibi. Reruꝫ ctem̄. Primo dicit ſic. Vides ne igitur o boe. in quāto ſceno id eſt i quāta vilitate impotentie voluant ꝓbra id eſt hoīes ꝓbroſi ⁊ vicioſi. vides etiā qua luce id ē qua claritate potētie reſplendeat ꝓbitas virtuoſoꝝ hoīꝫ in quo ſicut in ſuo antecedente perſpicuū eſt hoc cōſequēs ſcꝫ nunq̄ꝫ bonis premia nunq̄ꝫ ſceleribus id eſt hominibus ſceleratis deeſſe ſua ſupplicia. Notandū ꝙ mali dicuntur volui in ſceno. quia mali ⁊ maxime libidinoſi ſuibus aſſimilantur ſicut poſtea patebit. quia voluūtur in ſceno ſecundū illud. Sus magis in ſceno gaudet q̄ꝫ fonte ſereno. De quibus dicit ſcriptura. Perierunt iumenta in ſtercore ſuo. probi autē luce reſplendent. quia virtus ⁊ probitas vltra humanā naturam hominē prouehit ⁊ dijs aſſimilat. Rerum ctem̄ que geruntur. Hic phia proſequitur intētum ⁊ probat primo ꝙ bonis nunq̄ꝫ deſunt premia. Secundo ꝙ malis nunq̄ꝫ deſunt ſupplicia. ibi. Que cum ita ſint. Primo oſtendit ꝙ bonis nūq̄ꝫ deſunt premia. Secundo oſtendit quid ſit illud premium. ibi. at cuius premij. Primuꝫ probat duabus rationibus. ſecundam ponit ibi. Poſtremo. prima ratio talis eſt. Omnis res ꝓpter quā aliđ geritur eſt premiū illius rei que geritur. ſed propter bonuꝫ omnia fiunt ⁊ geruntur. ergo bonum eſt premiū oīm que geruntur. ſed bonuꝫ a bonis ſeparari non poteſt. qꝛ iam non eſſent boni. ergo bonis nūq̄ꝫ deſunt ſua premia. vnde di. in littera. Rerū que gerunt. i. fiunt illud ꝓpter quod vnaqueqꝫ res gerit. i. fit illud videtur non iniuria eſſe premiū illius rei. hoc declaratur exēplariter vt currenti in ſtadio id eſt in aliquo ſpacio corona eſt premiū ꝓpter quam curritur. ſed oſtendimus prius beatitudinem eſſe idipſum bonum ꝓpter quod oīa geruntur. ergo ipſum bonū eſt veluti cōe premiū actibus humanis ꝓpoſituꝫ. ſed hoc bonuꝫ non poteſt ſeparari

beatitudinem eſſe idipſum bonum ꝓpter quod omnia geruntur oſtendimus. Eſt igitur humanis actibus ipſum bonum veluti premium cōmune propoſitum: atqui hoc a bonis non poteſt ſeparari. Neqꝫ eni bonus vltra iure vocabitur qui careat bono: quare ꝓbos mores ſua premia non relinquūt. Quantūlibet igitur ſeuiant mali ſapienti tamen corona non decidet: non areſcet. Neqꝫ enim probis animis propriū decus aliena decerpit improbitas. quod ſi extrinſecuſ accepto letaretur poterat hoc vel alius quiſpiam vel ipſe etiaꝫ qui contuliſſet auferre. Sed quoniam id ſua cuiqꝫ probitas confert tum ſuo premio carebit cum probus eſſe deſierit. Poſtremo cum omne premiuꝫ idcirco appetatur quoniam bonum eſſe credatur quis boni compotem premii iudicet expertū

a bonis. Non eſt iure vocabitur bonus qui carebit bono: quare ꝓbos mores id eſt homines bene morigeratos non reliquūt ſua premia. Quantūcūqꝫ ergo ſeuiant mali contra bonos: tamen ſapienti non decidet corona. i. premiū. nec areſcet. i. minuet quia aliena improbitas non decerpit. i. non aufert ꝓpriū decus probis animis. ꝙ ſi boni recepto premio extrinſecus letarentur poterit hoc aliquis auferre ab eis vel ſaltem ille qui contuliſſet. ſed quia illud premiū ſua ꝓbitas vnicuiqꝫ confert tunc quilibet carebit ſuo premio cum deſierit eſſe probus. Notanduꝫ ꝙ conſuetudo fuerat apud romanos currere in ſtadio id eſt ī aliquo ſpacio qđ vocabant ſtadiū: ⁊ qui citius venit ad metam ſuſtulit premium ſcꝫ coronam vel aliquid aliud ſicut dicit apoſtolus. Neſcitis ⁊ hi qui ī ſtadio currunt oīs quideꝫ currūt ſed vnus accipit brauiuꝫ ſic currite vt apprehēdatis. ergo id ꝓpter qđ curritur eſt premiū currētiū.

Notandū ꝙ boe. non poteſt carere premio. qa illud a quo homo denominatur bonus eſt virtus vel opatio virtuoſa. quia ſecundū ariſto. p̄mo ethicoꝝ. oīs virtus erit vtiqꝫ habitus ex quo homo fit bonus. ꝓpter qđ dignitas virtutis eſt premiū virtuoſe operantiū. ſed operans virtuoſe non poteſt p̄uari virtute. ergo bonus nō poteſt carere ſuo p̄mio. Notandū quātūcūqꝫ mali ſeuiāt tamē ſapiēti non decidet corona. qꝛ ſecūdū ſenecā. Nunq̄ in tātū viciū cōtraibit nec malicia inualeſcit cōtra virtutes quin nomē phie ſacruꝫ ⁊ venerabile ꝑmaneat. ⁊ ſimiliter eſt de malis ⁊ ſtultis reſpectu bonoꝝ ⁊ ſapiētū. Poſtremo cuꝫ omne premiū. Hic ponit ſecundā rationē que talis eſt. premiū non habet rationē premij niſi inq̄ztuꝫ bonuꝫ qui igitur eſt compos boni eſt compos premij. ſed bonus eſt cōpos boni. ergo erit compos premij. dicit ergo in littera. Poſtremo cum oīe premiū idcirco appetatur qꝛ creditur eſſe bonū quis iudicet cōpotē boni expertū eſſe premij. q. d. nullus. Notandū ꝙ argumentū phie ſimile eſt iſti acſi arguat. homo non habet rationē hoīs niſi qꝛ rationalis. Quicūqꝫ igitur eſt rationalis eſt hō. ſic ſimiliter premiū non appetit

niſi quia bonū. qui ergo eſt cōpos boni eſt cōpos pꝛemij. ſꝫ bon⁹ eſt cōpos boni. ergo non deeſt ſibi pꝛemiū. At cuius pꝛemij. hic oſtēdit quid ſit illud pꝛemiū qđ boni aſſequūť. ſ. maximū et optimū quod eſt fieri deos. Unde dicit. At cuius pꝛemij. ſ. boni non ſunt expertes. i. carētes. Rn̄dit phia. omnino pulcherꝛimi et maximi p̄mij quod pꝛobat ex quodā coꝛrelario ſupꝛa declarato dicens. Memēto coꝛrelarij illi⁹

At cuius pꝛemii omnium pulcherꝛimi maximiqꝫ. Memēto enim illius coꝛrelarii quod pauloante pꝛecipuū dedi: ac ſic collige. Cum ipſum bonuꝫ beatitudo ſit bonos omnes eoipſo ꝙ boni ſūt fieri beatos liquet. Sed qui beati ſunt deos eſſe conuenit. Eſt igitur pꝛemiuꝫ bonoꝛū quod nullus deterat dies: nullius minuat poteſtas. nulli⁹ fuſcet ipꝛobitas deos fieri. Que cū ita ſint de malorum quoqꝫ inſeparabili pena dubitare ſapiens nequeat. Nam cum bonum malumqꝫ item pena atqꝫ pꝛemium aduerſa fronte diſſideant: que in boni pꝛemio videmus accidere eadem neceſſe ē in mali pena contraria parte reſpondeant. Sicut igitur pꝛobis pꝛobitas ipſa ſit pꝛemiuꝫ: ita impꝛobis nequicia ipſa ſupplicium eſt. Jam vero quiſqꝫ affici

quod pꝛecipuū ante dedi. et ſic collige. i. ex illo coꝛrelario cōclude. cum ipſum bonū ſit beatitudo liquet oēs bonos eo ꝙ boni ſunt fieri beatos. ſꝫ qui beati ſunt eos cōtingit eſſe deos. igitur pꝛemium bonoꝛū eſt fieri deos. quod pꝛemiū bonoꝝ nullus dies deterat. i. cōſumit. nullius poteſtas minuet. nullius impꝛobitas fuſcet id eſt obſcurat Notandum ꝙ in iſta deductione phia non accipit beatitudinem ꝓ ſtatu quem boni habituri ſunt poſt hanc vitaꝫ ſꝫ ꝓ ſtatu beatitudinis q̄lis in hac vita haberi poteſt quem homo cōſequitur per virtutes. vn̄ qui eſſentialiter eſt bonus eſſentialiter ē beatus ⁊ deus. et qui nō eſt eſſentialiter bonus ſꝫ participatiue hic etiā eſt participatione beatus et deus. Que cū ita ſint. hic oñdit phia ꝙ malis nūq̄ꝫ deſunt ſua ſupplicia. Secundo oſtendit quale ſit illud ſuppliciū. ibi. Uide autē. Prima in duas ſcđm duas rōnes. ſecūda ibi. Jam vo. Primo dicit. Que cū ita ſint. ſ. ꝙ boni nūq̄ꝫ carēt pꝛemijs ſeqť ꝙ nullus ſapiēs poſſit dubitare de inſeparabili pena maloꝝ. Nā cū bonū et malū pena et pꝛemiū aduerſa frōte diſſideāt. i. opponāť adinuicē: neceſſe ē q̄ in boni pꝛemio videmus accidere eadē neceſſe eſt ꝙ reſpondeant cōtraria parte in pena mali ſicut igitur bonis ipſa pꝛobitas ſit pꝛemiū: ita nequitia ipſa eſt impꝛobis ſupplicium Notandū q̄ñcūqꝫ ſubiectis cōtrarijs inſunt cōtrarie paſſiones ſi vni ſubiectoꝛum oſtenditur ineſſe ſua paſſio tūc per locū a cōtrarijs relicto ſubiecto aſſignať ineſſe ſimiliter ſua paſſio. cū igitur bonū et malū ſint diuerſa ſubiecta: pꝛemiū et ſupplicium ſint diuerſe paſſiones. ſi oſtēdiť bonis nō deeſſe p̄mia: oſtenſum eſt malis nō deeſſe ſupplicia. Jam vero quiſquis afficitur pena malo ſe affectum. Hic ponit ſecūdaꝫ

rationẽ que talis eſt. Pena nõ habet rõem pene niſi ex hoc ꝙ malũ eſt quoddam. ergo qui eſt affectus malo ipe eſt affectus pena. ſed mali ſunt affecti imo infecti malo: ergo ſunt affecti pena et ꝑ ↄñs ſupplicio. Unde dicit in littera. Jam vero quiſquis afficitur pena malo nõ dubitet ſe eſſe affectũ. cũ ſupple pena nõ habeat rõem pene niſi qꝛ mala. igitur ſi ipſi mali ſeipſos exiſtimare velint poſſunt ne ſibi videri expertes ſupplicij q̃s malos omnium malorum extrẽa nequicia. i. maxima in genere mali nõmodo. i. tantũmodo nõ afficit. veruꝫ ꝓ ꝟ vehementer inficit. q̃ſi diceret non. Nota ꝙ ſicut argumentum tenet ſub hac forma. homo nõ eſt homo niſi quia eſt rõnalis. ergo qui eſt rõnalis eſt homo. ſic arguitur in propoſito. pena nõ habet rõem pene niſi quia malum eſt quoddã. ergo qui eſt affectus malo eſt affectus pena. ꝟ mali ſũt affecti malo. ergo malum nõ deeſt malis: ⁊ per cõſequens ſuppliciũ. Uide autem. Hic philoſophia oſtendit quale ſit premiũ malorum. ſcꝫ transformatio in beſtialitatem. Secundo oſtẽdit quomodo per diuerſa vicia homĩes transformantur in diuerſas beſtias. ibi. Auaricia primo dicit. Uide o B. que pena comitetur improbos ex aduerſa parte bonorum id eſt per cõtrariũ ad bonos. didiciſti. n. pauloante in tertio libro omne quod eſt eſſe vnũ. et didiciſti vnũ eſſe bonuꝫ cui cõſequẽs eſt vt oẽ quod ſit videat̃ eſſe bonũ. igitur quicquid deficit a bono deſiſtit eſſe. quo fit vt mali deſinãt eſſe qđ fuerãt. ꝟ ipſa reliqua ſpecies humani corporis adhuc manẽs in eis oſtentat malos fuiſſe homines. Quare cõuerſi in maliciã amiſere humanaꝫ naturã. Sed cum ſola probitas poſſit quẽquam hoĩem ꝓuehere vltra homines. ſ. naturã diuinaꝫ: neceſſe eſt vt quos ĩprobitas ab humana cõditione deiecit ipſa detrudat hoĩem infra meritum. i. dignitatem hominis in naturã beſtialitatis. igit̃ euenit vt nõ poſſis eſtimare hoĩem ſed beſtiam quem vides vicijs transformatum. Notandũ ꝙ cũ gradus

tur pena malo ſe affectuꝫ eſſe non dubitat. Si igitur ſeſe ipſi eſtiare velit: poſſunt ne ſibi ſupplicii expertes videri. Quos omnium malorum extrema nequitia non afficit modo: verumetiã vehementer inficit. Uide autẽ ex aduerſa parte bonorum que improbos pena comitetur. Omne nãqꝫ qđ ſit vnũ eẽ ipſumqꝫ vnum bonum eſſe pauloante didiciſti. Cui conſequens eſt vt omne quod ſit id etiam bonum eſſe videatur Hoc igitur modo quicquid a bono deficit eſſe deſiſtit. quo fit vt mali deſinãt eſſe quod fuerant. Sed fuiſſe homines adhuc ipſa humana corporis reliqua ſpecies oſtẽtat. quare verſi in maliciã humanam quoqꝫ amiſere naturam. Sed cum vltra homines quenq̃ꝫ ꝓuehere ſola probitas poſſit: neceſſe eſt vt quos ab humana conditione deiecit infra homines meritũ detrudat ĩprobitas Euenit igitur vt quem transformatuꝫ

entium diſtinguātur ſecūdum nobilitatem et ignobilitatem: q2 nō pōt accipe duas ſpecies eque perfectas ſed vna eſt dignior alia. ideo oportet ꝙ oē ens quod non eſt homo ſit ſupra hoīem vel infra hoīem. mali aūt vt probatū eſt per maliciam deſi nunt eſſe homines. ergo neceſſe eſt malos eſſe ſupra hoīes vel infra. cum autem ſo la probitas vehat hominem ſupra humanaꝫ naturā ſcꝫ ad naturā deorum. ſequitur ꝙ malicia deijcit malos infra naturam humanaꝫ ſcꝫ ad naturam beſtialitatis. Auaricia feruet. hic philoſophia oſtēdit qualiter homines per diuerſa vicia transformantur in diūſas beſtias dicēs. ꝙ ſi quis homo feruet auaricia. i. violentus ereptor. i. ablator alienaruꝫ opum talem dixeris ſimilem lupis. ſed homo ferox ⁊ inquietus qui exercet linguam litigijs talis cōparabilis eſt cani. Homo occultus inſidiator qui gaudet ſurripuiſſe aliena fraudibus talis exequetur. i. cōparatur vulpeculis. ſꝫ homo intēperans. i. intēperatus ſupple ire fremit talis credatur geſtare animum leonis. ſed homo pauidus et fugax qui formidat habeatur ſimilis ceruo. homo autem ſegnis et ſtupidus ille torpet. id eſt tardus eſt. ⁊ talis viuit aſinum. id eſt aſinine. homo autem leuis et inconſtans qui permutat ſtudia ſua. id eſt opera nil differt ab auibus. ſed homo qui immergitur fedis et immūdis libidinibus ille detinetur voluptate ſordide ſuis. id eſt comparatur ſuibus. et ſic de ceteris vicijs contingit loqui. vnde concludit philoſophia dicens. Ita fit vt qui deſerta probitate deſierit eſſe homo cum non poſſit tranſire in conditioneꝫ humanam vertatur in beluam. id eſt in beſtiā. Notandum ꝙ in nobis eſt duplex virtus cognoſcitiua ſcilicet intellectus et ſenſus. Intellectus eſt quid diuinum in nobis per quem ad ſuperiora aſcendimus et deo ſimiles ſumus. Senſus autem inquantum non obedit rationi eſt quid brutale in nobis per queꝫ infra naturam humanam redigimur et beſtijs ſimiles efficimur. Ideo dicit Boetius in tractatu de ſummo bono. Ue vobis hominibus qui de numero beſtiarum computati eſtis: diuinum quod in vobis eſt non cognoſcentes: per quod ad ſuperiora aſcenditis et

viciis videas hominem eſtimare non poſſis. Auaricia feruet alienarū opum violentus ereptor: ſimilem lupi dixeris. Ferox atqꝫ inquies linguā litigiis exercet cani comparabilis. Inſidiator occultus ſurripuiſſe fraudibus gaudet vulpeculis exequetur. Ire intēperās fremit: leonis animuꝫ geſtare credatur. Pauidus ac fugax non metuenda formidat: ceruis ſimilis habeat̄. Segnis ac ſtupidus torpet: aſinum viuit. Leuis ac inconſtans ſtudia permutat: nil ab auibus differt. Fedis immundiſqꝫ libidinibus immergitur: ſordide ſuis voluptate detinetur. Ita fit vt qui ꝓbitate deſerta homo eſſe deſierit: cum in diuiduam conditionem tranſire non poſſit: vertatur in beluaꝫ.

deo ſimiles eſtis. Diuinum autem in homine vocat intellectum.

Metrum tertium quarti libri.

Metrum tertium libri quarti.

Ela nariciū ducis. Et vagas pe
lago rates Eurus appulit inſu
le Pulcra qua reſidens dea
Solis edita ſemine. Miſcet hoſpitib⁹
nouis. Tacta carmine pocula
Quos vt in varios modos
Vertit herbipotens manus.
Hunc apri facies tegit
Ille marmaricus leo. Dente creſcit et
vnguibus. Hic lupis nuper additus:
Flere dum parat vlulat Ille tigris vt
indica Tecta mitis obambulat.
Sed licet variis malis Numen archa
dis alitis Obſitum miſerans ducem

Ela nariciꝫ ducis. Iſtud eſt metrum tertium huius quarti quod dicitur gliconicum ab inuentore. coriambicum a pede predominante. In quo philoſophia oſtendit transformationem hominum in beſtias per quādā fabulam. Secundo oſtēdit trāſformationē mentis per vicia eſſe peiorez transformatione corporis ibi. O leuem. Fabula quam intendit eſt de trāſformatione ſociorū Vlixis. et ē talis. Vlixes p⁹ bellū troianuz cū redeūdo ad propria diu errasſet in mari puenit in quādam inſulam quam inhabitabat quedam dea nomine Circe filia ſolis q̄ per gramina et potiones conſueuit hoſpites ſuos mutare in diuerſas beſtias que etiam ſocios vlixis qui ad ipſam peruenerant per ſuas potiōes mutauit. Sꝫ mercurius dedit vlixi album florem per quem mutauit transformationem et potionem veneficam. Quis autez ſociꝫ ſui eſſent mutati in beſtiam q̄ꝫtum ad figuram corporis: tamen remanſit in eis mens integra excluſa omni beſtiali ſeuicia. vnde dicitur in littera. Eurus ventus talis appulit vela ducis nariciꝫ id eſt vlixis qui denominatur naricius a loco vel a regione de qua oriundus erat. et appulit vagas rates. id eſt naues. pelago. id eſt mari cuidaꝫ inſule qua. i. in qua inſula reſidens pulcra dea Circe edita. i. genita ex ſemine ſolis. illa miſcet nouis hoſpitibus. id eſt ſociꝫs vlixis pocula tacta carmine. id ē incātatione quos ſcꝫ hoſpites. vt id eſt poſtq̄ꝫ manus Circe herbipotens. i. potēs herbarum vertit. i. mutauit ſocios vlixis in varios modos. id eſt varias figuras beſtiarum. hunc. id eſt vnum illorum tegit facies apri. Ille. id eſt alius marmaricus leo et affricanus leo factus creſcit dente et vnguibus. Hic. id eſt alius nuper lupis additus. id eſt coniunctus dum parat flere propter ſuam transformationem ipſe vlulat. Ille. id eſt alius obambulat. i. circuit. tecta. i. domus mitis vt indica tigris. i. tigris in die. Sꝫ licet numē. i. deitas archadis. id eſt mercuriꝫ qui colitur in archadia qui dicitur ales eo q᷑ fingitur habere alas in pedibus ad deſignandam velocitatem ſui motus. Ille Mercurius miſerans ducem. id eſt Vlixem. obſitum. id eſt circundatum variꝫs malis. ipſe abſoluit. id eſt liberauit eum a peſte hoſpitis.

Circe tamen remiges. i. ſocij vlixis iam traxerant id eſt biberant mala pocula ore et iam ſues effecti verterant id eſt mutauerant pabula cerealia id eſt nutriměta panis qui panis eſt cibus hominũ glande id eſt in glandes qui eſt cibus ſuis. et nihil manet integrũ. ſ. de figura humana ipſis pditis. i. mutatis voce et corpore. ſola aũt mens ſtabilis manens gemit ſupra monſtra id eſt ſupra tranſformationem corpo-

Peſte ſoluerit hoſpitis. Iã tñ mala remigeſ Ore pocula traxerãt Iã ſues cerealia Glãde pabula vterãt. Et nihil manet itegrũ Voce corpe perditis
Sola mens ſtabilis ſuper
Monſtra que patitur gemit.
O leuem nimium manum
Nec potentia gramina
Mẽbra q̃ valeãt licet Corda vertere non valent. Intus eſt hominũ vigor
Arce conditus abdita. Hec venena potentius Detrahunt hominem ſibi.

ris quam patitur. Notãdum ꝙ trãſformatio hominis in beſtiaꝫ remanẽte aĩa rationali nõ eſt poſſibilis ſecundum rem. qr ſi eſſet poſſibilis vel eſſet poſſibilis ſecũdum tranſmutationem ſubſtantialẽ vel accidentalem. non ſecundum ſubſtantialem quia per talem introducitur noua forma ſubſtãtialis: et ſic due forme ſubſtanciales ſpecifice differentes vt forma lupi et hominis ſimul informarent idem corpus: quod falſum eſt. nec eſt poſſibile ſecundum accidentia propria que diſponunt materiam ad determinatam formam. quia impoſſibile eſt materiam ſecundum vnam et eandem diſpoſitionem proporcionari diuerſis formis. Unde omnino eſt impoſſibile animam intellectiuam vniri materie diſpoſite ad formam lupi. ergo tranſmutatio de qua hic loquitur ſi eſt poſſibilis erit ſolum ſecundum accidentia indiuidui prouenientia ab exterioribus cauſis quemadmodum videtur cõtigiſſe de rege Nabuchodonozor de quo legitur in Daniele ꝙ ex hominibus eiectus eſt et fenũ comedit vt bos et rore celi corpus eius infectuꝫ eſt donec capilli eius creſcerent in ſimilitudinem aquillarum et vngues eius quaſi vngues auium. et quia tranſmutatio ſecundum talia accidentia ducit ad expreſſa repreſentatione ſpeciei humane propter difformitatem figure. Ideo vt ſic poteſt dici tranſmutationeꝫ eſſe factam in beſtiam anima remanente. Alij dicunt ꝙ huiuſmodi tranſmutatio non ſit poſſibilis ſecundum rem ſed ſecundum quandaꝫ apparicionem fantaſticam. Unde non videtur rationabile ꝙ Nabuchodonozor trãſtulerit ſe ad iumẽta comedens fenũ: niſi ꝙ quadam mania et apparitione fantaſtica agitatus ſeipſum reputabat iumentum aut beſtiaꝫ. propter quod a conſortio hominum eiectus eſt et cum feris habitabat. O leuem nimium manum. Hic oſtendit tranſformationeꝫ mentis per vicia eſſe deteriorem tranſformatione corporis eo ꝙ mens nobilior eſt toto corpore. et dicit. Ego dico manum circe id eſt poteſtatem eſſe nimium leuem id eſt imbecillem. nec dico gramina eius eſſe potentia. quia licet valeant vertere membra corporis non tamen valent vertere corda. quia intus eſt vigor hominum conditus id eſt abſconditus arce abdita. id eſt in mente abſcondita. ſed hec dira venena id eſt vicia potentius detrahunt homineꝫ ſibi que vicia pe

nitus meant id eſt pertrāſeunt et non nocentia coꝛpoꝛi ſeuiunt id eſt ſeuire faciunt hominem vulnere mentis. Notandum ꝙ quia anima nobilioꝛ et excellentioꝛ eſt coꝛpoꝛe: tranſmutatio facta in anima de virtutibus ad vicia ſtante coꝛpoꝛe hu-mano ipſa eſt deterioꝛ q̄ꝫ facta tranſmutatione coꝛpoꝛis humani in ſpeciem beſtie anima remanente intrāſmutata. qꝛ anima intrāſmutata dato ꝙ coꝛpus trāſmutet̃ adhuc homo dicitur homo ratõe anime. ſꝫ remanente coꝛpoꝛe humano et anima tranſmutata iā homo non dicit̃ homo niſi equiuoce. ergo tranſmutatio anime peioꝛ eſt tranſmutatione coꝛpo-ris anima remanente intranſmutata.

Dira que penitus meant Nec nocētia coꝛpoꝛi. Mentis vulnere ſeuiunt.

Pꝛoſa quarta libꝛi quarti.

t Um ego fateoꝛ iquam nec in-iuria dici video vicioſos tam etſi humani coꝛpoꝛis ſpēm ſeruēt in beluas tñ animoꝝ q̄litate mutari Sed quoꝝ atrox ſcelerataqꝫ mēs bonoruꝫ ꝑnicie ſeuit idipſuꝫ eis licere noluiſſem. Philo. Nec licet inquit vti conuenienti mōſtrabitur loco. Sed tamen ſi idipſum quod eiſ licere creditur auferatur: magna ex parte ſceleratoꝝ hominum pena releuetur. Etenim quod incredibile cuiquam foꝛte viderant in

Pꝛoſa quarta li. quarti.

Um ego fateoꝛ in q̄ꝫ. Iſta eſt quarta pꝛoſa hui⁹ quarti in qua pꝛincipaliter tria pꝛobat Pꝛimo ꝓbat malos eſſe miſerioꝛes qui cupita ꝑficiunt q̄ꝫ ſi ea non perfi-cerent. Secūdo pꝛobat malos eſſe miſerioꝛes ſi ſint impuniti q̄ꝫ ſi ſint puniti. Tertio oſtendit il-los eſſe miſerioꝛes qui faciunt iniuriam q̄ꝫ illi qui patiuntur. Secunda ibi. Nam hoc quoqꝫ. Tertia ibi. Nam ne illud. Pꝛimo Boetius conſentiens pꝛedictis facit quoddam notum et philoſophia ſibi reſpondet. Secundo philoſophia pꝛoſequitur pꝛincipale intentum. ibi. Etenim. Pꝛimo dicit. Tum ego Boetius finito carmine inquam id eſt dixi ego fateoꝛ id eſt concedo verum eſſe quod dictum eſt. nec iniuria. id eſt non iniuſte video dici vicioſos mutari in beſtias qualitate id eſt vicio animoꝛum tametſi pꝛo quãuis ſeruent ſpe-ciem humani coꝛpoꝛis. Tunc Boetius facit notum dicens. Sed eis quoꝛū mens atrox id eſt crudelis ſeuit pernicie bonoꝛum idipſum noluiſſem eis licere ſcilicet vt ſeuiant mali in bonos. Reſpondet philoſophia. nec licet inquit vti monſtrabitur cō-uenienti loco. tamen ſi idipſum quod creditur eis licere ſi hoc auferatur a malis releuabitur pena ſceleratoꝛum hominuꝫ ex magna parte. Notandū ꝙ licet credatur malis licere ꝙ ſeuiant contra bonos: non tamen in rei veritate licet. quia in ſexta pꝛoſa huius quarti oſtendit philoſophia ꝙ nihil licet malis contra bonos niſi quā-tum permittitur ex oꝛdinatione diuine pꝛouidentie ad vtilitatem bonoꝛū. Etenim quod incredibile. Hic philoſophia pꝛoſequitur pꝛincipale intentum pꝛobando ꝙ

improbi ſunt miſeriores qui cupita perficiunt ꝙ qui perficere nō poſſunt. Secūdo oſtendit ꝙ in hac vita nihil eſt diuturnum in cōparatione ad vitam eternaȝ. tercio ponit ammirationem. Bo. ſuper quoddaȝ. Secūda ibi. neqȝ enim. tercia ibi. Tum ego. primo dicit neceſſe eſt malos eſſe miſeriores cum perfecerint cupita ꝙ ſi non poſſunt implere. qđ forte videtur cuiꝙ. i. alicui incredibile. cuius probatio eſt. Nā ſi miſerū eſt voluiſſe praua: miſerius eſt potuiſſe ſine quo ſcȝ poſſe lāgueret id ē deficeret effect⁹ miſere voluntatis. Itaqȝ cum ſingulis tribus ſcilȝ voluntati potentie et effectui ſit ſua miſia neceſſe eſt vt illi vrgeantur triplici infortunio id eſt malo quos vides ſcelus velle. ſcelus poſſe. ſcel⁹ pficere. Dicit Bo. Accedo inꝙ. i. cōſentio: ſȝ ego vehementer exopto vt mali deſerti poſſibilitate patrādi ſceleris cito careāt hoc infortunio. et dicit phia. Carebūt inꝙ oci⁹ id ē citi⁹ ꝙ ſi tu forſitan velis id eſt velle doleas vel ꝙ illi exiſtimātes carituros. Notādum ꝙ philoſophia dīc ꝙ poſſe malum ſit peius ꝙ velle malum. ſȝ vī falſum: q̄ poſſe peccare non eſt maluȝ ſȝ velle peccare. vn̄ ſcđm Sene. Oē peccatū in actōe ē. oīs actio ē volūtaria. ergo oē peccatū eſt volūtariū. ꝓ tāto etiā dicit Auguſtinus. Tolle volūtatē et infernus nō erit. ergo peius eſt velle malū ꝙ poſſe malū. cuius contrariū hic dicit. Ad hoc dicēdum ꝙ ſi poſſe et velle ſcđm ſe et abſolute cōſiderētur: tūc peius ē velle malū ꝙ poſſe. Si aūt accipiť poſſe vt ſequēs malā volūtatē et ſubſeruiēs eidē vt volūtas mala ꝑficiať in exteriori opere. ſic peius eſt poſſe ꝙ velle. q̄ ſine tali poſſe lāgueret volūtatis effectus. i. nō pficeretur opus eius extra. ſicut aūt dicto mō peius eſt poſſe malū ꝙ velle. ſic peius eſt perficere malū ꝙ poſſe. ita ꝙ vnūqđqȝ iſtoꝝ triū velle poſſe perficere: aliqđ mali addit ſupra ꝑcedēs. Neqȝ. n. ē aliqđ. hic phia q̄ Bo. optauit malos citius carere potētia patrādi ſceleris ꝓbat ꝙ in hac vita nihil eſt diurnum vel duratiuū in cōparatiōe ad ꝑpetuā vitā dicēs. Neqȝ eīm eſt aliqđ ſerū. i. tardum vel durabile in tā breuibus metis. i. terminis preſentis vite qđ immortalis animus putet ꝑ lōgū tps expectare. i. manere. quorū malorum magna ſpes quaȝ habent de longanimitate vite. et excelſa machina. i. magna potētia facinorū ſepe deſtruiť ſine

felicio res eē neceſſe ē malos cū cupita perfecerit ꝙȝ ſi ea que cupiunt implere non poſſunt. Nam ſi miſerum eſt voluiſſe praua: potuiſſe miſeri⁹ ē ſine quo voluntatis miſere langueret effectus. Itaqȝ cum ſingulis miſeria ſit triplici infortunio: neceſſe eſt vrgeantur quos videas ſcel⁹ velle et poſſe pficere. B. Accedo inꝙȝ ſed vti hoc infortunio cito careant patrandi ſceleris poſſibilitate deſerti vehementer exopto. P. Carebunt inquit ociuſꝙȝ vel tu forſitā velis vel illi ſeſe eſtiment eſſe cariturοs. Neqȝ enīȝ eſt aliquid in tam breuibus vite metis ita ſerum qđ expectare longum imortalis preſertim animus putet quorū magna ſpes et excelſa facinorum machina repētino atqȝ inſperato

ſepe fine deſtruitur. Quod quidē illis miſerie modū ſtatuit. Nam ſi nequicia miſeros facit: miſerior ſit neceſſe ē diuturnior nequā. Quos infeliciſſimos eē iudicarem ſi non eorum maliciam ſaltē mors extrema finiret. Etenim ſi de prauitatis infortunio vera cōcluſimus: infinitam liquet eſſe miſeriam quā eſſe cōſtat eternā. Boetius. Tum ego: mira quidem inquā et conceſſu difficilis illatio. ſed his ea que prius cōceſſa ſunt nimium conuenire cognoſco. Phi. Recte inquit eſtimas. ſed qui concluſioni accedere durum putat equū eſt vel falſum aliud preceſſiſſe demōſtret vel collationem propoſitionū non eſſe efficacem neceſſarie concluſionis oſtendat: alioquin conceſſis precedentibus nihil prorſus eſt quod de illatione cauſetur. Nam hoc quoqȝ quod dicam non minus mirū videatur: ſed ex his que ſumpta ſunt eque eſt neceſſarium. Boeti⁹.

id eſt morte. fine inq̄ȝ inſperato ⁊ repētino. qđ ſcȝ finiri morte ſtatuit ipis malis modum. i. terminū ſue miſerie. quod ꝓbat per hoc. Nā ſi nequicia facit miſeros vt pȝ ex dictis neceſſe eſt vt diuturnior nequā ſit miſerior quos malos iudicarem infeliciſſimos ſi nō extrema mors eoꝝ maliciā finiret. Si eñ cōcluſimus vera de infortunio prauitatis qđ infortuniū. i. malum tanto eſt maius q̄ȝto ē diuturnius: liquet miſeriā eorum eſſe infinitaȝ quam cōſtat eſſe eternaȝ Eſſet auteȝ miſeria malorum eterna ſi morte non finiret̃. Notanduȝ ꝙ de oppoſitis oppoſito modo iudicādū eſt. cum oppoſitorum oppoſite ſint cauſe. Sicut ergo in bonis illud quod ē diuturnius eſt melius. ſic in malis quod eſt diuturnius eſt peius. Cuȝ igitur malicia facit miſeros malos infinita eſſet eorum miſeria ſi perpetuo durarent in vita. Sed quia mors terminat eorum maliciā ideo eorum miſeriam et infelicitatē diminuit. Tū ego. hic philoſophia ponit ammirationem Boe. ſuper deductione phie dicens. O phia mira eſt illatio tua et conceſſu. i. ad concedendum difficilis qua probatur miſeriā malorum diminui ꝑ mortem. ȝ cognoſco eam nimiuȝ conuenire his que cōceſſa ſunt prius. dicit philoſophia. Recte inq̄ȝ eſtimas. ſ. ꝙ predicte illationi difficile creditur. ſed qui duruȝ. i. difficile putat accedere concluſioni ipam cōcedēdo equū eſt vt ipſe demōſtret aliqd falſuȝ preceſſiſſe in premiſſis. vel oſtēdat collationē ꝓpoſitionū neceſſarie ↄcluſionis nō eſſe efficacē alioquin cōceſſis p̄cedētibus nihil eſt qđ cauſetur. i. cōqueraẽ de illatiōe. vñ neceſſariū eſt eam cōcedere q̄ȝtūcūqȝ videaẽ durū. Notandū ꝙ ſi nō cōſentiẽ cōcluſioni hoc ē vel ꝓpẽ peccatū in materia vel ꝓpter peccatū in forma. ꝓpẽ peccatū in materia vt ſi aliqua p̄miſſarū ſit falſa. ꝓpter peccatū in forma. vt ſi nō ſit debita ↄnexio ꝓpoſitōnū reſpectu ↄcluſiōis icidēte aliq̄ fallacia. Si aūt nihil iſtoꝝ accidit neceſſario

ſequitur cõcluſio ex premiſſis. Nam hoc quoq; qđ dicam. hic phia probat malos eſſe miſeriores ſi non puniãtur q̃ ſi puniantur. ſecundo ſoluit quoddam dubium. tercio ponit quendam epilogũ p̃dictorũ. ſecũda ibi. Sed queſo. tertia ibi. Id vero hactenus. Primo p̃mittit cõcluſionẽ quã ꝓbare intẽdit excludẽdo quoſdã modos probationis quib⁹ cõcluſio ꝓbari poſſet. ſecũdo ponit aliũ modũ ꝓbatiõis ab iſtis ibi. Et illa.

Quidnã inquã. P. feliciores inquit eſſe iprobos ſupplicia luentes q̃ ſi eos nulla iuſticie pena coherceat. neq; id nũc molior qđ cui⁹ veniat in mentẽ corrigi vltione prauos mores et ad rectũ ſupplicii terrore deduci. Ceteris quoq; exẽplũ eſſe fugiendi culpanda: ſed alio quodam modo infeliciores eſſe improbos arbitror impunitos: tãetſi nulla ratio correctionis nullus reſpect⁹ habeatur exẽpli. Boe. Et quis erit inq̃ preter hos ali⁹ modus. P. Et illa bonos inquit eſſe felices: malos vero miſeros nonne cõceſſimus. Boe. Ita eſt inquam. P. Si igitur inquit miſerie cuiuſpiam bonum aliquid addatur: nonne felicior eſt eo cuius pura ac ſolitaria ſine cuiuſquã boni admixtione miſeria

Primo dicit hoc quoq; qđ dicã non minus videtur mirũ ſed eque neceſſariũ videtur cõcludi ex his q̃ ſumpta ſunt. et querit Bo. Quid nam eſt hoc: dicit phia. Ego dico improbos eſſe feliciores luẽtes ſupplicia q̃ ſi nulla pena iuſticie eos coherceat. i. puniat. ſed ego nõ molior. i. nõ intendo nũc ꝙ alicui veniat in mentẽ prauos mores. i. homines praue morigeratos corrigi vltione. i. pena et terrore ſupplicij ip̃os deduci ad rectum. et non intendo ceteris hominibus penã maloꝝ eſſe exemplum fugiendi culpanda. i. mala. ſed p̃ter iſtas duas cãs ẽ alia a p̃dictj q̃ arbitror iprobos eẽ feliciores punitos. tãetſi ꝓ q̃uis nulla ratio correctiõis et null⁹ reſpect⁹ exẽpli habeat. et querit Bo. qs erit preter hos alius modus. Notandum ꝙ due ſunt cauſe ꝓpt̃ quas videtur melius malos eſſe punitos q̃ impunitos. vna eſt q: per penas mali corriguntur et reſipiſcunt a malo Scđa cauſa eſt q: alij timore pene maloꝝ declinãt a malo. et ſic pena maloꝝ eſt exẽplũ alijs fugiẽdi malũ. licz iſte due cauſe ſint vere tamẽ phia de eis nõ intẽdit ſꝫ vult aſſignare aliã cauſã p̃ter iſtas. Et illa. Hic phia ponit aliũ modũ preter predictos probãdo malos impunitos eẽ miſeriores q̃ punitos. Secũdo declarat quoddam aſſumptũ in ꝓbatiõe. ibi. Sed puniri. Primo reſumit quod ſupra probatum eſt tertia proſa dicens. Nonne conceſſimus bonos eſſe felices: malos vero miſeros. dicit Boetius. Ita eſt inq̃. et phia. Si miſerie alicuius additur aliq̃d bonũ nonne ipſe eſt felicior eo cuius miſeria eſt pura et ſolitaria ſine admixtione alicuius boni. dicit Bo. ſic inq̃ videtur. Ulterius querit phia. ſi eidem miſero qui cũctis caret bonis aliud malũ fũit annexũ nõne cenſendus eſt infelicior eo cuius infortunium id eſt malũ releuatur. i. temperatur participatiõe boni. dicit Bo. Quid ni inq̃. i. quare

non. igitur dicit phia mali cũ puniũtur habent aliquid boni annexum. ſcʒ penam q̃ ratione iuſticie bona eſt. ⁊ cum idem improbi carẽt ſupplicio. i. pena ineſt eis aliqd alterius mali. ſ. ipſa impunitas. quã merito. i. iure iniquitatis confeſſus es eẽ malũ dicit Bo. negare non poſſum. Igitur concludit phia ꝙ improbi multo ſunt infelicioꝛes donati. i. additi iniuſta ĩpunitate. i. mala impunitate. q̃ꝫ puniti iuſta vltõe. i. pena. Notãdũ ꝙ rõ quam phia intendit eſt iſta. cuiuſcũqʒ hominis malicie additur aliquid boni ipſe felicioꝛ eſt eo cuiꝰ malicie nichil boni additur. ſʒ cũ malus homo punitur ſue malicie additur aliquid boni. ſ. pena q̃ rõe iuſticie eſt bona. cũ aũt non punitur eius malicie additur aliquid malũ. ſ. ĩpunitas que mala ẽ. ergo malus punitus felicioꝛ eſt malo impunito. Sʒ puniri improbos iuſtum. hic phia declarat q̃dd̃ã aſſũptum ĩ ꝓbatõe. ſ. ꝙ pena maloꝝ rũ ſit bona. ⁊ ꝙ ĩpunitas ſit mala dicẽs. manifeſtũ ẽ ꝙ puniri ĩprobos ẽ iuſtũ ⁊ iniq̃s elabi. i. euadere ĩpunitos eſt iniuſtũ. dicit Bo. Quis neget illd ſubiungit phia. Nunqd illud aliquis negabit oẽ quod eſt iuſtũ eſſe bonũ et econtra. i. ꝑ ꝯriũ qd in iuſtũ ẽ liquet. i. manifeſtũ eſt ipſum eſſe maluʒ. ego Bo. dixi iſta iã dicta cõſequẽtia ſũt eis q̃ paulo ante ꝯcluſa ſũt. Notãdũ ꝙ philoſophia innuit duplicem rationem. Prima talis eſt. pena maloꝛũ eſt iuſta. ſed iuſtũ eſt bonũ. ergo pena maloꝛũ eſt bona. ſecũda rõ eſt. Impunitas maloꝛũ eſt iniuſta. ſed iniuſtũ ẽ malũ ergo impunitas maloꝝ eſt mala. Sed queſo inq̃. hic Bo. ſoluit dubiũ. Querit. n. Bo. phia queſo te inquit nunquid nulla animarũ ſupplicia poſt moꝛtes quoꝛũ maloꝛũ alia ego puto exerceri. i. puniri penali acerbitate ſicut mala dãnatoꝝ. Alia vero puniri purgatoꝛia clemẽtia. i. igne purgatoꝛio. ſed differere. i. diſputare de his

eſt. B. ſic inquã videtur. P. Quid ſi eidem miſero q̃ cunctis careat bonis ꝑterea quibꝰ miſer eſt maluʒ aliquid fuerit ãnexuʒ. nonne multo infelicioꝛ eo cẽſendus eſt cuius infoꝛtuniũ boni participatione releuatur. B. Quid ni inq̃ʒ P. Habent igitur improbi cum puniuntur quidem boni aliquid annexuʒ penam ipſaʒ ſcʒ que ratione iuſticie bona eſt: idemqʒ cum ſupplicio carẽt eis ineſt aliquid alterius mali ipſa ĩpunitas quam iniquitatis merito malũ eſſe confeſſus es. B. Negare non poſſum. P. multo igitur infelicioꝛes improbi ſunt iniuſta ĩpunitate donati q̃ʒ iuſta vltõe puniti. Sʒ puniri improbos iuſtũ: impunitos vero elabi iniquũ eſſe maifeſtũ eſt. B. Quis id neget. P. Sʒ ait nec illud quidẽ quiſqʒ negabit bonum eſſe omne quod iuſtum eſt. contraqʒ quod iniuſtum eſt malum liquet eſſe. B. Tũ ego iſta quidem conſequentia ſunt eis que pauloante cõcluſa ſunt. Sed queſo inq̃ʒ te nulla ne animaruʒ ſupplicia

penis que debentur animabus poſt moꝛtem nunc non eſt conſilium. Notandum ꝙ peccatum quādoq3 eſt tale ꝙ per ipm habituatur volūtas ad malum cuiuſmodi eſt moꝛtale peccatū. peccātes ergo moꝛtaliter et in tali peccato decedētes puniunẗ eterna pena poſt moꝛtē. Nam ſcd̄m beatū Gregoꝛiū. Ad magnā iuſticiā dei iudicantis ꝑtinet vt nūq̄ꝫ careat ſupplicio q nūq̄ꝫ carere voluit peccato. Quandoq3 sūt

poſt defunctū moꝛte coꝛp⁹ relinqs. P. Et magna quidem inqt quoꝛū alia penali acerbitate: alia vo purgatoꝛia clemētia exerceri puto. Sed nunc de his diſſerere ꝯſiliū nō eſt. Id vero hacten⁹ egim⁹ vt que idigniſſima tibi videbaẗ maloꝝ poteſtas eam nulla3 eſſe cognoſceres: quoſq3 ipunitos querebare videres nūq̄3 ipꝛobitatis ſue carere ſuppliciis. Licētiam quā cito finiri ꝑcabaris nec longam eſſe diceres infelicioꝛemq3 foꝛe ſi diuturnioꝛ: ifeliciſſimā vo ſi eſſet eterna: poſt hec miſerioꝛes eē ipꝛobos iniuſta ipunitate dimiſſos q̄3 iuſta vltione punitos. Cui ſententie conſequens eſt vt tum demum grauioꝛibus ſuppliciis vꝛgeantur cum impuniti eſſe creduntur. Boeti⁹. Tum ego,

peccatū eſt tale qd̄ ꝯſtat cum voluntate habituata ad bonū ſicut ē peccatu3 veniale: tale non punitur eternaliter poſt moꝛtem ſed quia ad iuſticia3 dei pertinet vt nullū peccatū maneat impunitum: ideo opoꝛtet vt homo puniaẗ ad tempus pꝛo peccato veniali. et qꝛ ꝑ talē penā aīa purgaẗ ad receptione3 pleni pꝛemij ideo illa pena diciẗ pena purgatoria. Id vero hactenus egimus. Hic phīa ponit quendam epilogū ſupꝛa dictoꝛū. Scd̄o oſtendit Boe. opinionē vulgi eē contrariā opinioni phīe ibi. Tum ego. Pꝛimo dicit. Id egim⁹. i. pertractauimus hacten⁹. i. huc uſq3 vt poteſtas maloꝛu3 que tibi videbaẗ indigniſſima nullam eam eſſe cognoſceres ſicut oſtendim⁹ in ſcd̄a pꝛoſa. et illos malos quos tu querebaris impunitos tu nunq̄ꝫ videres carere ſupplicijs ſue ipꝛobitatis ſicut oſtenſum eſt tertia ꝓſa. Et non etiam egimus vt licentiam ſeuiendi cōtra bonos quam tu cito pꝛecabaris finiri diceres eam non eſſe longam et felicioꝛem eſſe potentiam ad malū ſi eſſ3 diuturnioꝛ: et infeliciſſimam eſſe ſi eſſet eterna ſicut in illa pꝛoſa oſtenſum eſt. Poſt hec pꝛobatum eſt eadem pꝛoba impꝛobos eſſe miſerioꝛes dimiſſos id eſt relictos iniuſta impunitate ꝙ punitos iuſta vltione. Cui conſequens eſt cum creduntur eſſe impuniti vꝛgeantur grauioꝛibus ſupplicijs. Notandum circa pꝛedicta cum dicitur illum eſſe miſerioꝛem qui peccat impune q̄ꝫ qui punitur pꝛo peccato. hoc ē intelligendum de miſeria pꝛeſentis vite vtrobiq3 vt ſit confoꝛmis comparatio. Accipiendo enim miſeriam pꝛeſentis vite ex vna parte et ex alia parte miſeriam que ē poſt moꝛte3 eſſ3 diffoꝛmis cōparatio et extra ꝓpoſitūt. quia h nō loquitur de miſeria que eſt poſt moꝛte3. Tum ego. Hic Boetius oſtendit opinione3 vulgi eſſe contraria3 opinioni philoſophie. Secūdo oſtendit philoſophia non eſſe cōſentiēdu3

opinioni vulgari.ſecũda ibi. Quid igitur. Pꝛimo dicit. O phia cum ego deſidero tuas inquiſitiões id eſt rationes puto nil verius dici ſupple illis.ſed ſi reuertar ad iudicia hoim vulgariũ ſupple:aliter videtur. Quis eñ eſt ille cui hec ſupple dicta tua nonmodo.i.in tantum videantur non credenda ſed etiam non audienda.dicit phia. Ita eſt ꝙ vulgares nequeũt oculos rõnis et intellectꝰ aſſuctos.i.aſſuefactos tenebꝛis paſſionum attol lere. i. erigere ad lucem perſpicue veritatis ſup ple vt verũ videant iudi cio recte rõnis.et ſunt ſi miles auibus. ſ. noctuis et bubonibus quarum in tuitum.i.viſum nox illu minat et dies cecat.dum enim vulgares nõ intuẽ tur oꝛdinem rerũ qui bꝫ ſe ad moduꝫ lucis ſed in tuentur ſuos affectus. i. deſideria que habent ſe ad modum tenebꝛarũ ipi putant infelicẽ eſſe impu nitatẽ ſcelerũ.i.maloꝛum vel licentiã ſupple ſeuiẽ di cõtra bonos.qd tñ nõ eſt. Uide autem quid ſã ctiat. i. ſtatuat eterna lex id eſt diuina pꝛouiden tia ſi confoꝛmaueris ani mum tuuꝫ melioꝛibus. i. virtutibus nihil eſt tibi o pus iudice exterioꝛi de ferente pꝛemium:qꝛ tute ipſe addidiſti excellẽtioꝛi bus et per conſequens factus es deus.Si autem ſtudium deflexeris ad peioꝛa.i. ad vicia ne pꝛo non queſieris extra vltoꝛem id eſt vindicem quia tu ipſe detruſiſti te in deterioꝛa et per conſequens factus es belua.hoc declarat in ſimili veluti ſi re ſpicias humum et celum vicibus.id eſt viciſſim nũc celum nunc terꝛaꝫ cunctis ſup ple indicijs extra ceſſantibus tu ipſe ſola ratione cernendi videris nunc intereſſe ceno.id eſt terꝛe.nunc ſyderibus.id eſt celo ſupple eodem modo cũctis extra ceſſã tibus ipſa ſola ratione operandi bene vel male aſſequeris pꝛemium vel ſupplicium diuina iuſticia hoc oꝛdinãte.ſed vulgus iſta nõ reſpicit pꝛopter pꝛedictam cauſam. Nota quia natura viſus requirit medium illuminatum: ideo ſecundum cõmunem naturam viſus noctue et bubones melius deberent videre in die ꝙ in nocte:cuiꝰ tamen contrarium accidit eis.vel pꝛopter debilitatem naturalem viſus ſicut in noc tuis de qbus dicit Iſidoꝛus ꝙ oꝛto ſplendoꝛe ſolis viſus noctue ebetabat vel pp

cuꝫ tuas inqꝫ rationes conſidero nihil dici veriꝰ puto. At ſi ad iudicia hoim reuertar: quis ille ẽ cui hec nõ credẽda modo ſed ſaltem nõ audienda videã tur. P. Ita ẽ inquit illa. Nequeũt eiꝫ oculos tenebꝛis aſſuetos ad luceꝫ pſpi cue veritatis attollere:ſimileſqꝫ auibꝰ ſũt qrũ ĩtuitũ nox illuminat:dies cecat Dũ eni nõ rerũ oꝛdinẽ ſed ſuos intuẽt affectus vel licẽtiã vel ipunitatẽ ſceleꝝ putãt eẽ felicitatẽ. Uide aũt qd eterna lex ſanctiat. Melioꝛibꝰ animũ ſi confoꝛ maueris nihil opus eſt iudice pmiũ de ferente.tute ipe excellẽtoꝛibꝰ addidiſti Si ſtudiũ ad peioꝛa deflexeriſ:extra ne queſieris vltoꝛẽ tute ipe i deterioꝛa de truſiſti veluti ſi vicibꝰ ſoꝛdidã humũqꝫ celũqꝫ reſpicias cũctis extra ceſſantibꝰ ipſa cernendi ratõne nunc ſceno nũc ſi

ter conſuetudinem ad tenebras ſicut creditur eſſe de bubone. Cum enim bubo habeat alias aues ſibi inimicas ideo de die in cauernis latitat. et alijs auibus quieſcētibus propter neceſſitatē victus de nocte volat. Notandū ꝙ dicit vide quid eterna lex ſentiat. dicit beatus auguſtinus in libro de libero arbitrio. Lex eterna ē qua iuſtū eſt vt oīa ſint ordinata. et ideo ſcd̄m ordinem eius nunq̄ꝫ iuſtus deſtituit̄ premijs nec mal⁹ ſupplicio.

denbus intereſſe videaris. At vulgus iſta nō reſpicit. Quid igitur his ne accedamus quos beluis ſimiles eſſe monſtrauimus. Quid ſi quis amiſſo penit⁹ viſu ipſum etiam ſe habuiſſe obliuiſceretur intuitū nihilqꝫ ſibi ad humanam perfectionē deeſſe arbitraretur. nū videntes eadem cecos putaremus. Nōne illud quidē acquieſcerent ꝙ eque validis rationum nititur firmamentis infeliciores eē eos qui faciāt q̄ꝫ qui patiātur iniuriam. Boetius. Vellem inq̄ꝫ has ipſas audire rationes. Philo. Omnem inquit improbum nū ſupplicio dignum negas. Boeti⁹. Minime. Phi. Infelices vero eē qui ſunt improbi multipliciter liquet. B. Ita eſt inq̄ꝫ. Philoſo. Qui igitur ſupplicio digni

Quid igitur his ne accedamus. hic oſtēdit phīa nō eſſe cōſentiendū opinioni vulgari dicens. O Bo. quid igitur dicis nū quid debemus accedere per cōſenſum his vulgaribus quos mōſtrauim⁹ ſimiles eſſe beſtijs. quaſi diceret non. et hoc manifeſtat per exemplum dicēs quid dicis ſi quis homo amiſſo penit⁹ viſu obliuiſceret̄ etiā ſeipſum habuiſſe viſum et arbitraretur nihil deeſſe ſibi ad pfectionem humanam. nunquid hoīes videntes .i. iudicātes eadē cum ceco putaremus eſſe cecos. quaſi di. imo ſupple ſimiliter ſi vulgares dicerent ſe recte iudicare et ſe nō eſſe beluas adhuc non eſſet eis conſentiēdum. Notandū ꝙ vulgares et imperiti iudicāt tanq̄ꝫ longe diſtātes a veritate: q̄r iudicāt ſm concupiſcētiā nō ſm rei v̄itatē. ꝓpter qd̓ nō eſt aſtādū eoꝝ iudicio. Vn̄ Seneca in de remedijs fortuitoꝝ dicit. Male opināt̄ hoīes de te ſꝫ mali. mouerer aūt ſi ſapiētes hoc loquerēt̄. nūc aūt malis diſplicere eſt laudari. male de te loquūt̄. mouerer ſi hoc iudicio facerēt. nūc aūt morbo ignorātie faciūt: male de te loquūt̄ q̄r bn̄ neſciunt loqui. Nōne illud quidē acquieſcerēt. Hic phīa ꝓbat illos eſſe miſeriores qui faciunt iniuriam q̄ꝫ qui patiuntur. ſecūdo ex hoc concludit ꝙ iniuria non eſt ipſius pacientis ſed inferentis. Tertio inuehitur contra oratores. ſecunda ibi. hic igitur tertia ibi. Atqui nūc. Primo dicit. Nūquid vulgares nō acquieſcerent .i. crederent illud quod nititur eque validis firmamentis rationum. ſ. infeliciores eſſe eos qui faciunt iniuriam q̄ꝫ qui patiuntur. dicit Boe. vellem audire has ipſas rationes. tūc philoſophia intendit duos ſilogiſmos ad probandum intentū. quorum primus eſt Omnis improbus eſt miſer. ſed omnis dignus ſupplicio eſt improb⁹. ergo omnis dignus ſupplicio eſt miſer. et per conſequens quāto dignior eſt ſupplicio tanto eſt

miſerioꝛ. Secundus ſilogiſmus eſt. q̄to aliq̄s eſt dignioꝛ ſupplicio tāto eſt miſioꝛ ſed faciens iniuriam dignioꝛ eſt ſupplicio q̄ʒ paciens. ergo faciens iniuriā miſerioꝛ eſt q̄ʒ iniuriā patiens. pmo innuit pmū ſilogiſmū dicens. nūquid negas oēm impꝛobum eſſe dignum ſupplicio. Boe. dicit. minime nego et multipliciter liquet eos eē infelices qui ſunt impꝛobi. ita eſt dicit Boetius. Igitur dicit phia qui digni ſunt ſupplicio non dubitas eos eſſe miſeros. Dicit Boetius. Cōuenit inq̄ʒ ſupple pꝛedictis. Tūc innuit ſecūdum ſilogiſmuʒ per moduʒ interꝛogationis dicens. O boe. ſi tu reſideres cognitoꝛ. i. iudex cauſarum cui putares inferēdum ſuppliciū vel ei qui feciſſet iniuriā vel ei qui pertuliſſet iniuriam. dicit Boetius. nō ambigo. id ē non dubito quin ego ſatiſfaceremʒ paſſo iniuriaʒ doloꝛe. id eſt cum ſupplicio facientis iniuriā. Igitur dicit philoſophia illatoꝛ iniurie videtur tibi eſſe miſerioꝛ q̄ʒ acceptoꝛ iniurie. dic. B. conſequitur inq̄ʒ ſupple pꝛedicta. Notandum ꝙ ad eandem concluſionē

ſunt miſeros eſſe non dubitas. Boeti⁹. Conuenit inq̄ʒ. Philoſophia. Si igitur cognitoꝛ ait reſideres cui ſuppliciū inferendū putares ei ne qui feciſſet: an qui pertuliſſet iniuriam. Boeti⁹. Nec ambigo inq̄ʒ quin perpeſſo ſatiſfacerē doloꝛe facientis. Philo. Miſerioꝛ igitur iniurie illatoꝛ q̄ʒ acceptoꝛ eſſe videretur. Boeti⁹. Cōſequitur inq̄ʒ. Hac igitur aliiſq̄ʒ de cauſis ea radice nitentibus ꝙ turpitudo ſuapte natura miſeros faciat: apparet cuilibet illataʒ iniuriam non accipientis ſed inferentis eſſe miſeriam. Phi. At qui nunc ait contra faciūt oꝛatoꝛes. pꝛo his eni qui graue qd acerbum perpeſſi ſunt miſerationeʒ in

ſic poſſet argui. Quicūq̄ʒ operatur malū ex pꝛopoſito magis peccat et miſerioꝛ eſt q̄ʒ ipm ſuſtinens ſine pꝛopoſito et volūtate. ſ inferens iniuriā peccat ex pꝛopoſito et volūtate. ſuſtinens aūt ſuſtinet cōtra volūtatem. ergo inferens iniuriā peioꝛ eſt et miſerioꝛ paciente iniuriā. Hac igitur aliiſq̄ʒ de cauſis. hic phia ꝯcludit ex dictis ꝙ quelibet iniuria nō eſt miſeria pacientis ſed inferentis dicens. hac igitur de cauſa. quia inferens iniuriā miſerioꝛ eſt paciente et ex aliis cauſis ea radice. i. fundamēto nitentib⁹. hoc ſcʒ fundamento ꝙ turpitudo facit homines miſeros ſuapte natura. i. ſua pꝛopꝛia natura. Ex hoc apparet iniuriā cuilibet illatā non eſſe miſeriā accipientis. id eſt pacientis eam ſed inferentis. Notandum ꝙ ex littera ſic poteſt argui. Turpitudo pꝛopꝛia natura ſua facit homiem miſeruʒ. ſed turpitudo eſt in inferēte iniuriā et non in paciēte. ergo inferens iniuriā eſt turpis et miſer. et per cōſequens iniuria non eſt miſeria paciētis ſed eā inferentis. At qui nūc ait. Hic philoſophia inuehitur contra oꝛatoꝛes. ſecūdo cōcludit ex dictis ꝙ odium nō habet locū apud ſapientes. ibi. Quo fit. Pꝛimo inuehitur cōtra oꝛatoꝛes qui inducūt iudices ad miſerandum pacienti iniuriā cū tamen potius miſerandum ſit faciēti iniuriā. et oꝛatoꝛes. i. cauſidici quoꝛuʒ officiū eſt perſuadere iudici. Iſti faciūt nūc contrariū quia

ipſi conãtur excitare miſeratiõem iudiciũ pro eis qui perpeſſi ſunt graue et acerbuꝫ quid cũ magis iuſtior miſatio debeat admittẽtibus.i.faciẽtibus malũ quos iniuriãtes oportebat duci ad iudiciũ velut egrotos ad medicũ nõ ab iratis accuſatoribus ſed a ꝓpicijs ⁊ miſerãtib⁹ vt reſecarẽt morbos culpe ſupplicio.i.pena. Quo ſupplc ordine pacto ſi hoĩes mouerẽtur miſicordia erga facientes iniuriã. opera.i.diligẽ

dicium excitare conantur cum magis admittentibus iuſtior miſeratio debeatur quos nõ ab iratis ſꝫ a propiciis potius miſerãtibuſqꝫ accuſatoribus ad iudicium veluti egros ad medicũ duci oportebat vt culpe morboſ ſupplicio reſecarent. quo pacto defenſoruꝫ opera vel tota frigeret: vel ſi prodeſſe hominibus mallẽt in accuſatiõis habitũ verteretur. Ipſi quoqꝫ improbi ſi eis aliqua rimula verticem relictã phas eſſet aſpicere. vicioꝛumqꝫ ſordes penarum cruciatibus ſe depoſituros viderẽt cõpenſatione adipiſcende probitatis: nec hoc cruciatus eſſe dicerẽt: defenſorũqꝫ operam repudiarent: ac ſe totos accuſatoribus iudicibuſqꝫ permitterent. Quo fit vt apud ſapientes null⁹ prorſus odio locus relinquatur. Nam bo-

tia defenſorũ.i.defẽdere volẽtiũ ipſos illa tota frigeret.i.ceſſaret.vl' ſi mallent prodeſſe hominibus iniuriantibus tũc defenſio coꝝ verteretur in habitum accuſationis ita ꝙ ille qui fuit defenſor fie-ret accuſator. Ipſi q̊qꝫ improbi ſi eſſet eis phas reſpicere virtutem relictã aliqua rimula id eſt cognitione: ipſi viderent ſe depoſituros ſordes viciorum cruciatibus penarum. cõpenſatione. i. cauſa adipiſcende ꝓbitatis. Nec ipſi dicerent. i. reputarent cruciatus. ſꝫ ipſi repudiarent.i.ſpernerent.operam.i. diligentiam defenſorum et ſe totos cõmitterent accuſatoribus et iudicibus. Notandum ꝙ miſericordia et miſatio eſt virtus ſcđm quam aliquis cõpatitur aliene miſerie. Cui ergo ineſt maior miſeria ei debetur maior miſericordia. ſꝫ declaratũ eſt maioreꝫ eſſe miſeriam inferentis iniuriã q̄ꝫ paciẽtis. ergo ad miſerandũ eis maxime debẽt induci iudices. cui⁹ ꝯriũ faciũt oratores q̄ inducũt iudices ad miſãdũ patiẽtib⁹ iniuriã. Notãdũ ꝙ faciẽtes iniuriã accuſandi ſunt nõ ex ira ſꝫ ex ꝯpaſſiõe et miſicordia vt penali remedio morb⁹ culpe coꝝ auferaẗ. Sicut.n.egris nõ eſt inſultãdũ ſꝫ poti⁹ cõdolenduꝫ. ſic et iſtis ꝗ morbo vicioꝝ affecti ſunt et poti⁹ ſunt accuſandi q̄ꝫ defendẽdi vt penali acerbitate coruꝫ malicia minuaẗ. etiã ſi mali perpẽderent ſordes vicioꝝ ⁊ dignitates virtutũ nõ reputarent cruciatus ſed ſe accuſatoribus et iudicib⁹ volũtarie offerrent puniendos. Quo fit. hic phĩa ex dictis cõcludit ꝙ odiũ nõ habet locũ apud ſapiẽtes. et dicit. Quo fit.i.ex dictis ſequitur vt apud ſapiẽtes nullus locus relinquatur odio. Nã quis odio bonos niſi ſtultos. malos vero odiſſe caret ratõe id eſt irrationabile. Nam ſicut languor eſt morbus corporiſ. ita vicium eſt morb⁹

animarū. Cū ergo egros corpore minime iudicaremus dignos odio ſ; potius miſeratiōe. multomagis nō perſequēdi ſunt odio ſ; potius miſerādi quorū mentes vrget improbitas. i. malicia exīis atrocior. i. crudelior omni languore corporali. Notādū ꝙ ſapientes nō debēt odire malos. q: dicit Seneca ad lucillū. hūc affectū ſapiētes habeant aduerſus malos quē habet medic⁹ aduerſus ſuos egros qui eos nō odio ſed remedio ſtudet contractare q nec reliquias egrorum nec etiuſa dedignatur intueri.

nos quis niſi ſtultiſſim⁹ oderit: malos vero odiſſe ratōe caret. Nā ſicuti corporū lāguor ita vicioſitas ē quaſi morbus aiorū. Cū egros corpore minime dignos odio ſ; poti⁹ miſeratiōe iudicemus. multomagiſ nō inſequēdi ſ; miſerandi ſunt quorū mētes omni lāguore atrocior vrget improbitas.

Metrum quartū libri quarti.

Quid tātos iuuat excitare mot⁹
Et ꝓpria fatū ſollicitare manu
Si mortem petitis propinquat ipſa
Spōte ſua volucreſ nec rmoraꝛ equoſ
Quos ſerpens leo tigris vrſus aper
Dente petūt idem ſe tamē enſe petunt
An diſtant quia diſſidentq; mores
Iniuſtas acies et fera bella mouent
Alteriuſq; volunt perire telis
Non eſt iuſta ſatis ſeuicie ratio
Vis aptam meritis vicem referre
Dilige iure bonos et miſereſce malis.

Metrū. iiij. libri. iiij.

Quid tantos iuuat excitare motus. hic incipit quartum metrum huius quarti qd dicit valenticū ab inuentore. ſecundum dicit pētametrū ſiue elegiacum. in quo phia exclamat contra hoīes qui bellicis motibus ex odio ſemetipſos ad mortē deducunt di. Quid iuuat i. q̄ vtilitas eſt excitare tantos motus. ſ. odij. et quid iuuat ſollicitar. i. ſollicite exquirere. fatum. i. mortē propa manu. q. d. nulla eſt vtilitas. Eſt aūt rō h. q: ſi mortē petitis. i. deſideratis ſiue veſtrā ſiue alioꝝ propinquat ſua nec remoraꝛ. i. retardat volucres. i. veloces eqs Mirāduz eſt ēt ꝙ hoīes quos leo. tigris. vrſus aꝑ dēte petūt. i. inuadūt qd idez hoīes petūt. i. inuadūt ſe enſe vt ſe mutuo interficiāt. Et q̄rit phia nūqd hoīes mouēt iniuſtas acies ⁊ fera bella ⁊ volūt ꝑire alteri⁹ telis. i. mutuis ſagittꝫ iō q: mores coꝝ diſtant et diſſidēt. i. diſcordāt. Certe iſta rō ſeuicie nō eſt ſatis iuſta. vis ergo referre. i. reportare ad aptā vicē. i. viciſſitudinē meritis tā boni q̄ꝫ mali. dilige bonos et miſereſce malis. Notandū ꝙ dicit mortē nō tardare ſuos equos. ꝑ equos mortis intelligūtur ꝑtiales diſpōnes periodi ꝑ quas hō ad mortē tēdit. Quilibꝫ eīm homo habꝫ certā et determinatā ꝑiodū ſue vite eo ꝙ forme oīm reꝝ ſūt i terminis i. in corporibus celeſtibus virtualiter vt patet ſcdo de generatione. Notandum ꝙ phia hic nō excludit licētiā gerēdi iuſtū bellū ſ; iniuſtū. q: dicit iniuſtas acies belluꝫ

enim iuſtum conceditur et ideo geritur vt aliquis nitens contra iuſticiam ad iuſticiam reducatur.

Proſa quinta libri quarti.

Hinc ego video. Iſta eſt quinta proſa huius quarti: qr Bo. p̃us conquerebatur bonis mala et malis bona cõtingere. propt̃ qd etiam reputabat iſtarum fortunarũ vices non ex ordine diuine prouidentie: ſed ex caſu ꝓuenire. ideo. P. ſup h cõſolatur Bo. aſſignando cauſas quare bonis mala et malis bona contingant. et primo Bo. exprimit ſuum dolorem in hoc ꝙ vices fortunarũ vidẽtur cõfuſe et inordinate diſponi. ſecũdo aſſignat Phi. cauſam hui⁹ apparentie. tertio ipm conſolatur aſſignãdo cãs p̃dictorũ. ſecũda ibi. Nec mirum. tertia ibi. Ita inquit primo B. p̃mittit quedã ſcdo exp̃mit cauſam ſui doloris. ibi. Cum preſertim. p̃mo dicit ego video hinc. i. ex dictis que felicitas ſit cõſtituta in meritis proboꝝ. ſ. deos fieri et que ſit miſeria cõſtituta in meritis iproboꝝ ſcȝ tranſformari in beluas. ſ ego perpẽdo. i. iudico nõ nihil. i. aliquid boni vel mali eſſe in hac fortuna populari. i. in ꝓſperitate fortuita. qd ꝓbat. Neqȝ em̃ quiſqȝ ſapientũ magis vult eſſe exul inops ignominioſus. i. inſanus potiuſqȝ pollẽs opib⁹ qȝ reuerendus honore validus potẽtia. et in ſua vrbe ꝑmanens florere. ſicut em̃ per hmõi bona fortune officiũ ſapientis tractat̃ clarius et teſtãtius. i. cũ maiori teſtimonio qr talib⁹ plus creditur cũ btitudo regẽtiũ diffundit̃. i. dilabit̃ in ppl'os cõtingẽtes. i. vicinos. Notãd ꝙ in bonis fortuitis eſt aliqd boni: qr ꝑ ipſa ſapiẽs expeditius tractat officiũ gubernandi ſubditos Qui em̃ diuitijs potẽtia et fama p̃cellũt alios aptiores ſũt ad regẽdam rẽpublicã. qr aptiores ſunt ad ſubueniẽdũ oppreſſis et ad deprimẽdũ malos ad protegẽdũ bonos. ad expugnãdũ inimicos. et ita ſapiẽti qui tractat negociũ rei publice neceſſaria eſt potẽtia et diuitiaꝝ abundantia. ſ ſapiẽti qui vacat cõtẽplatõi diuitie ſũt oneroſe qr nimiã inde gerit ſolicitudinẽ. Cũ preſtim carcer lex ceteraqȝ legaliũ tormenta. hic B. exp̃mit cãm ſui doloris et admiratiõis dicens. Cum lex et carcer ⁊c. tormẽta legaliũ penaꝝ debeãt̃ pernicioſis. i. malis ciuib⁹ ꝓpter quos cõſtituta ſũt. Ego vehemẽter admiror cur h tormẽta viceuerſa. i. ꝯtrario mõ mutẽ

Proſa quinta quarti libri.

Hinc ego video inq̃ȝ que ſit vel felicitas vel miſeria in ipſis proborum atqȝ iproboꝝ meritis cõſtituta Sed in hac ipſa fortuna populari nihil boni maliue ineſſe perpẽdo. Neqȝ enim ſapientũ quiſqȝ exul inops ignominioſuſqȝ eſſe malit potiuſqȝ pollens opib⁹ honore reuerẽd⁹: potẽtia valid⁹ i ſua ꝑmanẽſ vrbe florere. Sic eniȝ clarius teſtanti⁹qȝ ſapientie tractat̃ officium ſapientis cum incõtingẽtes populos regentium quodãmodo beatitudo tranſfũdit̃. Cũ p̃ſertim carcer lex ceteraqȝ legaliũ tormẽta penarũ pernicioſis potius ciuibus propter quos etiam conſtituta ſunt debeantur. Cur hec

igitur verſa vice mutenē: ſcelerūq; ſupplicia bonos p̄māt. p̄mia virtutū mali rapiāt vehemēter admiroꝛ. quecq; tam iniuſte ꝯfuſiōis ratio videatur ex te ſcire deſidero. Min⁹ eteni mirarer ſi miſceri omnia foꝛtuitis caſib⁹ crederē. Nūc ſtupoꝛē meum deus rectoꝛ exaggerat. qui cū ſepe bonis iocūda: malis aſpera cōtraq; bonis dura tribuat: malis optata ꝯcedat niſi cauſa depꝛehēdatur. qd eſt ꝙ a foꝛtuitis caſibus differꝛe videatur. phīa. Nec mirū inquit ſi quid oꝛdinis ignoꝛata ratōe temerariū cōfuſūq; credatur. ſ; tu quāuis cauſā tāte diſpoſitiōis ignoꝛes: tamē quoniam bonus mundum rectoꝛ temperat recte fieri cūcta ne dubites.

Metrum quintū libꝛi quarti.

I quis arcturi ſidera neſcit
Pꝛopiqua ſūmo cardine labi
Cur legat tardus plauſtra boetes
Merga tq; ſeras equoꝛe flammas
Cum nimis celeres explicet oꝛtus

tur ita vt ſupplicia ſcelerū.i.maloꝛū pꝛemāt bonos.et mali rapiāt p̄mia virtutū.i.virtuoſoꝛū.et ego deſidero o phīa ſcire ex te que videaē eſſe ratio.i.cauſa tā iniuſte cōfuſionis. min⁹ em̄ mirarer ſi crederē oīa miſceri foꝛtuitis caſib⁹. Nūc aūt de⁹ rectoꝛ oīm exaggerat.i.augmētat ſtupoꝛem meū q de⁹ cū ſepe bonis iocunda malis aſpera tribuat: et contra id eſt per cōtrariū bonis dura malis optata cōcedat. niſi depꝛehēdaē.i.cognoſcatur cauſa hui⁹ quid eſt quod ħ videaē differꝛe a foꝛtuitꝭ caſibus.q.d.nihil. Notandū ꝙ toꝛmēta legalia ſicut carcer mēbꝛoꝛum mutilatio flagella et huiuſmodi ſunt inuēta ꝓpē malos et iſta ſepi⁹ videntur infligi bonis malis euadentib⁹. ſuper hoc admiraē Bo. cū tamē de⁹ debeat punire malos et remunerare bonos et niſi hui⁹ ratio cognoſcaē quare hoc ꝯtingat nihil eſt quin talia videāē contingere a caſu et a foꝛtuna et non ſubiacere regimini ꝓuidētie diuine qđ abſurđ eſt. Nec mirꝫ inqt. hic. P. aſſignat cauſā apparētie tal' ꝯfuſionis qꝛ ſic videē eē pꝛopter ignoꝛātiā cauſe ꝛc. Nec mirū ſi qđ credaē cōfuſu; ꝛ temerariū.i.caſuale in iſtis inferioꝛib⁹ ignoꝛata rōe oꝛdinis diuine ꝓuidētie. ſ; q̄ꝫuiſ tu ignoꝛes cām tāte diſpoſitionis diuine tāq; bonus rectoꝛ.ſ. deus tēpat mūdū ſua bonitate: ideo nō dubites cuncta recte fieri. Notādū ꝙ mirū eſt cuius cauſa neſciē: pꝛo tāto em̄ multi miranē de eclipſi ſolis quia cauſam ignoꝛant. ꝛ qꝛ B. ignoꝛabat cauſam hui⁹ cōcluſionis quare bonis mala et malis bona cōtingāt. ideo hoc āmirabaē et cauſa āmirationis ei⁹ fuit ignorantia diſpoſitionis diuine pꝛouidentie. Metrum quintum libꝛi quarti.

I quis arcturi ſidera neſcit. Iſtud eſt. v. metrū hui⁹ q̄rti qđ dē alemanicū ab inuētoꝛe. dactilicū a pede p̄dn̄ante. tetrametrū id eſt quattuoꝛ peduꝫ

ypercathalecticū.i.abundans in vna ſillaba.in quo metro. P.declarat quomodo ea quoꝝ cauſe nō apparēt videt̄ mira.ſcđo oñdit quō cognita cā ceſſat ammiratio ibi. Nemo miratur flamina.pmo oñdit ꝙ ꝓpt̄ latētiā cauſaꝝ hoīes mirāt̄ et inducit de hoc duo exēpla. Primū ē de eo qđ accidit in ſtellis iuxta polū ſeptētrionalē: qꝛ ille ſtelle ceteris ſtellis remotioꝛibꝰ tardius mouētur et tamē velotiꝰ oꝛiūtur.qui aūt ignoꝛat cauſam huiꝰ illi videt̄ h mirū.vñ.d.Si quis neſcit ſidera arcturi.i.maioꝛis vꝛſe labi.i.volui ꝓpinqua ſūmo cardine.i.cardini ponēdo ablatiuū pꝛo datiuo cauſa metri.i.polo ſeptētriōali ille ſtupebit.i.am mirabit̄ legē alti etheris i.firmamēti cur boetes.i.ſtella tardꝰ legat.i.ꝑtrāſeat plauſtra.id ē ſtellas plauſtri.ſ.maioꝛis vꝛſe ⁊ mergat ſeras flāmas eq̄re.loquēs moꝛe poetico q ſequētes iudicium vulgi dicūt ſtellaſ tigi ī mari

Legem ſtupebit etheris alti
Palleant plene coꝛnua lune
Infecta metis noctis opace
Queq; fulgenti texerat oꝛe
Confuſa phebe detegat aſtra
Commouet gentes publicus erroꝛ
Laſſantq; crebꝛis pulſibus era
Nemo miratur flamina choꝛi
Litus frementi tundere fluctu
Nec niuis duram frigoꝛe molem
Feruente phebi ſolui ex eſtu
Hic enim cauſas cernere ꝓmptū eſt

qñ occidūt.et dicitur boetes mergere feras flāmas.i.lumina ſua tarda.qꝛ nunq̄ ea mergit et eſt modus loquēdi id quod nūq̄ tarde fit cū tū boetes explicet oꝛtus nimis celeres eoꝙ in pꝛincipio noctis nobis ſtatim apparet. ſcđm exēplū eſt de eclipſi lune ꝙ neſcientes cauſam adeo aliqui āmirāt̄ ꝙ putāt eius eclipſim ꝯtingere ꝑ incātatiōem et volētes auxiliari lune et īpedire ne audiat incātationē; cōcuciūt oīa vaſa erea et ſonoꝛa tp̄e eclipſis.vñ dicit in littera Coꝛnua plene lune pallcāt: qꝛ incipiente eclipſi luna incipit apparere coꝛniculata.coꝛnua infecta metis.i. terminis opace noctis.i.vmbꝛe terꝛe et phebe.i.luna ꝯfuſa ꝑuatiōe luminis detegat.i.apparere faciat aſtra minoꝛa q̄ texerat.i.latere fecerat fulgenti oꝛe.i. abundātia ſui fulgoris. Tunc publicus erroꝛ quo putat̄ luna incantari cōmouet gentes et laſſant id ē fatigant era id eſt vaſa erea vel campanas crebꝛis pulſibus. Notandum ꝙ arcturus dicitur ab arctos quod eſt vꝛſa que eſt quoddam ſignum iuxta polum ſeptentrionalem quod nos vulgariter plauſtrum nominamus.et ſic accipit beatus gregorius ſuper Job dicens. Arcturus ſeptem ſtellis maxime lucet ſemper mouetur et nunq̄ mergitur. Notandum ꝙ ſtelle circa polum arcticum mote ſicut arcturus et alie ſtelle mouentur tardius aliis ſtellis remotioꝛibꝰ a polo arctico.quia minoꝛē circulum ſuo motu deſcribunt et ſtelle remotioꝛes maioꝛem.vnde cum ſtelle remotioꝛes in equali tempoꝛe pertranſeant maioꝛem circulum in quo ſtelle ꝓpinquiores minoꝛem:qꝛ ambo circunuoluūt ſemel in die naturali.patʒ per diffinitionē velocitatis et tarditatis ꝙ ſtelle ꝓpinquioꝛes polo tardius mouet̄ et remotioꝛes velotius. Illud eñ mouet̄ tarde qđ in equali tp̄e ꝑtrāſit minꝰ ſpaciū.et illud mouetur

velociter quod in equali tpe ptranſit maius ſpaciū. Notandū ꝙ luna recipit lumen ſuum a ſole. ſi ergo corpus opacū interponitur impediens ne lumen ſolis pueniat ad lunā vel in toto vel in parte neceſſe eſt lumē lune deficere vel in toto vel in pte et hoc eſt lunā eclipſari. Nemo miraē flamīa chori. Hic oſtēdit. p. ꝙ cognita cauſa ceſſat admiratio dicēs Nemo miraē flamina chori talis vēti tūdere. i. pcutere litus fremēti fluctu. ſ. maris ⁊ hoc dicit pro tāto qꝛ vē to flante aqua maris ce dit et ad litus reſiſtens repcutiē. nec etia3 aliqs miraē molē. i. magnitudi nem niuis frigore durā i. ꝯgelatā ſoluier. i. ſolui et hic ē pagoge. i. addi tio ſillabe ad finē dictio nis ꝓpē neceſſitatē metri ergo poniē ſoluier ꝓ ſol ui feruente eſtu phebi. i. ſolis. hic eñ. i. in iſtis exē plis prōptu3 eſt cernere cauſas. quare vēt⁹ ipel lit mare. q̄re ſol liq̄facit niuē. ʒ illic in p̄orib⁹ exē plis latētes cauſe turbāt pectora ſupple p admi rationē. et mobile vulg⁹ ſtupet. i. miraē ſubitꝭ. i. ꝺ ſubitaneis euentibus et ſtupet cuncta q̄ prouehit. i. producit rara etas. i. que raro eueniūt. ſed ſi vis ceſſare admirationem nubilus error inſcicie. i. ignorantie cauſarum cedat. i. recedat. et ac cedat noticia cauſaru3. profecto. i. pro certo tūc ceſſant videri mira q̄ p̄us ſtāte igno rantia videbanē mira. Nota ꝙ ſacerdotes in egipto ꝓpē admirari ceperunt phari vidētes. n. eclipſes ſolis et lune et ignorātes cās mirabāē cās eaꝝ ingrētes qb⁹ in uētis habuerūt ſciam eaꝝ eclipſiū eo ꝙ ſcire ē cām rei cognoſcere. cognita ergo cā cogn ſ ciē res et p ꝯñs ceſſat admiratio.

Illic latentes pectora turbant
Cunctaq3 rara prouehit etas
Stupetq3 ſubitis mobile vulgus
Cedat inſcicie nubilus error
Ceſſent profecto mira videri

Proſa ſexta libri quarti.

Ta eſt iquā. ſ3 cum tui muneris ſit latētium rerum cauſas euoluere: velataſq3 caligine explicare ratiōes. q̄ſo vtiq3 hic diſcernas et quoniam hoc me miraculū maxime perturbat ediſſeras. Phia. Tum illa pauliſp arridens ad rem me inquit oīm queſitu maxiā vocaſ. cui vix exhauſti quidq̄3 ſatis eſt. Talis nāq3 materia ē vt vna

Proſa ſexta libri quarti.

Ta eſt inq̄3. hic incipit proſa. vi. huius quarti in qua proſa phia cōſolando Bo. aſſignat cās predictoꝝ que vidētur mira in diuina gubernatiōe propter ignorātiā cauſe. ⁊ p̄mo B. petit ſibi explicari iſtas cauſas. ⁊ p̄mo tangit difficultatem explicatiōis eaꝝ. ſcd̄o ꝓmittit ſe velle aſſignare cauſas. et tertio cas aſſignat. ſcd̄a ibi. Sed quoniā. tertia ibi. Oīm generatio. p̄mo Bo. concedit qd̄ dictū eſt de ām̄iratione hoīm ꝓpē ignorantia3 cauſarū dicens. Ita eſt inq̄3 Tunc petit explicari cās admirationis eoꝝ q̄ cōtingūt in diuina prouidētia et diſpoſitiōe dicens. O phia cū euoluere id eſt elucidare cauſas latētiū reꝝ ſit tui muneris. i. tue gratie et explicare rōes velatas caligine. i. rōes obſcuras et difficiles Queſo vt hic i. de iſta difficultate diſcernas. i. indices et ediſſeras. i. diſputes: qm̄ ħ miraculū ma

ximc me ꝑturbat quare malis bona et bonis mala eueniãt et. P. pauliſꝑ arꝛidens Bo. inqt ad rem maximã oĩm queſitu.i.ad maximã q̃ſtionẽ vocas.i.incitas me cui vix qcq̃ʒ exhauſti ſatis eſt ei ad quã exhauriẽdã et ſoluẽdã vix aliq̃d ſufficit. Talis nãqʒ eſt materia quã petis declarari vt vna dubitatiõe ſucciſa.i.ſoluta ĩnumerabi‑ les alie ſuccreſcãt velut capita ydre q̃ꝝ vno ablato tria ſuccreſcebãt.nec fuerit mo‑

dubitatione ſucciſa innumerabiles alie velut ydre capita ſuccreſcãt. nec vll᷒ fuerit mod᷒: niſi q eas viuaciſſimo mẽtis igne cohercea t In hac enĩʒ de ꝓuidẽtie ſĩplicitate de fati ſerie ꝺ repẽtiniſ caſib᷒ de cognitõe ac ꝑdeſtinatõe dĩna de arbitrii libertate queri ſolet. Que quãti oneris ſint ipſe perpendis. Sed quoniã hec quoqʒ te noſſe quedã medicine tue poꝛtio eſt quãq̃ʒ ãguſto limite tp̃is ſepti aliquid tamen deliberare conabimur. ꝙ ſi te muſici carminiſ oblectamẽta delectãt hãc opoꝛtet pauliſper differas voluptatẽ dũ nexas ſibi oꝛdĩe cõtexo rõnes. B. At libʒ ĩq̃ʒ. P. Tũ velut ab alio oꝛſa pꝛĩcipio ita diſſeruit

dus.i.termin᷒ dubitationuʒ niſi q eas cohercea t viuaciſſimo igne.i. ardẽti iueſtigatiõe mẽtis In hac enĩ materia q̃ri ſolʒ de ꝓuidẽtie ſimplicita‑ te.de ſerie fati. de repẽtinis caſib᷒.de pꝛedeſtinatione dĩna.de libertate arbitrij.q̃ oĩa quãti oneris. i. difficultatꝫ ſint ad determinãdũ tuipẽ ꝑpẽdis. Notãdũ ꝙ ſapiẽtꝫ ẽ ſcire oĩa vt ꝯtingit ex ꝓhemio methaphiſice et cũ ſcire ſit per cauſam ꝑmo poſterioꝝ. Sapiẽtꝫ eſt euoluere cauſas rerũ latẽtiũ. Ideo d. Bo. ad phiam. Cui muneris ẽ euoluere cauſas. Notãdũ ꝙ.d. phiam pauliſꝑ ſibi arꝛiſiſſe. per hoc. p. innuit moꝛẽ et habitũ ſapientuʒ q audita ſimpli‑ citate imperitoꝝ arꝛident eis cõgratulãdo ꝙ ipi cũ auiditate ſapiẽtiã querũt. Notãdum ſecundũ fabulas ydra fuit ſerpens in leerna palude habens plura capita quorum vno ſucciſo tria excreſcebant.quem cum hercules ſagittis interficere non poſ‑ ſet greco igne ipſum conſumpſit Sed quoniam hec quoqʒ te poſſe. Hic philoſo‑ phia pꝛomittit velle aſſignare cauſas dicens. Quoniaʒ hec noſſe eſt quedaʒ poꝛtio i.pars tue medicine q̃q̃ʒ ſimus ſepti.i.cõcluſi ãguſto.i.bꝛeui limite tempoꝛis tamẽ aliquid deliberare conabimur.ꝫ ſi te delectant oblectamẽta.i.ſuauitates muſici carminis.i.metri opoꝛtet ꝙ differas pauliſper.i.modicum hanc volũtatẽ donec cõtexo i.foꝛmabo rões ſibi nexas.i.cõiunctas oꝛdine.dicit B.vt libʒ inq̃ʒ. i. vt tibi placet. Tunc.P.oꝛſa.i.incipiens loqui velut vt ab alio pꝛincipio ita diſſeruit.id eſt diſputauit. Notandum per hoc ꝙ dicit. Nos ſepti anguſto limite temꝑis: innuit. P. pꝛeſentem materiã adeo eſſe difficilẽ ꝙ totũ tempus pꝛeſentis vite quod bꝛeue eſt vix ſufficit ad pꝛedicta plenarie declarãda. Notãdũ ꝙ dicit philoſophiã oꝛſã fuiſſe ab alio ꝑncipio.naʒ illa que philoſophia pꝛius pꝛobauit deducũtur ex hoc ꝑncipio ꝙ deus eſt perfectuʒ bonũ vltimus finis omnium.que auteʒ nunc vult demonſtrare deducuntur ex hoc pꝛincipio ꝙ deus eſt pꝛincipium effectiuum omniũ vt patebit

Omnium generatio rerum cunctoſqꝫ mutabilium naturarum progreſſus ⁊c. Hic philoſophia proſequitur intentum volens aſſignare cauſas quare bonis mala et malis bona contingant. et primo declarat quedam ad ſuaꝫ determinationē neceſſaria. ſecundo ponit ſuam determinationē. ſcđa ibi. Que vero inquies. Primo. P. determinat de prouidentia diuina et de fato. Scđo oñdit que ſunt ea que fato diſponuntur. ſecunda ibi. Ea ſeries. Primo oſtendit quid nominetur diuina prouidentia et qd fatum. ſecundo tāgit differentiā inter ea aſſignādo diffinitiones vtriuſqꝫ. tertio ponit diuerſas opiniones circa fatum. Quarto infert quandaꝫ cōcluſioneꝫ circa fatum et prouidentiam. ſecunda ibi. Que licet diuerſa. tertia ibi. Siue igitur. q̄rta ibi. Quo fit. Primo dicit generatio omnium

Omnium generatio rerū cūctoſqꝫ mutabilium naturarum progreſſus ⁊ quicquid aliquo mouetur modo cāſ ordinem formas ex diuine mētis ſtabilitate ſortit̄: hec in ſue ſimplicitatis arce poſita multipliceꝫ rebus gerendis modum ſtatuit. qui modus cū in ipſa diuine intelligētie puritate ꝯſpici ꝓuidētia nominat̄. cū vo ad ea q̄ mouet atꝫ diſponit refertur fatū a veterib⁹ appellatū ē

rerum cunctoſqꝫ progeſſus naturarū mutabiliū. et quicquid alio modo mouetur illud ſortitur cauſas generationis et mutationis et ordinem generationis et mutationis et formas quibus generatur vel mouetur ſubſtantiales vel accidētales: oīa iſta ſortitur ex ſtabilitate diuine mentis. Hec enim mens diuina compoſita. i. ſtabilita in arce. i. in altitudine ſue ſimplicitatis ſtatuit rebus gerendis. i. fiendis multiplicem modū qui modus conſpicitur. i. conſideratur in ipſa puritate diuine intelligentie. i. ſcđm eſſe quod habet in intellectu diuino nominatur ꝓuidentia Cum vero iſte modus refertur ad ea que mouet et diſponit a veteribus. i. ab antiquis fatū appellatum eſt. Notandum ꝙ omnia a primo ſunt immutabilia. aliqua mouentur ſecunduꝫ ſubſtantiaꝫ vt generabilia et corruptibilia. q̄ꝫtū ad illa dicit omnium generatio rerū. Alia aūt ſunt mutabilia ſcđm locū et nō ſcđm ſubſtantiā vt corpora celeſtia: q̄ꝫtum ad illa dicit. Cunctoſqꝫ mutabilium naturarum progreſſus. Alia ſunt mutabilia ſolum ſecundum operationem. ſ. ſecundū intelligere non ſecūduꝫ ſubſtātiaꝫ nec ſcđm vbi proprie ſicut intelligentie. q̄ꝫtū ad illas dicit. Et quicquid aliquo mouetur modo. Aliter exponitur ꝙ in rebus mutabilib⁹ triplex eſt diſpoſitio. vna eſt qua tranſeunt de nō eſſe ad eſſe per generationeꝫ. q̄ꝫtū ad h̄ dicit. oīm generatio rerū. Aut res ꝑmanent in exiſtētia ꝑ aliquod tps poſtq̄ꝫ generate ſunt. q̄ꝫtū ad illas dicit. Cūctoſqꝫ mutabilium naturarum progreſſus. Aut res ꝓcedunt de eſſe ad non eſſe per corruptioneꝫ. quantum ad illas dicit. Et quicquid aliquo mouet̄ modo. Notandum ꝙ quidam dicunt fatum eſſe quandā diſpoſitioneꝫ derelictā in reb⁹ inferiorib⁹ ex actione corpoꝝ celeſtiū ſcđm quā inferiora neceſſitāt̄ et cōſtringunt̄ ad imobiles effectus. et ſic beatus Gregorius in omelia epiphanie improbat fatū dicens. Abſit a fideliū cordib⁹ vt fatū aliqd eē dicam⁹ ſupple neceſſitās inferiora quia ſic omnia venirent ex neceſſitate. Alio mō accipit̄ fatū pro diſpoſitiōe rerū

ſecundum quam res dependent ex diuina voluntate et poteſtate. et ſic fatum cōce ditur aliquid eſſe. Eſt ergo prouidentia diuina ordinatio ſiue diſpoſitio exiſtēs in mēte diuina qua cuncta inferiora ſunt prouiſa ſecundū ſtatum ſue nature. Fatum autem eſt diſpoſitio diuina exiſtens in rebus mobilibus qua ſingula ſuis annectū tur ordinibus vt magis patebit. Que diuerſa eſſe facile liquebit. Hic ponit differē

Que diuerſa eē facile liquebit ſi quis vtriuſq; vim mēte conſpexerit. Nam prouidētia ē ipſa illa diuina ratio in ſū mo omniū principe conſtituta que cū cta diſponit. Fatum vero inherēſ reb⁹ mobilib⁹ diſpoſitio per quā ꝓuidentia ſuiſ queq; nectit ordinib⁹. ꝓuidētia nā q; cūcta pariter quāuis diuerſa quāuis infinita cōplectit̄. Fatu; vero ſingula digerit in motu locis formis ac tpib⁹ diſtributa vt hec tpalis ordinis expli-catio in diuine mētis adunata ꝓſpectu

tiam inter prouidentiā; et fatum aſſignando diffinitiones vtriuſq;. Secundo oſtendit ꝙ vnum eorum dependet ex altero. ibi. Que licet diuerſa. Primo dicit. Que duo ſcilicet fatum et prouidentiam diuinā liquebit id eſt patebit eē diuerſa ſi quis mente cō ſpexerit id eſt conſidera uerit vtriuſq; vim id eſt naturam et eſſentiam. et diffiniens prouidentiā; d. Prouidentia eſt ipſa diuina ratio q̄ ē in ſum mo principe omniū rerū conſtituta que ſcil; ratio cuncta diſponit. Tunc diffiniens fatum dicit. Fatum eſt diſpoſitio inherens reb⁹ mobilibus id eſt temporalibus per quam diſpoſitionem prouidentia nectit queq; ſuis ordinibus. Tunc declarat iſtas diffinitiones ex proprietatibus vtriuſq; inten-dens ꝙ prouidentia complectitur omnia ſimul. ſed manifeſtum eſt ꝙ omnia nuſꝗ̄ ſunt ſimul niſi in mēte diuina. ergo oportet ꝙ prouidentia ſit ratio exiſtens in men te diuina. ad fatum vero ſpectat vt ea que fato ſubduntur diſtribuantur per loca et tempora. ita ꝙ ordo fatalis quandam ſucceſſionem temporalem importat. talis autem ſucceſſio non eſt niſi in ipſis rebus mobilibus. quare oportet ꝙ fatum ſit in rebus mobilibus. Unde dicit in littera. prouidentia nāq; cuncta complectitur pa-riter quāuis diuerſa et infinita. fatum vero diuidit ſingula diſtributa in motu locis formis et temporibus ita ſcilicet vt hec temporalis explicatio que ad fatu; pertinet adunata in proſpectu diuine mētis ſit prouidentia. Eadem vero adunatio diuiſa et explicata temporibus que ſucceſſionem important vocetur fatum. Notandum ꝙ quia prius dixit ꝙ diffinitio rerum faciendarum vt eſt in intellectu diuino dicit̄ prouidentia. vt autem refertur ad res mobiles dicitur fatum. Poſſet alicui videri ꝙ fatum et prouidentia ſignificant eandem rem ſub diuerſis rationibus. ideo phi-loſophia hoc excludens oſtendit ea realiter diſtingui ponens diffinitione; vtriuſq; Notandum ꝙ cognitio dei habet ſe ad res ſicut cognitio artificis ad artificiata. ſi-cut ergo omnia artificiata ſubduntur ordini et rationi actis: ſic neceſſe eſt omnes res ſubdi rationi et ordini diuine prouidentie. propter quod oſtendit ꝙ prouiden-tia eſt diuina ratio que cuncta diſponit. Notandum ꝙ diſpoſitio que ponitur

In diffinitiōe fati accipitur pro ordine et dicitur ille ordo inherens rebus mobilib⁹ ad differentiam ordinis qui eſt in ipſa ratione diuina quem iam vocamus prouidē tiam ſecūdū quē ordineʒ prouidentia diuina annectit queqʒ ſuis ordinibus. ſcʒ vt illa eueniant illo tempore et alia alio tempore. hec prius. illa poſterius. Que licet diuerſa ſint. Hic oſtendit ꝙ licet fatum et prouidentia differant: tamen vnum de- pendet ab altero dicēs.

prouidētia ſit. Eadē vero adunatio di geſta atqʒ explicata tēporib⁹ fatuʒ vo cetur: que licʒ diuerſa ſint alterū tamē pendet ex altero Ordo nāqʒ fatalis ex prouidētie ſimplicitate ꝓcedit. Sicut enim artifex faciende rei formam mēte percipiēs mouet operis effectuʒ. et qd ſimpliciter preſentarieqʒ ꝓſpexerat p tēporales ordines ducit. ita deus pro- uidētia quidē ſingulariter ſtabiliterqʒ faciēda diſponit fato vero hec ipſa que diſponit multipliciter ac tꝑaliter am- miniſtrat. Siue igitur famulantib⁹ qui buſdam prouidētie diuinis ſpiritibus

Que licʒ ſint diuerſa ta- men alterum dependet ab altero ſcilicʒ fatuʒ de pendet ex prouidentia. naʒ ordo fatalis ꝓcedit ex ſimplicitate prouiden tie ſicut declarat in ſimi li dicens. Sicut enim ar tifex puta edificator for- mam faciende rei ſicut domus mente perſpi- ciēs id ē proſpiciēs mo- uet id eſt ꝓducit effectū operis. et quod ſimplici ter et preſentarie proſpe xerat mente. ſcilicʒ for- mam domus cum ſuis partib⁹ ſimul ducit per tēporales ordines ſup- ple ad effectū. primo fū damentuʒ: poſtea parietes: vltimo tectum. Ita deus prouidentia ſua ſingulariter i. ſimpliciter et ſtabiliter diſponit omnia facienda ſed fato id eſt per fatū ea que di- ſponit temporaliter amminiſtrat. Notandum ꝙ prouidentia diuina habet eſſe in prima cauſa. fatum vero in rebus cauſatis. Item prouidentia diuina habet motum vnicum. quia eſt in vno ſimplici. ſ. in mente diuina. fatum autem habet motum plu- ralitatis qꝛ in pluribus cauſatis habet eſſe. Item fatū dependet a prouidentia di- uina ſicut effectus a ſua cauſa. ſed nō ecōuerſo. Sicut enī forma rei artificialis de pendet a forma ꝓexiſtente in mente artificis et non ecōuerſo. ſic fatum dependet a prouidentia diuina: non autem econuerſo. Siue igitur famulantibus. Hic ponit di uerſas opiniones circa fatum et dicit. Siue fatum exerceatur quibuſdam diuinis ſpiritibus famulantibus diuine prouidentie ſiue exerceatur anima ſiue tota natura inſeruiente: ſiue exerceatur motibus corporum celeſtium ſiue angelica virtute. ſiue demonū ſolercia: ſiue aliquibus horum vel omnibus hoc eſt incertum. tamen iſtud eſt certum prouidentiam diuinam eſſe immobilem et ſimplicem formā rerum ge- rendarum id eſt fiendarū. ſed fatum eſſe mobilem nexum id eſt diſpoſitionem et or dinem temporalem eorum que diuina ſimplicitas diſponit gerenda id eſt ꝓducen da. Notandū ꝙ fatum eſt temporalis diſpoſitio reruʒ inquātū ea que prouiſa ſunt a deo producuntur ad effectum mediantibus cauſis ſecundis āminiſtrantibus de quibus cauſis diuerſe fuerunt opiniones quas Boetius tangit in littera ſed nullā

earum affirmat. Nam quidam antiquorum dicebant fatum exerceri mediantibus diuinis ſpiritibus deo famulantibus. Alij dicebant ipſum exerceri ab anima mūdana, ſicut platonici quod alij exponūt de anima humana, quia per ipſaʒ tanꝗ̄ p cām ſecundaʒ exercentur actus liberi arbitrij qui ſub prouidentia cadunt. Alij dixerunt fatum exerceri tota natura inſeruiente intelligentes per totaʒ naturaʒ cōplexioneʒ omnium elementorum. Alij dicunt fatum exerceri motibus corporum celeſtiū ſicut aſtrologi. Alij ꝙ per variam ſolertiam demonū: et dicunt demones in propoſito ſpiritus habitātes circa humectam partem aeris ſcd̄m doctrinam quorūdam platonicorum qui dicuntur cacodemones id eſt malum ſcientes. Alij dicunt fatum exerceri angelica v̄tute. Ubi notandum ꝙ in prima opinione fatum dicitur exerceri mediātibus ſpiritibus deo famulantibus quod eſt intelligenduʒ de ſpiritibus oīa diſponentibus ſed imobiliter ꝑmanētibus. Quod autem dicitur in quinta opinione fatuʒ exerceri virtute angelica: intelligēduʒ eſt de angelis ſiue ſpiritibus applicātibus ſe diuerſis locis miſſis in miniſterium. Angelus enim nuncius interpretatur et eſt nomen officij non nature: ſecundum beatum Gregorium. Quo fit vt omnia. Hic infert quandam concluſionem circa fatum et prouidentiam, ſecundo declarat eam in exēplo. ibi. Nam vt orbium. Primo dicit ex quo dictum eſt fatum dependere a prouidentia diuina quo fit id eſt ex quo ſequitur vt omnia que ſubſunt fato etiam prouidentie ſunt ſubiecta: cui etiam prouidentie ipſum fatum ſubiacet, ſed non econuerſo, quia quedam que locata ſunt ſub prouidentia ſuperant ſeriem fati ſcilicet ea que immediate per deum amminiſtrantur ſicut creatio rerum et glorificatio creaturarum rationaliuʒ, ea vero que ſunt propinqua prime diuinitati imobilia hec excedunt ordinem fatalis mutabilitatis. Notandum ꝙ quia fatum dependet a prouidentia ſicut effectus a ſua cauſa: neceſſe eſt illa que dependent a fato etiā a ꝓuidentia dependere: non aūt econuerſo qꝛ effectus nō adequatur ſue cauſe. Prouidentia aūt ad diuinū intellectū ſpectat, fatū vero ad ea que in creaturis gerūtur.

fatū exercetur ſeu anima ſeu tota inſeruiente natura: ſeu celeſtibꝰ ſiderū motibus ſeu angelica virtute ſeu demonuʒ varia ſolertia. ſeu aliquibus horū: ſeu omnibus fatalis ſeries texitur: illud certe manifeſtū eſt immobileʒ ſimplicēqʒ gerendarum formam rerum eſſe prouidentiam. fatuʒ vero eorum que diuina ſimplicitas gerenda eſſe diſpoſuit mobilem nexum atqʒ ordinem temporalē. Quo fit vt omnia que fato ſubſunt ꝓuidētie quoqʒ ſubiecta ſint: cui etiā ipſum ſubiacet fatum. Quedam vero q̄ ſub prouidentia locata ſunt fati ſerieʒ ſuperent. Ea vero ſunt que prime propinqua diuinitati ſtabiliter fixa fatalis ordine mobilitatis excedunt.

Nam vt orbiũ circa eundem cardinez ſeſe vertẽtiũ qui eſt intimus ad ſimplicitatẽ medietatis accedit. Ceterorũq; extra locatorũ veluti cardo q̇daz circa quẽ verſentur exiſtit. extim⁹ vero maiore ambitu rotatus quãto a pũcti media idiuiduitate diſcedit tãto ãplioribꝰ ſpaciis explicatur Si qd vo illi ſe medio ↄnectat et ſociet ⁊ i ſimplicitatẽ cogitur diffũditq; ac diffluere ceſſat. Simili ratione quod lõgius a prima mente diſcedit maioribus fati nexibꝰ implicatur. Ac tãto aliquid fato liberum eſt quanto illum rerum cardinez vicinus petit. Quod ſi ſupne mẽtis heſerit firmitati motu carẽs fati quoq; ſupergreditur neceſſitatez. Igitur vti eſt ad intellectuz ratiocinatio ad id quod eſt id

Nam vt orbium. hic declarat illam concluſionem per exemplum dicens quo modo quedam ſubiacent fato magis. quedam minus. et quedam totaliter excedũt fatum. Secundo ex dictis concludit habitudinem fati ad prouidentiã per quedam ſimilia. ibi. Igitur vti eſt. dicit primo. nam ſicut orbium id eſt circulorum vertentiũ id eſt mouẽtium ſe circa eundem cardinem id eſt axem ille qui eſt vicinior. id eſt proximior axi accedit ad ſimplicitatem mediocritatis id eſt axis vel centri quia tardiori motu mouetur. et ideo magis accedit ad imobilitatem axis et iſte circulus reſpectu exterioris habet ſe ad modum centri circa quod exterior verſatur. vnde ſubdit quod ẽ veluti quidam cardo. id eſt centrum ceterorum orbium extra locatoruz circa quem verſantur. Sicut mediolus in rota adheret axi et eſt ſicut cardo quidam circa quẽ voluuntur canti et radij Extimus vero id eſt vltimus orbis exterior rotatus. id eſt motus maiore ambitu tanto explicatur amplioribus ſpacijs quãto diſcedit a media indiuiduitate puncti. id eſt centri. Si quid vero illi medio ſe cõnectat illud colligitur in ſimplicicitatez id eſt imobilitatem axis et ceſſat diffundi et diffluere per magnum ſpacium. Similiter illud quod longius a prima mente diſcedit ſicut creature corruptibiles maioribus nexibꝰ fati iplicãt et tãto magis aliqd eſt liberũ a fato quãto vicini⁹ petit. i. accedit illũ cardinẽ rerũ. ſ. deum. quod ſi firmitati ſuperne mentis adheſerit ſupergreditur neceſſitatem fati.

Notandum quantomagis entia ſunt propinqua primo cauſato minus ſunt mutabilia. et quanto remotiora tantomagis mutabilia. quod declarat phia exemplo diuerſorum circulorum ab eodem centro ductorum in quibus circulus remotior a centro eſt maior et velocius mouetur quia maius ſpacium pertranſit in equali tempore. Qui autem eſt vicinior centro minor eſt et tardius mouetur minus ſpacium pertranſeundo. circuli vero medij medio modo ſe habent. et eſt optima cõparatio centri circuli ad creatorez. ſicut eniz centrũ eſt indiuiſibile et ab ipſo poſſent plures circuli procedere Ita creator vn⁹ et indiuiſibilis exiſtens infinita creat et gubernat

Proſa .vi:

quod gignitur ad eternitatẽ tẽpus. ad pũctũ mediũ circulus ita eſt fati ſeries mobilis ad prouidentie ſtabilem ſimplicitatem. Ea ſeries celum ac ſydera mouet. elementa in ſeinuicẽ temperat et alterna cõmutatõe trãſformat Ead naſcentia occidẽtiaqꝫ omnia ꝑ ſimiles fetuũ ſeminũqꝫ renouat ꝓgreſſuſ. Hec actus etiã fortunaſqꝫ hoim idiſſolubili cauſaꝝ cõnexione conſtringit. que cum ab immobilibus ꝓuidẽtie proficiſcãt exordiis ipaſ quoqꝫ imutabileſ neceſſe eſt eſſe. Ita eniꝫ res optime regũtur ſi manẽs in diuina mẽte ſimplicitas indeclinabilem cauſarum ordinem promat Hic vo ordo res mutabiles ⁊ alioquin

Igitur vti eſt. Hic. P. cõcludit habitudineꝫ fati ad prouidentiã diuinã per quedaꝫ ſimilia et dicit ſeries fati ita eſt. i. ita ſe habet ad ſtabilitateꝫ ſimplicem diuine prouidentie ſicut ratiocinatio ſe habet ad intellectũ. Vbi ſciendum ꝙ illud qđ intellect⁹ ſimplici veritate intelligit ratiocinatio per modum diſcurſus et ſucceſſiue apprehẽdit. etiam fatum ſe habet ad prouidẽtiã ſicut illud quod gignitur habet ſe ad illud quod eſt. Vbi ſciẽdum ꝙ illud quod gignitur eſt in quadã fluxibilitate et motu. quod vero actu eſt genitũ eſt in quadaꝫ permanẽtia. etiam habꝫ ſe fatum ad prouidentiã ſicut tempus ad eternitatem. Vbi ſciendum ꝙ in tempore eſt ſucceſſio partium temporis pñtis preteriti et futuri Eternitas autem eſt ſine ſucceſſione tota ſimul exiſtens. Item fatum habꝫ ſe ad prouidentiaꝫ ſicut circulus ad medium pũctum. Vbi ſciendum ꝙ circulus diſtenditur et per ꝑtes diuiditur mobilis exiſtens. punctũ autẽ eſt immobile et indiuiſibile quia ex primo euclidis. Punctum eſt cui⁹ pars non eſt. Ea ſeries celum ac ſidera. Hic Philoſophia oſtendit que ſint illa q̃ fato diſponuntur. Secundo concludit ꝙ illa que intellectui confuſa videntur: in diuina gubernatione ſunt rationabiliter ordinata. ibi. Quo fit. Primo dicit. ea ſeries fati de qua dictum eſt mouet celũ et ſidera. temperat elementa in ſeinuicem ne totaliter ſe corrumpant et tranſformat ipſa alterna commutatione ita ꝙ ex aqua fiat aer et econuerſo. et eadem ſeries fati renouat omnia naſcentia et occidentia id eſt mouentia per ſimiles ꝓgreſſus fetuũ quo ad aialia: et ſeminuꝫ quo ad vegetabilia et fatũ etiã cõſtringit indiſſolubili connexione cauſaruꝫ actus id eſt operationes et fortunas hominum que omnes res cum proficiſcantur. i. procedant ab exordijs diuine prouidentie neceſſe eſt eas eſſe immutabiles. Ita enim res optime gerunt̃ id eſt reguntur ſi ſimplicitas manens in diuina mente promat id eſt explicet indeclinabilem. i. immutabilẽ ordineꝫ cauſarũ. Hic aũt ordo diuine prouidẽtie coherceat ꝓpria incõmutabilitate res mutabiles et alioquin temere id eſt caſualiter fluituras. Notandum ꝙ fatum conſideratur dupliciter. Vno modo vt eſt in cauſis ſecundis quarũ ordo et diſpoſitio dicit̃ fatũ: et ſic fatum eſt mobile et res fato ſubiacentes ſunt mobiles. Alio modo conſideratur fatũ ſecũdũ ꝙ dependet a prouiden

tenere fluituras ꝓpria icōmutabilitate coherceat. Quo fit vt tametſi vobis hūc ordinē mime cōſiderare valentibꝰ cōfuſa oia perturbataqȝ videāť: nihilo minꝰ tamē ſuus modꝰ ad bonū dirigēs cūcta diſponit. Nihil ē eni quod mali cauſa nec ab ipſis quidē improbis fiat quos vt vberrime demōſtratū ē bonuȝ querētes prauus error euertit. nedum ordo de ſūmi boni cardine proficiſcens a ſuo quēquaȝ deflectat exordio. Que vero inquies poteſt vlla iniquior eſſe confuſio q̄ȝ vt bonis tum aduerſa tū proſpera: malis etiaȝ tum optata tum odioſa cōtingāt. Nū igiť ea mētis itegritate hoies degūt vt quos ꝓbos iꝓboſue cēſuerit eos quoqȝ vti exiſtimāt eſſe neceſſe ſit. Atqui in hoc hominuȝ iudicia depugnāt vt quos alii premio

cia diuina q̄ oio imobilis eſt. et ſic fatum ſortiť imobilitatē. et ſic etiā res fatales vt ſic ſecundum ſubſtantiam ſunt immobiles. Notandum ꝙ ſi aliquid poſſit declinare ab ordine prouidentie tunc prouidētia diuina deficeret a ſuo effectu et hoc redundaret in impotētiam regentis. Et ſi dicis ſi omnia ſubiacent prouidētie diuine ergo omnia eueniunt ex neceſſitate. Dicendū ꝙ non qꝛ deus ꝓuidet res ſicut ſunt future. quedā prouidet neceſſario euenire. et q̄dam contingenter. et de hoc videbitur magis in quinto huius. Quo fit hic philoſophia oſtēdit ꝙ ea que apparent in rebus cōfuſa in diuina gubernatione ſunt ordinata dicens. Quo fit id ē ex hoc diuina prouidentia ineuitabilem ordineȝ rebus conſtituit. ſequiť vt et ſi nobis minime volētibus conſiderare hūc ordinem rerū videantur nobis omnia confuſa et perturbata. nihilominus tamen modus ſuus id ē ordo proprius diuine prouidētie diſponit cuncta dirigens ea ad bonum. nihil eniȝ eſt quod cauſa mali nec etiam ab ipſis improbis quos bonum querentes prauus error euertit vt prius demonſtratum eſt. nedum id eſt multominus ordo fatalis proficiſcens de cardine ſummi boni id eſt ab ipſo deo deflectitur a ſuo exordio id eſt a deo qui eſt finis et principium omnium.

Notandum ꝙ dicit malos nihil facere cauſa mali: cuius oppoſitum patet. multi enim mali ſeipſos interimunt. dicendum ꝙ nullus operatur reſpiciens ad malum quia omnia bonum appetunt. Si autem quis malum operatur hoc contingit ſub fantaſia boni. Nam aliquis in magna anxietate exiſtens eſtimat eſſe bonum fugere anxietatem et nihil aliud ipſe conſiderans ſequitur hanc eſtimationem ſeipſum interficiens. et talis priuans ſe bono ducitur fantaſia boni. quia pro tunc putat bonum eſſe effugere anxietatem priuatione vite. Que vero inquies poteſt vlla iniquior eſſe cōfuſio. Hic phia ſoluit queſtionem quare bona malis et mala bonis contingant. Et primo hoc oſtendit in generali. ſecūdo magis in ſpeciali. ibi. Sed ſit aliquis. Primo aſſignat cauſam predicti accidentis ex defectuoſo iudicio hominū ſecundo ex contrario iudicio dei et hominum. ibi. Nam vt pauca. Primo facit qd

dictum eſt. Secundo declarat ſe per ſimile. ibi. Non enim diſſimile. Primo dicit O Boeti tu inquies que poteſt eſſe vlla iniquior cōfuſio q̄ȝ vt bonis aliquando ꝓſpera aliquando aduerſa eueniant. cum ſemper bonis deberent proſpera euenire ⁊ malis per contrarium aliquando contingant optata aliquā̄do odioſa: cum ſemper malis deberēt odioſa euenire. dicit phīa. Nunquid homines degūt id eſt viuūt ca

alii ſupplicio dignos arbitrātur. Sed concedam⁹ vt aliquis poſſit bonos maloſue diſcernere. Nū igitur poterit itueri illam intimā tēperiē velut in corporibus dici ſolet animorum. Non enim diſſimile eſt miraculum neſciēti cur ſanis corporibus his quidem dulcia: illis vero amara cōueniāt. Cur egri etiam quidam leuibus: quidaȝ vero acribus adiuuantur. At hoc medic⁹ qui ſanitatis ipſius atqȝ egritudinis modū temperamētūqȝ dignoſcit minime miratᷣ Quid vero animorū aliud ſalus videtur eſſe q̄ȝ probitas. Quid egritudo q̄ȝ vicia. quis enim alius vl' ſeruator bonoꝝ vel malorū depulſor q̄ȝ rector

integritate. i. integro iudicio mentis vt neceſſe ſit eos eſſe ꝓbos vel improbos quos ipſi cenſuerint. i. iudicant eſſe tales. Atqui pro certo in hoc depugnāt id eſt cōtrariantur iudicio hominum vt quos alij p̄mio alij arbitrantur dignos ſupplicio. ſed concedamus vt aliquis poſſit diſcernere bonos et malos. nunquid ipſe poterit intueri illam intimam temperiem id eſt interiorem cōditiōem et qualitatem animorum veluti ſolet dici in corporibus q. d. Ego loquor de animis ſecundum ꝙ homines conſueuerunt loqui de corporibus. Notandum ꝙ ꝓpter defectuoſum iudicium hominum contingit ꝙ iudicant eos eſſe bonos qui mali ſunt et econuerſo. ſi ergo iudicant malos eſſe bonos et ſi illis eueniant mala putant bonis euenire mala. et ſi bonis quos iudicant malos eueniant bona putant malis euenire bona. Et ideo etiam ſepe putant bonos deprimi cum mali deprimuntur iudicantes malos eſſe bonos. et putant malos extolli cum boni extollūtur: q̄r iudicāt bonos eē malos. Non enim diſſimile eſt miraculum. hic phīa declarat ſe per ſimile dicens. Iſtud miraculum non eſt diſſimile immo valde ſimile ad propoſitum neſcienti alicui cur ſanis corporibus his conueniant dulcia: his amara. etiam neſcienti alicui cur quidā egri adiuuātur leuib⁹ quidam acerbis licet hoc videatur mirū neſcienti tamen medicus de hoc nō miratur qui cognoſcit modum et tēperamentum ſanitatis et egritudinis. ſicut ſimiliter licet homo ignoret quid conueniat bonis et malis tamen deus qui eſt ſcrutator cordium iſta cognoſcit videns ꝙ bonis aliquando conueniūt aduerſa: malis quandoqȝ proſpera. ideo ſic eis diſtribuit. ⁊ hoc eſt quod ſubdit applicando ſimilitudinem ad animum dicens. Quid enim aliud iudicatur eſſe ſalus animorum q̄ȝ probitas. Quid aliud eſt egritudo animorum q̄ȝ vicium et quis alius conſeruator eſt bonorum et depulſor malorū q̄ȝ deus rector et me-

dicator mentiū. Qui cum reſpicit ex alta ſpecula prouidētie ipſe cognoſcit quid vni cuiq̄ʒ conueniat et quod agnouit conuenire hoc accomodat. hinc id eſt ex hoc qd dictum eſt fit inſigne miraculū ordinis fatalis id eſt fit illud quod admirantur homies in ordine fatali cum a deo illud geritur. i. fit qd ignorantes ſtupeant id eſt ad mirantur. Notandum q̄ eſt bona comparatio ſanitatis et egritudinis corporalis ad medicum et probitatis et vicij animorū ad deum. ſicut enim medicus cognoſcens cauſas ſanitatē et egritudis ſcit quid cōueniat ſano et egro alijs ignorantib⁹ et mirantibus. Sic deus cognoſcens qualitatem animorum ſcit quid bonis conueniat: et quid malis et vnicuiq̄ʒ ſibi cō ueniens tribuit quādoq̄ʒ malis proſpera bonis aduerſa de quo ſtupent ignorantes. Notandū q̄ ſpecula dicitur locus altus aptus ad circun ſpiciendum. et quia de⁹ per prouidentiam oīa circunſpicit ideo ſimilitudinarie ipſa prouidentia dicitur ſpecula. Notandū q̄ quia homines

ac medicator mentiū deus: Qui cū ex alta prouidentie ſpecula reſpexerit qd vnicuiq̄ʒ cōueniat agnoſcit et quod cō uenire nouit accomodat Hinc iā fit illud fatalis ordinis inſigne miraculū cū a ſciente gerit̄ quod ſtupeant ignorantes. Naʒ vt pauca que valet rō humana de diuina profūditate accipere perſtringam. de hoc quem tu iuſtiſſimū et equi ſeruātiſſimuʒ putas: omnia ſciēti prouidētie diuerſuʒ videtur et victricē quidem cauſam diis: Victam vero Cathoni placuiſſe familiaris nr̄ Lucanus āmonuit. Hic igitur quicquid citra ſpem videas geri rebus quidem rectus ordo ē: opinioni vero tue peruerſa

ignorant qui ſunt boni vel mali: ignorant etiam quid vnicuiq̄ʒ cōueniat. ideo aliqua creduntur conuenire bonis que ſcdm iudiciuʒ dei eis non conueniunt. ⁊ ideo homines mirantur quare deus eis non attribuat que videntur eis attribuenda. Ideo dicit philoſophia ex dictis cōtingit hoc miraculū q̄ ignorātes ſtupent que fiunt a deo ſciente. Nam vt pauca. Hic philoſophia oſtendit q̄ bonis mala et malis bona contingunt ex contrario iudicio dei et hominum dicens. Ut ego pauca perſtringam que humana ratio valet accipere de diuina profunditate illud ſupple declarabo. O Boeti de hoc ſupple homine quem tu putas eſſe iuſtiſſimum et ſeruātiſſimum equi id eſt equitatis diuerſum videtur id eſt aliter videtur prouidentie ſcienti omnia id eſt deo. quod confirmat auctoritate Lucani qui deſcribens bellum inter Pompeium et Julium ceſarem cum quereretur ab eo cuius cauſa eſſet iuſtior dixit. victrix cauſa dijs placuit ſed victa Cathoni. vnde dicit victricem cauſam ſcilicet Julij ceſaris placuiſſe dijs. victam vero cauſam ſcilicet Pōpeij placuiſſe Cathoni āmonuit Lucan⁹ nr̄ familiaris. ex q̄ cōcludit ea q̄ ꝯtra ſpeʒ hoīm venit ee cōfuſionē in opiniōe hoīm nō tn̄ in re dicēs. qcqd igit̄ videas geri. i. fieri vel euenire ꝯtra ſpem hoīs cauſam ignorātis. i. in rebus eſt rect⁹ ordo ſe

opinioni tue eſt peruerſa confuſio. Notandum ꝙ Catho vticenſus pꝛopter ſuam ſapientiam et virtutem maxime fuerat auctoꝛitatis in populo. Cum autem Julius pugnaret contra Ponpeium Catho iudicauit Pompeiuꝫ eſſe iuſtum attribuens ſibi cauſam victricem. Alij autem iudicabant iulium eſſe iuſtū attribuentes ſibi cauſam victricem. ex quo patet ꝙ de eodem contrario modo iudicabāt dij et homines

confuſio. Sed ſit aliquis ita bene moꝛigeratus vt de eo diuinū iudiciū pariter humanumqꝫ ꝯſentiat: ſcd ē animi viribus infirm⁹: cui ſi quid eueniat aduerſi deſinet colere foꝛſitan innocētiam per quam non potuit retinere foꝛtunam. Parcit itaqꝫ ſapiens diſpēſatio ei quē deterioꝛē facere poſſit aduerſitas. Ne cui non conuenit laboꝛare patiatur. Eſt alius cunctis virtutibus abſolutus ſanctuſqꝫ ac deo pꝛoximus. hunc cōtingi quib⁹libꝫ aduerſis nephas ꝓui

ſapientes qui Cathonē ſequebantur. Sed ſi aliquis. Hic Philoſophia aſſignat cauſas ſpeciales quare bonis et malis indifferenter eueniūt nūc pꝛoſpera nūc aduerſa. Secūdo excuſat ſe de amplioꝛi pertractatione huiuſmodi cauſarū. ſecūda ibi. Neqꝫ enim phas pꝛimo declarat intentuꝫ ſuum de bonis. ſecundo de malis. ibi. Nam id quoqꝫ. Pꝛimo aſſignat cauſaꝫ quare aliquibus bonis non eueniunt mala. ſecūdo quare aliquādo contingunt eis mala ibi. Alijs mixta. Pꝛimo oſtendit quare bonis non cōtingant mala. ſecundo quare contingant eis qn̄qꝫ bona. ibi. ſit autem. Pꝛimo aſſignat duas cauſas quare bonis nō eueniant mala. ſcda ibi eſt alius. Pꝛima cā eſt infirmitas animi alicui⁹ boni cui ſi adueniret aduerſitas ipſe deterioꝛaretur. vn̄. d. in littera. ꝫ ſit. i. ponam⁹ ꝙ aliquis ſit ita bene moꝛigeratus ꝙ diuinū et humanū iudiciū cōſentiāt de eo foꝛſan ipſe eſt infirm⁹ virib⁹ animi nō potens reſiſtere aduerſitatibus Cui ſi adueniat qd. i. aliqd aduerſi foꝛſitan deſineret colere innocētiā. i. exercere virtutē per quam nō potuit retinere foꝛtunā: qꝛ iputabit ſue innocētie ꝙ ꝓſperitas ſua receſſit queādmodū legitur de Job cui vxoꝛ ſua ipꝛoperabat dicēs. Adhuc ꝑmanens in ſimplicitate tua benedic deo et moꝛere: ꝑcit itaqꝫ illi ſapiēs diſpenſatio id ē ꝓuidentia dei quē aduerſitas poſſit facere deterioꝛeꝫ nec patiť eum laboꝛare aduerſitate cui nō cōueniat Notandū ꝙ quidam boni ſunt ita imbecilles animi ꝙ ex modica temptatione aduerſitatis mutarentur. quod videns deus parcit ipſis ne eos aduerſitate deiciat. Unde apoſtolus. Fidelis deus qui non patitur vos temptari vltra id quod poteſtis. Eſt alius cunctis virtutibus abſolutus. Hic aſſignat aliam cauſam quare quibuſdā bonis nō adueniāt mala dicens. Eſt alius homo abſolutus. i. perfectus cunctis virtutibus et ſanctus et pꝛoximus deo hunc hominem contingi id eſt tangi aliquibus aduerſis pꝛouidentia diuina iudicat nephas adeo id eſt intantum vt nec ſinat ipſum agitari moꝛbis coꝛpoꝛeis. quod cōfirmat auctoꝛitate cuiuſdam philoſophi dicens. nam vt ait quidam phūs excellentioꝛ me cuius auctoꝛitatem ponit in

dentia iudicat. adeo vt nec corporeis quidem morbis agitari ſinat. Nam vt quidam me quoq; excellentior ait.

Vir autem ſacerdotalis verus nõ laborat ſancti viri corpora aũt ſua edificauerunt virtutes. Sit autem ſepe vti bonis ſumma rerum gerẽda deferatur vt exuberans retundatur improbitas Aliis mixta quedam pro animorũ qualitate diſtribuit. Quoſdam remordet ne longa felicitate luxurient. Alios duris agitari: vt virtutes animi paciẽtie vſu atq; exercitatiõe cõfirment. Alii plus equo metuũt qđ ferre poſſũt. Alii plus equo deſpiciũt quod ferre nõ poſſunt. Hos in experimẽtum ſuis triſtibus ducit. Nonnulli venerendũ ſeculi nomẽ glorioſe precio mortis emerunt.

greco que tantum ſonat in latino Corpus viri ſacri edificauerunt virtutes ſupple preſeruãdo ipſum ab aduerſis. Nota q᷑ ſcḋa cauſa quare aliquibus non aduenit aduerſa eſt excellens ſanctitas ipſorum. ſicut enim deus excellenter malos non tãtum punit in futuro ſed etiam in preſenti: ſic aliquos excellenter bonos non tantũ premit in futuro. ſed in preſenti ab aduerſitate cuſtodit. Notandum quare philoſophia dicat quidam excellentior me dicit cum nullus ſit excellentior philoſophia. dicendum q᷑ litera ſic deb; exponi. Nã quidam phũs excellentior aliis philoſophis me id eſt pro me philoſophiã dicit. Fit autem ſepe. hic oſtendit quare bonis ſepe cõtingãt bona dicẽs. Fit autem id eſt re contingit ſepe vt ſumma rerũ gerenda .i. principatus gerendi res deferatur .i. concedatur probis non tantum propter vtilitatẽ bonorum hominum ſ; vt improbitas exuberãs id eſt abundans malorum retundatur id eſt compeſcatur vel reprimatur. Tunc aſſignat cauſam quare bonis quandoq; contingant mala dicens. Aliis id eſt bonis deus diſtribuit quedam mixta id eſt nunc bona nũc mala pro qualitate animorũ quoſdã enim bonos de⁹ remordet aduerſitatibus vt luxurient id eſt ſuperbiant longa felicitate id eſt proſperitate. Alios bonos patitur agitari id eſt vexari duris id eſt aduerſitatibus vt virtutes animi ipſorum cõfirmet vſu et exercitatiõe patientie vt patet in Job. Alii plus eq̃ metuũt quod bñ ferre poſſunt. ſicut Thomas formidauit ingreſſum indie dicens. Domine mitte me quo vis preterq̃ ad indos. Alii plus equo deſpiciunt quod ferre non poſſunt quia quaſi preſumendo deſpiciunt temptationes quas tamen ferre non poſſunt vt ſanctus petrus qui dixit. Et ſi oportuerit me mori tecum non te negabo. qui ad temptationem et accuſationem ancille chriſtũ negauit. hos vtroſq; ducit id eſt temptat triſtibus id eſt aduerſitatibus in experimentum ſui id eſt in recognitionem ſui vt ſciant quid poſſint et quid non poſſint

Quidã ſuppliciis iexpugnabiles exẽplum ceteris pertulerunt inuictã maliſ eſſe virtutẽ. Que q̃ recte atq̃ diſpoſite ⁊ ex eoꝝ bono quibꝰ accedere videntur fiant: nulla dubitatio eſt. Nam illð quoq̃ qð improbis nũc triſtia nũc optata ꝓueniunt ex eiſdẽ ducitur cauſis. Ac de triſtibus quidẽ nẽo mirat̃ ꝙ eoſ malo meritos omnes exiſtimãt quoꝝ quidem ſupplicia. tum ceteros a ſceleribus deterrent. tum ipſos quibꝰ inuehũtur emendant. Leta vero magnũ bõis argumentum loquunt̃: quid de huiuſmodi felicitate debeant iudicare quã famulari ſepe improbis cernuut.

⁊ nonnulli id eſt aliqui emerunt precio mortis venerandum nomen ſeculi ſicut martyres. quidam inexpugnabiles ſuppliciis pertulerunt ceteris exemplum virtutem eſſe inuictam a malis. que omnia q̃ recte ⁊ diſpoſite fiant ex eorum bono quibus accedere videntur nulla eſt dubitatio. Notandum ꝙ quidam plus timent q̃ timere deberent aliquam aduerſitatem. de quibus dicitur in pſalmo. Trepidauerunt timore vbi non erat timor. talibus deus immittit aduerſitates quibus reſiſtunt: vt cognoſcant ſe gratia dei poſſe reſiſtere ei qð timebant. Alii autem preſumentes de propriis viribus deſpiciunt temptationes quaſi potentes reſiſtere eis. illis deus temptationem immittit ⁊ permittit eos ſuccumbere vt cognoſcant q̃ fragilis ſit humana natura ſine diuina gratia. Nam illud quoq̃. Hic aſſignat cauſas q̃re malis quandoq̃ bona quandoq̃ mala contingant. ⁊ primo oſtendit q̃re malis contingant mala. ſecundo quare bona: ibi. Leta vero. primo dicit. Ex eiſdem cauſis dicitur id eſt probatur ꝙ improbis nunc proueniũt triſtia nũc optata. ſed de triſtibus que malis eueniunt nemo miratur. quia omnes exiſtimant eos ſcilicet malos eſſe meritos id eſt dignos malo quorũ malorũ ſupplicia ceteros deterrent id eſt terrore retrahunt a ſceleribus ⁊ ipſos malos emẽdant quibus inuehuntur ſupplicia. Notandum ꝙ philoſophia innuit tres cauſas quare malis eueniunt mala. Prima eſt quia omnes homines eſtimant eos dignos malo. Secunda quia per ſupplicia malorum alii a malo retrahuntur. Tertia cauſa ẽ quia mali ſuppliciis emendantur. Leta vero magnum bonis argumentum loquuntur. Hic aſſignat cauſas quare malis bona eueniant. Secundo ſoluit tacitam obiectionem: ibi. Nam vt probis. primo dicit. Leta vero id eſt proſpera que malis eueniunt. loquuntur id eſt iudicant bonis magnum argumentum quid iudicare debent de huiuſmodi felicitate quam ſepe cernunt famulari improbis. habent enim probi ex hoc certiſſimum argumentum ꝙ illa non eſt vera felicitas que malis aduenit ſed falſa deceptio. Tunc aſſignat primam cauſam quare deus malis concedit bona ⁊ proſpera qui quidem mali per proſpera preſeruantur a peioribus ſceleribus ne fiant fures vel raptores. ⁊ dicit. In qua re ꝙ malis eueniãt proſpera illud credo diſpenſari. id eſt diſpenſatione ordinari: ꝙ forſitan natura alicuius mali eſt tam preceps ad maluꝫ

⁊ importuna vt inopia rei familiaris id eſt paupertas poſſit eum exacerbare id eſt prouocare ad ſcelera.ſ. ad furtum vel ad rapinam cuius morbo diuina prouidentia medeatur remedio collate pecunie. tūc aſſignat ſecūdam cauſam talem ꝙ ideo malis eueniunt proſpera vt proſperitate emendent vitam quam timentes ne propter maliciam amittant proſperitatē. vnde dicit. Hic.i. aliquis malus ſpectans.i. cōſiderans conſciam ſuā fedatā probris id eſt maculatā vicijs ⁊ ipſe cōparāſ ſecū fortunā.i. proſperitatē ſuā forſitan pertimeſcit vt cuiꝰ rei ſcilicet proſperitatis iocūdꝰ eſt ei vſus illius fiat triſtis amiſſio: ⁊ dū metuit amittere fortunā derelinquit nequiciaꝫ Tunc ponit tertiam cauſaꝫ dicens alijs malis aduenit proſperitas vt incidant maiorem miſeriam aduerſitatis: quia ſicut dictum fuit ſecundo libro ꝓſa q̄rta. In omni aduerſitate fortune infeliciſſimum genus infortunij ē fuiſſe felicem. vnde dicit in littera ꝙ felicitas indigne aucta. Alia littera habet acta id eſt inducta

In qua re illud etiaꝫ diſpenſari credo ꝙ forſitan alicuius tam preceps atq; importūa natura ē: vt eum in ſcelera potius exacerbare poſſit rei familiaris inopia cuius morbo ꝓuidētia collate pecunie remedio medetur. Hic fedatam ꝓbris conſcientiā ſpectans ⁊ ſecuꝫ fortunam ſuam comparans forſitan pertimeſcit ne cuius ei iocundus vſus eſt ſit triſtis amiſſio. Mutabit igitur mores: ac dū fortunam metuit amittere nequiciam derelinquit. Alios ī cladē meritā ꝑcipitauit indigne acta felicitas. Quibuſdā permiſſū puniendi ius vt exercitium bonis ⁊ malis eſſꝫ cauſa ſupplicij

alios malos precipitat in meritam cladem id eſt miſeriam. et addit ꝙ quibuſdaꝫ malis permiſſum eſt id eſt conceſſum eſt ius puniendi id eſt poteſtas vt ſit bonis cauſa exercitij in virtutibus ⁊ paciencia ⁊ malis ſit cauſa ſupplicij. Nota ꝙ felicitas quoſdam precipitat in cladem aduerſitatis. vnde Samarieñ. Promouet iniuſtos fortuna volubilis vt quos. ſcandere precipites fecit ad yma rotet. Nā grauiore ruit turris tumefacta ruina. ⁊ grauius pulſat alta cypreſſus humum. Et notandum ꝙ boni per aduerſitates in virtutibus ⁊ paciencia exercentur. vnde idem pauper Henricus. Aſpera ferre decet naturam aſpera mentem. ⁊ bene matura plenius vua ſapit per nimios eſtus gelidas trāſitur ad vndas. Sicq; per oppoſitum dulcia querit homo. Nam vt probis atq; improbis. hic ſoluit quandā obiectionem. ſcđo infert quandam concluſionem. ibi. ex quo ſepe. primo dicit. Aliquis diceret dixiſti ꝙ malis ē cōceſſum ius puniendi vt ſint cauſa ſupplicij alijs malis. hoc non videtur veruꝫ: quia malus nō punit malū cū ſint ſimiles. hoc ſoluit phīa di. Sicut probis ⁊ iprobis nullū eſt fedus.i. concordia. q2 ſeper inuicē ꝯtriantur. ita ipſi improbi nequeant inter ſe conuenire. Quid ni.i. q̄re non eēt ita. cū quiq;.i. qlibet mali diſſentiant a ſemetipſis vicijs diſcerpentibus.i. diſtrahentibus conſcientiam ipſoꝝ. ⁊ ſepe mali faciant q̄ cū geſſerint id eſt fecerint decernant id eſt iudicent non fuiſſe gerenda id eſt facienda.

Nã vt probis atqꝫ improbis nullũ fedus eſt ita ipſi inter ſe iprobi nequeunt ɔuẽire. Quid ni cũ a ſemetipſis diſcerpentibus cõſcientiam vicijs quiqꝫ diſſentiãt faciãtqꝫ ſepe q̃ cũ geſſerit nõ fuiſſe gerenda decernant. Ex quo ſepe illa ſumma ꝓuidentia ꝓtulit inſigne miraculum: vt malos mali bonos facerẽt Nam dũ iniqua ſibi a peſſimis quidaꝫ perpeti videntur noxiorũ odio flagrantes ad virtutis frugẽ rediere duꝫ ſe eis diſſimiles ſtudent eſſe quoſ oderant. ſola ẽ eni diuina vis cui mala quoqꝫ bona ſunt. cũ eis cõpetenter vtendo alicuius boni elicit effectũ. Ordo enim quidẽ cuncta cõplectit̃: vt qđ ab aſſignata ordis rõne deceſſerit. hoc licet in alium tamen ordinem relabatur: ne quid in regno prouidentie liceat temeritati. Fortiſſimus in mũdo deus cuncta peregit cum omnia ſecula prouidet ac ꝓſpicit

Notandum ꝙ intantum aliquis eſt bonus inquantũ ſeruat ordinem in vltimum finem qui finis eſt ſũmũ bonum. ⁊ quia illũ fineꝫ in ordinẽ omnes boni ſeruant. ideo omnes boni in eo quod boni ſunt inuicem concordant. mali auteꝫ quia hunc ordinem conſeruãt ⁊ a ſemetipſis diſcordant mutuo ſibi concordare non poſſũt ⁊c. Ex quo ſepe ſũma illa. Hic infert quandã ɔcluſionem dicẽs. Ex quo mali puniũt malos ex hoc diuina prouidẽtia ꝓtulit inſigne miraculuꝫ ſcilice vt mali facerẽt malos bonos. quod đclarat Nam dum quidam mali vidẽtur perpeti iniqua a peſſimis ipſi flagranteſ id eſt ardẽtes odio noxiorũ. i. dãnoꝝ ſuoꝝ ipſi redicre ad frugẽ virtutis id eſt ad vtilitatem dum tales ſtudent ſe eſſe diſſimiles illis malis quos oderant. ⁊ addit ꝙ ſola diuina viſ talis eſt cui mala ſunt bona id eſt cedunt in bonũ ſicut cũ malus facit malum bonum. vnde ſubdit. Cuꝫ deus vtendo cõpetenter malis elicit effectum alicuius boni. Ordo enim fatalis cũcta cõplectitur: vt quod diſceſſerit ab aſſignata ratione ordinis ſcilicet mali relabatur in aliũ ordinẽ ſcilicet boni ne in regno ꝓuidentie dei liceat gđ. i. aliquid temeritati. i. iordinatõi. ⁊ ponit auctoritatẽ in greco que tantum ſonat Fortiſſimus in mundo deus omnia regit. Notandum ꝙ bonum prouenienſ ex malicia improborum non eſt imputandum ipſis improbis. ſed tantum diuine virtuti que nouit ex malis efficere bona: ⁊ licet deus malum dirigat ad bonum ſua intentione ⁊ poteſtate. non tamen homo ideo eſt extra culpam qui illud malum agit mala intentione. Notandum ꝙ alius eſt ordo naturalis. alius ordo a deo prouiſus Ordo naturał eſt vt deum ⁊ proximum diligamus. ordo prouiſus eſt tẽporalis rerũ diſpoſitio que fatũ vocat̃: ⁊ licet ordinẽ naturalem ſepe dimittamꝰ aliqđ plꝰ deo diligendo ⁊ proximũ odiendo: tamen ordinẽ prouiſũ a deo nũq̃ꝫ effugies. q2 nũq̃ꝫ aliter prouenit q̃ꝫ deus prouidet. ⁊ ſi aliqđ recedit ab ordine naturali relabit̃ in aliũ.

Neqȝ eni phas eſt hoi cunctas diuine opere machinas vel ingenio cōprehendere vel explicare ſermone: hoc tantū ꝑſpexiſſe ſufficiat qd̄ naturarum oium proditor deus idem ad bonum dirigēs cuncta diſponat. dūqȝ ea que protulit in ſui ſimilitudine retinere feſtiat. Malum omne de reipublice ſue terminis ꝑ fatalis ſeriem neceſſitatis elimiet: quo fit vt que in terris habūdare credūtur ſi diſponentem prouidentiā ſpectes nihil vſq̄ȝ mali eſſe ꝑpendas. Sȝ video iam dudū te ⁊ pondere queſtionis oneratum ⁊ rationis prolixitate fatigatum aliquam carminis expectare dulcedinē Accipe igitur hauſtuȝ quo refectus firmior in vlteriora contendas.

Metrum ſextum quarti libri.

vt ſi aliqd eſt malū quo ad miſericordiā ipſum eſt bonū in comparatione ad iuſticiam: ita q in regno diuine prouidentie nihil relinquitur temeritati id eſt inordinationi. Neqȝ enim phas eſt hoi. hic philoſophia excuſat ſe de ampliori indagatione cauſaꝝ dicens. Neqȝ eni ē phas hoi ingenio cōprehendere vel ſermone explicare cūctas machinas id eſt cauſas vel diſpoſitiones diuini operis. hoc tantum ſufficiat perſpexiſſe q deuſ proditor id eſt productor omnium naturarū diſponit cūcta dirigens ad bonuȝ Et dū ea q̄ produxit feſtinat retinere in ſimilitudinem ſui id eſt in bono ipſe eliminat id eſt excludit per ſeriem id eſt per ordinē fatalis neceſſitatis omne malū de terminis ſue publice rei id eſt mundi quo fit vt mala credūtur habūdare in terris ſi ſpectes prouidentiam diſponentē nihil perpendas vſq̄ eſſe mali. Tūc inuitat Boe. ad conſolationem metricam dicens. video te eſſe oneratuȝ pondere queſtionis que difficilis eſt et fatigatum prolixitate orationis expectare aliquam dulcedinem carminis. igitur accipe hauſtum dulcedinis metrice quo refectus id eſt recreatus firmior contendas i vlteriora. Nota q dicit malum nuſq̄ eſſe in cōparatione ad diuinā ꝓuidentiā. quia malum non eſt aliq̄ natura nec aliq̄ res. ois enim natura ⁊ res appetit ſuam ꝑfectionem. cū aūt appetibile habeat ratione boni ſi malū eſſet natura ⁊ res appetens ꝑfectionē malū eſſet bonum. Notandū q nullū eſt malū ſimpliciter ⁊ totaliter in mūdo quin in cōpatione ad diuinā prouidentiam habeat rationeȝ boni. vnde expedit multos defectus cōtingere in vniuerſo ne multa bona tollantur. Si enim non corriperetur aer ignis non conſeruaretur: nec vita leonis conſeruaretur niſi occideretur agnus vel aſinus. neqȝ laudaretur iuſticia nec pacientia ſi non eſſet iniquitas. Ex q̄ pȝ q multa in cōparatione ad nos ſunt mala que in comparatione ad diuinaȝ ꝓuidentiam omnia diſponentem ſcd̄m quod melius competūt vniuerſo bona ſunt.

Metrum ſextum quarti libri.

I vis celſi iura tonantis. Iſtud eſt ſextum metrum huius quarti quod ſecundũ quoſdam dicitur adonicum. ſecundum quoſdam archiloicũ ab inuẽtore tetrametrum. dactilicũ a pede pꝛedominãte. In quo metro phia cõmendat diuinã prouidentiã in diſpoſitione rerum. ⁊ primo ex parte rerũ que diuina diſpoſitione regũtur. ſecũdo ex parte dei regẽtis. ibi. Sedet interea. Primo cõmendat diuinã prouidentiaʒ in regimĩe corporum celeſtium. ſecũdo in regimine elementorũ tertio in regimine temporum. quarto in regimine generabilium ⁊ corruptibiliũ. ſecunda ibi. hec cõcordia tẽperat. tertia ibi. his de cauſis. quarta ibi. hec temperies. Primo dicit ſi tu ſolers id eſt ſapiens viſ pura mente cernere iura id eſt regimina quibus mundus regitur celſi tonantis. i. dei aſpice culmina. id eſt altitudines ſummi celi. Illic ſidera ſeruant veterem paceʒ id eſt antiquam cõcordiam quam eis diuina prouidẽtia indidit iuſto federe

I vis celſi iura tonantis Pura
ſolerſ cernere mente Aſpice ſum
mi culmina celi. Illic iuſto federe rerũ
Veterem ſeruant ſidera pacem. Non
ſol rutilo concitus igne Gelidum phe
bes impedit axem. Nec que ſũmo ver
tice mundi Flectit rapidos vrſa me
atus Nunq̃ʒ occiduo lota profundo.
Cetera cernens ſidera mergi Cupit
occeano tingere flãma. Sẽper vicib⁹
tẽporis equis Heſperus ſeras nũciat
vmbras Reuehitqʒ dieʒ lucifer almũ
Sic alternos reficit curſus. Alternus
amor ſic aſtrigeris Bellũ diſcors exu
lat oris. Hec cõcordia temperat equis

quia ſol concit⁹. i. commotus rutilo igne id eſt calore nõ impedit gelidum axem phebes. i. lune nec vrſa que flectit rapidos motus circa polum ſeptentriõalem nunq̃ʒ lota occiduo pfũdo. i. mari occidẽtali cupit tĩgere. i. mergere flammas occeano. i. mari cernẽs cetera ſidera mergi in mare. ⁊ loquit̃ more vulgari. credit enim vulg⁹ ſtellas quãdo occidũt deſcẽdere in mare ⁊ veſper. i. venus ſemp equis vicib⁹ tpis nunciat feras vmbras noctis. ⁊ eadem venus exiſtẽs lucifer reuebit diẽ almũ. i. clarum. Sic eternus amor prouenitẽs ex diuina puidẽtia reficit alternos curſus ſyderũ. ſic i. per talem mutuã ↄcordiam bellum diſcors exulat. i. expellitur ab oris aſtrigeris. i. a regionibus celeſtibus q̃ gerũt aſtra. Notãdum de hac dictione ſolers q̃ ſm Iſido. interpretatur quaſi ſolitus in arte vel vtilis. ⁊ ſic debet ſcribi per duplex l. ſed ſm huguitionem dicit̃ a ſolon qđ ẽ totũ vel multũ ⁊ ars artis quaſi totus vel mult⁹ in arte. ⁊ ſic debet ſcribi per ſimplex l. Notãduʒ q deus magis denoĩatur tonãs a tẽpeſtate tonãdi q̃ʒ ab alia tẽpeſtate. quia maior horror p eã incutitur mẽtib⁹ hoĩum q̃ʒ p aliã. vñ p tẽpeſtatẽ tonãdi hoĩes magis inducunt̃ ad recogitãdã diuinã potẽtiam. Nota q vrſa hñs. vij. ſtellas circa polum ſeptẽtrionalẽ mota nunq̃ʒ occidit ſʒ ſemp nobis apparet. lʒ alie ſtelle nobis oriant̃ ⁊ occidãt. de venere aũt q̃ de nocte ſequit̃ ſolẽ ⁊ de mane lucifer dicta precedit ſolẽ. viſum fuit in libro ſcđo pmo metro

Hecc concordia tempat equis. hic philoſophia commēdat regimen diuine proui-dētie in elementis dicēs. hec concordia proueniēs ex diuina prouidētia tempat ele-mēta equis modis vt humida elemēta pugnātia id eſt cōtraria cedāt ſiccis vicib9. i. viceuerſa: ita ꝙ quandoqꝫ preualeant humida quādoqꝫ ſicca ⁊ ꝙ frigora id eſt elemēta frigida iungant fidem. i. concordiam flammis. i. calidis elementis ne vnum aliud totaliter corrumpat ⁊ hec concordia facit vt pendulus ignis ſurgat in altuꝫ id eſt moueatur ſurſum ⁊ terre graues pondere ſidant id eſt deorſuꝫ reſideant. Tunc commēdat regimē dei circa tempora dicens. hiſdem cauſis id eſt ſimilibus cauſis per diuinam prouidentiam ordinatis annus florifer id eſt in quo abundant flores ſpirat odores ipſo vere id eſt tempore veris repente id eſt incaleſcente. eſtas feruida ſiccat id eſt maturat ce-

Elementa modis vt pugnantia Vi-
cibus cedāt humida ſiccis. Iungāt fi
dem frigora flammis Pendulus ignis
ſurgat in altum Terreqꝫ graues pōde
re ſidant Hiſdem cauſis vere tepenti
Spirat florifer annus odores. Eſtas
cererem feruida ſiccat. Remeat pomis
grauis autumnus. Hiemem defluus ir
rigat ymber. Hec temperies alit ac ꝓ
fert Quicquid vitam ſpirat in orbe.
Eadem rapiens condit ⁊ aufert
Obitu mergens orta ſupremo

rerem id eſt fruges. Autumnus remeat id eſt reuertitur grauis id eſt oneroſus pomis. ymber defluus irrigat hiemem. Tūc cōmendat regimen dei circa generabilia ⁊ corruptibilia dicens. Hec tēperies. i. tēperata diſpoſitio prouidentie diuine alit ⁊ profert quicquid in orbe ſpirat vitā. i. quicquid viuit ⁊ eadem tēperies rapiēs ea que fecit cōdit. i. abſcondit ⁊ aufert ſcilicet ab eſſe mergens orta id eſt producta ſupremo obitu. i. vltima morte. Notandum ſm commentatorem octauo phiſicoruꝫ Primum antiquū nihil facit ſine ſecundo antiquo id eſt celo. ergo prima cauſa generationem ⁊ corruptionē elementoꝝ ⁊ oīum in mundo ⁊ temporum diſtinctionē operatur mediantibus corporibus celeſtibus. Unde in libro de pomo Ariſto. ſcribitur ꝙ creator oīum ſua ſapiētia preparauit ſperas ⁊ in qualibet ſpera ſtellas lucidas ⁊ dedit ipſis virtutem dn̄andi in hoc mūdo. faciendi bonū ⁊ malum. mortem ⁊ vitam. ⁊ incedunt ſtelle ſecundum virtutē ipſis a creatore datam. ſecundum deſiderium ⁊ voluntatem eius in aſcendendo ⁊ deſcendendo nunc de oriente ad occidentē: nunc de occidente ad orientē ſine cōtradictiōe. ⁊ oēs ſtelle ſunt ſicut ſerui domino obediētes. ⁊ curſus ⁊ motus eaꝝ non eſt a ſeipſis nec virtute earum. ſed eſt creator qui facit eas moueri. Sedet interea conditor altus. Hic commendat diuinam prouidentiam. diuinam ex parte regentis dicens. Interea dū res ſic geruntur altus conditor. i. ſummus creator rerum deus ſedet id eſt in ſe imutabiliter manet regens omnia flectit id eſt moderatur habenas reruꝫ id eſt frena exiſtens rex ꝑ ſapientiam gubernationis: dominus per potentiam creationis. fons omnis bonitatis ⁊ origo oīm ⁊ ipſe a nullo lex oīa ligans ⁊ ſapiens arbiter. i. iudex equi. i. eqtatis

omnibus tribuens ſecundum iuſticiaꝫ qui ſcilicet deus omnia regens concitat.i.excitat entia ire.i.procedere ad eſſe motu.i.per motū ⁊ ſiſtit.i.permanere facit ad tp̄s in eſſe retrahens oīa ad non eſſe. ⁊ ipſe firmat p̄ gratiā vaga.i.inſtabilia per naturā Nam niſi deus reuocans rectos ictus id eſt rectum progreſſum qui eſt ab eſſe ad non eſſe cogat id eſt reducat etiam flexos orbes id eſt in quaſdam circulationes ea

Sedet interea conditor altus
Rerūqꝫ regens flectit habenas
Rex ⁊ dn̄s fons ⁊ origo. Lex ⁊ ſapiens
arbiter equi Et que cum motu cōcitat
ire: Siſtit retrahens ac vaga firmat
Nā niſi rectos reuocans ictus. Flexos
iteruꝫ cogat in orbes. Que nunc ſtabi-
lis continet ordo Diſſepta ſuo fonte fa
tiſcant. Hic eſt cūctis continuus amor
Repetūtqꝫ boni fine teneri. Quia nō
aliter durare queūt Niſi ꝯuerſo rurſus
amore Refluant cauſe que dedit eſſe.

que ſtabilis ordo diuine prouidentie continet ipſa diſſepta id eſt ſeparata a ſuo fonte id ē a ſuo principio quod eſt deus fatiſcant id eſt deficiāt ⁊ ad nihilum deueniant. Hic fons eſt communis amor cunctis entibus ⁊ cūcta repetunt id eſt appetunt teneri id eſt conſeruari fine boni id eſt per finem boni: quia res aliter non queunt durare id eſt in eſſe perpetuari niſi conuerſo amore refluant id eſt redeant cauſe id ē ad cauſam primam que dedit eis eſſe per creationē

Proſa ſeptima libri quarti.

Notandum ꝙ entia reguntur a deo per quandam circulationem ſecundum quam quodammodo perpetuatur in eſſe. verbigratia. deus diſpoſuit ſic res vt ex ſemine proueniat herba ⁊ econuerſo ex herba producatur ſemen. ſic in generatione elementorum fit quidam circulus dum ex aere generatur ignis ⁊ iterum ex igne aer. Item in creaturis rōnabilibus que progrediuntur a deo productione nature fit iterum reflexio ad ipſum deum per reductionē gratie: vt ſic nihil permaneat in rebus ens ⁊ perfectum niſi p̄ quādā circulationem. ⁊ hoc innuit phīa in littera. Notandum ꝙ finis ad quē omīa natura ī appetitu tendunt eſt ip̄m ſūmū bonū quod eſt deus. hūc finē ſubſequūtur rationabiles creature per operationem intellectus ⁊ voluntatis. ſed irrationales creature conſequuntur ipſum ſolum per hoc quod ipſum repreſentant per quandam participationē eſſendi: ⁊ ideo eodem appetitu tendit in ſuum vltimum finem ⁊ hoc innuit in littera cum dicit hic eſt cunctis cōmunis amor.

Proſa ſeptima quarti libri.

Iam igitur vides. Iſta eſt ſeptima ⁊ vltima proſa huius quarti in qua Philoſophia deducit quandam concluſionem ex premiſſis. Et primo facit hoc. Secundo ſubiungit quandam exhortationem. Secunda ibi. Quare inquit. Primo ponit concluſionem intentam. Secundo comparat eam ad opinionem vulgi. ſecunda ibi. Sed eam. Primo dicit. Vides ne iam

o Boe. quid conſequatur hec omnia que diximus. dicit Boe. quid inq̃ȝ. ⁊ philoſophia. Omnē fortunā prorſus eſſe bonā. dicit Boeti. Et quid inq̃ȝ id eſt quomodo poteſt hoc fieri. cui philoſophia. Attēde inquit cum omnis fortuna ſiue iocunda ſiue aſpera deferatur cauſa remunerandi vel exercendi bonos vel cauſa puniendi vel corrigendi improbos. patet ꝙ omnis fortuna eſt bona quam vel conſtat eſſe iuſtam ſicut illa que punit malos ⁊ premiat bonos vel cōſtat eſſe vtileȝ ſicut que exercet bonos ⁊ corrigit malos. dicit Boetius nimis id eſt valde vera eſt ratio: ⁊ ſi prouidentiam quaȝ pauloante docuiſti ⁊ fatum conſidereȝ Tunc ſententia eſt nexa id eſt firmata firmis viribus id eſt rationibus.

Notandum ꝙ exquo ſecundum diuinam prouidentiā bonis et malis nunc proſpera nunc aduerſa eueniūt bonis propter remunerationem ꝓſpera ⁊ propter exercitationem in virtutibus aduerſa. patet ꝙ proſpera fortuna remunerans et aduerſa exercitans eſt bona. Item cum proſpera fortuna malos emendet vt viſum eſt prīꝰ ⁊ aduerſa ipſos corrigat ⁊ iuſte puniat. patet etiam ipſam eſſe bonam.

Am ne igit᷑ vides quid hec omnia que dixímꝰ ꝯſequatur. Boe. Quidnaȝ inq̃ȝ. P. Omnē inquit bonam prorſus eſſe fortunā. B. ⁊ quid fieri poteſt. P. Attende īquit cuȝ oīs fortuna vel iocūda vel aſꝑa: tuȝ remunerandi exercendi ve bonos: tum puniendi corrigendiqȝ improbos cau a deferatur oīs bona quā vel iuſtā conſtat eſſe vel vtilem. Bo. Nimis quidem inq̃ȝ vera ratio. Et ſi quā pauloante docuiſti ꝓuidentiam fatū ve conſideremin firmis viribus nexa ſententia. Sed eaȝ ſi placet inter eas quas īopinabiles pauloāte poſuiſti numeremus. P. ⁊ quid inquit. Bo. Quia id hoīm ſermo cōīs vſurpat ⁊ quidem crebro quorūdā malam eſſe fortunam. p. Vis ne igit᷑ īquit

Sed eam ſi placet. Hic comparat hanc cō cluſionem ad opinionem vulgi oſtendens eam vulgo eſſe inopinabilem. ⁊ inquirit quid vulgus ſenciat de qualibet fortuna. ſcd̄o ex opinione vulgi cōcludit quoddaȝ contrarium ipſi vulgo. ibi. Vide igitur. dicit ergo. O philoſophia ſi placeat eā opinionem ꝙ oīs fortuna ſit bona numeremus inter eas opiniones quas pauloante poſuiſti inopinabiles. dicit phīa quid. i. propter quid. Bo. dicit quia communis ſermo hoīum iſtud vſurpat id eſt in vſum capit quorundam fortunam eſſe malam quorundam bonam. ⁊ dicit philoſophia. Vis ne o Boeti accedamus pauliſper ſermonibus vulgi: ne nimium videamur receſſiſſe a communi vſu hoīum. dicit Boeti. vt placet. ⁊ philoſophia. Nonne cenſes bonum quod prodeſt. dicit Boetiꝰ. Ita eſt ⁊ philoſophia fortuna que aut exercet aut corrigit ꝓdeſt. dicit Boe. fateor inq̃ȝ. ⁊ id concludit phīa. omnis fortuna bona eſt que exercet ⁊ corrigit. dicit Boe. quidni id eſt quare non. ⁊ addit phīa. hec fortuna que exercet eſt eoꝝ hoīum qui poſiti in

virtute gerũt bella ⁊ contra aſpera. ſed fortuna que corrigit eſt eorum hominũ qui declinãtes a vicijs arripiũt iter virtutis. dicit Boe. Negare nequeo. querit philoſophia. Quid eſt de fortuna iocũda que tribuitur bonis in premium. Nũquid vulgus decernit id eſt iudicat eam eſſe malam. dicit Boe. nequaq̃ ſed iudicat eã eſſe optimam ſicut eſt. Querit vlterius philoſophia. Quid de reliqua fortuna q̃ punit q̃ cuȝ ſit aſpa ⁊ coherceat malos iuſto ſupplicio: nunquid vulgus putat eaȝ eſſe bonaȝ. dicit Boe. imo iudicat eſſe miſerrimam oĩum que excogitari poſſunt. Notãdum ꝙ omnis fortuna vel eſt ad exercẽdum bonos ⁊ corrigẽdũ malos hoĩes: vel eſt ad remunerãdum bonos ⁊ puniendum malos. fortuna que eſt ad exercendum bonos ⁊ corrigẽdum malos hoĩes vtraqȝ eſt bona etiam ſecundum opinionem vulgi. quod probat phia. Illud quod pdeſt eſt bonum. ſed fortuna que exercet bonos homines pdeſt bõis. ⁊ que corrigit malos pdeſt malis. ergo vtraqȝ eſt bona. Fortuna autem que exercet eſt bonoruȝ qui gerunt bellum contra vicia. fortuna que corrigit eſt malorum qui declinant ad virtutes. fortuna auteȝ que remunerat bonos bona eſt etiam ſcd̃m

paluliſper vulgi ſermonib⁹ accedamus Ne nimiuȝ velut ab humanitatis vſu receſſiſſe videamur. B. Ut placet inq̃ȝ P. Nonne igitur bonũ cenſes eſſe qđ prodeſt. B. Ita eſt inq̃ȝ. Phia. Que vero aut exercet aut corrigit prodeſt. Boe. Fateor inq̃ȝ. P. Bona igit. B. Quidni. Phia. Sed hec eorũ eſt qui vel in virtute poſiti contra aſpa bellũ gerunt. vel a vicijs declinantes virtutis iter arripiunt. Boe. Negare inquã nequeo. P. Quid vero iocunda que in premium tribuitur bonis: nuȝ vulg⁹ malã eſſe decernit. B. Nequaq̃ȝ: verꝫ vti eſt ita quoqȝ eſſe optimam cenſet. Quid reliqua que cum ſit aſpera ⁊ iuſto ſupplicio malos cohercet. Nuȝ bonam populus putat. Boe. immo oĩum que excogitari poſſũt iudicat eẽ miſerrimam. P. Uide igitur ne opinioneȝ populi ſequẽtes qđdã valde iopinabi

vulgares. ſed que punit malos omnium peſſima eſt ſecundum vulgares. ⁊ hãc opinionem vulgi de vtraqȝ fortuna philoſophia tangit in littera. Uide igitur. Hic philoſophia ex pceſſis a vulgo pcludit quoddam inopinabile ⁊ contrarium vulgo ſcȝ malam eſſe fortunam tm̃ maloꝝ. cum tñ opinetur vulgus ⁊ plurimum malam fortunam eueni re bonis. ⁊ dicit vides ne nos ſequẽtes opinionẽ vulgi conferim⁹. i. concluſerimus quoddam valde inopinabile apud vulgum. Quid inq̃ dicit Bo. ex his enim que conceſſa ſunt ſecundum opinionem vulgarem euenit ꝙ eoruȝ que ſũt in perfecta poſſeſſione virtutis vel in profectu vel in adeptione virtutis: omnẽ fortunam eſſe bonã ſiue ſit pſpera ſiue aduerſa. manentibus autem in probitate omnem

fortunam eſſe peſſimam. et dicit boe. hoc verum eſt ſecundum vulgares quis nemo audeat confiteri ſecundum veritatem: quia in rei veritate omnis fortuna bona eſt tam bonorum quam malorum vt probaſti. Notandum quod omnis fortuna vel eſt remunerans vel exercens vel corrigens. fortuna remunerans eſt eorum qui ſunt in poſſeſſione virtutis. fortuna exercens eſt eorum qui ſunt in profectu virtutis. fortuna corrigens eſt eorum qui incipiunt eſſe virtuoſi. Ex quo relinquitur quod eorum qui permanent in malicia ſit fortuna peſſima. et hoc verum eſt ſecundum opiniones vulgares. Nota quod quelibet fortuna poteſt dupliciter conſiderari. vno modo in comparatione ad cauſam vniuerſalem que omnia regit et diſponit ordinando ſingula in finem eis conuenientem. ſic omnis fortuna eſt bona vt probatum eſt. vel poteſt comparari fortuna ad illum cui euenit et ſic ſolum illa dicitur bona que aliquod bonum confert illi cui aduenit: et illa mala que nihil boni confert. Quare inquit. hic philoſophia facit quandam exhortationem. dicens. Ex quo omnis fortuna est bona. ſapiens vir non debet moleſte ferre quotiens ducitur in certamen fortune id est cum fortuna. et non decet fortem virum indignari id est turbari quotiens increpuit id eſt inſonuit bellicus tumultus id eſt ſtrepitus

le conferimus. Boetius Quid inquam Philoſophia. Ex his enim ait que conceſſa ſunt euenit eorum quidem qui vel ſunt in perfectione vel in profectu vel in adeptione virtutis omnem quecunque ſit bonam: in improbitate vero manentibus omnem peſſimam eſſe fortunam. Bo. hoc inquam verum eſt ita tametſi nemo audeat confiteri. Philoſophia. Quare inquit ita vir ſapiens ferre moleſte non debet quotiens in fortune certamen adducitur: vt virum fortem non decet indignari quoties increpuit bellicus tumultus. vtrique enim hic quidem glorie propagande illi vero confirmande ſapientie difficultas ipſa materia eſt. Ex quo etenim virtus vocatur quod ſuis viribus nitens non ſuperetur aduerſis. neque enim vos in prouectu poſiti virtutis diffluere delicijs et emarceſcere voluptate veniſtis prelium cum omni fortuna nimis acre ceſeritis. Nec vos aut triſtis opprimat aut iocunda corrumpat firmis medium viribus occupate.

Nam ipſa difficultas bellandi et reſiſtendi fortune eſt vnicuique viro forti et virtuoſo materia id est cauſa glorie propagande. exercitium enim bellicum eſt cauſa glorie viro forti. Illi vero ſcilicet viro virtuoſo reſiſtentia fortune eſt materia id eſt cauſa confirmande ſapientie id eſt virtutis ex quo id eſt ex qua victoria talis difficultas virtus vocatur. Dicitur enim virtus eo quod ſuis viribus nitens non ſuperetur aduerſis. et ſubdit. Neque enim vos poſiti in profectu id eſt in via virtutis veniſtis in mundum diffluere

delicijs ⁊ emarceſcere voluptate prelium nimis acre cẽſeritis id ẽ iudicabitis fieri
cum omni fortuna ne triſtis fortuna vos opprimat eijciendo in deſperationem: aut
iocũda corrumpat alliciendo ad voluptatem. occupate .i. tenete ergo medium virtu
tis firmis viribus: quia quicquid infra ſubſiſtit a medio virtutis deficiẽdo. aut vltra
progreditur medium virtutis excedẽdo illud habet cõtemptuꝫ felicitatis .i. virtutis
⁊ nõ habet premiuꝫ labo
ris. ⁊ in veſtra manu id ẽ
poteſtate ſitum eſt qualeꝫ
fortunã velitis vobis for
mare ſcilicet bonã vł ma
lam. Omnis eniꝫ fortuna
que videtur aſpera aut ex
ercet bonos ⁊ punit ma
los ⁊ ſic bona eſt. Notandum ꝙ philoſophia
hortatur ſapiẽtem ad ma
gnanimitatem cum dicit.
Sapiens non debet mo
leſte ferre fortunam. Nã
ſecundum Ariſtotelem i
ethicis. Sapiẽs bene ſcit
ferre fortũas: quia habet
ſe ſine vituperio ſicut te
tragonum. Corpus enim
tetragonum quocunqꝫ
proijcitur firmiter ſtat ⁊ magnanimus eſt qui contra diſſormes iſultus fortune vna
nimi mentis conſtantia militat. Notandum ꝙ virtus conſiſtit in medio inter duo
vicia extrema ad quorum vnum impellit proſpera fortuna ad aliud aduerſa: verbi
gratia. Aduerſitas impellit ad deſperationem ⁊ timiditatem. proſperitas auteꝫ ad
preſumptionem ⁊ audaciam inter que conſiſtit medium virtutis cuius exceſſus vel
defectus eſt viciosus: ⁊ hoc innuit philoſophia in littera. Nota ꝙ in poteſtate ho
minis eſt facere fortunam qualem vult ſcilicet bonã vel malam. quod declarat phia
in aduerſa fortuna: quia ſi eam accipimus bono aĩo ꝓ exercitio ⁊ correptione ipſa
eſt bona. Si autem eam tolleramus animo etiã pro pena ipſa mala eſt.

Quicquid aut infra ſubſiſtit aut vltra
ꝓgreditur habet ⁊ ꝯtẽptum felicitatis
Non habet premiũ laboris. In veſtra
eſt eni ſituꝫ manu qualẽ vobis fortunã
Formare malitis. Ois eni q̃ videt a
ſpa niſi aut exerceat aut corrigit punit.

Metrum ſeptimum quarti libri.

Ella biſquinis operatus annis
Vltor atrides frigie ruinis
Fratris amiſſos thalamos piauit.
Ille dum graie dare vela claſſi

Metrũ ſeptimum quarti libri.

Ella biſquinis operatus annis ⁊c. Hic incipit ſeptimum ⁊ vltimum me
trum huius quarti quod dicitur ſaphicum ab inuentore. trocheicum a
pede predominante in quo philoſophia ꝯfirmat ſuã exhortationẽ exẽ
plo viroꝝ fortium qui ſpretis voluptatibus magnos ſubierunt labores ſpe laudis
⁊ glorie. Et pmo ponit plura exẽpla. ſecundo hortatur nos ad imitationem eorum
ibi. Ite nunc fortes. prima ps poſſet diuidi in tot partes quot exẽpla ponit que pa
tebunt. Primum exẽplum eſt tale Paris filius priami regis troianorum in greciã
profectus rapuit helenam vxorem Menelai. ⁊ duxit eam in frigiam regioneꝫ. Me
nelaus autem conqueſtus fratri ſuo Agamenoni hoc factum Menelaus conuo-

catis principibus grecorum transfretauit in frigiam ⁊ obſedit troiam decem annis quam tandem deſtruxit ⁊ maioribus interfectis populum captiuauit. Cum autem Agamenon proficiſceretur verſus troiam quandam inſulam vbi factus eſt ei ventꝰ contrarius. ⁊ requiſiuit vates quid eſſet faciēdū. qui dixerunt ꝙ nō haberet ventū proſperū: niſi placaret dyanam ſacrificando ei ſuam filiam. Cui licet hoc videretur duꝝ ꝓpter pietatē paternam: tamen ſuadente vlixe ſpe laudis ⁊ glorie ſuper victoria obtinēda cō ſenſit vt eam immolaret quo facto obtinuit ventū ꝓſperum ad voluntatem dicit ergo in littera. atrides id eſt agamenon atride filius exiſtens vltor operatus bella biſquinis i. decem annis ꝓpiauit id eſt purgauit vlciſcendo amiſſos thalamos id eſt vxorem contentā in thalamo fratris menelai ruinis id eſt deſtructionibus frigie id eſt troie que ſita fuit in frigia. dū ille agamenon optat dare id eſt exponere vela graie claſſi id eſt naui grecali ⁊ dum redemit ventos cruore filie ſue ipſe exuit id ē depoſuit patrem id eſt pietatem paternā ⁊ ſacerdos triſtis exiſtens federat id eſt in federe ſacrificat miſerum iugulum id eſt collum vel guttur nate id eſt filie agamenonis: ſecundum huguitionem enim iugulum eſt idem qđ guttur vel gutturis inciſio.

Optat ⁊ ventos redemit cruore.
Exuit patrem miſerumqꝫ triſtis
Federat nate iugulum ſacerdos
Fleuit amiſſos ytacus ſodales
Quos ferus vaſto recubans in antro
Merſit immani poliphemus aluo.
Sed tamen ceco furibundus ore
Gaudium meſtis lacrimis rependit
Herculem duri celebrant labores.
Ille centauros domuit ſuperbos
Abſtulit ſeuo ſpolium leoni
Fixit ⁊ certis volucres ſagittis.

Fleuit amiſſos ytacus ſodales. Hic philoſophia ponit ſecundum exemplum in quo declarat fortia acta ipſius vlixis intendens talem fabulam. Vlixes rediens de bello troiano decem annis errauit in mari ſuſtinens multa aduerſa tandem caſualiter venit ad antrū poliphemi qui erat maximus gigas habens vnicum oculum in fronte qui ſocios vlixis occidit ⁊ vorauit. ſuper quo vlixes contriſtatus ſuſtinuit vſqꝫ predictus gigas cibo repletus obdormiret quo dormiente oculum quem in fronte habuit eruit. Qui euigilans furibundus queſiuit vlixem. ſed excecatus eum inuenire non potuit. dicit ergo in littera ytacus id eſt vlixes ab italia regione vel ab auo ſuo ytaco ſic dictus ille fleuit id eſt defleuit amiſſos ſodales quos ferus poliphemus recubās. i. morans in vaſto antro. i. i magno ventre. ſed tamen vlixes furibundus rependit id eſt reſtituit gaudium meſtis lacrimis. i. ſuis triſticijs ore id eſt facie poliphemo ceco id eſt excecato.

Herculem duri celebrant labores. Hic ponit aliud exemplum in quo deſcribit acta herculis ⁊ labores eius quibus fingitur meruiſſe celum dicens. duri labores aſſumpti celebrant id eſt celebrem reddunt herculem. Cuius ponit primum laborem ſcilicet domationem centaurorum dicens. Iſte hercules domuit ſuperbos centauros qui eum contempſerunt.

Ubi notandum ꝙ centauri monſtra quedam dicta ſunt ex medietate hominis ⁊ ex medietate thauri quos poete fingunt genitos ex ſemine Exionis quod proiecit in nubeȝ qua iuno circūdederat ſe fugiens a facie eius volentis cū ea concubere. hos centauros hercules domuit. Cū enim conueniſſent ad ludū paleſtine in monte ſolor hercules congreſſus cum eis ipſos vſqȝ ad effuſionem ſanguinis proſtrauit.

Poma cernenti rapuit draconi
Aureo leua grauior metallo
Cerberum traxit triplici cathena:
Victor immitem poſuiſſe fertur.
Pabulum ſeuis dominum quadrigis
Hidra combuſto periit veneno
Fronte turbatus achelous amnis

Abſtulit ſeuo ſpolium leoni. Hic ponit ſecundum laborem herculis dicens Hercules abſtulit ſpolium id eſt pellem ſeuo leoni. Ubi notandum ꝙ in ſilua nemea fuit quidam leo crudeliſſimus qui homines totius regionis inuaſit queȝ aggreſſus hercules pro liberatione patrie ipſum interemit ⁊ excorians ipſum pellem pro ſpolio abſtulit. Fixit ⁊ certis volucres ſagittis. hic ponit tertiū laborem dicens. hercules fixit volucres .i. arpias certis ſagittis. Ubi notandum ꝙ rex Finius ſuos filios excecauit qui nouercā ſuaȝ de ſtupro accuſauerant: propter quod inuidia deorum ipſe eſt excecat⁹ ⁊ appoſite ſunt ei arpie .i. volucres virginei vultus rapientes cibū de menſa eius q̄s hercules ſagittis ſuis fixit ⁊ fugauit. Poma cernenti rapuit draconi Aureo leua grauior metallo. hic tangit quartū laborē dicens Hercules rapuit poma draconi cernenti .i. cuſtodienti illa rapuit aureo metallo .i. cū claua aurea. Hercules inq̄ factus grauior .i. fortior leua .i. manu.

Ubi notandum ꝙ ſeptem fuerunt filie athlantis habentes ortum aureum cuȝ pomis aureis que draco cuſtodiebat. Hercules autē ſuperueniēs draconi poma aurea abſtulit. Cerberum traxit triplici cathena. Hic ponit quintum laboreȝ dicēs. hercules cerberum id eſt canem infernalem traxit ab inferis triplici cathena.

Ubi notandum ꝙ pirritoeus volens ſibi deſponſare reginam inferni herculem ⁊ theſeum ⁊ alios homines fortes aſſumpſit quib⁹ venientibus ad infernū Cerberus ianitor inferni ipſos latratu ſuo impediuit. hercules aūt ipſum tribus cathenis vinxit. vel ſecundum alios ipſum traxit de inferno triplici cathena: quia dicitur habere tria canina capita triplici cathena vincta. Victor immitem poſuiſſe fert. Hic ponit ſextū laborem dicens victor .ſ. hercules fertur poſuiſſe immitem dn̄m ſcilicet diomedem in pabulum ſeuis quadrigis id eſt equis quadrigam trahentib⁹.

Ubi notandū ꝙ Diomedes fuit rex tracie qui equos ſuos pauit humana carne quem hercules interfectū dedit ſuis proprijs equis deuorandum.

Hidra combuſto perijt veneno. Hic ponit ſeptimum laborem dicens. hidra id ē ſerpens perijt combuſto veneno ſuo. Ubi notanduȝ ꝙ in lerna palude fuit quidam ſerpens habens plura capita quorum vno preciſo ſuccreſcebant tria. quē hercules aggreſſus ſagittando cum non videret ſe proficere collecta congerie lignorum ipſum combuſſit. Fronte turbatus achelous amnis. Ora demerſit pudibunda

ripis ⁊c. Hic ponit octauum laboꝛem herculis. Ubi ſciendum ꝙ cū hercules vellꝫ deducere filiam cuiuſdā regis que dicebatur Deianira fluuius achelous quem debebat tranſire mutauit ſe in diuerſas foꝛmas pugnando contra Herculē. Cum autē vltimo mutaſſet ſe in ſpeciē thauri. Hercules ipſo delecto abſtulit ſibi vnum coꝛnu qđ ſacrificauit copie id eſt dee foꝛtune pꝛopter quod Achelous verecūdia confuſus fugit ⁊ in aqs latuit. vñ dicit in lra Achelous amnis id eſt ille fluuius fronte turbatus ꝓpt ablationē coꝛnu ipſe merſit in ripis oꝛa pudibunda: quia latuit pꝛe pudoꝛe in ripis. Strauit antheum libicis arenis. hic ponit nonum laboꝛeꝫ dicēs hercules ſtrauit id eſt occidit antheum illum gigātem arenis libicis id eſt ī arenis libie regiōis. Ubi notandū ꝙ antheus erat gigas de terra pꝛogenitus cuius erat talis virtus ꝙ ſi aliquando ex ſagitatione defatigaretur tactu terre ſtatim recuperabat vires. Qui cum exerceret magnam tyrannidem in libia aduenit Hercules ⁊ congreſſus cum eo diu ſimul luctabantur. Cum autem Antheus ſentiret ſe debilitari ſpōte cecidit in terram: ⁊ ſic reſumpſit vires. quod hercules cognoſcens ipſum a terra eleuauit ⁊ ſupꝛa pectus ſuum ipſum tenendo oppꝛeſſit quouſqꝫ ſpiritum exalaret.

Oꝛa demerſit pudibūda ripis:
Strauit antheum libicis arenis
Cacus euandri ſaciauit iras
Quoſqꝫ compꝛeſſos foꝛet altus oꝛbis
Setiger ſpumis humeros notauit
Ultimus celum laboꝛ irreflexo
Suſtulit collo pꝛeciumqꝫ rurſus
Ultimi celum meruit laboꝛis.
Ite nunc foꝛtes vbi celſa magni

Cacus euandri ſaciauit iras. Hic ponit decimum laboꝛem. Ubi notandum ꝙ cacus fuit monſtrum euomens ignem per os. cuius pater fuit vulcanus. manebat autem cacus in monte auentino ſpolians ⁊ occidens homines ⁊ furto plurimum īſiſtens. Cum autem hercules veniret de hyſpania ducens ſecum multos boues cacus quoſdā boues herculis furabatur: ⁊ traxit eos in antrum ſuum retroꝛſum per caudas ne furtum pateret. cum autem hercules quereret boues per mugitum vnius bouis peruenit ad antrum caci. quo extracto ipſum interfecit cuius moꝛte placata eſt ira euandri quem idem cacus multū offenderat. vnde dicit cacus ſupple moꝛte ſua quam paſſus eſt ab hercule ſaciauit id eſt compeſcuit iras euandri quem cacus multum offenderat.

Quoſqꝫ compꝛeſſos foꝛet altus oꝛbis. Hic ponit vndecimum laboꝛeꝫ herculis. Ubi notandum ꝙ in archadia erat quidam aper deuaſtans totam regionem quem cum hercules agitaret aper ſibi inſultans humeros herculis ſpuma maculauit quē apꝛum tandem interfecit. Unde dicit. Setiger id eſt aper gerens ſetas notauit id ē maculauit humeros herculis ſupple ſpuma vel ſaliua quos humeros altus oꝛbis foꝛet id eſt erat compꝛeſſus: quia vt ſtatim patebit hercules humeris ſuis celum ſuſtulit. Ultimus celum laboꝛ irreflexo. Hic ponit duodecimum ⁊ vltimum laboꝛem eius. Ubi notandum ꝙ athlas fingitur fuiſſe quidaꝫ gigas ſuppoꝛtans celū humeris ſuis. Hic fatigatus rogauit Herculem vt celum ſuppoꝛtaret quouſqꝫ

ipſe reſpiraret qđ ⁊ hercules fecit: ⁊ per hoc celum meruit. Unde dicit. vltimus labor herculis fuit quod ſuſtulit. id eſt ſupportauit celum collo irreflexo id eſt inclinato. ⁊ rurſus meruit celum tanq̄ȝ precium vltimi ſui laboris. Ite nunc fortes vbi celſa magni. Hic hortatur philoſophia admirationem predictorum virorum fortiuȝ dicens. Ite nūc fortes reſiſtentes aduerſitatibus: ite illic vbi dicit via celſa id eſt ardua magni herculis que eſt via virtutum: ⁊ via magni exempli ad aggrediendum fortia. ⁊ tūc inuehitur contra tardos ⁊ vicioſos dicens. Cur vos inertes id eſt homines ſine arte ſicut homines deſidioſi cur nudatis terga id eſt dorſa veſtra fugiendo labores ⁊ aduerſa. nam tellus id eſt terrena concupiſcentia ſuperata donat homini ſydera id eſt celum. quia ſuperata terrena concupiſcentia efficit homo dignus celo quod eſt locus deorum ⁊ ſpirituum. Nam ſecundum Ariſtotelem ſecundo celi ⁊ mundi. Omnes eum locum qui ſurſum eſt deo attribuūt ⁊ barbari ⁊ greci quicūqȝ putant deos eſſe. de quo loco dicit Plato in fedrone. Uiri ſpeculatiui viuentes ſm̄ vitam contemplatiuam celeſtes ſedes recipiunt: in quibus felicitate deoruȝ potiuntur. qua felicitate nos faciat participes ihēſus chriſtus qui ē deus ſuper omnia benedictus in ſecula ſeculorum. Amen.

Duxit exempli via: cur inertes
Terga nudatis ſuperata tellus:
Sidera donat.

Explicit liber quartus.

Explicit liber quartus Boetij de conſolatione philoſophie

Jxerat orõniſq₃ curſum. Hic incipit quintus liber Boetij de cõſolatione philoſophie cuius hec eſt prima proſa in qua philoſophia vult ſoluere quedam dubia ſuam determinationē conſequentia de fato ꝛ prouidentia videtur enim ex dictis ꝙ caſus non ſit:quia ſi omnia ſint prouiſa ita ꝙ nihil eueniat preter ordinem diuine prouidentie. videtur ꝙ nihil caſualiter euenit: quia caſus importat euentum inopinatum. Jtem videtur ex dictis ꝙ liberum arbitrium non ſit: quia omnia diſponunť ſecundum ordinem fatalis neceſſitatis liberum autem arbitrium neceſſitatem excludit. videtur ergo ſi ponitur ꝓuidentia ꝛ fatuꝫ ꝙ omnino excludatur liberuꝫ arbitrium. philoſophia ergo in preſenti libro inqrit vtrū caſus ſit ꝛ quid ſit ꝛ inquirit vtrum liberum arbitrium ſit ponendo argumenta quibus liberuꝫ arbitrium cum prouidentia diuina non videtur poſſe ſtare. poſt hoc ponit falſam ſolutionem quorundam quaꝫ improbat ꝛ ponit propriā quā rationibus confirmat. ꝛ de eternitate determinat ꝛ alia plura ſicut patebit. Et diuiditur iſte liber in vndecim partes:quia ſex ſunt proſe ꝛ quinq₃ metra eius que partes ꝛ q̄ in ipſis determinantur patebūt in proceſſu libri. in prima proſa determinat de caſu. ꝛ primo Boetius tangit acta phie cōmendans eius exhortatōnē factā ꝛ mouet queſtionē de caſu. Scdo phia excuſat ſe ab eius determinatione ꝛ Boe. illam excuſationē remouet. Tertio phia determinat de caſu. ſecūda ibi. Tū illa feſtino. tertia ibi. Tum illa morē. Primo dicit phia dixerat hec predicta ꝛ vertebat curſum orationis id eſt ſermonis ad tractanda quedam alia atq₃ expedienda tunc ego Boeti. inq̄. O philoſophia recta eſt exhortatio tua facta ꝛ prorſus eſt digniſſima auctoritate. ſed qd tu dudū dixiſti ſexta proſa quarti libri queſtionē de ꝓuidentia implicatā eſſe pluribus alijs. ſ. queſtionibus. ego experior re id eſt realiter. quero enī an arbitreris caſum omnino aliquid eſſe ſupple in rerum natura. ꝛ quidnam arbitraris eſſe caſum ſupple in rerum natura. Nota per hoc ꝙ dicit Boetius dixerat innuit philoſophiam iam expediuiſſe que ad ſui ſpeculationē ſpectabant. et ita determinaſſe principalem huius libri intentionē. ꝛ philoſophia vertebat curſuꝫ orationis id eſt orationem currentem:quia oratio philoſophie non impediebatur ignorātia docentis nec tarditate diſcentis:hanc orationem vertebat ad quedaꝫ alia tractanda. que autem fuerunt illa Boetius non exprimit. quia forſitan ſua opiniōe minus erant deſideranda:vel forſitan quantum ad propoſitum extranea.

Libri quinti proſa prima.

Jxerat orationiſq₃ curſū ad alia quedam tractanda et expedienda vertebat. Boeti. tum ego. Recta quidē exhortatio tuaq₃ prorſus auctoritate digniſſima. ſ₃ ꝙ tu dudū de ꝓuidētia q̄ſtionē pluribus aliis īplicatam eſſe dixiſti re experior. Quero enim: an eſſe aliquid omnino: ꝛ quidnā eſſe caſū arbitrere. philoſophia. Tum illa. Feſtino inquit debitū promiſſionis abſoluere: viamq₃ tibi qua patriā reueharis

Notandum ꝙ dicit exhortationem philoſophie fuiſſe rectam. quia philoſophia hortatur ad virtutes ⁊ ad contēptū fortuitorū. talis autem exhortatio que fit ad bonum proſequendum ⁊ ad malum fugiendum recta eſt. ⁊ dicit exhortationem philoſophie eſſe digniſſimam auctoritate. quia quod a ſapiētibus dicitur auctoritate ſapientis dignuꝫ reputatur. Cum illa feſtino inquit. Hic philoſophia excuſat ſe de huiꝰ opinionis vel queſtionis determinatōe ⁊ hoc. illaꝫ excuſationeꝫ remouet dicens. Philoſophia inqt ego feſtino abſoluere id eſt perficere debitum pmiſſionis ⁊ aperire tibi viam qua reuebaris ad patriā. hec autē que tu queris de caſu ⁊ ſi p quāuis ſunt putilia cognitu id ē cognitione tamē pauliſp aduerſa ſunt a tramite id eſt via noſtri propoſiti. ⁊ dicit pauliſper quia non ſunt totaliter aduerſa ſed aliqūtulum incidant premiſſa. ⁊ eſt verendum id eſt timendum ne tu fatigatus deuijs id eſt queſtionibꝰ extraneis nō poſſis ſufficere ad meciēdū id ē traſcēdū rectuꝫ iter. dicit Boetius. O phia ne illud vereare id eſt non timeas. quia hoc fuerit mihi loco quietis agnoſcere ea quibus maxime delector ⁊ cum om̄e latus id eſt omnis conſtantia tue diſputationis mihi conſtiterit fide indubitata nihil eſt qđ ambigatur de ſequentibus. Notandum ꝙ dicit qua via reuebaris patriaꝫ. hic patriam vocat beatitudinem quam prius inuenire docuit. illa autem per que homo peruenit ad ipſam ſunt virtutes de quibus boetius intendebat agere non in hoc libro ſed in vltimis libris muſice ſue agendo de muſica humana. intentionem autem ſuam non compleuit quia a rege Theodorico morte preuentus fuit. Cum illa morem inquit. Hic philoſophia determinat de caſu ſoluendo premiſſas cauſas ⁊ queſtiones. Primo ſoluit primam an caſus ſit. Secūdo ſecundam quid ſit caſus. ibi. Licet igitur. primo oſtendit quid ſignificetur per nomen caſus ponendo opinionem quorundam. ſecundo improbat illam opinionem ibi. Quis enī. primo dicit. O boe. ego geram tibi morē id eſt cōformabo me volūtati tue ⁊ ſimul ſic eſt exorta id eſt ſic incepit ſi aliqs deficiat quo ad nomen dicens caſum eſſe euentum productum motu temerario id eſt improuiſo ⁊ nulla connexione cauſaꝝ. Ego philoſophia firmo caſum ſic omnino nihil eſſe. ⁊ decerno id eſt iudico vocem caſus prorſus eſſe inanem preter ſignificationem rei ſubiecte ſicut hec vox chimera inanis eſt. Notandum ꝙ q̄uis queſtio ſi eſt precedat queſtionem quid eſt ſecundum ꝙ queſtio quid eſt querit de quidditate rei. quia quid eſt rei nulli debetur niſi enti. tamen queſtio quid eſt querēs de quod quid eſt nominis eſt prima cognitio. ⁊ ideo ex quo quid eſt nominis oportet ſcire de

perire. hec autem etſi perutilia cognitu tamen a noſtri tramite pauliſper aduerſa ſunt. Verendūq; eſt ne deuiis fatigatus ad meciendum rectum iter ſufferre non poſſis. Boetius. Ne id inquā prorſus vereare. Nam q̄etis mihi loco fuerit ea quibus maxime delector agnoſcere ſimul cuꝫ omne diſputationis tue latus indubitata fide cōſtiterit: nihil de ſequētibꝰ ābigat phia. Cuꝫ illa morē inquit gerā tibi et ſimlʼ ſic exorta eſt ſiquidē inquit aliquis euētū temerario motu

aliquo ſi eſt. pꝛopter hoc philoſophia ad querendum de caſu vtrum ſit vel non accipit quod quid eſt quod ſignificatur per nomen ⁊ dicit. Si aliqui dicunt caſum eſſe euentum temerarium ſine omni cauſa pꝛoductum ergo video vocem caſus eſſe inaneꝫ tanq̄ꝫ ſibi nihil coꝛreſpondeat in re. Quis enim cohercente. Hic philoſophia impꝛobat opinionem iſtam oſtendens caſum nihil eſſe ſecunduꝫ eam. ſecundo ſoluit queſtionem ſecunduꝫ rei veritateꝫ ibi. Ariſtoteles meus. Pꝛimo ponit vnā rationem. Secundo aliam ibi. Nam nihil. Antiqui dicebant ꝙ caſus eſt euentus temerarius id ē impꝛouiſus. contra hoc arguit philoſophia ſic. Vbicūqꝫ oīa ſunt pꝛouiſa ibi nihil eſt temerariuꝫ ſed omnia que ſunt pꝛouiſa ſunt a deo. ergo inter ea que ſunt nihil eſt temerarium. Hanc rationem bꝛeuiter innuit littera dicens. Quis enim locus vllus poteſt eſſe reliquus id eſt relictus temeritati id eſt impꝛouiſioni deo cohercente cuncta in oꝛdinem ſcilicet ꝓuiſum. quaſi dicat nullus

nullaqꝫ cauſaruꝫ connexione pꝛoductū caſum eſſe diffiniat nihil oīno caſuꝫ eſſe confirmo ⁊ pꝛeter ſubiecte rei ſignificationē inaneꝫ pꝛoꝛſus eſſe vocē decerno Quiſ enī cohercēte in oꝛdine cūcta deo locus eſſe vllus temeritati reliquus poteſt. Nam nihil ex nihilo exiſtere vera ſentētia eſt cui nemo vnq̄ꝫ veterū refragatus eſt quanq̄ꝫ id illi non de operāte pꝛincipio ſed de materiali ſubiecto hoc eſt oīm de natura rationū. At ſi nullis ex cauſis aliquid oꝛiatur id de nihilo oꝛtum eſſe videtur: ꝙ ſi hoc fieri neq̄t nec caſum quidē hmōi eſſe poſſibile ē qualē pauloante diffiniuimus. Boetius.

Notandum ꝙ omnia a deo ſunt pꝛouiſa: cuius ratio eſt. Quoꝛumcunqꝫ deus eſt cauſa omnia talia pꝛouiſa ſunt a deo. ſed deus eſt cauſa omnis entis patet quia ab ipſo dependet celum ⁊ tota natura vt patet ex duodecimo methaphiſice. Nam nihil ex nihilo exiſtere vera ſententia eſt cui nemo ⁊ cetera. Hic ponit aliam rationeꝫ pꝛobantem ꝙ caſus non poteſt eſſe ſine omni cauſa pꝛoductus ſicut dicebant antiqui. ⁊ arguit ſic. Quod eſt ex nihilo nihil eſt. ſed quod ex nulla cauſa eſt ex nihilo eſt ergo qḋ ex nihilo eſt nihil eſt. ſed ſecundum antiquos caſus eſt ex nulla cauſa quia eſt pꝛoductus ſine omni connexione cauſarum. ergo caſus nihil eſt. vnde dicit in littera. Vera ſententia eſt cui nemo vnquam veterum refragatus eſt id eſt contradicit ſcilicet ex nihilo nihil exiſtere. quanquam illi antiqui illam pꝛopoſitionem ex nihilo nihil exiſtere iecerint id eſt poſuerint quaſi quoddam fundamentum non de operante pꝛincipio ſcilicet de deo creatoꝛe. quia ille ex nihilo aliquid fecit. ſed intellexerūt hoc de naturali ſubiecto id eſt de tota natura fūdata i materia. exponit ſeipſm dicēs. Hoc eſt de natura omnium rationum id eſt de materia que eſt ſubiectum foꝛmarum naturalium. Sed ſi aliquid oꝛiatur ex nullis cauſis id videtur eſſe oꝛtum ex nihilo. ſed hoc fieri nequit vt aliquid oꝛiatur ex nihilo. ergo non eſt poſſibile caſum eſſe huiuſmodi id eſt talem qualem pauloante diffiniuim⁹ ſecunduꝫ antiquos ꝙ ſit euentus

temerarius ſine cõnexione cauſarũ. Quid ergo dicendum eſt de caſu. querit Boetius Eſt ne nihil in rerum natura qđ iure poſſit appellari caſus vel fortuitum vel eſt aliquid tam̃ ⁊ ſi pro q̃uis lateat vulgus cui iſta vocabula conueniant. Notanduꝫ ꝙ hec propoſitio ex nihilo nihil exiſtere vera eſt in comparatione ad cauſam particularem que in ſua actione ſupponit materiam: tamen in comparatione ad cauſam vniuerſalem que eſt cauſa totius entis non eſt vera.

Quid igitur inquã. Nihil ne eſt quod vel caſus vel fortuitum iure appellari queat. An eſt aliquid tametſi vulgus lateat cui iſta vocabula conueniunt. P. ariſtoteles meus id inquid in phiſicis ⁊ breui ⁊ veri propinqua ratione diffiniuit. B. Quonaꝫ inq̃ꝫ modo. P. Quotiens ait aliquid cuiuſpiam rei gratia geritur aliudqꝫ quibuſdam de cauſis quã quod intẽdebatur obtingit caſus vocatur: vt ſi quis colendi agri cauſa fodiẽs humum defoſſi auri pondus inueniat. hoc igitur fortuito quideꝫ creditur accidiſſe. Verum non de nihilo eſt. Nam ꝓprias cauſas habet quarum improuiſus inopinatuſqꝫ concurſus caſuꝫ videtur operatus. Nam niſi cultor agri humuꝫ foderet: niſi eo loci pecuniã ſuam depoſitor obruiſſet aurum non eſſet inuentuꝫ

vnde dicimus deum omnia creaſſe ex nihilo ⁊ fide tenemus. ſed antiqui de iſto modo productionis per creationem non loquebantur ſed primo modo. Unde ariſtoteles primo phiſicorum. Impoſſibile eſt aliquid fieri ex his que non ſunt. in hac enim opinione conueniunt omnes qui de natura ſentiunt. Ariſtoteles meus inquit in phiſicis. Hic philoſophia ſoluit queſtionem de caſu. Et primo oſtendit eaꝫ eſſe ſolutam ab ariſtotele. et oſtendit modum eius. Secundo declarat ꝙ caſus licet non habeat cauſas per ſe habet tamen cauſas per accidens. ibi. Hec ſunt igitur. Primo dicit ariſtoteles meus id eſt doctrina mea nutritꝰ et edoctus diffiniuit caſum in phiſicis id eſt in ſecundo phiſicoꝝ breui ratione ⁊ propinqua veri id eſt veritati. ⁊ querit Boetius. Quonã inq̃ꝫ modo. dicit philoſophia. Quotiens aliquid geritur id eſt fit gratia cuiuſpiam rei id eſt alicuius rei ⁊ aliud cõtingit quibuſdam de cauſis quam quod intendebatur illud vocatur caſus. vt ſi aliquis cauſa colendi agri fodiens humum inueniat pondus auri defoſſum hec inuentio auri creditur fortuito id eſt a caſu accidiſſe. veruꝫ pro ſed talis euentus caſualis non eſt de nihilo id ē de nulla cauſa ſicut dicebat diffinitio antiquoruꝫ. Nam euentꝰ caſualis habet proprias cauſas quarum concurſus inopinatus ⁊ improuiſus ſupple ab eo qui aliquid fecit cauſa alterius rei videbitur operatus eſſe caſuꝫ. niſi eñ cultor agri foderet humum que ſupple foſſio ē vna cauſa inuẽtionis auri. ⁊ niſi eo loco depoſitor obruiſſet id eſt abſcondiſſet pecuniam ſuam que eſt alia cauſa inuentionis

auri aurum non eſſet inuentum. Notandum ꝙ caſus ſecundum ariſtotelem eſt quando aliquid fit propter aliquem finem. vt foſſio agri propter ſeminationem. ſi aliquid aliud euenit ex quibuſdam cauſis preter hoc quod intendebatur hoc eſt caſus vt inuentio theſauri caſualis eſt que non intendebatur a foſſore agri. Ex quo patet ꝙ inuentio theſauri eſt caſualis non ideo ꝙ non eſt preuiſa a deo ſed q: non eſt preuiſa ab homine. & ita caſus nihil eſt quo ad deum ſed eſt aliquid quo ad hominem preter cuius intentionem & prouiſionem euenit. Hec ſunt igitur fortuiti. Hic oſtendit phia ꝙ licet caſus habeat cauſas non tamen habet cauſas per ſe ſed per accidens dicens. Hec igitur ſunt cauſe fortuiti compendii id eſt fortuiti euentus quod fortuitum compendium prouenit ex cauſis obuiis & confluentibus non ex intentione gerentis. Non enim ille qui aurum obruit vel qui agrum exercuit id eſt fodit intendebat vt ea pecunia reperiretur ſed vt dixi preter gerentis intentionem euenit hunc fodere quo ille obruit pecunia & occurrit ſupple inuentio pecunie.

Hec ſunt igitur fortuiti cauſe compendii quod ex obuiis ſibi & confluentibus cauſis non ex gerentis intentione prouenit. Neque enim vel qui aurum obruit vel qui agrum exercuit vt ea pecunia reperiretur intendit ſed vti dixi quo ille obruit hunc fodiſſe conuenit atque concurrit. Licet igitur diffinire caſum eſſe inopinatum & ex confluentibus cauſis in his que ob aliquid gerunt euentum. Concurrere vero atque confluere cauſas fecit ordo ille ineuitabili connexione procedens qui de prouidentie fonte deſcendens cuncta locis temporibuſque diſponit

Notandum ꝙ cauſa efficiens non agit niſi moueatur a fine. Finis autem non mouet niſi ſecundum ꝙ eſt in intentione & ideo reſpectu illius effectus qui eſt in intentione agens eſt cauſa per ſe ſi aliquid contingat in actione preter intentionem agentis illius agens eſt cauſa per accidens. et ſic caſus quia contingit preter intentionem agentis non habet cauſam agentem per ſe ſed per accidens. Licet igitur diffinire. hic philoſophia ſoluit ſecundam queſtionem oſtendendo quid ſit caſus. Concludit ergo diffinitionem eius ex iam dictis dicens. Licet igitur diffinire caſum eſſe euentum inopinatum ex cauſis confluentibus in his que geruntur ob aliquid aliud. Tunc oſtendit quomodo effectus caſualis cadit ſub ordine prouidentie. dictum eſt enim ꝙ caſus prouenit ex cauſis confluentibus. ꝙ autem cauſe confluant hoc prouenit ex ordine prouidentie. vnde dicit. Cauſas vero concurrere & confluere facit iſte ordo ſcilicet fatalis procedens ineuitabili connexione ſcilicet cauſarum qui deſcendens ſupple ordo de fonte prouidentie cuncta diſponit ſuis temporibus & locis. Notandum ꝙ diffinitio caſus eſt bona quia per eam caſus diſtinguitur ab aliis. per hoc ꝙ dicitur caſus eſt euentus inopinatus excluditur effectus neceſſario eueniens vel vt frequenter ſicut ſolem oriri vel hominem naſci cum quinque digitis in vna manu. talia enim non eueniunt caſualiter & inopinate. per hoc quod dicitur ex confluentibus cauſis ex

cluditur caſus pꝛimo modo dictus qui ſecundum antiquos ponebatur pꝛoduci ex nulla connexione cauſarum. per hoc autem quod dicitur in his que geruntur ad aliquid aliud per hoc excluditur a caſu caſualitas per ſe. caſus eñ et foꝛtuna ſunt cauſe per accidens. ⁊ ſunt pꝛeter intentionem agentis.

Metrum pꝛimum quinti libꝛi.

Metrum pꝛimum quinti libꝛi.

Rupis achamenie ſcopulis
vbi verſa ſequentum
Pectoꝛibus figit ſpicula pugna fugax
Tigris ⁊ eufrates vno ſeſe fōte reſoluūt
Et mox abiunctis diſſociantur aquis:
Si coeāt curſūqꝫ iteꝝ reuocētur in vnū
Confluat alterni qđ trahit vnda vadi.
Cōueniāt puppes ⁊ vulſi flūie trunci
Mixtaqꝫ foꝛtuitos īplicat vnda modoſ

Rupis acha- menie ſcopuliſ Iſtud eſt pꝛi- mum metrum illius quinti qđ dicitur metrū elegiacum ⁊ pꝛimū metrū eſt dactilicū exametrū. ſecū- dū eſt trocaicū pentametrum vel dactilicum penthametruꝫ. In quo phia oſtendit quomō euentus caſualis ſe habet ad ꝓuidentiā diuinā. Eſt auteꝫ materia exempli ꝙ tigris ⁊ eufrates ſunt duo fluuij ab eodē fonte ꝓcedētes qui poſtea abinuiceꝫ diuidunt ⁊ ſi iterū cōcurrant neceſſe eſt naues ⁊ alia que per iſta flumina deferuntur concurrere qui quidem concurſus ꝓuenit inquātuꝫ reguntur decurſu iſtoꝝ fluuioꝝ ⁊ tamen eſt pꝛeter intentionē iſtoꝝ qui regūt naues. eodē modo cōcurſus cauſaꝝ caſualis ꝗuis ſit pꝛeter intentionē ipſoꝝ agentiū tamen cōcurrūt ſecundū defluxū oꝛdinis fatalis ex regimine diuine ꝓuidentie. ⁊ ꝗuis nobis ignoꝛantib⁹ oꝛdinē diuine ꝓuidētie videat aliqđ caſuale ⁊ foꝛtuitū tamen in cōpatione ad deū oīa ſunt oꝛdinata ⁊ ꝓuiſa. vnde dicit in littera. Tigris ⁊ eufrates reſoluūt ſe vno fonte ſcopulis. i. cōcauitatib⁹ rupis achamenie. i. mōtis parthie vbi ſcꝫ in ꝑthia fugax pugna verſa ſpicula. i. ſagittas figit pectoꝛib⁹ ſequentū. Eſt eñ cōſuetudo parthoꝝ ꝙ fugiēdo pugnāt ſagittādo a tergo cōtra inſequētes ⁊ mox. i. poſt paruū ſpaciū tigris ⁊ eufrates diſſociant adiūctis aqs ſupple alijs ⁊ ſi dicti fluuij iterū coeant. i. cōueniāt ⁊ reuocētur in vnū curſuꝫ cōfluat. i. opoꝛꝫ confluere illud qđ vnda alterni vadi. i. vtriuſqꝫ fluminis trahit. i. ſecum ducit. ⁊ conuenient puppes ⁊ trunci vulſi. i. eradicati flumine id eſt per flumen ⁊ vnde mixta. i. cōfluens implicet. i. implicabit foꝛtuitos modos quia vnda faciet concurrere foꝛtuitu naues ⁊ truncos quos tamen vagos caſus. i. caſuales euentus regit ipſa decliuia terre. i. depꝛeſſio terre dans viam fluuio ⁊ defluus oꝛdo lapſi gurgitis. i. currentis aque regit illos vagos curſus. ⁊ ita eſt de euentu caſuali reſpectu pꝛouidentie. vnde dicit ſoꝛs id eſt caſus vel foꝛtuna que videtur fluitare permiſſis habenis id eſt ſine regimine illa patitur frenos id eſt regimina ⁊ meat. i. tranſit ipſa lege id eſt per ipſam legem diuine pꝛouidentie. Nota ꝙ ſcribitur in geneſi. Tigris ⁊ eufrates ſunt flumina quoꝛum oꝛtus eſt in paradiſo. Sed Hieronimus auctoꝛitate Saluſtij dicit ꝙ oꝛtus tigris ⁊ eufratis demonſtrat in armenia id eſt in parthia. cui videtur Boe. cōſentire

Beatus aūt auguſtin⁹ ſup geneſim ad litteraꝫ iſtam contrarietatē concordat dicens. Illud contingit in iſtis fluminibus qđ in alijs experimur ſcꝫ ꝙ aliquādo abſorbētur a terra ⁊ iterum oriūtur. ⁊ qꝛ hoc ſepe poteſt contingere. ideo de ortu ipſoꝝ fluuioꝝ diuerſa poſſunt dici. quādo eñ moyſes dicit in geneſi ꝙ oriantur in paradiſo poteſt intelligi de prima origine eoꝝ. ſed quod dicitur ab alijs ꝙ alias oriantur poteſt intelligi de ortu eorūꝫ ſecūdario. Notandum ꝙ parthia eſt regio quedaꝫ que alio noīe dicit̄ armenia ⁊ vñ dicunt̄ hoīes parthi qui vincunt hoſtes ſuos fugiēdo ſagittas a tergo mittēdo: ⁊ ſic amor vincendus eſt fugiendo. vnde poeta dicit. Qua ſpecie martis cedit victoria parthis. Cipris ea parte ſimili quoqꝫ vincitur arte. Cipris id eſt ven⁹ que colebatur in cipro. ⁊ pauper henric⁹. Proſcribas igitur gladijs ⁊ fuſtibus ipſum ſupple amorem. et fugiendo fuga quem fuga ſola fugat.

Quos tñ ipa vagos terre dcliuia caūs
Gurgitis ⁊ lapſi defluus ordo regit
Sicqꝫ pmiſſus fluitare videt̄ habenis
Fors patitur frenos ipſaqꝫ lege meat.

Proſa ſecunda quinti libri.

Animaduerto inqꝫ idqꝫ vti tu dicis ita eſſe conſencio. Sed in hac herentiū ſibi ſerie cauſarū eſt ne vlla noſtri arbitrii libertas an ipſos quoqꝫ humanorum motus animarum fatalis cathena conſtringit. Philoſophia. Eſt ne inquit. neqꝫ eñ fuerit vlla rationalis natura qui eidem libertas aſſit arbitrii. Nam quod ratione vti naturaliter pōt id habet iudiciū quo quodqꝫ diſcernat ꝑ ſe igitur fugiēda optāda ve dinoſcit.

Proſa. ij. quinti libri. Animaduerto inqꝫ. Hic incipit ſecunda ꝓſa huius quinti in qua incipit determinare de cōuenientia liberi arbitrij ad prouidentiam diuinam. Et primo querit an liberum arbitrium poſſit ſtare cum ꝓuidentia diuina. ⁊ phia probat liberum arbitrium eſſe. Secundo oſtendit quomō diuerſificatur in diuerſis. ⁊ tercio oſtendit actus liberi arbitrij cadere ſub prouidentia diuina. ſecunda ibi. ſed hanc. tertia ibi. que tamen. primo di. Animaduerto inqꝫ. i. cognoſco quō caſus ſtat cum ꝓuidentia ⁊ ita cōſentio ſicut dixiſti. ⁊ querit Bo. eſt ne vlla libertas arbitrij in hac ſerie cauſarū ſibi herentiū. an fatalis cathena. i. fatalis neceſſitas cōſtringit mot⁹. i. effectus hūanoꝝ aīoꝝ. Tunc phia ꝓbat liberū arbitriū eſſe dicens. Libertas arbitrij eſt non obſtante predicta cōnexione cauſaꝝ. neqꝫ eñ fuerit. i. eſſe poterit vlla rationalis natura quin libertas arbitrij eidem abſit. ⁊ accipitur hic rationalis natura large ꝓ oī eo qđ habet cognitionē intellectiuā. ꝓbat autē ꝙ oī nature rationali inſit liberum arbitriū dicens. Illud qđ poteſt naturaliter vti ratione id habet iudiciū quo diſcernat vnūquodqꝫ: igitur ꝑ ſe diſcernit fugiēda ⁊ optāda. qđ autē quis iudicat optandū id petit. i. ꝓſequitur ⁊ refugit illud qđ eſtimat fugiendum

quare quib⁹ ineſt ratio illis ineſt libertas volẽdi ⁊ nolẽdi. poteſt ergo ratio ſic formari. Omne quod poteſt vti ratione habet iudiciũ cognoſcendi fugienda ⁊ optanda. ſed qđ quiſq; iudicat optandum ꝓſequit̃ ⁊ qđ iudicat fugiendũ hoc refugit. ergo omne qđ poteſt vti ratione hab; libertatẽ volẽdi ⁊ nolẽdi. Notandũ ꝙ dicit illud qđ vtit̃ ratione habet iudiciũ quo diſcernat vnũquodq;. hoc dicit ad differentiã iudicij naturalis quod eſt ĩ brutis quo non iudicatur vnũquodq; agendũ ſed aliquod particulare ſicut ouis non iudicat de quolibet fugiendo ſed tantum de lupo. ⁊ apes non habẽt induſtriam ad faciendũ aliquod opus niſi ad fauos mellis. ſed iudiciũ rationis eſt de quolibet que agunt̃. Notandũ ꝙ dicit habens rationis iudiciũ per ſe iudicat ꝓſequẽdũ vel fugiendũ. lʒ enĩ bruta q̃dãmõ cognoſcãt fugienda vel ꝓſequẽda nõ tamẽ per ſe q; non ſunt cauſa iudicij. homo autẽ non ſolum cognoſcit finem ⁊ ordinata in finem ſed cognoſcit vniuerſaliter per modũ collationis ⁊ per modum ſillogiſticum etiam homo ſuum iudicium iudicat ⁊ diſcernit. quia intellectus eſt virtus conuerſa ſupra ſe. Sed hanc nõ in oĩbus. Hic oſtendit phĩa quomõ liberum arbitriũ diuerſificatur in diuerſis ſcʒ in angelis ⁊ hoĩbus dicens. Hanc ſcʒ libertatẽ arbitrij non conſtituo eſſe equam id eſt equalem in oĩbus. q; maior eſt in ſubſtantijs diuinis q̃ʒ in hoĩbus. Nam ſupernis ⁊ diuinis ſubſtantijs ineſt perſpicax iudiciũ id eſt infallibile iudiciũ. ⁊ ineſt eis incorrupta volũtas id eſt inflexibilis ad malũ. ⁊ in eis eſt preſto id eſt parata efficax poteſtas optatoꝝ. q; non eſt in eis impedimentũ executionis. Animas vero humanas neceſſe eſt eſſe liberiores quando conſeruant ſe in ſpeculatione diuine mentis: minus vero libere ſunt cum dilabuntur ad corpora id eſt ad curam rerum temporalium. ⁊ adhuc minus libere ſunt cum colligantur terrenis artub⁹ id eſt affectibus quibus minus reſiſtere poſſunt paſſionibus inſurgẽtibus. Extrema vero id eſt maxima eſt ſeruit⁹ animaꝝ quãdo dedite vicijs ceciderint a poſſeſſione proprie ratõis qua regi id eſt dirigi deberent in agendo. Nam vbi id eſt poſtq̃ʒ anime deiecerint oculos rationis ⁊ intellectus a luce ſumme veritatis ad inferiora ⁊ tenebroſa id eſt ad terrena ⁊ carnalia mox caligantur id eſt obſcurantur nube inſcicie id eſt ignorantie ⁊ turbantur pernicioſis affectibus id eſt paſſionibus quibus acce-

Quod vero quis optandũ iudicat eſſe petit. refugit vero quod eſtimat eſſe fugiendum. Quare quibus ineſt ratio ipſis etiam ineſt volendi nolendiq; libertas. Sed hanc non in omnibus equam eſſe conſtituo. Nam ſupernis diuiniſq; ſubſtantiis ⁊ perſpicax iudiciũ et incorrupta voluntas et efficax optatorum preſto eſt poteſtas. Humanas vero aĩas liberaliores quidem eſſe neceſſe eſt cum ſe in mentis diuine ſpeculatione conſeruãt: minus vero cũ dilabũtur ad corpa minuſq; etiam cum terrenis artubus caligantur. extrema vero eſt ſeruitus cum viciis dedite rationis proprie poſſeſſione ceciderint. Nam vbi oculos a ſum

dendo ⁊ conſentiendo adiuuant id eſt augmentāt ſeruitutē quam ſibi inuexere id eſt induxerunt ⁊ anime vicioſorum ſunt quodammodo captiue propria libertate. Notandum ꝙ liberum arbitrium eſt libertas iudicandi ⁊ exequendi res. vel ſecundum Boetium ſuper primo periarmenias liberum arbitrium eſt de voluntate iudicium animi nullo extrinſeco aut violenter cogente aut violenter impediente. nullo cogente ad faciendū quod diſplicet. nullo impediente ne fiat quod placet. Notandum ꝙ liberum arbitrium in duobus conſiſtit in libertate iudicādi ⁊ in libertate exequendi iudicata. Primum ſcꝫ libertatem iudicandi impedit ignorantia ſed libertatē exequendi impedit impotentia executionis ⁊ corruptio voluntatis. quandoqꝫ enī poſſumus bonū perficere tamen volūtate corrupta vicio non perficimus. in ſubſtantijs autē ſeparatis non eſt ignorātia iudicandi nec impotentia perficiendi nec corruptio voluntatis. ergo in eis eſt maxima libertas arbitrij

me luce veritatis ad inferiora et tenebroſa deiecerint mox inſcicie nube caligantur pernicioſis turbantur affectib⁹. Quibus accedendo conſentiendoqꝫ quam inuexere ſibi adiuuant ſeruitutē et ſunt quodāmodo propria libertate captiue. Que tamen ille ab eterno cuncta proſpiciens prouidentie cernit intuitus: et ſuis quoqꝫ meritis predeſtinata diſponit

id eſt omnia videt et omnia audit.

Intelligentie enim in nullo falluntur. ergo habent perſpicax iudicium ⁊ nunꝙ volūt niſi bonum. ergo ineſt eis incorrupta voluntas ⁊ poſſunt perficere quicquid deſiderant. ergo in eis eſt efficax poteſtas optatoꝝ. Notandum ꝙ quidam dixerunt fuiſſe de intentione Platonis animas humanas ſimul eſſe creatas in celo ⁊ poſtea deſcendere in corpora ⁊ in eis detineri tanꝙ in vinculis. ſecundum illos gradus libertatis animaꝝ humanaꝝ quas ponit in littera ſic diſtinguūtur ſcꝫ ꝙ aīe cū ſint ī celo create in contemplatione diuine mentis ſunt maxime libere. cum autem iam ſunt colligate corporibus adhuc ſunt minus libere. ſed minima libertas eſt in eis quando ſubdūtur vicijs. iſta tamen expoſitio non teget ſecundum veritatem. ideo aliter exponitur ꝙ illas animas neceſſe eſt eſſe liberiores que contemplationi diuine inſeruiūt vt anime virtuoſoꝝ ⁊ cōtemplatiuoꝝ quoꝝ conuerſatio in celis eſt. Ille autē ſunt minus libere que dilabuntur ad corpora id eſt que deſcēdunt ad curam rerum temporaliū ſicut ſunt practici qui negociantur circa bona temporalia ad cōmunem vtilitatem diſpenſanda. adhuc minus libere ſunt anime que terrenis artub⁹ colligantur id eſt que deſcendunt ad curandum proprium corpus ⁊ propriam vtilitatem. minime autem libere ſunt que ſubdite vicijs rationem amittunt. vicioſus enī non vnius tantum domini eſt ſeruus ſed tot dominorum quot viciorum ſecundum beatum auguſtinum. Que tamen ille. Hic oſtendit philoſophia quomodo actus liberi arbitrij cadunt ſub prouidentia diuina. quia propter hoc ꝙ diuina cognitio ſe extendit ad omnia dicēs

que omnia dicta quo ad diuerſos gradus libertatis ⁊ quo ad om̄es actus inde pro
uenientes cernit ille intuitus prouidentie diuine cuncta proſpiciens ⁊ queq; prede
ſtinata diſponit ſuis meritis reddendo bonis bona ⁊ malis mala. ⁊ hoc confirmat au
c'toritate greca que ſonat in latino. Omnia videt deus ⁊ omnia audit. vel ſecundum
alios ſonat. Deus illuſtrat omnia clarius ꝗ̃ ſol.

Metrum ſecundum libri quinti.

Puro clarum lumine phebum
Melliflui canit oris homerus
Qui tamen intima viſcera terre
Non valet aut pelagi viſcera radiorū
Infirma prorumpere luce.
Haud ſit magni cōditor orbis
Huic ex alto cuncta tuenti:
Nulla terre mole reſiſtunt
Non nox atris nubibus obſtat
Que ſint que fuerint veniantq;
Uno mentis cernit in ictu
Quem quia reſpicit omnia ſolus
Uerum poſſis dicere ſolem

Notandum ꝙ licet diuina prouidentia ab eterno omnia proſpexerit non tamen propter hoc neceſſitatur liberum arbitriu; ad faciendum bonu; vel malum. quia ſecundum Ariſtotele; tertio ethicorum. Homo eſt de min⁹ ſuarum operationum a principio vſq; ad finem. Et ergo ſecundum merita operationum liberi arbitrij recipit penam vel premium.

Metrum ſecundum quinti libri.

Uro claru; lumine phebum.
p
Iſtud eſt metꝝ ſecundum huius quinti quod dicitur archiloicū ab inuentore. dacillicum a pede predominante. In quo philoſophia commendat excellentiam diuine cogniti
onis in comparatione ad ſolem materiale; dicens Homerus oris melliflui id eſt dul
cis eloquentie canit id eſt deſcribit phebum id eſt ſolem clarum puro lumine. forſan
cū Homerus fecit librum de claritate ſolis qui ſc; ſol non valet prorumpere id eſt
penetrare intima viſcera id eſt ꝓfunda terre ⁊ pelagi id eſt maris infirma id eſt debi
li luce radiorum. haud ſit id eſt non ſic habet ſe conditor magni orbis ſcilicet deus.
ſed ipſe ſua cognitione penetrat omnia cum nihil poſſit ipſum latere huic ſcilicet cō-
ditori tuenti id eſt reſpicienti cuncta ex alto celo terre ſibi reſiſtunt nulla mole id eſt
magnitudine ſicut obſiſtunt radijs ſolis. nec etiam nox obſcura obſtat ſibi atris nubi
bus. immo in vno ictu mentis id eſt in vnico mentali intuitu cernit que ſunt quantu;
ad preſentia. que fuerunt quantum ad preterita. que veniunt quantu; ad futura. quē
ſcilicet conditorem quia reſpicit omnia ſolus tu poteris dicere verum ſolem.

Notandum licet deus omnia cognoſcendo preuideat etiam illa que fiunt ex
libero arbitrio: voluit tamen quaſdam creaturas eſſe liberi arbitrij. quia hoc magis
decet diuinam bonitatem. ſicut enim melius ⁊ nobilius eſt regnum in quo non tan-
tum ſeruitur regi a ſeruis ſed etiam a liberis ꝗ̃ vbi tantum ſeruitur a ſeruis.
Sic melius erit regnum dei et decentius ex hoc ꝙ ſunt alique creature libere

ſeruiētes ſicut homo ⁊ angelus q̃ ſi eſſent ſole creature ſeruiliter opantes cuiuſmõi ſunt oēs creature pꝛeter hoiem ⁊ angelū que ex determinatione nature neceſſitantur ad ſua opera. Pꝛoſa tercia quinti libꝛi.

Tum ego en inq̃. Hic incipit tercia pꝛoſa huius quinti in qua Boe. obicit contra pꝛedicta oſtendens non poſſe ſimul ſtare ꝓuidentiam ⁊ liberum arbitriū. ⁊ pꝛimo p̃mittit ꝙ dicta poſſunt habere dubitationem. ſecundo ponit rationeꝫ dubitationis. ibi. Nimiū inq̃. Pꝛimo dicit. Tum ꝑ tunc finitur. d. p. ego bo. inq̃ o phia rurſus ego cōfundoꝛ difficilioꝛi ambiguitate. ⁊ querit phia. Quenā eſt iſta ambiguitas. iam enī cōiecto id eſt iudico quibus tu ꝑturbare id eſt ꝑturbaris. Notandum ꝙ coniectare eſt ex aliquibus ſignis aliqd putare. ⁊ ſic phia coniecit per locum a cōiter accidentibus dubitationē Boetij. quia cōiter quicūqꝫ loquebantur de ꝓuidēcia ⁊ libero arbitrio dubitabant de compaſſibilitate eoꝝ. Nimiuꝫ inq̃. hic Boe. expꝛimit ſuam dubitationem oſtendens pꝛouidentiaꝫ ⁊ liberum arbitrium eſſe incompaſſibilia. Pꝛimo facit hoc. Secundo excludit quaſdam vias quibus aliqui conabantur defendere pꝛouidentiam ibi. Quid igitur. Ad pꝛobandum ergo incompaſſibilitatem pꝛedictorum ponit tres rationes. Secunda ibi. Ad hec. Tercia ibi. Poſtremo. Pꝛimo ponit pꝛimam rationem. Secundo excludit quādam ſolutionem eius ibi. Neqꝫ enim vel factum aliud. Pꝛimo dicit. Nimium videtur aduerſari ⁊ repugnare deum pꝛenoſcere vniuerſa ⁊ eſſe vllum libertatis arbitrium. ꝙ autem iſta repugnant pꝛobat. Nam ſi deus pꝛoſpicit cuncta neqꝫ vllomodo falli poteſt neceſſe eſt euenire illud quod pꝛouidētia pꝛeuiderit eſſe futuruꝫ quod ſi non eueniret falleretur ꝓuidentia. Quare ſi ab eterno nōmodo. i. non tantū facta hoīm ſed etiam conſilia ⁊ volūtates pꝛenoſcit nulla erit libertas arbitrij ſed oīa euenirent de neceſſitate. ꝙ autē deus ſua ꝓuidēcia oīa pꝛenoſcat declarat. Neqꝫ enī poterit exiſtere aliquod factum vel aliqua voluntas niſi quam pꝛeſenſerit id eſt pꝛe-

Pꝛoſa tercia libꝛi quinti.

Tum ego en inq̃ꝫ difficilioꝛi rurſus ambiguitate cōfundoꝛ. P. Quenā inquit eſt iſta. iam eni quibus conturbare coniecto. B. Nimiū inquā aduerſari ac repugnare videtur pꝛenoſcere vniuerſa deū ⁊ eſſe vllū libertatis arbitriū. Nam ſi cuncta ꝓſpicit deus neqꝫ falli vllomodo poteſt euenire neceſſe eſt quod ꝓuidentia futurū eſſe pꝛeuiderit. Quare ſi ab eterno non facta hominū modo ſed etiam conſilia voluntateſqꝫ p̃noſcit nulla erit arbitrii libertas Neqꝫ enim vel factum aliud vlluꝫ vel quelibet exiſtere poterit voluntas: niſi quaꝫ neſcia falſi pꝛouidentia diuina pꝛeſenſerit. Nam alioꝛum quam pꝛouiſe-

ſunt detorqueri valēt non iam erit futu
ri firma preſcientia ſed opinio potius in
certa qđ de deo credere nephas iudico.
Neqȝ eni illam probo rationem qua ſe
quidam credunt hunc queſtionis nodū
poſſe diſſoluere. Aiunt enim non ideo
quid eſſe euēturum quoniam id proui-
dentia futurum eſſe proſpexerit ſed ecō
trario potius quoniam quod futurū eſt
id diuinam prouidentiaȝ latere non poſ
ſe. Eoqȝ modo neceſſarium eſt hoc in
contrariam relabi partem. Neqȝ enim
neceſſe eſt contingere que prouidentur
ſed neceſſe eſt que futura ſunt prouideri
Quaſi vero que cuiuſqȝ rei cauſa ſit p̄-
ſcientia ne futurorūȝ neceſſitas ſit an fu

ſciuerit prouidentia diuina neſcia id eſt nō potēs falli nec poſſunt aliter euenire ꝙ̄ p̄uiſa ſunt. Nam ſi valent detorqueri aliorſum ſcȝ vt aliter eueniant ꝙ̄ preuiſa ſunt nō erit iam firma preſcientia dei ſed potius erit incerta opinio: quod iudico nephas credere de deo. Notandum ꝙ ex littera ſic formatur ratio. Illa que prouidentur infallibiliter de neceſſitate eueniunt. ſed omnia prouidentur a deo infallibiliter. ergo omnia de neceſſitate eueniunt ⁊ ſic perit libertas arbitrij. Notandum ꝙ ſcientia dei non eſt opinio quia opinio eſt eorūȝ que ſic ⁊ aliter ſe poſſunt habere ex primo poſteriorū. Scientia autem eſt eorū que non poſſunt ſe aliter habere. ergo ſciētia dei non eſt dicenda opinio. Neqȝ enī illaȝ probo rationem. hic phīa excludit quandam reſponſionē que poſſet dari ad predictam rationē. et primo ponit eam. ſecundo eam excludit ibi. Quaſi vero. Primo dicit. Neqȝ enī ꝓbo id eſt approbo illam rationem id eſt reſponſioneȝ qua quidā credunt ſe poſſe diſſoluere difficultatem queſtionis. Aiunt enī non ideo quid eſſe venturum ſed potius econuerſo. quoniam quod futurum eſt illud non poſſe latere prouidentiam diuinam: quaſi dicat euentus rei eſt cauſa preſcientie ⁊ non econuerſo et ideo ex euentu debet concludi neceſſitas preſcientie non econuerſo ſecundum eos. Et iſto modo neceſſarium eſt hoc quod concluditur de euentu relabi in contrariaȝ partem ſcilicet vt quod concluditur de euentu hoc cōcludat̄ de preſentia. Neqȝ enim neceſſe eſt coniungere que prouidentur ſecundum eos ſed que futura ſunt neceſſe eſt prouideri. Notandum ꝙ prior ratio pretendebat ꝙ omnia futura de neceſſitate eueniant quia deus futura infallibiliter pretendit. reſponſio auteȝ quorundam dicit contrarium. Dicit enim non ideo quia deus preuidet futura neceſſario eueniunt. ſed quia futura ſunt ideo deus ea preuidet. Quaſi vero que cuiuſqȝ rei cauſam ſit preſcientia. Hic excludit iſtam reſponſionem dicens. Iſta reſponſio procedit quaſi laboraretur querendo cuius rei cauſa ſit preſcientia vtrum ſit cauſa neceſſitatis futurorum vel vtrum neceſſitas futurorum ſit cauſa prouidentie. ſed nos nitamur id eſt laboramus hoc demonſtrare. ſcilicet neceſſarium eſſe euentum rerum preſcitarum quoquo modo id eſt quocunqȝ modo ſe habeat

oꝛdo cauſarum. Etſi pꝛo q̃ꝫuis pꝛeſcientia non videatur inferre neceſſitatem euenien di rebus futuris: quod declarat exemplo dicens. Si aliqs ſedeat neceſſe eſt opinionē eſſe veram que coniectat eum ſedere ⁊ ecōuerſo ſi de aliquo vera ſit opinio qꝛ ſedet neceſſe eſt eum ſedere. igitur in vtroqꝫ ſcꝫ in opinione ⁊ ſedente eſt neceſſitas. in hoc ſcꝫ in ſedente eſt neceſſitas ſedēti. in altero ſcꝫ in opinione eſt neceſſitas veritatis. ſed non idcirco quiſqꝫ ſedet ſupple caſualiter qm̃ vera eſt opinio qꝛ veritas opinionis nō eſt cauſa ſeſſionis ſed hec ſcꝫ opinio potius eſt vera qm̃ preceſſit quēpiā id eſt aliquē ſedere: ⁊ ita cauſa veritatis ex altera parte ꝓcedit tamen in vtroqꝫ eſt cōis neceſſitas. ⁊ eodem mo do cōtingit arguere de ꝓuidentia ⁊ de his que ꝓuidentur. Unde dicit patet id eſt manifeſtū eſt ratiocinari de prouidentia ⁊ de rebus futuris. Naꝫ ⁊ſi ꝑ q̃ꝫuis idcirco ꝓuidētur qm̃ futura ſunt nō tamen ideo ꝓueniūt qm̃ ꝓuidētur nihilominus tamen neceſſe eſt a deo vel ventura ꝓuideri vel ꝓuiſa euenire ita ꝙ vtriqꝫ ꝑti ineſt neceſſitas q̃ꝫuis alteri caſualitas. qḋ ſolum ſatis eſt id ē ſufficit ad ꝑimendā libertatē arbitrij.

Notandū ꝙ reſpōſio iſta quā inuit in littera videt̃ fuiſſe ipſiꝰ oꝛigenis q ſupꝛa epl'am ad Ro. ſic dicit. Non ꝓpterea aliqd erit qꝛ illud deus ſcit futurum ſed qꝛ futuruꝫ eſt ideo ſcitur a deo anteq̃ꝫ fiat. quod tamen poteſt intelligi dupliciter. Uno mō ꝙ euē tus rei ſit cauſa pꝛeſcientie ſecunduꝫ rationem cōſequentie ⁊ ſic reſponſio eſt vera. Alio modo poteſt intelligi ꝙ euentus rei ſit cauſa pꝛeſcientie ſecundum exiſtentiā. ⁊ ſic eſt falſa ⁊ hoc modo impꝛobatur hic a boe. Pꝛimo ergo oſtendit boetius ꝙ iſta reſponſio non eſt ad pꝛopoſitum. Secundo oſtendit ꝙ non includit veritatem. ibi.

turoꝛum neceſſitas cauſa pꝛouidentie laboꝛetur. Ac nō illḋ demōſtrare nitamur quoquo modo ſe habeat oꝛdo cauſarū. Neceſſariū eſſe euētū ꝑſcitaꝝ rerū etiaꝫ ſi pꝛeſciētia futuris rebus eueniendi neceſſitatē nō videat̃ inferre. eteni ſi quiſpiā ſedeat opinionēqꝫ eū ſedere ꝯiectat verā eſſe neceſſe eſt. Atqꝫ cōuerſio rurſus ſi de quopiā vera ſit opinio quoniā ſedet cū ſedere neceſſe ē. In vtroqꝫ igitur neceſſitas ineſt. In hoc qdē ſedenti at vero in altero veritatis. Sed non idcirco quiſqꝫ ſedet quoniā vera eſt opinio ſed hec potius vera eſt quoniā quēpiam ſedere ꝑ̄ceſſit. Ita cuꝫ cauſa veritatis ex altera parte pꝛocedat ineſt tamē cōmunis in vtraqꝫ neceſſitas Similia de pꝛouidentia ſimiliſqꝫ rebus ratiocinari patet. Nam et ſi idcirco quoniaꝫ futura ſunt pꝛouidentur non vero ideo quoniā pꝛouidentur eueniunt nihilominus tamen a deo vel ventura ꝓuideri vel pꝛouiſa euenire neceſſe eſt ꝙ ad ꝑimendū arbitrii libertatē ſoluꝫ ſatis eſt.

Jam vero quam prepoſterum eſt. Hic philoſophia oſtendit quod iſta reſponſio includit falſitatem quia ponit quod aliquod temporale ſit cauſa eterni. dicunt enim quod res futu re ſint cauſa prouiſionis eterne. vnde dicit. Jam vero prepoſterum eſt id eſt peruer ſum eſt vt euentus rerum temporalium dicatur eſſe cauſa eterne preſcientie quod di citur in iſta reſponſione. vnde ſubdit. Quid eſt aliud arbitrari deum ideo prouidere futura quoniam ſunt euen tura quam putare que olim acciderint id eſt ipſa futu ra eſſe cauſam ſumme pro uidentie. q. d. nihil eſt ali ud dicere. Notandum eſt quod nullum temporale eſt cauſa eterni ſed potius econuerſo. Indignius enim non eſt cauſa dignioris eo quod cauſa dignior eſt ef fectu: temporale autem eſt indignius eterno ſicut cor ruptibile incorruptibili. ergo ꝛc. Ad hec ſicuti cum quid eſſe ſcio. Hic ponit ſecundam reſponſionem ad probandum ſecundam concluſionem dicens. ad hec ſupple predicta adden da eſt hec ratio ſicuti cum ſcio eſſe quid id eſt aliquid neceſſe eſt ipſum eſſe. ita cum noui quid futurum neceſſe eſt idipſum eſſe fu turum. ſic igitur fit id eſt contingit vt euentus rei preſcite nequeat euitari Nota quod ratio ſic po teſt formari ſicut ſe habet

Jam vero quam prepoſterum eſt vt eterne preſcientie temporalium rerum euentus cauſa eſſe dicatur. Quid eſt autem aliud arbitrari ideo deum futura quoniam ſunt euentura prouidere quam putare que olim acciderint cauſam ſumme illius eſſe pro uidentie. Ad hec ſicuti cum quid eſſe ſcio idipſum eſſe neceſſe eſt: ita cum quid fu turum noui idipſum futurum eſſe ne ceſſe eſt. ſic fit igitur vt euentus preſcite rei nequeat euitari Poſtremo ſi quid a liquis aliorſum quam ſeſe res habet exiſtimet id nonmodo ſcientia non eſt ſed eſt opi nio fallax a ſcientie veritate longe di uerſa. Quare ſi quid ita futurum eſt vt eius certus ac neceſſarius non ſit euentus id euenturum eſſe preſciri quomodo poterit. ſi cut enim ſcientia ipſa impermixta eſt fal ſitati: ita id quod ab ea concipitur eſſe a liter quam concipitur nequit.

ſcientia reſpectu ſcibilis preſentis ſic preſcientia reſpectu effectus futuri. Sed cum ſcio in preſenti aliquid eſſe neceſſe eſt ipſum eſſe. Ergo cum preſcitur aliquid futurum eſ ſe neceſſe eſt ipſum futurum eſſe. ſed deus preſcit omnia futura ergo neceſſario eueniunt. ꝛ ſic iterum tollitur libertas arbitrij. Poſtremo ſi quid aliquis. Hic ponit tertiam rationem ad idem dicens. Si quis exiſtimet aliquid eſſe aliorſum id eſt aliter quam res ſe habeat illud nonmodo id eſt non tantum non eſt ſcientia ſed eſt fallax opinio longe diuerſa a ve ritate ſcientie. quare ſi aliquid ita futurum eſt vt eius euentus non ſit certus ꝛ neceſſarius quomodo illud poterit preſciri euenturum. q. d. nullomodo. Cuius rationem aſſignat dicens. Sicut ipſa ſcientia eſt impermixta falſitati ſic illud quod concipitur ab ea non poteſt ali ter eſſe quam concipitur. quia ſi poſſet aliter ſe habere tunc ſcientia poſſet eſſe falſa.

vnde ſubdit. iſta eſt cauſa quare ſcientia caret mendatio quia neceſſe eſt vnamquãqꝫ rem ita ſe habere ſicut ſcientia comprehendit eam ſe habere. Notandum ꝙ ratio quaꝫ intẽdit eſt iſta. Quicunqꝫ exiſtimat rem aliter eſſe ꝙ̃ eſt eius eſtimatio eſt falſa ⁊ non eſt ſcientia ſed fallax opinio. ergo ſi deus preſcit aliquod futurum eſſe ⁊ ſi ipſum non neceſſario euenit ſicut preſciuit preſcientia dei non erit ſcientia ſed fallax opinio. ergo futura a deo preuiſa neceſſario eueniunt ⁊ ſic perit liberum arbitrium. Quid igitur. hic phĩa improbat modos quibus aliqui nituntur ſaluare prouidentiam. Et primo querit quomõ poſſit ſaluari prouidentia diuina improbãdo duos modos quibus aliqui conabantur ipſam ſaluare. Secũdo ponit tertiũ modũ ſimiliter ipſum improbando. ſecũda ibi. Quod ſi apud. primo dicit. quid igitur dicemus. Quonãmodo dici poteſt ꝙ de⁹ prenoſcat hec futura incerta. Primus modus eſt vt dicatur deum ea q̃ prouidet iudicare infallibiliter quãuis poſſint nõ euenire. ſed id eſt inconueniens quia tunc falleretur ſua ꝓuidentia. Unde dicit. Nam ſi de⁹ cenſet id eſt iudicet euenire infallibiliter que etiam poſſibile eſt non euenire fallitur ſupple deus quod nonmodo id eſt non tantum nephas eſt ſentire de deo ſed etiam nephas eſt voce ꝓferre. Secundus modus eſt vt dicatur deum prouidere futura indeterminate ſicut futura ſunt. ſed iſto modo prouidentia dei non eſt certa. vnde dicit. Si deus diſcernit iſta futura eſſe que prouidentur indeterminate ſicut ſunt vt ſcꝫ cognoſcat ea eque id eſt equaliter poſſe fieri vel non fieri que eſt iſta preſcientia que nihil certum nihil ſtabile comprehendit. q. d. talis ꝓuidentia nulla eſt. ⁊ quid hec preſcientia differt ab alio vaticinio ridiculoſo Tireſie qui dicebat quicquid dicam hoc erit vel non erit. Quo etiam id eſt in quo diuina prouidentia preſtiterit id eſt preualebit humana opinione ſi iudicat incerta ſicut homines ea quoꝝ euentus eſt incert⁹ quaſi dicat in nullo differt. Notandũ ꝙ cum Tireſias vidiſſet duos ſerpentes ſimul coire proiecto baculo ipſos ſeparauit abinuicem ⁊ mutatus fuit in mulierem. poſt ſeptennium iterum ſerpentes coeuntes baculo ſeparauit ⁊ mutatus fuit in virum.

Ea nãqꝫ cauſa eſt cur mẽdacio ſcientia careant ꝙ ſe ita reꝫ quãqꝫ habere neceſſe eſt vti eam ſeſe habere ſcientia comprehendit. Quid igitur. Quonammodo deus hec incerta futura prenoſcit. Nam ſi ineuitabiliter ventura cenſet: que etiã nõ euenire poſſibile eſt fallitur quod ſentire nonmodo nephas eſt ſed etiam voce proferre. At ſi ita vti ſunt ita ea futura eſſe decernit vt eque vel fieri ea vel non fieri poſſe cognoſcant. que eſt hec preſcientia que nihil certum nihil ſtabile cõprehendit. aut quid hoc refert vaticinio illo ridiculo tireſie quicquid dicam aut erit aut non. Quo etiam diuina prouidentia humana opinione preſtiterit ſi vti homines incerta iudicat quorum eſt incertus euentus.

Proſa tertia

Cum autem orta eſſet diſſentio inter Jouem ⁊ Junonem an maior eſſet delectatio in coitu viri ꝙ̄ mulieris. electus fuit Tireſias in iudicem qui expertus erat ſortem vtriuſq; ſexus. Cum autem diceret maiorem eſſe delectationem mulieris Juno commota excecauit ipſum. Jupiter autem ſui miſertus in recompenſam amiſſi viſus dedit ſibi ſpūm vaticinandi. Fuit autē hec ſua vaticinatio quicquid dicam erit vel nō erit.

Quod ſi apud illum rerū omnium certiſſimum fonteꝫ nihil incerti eſſe poteſt certus eorum eſt euentus que futura firmiter ille preſcierit. Quare nulla eſt humanis cōſiliis actionibuſq; libertas quas diuina mens ſine falſitatis errore cūcta proſpiciens ad vnū alligat et conſtringit euentum. Quo ſemel recepto quantus occaſus humanarum rerum conſequatur liquet. Fruſtra enim boniſ maliſq; premia pene ve proponuntur. Que nullus meruit liber ac voluntarius motus animorum.

Si ergo deus non aliter preſciret futura indeterminata niſi q2 erunt vel non erunt non differret ſua preſcientia a preſcientia Tireſie qđ eſt ridiculoſum. Quod ſi apđ illum. Hic ponit tercium modum conantium ſaluare ꝓuidentiaꝫ. Et eſt vt ponamus omnia euenire de neceſſitate ⁊ auferamus liberum arbitrium. Primo ergo ponit iſtum moduꝫ. Secundo oſtendit que inconuenientia ſequantur ad ipſuꝫ. ibi. Quo ſemel. Primo ergo concludit iſtum moduꝫ dicens. Quod ſi apud illum certiſſimum fontem omnium rerum nihil poteſt eſſe incertum certus eſt euentus eoruꝫ que ipſe firmiter preſciuerit futura. quare nulla erit libertas humanis conſiliis ⁊ actionibus quas diuina mens ſine errore falſitatis cuncta proſpiciens alligat ⁊ conſtringit ad vnum euentum. Notandum ꝙ nulla mutatio cadit circa fontem omniū rerum quia cognitio eius non poteſt eſſe incerta. etiam ſi eſſet incerta eſſet imperfecta ⁊ diuina. ſi ergo eſt certa reſpectu futurorum neceſſe eſt vt omnia futura preſcita a deo neceſſario eueniant. Quo ſemel recepto. hic ponit inconuenientia que ſequuntur ſi auferatur liberum arbitrium. Et primo oſtendit que inconuenientia ſequuntur ex parte hominum. ſecundo que ex parte dei. tercio que ex parte coniunctionis hominum ad deum. ſecunda ibi. Quo nihil. tercia ibi. Jgitur nec ſperandi. Jnconuenientia ex parte hominum ſi non ſit liberum arbitriuꝫ fruſtra proponuntur hominibus pene vel premia ⁊ iniuſte puniuntur mali ⁊ premiantur boni nec erunt vicia nec virtutes in hominibus ſicut nec in aliis qui agunt neceſſitate nature ⁊ non libertate animi. Unde dicit. Quo ſemel poſito ſcilicet vt negetur liberum arbitrium liquet id eſt manifeſtum eſt ꝙ̄tus occaſus id eſt quanta deſtructio humanarum rerum conſequatur. Fruſtra enim proponuntur bonis premia ⁊ malis pene: ita ſtatuta ⁊ leges humane erunt inutiles que penas ⁊ premia ſtatuunt que nullus motus animorum liber ac voluntarius meruit. Et illud videbitur iniquiſſimum omnium qđ nunc iudicatur equiſſimum ſcilicet puniri improbos ⁊ remunerari probos quos ad alterum id eſt ad probitatem vel improbitatem non mittit propria voluntas.

ſed cogit certa neceſſitas futuri. igitur virtutes ⁊ vicia non erunt quicq̃ ſed potius erit mixta ⁊ indiſcreta confuſio omniū meritoꝝ ſcȝ bonoꝝ ⁊ maloꝝ. Nota ꝙ oēs virtutes ⁊ vicia oriunt̃ ex libera electione boni ⁊ mali. ⁊ ſimiliter punitio ⁊ remuneratio fiunt propter liberam actionem boni vel mali. Si ergo tollitur libertas arbitrij non erit libera electio nec libera actio bona vel mala. ⁊ per conſequens nulla erit virtus nullum viciū. ⁊ iniuſte malus punietur cum ex neceſſitate maluȝ operetur. ⁊ iniuſte bonus p̄mietur cum ex neceſſitate operetur bonum: qđ ē abſurdum dicere. Quo nihil ſceleratius. hic oſtēdit incōueniens quod ſequitur ex parte dei ſcȝ ꝙ deus erit auctor maloꝝ. vnde dicit. Cum omnis ordo reꝝ ducatur ex ꝓuidentia diuina ⁊ ſi nihil liceat habere fieri ex humanis cōſilijs ſit id eſt ſequitur vt vicia noſtra referantur in auctoreȝ oīm ſupple deū quo nihil ſceleratius excogitari pōt q̃ deuȝ dicere auctorē maloꝝ qđ tamen neceſſariū eſt ablata libertate. Notanduȝ ꝙ defect⁹ in operatione qui defectus nō eſt in poteſtate dei vt cuitatur neceſſario eſt ab agēte ⁊ a ꝓducente. ſi ergo actio voluntatis noſtre non eſt libera defectus actionis ſecundum voluntatem reducetur in deum: ⁊ ſic deus erit cauſans defectū noſtrum quod eſt abſurdum. Igitur nec ſperandi aliquid Hic ponit incōuenientia que ſequuntur ex cōiunctione hoīs ad deum quia tolleretur actus deprecādi ⁊ actus ſperandi quibus maxime coniunguntur deo. vnde dicit Igitur ſi tollitur liberū arbitriū nec vlla ratio eſt ſperandi aliqđ nec deprecādi inter deum ⁊ homines. Quid enī quiſqȝ deprecetur vel ſperet ſi ſeries indeflexa connectit omnia optanda: quaſi dicat fruſtra fieret. vtrunqȝ igitur aufertur illud vnicum commercium ſcilicet ſperandi ⁊ deprecandi inter deum ⁊ homines. vocat autem ſpem et deprecationem cōmercium. quia iſtis mercamur omnia beneficia. vnde ſubdit ſiqdeȝ prediuine gratie. qꝛ modus deprecandi ſolum eſt quo hoīes videntur poſſe colloqui

Idqȝ omnium videbitur iniquiſſimuȝ quod nunc equiſſimū iudicatur vel puniri improbos: vel remunerare probos quos alterutrum nō propria mittit voluntas ſed futura cogit certa neceſſitas Nec vicia igitur nec virtutes quicquā fuerint ſed omnium merito potius mixta atqȝ indiſcreta cōfuſio. Quoqȝ nihil ſceleratius excogitari poteſt cuȝ ex prouidencia rerum omnis ordo ducatur nihilqȝ liceat conſiliis humanis fit vicia queqȝ noſtra ad bonorum omnium referantur auctorem. Igitur nec ſperandi aliquid nec deprecandi vlla ratio eſt. Quid eni vel ſperet quiſqȝ vel etiā deprecetur quādo optanda omnia indeflexa ſeries cōnectit. Auferetur igitur vnicum illud inter hoīes deūqȝ cōmerciuȝ ſperandi ſcilicet et deprecandi ſiquideȝ iuſte humilitatis precio ineſtimabilem

cum deo et coniungi inacceſſibili cui ſupple deo priuſq; homo impetret qđ petit prius eñ preces porrigimus q; effectuʒ noſtre petitionis conſequamur q.ſ.ſpes et deprecatio ſi nihil credantur habere viriũ recepta.i.conceſſa neceſſitate futurorũ quid erit quo conifigi poſſumus illi ſũmo principi rex.q.d.nihil quare neceſſe erit genus humanũ diſſeptũ.i.diſiũctũ ſuo fonte.i.a ſuo principio ſupple a deo fatiſce-re id eſt deficere vti pau loante cantabas in ſexto metro quarti libri.

Vicem diuine gratie ꝓmereremur que ſo lus modus eſt quo cũ deo colloqui ho mines poſſe videãt: illiq; inacceſſibili luci pri⁹ quoq; q̃ʒ impetrẽt ipſa ſuppli canda ratione coniungi. que ſi recepta futurorum neceſſitate nihil virium ha bere credantur. quid erit quo ſummo il li rerum principi cõnecti atq; adherere poſſumus Quare neceſſe erit humanũ genus vti pauloante cãtabas diſſeptũ atq; diſiunctum ſuo fonte fatiſcere.

Notãdum q actus de-precandi ſpectat ad in-tellectuʒ et eſt expoſitio ſcđm iohãnẽ damaſce. aſcenſus intellectus ad deũ vel in deũ quo gđ actu inſinuam⁹ deo indi gentiã noſtrã nõ q deo per inſinuationẽ noſtrã aliquid inoteſcat quod prius ignorauerit ſed vt nos ipa inſinuatione vtẽ do cõſiderem⁹ in his cẽ recurrendũ ad diuinuʒ auxilium. Actus autem ſperandi pertinet ad vo luntatẽ qr eius obiectuʒ eſt bonum futurum per iſtum actum adherem⁹ deo tanq; perfecto prin cipio bonitatis inniten-tis eius auxilio ad con ſequẽdũ bonũ quo indigem⁹.ſed ſi huiuſmodi bonũ neceſſario eueniret vł ipoſſibi le eſſet euenire vterq; actus tam deprecandi q; ſperandi eſſet inutilis.

Metrum tertium libri quinti.

Quenam diſcors federa rerum
cauſa reſoluit Quis tanta deus
veris ſtatuit bella duobus
Ut que carptim ſingula conſtant.

Metrum tertium quinti libri.

Quenam diſcors federa rerum cauſa reſoluit. quis tanta deus. Hic incipit tertium metrum huius quinti quod dicitur adonicũ vel ſecundũ alios ar-chiloycũ ab inuentore.dactilicũ a pede predominante. vnde facit exclama tionem ſuper incompaſſibilitate que apparet inter prouidentiam et liberum arbi-trium Et primo querit quare ſint incompaſſibilia cum per ſe conſiderata ſint paſſibi lia Secundo ponit reſpõſioneʒ ad hoc. Tertio contra reſponſioneʒ obicit. quarto obiectionem ſoluit.ſecunda ibi.An nulla.tertia ibi.ſed cur tanto.quarta ibi An cũ menteʒ. Primo dicit Quenã diſcors cauſa reſoluit.i.ſeparat federa.i. concordias rerũ ſcʒ prouidẽtie diuine et liberi arbitrij ne cõpatiantur ſe ſimul aut quis deus tã ta bella ſtatuit duobus veris et ſingula vera que carptim.i.ſigillatim vel diuiſim ac cepta conſtant id eſt permanent eadem tũ mixta id eſt conficta noluit iugari id eſt copulari ſeinuicẽ cõpatiendo. Tunc ponit reſponſionem dicens q iſtis duobus

veris.ſ.prouidētię et libero arbitrio nulla eſt diſcordia ſȝ apparētia diſcordię puenit ex debilitate noſtri intellectus.vñ. d. An eſt nota ſolutionis nulla eſt diſcordia veris ſi ſemp certa coherēt ſibi ȝ mēs noſtra obruta.i.oppreſſa mēbris.cecis.i. cecātibus aiam illa nequit igne id eſt ſplendore oppreſſi luminis ſcȝ intellectus noſcere ſubtiles nexus id eſt coniūctiones rerum que videntur diſcordare

Eadē noluit mixta iugari An nulla ē diſcordia veris ſpqȝ ſibi certa coherēt ſȝ mēs cecis obruta mēbris Nequit oppreſſi lumīs igne Rex tenues noſcere nexus. ſed cur tāto flagrat amore veri tectas reperire notas Scit ne quod appetit anxia noſſe. Sȝ quis nota ſcire laborat Et ſi neſcit qd ceca petit. Quiſ eni quidq̄ȝ neſcius optet An quis valeat neſcita ſeq Quo ve iueniat quis reptam Queat ignotus noſcere formam.

Notādū ſi conſideremus prouidētiam diuinā per ſe poſſibile ē cā eē.ſi ɔſideremꝰ liberū arbitriū per ſe etiā poſſibile eſt cum eſſe vt patet ex dictis.Sed ſi cōſideremus vtrūqȝ ſimul tunc vidētur incompaſſibilia ſicut patȝ ex rationibus ſuperioribus:ſecundum veritateȝ autem ſe bene cōpatiūtur ſed nobis nō apparet. quia intellectꝰ noſter oppreſſus mole corporis nō poteſt ſe eleuare in huiuſmodi cognitioneȝ. Nam ſecūdū ſapientem corpus quod corrumpitur aggrauat animam et terrena habitatio opprimit ſenſum multa cogitātem.Sed cur tanto flagrat amore. Hic philoſophia obicit contra ſolutionem Si enim anima ignoret iſtas ſubtiles coniunctiones vnde eſt ꝙ deſiderat eas ſcire cū nihil ignotum poſſit deſiderari.vnde dicit Sed cum anima flagrat id eſt ardet tanto amore id eſt deſiderio reperire notas tectas id eſt notificationes latentes veri id eſt veritatis.Scit ne mens illud quod ipſa anxia id eſt ſolicita appetit noſſe. q̄ſi dicat:non quia nemo appetit ſcire illud quod ſcit.⁊ hoc eſt quod dicit Quis laborat ſcire nota q̄ſi dicat nullus.oportet igitur dicere ꝙ neſciat et tūc ſeqtur aliud inconueniens ſcilicet ꝙ animal deſideret illud quod neſcit. Unde dicit Si neſcit illud quod petit qd petit id ē deſiderat mens ceca id ē ignorans.Quis em̄ neſcius optat quicq̄ȝ.Quis enim poteſt ſequi neſcita. aut quis neſcius poteſt noſcere quo inueniat:ſupple illud quod querit:et quis neſcius poteſt noſcere formam repertam quaſi dicat nullus. Notandum ꝙ dictuȝ eſt in reſponſione ꝙ anima ignoret compaſſibilitatem prouidentię et liberi arbitrij ſed deſiderat eam ſcire.Contra hoc arguit ſic Nullus appetit ſcire quod ſcit Si anima deſiderat ſcire aliquid vel ignorat illud vel ſcit.ſi ſcit ergo non deſiderat ip̄m ſcire quia nullus appetit ſcire quod ſcit cum oīs appetitus ſit ratione carentię Si aūt ignorat illd̄ quod deſiderat quomō ignotū deſideraf cum voluntas non querat incognitū.ideo ſi ignorat nūquam cognoſcet Quis enim ignotū inueniet.Si enim paterfamilias quereret ſeruum fugitiuum quem ignoraret poſſet ſibi multotiens occurrere ꝙ ipſum nō inueniret ſicut dicit Linconienſis ſuper primo poſteriorȝ An cum mentem cerneret altum.hic ſoluit obiectionem Ubi notandum ꝙ Plato poſuit animas eſſe in celo creatas et habere cognitionem omnium perfectam ſed per lapſum ad corpora eam obliuiſci

An cum mentem cerneret altam Pari ſumma et ſingula noꝛat Nunc mēbꝛorum condita nube. Non in totum eſt oblita ſui ſūmamq; tenet ſingula perdens. igitur quiſquis vera requirit neutro eſt ambitu: nam neq; nouit Nec penitus tamen omnia neſcit Sed quam retinens meminit ſummam Conſuluit alte viſa retractans Ut ſeruatis queat oblitas addere partes.

Pꝛoſa quarta libꝛi quinti.

Um illa vetus inqt hec eſt de ꝓuidētia querela a marcoq; tullio cū diuinatōe; diſtribuit vehemēter agitata tibiq; ipi res diu ꝓꝛſus ml'tūq;

cog nitionem rerum in particulari ⁊ retineri eam in vniuerſali et poſtea per exercitium recuperare cognitionem reru; in ꝑticulari. vnde dicit ſic. An eſt nota ſolutioīs cum aīa cerneret. i. ſpecularetur altam mentem. i. ꝓfunda; mentē dei ipſa pariter ⁊ ſimul nouerat ſummā. i. vniuerſalē cognitionē ⁊ ſingula. i. ſingularē cognitionē rerum ſed nūc ipſa condita. i. tecta nube membꝛoꝝ non eſt oblita ſui per totum. i. totaliter. ſed ipſa tenet ſumma; id eſt cognitionē vniuerſalē reru; perdens ſingula. i. ſingularē cognitionē. igit quiſquis requirit. i. inueſtigat cognoſcere vera taliſ ē neutro bitu ſupple vt ꝑfecte cognoſcat vl' qđ oīno ignoꝛet. Unde dicit. Nam neq; nouit ſcil; in ſpeciali ⁊ ꝑfecte illud qđ querit nec penitus neſcit oīa ſed ipſe meminit id ē in memoꝛia hab; ſummā i. vniuerſalē cognitionē quā retinens ꝯſuluit ſupple actuali conſideratione retractans id eſt reuocans per ſtudiū alte id eſt ſubtiliter viſa id eſt pꝛius in ſpeciali cognita vt ipſe queat addere oblitas ꝑtes partibus ſeruatis ſupple in memoꝛia. Notandū ꝙ ſecūdū iſtam viam Platonis ſolueretur ratio pꝛius tacta vel aīa ſcit qđ deſiderat vel neſcit. dico qđ neſcit in ſpeciali ⁊ in ꝓpꝛia foꝛma ſed ſcit in vniuerſali. ⁊ cum dicitur nullus deſiderat ignotu;. verum eſt ſicut eſt ignotum in vniuerſali. tamē deſiderat ipſum vt eſt ignotu; in ſpeciali. ⁊ cum dicitur ſi ignoꝛet nunq̄ inueniet: verum eſt ſi ignoꝛat tam in generali q̄ in ſpeciali. ⁊ ſi ignoꝛat in potentia ⁊ in actu: ſi tamen ſcit in potentia ⁊ in vniuerſali ⁊ ignoꝛat actu ⁊ in pꝛopꝛia foꝛma poteſt ipſum inuenire ⁊ adiſcere.

Pꝛoſa quarta vltimi libꝛi.

Um nulla vetus inquit. Hec eſt ꝓſa quarta huius quinti in qua phīa incipit diſſoluere queſtionē de cōpaſſibilitate ꝓuidentie ⁊ liberi arbitrij. ⁊ pꝛimo tangit difficultatē hui⁹ queſtionis ⁊ cauſam difficultatis ⁊ tangit modū ꝓcedendi circa eius ſolutionē. ſecūdo diſſoluit eam ibi. quero eñ. Pꝛimo dicit hec querela. i. queſtio hec de ꝓuidentia eſt vetus ⁊ eſt vehemēter agitata. i. ꝑtractata a marco tullio cū diſtribuit. i. diuidit diuinationē in li. diuinationū vbi diuidit diuinationē in ſuas ſpecies non ſolū hoc ſed tibi ipſi ⁊ res multū diu queſita. Sed haud quaq̄. i. non alicubi ab vllo veſtrū ſatis diligenter ⁊ firmiter expedita cui⁹ caliginis. i. dif

c

ficultatis cauſa eſt ꝙ motus id eſt actus humane rationis non poteſt admoueri id eſt applicari ad ſimplicitatem diuine pꝛouidentie. que ſi vllo modo queat excogitari nihil relinq̄tur pꝛoꝛſus ambigui q̄ ſcꝫ ratione ⁊ cauſaꝫ difficultatis ita demū patefacere ⁊ expedire tēptabo ſi pꝛius expandero id eſt declarauero ea quibus tu moueris. Notandū ꝙ queſtio de ꝓuidentia diuina ⁊ libero arbitrio eſt oīm queſtionū difficilima de qua multi antiquoꝝ dubitabāt ⁊ nō nulli modernoꝝ pꝛopter eius difficultatē lapſi ſūt quam tullius in libro diuinationū pertractans ⁊ non valēs diſſoluere eiꝰ difficultatem negat penitus pꝛouidentiam ⁊ pꝛeſcientiam futuroꝝ a deo in pꝛedicto libro diuinationuꝫ. Quero enim. hic philoſophia accedit ad ſolutionem queſtionis ⁊ p̄mo diſcutit motiua boetij. Secundo ſoluit dubitationeꝫ ſiue queſtionē ibi. quoniā igitur. Circa pꝛimuꝫ ſciendum ꝙ duo fuerunt motiua Boetij pꝛīcipalia circa hāc queſtionē. Pꝛimū quia videtur neceſſariū ſi deꝰ pꝛeuidꝫ futura ꝙ neceſſario eueniant. Secunduꝫ motiuū ꝙ futura quoꝝ euētuſ eſt incertus ſicut ſunt futura cōtingētia nō poſſunt a deo certa pꝛouideri. Pꝛimo ergo pertractat pꝛimum motiuum. Secundo ſecundum ibi. Sed hoc inquis. Pꝛimo oſtendit ꝙ ſi deus pꝛouidet futura non pꝛopter hoc neceſſario eueniunt. Secundo mouet dubitationem ibi. Sed quid fieri poteſt. pꝛimo oſtendit ꝙ ex pꝛeſciētia dei non infertur neceſſitas libero arbitrio. Secundo oſtendit ꝙ pꝛeſcientia dei non ſit ſignum neceſſitatis futuroꝛum ibi. ſed pꝛeſcientia. Circa pꝛimum ſciendum eſt ꝙ pꝛius impꝛobauit quandam reſponſionem qua quidam nitebantur impedire rationeꝫ oſtendentem non eſſe liberum arbitrium pꝛopter pꝛeſcientiam diuinam. quam reſponſionem hic reſumit oſtendens eam aliquo modo eſſe bonam. quia ſufficienter impedit intentionem aduerſarij. Nam aduerſarius ex nullo alio pꝛobat neceſſitatem futuroꝛum niſi quia ſunt pꝛeſcita a deo. Cum igitur ex reſponſione habeatur ꝙ pꝛeſcientia nullaꝫ

queſita. ſed haud quaq̄ꝫ ab vllo veſtrū hactenus ſatis diligenter ac firmiter expedita. Cuius caliginis cauſa eſt ꝙ humane ratiocinationis motus ad diuine pꝛeſciētie ſimplicitatē non poſſit admoueri. Que ſi vllomodo cogitari queat nihil pꝛoꝛſus reliqueretur ambigui. q̄ ita demū patefacere atq̄ꝫ expedire temptabo ſi pꝛius ea quibus moueris expandero. Quero eni cur illā ſoluentiū rationem minus efficacē putes. que qꝛ pꝛeſcientia non eſſe futuris rebꝰ cauſaꝫ neceſſitatis exiſtimat: nihil impediri p̄ſcientia arbitrii libertatē putat. Nuꝫ eni tu aliū de argumētū futuroꝝ neceſſitatis trahiſ niſi ꝙ ea que p̄ſciunt̄ nō euenire nō poſſunt. Si igitur pꝛenotio nullā futuriſ rebus adiicit neceſſitatē q̄ tu etiam pauloante fatebare. quid eſt ꝙ voluntarii exitus rerum ad certū cogantur euentū

Et eni̅ poſitionis gratia vt quid conſe
quat̃ aduertas ſtatuamus nullã eſſe pꝛe
ſcientiam. num igitur quãtuꝫ ad hoc at
tinet que ex arbitrio eueniant ad neceſſi
tateꝫ coguntur Boetius Minime. P.
Statuamus iteruꝫ eſſe ſed nihil rebus
neceſſitatis iniũgere manebit vt opinoꝛ
eadẽ voluntatis integra atqꝫ abſoluta
libertas Sed p̃ſciẽtia inquies tametſi
futuris eueniẽdi neceſſitas nõ eſt ſignũ
tamẽ eſt neceſſario ea eſſe vẽtura. Hoc
igitur non etiam ſi pꝛecognitio non fuiſ
ſet neceſſarios futuroꝝ exitus eſſe cõſta
ret Omne eteni̅ ſignũ tãtũ quid ſit oſtẽ
dit: nõ vero efficit quod deſignat. qua
re demonſtrandũ pꝛius eſt non nihil ex
neceſſitate contingere vt pꝛenotionem

cauſalitatem habet ſuper futura videtur ſufficienter oſtenſum eſſe ꝙ ea que pꝛoce-
dunt ex libero arbitrio non ſunt neceſſaria. Pꝛimo ergo ponit iſtam reſponſionem
reſumendo eius ſolutionem dicens. Quero cm̃ cur iſtam rationem ſoluentiũ putas
minus eſſe efficacem que putat libertateꝫ arbitrij non impediri a pꝛeſcientia quia eſti
mat pꝛeſcientiaꝫ non eſſe cauſam neceſſitatis futuroꝝ. ꝙ autẽ per iſtam reſponſioneꝫ
impediatur illatio neceſſi
tatis futuroꝛum patet ex
hoc qꝛ tu non trahis aliũ
de argumentuꝫ neceſſita
tis futuroꝝ niſi ꝙ ea que
pꝛeſciuntur non poſſunt
nõ euenire. Si igitur pꝛe
notio id ẽ p̃ſcientia futu-
roꝛuꝫ nullam imponit ne
ceſſitatẽ rebus futuris vt
dicit reſponſio ⁊ tu etiaꝫ
fatebare pauloante. quid
eſt id eſt quid eſſe poterit
ꝙ volũtarij exitus cogã-
tur ad certum euentũ. et
ita per iſtam reſponſionẽ
excluditur neceſſitas fu-
turoꝝ ⁊ manifeſtat ſe in
exemplo dicens. Ut ad-
uertas quid conſequatur
gratia poſitõis id eſt exẽ
pli ſtatuamus id eſt po-
namus per impoſſibileꝫ
nullam eſſe pꝛeſcientiam
poſterioꝝ. igit̃ hoc poſi-
to quantũ ad hoc. i. quan
tum ad iſtam illationem qua ex pꝛeſcientia concluditur neceſſitas futuroꝝ ea que ve
niant ex arbitrio cogantur ne ad neceſſitatẽ. dicit Boe. Minime. ⁊ phia. Statuamꝰ
iterum eſſe ꝓuidentiam. ſed nihil neceſſariuꝫ iniungere rebus futuris manebit vt o
pinoꝛ eadem libertas voluntatis integra ⁊ abſoluta ab omni neceſſitate. Notan
dum ꝙ pꝛioꝛ ſolutio impꝛobata fuit bona ⁊ mala. in hoc fuit bona qꝛ poſuit pꝛeſciẽ-
tiam non eſſe cauſam neceſſitatis futuroꝝ. dixit em̃. Ideo futura eueniũt non qꝛ deꝰ
ea pꝛouidet ſed in hoc fuit mala quia poſuit futura eſſe cauſa pꝛeſciẽtie dei. dixit em̃
quia futura ſunt ideo deus ea ꝓuidet. patet ergo ex reſponſione antiquoꝝ ꝙ pꝛeſci
entia non eſt cauſa neceſſitatis rebus futuris. Sed pꝛeſcientia inquies. Hic oſtendit
phia ꝙ pꝛeſcientia diuina non ſit ſignum neceſſitatis rebus futuris. Secundo oſten
dit ꝙ modus ꝓbandi ex ſigno non eſt efficax ibi. Iam vero. pꝛimo dicit. Tu inqes
id eſt dicere poteris ⁊ ſi ꝓ q̃uis pꝛeſcientia non ſit neceſſitas eueniendi rebus futu-
ris tamen eſt ſignum ea neceſſario eſſe ventura. ⁊ ita ex pꝛeſcientia poteſt inferri ne-
ceſſitas futuroꝝ tanq̃ ex ſigno. Hoc igitur modo ponendo pꝛeſcientiaꝫ eſſe ſignum

neceſſitatis futurorum conſtaret eſſe exitus id eſt euentus futurorum eſſe neceſſarios etiã ſi non fuiſſet precognitio. quod ꝓbat ex natura ſigni dicens. Omne nãq3 ſignũ tantum oſtendit quid ſit id eſt manifeſtat illud cuius eſt ſignũ ſed non efficit quod denegat quare vt prenotionẽ id eſt ꝓuidentiã apparet eſſe ſignu3 neceſſitatis futurorum demõſtrãdũ erat p̄us nihil cõtingere nõ ex neceſſitate id eſt oĩa euenire neceſſario alioqui ſi hec neceſſitas futurorum nulla eſt nec illa preſcientia poterit eſſe ſignũ eius rei que non eſt. ⁊ ita non valet arguere neceſſitatẽ futurorum ex preſciẽtia tanq3 ex ſigno. Notandu3 ꝙ ſignũ non eſt cauſa ei9 cuius eſt ſignũ ſed tantũ manifeſtat ſignatũ eſſe vt circulus non eſt cauſa vẽditionis vini ſed tantum eſt ſignũ venditionis. Si ergo preſcientia eſſet ſignum neceſſitatis futurorum p̄ſupponeret eſſe neceſſaria ⁊ ſic ad oſtendẽdu3 p̄ſcientia3 eſſe ſignu3 neceſſitatis futurorum oportet ⁊ prius oſtendere futura neceſſario eſſe futura

ſignum eſſe huius neceſſitatis appareat alioqui ſi hec nulla eſt nec illa quidẽ ei9 rei ſignu3 poterit eſſe que non eſt. Jam vero ꝓbationẽ firma ratõe ſubnixã conſtat. non ex ſignis neq3 petitis extrinſecus argumẽtis ſed ex cõuenietib9 neceſſariĩſq3 cauſis eſſe ducẽdã. Sed qui fieri poteſt vt ea non perueniãt que futura eſſe ꝓuidẽtur. Quaſi vero nos ea que ꝓuidentia futura eſſe prenoſcit non euẽtura credamus ac non illud potius arbitremur licet eueniant nihil tamẽ vt euenirent ſui natura neceſſitatis habuiſſe. Quod huic facile perpendas licebit

ra anteq3 preſcientia eſſet ſignum neceſſitatis futurorum: alias preſcientia eſſet ſignum alicuius rei que non eſt quod eſt abſurdu3. Jam vero. hic oſtendit modu3 ꝓbandi ex ſigno non eſſe efficacem ⁊ dicit. Conſtat id eſt manifeſtum eſt rationẽ ſubnixa3 id eſt firmata3 demonſtratione eam non eſſe ducendã ex ſignis neq3 ex argumentis extrinſecus petitis id eſt acceptis. ſed firma ratio ducenda ex cõuenientibus id eſt ex proprijs ⁊ neceſſarijs cauſis. Cum ergo predicta ratio proceſſerit ex ſigno non eſt efficax ⁊ demonſtratiua cum ſit a poſteriori. Demonſtratio autẽ que eſt potiſſima ꝓbationum ipſa eſt a priori cum ſit ex cauſis per ſe imediatis prioribus ⁊ notioribus. ⁊ ꝓ tanto etiam demonſtratio eſt ſillogiſmus faciens ſcire efficax ad probandum ex primo poſteriorum. Sed qui fieri poteſt. Hic philoſophia mouet quandam dubitationem ⁊ ſoluit eam. videtur enim ex dictis ſequi ꝙ aliqua poſſunt preſciri que tantum non neceſſario eueniunt. ſi autem non neceſſario eueniũt poſſunt non euenire. ⁊ ſic ſequitur ꝙ aliquod preſcitũ a deo non eueniat. Primo ergo philoſophia dubitando de hoc querit dicẽs. Ex quo ita eſt ꝙ ea que ſunt preſcita non ſunt neceſſaria ſed poſſunt non euenire qui id eſt quomodo fieri poteſt vt ea que prouidentur futura eſſe non eueniant ymo oportet dicere ꝙ preſcientia eueniant ſed tamen non eueniũt de neceſſitate. Unde dicit quaſi vero. quaſi diceret. Iſta dubitatio procedit quaſi non credamus ea que prouidentia prenoſcit non eſſe ventura ſed hoc non eſt veru3 ſed potius arbitremur illud ſc3 ꝙ licet futurum eueniat nihil tamen neceſſitatis

habuiſſe in ſui natura vt eueniret id eſt manifeſtat in exemplo quomodo aliquid certe comprehenditur qđ tamen non eſt neceſſarium dicens ꝙ aliquid cognitū eueniat ⁊ tamen non neceſſario licebit ꝙ tu hoc perpendas hinc id eſt ex tali exemplo. intuemur em̄ plura exēpla oculis dum fiunt id eſt dū ſunt in fieri ſicut ea que videnť aurige facere in moderandis ⁊ flectendis quadrigis ⁊c. Videmꝰ ad hunc modū vt que fi

Plura eni dum fiunt ſubiecta oculis intuamur vt ea que in quadrigis moderā dis atq3 flectendis facere ſpectantur aurige atq3 ad hunc modum ⁊c. num igitur quicq3 illoꝛum ita fieri neceſſitas vlla compellit. B. Minime. P. Fruſtra enim eſſet artis effectus ſi omnia coacta mouerentur: que igitur cu3 fiunt carent exiſtendi neceſſitate eade3 pꝛiuſq3 fiant ſine neceſſitate futura ſunt. Quare ſunt quedam euentura quoꝛu3 exitus ab omni neceſſitate abſolutus ſit. Nam illud quidem nullum arbitroꝛ eſſe dicturum ꝙ que nunc fiunt pꝛiuſq3 fierent futura non fuerint. Hec etiam igitur pꝛecognita liberos habent euentus.

unt in alijs actibus volūtarijs nūquid vlla neceſſitas cōpellit aliqđ illoꝝ ita fieri ſicut oculis videtur. dicit Boc. Minime ⁊ aſſignat rationē: fruſtra em̄ eſſet effectus artis ſi omnia mouerentur coacta ⁊ fruſtra eſſet ars flectendi quadrigā ſi neceſſario flecterenť. igitur illa que cum fiunt carent neceſſitate exiſtendi eadem ſunt futura ſine neceſſitate pꝛiuſq3 fiant. Ex quo concludit ꝙ quedā ſunt ventura quoꝝ exitus id eſt euentus eſt abſolutuſ ab omni neceſſitate ⁊ foꝛſan aliquis dicere3 ea que nūc fiunt non erant futura anteq3 eſſēt. hoc excludit dicens nullum arbitroꝛ eſſe dicturu3 ꝙ que nunc fiunt euentura non fuerunt. hoc em̄ nimis irrationale. ideo neceſſario concluditur ꝙ hec etiam pꝛecognita habent euentus liberos. quia ſicut ſcientia pꝛeſentium nihil īpoꝛtat neceſſitatis his rebꝰ que fiūt in p̄ſenti ſicut patet in exēplo p̄dicto de regimine quadrige. Ita pꝛeſciētia futuroꝝ nihil impoꝛtat neceſſitatis his que ventura ſunt. Nota ꝙ licet futura in comparatione ad diuinam ꝓuidentiam ſint neceſſaria neceſſitate condicionata: non tamen omnia ſunt neceſſaria neceſſitate abſoluta. Multa em̄ libere eueniunt ſicut ea que fiunt ab arte ⁊ a voluntate ⁊ regimen quadrigaꝝ. Si em̄ regimen quadrigarum neceſſario eueniret fruſtra eſſet res regendi quadrigam. Notandum ꝙ ſicut res actu fiunt ita erunt future. ſed quedam actu libere fiunt. ergo erunt libere future: ⁊ per conſequens non omnia ſunt neceſſario futura licet neceſſitate condicionata inquantum comparantur ad ꝓuidentiam diuina3 non tamen in ſui natura conſiderata neceſſario eueniunt neceſſitate abſoluta ſicut poſtea videbitur. vbi diſtingue duplicem neceſſitatem condicionatam ⁊ abſolutam. Sed hoc inquis. Hic philoſophia diſcutit motiuum Boetij vtrum futura incerta ſicut ſunt cōtingētia poſſint certe pꝛeſciri. et pꝛimo mouet dubitationē de hoc ⁊ tangit rationem dubitationis. Secundo aſſignat cauſam erroꝛis ibi. Cuius erroꝛis cauſa

Nam ſicut ſcientia preſentium rerum nihil his q̄ fiunt: ita preſcientia futurorum nihil his que ventura ſunt neceſſitatis importat. Sed hoc inquis ipſum dubitatur an earum rerum que neceſſarios exitus non habent vlla poſſit eſſe p̄notio diſſonare eteni videtur putaſqʒ ſi prouideantur conſequi neceſſitatem. ſi neceſſitas deſit minime preſciri nihilqʒ ſcientia comprehendi poſſe niſi certum Quod ſi que incerti ſunt exitus ea quaſi certa prouidentur opinionis id eſſe caliginē non ſcientie veritatē. Aliter eni ſeſe res habeat arbitrari ab integritate ſciētie credis eē diuerſum: Cuius erroris cauſa eſt ꝙ omnia que quiſqʒ nouit ex ipſorum tantū vi atqʒ natura cognoſci eſtimat que ſciuntur. quod totum cōtra ē. Oē ei qđ cognoſcit̄ nō ſcđʒ ſui vi ſʒ ſcđm cognoſcentium potius compre

eſt. dicit primo. Sed tu inquis o Boeti hoc ipſum dubitatur an poſſit eſſe vlla prenotio id eſt preſcientia illarum rerum que non habent neceſſarios exitus id eſt euentus. hoc em̄ nullomodo eſt poſſibile. Cum em̄ videntur hec diſſonare ſcilicet preſcietia ⁊ continentia. Tu em̄ putas ſi preuideantur contingentia neceſſario ipſa conſequi ⁊ ſi neceſſitas deſit minime ipſa preſciri. ⁊ putas nil poſſe comprehendi preſcientia diuina niſi certum. et ſi ea que ſunt incerti exitus id eſt euētus ſicut cōtingentia ſi prouidentur illa quaſi certa tu putas illud eſſe caliginem opinionis non veritatem ſcientie ⁊ in hoc tu deciperis cuius deceptionis cauſa eſt error tuus circa iudicium cognitionis. Credis em̄ diuerſum eſſe ab integritate ſcientie aliter arbitrari rez q̄ʒ ſe habeat ⁊ in hoc erras. Notandum ꝙ quia non poſſumus futura contingentia certe prenoſcere putamus ſimiliter deum hoc non poſſe. res em̄ eodez modo ſe habens diuerſi mode a diuerſis poteſt cognoſci. Unde cognoſcere rem aliter q̄ʒ ſe habet ex parte rei cognite non eſt ſciētia. ſed cognoſcere rem aliter q̄ʒ ſe habeat ex parte cognoſcentis bene eſt ſcientia. ⁊ ſic futura contingentia licet in ſe ſint incerta poſſunt tamen preſciri a deo ſine errore falſitatis. Cuius erroris cauſa eſt. Hic aſſignat cauſam erroris. Ubi notandum ꝙ cauſa erroris quare putamus futura incerta non poſſe certe preſciri quia putatur ꝙ facultas cognitionis ſit ſecundum facultatem rei cognite ⁊ non ipſius cognoſcentis quod eſt falſum. Primo ergo premittit huiuſmodi cauſam erroris. Secundo improbat ipſam ibi. Nam vt hoc breui. dicit primo. Cuius erroris cauſa eſt. quia exiſtimatur ꝙ omnia que quiſqʒ nouit illa cognoſcit tantum ex vi ⁊ natura ipſorum que ſciuntur ⁊ non ex vi cognoſcentis quod totum eſt contra id eſt per contrariuʒ. quia res magis cognoſcuntur ſecundum naturam cognoſcentis. Omne em̄ quod cognoſcitur non comprehenditur ſecundum ſui vim id eſt ſecundum modum ſue nature ſed potius ſecundum facultatem cognoſcentis. Notandum ꝙ ſi cognitio eſſet

ſecundum facultatem rei cognite tunc res ab omnibus eodem modo cognoſceretur ⁊ ſic aliqͩ cõprehenderet̃ codẽ modo ab intellectu humano ⁊ diuino quod falſum eſt. quia que ſunt incerta comprehenſione humana ſunt certa comprehenſione diuina. cognitio ergo potius attenditur ſecundum facultatem potentie cognoſcentis. ita ꝙ q̃to potentia eſt efficatior ⁊ certior tanto certius ⁊ limpidius rem comprehendit

hẽditur facultatẽ. Nã vt hoc breui liqueat exẽplo eandẽ corporis rotunditatem aliter viſus aliter tactus agnoſcit: Ille eminꝰ manens totum ſimul iactis radiis intuetur. Hic vero coherẽs orbi atq; cõiũctꝰ circa ipſu; motus ambitũ rotunditatem partibus comprehendit Ipſum quoq; hoĩem aliter ſenſus: aliter imaginatio: aliter ratio: aliter intelligentia contuetur. Senſus eni figuram in ſubiecta materia conſtitutã Imaginatio vero ſolam ſine materia iudicat figurã Ratio vero hanc quoq; tranſcẽdit ſpeciemq; ſuam que ſingularibus

Nam vt hoc breui exemplo liqueat. Hic probat ꝙ facultas cognitionis eſt ſecundum facultatem potentie cognoſcentis ⁊ non rei cognite. Primo declarat hoc exemplis. Secundo probat hoc idem per rationem ibi. Neq; id iniuria. Prima in duas ſecundum duo exempla ibi. Ipſum quoq;. primo dicit ꝙ cognitio fit ſecundum facultatem cognoſcentis liquet breui exemplo. nam viſus aliter cognoſcit candem corporis rotunditatem ⁊ aliter tactus. Ille eñi viſus manẽs eminus id eſt a longinco intuetur totũ corpus ſimul iactis radijs viſualibus. Hic ſupple tactus coherens ⁊ coniunctus orbi id eſt rotunditati ⁊ motus circa ipſum ambitum id eſt circa corpus rotundum cõprehendit eius rotunditatem partibus id eſt per partes. Notandum ꝙ innuit duplicem differentiam inter modum cognoſcendi viſus ⁊ tactus. Prima eſt ꝙ viſus a remotis exiſtens cognoſcit aliquod corpus rotundum. Tactus autem non cognoſcit ipſum niſi coniunctus. Secunda differentia eſt ꝙ viſus totum corpus ſimul comprehendit: tactus autem per partes. talis autem diuerſitas in cognoſcendo non eſſet ſi res cognoſceretur ex ſui natura cum eadem res maneat in vtraq; cognitione.

Notandum ꝙ quidam dixerunt viſionem fieri per emiſſionem radiorum viſualium ab oculis vſq; ad rem viſam. ſed hec opinio eſt contra Ariſtotelem: viſio enim non fit extra mittendo ſed intus ſuſcipiendo. patiente enim aliqua ſenſitiuo fit ipſum videre ſecundo de aĩa. Hic autẽ loqtur opinione antiquorꝫ cũ dicit ꝙ viſus totum corpus intuetur iactis radijs. Ipſum quoq; hoĩem. Hic ponit ſecũdũ exemplũ in virtutibus cognoſcitiuis ſubordinatis. ſecundo oſtendit quomõ iſte virtutes ſe habeant adinuicẽ ibi. In quo illud. Primo ergo declarat quomõ idem .u diuerſis potentijs diuerſimode cõprehenditur dicens. ſenſus exterior aliter contuetur ipſum hoĩem aliter imaginatio aliter ratio aliter intelligentia diuina. Senſus eñi exterior ſicut viſus iudicat figurã hoĩs in ſubiecta materia.i.in ſenſibili materia ſed imaginatio

ſolam figuram diſcernit ſine materia id eſt in abſentia rei materialis. Ratio vero hanc imaginationem tranſcendit ⁊ ipſam ſpeciem id eſt naturam ſpecificam hominis que ſingularibus ineſt perpendit id eſt diſcernit vniuerſali conſideratione. oculus vero id eſt conſideratio intelligentie eſt excelſioꝛ quia intelligentia diuina ſupergreſſa ambitum vniuerſitatis qui exiſtit in ſingularibus illam ſimplicem foꝛmam ſcꝫ ideam hominis que eſt in mẽte diuina contuetur acie id eſt ſpeculatione pure mẽtis.

ineſt vniuerſali cõſideratione perpẽdit Intelligentie vero celſioꝛ oculus exiſtit ſupgreſſa nãqꝫ vniuerſitatis ambitũ ipſam illam in ſimplicẽ foꝛmã pura mẽtis acie cõtuetur. In quo illud maxie cõſiderandũ eſt Nam ſupioꝛ vis cõpꝛehendendi amplectit̃ inferioꝛẽ: inferioꝛ vero ad ſupioꝛẽ nullomõ conſurgit. neqꝫ eni ſenſus aliquid extra materiaꝫ valet vel vniuerſales ſpecies imaginatio contuetur vel ratio capit ſimplicẽ foꝛmam ſed intelligentia quaſi deſuper ſpectans cõcepta foꝛma que ſubſunt cuncta diiudicat ſed eo modo quo foꝛmam ipſam

Notandum ꝙ pꝛimuꝫ fuit de virtutibus cognoſcitiuis non ſuboꝛdinatis ſicut de viſu ⁊ tactu. iſtd autẽ exemplũ eſt de virtutibus ſuboꝛdinatis que ſunt quattuoꝛ. ſcꝫ ſenſus exterioꝛ qui ineſt omnibus animalibus. imaginatio que tantum ineſt aĩalibus perfectis. ratio que tantuꝫ eſt in hoĩbus. ⁊ intelligentia per quaꝫ intelligit diuinam cognitionẽ iſte virtutes habẽt diuerſum modum cognoſcendi eandem rem ſcꝫ hominem vt declaratur in littera: quod non eſſet niſi cognitio fieret ſecundum facultatem virtutum cognoſcentium ⁊ non rei cognite. In quo illud maxime conſiderandum eſt. Hic oſtendit philoſophia quomodo pꝛedicte virtutes cognoſcitiue ſe habent ad inuicem oſtendens ꝙ quicquid poteſt virtus inferioꝛ poteſt etiam ⁊ ſuperioꝛ ⁊ amplius. Et pꝛimo hoc oſtendit de intelligentia reſpectu aliarum virtutum. ſecundo oſtendit idem de ratione. ſecunda ibi. Ratio quoqꝫ. Pꝛimo dicit. In quo id eſt in oꝛdine iſtarum virtutum illud eſt maxime conſiderandum ꝙ vis compꝛehendendi ſuperioꝛ amplectitur in ſe inferioꝛeꝫ quia virtus ſuperioꝛ cognoſcit omne illud quod inferioꝛ. Inferioꝛ autẽ non conſurgit ad ſuperiorem ita vt appꝛehendat illud quod ſuperioꝛ. quod manifeſtat in exemplo dicẽs. Neqꝫ enĩ ſenſus aliquid valet appꝛehendere extra materiaꝫ et imaginatio contuetur ſpecies vniuerſales id eſt minus particulares ſed ratio capit ſimplicem id eſt vniuerſalem foꝛmã. Intelligentia autẽ diuina quaſi deſuper ſpectans cum ſit in ſupꝛemo gradu cognitionis ipſa concepta foꝛma ideali diiudicat etiam cuncta que ſubſunt illi foꝛme vt cognoſcendo ideam hoĩs cognoſcit omnia que ſunt in hoĩe ſed eodem modo compꝛehendit ipſam foꝛmam quomodo nulli inferioꝛi virtuti nota eſſe poterit. Nam ipſa cognoſcit vniuerſuꝫ id eſt vniuerſalẽ foꝛmã rationis ⁊ figurã imaginatõis ⁊ materiale ſenſibile qđ ſpectat ad ſenſuꝫ exterioꝛẽ non vtens rõne nec imaginatione nec ſenſibus ſed ꝓſpiciens cuncta vno ictu mentis .i. abſqꝫ diſcurſu cognoſcit quod

nō facit ratio. Notandum ꝙ quia virtus ſuperior virtutem includit inferiorem ſicut tetragonū includit tragonum vt patet ſecundo de aīa. ideo quicquid poteſt virtus inferior poteſt ⁊ ſuperior ⁊ magis. quia modo magis vniuerſali cōprehendit qđ inferior modo magis particulari licet non ecōuerſo. Ideo que poteſt intelligētia humana comprehendere poteſt ⁊ diuina intelligentia licet non ecōuerſo. Ratio quoqꝫ

que nulli alii nota eſſe poterat cōprehē
dit. Nam ⁊ ratōis vniuerſuꝫ ⁊ imagina
tioniſ figurā ⁊ materiale ſenſibile cogno
ſcit. nec ratione vtens nec imaginatiōe
nec ſenſibus ſed illo vno ictu mentiſ for
maliter vt ita dicā cūcta ꝓſpiciēs. Ra
tio quoqꝫ cum quid vniuerſale reſpicit
nec imaginatione nec ſenſibꝰ vtens ima
ginabilia vel ſenſibilia cōphēdit. Hec
eſt eni que cōceptōnis ſue vniuerſale ita
diffinit. Homo eſt aīal bipes rationale
que cum vniuerſalis notio ſit: tamē ima
ginabilem ſenſibilemqꝫ eſſe rem nullus
ignorat quod illa non imaginatione vel
ſenſu ſed in rationali conceptione conſi
derat: imaginatio quoqꝫ tam⁊ſi ex ſen
ſibus viſendi formandiqꝫ figuras ſum
pſit exordium: ſenſu tamen abſente

cum quid reſpicit. Hic oſtendit idem de ratione ꝙ ſicut intelligentia comprehendit alias tres virtutes inferiores. ſic ratio etiam comprehendit ſub ſe alias duas virtutes ſcilicꝫ imaginationem ⁊ ſenſum dicens ꝙ ratio concipit quid vniuerſale nō vtēs imaginatōe nec ſēſibus ⁊ cōprehendit imaginabilia vniuerſali comprehenſione. Hec enī eſt ratio que ita diffinit vniuerſale ſue conceptionis homo eſt aīal bipes rationale. que diffinitio cuꝫ ſit vniuerſalis notio ſcꝫ notificatio cum nullus etiaꝫ ignoret rē eſſe imaginabilē ⁊ ſenſibilē que hac diffinitōe explicat. Illa ratio cōſiderat vniuerſale non vtēs imaginatōe vl' ſenſu ſed rationali conceptione. Tunc oſtēdit ꝙ ſicut ratio comprehendit imaginationem ⁊ ſenſum. ſic imaginatio ſenſum comprehendit dicens. imaginatio quoqꝫ tam ⁊ſi pro ꝗuis ſumpſit exordiū ex ſenſibꝰ viſendi ⁊ formandi figuras tamen abſente ſenſu exteriori imaginatio colluſtrat id eſt cognoſcit queqꝫ ſenſibilia non ſenſibili ſed imaginaria ratione iudicandi. ⁊ tūc cōcludit dicens Vides ne igitur quomodo cuncta potius vtantur ſua id eſt propria facultate in cognoſcendo ꝗ facultatem eorum que cognoſcuntur. Notandum ꝙ licet ratio in comprehendendo ſuum vniuerſale non vtatur imaginatione ⁊ ſenſu. tamen in actu ſuo preſupponit imaginationē ⁊ ſenſum quia nihil eſt in intellectu niſi fuerit in ſenſu. Similiter licet imaginatio in ſua operatione non vtatur ſenſu: tamen preſupponit ſenſum fuiſſe in actu quia fantaſia quam hic vocat imaginationem eſt motus factus a ſenſu ſecundum actum. ex ſecundo de anima.

Neqꝫ id iniuria. Hic confirmat dictum ſuum per rationem dicens. Illud ſcꝫ ꝙ res cognoſcitur non ſecundum ſui naturam ſed ſecundum naturam cognoſcentis illud

non contingit iniuria id eſt irrationabiliter. Nam cum omne iudiciū cognitionis ſit actus ⁊ opatio iudicantis id eſt potētie cognoſcitiue neceſſe eſt vt quiſqꝫ cognoſcēs perficiat ſuaꝫ operam id eſt ſuam opationē cognoſcendi non ex alia poteſtate ſcꝫ rei cognite ſed ex ꝓpꝛia poteſtate id eſt ex virtute cognoſcentis. Nota ꝙ ex littera foꝛmatur talis ratio. Omnis actus ⁊ opatio ſequitur conditionē illius potentie cuiꝰ eſt actus ⁊ operatio. ſed iudicare ſiue cognoſcere eſt actus ⁊ operatio potentie cognoſcentis et non rei cognite. ergo iudicare ⁊ cognoſcere ſequtur modū ⁊ conditioneꝫ potentie cognoſcentis ⁊ non rei cognite.

ſenſibilia q̄qꝫ colluſtrat nō ſenſibili ſed imaginaria ratione iudicādi. Vides ne igit̄ vt in cognoſcēdo cuncta ſua potiꝰ facultate q̄ꝫ eoꝝ que cognoſcūtur vtantur. Neqꝫ id iniuria. nam cum omne iudiciuꝫ iudicantis actu exiſtat neceſſe eſt vt ſuam quiſqꝫ operā non ex aliena ſed ex pꝛopꝛia voluntate perficiat.

Metrum quartum quinti libri

Quondam porticus attulit
Obſcurus nimiū ſenes Qui ſenſus ⁊ ymagines ⁊ coꝛpibꝰ extimis: Credunt mētibus impꝛimi Vt quondā ſceleri ſtilo Mos eſt equoꝛe pagine. Que nullas hēat notas: pſſas figere litteras.

Metrum quartum libri quinti.

Quondam poꝛticus attulit. Iſtud eſt quartuꝫ metrū huiꝰ quinti qḋ dicit̄ gliconicū ab inuentoꝛe. coꝛiambicuꝫ a pede pꝛedn̄ante. In quo metro impꝛobat opinionem ſtoicoꝝ ex qua videtur ſequi contrariū dictis ſuis. Fuit em̄ opinio Stoicorum ꝙ cognitio intellectiua ſolū pficeretur ex hoc ꝙ coꝛpoꝛa exterioꝛa ſuaſ ſimilitudines impꝛimūt in mentē ita vt mens ſolum ſe habeat in ratione patientis et res extra in ratione agentis. Ex quo ſequitur cū patiens trahat̄ ad naturā agētis ⁊ non ecōuerſo ꝙ cognitio ſequeret̄ naturā rei cognite ⁊ non naturā cognoſcentis qḋ eſt cōtra dicta. Pꝛimo ergo ponit opinionem ſtoicoꝝ. Secundo impꝛobat eam ibi. Sed mens. pꝛimo dicit. Quondam poꝛticus attulit ſenes ſupple ſtoicos qui dicebātur ſenes ꝓpter maturitatem moꝝ. ſenes inq̄ꝫ nimium obſcuros ſupple in ſententijs qui ſtoici credunt ſenſus ⁊ imagines id eſt rerum ſenſibiliū foꝛmas impꝛimi mentibꝰ ex coꝛpoꝛibus extimis id eſt exterioꝛibꝰ ⁊ poſuerūt coꝛpoꝛa illa eo modo impꝛimere imagines mentibus vt quondā mos fuit alicui ſcribenti ſceleri ſtilo figere pꝛeſſas litteras equoꝛe id eſt in planitie que pagina nullas pꝛius notas habebat. Notandū ꝙ ſtoici dicuntur a ſtoa grece qḋ eſt poꝛticus latine qꝛ athenis in maniſeſtiſſima poꝛtico ⁊ alijs locis publicis ſtoici diſputare ſolebant. illi poſuerunt animā tantum habere rationem pacientis reſpectu rerum exterioꝝ: ⁊ quia cognitio magis videtur ſequi virtutem actiuam q̄ꝫ paſſiuam. ideo ſecundum eos cognitio potius debet attendi ſecundum falcultateꝫ rei cognite que eſt actiua q̄ꝫ anime cognoſcentis que eſt paſſiua.

Sed mens ſi proprijs vi gens. hic improbat hanc opinionem. Secundo ponit ſuam veritatem ibi. hec eſt efficiens. Primo ergo deducit ad plura inconuenientia iſtam opinionem dicens. Sed ſi mens vigens nihil explicat proprijs motibus id eſt nullaꝫ actionem propriam habet ſed tantum iacet patiens ſubdita notis id eſt ſimilitudinibꝰ corpoꝝ ⁊ ſi ipſa reddit id ē repreſentat caſſas ymagines rerū id ē ſimilitudines inuicē ſpeculi id eſt ad modum ſpeculi tunc queritur vnde viget hec notio id eſt hec cognitio aīs ꝙ aīa ē cernens oīa non tantum corporalia ſed etiam incorporalia. Notanduꝫ ꝙ primum incōueniens eſt ſi cognitio intellectiua fieret per ſolaꝫ impreſſionem corpoꝝ in aīa tūc non eſſet virtus per quā anima cognoſceret incorporalia quia per ſolaꝫ impreſſionē corpoꝝ tantuꝫ cognoſceret corporalia. nunc autē manifeſtuꝫ eſt ꝙ etiam incorporalia cognoſcit. aliud incōueniēs ponit di. ſi aīa tantum eſt paſſiua que vis anime ſingula ꝓſpicit id eſt indicat aut que vis anime cognita diuidit aut diuiſa recolligit aut que vis anime legens id eſt apprehendens alterum iter componendi ⁊ diuidēdi. nunc inſerit caput ſummis id eſt generaliſſimis aſcendendo a ſpecialiſſimis ad generaliſſima colligendo multitudinem ⁊ nunc decidit vel decedit ſecundū aliaꝫ litteraꝫ id eſt cadit in infima id eſt in ſpecialiſſima ꝓcedendo a generaliſſimis ad ſpecialiſſima diuidendo. Cum id eſt tandeꝫ anima referens id eſt comparans ſe ſibi redarguit falſa veris id eſt per vera. Nota ꝙ ex littera talis formatur ratio. Illa anima non eſt tantum paſſiua ſed actiua que indicat componit ⁊ diuidit ⁊ vera falſis redarguit. ſed anima intellectiua eſt huiuſmodi. ergo ⁊cetera. Maior nota eſt qa iudicare. componere. diuidere. redarguere videntur eſſe operationes actiue. minor apparet. anima iudicat inter verum ⁊ falſum. componit predicatum cum ſubiecto. aliquando diuidit predicatum a ſubiecto ⁊ falſas opiniones redarguit. Hec eſt efficiens magis. Hic philoſophia ponit veritatem dicens. Hec mens eſt magis cauſa efficiens que ē cauſa longe potentior qꝫ illa que mō materie id eſt ſimilitudine materie patitur notas impreſſas. ⁊ quia aliquis crederet ꝙ in anima nulla eſſet paſſio. ideo ſubdit. quedam paſſio precedit operationes anime in viuo corpore excitans et mouens vires animi ad operandum vt quando lux ferit oculos tunc patitur viſus

Sed mens ſi propriis vigens Nihil motibus explicat Sed tantum patienſ iacet Notis ſubdita corporū Caſſaſqꝫ in ſpeculi vicē Rerū reddit ymagines Unde hec ſi animis viget. cernens oīa notio Que vis ſingula proſpicit Aut que cognita diuidit qui diuiſa recolligit alterūqꝫ legens iter Nunc ſummis caput inſerit. nunc decidit in infima Cuꝫ ſeſe referens ſibi Veris falſa redarguit Hec eſt efficiens magis Longe cauſa potentior: Quam que materie modo Impreſſas patitur notas Precedit tamen excitans Ac vires animi mouens Viuo in corpore paſſio Cum vel lux oculos ferit Vel vox auribus inſtrepit.

vel cum vox inſtrepit id eſt inſonuit aurib⁹ tūc patitur auditus ⁊ tandē vigor mentis excitus id eſt excitatus vocans ſpecies quas intus tenens ad ſimiles motus applicat eas notis exteris.i. ſimilitudinibus exterioꝛib⁹ ⁊ miſcet.i.applicat ymagines exteriores coꝛpoꝝ foꝛmis id eſt ſpeciebus introꝛſum id eſt in aīa reconditis. Notandū ꝙ boetius hic vtitur ſententia platonica que ponit ſpecies rerum a pꝛincipio naturaliter inſitas animę.ſed aīa ſopita eſt in coꝛpoꝛe ita ꝙ nō intelligit p eas niſi excitetur per immutationē ſenſuū exterioꝝ. excitata autē euocat ſpeciem ſimilem illi quam ſenſus exterioꝛ impꝛeſſit ⁊ applicando eam rei exterioꝛi ⁊ ſic intelligit per eam. ad hanc intentionē etiam loquitur linconienſis pꝛio poſterioꝝ dicens. Ratio in nobis ſopita non agit niſi pꝛius per opationes ſenſuū quibus admiſcet fuerit experrecta. Notandum ꝙ ex littera videtur ꝙ intellectus paſſibilis intelligendo etiam ſit actiuus cum ſit cauſa efficiens vt dicitur in littera. Ariſtoteles autē tercio de aīa vult ꝙ intelligere ſit pati ⁊ ꝙ intellect⁹ nullā habet naturā niſi ꝙ ē paſſibilis vocat⁹. Ad hoc dicūt aliqui ꝙ q2 aīa cōpꝛehēdit tam intellectū paſſibilē ꝙ̄ agentē aīa eſt actiua imo cauſa effectiua intellectionis ratione intellectus agentis:ſed eſt paſſiua ratiōe intellectus paſſibilis.vel dicendū ꝙ intellect⁹ paſſibilis eſt potētia paſſiua ſaltē quo ad pꝛimū eius actū cū itelligere ſit pati. Sed oīs potentia paſſiua de neceſſitate requirit potentiā actiuā que reducat ipaꝫ ad actū. Tale autē actiuū non poteſt eſſe res coꝛpalis extra cū agens ſit pſtanti⁹ paſſo.ideo tale actiuū ex pᵗe aīe erit intellectus agēs cui⁹ opatio eſt facere potētia intellecta actu intellecta.ita ꝙ a rebus extra virtutē intellect⁹ agentis impꝛimitur aliquid intellectui paſſibili p qđ in actū intelligēdi reducit. Non eſt ergo intētio boetij negare quin mens ſit paſſiua ratione intellect⁹ paſſibilis.ſed vult ꝙ mens ſiue aīa magis hēat efficiētiā in intellectione ꝙ̄ ſit paſſiua ab ipſis coꝛpib⁹ extra. ⁊ p cōſequēs efficientia intellectus non debet attribui rebus extra qđ erat de intentione ſtoicoꝝ.

Cum mentis vigoꝛ excitus Quas int⁹ ſpecies tenet ad motus ſimiles vocans notis applicat exteris Introꝛſum recōditis Foꝛmis miſcet ymagines.

Pꝛoſa quinta quinti libꝛi.

Quod ſi in coꝛpoꝛib⁹ ſentiendis quāuis afficiāt iſtrumēta ſenſuū foꝛinſecus obiecte q̄litates atq3 agētis vigoꝛē paſſio coꝛpoꝛis antecedat que in ſe actum mētis pꝛouocet:excitatq3 inte

Pꝛoſa quinta libꝛi quinti.

Quod ſi in coꝛpoꝛibus ſentiendis. Hec eſt quinta pꝛoſa huius quinti libꝛi in qua pꝛobat ſpecialiter diuinam cognitionem eſſe ſecundum moduꝫ cognoſcētis ⁊ non rei cognite. Secundo oſtendit inſufficientiam eoꝛuꝫ qui ex noſtro modo cognoſcendi impꝛobant ꝓuidentiam diuinā ibi. Quid igitur ⁊c. Pꝛimo facit qđ dictum eſt. Secundo infert duas concluſiones ibi. Hac itaq3. Pꝛimo dicit. Si in ſentiendis id eſt in cognoſcēdis coꝛpoꝛibus animus noſter non tantum inſignitur id eſt efficitur paſſione coꝛpoꝛis. ſed ex ſua vi iudicat paſſionem ſub

ſectam coꝛpoꝛi ita ꝙ in cognoſcendo ſequitur pꝛopꝛiuꝫ motum quãuis qualitates obiecte foꝛinſecus afficiant id eſt mutant inſtrumenta id eſt oꝛgana ſenſuũ et paſſio coꝛpoꝛis antecedat vigoꝛem agentis animi que paſſio pꝛouocet actum mẽtis in ſe et excitet foꝛmas intrinſecus quieſcẽtes. Si hoc eſt in animo noſtro multomagis ea que abſoluta ſunt cũctis affectionibus. i. qualitatibus coꝛpoꝛum ſicut intelligentie

rim quieſcẽtes intrinſecꝰ foꝛmas ſi i ſen
tiẽtis inqꝫ coꝛpoꝛibꝰ aĩmꝰ non paſſione
inſignit̃ ſꝫ ex ſua vi ſubiectã coꝛpoꝛi iu
dicat paſſionẽ quãto magis ea q̃ cũctiſ
coꝛpoꝝ affectionibꝰ abſoluta ſunt in di
ſcernẽdo nõ obiecta extrinſecꝰ ſequũt̃
ſꝫ actũ ſue mẽtis expediunt Hac itaqꝫ
rõe multiplices cognitiões diuerſis ac
differentibꝰ ceſſere ſubſtantiis. Senſus
eniꝫ ſolus cũctis aliis cognitõibꝰ deſti
tutus imobilibus aĩantibus ceſſit q̃les
ſũt cõche maris q̃qꝫ alia ſaxis herentia
nutriũt̃: ymaginatõ vͦo mobilibꝰ beluis
qbꝰ tã i eẽ fugiẽdi appetẽdi ue aliqs vi
det̃ effectꝰ Ratio vͦo hũani tantum ge
neris eſt ſicuti ſola intelligentia diuini

ſeparate et pꝛecipue deꝰ illa in diſcernẽdo nõ cõſequũtur obiecta extrinſecus ſed expediũt id eſt perficiunt actũ ſue mẽtis id eſt operationẽ intellectiuam ſecũduꝫ naturaꝫ pꝛopꝛiã. Notandũ ꝙ ex littera põt ſic argui. Si id de quo minus videt̃ ineſſe ineſt ⁊ de quo magis. ſed minus videtur ꝙ animus noſter in cognoſcẽdo ſequatur motum ſuum et non rei cognite et tñ ſeq̃t̃ facultatẽ ſue cognitionis: ergo multo magis intelligentia diuina ſequitur in cognoſcendo pꝛopꝛiũ motũ ſue cognitionis quã ipiꝰ rei cognite. Hac itaqꝫ ratione Hic infert duas concluſiones ex p̃miſſis dicens. Ex quo cognitio ſequitur naturam cognoſcẽtis et non rei cognite. et cum cognoſcentia ſint diuerſa ſecundum naturã opoꝛtet diuerſis cognoſcẽtibus conuenire diuerſas cognitiones. vnde dicit. Hac itaqꝫ rõne quia cognitio ſequitur naturã cognoſcentis multiplices cognitiones ceſſerunt diuerſis ac differentibus ſubſtantijs. ſenſus enim ſolus deſtitutus alijs cognitionibus ceſſit animantibus immobilibus qualia ſunt conche maris et quecunqꝫ nutriuntur herentia ſaxis. ymaginatio vero ceſſit mobilibus beluis que mouẽtur motu pꝛogreſſiuo quibus videtur ineſſe affectus id eſt appetitus fugiendi malum vel appetendi bonum. Ratio vero ꝑ quã compꝛehendimus vniuerſale tantum eſt humani generis ſicut intelligentia eſt diuini generis Tunc ponit ſecundam concluſionem ꝙ illa concluſio eſt notioꝛ et nobilioꝛ que nõ ſolũ appꝛehendit pꝛopꝛiũ obiectũ ſꝫ etiã obiecta aliaꝝ noticiaꝝ id eſt cognitionũ. vñ dicit Quo fit vt ea notio. i. cognitio p̃ſtet. i. nobilioꝛ ſit ceteris q̃ ſuapte natura id eſt pꝛopꝛia natura nonmodo id eſt non tantummodo pꝛopꝛium obiectũ cognoſcit ſed etiam cognoſcit ſubiecta ceterarum noticiarum. Nota circa pꝛimam concluſionem ꝙ cum actus et operationes diuerſificentur ſcd̃m diuerſitateꝫ agentium operantiũ ſequit̃ ſi agentia ⁊ operãtia ſint diuerſa ꝙ habeant diuerſas oꝑatio

nes et cognitiones propter quod ſenſus ſine alijs cognitionibus ceſſit animalibus ignobilibus et accipit hic ſenſ⁹ ſtricte pro apprehēſione ſenſitiua q̄ ſolū imutat ad pn̄tiam ſenſibilis Sic eñ diſtinguitur contra ymaginationē que non tātum apprehendit rem pn̄tem ſed etiā abſentez. Notandū circa iſtā cōcluſionē ꝙ quecūqȝ potentia plura cognoſcit videt̄ eē preſtātior ea q̄ cognoſcit pauciora. ſi ergo aliq̄ potētia cognoſcit ꝓpriū obiectū et cū h̄ obiecta aliarum potētiaꝝ inferiorū ſicut eſt intelligētia diuina et nō ecōuerſo: ſequit̄ ꝙ potētia ſuperior plura cognoſcens ſit nobilior inferiori. Quid igit̄ Hic phia oſtēdit inſufficiētiā coꝝ que ex modo cognoſcendi noſtro improbāt diuinā prouidētiam. Scd̄o hortat̄ nos ad cōſiderādū modum diuine cognitionis. ibi. Quare in illi⁹. p̄mo manifeſtat inſufficiētiā eoꝝ per ſimile. Scd̄o applicat ſimile illd̄ ad ꝓpoſitū ibi. Simile ē. ſimilitudo autē quā intendit talis ē Senſus et ymaginatio ſunt cognitiōes inferiores q̄z ratio: ſi ergo ſēſus et ymaginatio vellent iudicare modū cognoſcēdi rationes ex modo cognoſcendi proprio et dicere ꝙ vniuerſale nihil eſſȝ quod ratio apprehēdit vel ſi verum eſſet iudicium rationis vel ſi eſſet particulare et ſenſibile ratio vero diceret contrariuȝ. manifeſtum eſt ꝙ nos qui vigem⁹ vtraqȝ cognitiōe potius aſſentirem⁹ rationi iudicādo motiuū ſenſus et ymaginatiōis eē inſufficiens. Dicit ergo quid igit̄ ſi ſēſus et ymaginatio refragēt̄. i. ꝯtradicāt rōi dicētes nihil eē vniuerſale id qd̄ rō putat ſe intueri ſic arguēdo Qd̄ eñ ē ſenſibile vl̄ ymaginabile id nō poſſe eſſe vniuerſale ſcd̄m iudiciū ſenſus et ymaginatōis. aut igit̄ iudiciū rōis neceſſe eſſe verū et per cōſequēs nec quicquā eē ſenſibile qd̄ eſt abſurdū Aut quoniā notuȝ eſt ſibi ſcȝ ſenſui et ymaginationi plura eſſe ſubiecta ſenſibus et ymaginationi que neceſſe eſt eſſe ſenſibilia crederes cōceptionē rationis eſſe inanē que conſiderat illud quod eſt ſenſibile et ſingulare quaſi quoddā vniuerſale Ad hec ſi ratio reſpondeat conſpicere in ratione vniuerſali illud quod eſt ſenſibile et ymaginabile.

Quo fit vt ea noticia ceteris preſtet q̄ ſuapte natura nō modo propriuȝ ſed ceterarum quoqȝ notitiarum ſubiecta cognoſcit. Quid igit̄ ſi rōcinationi ſēſus ymaginatioqȝ refragentur nihil eſſe illud vniuerſale dicētes quod ſeſe intueri ratio putet. Qd̄ enim ſenſibile vel ymaginabile eſt id vniuerſuȝ eſſe nō poſſe: aut igitur rationis verum eē iudiciū nec quicquam ſenſibile aut quoniam ſibi notum ſit plura ſenſib⁹ et ymaginationi eſſe ſubiecta inanē conceptionem eē rationis que quod ſenſibile ſit ac ſingulare quaſi quoddam vniuerſale cōſideret. Ad hec ſi ratio contra reſpōdeat ſe quidem et quod ſenſibile et qd̄ ymaginabile ſit vniuerſitatis ratione cōſpicere. Illa vo ad vniuerſitatis cognitionem aſpirare nō poſſe quoniā coꝝ noticia corꝑales figuras nō poſſit excedere

Illa vero ſcilicet ſenſum ⁊ imaginationem non poſſe aſpirare.i.ꝑuenire ad cogniti onem vniuerſalis: q2 cognitio coꝝ non excedit figuras corporales. ⁊ diceret ratio potius eſſe credendum firmiori ⁊ ꝑfectiori iudicio reꝝ. In huiuſmodi igitur lite.ſ. i ter ſenſum ⁊ imaginationem ex vna parte ⁊ rõnem ex altera parte. nos quibus ĩeſt tam vis ratiocinandi q̃ʒ imaginandi ⁊ ſentiendi nonne potius probaremus cauſam

De rerum cognitione firmiori potius ꝑfectioriq; iudicio eſſe credenduʒ. In huiõi igit̃ lite nos quib⁹ tam ratiocinã di q̃ʒ imaginandi ẽt ſentiendiq; vis in eſt: nonne rõnis potius cãm ꝓbarem⁹. Simile eſt qδ humana rõ diuinam itel ligentiam futura niſi vt ipſa cognoſcit non putat intueri. Nã vti diſſeris ſi q̃ certos ac neceſſarios hr̃e non videant̃ euentus: ea certo euentura ꝑſciri neq̃ũt Harum igitur rerum nulla eſt preſcien tia quã ſi etiam in his eẽ credamus ni hil erit qδ non ex neceſſitate ꝓueniat: ſi igitur vti rationis participes ſumus ita diuine iudicium mentis habere poſ ſemus ſicut imaginatiõem ſenſũq; rõ ni cedere oportere iudicauim⁹ ſic diuine ſeſe menti humanam ſummittere ratio nem iuſtiſſimum cenſeremus. Quare

rationis. ⁊ reputaremus motiua ſenſus ⁊ imagina tiones eſſe inſufficientiaʒ quaſi diceret imo. No tandum ꝙ iudicio nobili oris potentie potius eſt aſtandum q̃ʒ iudicio potẽ tie ignobilioris. cum igi tur ratio ſit potentia nobi lior q̃ʒ ſenſus ⁊ imagina tio eo ꝙ ratio comprehẽ dit proprium obiectum ⁊ obiectum ſenſus ⁊ ima ginationis ⁊ non econuer ſo. ergo potius aſtanduʒ eſt iudicio rationis q̃ʒ po tentiarum inferiorum. Si mile ẽ. hic applicat illud ſimile ad propoſituʒ ⁊ di cit. Illud quod eſt dictuʒ de ſenſu ⁊ imaginatione reſpectu rationis: ſimile ẽ ei qδ humana ratio nihil putat diuinam intelligen tiaʒ intueri: niſi vt ipſa ra tio cognoſcat: quod ap paret ex ipſo modo argu endi. Nam ita diſſeris id eſt arguis: ſi qua videan tur non habere certos ⁊ neceſſarios euentus talia nequeunt preſciri certe euentu ra. igitur talium rerum nulla eſt preſcientia quam ſcilicet preſcientiam ſi credim⁹ eſſe in his nihil erit qδ non proueniat ex neceſſitate. Si igitur ſicut ſumus participes ra tionis ita poſſemus habere iudicium diuine mentis: ſicut nunc iudicamus imagina tionem ⁊ ſenſum oportere cedere rationi. ſic cenſeremus id eſt iudicaremus iuſtiſ ſimum humanam rationem ſe ſubmittere diuine menti. Notandum ꝙ ſimile eſt de iudicio ſenſus ⁊ imaginationis reſpectu rationis ⁊ rationis reſpectu intelligen tie diuine. Nam ſenſui ⁊ imaginationi videtur ꝙ ratio aliter non poſſit comprehen dere rem: niſi ſicut ipſa comprehendit quod falſum eſt. Sic ſimiliter videtur rationi humane ꝙ intelligentia diuina non poſſit res incertas cognoſcere aliter q̃ʒ ipſa cognoſcit quod falſum eſt. nam que ratio humana incerte cognoſcit intelligẽtia di

uina comprehendit. Quare in illius intelligentie. hic philoſophia hortatur vt dirigamus nos ad cognitionem diuine intelligentie dicens. Quare ſi poſſumus erigamur per diligentem conſiderationem in cacumen illius ſumme intelligētie ſupple diuine. Illic enim ratio videbit qđ in ſe non poteſt intueri: ſcilicet quomodo certa ⁊ diffinita prenotio dei cognoſcat illa que non habent certos exitus ⁊ illud non erit opinio ſed potius erit ſimplicitas ſumme ſcientie nullis terminis incluſa: quia ſimplicitas ſūme ſapientie eſt infinita. Notandū ꝙ ſi cognitio ſequeret̃ facultatē rei cognite ⁊ non virtutē cognoſcētis: tunc ſicut ratio humana cognoſcit futura ꝯtingentia incerte: ſic ſimiliter intelligentia diuina ea incerte cognoſceret. ſ3 q2 facultas cognitionum eſt ſm̄ facultatem virtutū cognoſcentium. ⁊ intelligentia diuina in cognoſcendo excedit rationem humanā poterit ipſa certe cognoſcere: que ratio ī humana incerte cognoſcit.

in illius ſumme intelligentie cacumē ſi poſſim⁹ erigamur. Illic eni nō videbit quod in ſe non poteſt intueri. Id autē eſt quonammodo etiam que certos exitus non habent: certa tm̄ videat ac definita prenotio. neq3 id ſit opinio ſed ſūme potius ſcie nullis terminis incluſa ſimplicitas.

Metrum quintum.

Uam varijs terras aīalia ꝑmeāt figuris. Nāq3 alia extēto ſunt corpore puluerēq3 verrunt. Continuūq3 trahunt vi pectoris incitata ſulcum ſūt quibus alarum leuitas vaga verberāt q3 ventos. Et liq̄do lōgi ſpacia etheris enatet volatu hec preſſiſſe ſolo veſtigia greſſibus gaudent. Uel vides campos trāſmittere vel ſubire ſiluas.

Metrum quintum.

q Uam varijs terras. Hic incipit quintū metrū huius q̄nti qđ dr̄ archiloicū ab inuentore dactilicum a pede predn̄ante. In quo oſtendit hoīem eſſe diſpoſitum ad contēplationem celeſtium ex figura corporis ſui. ⁊ p̄mo deſcribit figuram corporalem aliaꝝ beſtiarum. ſecundo figuram hominis. ibi. vnica gens. p̄mo dicit. Aīalia permeant terras q̄3 varijs. i. valde varijs figuris. nāq3 alia aīalia extento corpore ſicut ſūt ſerpentes ⁊ reptilia illa verrunt. i. vertunt puluerem ⁊ incitata. i. modo vi pectoris trahunt continuum ſulcum ſupple in puluere. Sunt alia aīalia quibus ineſt vaga leuitas alarum que verberant ventos ⁊ enatant. i. tranſeunt liquido volatu ſpacia longi etheris id eſt aeris. Sunt alia que gaudent veſtigia preſſiſſe ſolo id ē terre greſſibus ſuis ⁊ tranſmittere. i. pertranſire virides campos: ⁊ gaudent ſubire ſiluas que omnia animalia licet videas ea diſcrepare varijs formis. tamen facies eorum prona id eſt ad terram inclinata valet igrauare id eſt ingrauatos oñdere ſenſus hebetes.

Notandum q phia tangit tria genera aialium .ſ. reptilia: volatilia: et greſſibilia q̃ licet differant in formis: quia quedam formant ad reptandum vt ſerpentes: quedaʒ ad volandum vt aues: quedam ad gradiendum vt beſtie. tamen in hoc omnia conueniunt q habent faciem inclinatam ad terrã. Unica gens hominum celſum leuat alti⁹ cacumen. hic deſcribit figuram hominis dicens. Unica gens hominum id eſt ſolum genus humanũ leuat celſum cacumen .i. caput ſuũ altius et leuis ſtat recto .i. erecto corpore et deſpicit terras vultu eleuato ad celum tu homo terrenus qui recto vultu petis celum et erexeris id eſt erigis frontem h̃ recta figura ammonet q tu male decipis niſi etiaʒ feras id eſt extollas animũ tuũ in ſublime .i. ĩ celeſtia ne mens grauata .i. grauedine depꝛ̃ſſa peſſum id ẽ ſub pedibus vel ſubtus et eſt peſſum aduerbium loci ne illa mens ſidat .i. reſideat inferior leuato corpore celſius. Notã duʒ cum homo habeat figuram corporis erectam ad celum ſi aĩma non erigeretur ad contemplationeʒ celeſtiũ videretur corpus eẽ nobilius anima.

Que varijs videas licet omnia diſcrepare formis. Prona tñ facies hebetes valet ingrauare ſenſus. Vnica gens hominũ celſũ leuat altius cacumen. Atq3 leuis recto ſtat corpe deſpicitq3 terras hec niſi terrenus male decipis ãmonet figura. Qui recto celũ vultu petis erexeriſq3 frõtem. In ſublime feras aĩum quoq3 ne grauata peſſũ Inferior ſi dat mens corpore celſius leuato.

Proſa ſexta et vltima.

Quoniã igitur vti pauloañ monſtratũ eſt: omne qd ſcit non ex ſua ſed ex compꝛ̃hẽdentiũ natura cognoſcitur: intuant nunc q̃ʒtum fas eſt quis ſit diuine ſubſtantie ſtatus: vt que natura ſcientie eius ſit poſſimus agnoſcere.

Nota ſecundum Ariſtotelem in .xvi. de animalibus. Homo inter omnia animalia habet figuram rectilinearem. de qua figura etiam loquitur Ouidius in libro methamorphoſeos dicens. Pronaq3 cum ſpectant animalia cetera terram Os hominum ſublime dedit celũq3 videre Juſſit: et erectos ad ſydera tollere vult⁹

Proſa ſexta vltimi libri.

Quoniam igitur vti pauloante. Hic incipit ſexta proſa et vltima huius libri quinti. in qua determinat veritatem de compaſſibilitate preſcientie diuine et liberi arbitrij. Et primo ponit ſuam determinationem. Secundo ſubiungit vtilem exhortationem circa finem libri. ibi. Aduerſami igitur. Primo oſtendit modum diuine cognitionis. Secundo ſoluit obiectiones factas contra diuinam prouidentiam. Tertio concludit compaſſibilitatem liberi arbitrij cum prouidentia diuina. Secunda ibi. Quid igitur poſtulas. tertia ibi. Que cum ita ſint. Primo determinat de ſtatu dei qui eſt eternitas. Secundo ex hoc declarat modum di

nine ſcientie.ibi.quoniam igitur omne iudicium.Primo premittit ꝙ determinandum ſit de eternitate.Secūdo determinat de ea.ibi. Eternitas igr̄ eſt interminata ⁊c.primo dicit.Qm̄ monſtratum eſt pauloante ꝙ oē quod ſcit̄ cognoſcitur non ex ſui natura.i.ex natura rei ſcite.ſed ex natura cognoſcentiū intueamur nunc q̄ꝫtum fas eſt quid ſit ſtatus diuine eſſentie vel ſubſtātie vt poſſimus agnoſcere que ſit ei⁹ ſcientia.⁊ ſubdit ꝙ commune iudicium cunctorū degentium id eſt vtentiū ratione eſt deū eſſe eternum:ideo conſideremus quid ſit eternitas. hec enim nobis patefecit naturam ⁊ diuinam ſcientiam.

Notandum ꝙ viri degentes ratione ſūt viri ꝑditi luce ſapientie. ⁊ omnes iſti concedunt deum eſſe eternum. Nam philoſophus.viij.phiſicorum. Ex eternitate motuſ oſtēdit eternitatem motoris. ⁊ omnes taꝫ greci q̄ꝫ barbari putantes deos eſſe eſtimant eos imortales.

Deum igitur eternū eē cunctoꝝ ratiōe degentiū cōmune iudicium eſt. Quid ſit igitur eternitas conſideremuſ. Hec enim nobis naturam pariter diuinam ſcientiāqꝫ patefecit. eternitas igitur eſt interminabilis vite tota ſimul ⁊ perfecta poſſeſſio. Quod ex collatione tpaliū clarius liquet: nā quicquid viuit in tempore: illud preſens a preteritis i futura procedit. Nihil eſt in tempore conſtitutum quod vltimum vite ſue ſpacium pariter poſſit amplecti.

Notandum ꝙ quia eternitas dei ⁊ natura ⁊ ſcientia dei nō differunt ſecundum ſubſtantiam.ideo cognita eternitate cognoſcitur natura ⁊ ſciētia dei.Eternitas igitur eſt.Hic ꝓſequitur de eternitate.⁊ primo ponit eius diffinitionem.Secundo declarat eam.ibi.quod ſi ex collatione.pmo dicit.Eternitas eſt poſſeſſio vite interminabilis exiſtens tota ſimul ⁊ ꝑfecta. Nota ſm Albertum ſuper libro de cauſis.Aliquid eſt eternum ⁊ in eternitate:⁊ eſt ipſa eternitas ſicut de⁹.Aliqua ſunt eterna ⁊ ſūt in eternitate:ſꝫ non ſunt ipſa eternitas ſicut motus:tempus.⁊ mundus. Nō cū dicit eťnitas eſt poſſeſſio.ibi vtitur nomine poſſeſſionis ad deſignandum immutabilitatem ⁊ indeficientiam eternitatis:quia ipſa firmiter poſſidetur ⁊ quiete habetur. ⁊ dicit vite ad innuendum ꝙ non viuentia non menſurantur eternitate.⁊ dicit interminabilis ad differentiam illius vite que habet terminuꝫ a parte ante ⁊ a parte poſt ſicut vita hominis.vel a parte ante tantum ſicut vita angelorum. ⁊ dicit tota ſimul ad differentiam vite angelice.q̄ꝫuis enim eſſe angeli ſecundum ſubſtantiam ſit totuꝫ ſimul non tamen ſecundum operationem cum habeat operationes ſucceſſiuas ⁊ intellectiones.⁊ dicit perfecta ad deſignandum ꝙ eternitati nihil deeſt. perfectum enim eſt cui nihil deeſt.primo celi ⁊ mundi. Quod ex collatione. Hic declarat diffinitionem.Secundo redarguit quoſdam qui vocabulo eternitatis abutebantur ibi.vnde non recte. Primo ergo declarat diffinitionem eternitatis in comparatione ad tempus dicens. Unde dictum eſt ꝙ eternitas eſt poſſeſſio tota ſimul interminabilis vite.quod liquet clarius ex collatione id eſt ex comparatione temporalium. Nam quicquid viuit in tempore illud preſens exiſtens procedit per ſuc

ceſſiuam mutabilitatē a pꝛeteritis in futura ⁊ nihil eſt in tempoꝛe conſtitutum quod pariter poſſit amplecti id eſt cōpꝛehendere totum ſpacium vite ſue. ſed craſtinū nō dum appꝛehēdit. Heſternū vero tempus iam perdidit: ⁊ in hodierna vita non amplius viuitis. i. nihil plus eſt pꝛeſens de hodierna vita niſi quod in iſto mobili ⁊ trāſitoꝛio momento continetur de vita. ⁊ dicitur momentum illud indiuiſibile instans quod futuruʒ copulatur cum pꝛeterito: quicquid igitur patitur tempoꝛis conditioneʒ id eſt ſucceſſioneʒ licet nunꝙ incepe rit eē nec deſinat eſſe ſicut Ariſtoteles cenſuit d̄ mundo: ⁊ licet vita id eſt duratio eius tendatur id eſt extendatur cum infinitate tempoꝛis: nonduʒ tamen tale eſt vt iure credatur eſſe eternum: quia non compꝛehendit neqʒ complectitur ſimul totuʒ ſpaciū vite id eſt ſue durationis licet infinite id eſt infinito tempoꝛe duret. ꝗ infinita nondū habet trāſacta id eſt pertranſita ⁊ p̄terita non habet. Quicquid igitur compꝛehendit ⁊ poſſidet pariter totam plenitudineʒ interminabilis vite: cum nihil abſit futuri nec aliquid fluxerit pꝛeteriti illud iure ꝑhibetur eſſe eternuʒ. quia illud eternum ſui compoſ eo quod nihil ibi deſit neceſſe eſt ſēꝑ ſibi aſſiſtere pꝛeſens: ⁊ eſt neceſſe pꝛeſentem habere infinitatem id eſt infinitam durationem tempoꝛis mobilis id eſt ſucceſſiui.

Sed craſtinū quidem nondū appꝛehēdit. Heſternum vero iaʒ perdidit. In hodierna quoqʒ vita non amplius viuitis q̄ʒ ī illo mobili trāſitoꝛioqʒ momēto. Qd̄ igitur tp̄is patitur ꝯditionem licet illud ſicut de mūdo cenſuit Ariſtoteles nec cepit vnq̄ʒ eē nec deſinat vitaqʒ eius cum tempoꝛis infinitate tendatur. nondum tamen tale eſt vt eternum eſſe iure credatur. Non eniʒ totū ſimul infinite lʒ vite ſpacium compꝛehendit atqʒ cōplectitur. ſed futura modum tranſacta iam non hʒ. Quod igitur interminabilis vite plenitudinem totaʒ pariter compꝛehēdit ac poſſidet: cui nec futuri quicquid abſit nec p̄teriti fluxerit: id eternum eſſe iure perhibetur. Idqʒ neceſſe eſt ⁊ ſui compos pꝛeſens ſibi ſemper aſſiſtere. ⁊ infinitatem mobilis tempoꝛis habere pꝛeſentem.

Notandum ꝙ quia per cognitionem tempoꝛis deuenimus in cognitionem eternitatis eo ꝙ oppoſita iuxta ſe poſita magis elueſcunt. ideo per naturam ⁊ ſucceſſionem tempoꝛis declarat nobis naturam eternitatis. Sicut enim ratio tempoꝛis cōſiſtit in ſucceſſione ⁊ appꝛehenſione pꝛioꝛis ⁊ poſterioꝛis in motu cuius vna pars p̄terit ⁊ alia futura eſt. ſic ratio eternitatis per oppoſitum conſiſtit in appꝛehenſione vniformitatis illius quod omnino eſt extra motum compꝛehendens ſimul pꝛeteritū ⁊ futurum tanꝙ pn̄s. Notandum ꝙ ipſius eterni nil tranſit in pꝛeteritum: ideo ſēper ſibi pꝛeſens aſſiſtit: quia vero nunꝙ deficiet ſicut nec vnꝙ incepit cum habeat

vitam interminabilem neceſſe eſt ꝙ abſint quelibet differentie temporis. etiam ſi ponatur tempus inſtitutum: quia eodem modo aſſiſtit differentijs temporum per quē modum in ſe ſubſiſtit. motus autem quo in ſe ſubſiſtit eſt preſentarius: ideo etiam aſſiſtit differentijs temporis per motum preſentem: ideo dicit ꝙ neceſſe eſt ⁊ vnum p̄ſentem habere infinitatem temporis mobilis. Unde quidam non recte. Hic philoſophia reprobat quoſdam q̄ abutebantur vocabulo eternitatis. Secundo docet proprium modum loquendi. ibi. Ita ſi digna. Primo facit quod dictum eſt ſecundo manifeſtat quomodo temporalia deficiunt a ſimplicitate diuine nature quā nituntur imitari ibi. hunc enim. primo dicit. Dictum eſt ꝙ eternitas non ſolum dicit interminabilitatem ſed etiā ſimplicitatem. vnde non recte quidam putant: qui cum audiunt viſum eſſe Platoni mundum non habuiſſe inicium temporis nec habiturū defectū id eſt finem. Hoc modo putant mundum conditum fieri coeternum cōditori. Cauſa autem quare non recte putant eſt: quia aliud eſt duci per interminabilem vitam cum quadam ſucceſſione quod plato attribuit mundo. ⁊ aliud eſt ſimul eſſe complexam totam preſentiam vite interminabilis quod eſt proprium diuine mentis: ⁊ quia aliquis diceret. Si mundus nunꝗ̄ incepit videtur eſſe coeternus deo. Ad quod reſpondet ꝙ deus eſt prior mundo non antiquitate temporis ſed ſimplicitate nature. vnde dicit Neqꝫ enim deus debet videri antiquior rebus conditis ꝗ̄titate temporis ſed proprietate ſimplicis nature. Notandum ſicut patet ex libro thimei Plato voluit mūdum incepiſſe ſed finem non habere. ⁊ hoc idem Ariſtoteles ſibi imponit i libro celi ⁊ mundi dicens ꝙ ſolus Plato generat mundum. Quid ē ergo qđ di. B. ꝙ Plato non poſuit mundum incepiſſe. Ad hoc dicitur ꝙ dum Plato dixit mundum habuiſſe inicium: intelligitur ꝙ habuit inicium inſtitutionis: non autem temporis ſicut ponit exemplum de veſtigio pedis. vt ſi pes ab eterno ſteriſſet in puluere pes eſſet cauſa veſtigij naturaliter precedens veſtigium licet non tempore. Hunc enim vite immobilis. Hic manifeſtat quomodo temporalia deficiunt a ſimplicitate diuine nature quam nituntur imitari dicens. Ille infinitus motus rerum temporalium imitatur quātum poteſt hunc preſentarium ſtatum vite immobilis id eſt eternalitatis.

Unde quidā non recte qui cum audiūt viſum Platoni mundum hunc nec habuiſſe inicium temporis nec habiturum eſſe defectum hoc modo conditori: cōditum mundum fieri coeternum putant. Aliud eſt enim per interminabilem duci vitam: quod mundo Plato tribuit. Aliud interminabilis vite totam pariter complexam eſſe preſentiam quod diuine mentis proprium eſſe manifeſtum eſt. Neqꝫ deus conditis reb⁹ antiquior videri debet temporis quantitate: ſed ſimplicis potius proprietate nature. Hunc enim vite immobilis preſentarium ſtatum infinitus ille temporalium rerum motus imitatur.

et cum eum non poteſt effingere id eſt exprimere ⁊ equare deficit ab eius immobilitate ſucceſſiue acquirendo qđ ſimul habere non potuit ⁊ ex ſimplicitate preſentie decreſcit in infinitam quantitatem preteriti ⁊ futuri. ⁊ cum nequeat poſſidere pariter totam plenitudinē vite ſue hoc ipſo ꝙ aliquo modo nunq̄ eſſe deſinit. videtur aliquatenus emulari illud quod impleri non poteſt alligans ſe ſcilicet ſtatus temporalis ad

Cumq3 eum effingere atq3 equare non poſſit ex immobilitate deficit in motum ex ſimplicitate preſentie decreſcit in infinitam futuri ac preteriti quantitatem. Et cum totam pariter vite ſue plenitudinem nequeat poſſidere: hoc ipſo ꝙ aliquo modo nūq̄ eſſe deſinit: illud quod implere atq3 exprimere non poterit aliq̄ten⁹ videt̄ emulari. alligans ſe ad qualemcunq3 preſentiam huius exigui volucriſq3 momenti. Que quoniam manentis illius preſcientie quandam geſtat imaginem quibuſcunq3 contigerit id preſtat vt eſſe videantur. Quoniam vero manere non potuit infinitum temporis iter arripuit eoq3 modo factū eſt vt continuaret vitam eundo cuius plenitudinem complecti non valuit p̄manendo. Itaq3 ſi digna rebus nomina velimus imponere platonem ſequētes deum quidem eternum mundum vero dicamus eſſe perpetuum. Quoni

qualemcunq3 preſentiam huius momenti id eſt inſtantis exigui id eſt diuiſibilis ⁊ volucris id eſt tranſitorij. que ſcilicet preſentia inſtantis tēporis habet quandam imaginem manentis preſcientie id eſt eternitatis ⁊ preſtat quibuſcunq3 contingit vt illa eſſe videantur. Nam illa dicim⁹ eſſe que ſunt in preſenti momento: q a vero non potuit manere ſcilicet preſentia inſtantiſ propter naturam rei mobilis. ideo arripuit infinitum iter temporis per ſucceſſionem. ⁊ eodem modo factum eſt vt continuaret vitam eundo de vno eſſe in aliud. cuius plenitudinem non potuit complecti permanendo. Nota ꝙ infinitus motus rerum temporalium q̄tum poteſt imitatur ſtatum eternitatis. quia non poteſt eum totaliter exprimere quia ſtatus temporalis eſt ſucceſſiu⁹ ſtatus eternitatis nō eſt ſtatus temporalis reſpicit preteritum ⁊ futurum ſtatus eternitatis tantum in preſens tamen in hoc imitatur ſtatū eternitatis quod ſicut eternitas nunq̄ deficit ſic infinitus motus rerum temporalium nunq̄ eſſe deſinit: ⁊ ſicut in tempore eſt dare inſtans qđ habet quandam imaginem cum eternitate ita quod ſicut in eternitate aliquid dicitur eſt. ſic illa dicimus eſſe que ſunt in preſenti inſtanti. ideo ſtatus rerum temporalium licet non poſſit imitari ſtatum eternitatis preſentialiter permanendo: tamen ipſum imitatur ſuam durationem ſucceſſiue continuando. Itaq3 ſi digna. In iſta parte philo

ſophia docet quomodo proprie loquendum ſit de deo ⁊ de mundo dicens. Si nos ſequentes platonem velimus imponere nomina digna id eſt conuenientia rebus dicamus deum eſſe eternum. mundum vero dicamus perpetuum. ⁊ hoc conſonat dicto auctoris Grecismi. eternum vere ſine principio ſine fine. perpetuũ cui principiuꝫ ſed fine carebit. Quoniaꝫ igitur omne iudicium. hic phia ex dictis oſtendit modum ſcientie diuine.

am igitur omne iudiciuꝫ ſecundum ſui naturam que ſibi ſubiecta ſunt comprehendit. eſt auteꝫ deo ſemper eternus ac preſentarius ſtatus. Scientia quoqꝫ eiꝰ omnem temporis ſupergreſſa motionẽ in ſue manet ſimplicitate preſentie. infinitaqꝫ preteriti ac futuri ſpacia complectens omnia quaſi iam gerantur in ſimplici cognitione conſiderat Jtaqꝫ ſi preſcientiam penſare velis qua cuncta dinoſcit: non eſſe preſcientiam quaſi futuri. Sed ſcientiam nunquam deficientis inſtantie rectius eſtimabis.

Primo ergo oſtendit qual' ſit ſcientia diuina ⁊ qualiter ſit noīanda dicens. qm̃ oẽ iudiciuꝫ cõprehendit ea que ſũt ſibi ſubiecta id ẽ ſua obiecta ſecunduꝫ ſui naturam id eſt ſecunduꝫ naturam cognoſcentis. Natura aũt dei talis eſt ꝙ ſemper ipſi deo eſt ſtatus eternus ⁊ preſentarius: ex quo ſequitur ꝙ ſcientia dei ſupgreſſa omneꝫ motioneꝫ tẽporis manet in ſimplicitate preſentie ⁊ cõplectens infinita ſpacia preteriti ⁊ futuri tẽporis omĩa cõſiderat quaſi iam id eſt ꝑſentialiter gerantur in ſua ſimplici cõditione. Tunc oſtendit quomõ ſcientia dei eſt noīanda dicens. Jtaqꝫ ſi velis penſare preſentiã que cuncta cognoſcit non dices diuinã ſcientiã eſſe preſcientiã quaſi futurum ſed rectius eſtimabis diuinã ſcientiã eſſe inſtantie id eſt preſentie nunq̃ꝫ deficientis. qꝺ confirmat per ethimologiã huius noīs ꝓuidentia dicens. vnde cognitio diuina non dicitur preuidentia. qꝛ illa importat ordinẽ ad futurũ ſed dicitur ꝓuidentia quaſi porro id eſt ꝓcul a rebus infimis cõſtituta q̃ ab excelſo cacumine rerũ cuncta ꝓſpiciat. Nota ꝙ cognitio ſequiẗ modũ rei cognoſcentis. ideo cognitio ⁊ ſcientia dei ſequiẗ ſtatum ⁊ diſpoſitionẽ dei. ſtatus autẽ dei eſt eternus ⁊ preſentarius cũ eſſe diuinũ menſuretur eternitate. ergo ſcientia dei erit eterna ⁊ preſentaria. ita ꝙ omnia que ſunt preterita ⁊ futura cognoſcit quaſi ſint preſentia. Notandũ ꝙ aliquis diceret. Non ens non poteſt alicui eſſe preſens. ſed preteritũ ⁊ futurũ eſt non ens. ergo non poteſt eſſe preſens cognitioni diuine. Dicendũ ꝙ duplex eſt non ens q̃ddã qꝺ nullo modo eſt ens nec poteſt eſſe ens. ⁊ tale non eſt realiter preſens alicui cũ nihil ſit. Aliud eſt non ens non ſimpliciter ſed qꝛ actu non eſt ens: ⁊ licet hmõi ens non poſſit realiter coexiſtere tempori preſenti. poteſt tamen coexiſtere eternitati. quia eternitas cum ſit infinita excedit tempus preſens extendendo ſe ad preterituꝫ ⁊ futurum. Et ſic preteritum ⁊ futuruꝫ ſunt eternitati coexiſtentia preſentialiter quia in eternitate non eſt ſucceſſio. vnde non ſequitur ſi aliquid coexiſtit eternitati ꝙ pro tanto

ſimpliciter exiſtat quia eternitas etiam extendit ſe ad non exiſtens ſicut ad preterituꝫ ⁊ futurum. Notandum ꝙ deo omnia ſunt preſentia ⁊ ſibi nihil eſt futuruꝫ. ideo ſcientia ſua non eſt dicenda preſcientia que ſonat aliquid futuruꝫ. nec debet dici preuidentia ꝓpter eandem cauſam. ſed debet dici ꝓuidentia quaſi ꝓcul conſtituta a rebus inferioribus oīa ꝓſpiciens. Quid igitur poſtulas. hic ſoluit obiectiones ſupius

Unde non preuidentia ſed ꝓuidentia potius dicitur ꝙ porro a rebus infimis cõſtituta quaſi ab excelſo reruꝫ cacumine cuncta ꝓſpiciat. Quid igitur poſtulat vt neceſſaria fiant que diuino lumiē luſtrantur cum nec hoīes quidem neceſſaria faciant eſſe que videantur. Num enī que preſentia cernis aliquã eis neceſſitatem tuus addit intuitus. Boe. Minime. P. Atqui ſi eſt diuini humaniqꝫ preſentis digna collatio: vti voſ veſtro hoc tẽporario preſenti quedã videtis ita ille omnia ſuo cernit eterno. Quare hec diuina prenotio naturã reruꝫ ꝓprietatemqꝫ mutat Taliaqꝫ apud ſe preſentia ſpectat qualia in tempore olim futura prouenient. Nec rerum iudicia con-

factas cõtra prouidentiã Primo ergo oñdit q̃liter hm̃ōi obiectiões ſoluant̃ Secundo reſumit primã obiectionem ipſam fortificando vt formalius ſolnatur. Secunda ibi. hic ſi dicas. Circa primum notandum ꝙ erant rationes quaꝝ prima ⁊ ſecunda fundantur ſuper hoc ſcꝫ ꝙ nihil poteſt eſſe preſcitum a deo niſi id ſit neceſſarium. Tertia fundatur ſuper hoc ꝙ euẽtus incertus non poteſt certitudinaliter cognoſci. facit ergo duo. Prio oſtẽdit ꝙ preſcientia non imponit neceſſitateꝫ rei preſcite ꝑ quod ſoluitur prima ⁊ ſecunda ratio. Secundo oſtendit ꝙ ſciẽtia dei nõ mutat naturã rei ſed ſimul ſtant certitudo a parte ſcientie ⁊ incertitudo a parte euentus. per quod etiam ſoluitur tertia ratio. ſecũda ibi. Quare hec diuina. primo dicit. Ex quo deus cognoſcit omnia tanq̃ preſcientia quid igitur poſtulas vt illa fiant neceſſaria que luſtrantur id eſt que comprehenduntur diuino lumine id eſt diuina cognitione cum nec homies faciant ea neceſſaria que preſentialiter vident. verbigratia. Quod homo videt in preſenti non facit eſſe neceſſarium. Nunquid enim intuitus tuus dabit aliquam neceſſitatem eis que tu cernis preſentia. dicit Boetius. Minime. Et philoſophia. ſi digna collatio diuini ⁊ humani intuitus reſpectu preſentis ſicut vos videtis quedam hoc preſenti temporario id eſt in preſenti tempore. ita deus ſuo eterno intuitu omnia cernit tanq̃ preſentia. Notandum ꝙ intuitus noſter rei preſentis nullam imponit neceſſitatem rei preſenti. quia viſio ſortis currentis non imponit neceſſitatem ſorti currenti quia poteſt ſortes currere vel non currere. ſic etiam intuitus diuinus qui omnia preſentialiter cognoſcit nullam imponit rebus neceſſitatem ſed videt ea preſentialiter. ſicut futura ſunt neceſſario futura. et contingentia videt contingenter futura.

fundit vnoqꝫ ſue mentis intuituꝫ neceſſarie quaꝫ non neceſſarie ventura dino ſcit. Sicuti vos cū pariter ambulare in terra homiem ⁊ oriri in celo ſolem videtis quanq̃ꝫ ſit ſimul vtrunqꝫ cōſpectuꝫ tamen diſcernitis et hoc voluntarium illud eſſe neceſſarium iudicatis. Jta igitur cuncta deſpiciens diuinus intuitus qualitatem rerum minime perturbat. apud ſe quidem preſentium ad conditionem vero temporis futuraruꝫ. Quo fit vt hec non ſit opinio: ſed veritate potius nixa cognitio cum exituruꝫ quid eſſe cognoſcit qđ idem exiſtendi neceſſitate carere non neſciat. Hic ſi dicas qđ euentum deus videt id non euenire non poſſe. quod autem non poteſt non euenire id ex neceſſitate cōtingere neqꝫ ad hoc nomen neceſſitatis aſtringas. Fatebor rem quidem ſolidiſſime veritatis. ſed

Quare hec diuina prenotio. Hic oſtēdit ꝙ circa cōtingētia ſimul ſtant certa cognitio dei et incertus euētus rei dicēs. Quare hec diuina prenotio qua deus nouit futura illa non mutat proprietatem rerum quo ad neceſſitatem ⁊ contingentiam. quia non imponit neceſſitatem rei que cōtingens eſt. ſed talia apud ſe ſpectat preſentia qualia olim prouenient futura nec confundi rerum iudicia ⁊ contingens faciat non eſſe cōtingens ſed vno intuitu mentis cognoſcit tam neceſſarie q̃ꝫ nō neceſſarie futura. quod declarat in exemplo dicens. ſicuti vos homies quando pariter id eſt in eodeꝫ inſtāti videtis hominem ambulare in terra ⁊ ſolem oriri in celo licet vtrunqꝫ ſimul ſit conſpectum tamen diſcernitis hoc eſſe voluntarium ſcilicet hominem ambulare in terra ⁊ illud eſſe neceſſarium ſcilicet ſolem oriri. Jta ſimiliter diuinus intuitus cuncta deſpiciens id eſt deorſuꝫ aſpiciens minus perturbat rerum qualitatem ſcꝫ contingentiam ⁊ neceſſitatem rerum. Dico apud ſe preſentiuꝫ ratione eternitatis ſed futuraruꝫ ad conditionē temporis. Quo fit vt cognitio futurorum dei tanq̃ꝫ preſentium nō ſit opinio ſed cognitio veritate nixa id eſt confirmata cum cognoſcit aliqūid eſſe exiturū id eſt futurum quod idem nō neſciat id eſt carere poteſt neceſſitate exiſtendi. Notandum de hoc quod dicitur deum omia preſentialiter cognoſcere ſcꝫ preterita ⁊ futura. ponūt quidā exemplū de baculo fixo in aqua qui ſucceſſiue toti fluuio preſens eſt cuꝫ ꝑtibus eius. ſic eternitas ſimul eſt cum toto tēpore ⁊ cum oībus que fluūt in tempore ita ꝙ totum tempus et quicquid eſt ſucceſſiuū in tempore eſt preſens eternitati. vt ſi ponatur eternitas ſicut centrum ⁊ totum tempus ſicut circunferentia. tunc licet circunferentia continue moueatur ⁊ pars toti ſuccedat. tamen in comparatione ad centrū vniformiter ſe habet. Aliud exēplū ponit de aliquo qui vadit per viam ⁊ non videt hoīes poſt ſe venientes. ſed ille qui de alta turri reſpiceret videret totā viā ⁊ hoīes ꝑ eaꝫ tranſeuntes tam

cui vix aliquis niſi diuini ſpeculatoꝛ acceſſerit. Reſpõdebo nãq; idem futurũ cum ad diuinam notionem refertur neceſſarium. cum vero in ſua natura ꝑpẽditur liberum pꝛoꝛſus atq; ſolutũ videri. Due ſunt enim neceſſitates: ſimplex vna veluti ꝙ neceſſe eſt oẽs hoies eſſe moꝛtales. Altera ꝯditiõis vt ſi aliquẽ ambulare ſcias eũ ambulare neceſſe eſt Quod enim quiſq; nouit id eſſe aliter q̃ȝ notum eſt nequit: ſed hec conditio minime ſecum illaȝ ſimplicẽ trahit. Hanc enim neceſſitatem non ꝓpꝛia facit natura ſed conditõis adiectio. Nulla enim neceſſitas cogit incedere volũtate gradientem. q̃ȝuis enĩ tũ cum graditur incedere neceſſarium ſit. eodem

pꝛecedentes q̃ȝ ſequẽtes. ſic deus de ſpeculo ſue eternitatis reſpiciens omnia ſenpetialiter videt tam pꝛeſentia q̃ȝ futura. Hic ſi dicas. Hic phĩa redit ad ꝑmam rõnem ſuperius poſitam ipſam foꝛtificando: vt foꝛmalius ſoluatur ⁊ foꝛtificat eam. Secundo ſoluit. Tertio reſolutionem declarat. ſecunda ibi. Reſpõdebo. tertia ibi. due eniȝ ſi dicas hic obijciendo illud non poſſe non euenire ꝙ deus videt euenturum: quia tunc deus falleret. quod aũt poteſt non euenire id ex neceſſitate cõtingere ⁊ ſic aſtringas me ad nomẽ neceſſitatis vt concedam contingens aliquo modo eſſe neceſſarium. Ego fatebor rem ſolidiſſime veritatis cui vix aliquis acceſſerit eam concedendo: niſi ſpeculatoꝛ diuini id eſt diuine nature. Tunc ſoluit obiectionem dicens. Si coartaueris me vt cõcedam aliquam neceſſitatem futuroꝝ rñdebo ideȝ ꝙ futuruȝ eſt quo ad nos cum refertur ad diuinam notionem cui ipſum eſt ꝑſens. Dico neceſſarium eſſe ſcilicet neceſſitate conditionata ſcilicet ratione pꝛeſentie. cum autem ideȝ futurum perpenditur in ſui natura ratione cuius habet futuritionem ⁊ determinationem in ſui cauſa nec ẽẽ eſt videri liberũ. Notandum ꝙ ſicut illud qδ i ſe eſt contingens: quando eſt nobis pꝛeſens ratione pꝛeſentie ſoꝛtitur quandam neceſſitatem qua neceſſe eſt ipſum eſſe dum pꝛeſens ſit: quia omnia ſunt deo pñtia. rõne iſtius pꝛeſentie in oꝛdine ad ipſam diuinã cognitionẽ ſoꝛtiunt̃ q̃ȝdam neceſſitateȝ licet in ſui natura pꝛoꝛſus videant̃ libera. Due enĩ ſunt neceſſitates ſimplex vna. H phĩa declarat ſolutionẽ ꝑ quandam diſtinctionem neceſſitatis ⁊ eam applicat ad ꝓpoſitum. Secundo concludit ex pꝛemiſſis ſimul ſtare ꝙ aliqua ſunt ſm̃ ſe contingẽtia ⁊ incerta que tamen eueniunt certitudinaliter inq̃ȝtum a deo pꝛeuiſa. Secunda ibi fient igitur pꝛoculdubio cuncta. pꝛimo dicit due ſunt neceſſitates. Vna ſimplex que eſt neceſſitas nature ſicut omnes homines neceſſario eſſe moꝛtales. Alia eſt neceſſitas conditionis vt ſi ſcias hominem ambulare illum ambulare neceſſe eſt: quia quod quiſq; nouit illud non poteſt aliter eſſe q̃ȝ notum eſt. ſed hec conditio id eſt neceſſitas conditionata minime trahit ſecum ſimplicem neceſſitatem: quia neceſſitatem conditionis non facit pꝛopꝛia natura ſed adiectio conditionis. Nulla enim neceſſitas cogit ambulare voluntarie ambulantem quãuis neceſſarium ſit cum ambulare tunc cum ambulat. hanc diſtinctionem applicat ad pꝛopoſitum dicens.

igitur modo ſi quid prouidentia pñſens videt id eſſe neceſſe eſt: tametſi nullaȝ habeat nature neceſſitateȝ. At qui deꝰ ea futura que ex arbitrij libertate ꝓue niunt preſentia contuetur. Hec igitur ad intuitum relata diuinū neceſſaria fi unt ꝑ conditionem diuine notionis. ꝑ ſe vero conſiderata ab abſoluta nature ſue libertate non deſinunt. Fiēt igitur proculdubio cuncta que futura deus eē prenoſcit. Sed eorum quidā de libero ꝓficiſcūtur arbitrio que q̃ȝuis eueniūt exiſtēdo tñ ꝓpriā naturā non amittunt q2 pⁱuſq̃ȝ fierēt ēt non venire potuiſſēt

Eodem modo quid prouidentia diuina preſens videt illud eē neceſſe eſt.ſ.ea con ditione qua prouiſum eſt ⁊ qua ponitur ſibi preſens q̃uis nullā habeat neceſſitateȝ nature. Sed deus ea futura contuetur tanq̃ȝ preſentia que ex libertate arbitrij pro ueniunt. igitur h̄ relata ad intuitū diuinum fiunt ꝑ cognitionem diuine notiōis. ꝑ ſe vero .i. in ſui natura non habito reſpectu ad diuinā cognitionē ipa non deficiūt ab abſoluta.i.a ꝑfecta liberta te ſue nature. Notāduȝ ſm intentionem. B. Iſta ratio. Quicquid eſt pro uiſum a deo neceſſario e uenit neceſſitate conditio nata ſed non neceſſitate abſoluta. alij aliter ſoluūt ꝙ illa ꝓpoſitio eſt vera i ſenſu compoſito ſed falſa in ſenſu diuiſo. vnde cum dicitur. Quicquid proui ſum eſt neceſſario euenit verum eſt in ſenſu diuiſo Unde cum dicitur quic quid prouiſum eſt neceſ ſario euenit. verū ē i ſenſu compoſito: q2 impoſſibile eſt prouiſuȝ a deo non e uenire: tñ in ſenſu diuiſo falſa eſt: q2 euentus rei ſal tem ↄtingentis in ſe nō eſt neceſſarius. Fiēt igitur ꝓculdubio cuncta que .hic phia concludit ex predictis ꝙ iſta ſimul ſtant ꝙ aliqua ſm ſe ſunt cōtingētia ⁊ incerta q̃ tamen certitudinaliter eueniunt inq̃ȝtum preuiſa a deo. Secūdo obijcit contra hoc ibi. Quid igitur refert non eſſe neceſſaria cum primo dicit. Proculdubio cuncta futura ſunt q̃ deus pñoſcit eē alioquin falleretur diuina prouidentia. ſed quedā eo rum ꝓficiſcuntur id eſt ꝓcedunt de libero arbitrio. ita ꝙ q̃ȝtum eſt de eē ipſorū pñt non euenire. vñ ſubdit que q̃uis eueniant tñ non amittūt propriam naturam liber tatis: quia priuſq̃ȝ fierent potuiſſent nō euenire. Nota ꝙ tota intentio Boe. fūda tur ſuper hoc: ꝙ aliquid libere futurum ex ſui natura in compatione ad preſcientiaȝ diuinam neceſſario euenit: ⁊ talis eſt neceſſitas cōditionata. q2 inq̃ȝtū preuiſū eſt ſic neceſſario euenit ſed non abſolute circūſcripta preuiſiōe. Quid igitur refert non eē neceſſaria. Hic obijcit cōtra ſolutionē ⁊ ſoluit obiectionem. Secūdo ↄ illaȝ ſolutio nem iterū obijcit. ibi. Sȝ ſi inges in mea. Obiectio in hoc cōſiſtit. Ex quo futurū cō tingens preſcitū certitudinaliter euenit ⁊ neceſſario non videtur eē differētia inter cōtingens ⁊ neceſſarium. vnde dicit. Quid igitur refert cōtingentia ⁊ libere futura non eſſe neceſſaria cum ipſa eueniant inſtar id eſt ad ſimilitudinem neceſſitatis. Tunc ſoluit dicens ꝙ inter euentum neceſſarium ⁊ cōtingentem hoc refert quod manifeſtum apparet per exēpla que pauloante poſui.ſ.ꝙ ſol oriēs ⁊ homo gradiēſ que dū fiūt non fieri pñt. ⁊ ita vtrūq3 ē neceſſariū ſub conditione preſētie. preſentia

enī neceſſe eſt eē dum ſunt pn̄tia: tamen vnuꝫ coꝝ. ſ. ſol oriens priuſq꜄ fieret neceſſe erat exiſtere. Alteꝝ vero. ſ. hō gradiens minime h꜄ neceſſitatē fieri anteq꜄ fiat. ita etiaꝫ illa que deus h꜄ pn̄tia ꝓculdubio exiſtunt ꝓpter neceſſitatem ꝯditionis qua ſūt preuiſa euenire tanq꜄ pn̄tia. ꜩ eoꝝ que ſic ſūt preuiſa hoc de reꝝ neceſſitate deſcendit ſicut ſolem oriri: aliud de poteſtate faciētium. ſ. hoīem ambulare. ex quo ꝯcludit. ideo

Quid igr̄ refert non eſſe neceſſaria cuꝫ diuine ſcientie ꝯditioneꝫ modis oībus neceſſitatis inſtar eueniant. Hoc. ſ. ꝙ ea que paulo añ ꝓpoſui ſol oriens ⁊ gradiens hō que dū ſūt nō fieri non pn̄t: eorū tñ non vnū prius quoqꝫ q̄ꝫ fieret neceſſe erat exiſtere alteꝝ vero minime. Ita ēt que pn̄tia deus hꝫ ꝓculdubio exiſtūt ſed hoꝝ hoc quidem de reꝝ neceſſitate deſcendit. illud vero de poteſtate facientium. Haud igr̄ iniuria diximus hec ſi ad diuinaꝫ noticiam refertur neceſſaria ſi ꝑ ſe ꝯſiderentur neceſſitatis eſſe nexib⁹ abſoluta. ſicuti oē qđ ſēſibus patet ſi ad rationem referas vniuerſale ē ſi ad ſeipſa ſingulare reſpicias. Sed ſi inquies in mea poteſtate ſitum eſt mutare ꝓpoſitum euacuabo prouidentiaꝫ cum que illa prenoſcit forte mutauero Reſpondeo ꝓpoſitum te quidē tuum

nō iniuria diximuſ hoc ꝑ̄us ꝙ illa q̄ ꝯtingēter eueniūt ſi referātur ad diuinam noticiam ſūt neceſſaria. ſ. ex ꝯditiōe diuine ſcientie. Si vero per ſe cōſiderentur ipſa ſūt abſoluta nexibus. i. a vīculis neceſſitatꝫ. qđ manifeſtat ꝑ ſimile ſicuti id quod patꝫ ſenſib⁹ referas ad rationē tunc eſt vniuerſale. Si autem referas ad ſenſuꝫ tūc eſt ſingulare. Notandū ꝙ ſi idem relatum ad diuerſa poteſt eſſe vniuerſale ⁊ ſingulare videtur ſimiliter ꝙ idem comparatum ad diuerſa poſſit eſſe contingens ⁊ neceſſarium. Nam particulare habet rationem contingētis ⁊ vniuerſale rationeꝫ neceſſarij. Sed videmus ꝙ humana natura compata ad intellectū agentem abſtrahentem a conditionibus indiuiduantibus et comparata ad intellectuꝫ

poſſibilem habet rationem vniuerſalis: ꜩ compata natura humana ad ſenſum q particulare compꝑ̄hendit hꝫ rōnem ſingularis. Nā vniuerſale eſt dū intelligiť ꝑticulare dū ſentiť ſimiliter erit de futuro ꝯtingenti ꝙ ipm̄ ꝯpatum ad diuinā ꝑ̄ſciam eſt neceſſariū ꝯditionaliter. in ſe aūt ꝯſideratum hꝫ ſe ꝯtingenter. Sed ſi inquies in mea. hic obijcit ꝯ̄ ſolutionē iam dictam ⁊ ſoluit illam obiectionē. Scđo mouet dubitationem. ibi. quid igitur. ꝑ̄mo dicit. Tu obijcies ꝯ̄ ſolutionem ſic. Si in mea poteſtate ē mutare ꝓpoſitū meū. ſ. currendo vel nō currēdo ego euacuabo. i. fruſtrabo ꝓuidentiā diuinā cū ego mutauero illa q̄ ꝑ̄nouit eē futura: ipſe ſoluit di. Ego rñdeo te poſſe flectere. i. mutare ꝓpoſitum tuū. ꜩ veritas ꝓuidentie illa intuetur illud te poſſe. ſ. mutare ꝓpoſitum. ⁊ an facias quod ꝓpoſitum mutas. ⁊ intuetur quo ꝯuertis ꝓpoſitū tuū: iđ ſcias te non poſſe vitare diuinam ꝑ̄ſcientiam ſicut q̄uis libera voluntate

ꝯuertas in varias actiones tu non potes effugere intuitum pñtis oculi. Nota ꝙ lꝫ hõ poſſit mutare ꝓpoſitum ſuũ:ꝑ hoc tñ non effugit pſciam diuinã:qꝛ deus illam mutationẽ pnoſcit.poſito eni ꝙ deus puideret te cras ituꝝ ad mercatũ q̃uis poſſis non ire ⁊ ꝓponas non ire non tñ non ibis:qꝛ deus puidet ſiĉ ⁊ ꝓpoſitum ⁊ ptã tem non eundi ⁊ mutationẽ ꝓpoſiti ⁊ actionẽ eundi ⁊ in q̃tũ põt aliquo mõ effugere eius pñtiã. Quid igr̃ ing es. hic mouet dubitatiõeꝫ di. Tu forte ingeſ qd igr̃ cõtingat ex iſta ſolutione mutabitur nc ſcia diuina ex mea diſpoſitõe id eſt ex mea variatõe.ſ.cũ ego nunc volo hoc nunc aliđ videbiĉ ne preſcia diuina ex hoc alternare.i. mutare vices ſuas cognoſcendi.ipſe rñdet mime ꝯtigit boc ꝙ diuina ſcia muteĉ qꝛ diuinus intuit⁹ pcurrit oẽ futuꝝ ⁊ retorq̃t illud ad preſciam diuine cognitionis cognoſcẽdo oĩa ſimul tanq̃ pñtia.nec alternat.i.mutat vices ſuas pnoſcendi nunc boc nunc illđ ſucceſſiue ſicut tu eſtimas:ſed manens liber a mutatõe vno ictu puenit ⁊ ꝯplectiĉ ẽt tuas mutationes quã pñtiam ꝯprehẽdendi oĩa tanq̃ pñtia deus non ſortitur ex rebus futuris:ſed ex ꝓpria ſimplicitate. ex quo reſoluiĉ i.declaratur illud qđ pauloante poſuiſti.ſ. indignũ eſſe ſi futura nr̃a dicãtur

poſſe deflectere: ſꝫ quoniã ⁊ id te poſſe ⁊ an facias quo ve ꝯuertas pñs ꝓuidẽtie veritas intueĉ. diuinã te pſciam nõ poſſe vitare: ſicuti pñtis oculi effugere non poſſis ituitũ: q̃ꝫuis te i varias actiones libera voluntate ꝯuertas. Quid igr̃ iquies. Ex mea diſpoſitõe ſcia diuina mutabiĉ. Vt cũ ego nunc hoc nũc illud velim illa quoqꝫ noſcẽdi vices alternare videãtur. B. Mime. P. oẽ nã qꝫ futuꝝ diuin⁹ pcurrit intuit⁹: ⁊ ad pñtiam ꝓprie cognitõis retorq̃t ac reuocat nec alternat vt tu eſtimas nũc hoc nũc illđ pnoſcẽdi vices: ſꝫ vno ictu mutatões tuas manẽs pueit atqꝫ ꝯplectiĉ quã ꝯphendẽdi oĩa vicendiqꝫ pñtiam nõ ex futuraꝝ ꝓuentu reꝝ: ſꝫ ex ꝓpria de⁹ ſimplicitate ſortit⁹ ẽ. ex quo illđ quoqꝫ ſoluitur qđ. pauloañ poſuiſti idignũ eſſe ſi ſcie dei cauſam futura noſtra preſtare dicantur. Hec eni ſcientie vis pñtaria notione cuncta cõplectens rebus

preſtare cãm ſcie dei. virtus enĩ ſcie diuine cuncta cõplectens pñtialiter ipſa impo nit modum oĩbus rebus:qꝛ ſcia dei eſt cã reꝝ. ipſa vero nihil dꝫ ipſis rebuſ. qꝛ nihil ab eis accipit ſicut nos accipimus ſciam a reb⁹. Nõ ſi deus ſiĉ non cognoſceret ea q̃ ſucceſſiue eueniunt in tpe:tunc ſcia dei eẽt variabilis ꝓpter hoc ꝙ ad cognitõnẽ vni⁹ ſuccederet cognitio alterius. ſꝫ qꝛ oĩa ſiĉ cognoſcit tanq̃ pñtia iõ in ſua ſcia non cadit variatio vt pus neſciat eẽ alicui⁹ ⁊ poſtea ſciat boc nõ eẽ ⁊ poſtea eſſe immõ ſiĉ eẽ oĩa cognoſcit. ⁊ iõ ſiĉ ſcit aliqd non eſſe in vna dĩa temporis menſurantis rem ⁊ eſſe in alia dĩa temporis. Que cum ita ſint. Hic concludit ex premiſſis

oĩbus modum ipſa ꝯſtituit: nihil vero poſterioꝛib⁹ dȝ. Que cũ ita ſint manet intemerata moꝛtalib⁹ arbitrij libertas: nec inique leges ſolutis oĩ neceſſitate voluntatibus p̃mia penaſqȝ ꝓponũt. Manet ẽt ſpectatoꝛ deſup̲ cunctoꝝ pꝛeſcius de⁹ viſioniſqȝ ei⁹ pñs ſemp̲ eternitas cum noſtroꝝ actuum futura q̃litate ꝯcurrit: bonis pꝛemia malis ſupplicia diſpenſans. nec fruſtra ſunt in deo poſite ſpes p̃ceſqȝ: q̃ cum recte ſint neceſſitates eẽ non pñt. aduerſami igitur vicia: colite virtutes. ad rectas ſpes animũ ſubleuate: humiles p̃ces in excelſa poꝛrigite. Magna vobis ẽ ſi diſſimulare non vultis neceſſitas indita pꝛobitatis: cuȝ ante oculos agitis iudicis cũcta cernentis.

compaſſibilitatem liberi arbitrij cũ pꝛeſcia diuina dicens. Que cũ ita ſint vt p̃dictũ eſt ⁊ manet libertas arbitrij intemerata.i.incoꝛrupta.nec leges ꝓponunt hoib⁹ penas ⁊ p̃mia iniq̃.i.iniuſte volũtatib⁹ nr̃is ſolutis.i.liberatꝫ ab oĩ neceſſitate. manet ẽt imobiliter deus p̃ſci⁹ pñs cunctoꝝ ⁊ pñs eternitas ſue viſionis ꝯcurrit cum futura q̃litate.ſ.bonitate ⁊ malicia nr̃oꝛum actuũ diſpenſans.i. diſtribuens bonis p̃mia et mal' ſupplicia.nec fruſtra ſunt poſite p̃ces ⁊ ſpes ĩ deo q̃ non pñt eſſe ĩeffica ces cũ ſint recte. Nota exquo ꝓpter liberꝝ arbitrium pñt res ſic aliter euenire non iniuſte bonis p̃mium ⁊ malis ſupplicia ꝓponunt̃.nec ſpes ⁊ pꝛeces fruſtrantur. fruſtrarẽtur auteȝ omnia hec ſi oĩa vinculo neceſſitatiſ vterẽtur ſicut pȝ ex dictis. Aduerſamini igr̃ vicia. Hic P.ſubiungit exhoꝛtationeȝ vtilem di. Exquo ſic eſt ꝙ non eſtis coacti neceſſitate ad faciendum aliquid: ſed manet in vobis libera voluntas.ideo aduerſamini .i. ſp̲nite vicia ne per ea iuſte incurratis penas. colite .i. exercete virtutes ꝓpter q̃s merita ꝯſequami.ſubleuate animũ vr̃m ad rectas ſpes q̃ in veraȝ beatitudinem tendunt.poꝛrigite in excelſuȝ.ſ. ad deũ humiles p̃ces ⁊ hoc merito faciatis: q2 ſi nõ vultis diſſimulare aduertendo aĩm vr̃m ab his: tunc magna vobis eſt indita neceſſitas ꝓbitatis.i.virtutis.q2 illud qd̾ agitis non põt latere eum q̲ eſt iudex actuum vr̃orum.vñ ſubdit. Cum agatis ante oculos.i.cũ actiones vr̃e ſint ĩ ꝓſpectu iudicis cũcta cernentis.ſ.dei. Nota vicia ſunt ſp̲nenda que reddunt hoĩem ſeruilẽ.nã qui facit peccatũ ſeruus ẽ peccati.⁊ Senẽ.di. Si ſcirẽ deos peccata ignoſcituros ⁊ hoĩes ignoꝛaturos adhuc ꝓpter vilitatem peccati peccare erubeſcerẽ.virtutes auteȝ ſunt colende: q2 virtus eſt que hñtem p̲ficit ⁊ opus eius bonũ reddit. Recta ſpes ⁊ recte p̃ces ſunt deo poꝛrigende: q2 his deo ꝯiungimur ⁊ ipſum alloq̃mur. ⁊ ſi non diſſimulamus negligendo p̃dicta magnã virtutis ꝓbitatem nobis inductam ⁊ ꝓmiſſaȝ inde ꝯſequemur.qm̃ oĩa q̃ agimus ſunt in pꝛoſpectu dei cuncta cernentis. ſic enim ſcribitur ad hebꝛeos quarto. Omnia nuda ⁊ aperta ſunt oculis eius qui eſt deus benedictus in ſecula ſeculoꝛum AMEN.

Incipit Tabula ſuper libris Boetij de conſolatione Philoſophie ſecundum ordinem alphabeti.

Ccuſatio tardi ⁊ vicioſi arguuntur li.iiij. metro.vij.
Ccuſatio crudelis li.i. proſa.iiij.
Ccuſatio Boetij erga regem habuit tria vicia li.i. proſa.iiij.
a Ctus quilibet requirit ordinem temporis ⁊ loci li.i.me.vi.
In vere flores autumno vue colliguntur li.i.me. vt ſupra.
Ctus ſeqtur ꝯditionē potentie cuius eſt actus li.v.proſa.iiij.
Aduerſa fortuna plus ꝓdeſt ꝙ̄ proſpera li.ij. proſa.viij.
Aduerſa bonis proſpera malis quare contingant li.iiij. proſa.vi.
Aduerſa ⁊ proſpera adueniunt bonis ⁊ malis li.iiij.proſa .vij.
Aduerſitas veros amicos oſtendit li.ij.proſa.viij.
Aduerſitati fortune dolendum non eſt propter quinqꝫ li.ij.proſa prima.
Aduerſitate non debet ſapiens moleſtari nec fortis multitudine hominum terreri libro quarto proſa ſeptima.
Aduerſitate ⁊ in ꝓſpitate vt ſe hō eq̄liter hēat hortaẗ exēpľ li.iiij. me.vij.
Affectōes q̄tuor gaudiū:ſpes:timor:dolor:impediunt cognitionē veri.li.i.me.vij.
Affectus quattuor ſunt:require infra carhene.
Ager mentem hominis deſignat li.iij.me.i.
Aliena probitas ⁊ pulchritudo hominem non decorant li.ij.proſa.v.
Amantibus quis dat legem li.iij.me.xij.
Amiciciam diſſimilitudo diſſoluit li.ij.proſa.iij.
Amicorum triplex genus li.ij.proſa.iij.
Amicus verus.require aduerſitas ſupra.
Amicos fortuna infortuitum inimicos facit li.iij.proſa.v.
Ammirationis exēplum de ſeptem ſtellis ⁊ eclipſi lune li.iiij.me.v.
Ammirantur homines de illo quod raro fit ibidē.
Ammirari fecit ſenes philoſophari. ibidē.
Amor diuinus tria facit in hominibus li.ij.me.viij.
Anaxagoras philoſophus ſtulticiam hominum ſolem pro deo recolentium reprehendit libro primo proſa tertia.
Anni ſunt quattuor partes li.i.me.vij.
Anni partes quattuor:require regimen dei
Animi tranſformatio peior eſt ꝙ̄ corporis li.iiij.me.iiij.
Antiquorum etas fuit ſine cupiditate li.ij.me.v.
Appetunt omnia permanere require bonum eſt.
Appetitus:require permanentia.
Appetitus eſt duplex li.iij.proſa.xi.
Appetitus.require deſiderium.
Area fortune quare mundus dicitur li.ij. proſa.i.
Arma philoſophie li.i.proſa.ij.
Artes liberales dicuntur lac.ibidem.
Aſinus ad liram eſt homo ſine attentione verba ſacra audiens li.i.proſa.iiij.

Aſinus dicitur piger ſeu tardus li.iiij. proſa.iij.
Auari dicuntur canes li.i.proſa.iiij.⁊ idem habetur li.ij.me.ij.
Auari inſatiabiles li.ij.me.ij.
Aues tenebrarum.require tenebra.
Auriga. require currus.
Auarus.require lupus.
Autumnus.require tempus autumnale.
Auxilium diuinum in minimis debet inuocari li.iij.proſa.xi.
Auxilij diuini inuocatio a Boetio li.iij.metro nono.
Arbitonſor.require in ſecurita.
b eate tunc reſpublice ſunt ſi per ſapientes ⁊ ſtudioſos regantur libro primo proſa quarta.
Beatitudo ſiue felicitas eſt duplex li.ij.proſa.iiij.
Beatitudo non eſt in dignitatibus li.ij.proſa ſexta.
Beatitudo ſiue felicitas non conſiſtit in bonis fortuitis li.ij.proſa.iiij. ⁊ probatur tribus rationibus ibidem.
Beatitudinis deſcriptio li.iij.proſa.iiij.
Beatitudinem ad veram omnes vocantur li.iij.me.x.
Beatitudinem attingere.require ambulare.
Beatus omnis deus eſt li.iij.proſa decima.
Beatitudo.require patria Item omnes Item in verbo voluptas.
Bellum iuſtum licet li.iiij. me.iiij.
Beſtie non beatificantur li.iij.proſa.vij.
Bibliotheca vnde dicitur li.primo proſa.iiij.
Boetio multa nomina annectuntur.in prohemio.
Boetius ordinauit ſuos actus ad communem vtilitatem patet ſeptem exemplis libro primo proſa quarta.
Boetius quare infirmus iudicabatur li.primo proſa.vi.
Bona corporis ſunt vilia li.iij.proſa.viij.
Bona hominis ſunt ratio ⁊ intellectus non temporalia li.i. proſa.vi.
Bona temporalia querens in varia incidit li.iij.proſa octaua.
Bona temporalia nec ſufficientiam nec potentiam preſtant li.iij.proſa.ix.
Boni ſemper ſunt potentes mali vero impotentes li.iiij.proſa.ij.
Bonum eſt duplex li.ij.proſa.vi.
Bonorum premia.require premia.
Boni premio hic priuantur.require iuſti.
Boni veri imagines vbi inueniuntur li.iij.proſa.ix.
Bonum ⁊ vnum idem ſunt.require vnum.
Bonum eſt quod omnia appetunt li.iij.proſa.ix.
Bonum ſummum cuilibet videtur id quod appetit li.iij.proſa.ij.
Boreas ventus ſignificat philoſophiam li.i.me.iij.
Breuitas vite humane li.iiij.proſa.iiij.
Brutum.require vlixes.
c Alamitas vnde dicatur li.ij.proſa prima.
Canis dicitur rixoſus ⁊ lupus auarus li.iiij. proſa.iij.

Caro nihil eſt niſi ſanguis coagulatus li.i.me.i.
Caſus non eſt euentus prouiſus li.v. proſa.i.
Caſus diffinitur ibidem.
Catbene rationis ſunt quattuor affectus li.i.me.ij.
Cauſa mali.require nihil.
Celum quare dicitur ſtabile li.i.me.ij.
Celum mouetur duplici motore.ibidem.
Celum quare dicitur ſtare cauſqȝ itelle li.i.me.iij.
Circulo comparatur vita hominis li.iij.me.ij.
Circe dea.require vlixes.
Claritas ſolis.require prouidentia dei.
Cognitio ſummi boni fit per creaturas gradatim tranſcendendo li.iij. me.i.
Cognitio ſequitur naturam cognoſcentis li.v.proſa.v.
Cognitionis veritatis impedimenta.require turbationes
Cognitio veri repellit cecitatem ignorantie li.iiij.proſa.iiij.
Cognitiua virtus aliter i nobis itellectiua ⁊ aliter ſenſitiua li.iiij.proſa.iiij.
Cognoſcitur rotundum aliter viſu ⁊ aliter tactu li.v.proſa.iiij.
Cognoſcit hominem aliter ſenſus aliter imaginatio aliter ratio ⁊ aliter intelligentia diuina.ibidem.
Color philoſophie li.i.proſa.i.
Comedere parentes in certis partibus laudabile eſt li.ij.proſa.vij.
Concordari non poſſunt mali cum bonis nec etiam inter ſe li.iiij. proſa.vi.
Concordia elementorum.require regimen dei.
Concupiſcentia terrena ſuperata homo fit diuinus li.iij. me.vij.
Confitere non abſcondas ſi medicantis opus expectas oportet vt vulnus detegať libro primo proſa quarta.
Conſcientie libertas ⁊ conſcientia libera li.i.proſa.iiij.
Concupiſcentia praua punit malum intrinſece ſi exterius non puniť li.iiij.pſa.iiij.
Conſolatio philoſophie li.i.proſa.iij.
Conſules erecti ducti in pretorium ſm ↄſuetudinem romanoꝝ li.ij.pſa.iij.
Conteplatio ſupnoꝝ eſt noſtrum ↄ ſtultos ꝓpugnaculum li.i.pſa.iij.
Contingens.require neceſſarium.
Conuictus.require damnari.
Crapula hominem debilitat li.ij.proſa.v.
Cupiditas multorum malorum cauſa eſt li.ij.me.v.
Cupiditas veri boni naturaliter eſt inſerta hominibus li.iij.proſa.ij.
Currus per aurigam neceſſario non vehitur li.v. proſa.iiij.
Amnari nullus debet niſi conuictus li.i.proſa.iiij.
d Amnatorum pena.require pena.
Deſiderium ſiue appetitum eorum implere ſoli ſapiētes pñt li.iiij.pſa.ij.
Deſiderium ⁊ libidinis differentia.ibidem.
Deus intuetur omnia li.v.proſa.vi.
Deo ſunt preces offerende. ibidem.
Deus preſidet ⁊ conditor mundi li.i. proſa.vi.

Deus commendatur de gubernatione celeſtium ⁊ terreſtrium li.i.me.v.
Deus ſiue ſummum bonum non inuenitur in terrenis ſicut nec aurum in arboꝛib⁹ libꝛo tertio metro octauo.
Deus regit omnia li.iij.me.ix.
Deus a nullo compulſus ſed ſua bonitate fecit omnia ⁊ commendatur ex parte ſapientie ſue.ibidem.
Deus omnia gubernat li.iij.pꝛoſa.xij.
Deo omnia recta ſunt li.iiij.pꝛoſa.i.
Deus rotat oꝛbem dicit Permenides li.iij.pꝛoſa.xij.
Deus tonans.require tonitru.
Deus veriſſime eſt. require eſſe.
Deus fons omnis bonitatis per omnipotentiam iudex equitatis per iuſticiaȝ libꝛo quarto metro ſexto.
Dei regimen li.iiij.me.vi.
Deum eternum omnes ſapientes dixerunt li.v.pꝛoſa.vi.
Deus omnia videt li.v.pꝛoſa.vi.
Dignitas ſiue poteſtas duplex li.ij.pꝛoſa.vi.
Dignitas reddit malos peioꝛes vt patet de romanis li.ij.pꝛoſa.vi.
Dignitas reddit peioꝛes pȝ de Nerone cuius ponit quattuoꝛ malicias li.ij.me.vi.
Dignitas ſi eſſet bona non adueniret peſſimis li.ij.me.vi.
Dignitas collata impꝛobis non efficit dignos ſed oſtentat indignos li.ij.pꝛoſa.vi.
Dignitas non reddit hominem honoꝛabilem ſi non eſt virtuoſus li.iij.pꝛoſa.iiij. ⁊ pꝛobat quadruplici via.
Dignitas pꝛefecture. Dignitas ſenatoꝛia ibidem.
Diſplicere malis laudabile eſt li.i.pꝛoſa.iiij.
Diuitie in quinqȝ conſiſtunt li.ij.pꝛoſa.v.
Diuitie diſperſe minuuntur ſcientia vero diſperſa augmentatur li.ij.pꝛoſa.v.
Diuitie non ſunt appetende tribus rationibus pꝛobatur ibidem: ⁊ pꝛopter diuitias multi perierunt ibidem.
Diuites ſoli reputantur honoꝛe digni. ibidem.
Diuitie non auferunt indigentiam li.iij. pꝛoſa.iij.
Diuinatio quid ſit li.v.pꝛoſa.iiij.
Diuina pꝛouidentia.require ingenium.
Diuino amoꝛe tria reguntur.ſ.aſtra elementa ⁊ tempoꝛa li.ij.me.viij.
Diuinus amoꝛ tria facit in hominibus.ibidem.
Dolendum non eſſe.require aduerſitati.
Dolere faciunt tria Boetium li.i.pꝛoſa.iiij.
Doloꝛ:ira:meroꝛ:li.i.pꝛoſa.v.
Dolia duo vini in limine Iouis li.ij.pꝛoſa.ij.
Duo pꝛincipia rerum bonum ⁊ malum require pictagoꝛici.
Durare malum.require miſerioꝛ.
e Detatur ⁊ egreſſatur mens humana tp̄alibus li.i.me.i.
Ebꝛius volens ire domum ſic errans ad felicitatem li.iij.pꝛoſa.ij.

Eclipſis lune. require ãmirationis.
Eger omnis eo quod deſiderat li.iij.proſa.iij.
Elementorum concordia. require regimen dei.
Eloquentia ſiue ſapientia ⁊ eloquentia cum ſapientia li.ij. proſa.i.
Epicuri ſtoici libro primo proſa tertia.
Equaliter ſe habere. require aduerſitate.
Error ſapientis eſt duplici de cã peior ꝙ inſipientis li.i. proſa.i.
Eſſe malos ſimpliciter non conceditur ſed eſſe homines malos ſicut cadauer eſſe hominem libro quarto proſa ſecunda.
Eſſe veriſſime habet primum ens. quanto ergo aliquis magis per vicia recedit a primo eſſe: tanto magis deſinit eſſe li.iiij. proſa.ij.
Etas philoſophie libro.i.proſa prima.
Etates quattuor per poetas diſtinguuntur li.ij.me.v.
Eternitas deo attribuitur perpetuitas mundo li.v. proſa.vi.
Eternitatis diffinitio li.v.proſa .vi.
Eternitatis cognitio habetur ex cognitione temporis.ibidem.
Eternitatis vocabulo multi ſunt abuſi.ibidem.
Eternum triplex libro.v.proſa ſexta.
Euenire. require liberum arbitrium.
Euentus. require caſus. Item fortuiti.
Exilium require miſeria.
Eufratis ⁊ tigris duplex origo libro.v.metro primo.
Acies ſiue vultus philoſophie libro primo proſa.iij.
f Alli non poteſt deus. require prouidentia diuina.
Alſa felicitas dicitur mendax libro.iij. proſa nona.
Fama popularis non prouenit ex recto iudicio rationis libro.iij. proſa.vi.
Familiaris inimicus efficaciſſima peſtis libro.iij. proſa.v.
Familiares regum. require potens.
Fatalis ordo libro.iiij.proſa.vi.
Fatum duplex notificatur. ibidem.
Fatum ad prouidentiam habet differentiam.ibidem.
Fatum dependet a diuina prouidentia exemplum ibidem.
Fati diuerſe opiniones.ibidem.
Fato omnia que ſubſunt etiam diuine prouidentie ſubſunt. ibidem.
Fatum ſe habet ad prouidentiam ſicut ratiocinatio ad intellectum.ibidem.
Fatum incipit vbi motus ⁊ quicquid ſupra motum factum eſt.ibidem.
Felicitas eſt duplex: ſcilicet politica ⁊ ſpeculatiua li.i.metro.i.
Felicitas temporalis in tribus conſiſtit libro.ij.proſa.iiij.
Felicitas nemini totaliter aduenit.ibidem.
Felicitas falſa libro.iij.metro primo.
Felicitatem a vero bono errantes in quinqꝫ poſuerunt conſiſtere libro tertio proſa ſecunda.
Felix quantumcunqꝫ quis ſit tamen alterius ſtatus apparet felicior libro ſecundo proſa ſexta.

Fortuna non eſt in poteſtate hominis. ibidem.
Figura ſiue forma hominis ⁊ etiam brutorum libro quinto metro.v.
Finis cum ſit cauſa cauſarum:ideo nihil poteſt perfecte ſciri niſi fine cognito libro primo proſa ſexta.
Finis ⁊ principium in vnum coincidunt patet in circulo:ergo cognito principio cognoſcitur finis omnium rerum ſcilicet deus libro primo proſa.vi.
Fletus duplex verus ⁊ fictus ſiue adulatorius li.i.me.i.
Fortuna non eſt in poteſtate hominis. ibidem.
Fortuna depingitur cum rota.ibidem.
Fortuna non aſſueſcit in oppoſitum nec natura. ibidem.
Fortuna quelibet dupliciter conſideratur li.iiij.proſa.vi.
Fortunam eſſe bonam vel malam ſtat in voluntate hominis li.iiij.proſa.vij.
Fortuna ſuperba quia nulla veretur li.ij.me.i.
Fortuna inuehitur contra auariciam li.ij.me.ij.
Fortune bona non efficiunt quod promittunt li.iij.proſa.iij.
Fortuna omnis aut iocunda aut aſpera li.iiij.proſa.vij.
Fortuiti euentus declarãtur per flumina paradiſi: ſcilicet tigrim ⁊ eufratem quorum duplex eſt origo li.v.metro p̄mo.
Fons bonitatis. require deus.
Fortis.require aduerſitate.
Fortitudo ſiue potentia vera.require refrenare.
Fortune bona tranſitoria ⁊ deceptoria nulli ſeruant fidem li.i.me.i.
Fortuna caduca propter duo duplicē hꝫ faciem ante albam ⁊ retro nigram.ibidē.
Fortuna ceca depingitur duplici fronte capillata ⁊ calua.li.ij.proſa.i.
Fuga paſſionum ſiue affectionum li.iiij.me.vij.
Futura ex neceſſitate eueniunt.require ſpes.
Loria mundana non dicitur beatitudo li.iij.proſa.vi.
g Loriandum non eſt in veſtibus li.ij.proſa.v.
Gloriandum non eſt in multitudine ſeruorum li.ij.proſa.v.
Gloria ſiue fama non ſpectat ad virtuoſos li.ij.proſa.ij.
Gloria humana non eſt appetenda propter quattuor li.ij.proſa.vij.
Gloria vana ex nobilitate ſanguinis li.iij.proſa.vi.
Gubernatio celi ⁊ terre.require deus.
Gubernaculum quo deus regit mundum eſt bonitas dei li.i.proſa.vi.
Gubernare omnia.require deus.
Erculis labores duodecim li.iiij.me.vij.
h Omo diuinus.require concupiſcentia
Ominis bona ſunt ratio ⁊ intellectus non temporalia li.i. pro.vi.
Homini proprium.require ratiocinatio.
Homines mali naturam amittunt humanam ⁊ in bruta ꝯuertuntur li.iiij. proſa.iij.
Hominis forma eſt ſurſum ad celos creata.brutorum vero deorſum ad terram libro quinto metro quinto.
Homo non vilis ſed nobilis pars mundi li.primo metro.v.
Homo vere ſcit qui ſeipſum ſcit ⁊ ignorat qui ſeipſum ignorat li.i.proſa.vi.

Homo non eſt homo niſi rationalis.libꝛo quarto pꝛoſa tercia.
Humani actus reguntur a deo.libꝛo pꝛimo metro quinto.
Gnoꝛantia eſt duplex interna ſiue naturalis ⁊ hec eſt iuuenum. externa ſiue extra naturaꝫ ⁊ hec eſt ſenum ⁊ negligentiū.libꝛo ꝑmo metro ſecūdo.
Gnoꝛantia ſuiipſius.require homo.
Gnoꝛantia.require cognitio veri.
Imagines veri boni.require boni veri.
Infeliciſſimi.require miſerrimi.
Inclinatio capitis ſignum eſt ꝓfunde imaginationis.libꝛo tercio pꝛoſa ſecunda.
Ingeniū humanum non valet oꝛdinem diuine pꝛouidentie compꝛehendere. libꝛo quarto ꝓſa quinta.
Impedimenta cognitionis veritatis.require turbationes.
Impunitas require pena.
Impuniti mali.require veritas.
Inſecuritas regie poteſtatis patet indiuiſio.libꝛo tertio pꝛoſa quinta.
Intellectus.require ſol.
Inuenire deum.require deus.
Iudex equitatis.require deus.
Inuictus comparatur veſeuo monti ardenti.libꝛo pꝛimo metro quarto.
Ira quid ſit.libꝛo pꝛimo pꝛoſa quinta.
Iudices mouentur ad miſericoꝛdiam duplici de cauſa.libꝛo pꝛimo pꝛoſa quarta.
Iudiciū vulgariū dicit infoꝛtunatū miſerū foꝛtunatū felicem.libꝛo ꝑmo ꝓſa quarta.
Iudicium naturale ⁊ rationale differunt.libꝛo quinto pꝛoſa ſecunda.
Iuſticia quid ſit.libꝛo ſecundo pꝛoſa pꝛima.
Iuſti ſiue boni non ſolu hic pꝛemijs pꝛiuantur ſed a malis calcantur. libꝛo quarto pꝛoſa pꝛima.
Iuuentus viridis ⁊ felix differunt.libꝛo pꝛimo metro pꝛimo.
Laboꝛes duodecim.require herculis.
Lac.require artes liberales.
Laboꝛintus domus multis circulis cōſtructa.libꝛo tercio ꝓſa duodecīa.
Laudare pꝛeſentem dupliciter contingit.libꝛo ſecundo pꝛoſa pꝛima.
Lecto ſiue thoꝛo ſtudium aſſimilatur.libꝛo pꝛimo pꝛoſa tercia
Leuia documenta pꝛecedere debent difficilia.libꝛo pꝛimo pꝛoſa ſecunda.
Liberum arbitrium eſt in rationali creatura.libꝛo quinto pꝛoſa ſecunda.
Liberum arbitrium aliter eſt in angelis aliter in hominibus bonis ⁊ aliter in pꝛauis ibidem.
Liberum arbitrium non neceſſitatur ſed deus omnia pꝛoſpicit.ibidem.
Liberum arbitrium ſequuntur pꝛemia ⁊ pene.libꝛo pꝛimo pꝛoſa tercia.
Liberi arbitrij ⁊ pꝛouidentie diuine non eſt diſcoꝛdia ſicut aliqualiter apparet.libꝛo quinto metro tercio.
Libero arbitrio poſſunt res ſic ⁊ aliter euenire.libꝛo quinto pꝛoſa ſexta.
Libidinis ⁊ deſiderij differentia.libꝛo quarto.
Ligatus cathenis.require pꝛinceps malus.
Letargia qualis infirmitas.libꝛo pꝛimo pꝛoſa ſecunda.

Lumen.require tenebꝛe.
Lupus dicitur auarus.libꝛo quarto pꝛoſa tercia.
Luxurioſi comparantur rabiei maris.libꝛo pꝛimo metro quarto.
Luxurioſus.require poꝛcus.
Agiſtrum quare aſſumpſit Boe.libꝛo p̄mo pꝛoſa quarta.
Ala ſunt in mundo.libꝛo quarto pꝛoſa pꝛima.
Ali ⁊ ſtulti non ſunt timendi.libꝛo pꝛimo pꝛoſa tercia.
Alos eſſe non ſimpliciter conceditur.require eſſe.
Malum poſſe ſiue velle.require poſſe.
Malicia eternaliter duraret.libꝛo quarto pꝛoſa quarta.
Malum nuſq̄ꝫ eſt.libꝛo quarto pꝛoſa ſexta.
Manus philoſophie.li.p̄mo ꝓſa p̄ma.
Malum nihil eſt.libꝛo tercio pꝛoſa duodecima.
Medicus qualiter inueſtigat moꝛbum.libꝛo pꝛimo pꝛoſa ſecunda.
Medica dicitur philoſophia.libꝛo pꝛimo pꝛoſa tercia.
Medicus non ſolum per ſigna vrine querit moꝛbuꝫ ſed etiam per interrogationes.
libꝛo pꝛimo pꝛoſa ſexta.
Memoꝛari.require recoꝛdari.
Mendacium eſt triplex.libꝛo pꝛimo pꝛoſa quarta.
Mendax.require felicitas falſa.
Meroꝛ.require doloꝛ.
Meretrici aſſimilantur muſe poetice.libꝛo pꝛimo pꝛoſa pꝛima.
Metro ⁊ pꝛoſa vtitur Boe.pꝛopter duo.libꝛo pꝛimo metro pꝛimo.
Miſeria ⁊ exilium.libꝛo pꝛimo pꝛoſa quinta.
Miſericoꝛdia.require iudices.
Miſer eſt omnis malus.libꝛo quarto pꝛoſa quarta.
Miſerioꝛ tanto quis quanto ſupplicio dignioꝛ.ibidem.
Miſerioꝛes eſſent mali ſi non punirentur.ibidem.
Miſerrimi ſunt infeliciſſimi ſi malicia eternaliter duraret.libꝛo quarto ꝓſa quarta.
Moꝛs.require periodi.
Mons ethna ſemper ardet.libꝛo ſecundo pꝛoſa quinta.
Moꝛs.libꝛo ſecundo metro ſeptimo.
Moꝛs felix ⁊ infelix ſecundum vulgares.libꝛo pꝛimo metro pꝛimo.
Mundus.require arca foꝛtune.
Mundus comparatur mari.libꝛo pꝛimo pꝛoſa tercia.
Mundus.require deus.
Mundum poſuit Plato incepiſſe.libꝛo quinto ꝓſa ſexta.
Murem velle muribus dn̄ari ridiculoſum eſt.libꝛo ſecundo pꝛoſa ſexta.
Mutabilitas reruꝫ ꝓbatur tribus exemplis.ſcꝫ ſole.floꝛibus.mari.libꝛo.iij.ꝓſa.vlt̄.
Mutabilia omnia pꝛeter deum.libꝛo quarto pꝛoſa ſexta.
Atura non aſſueſcit in oppoſitum nec foꝛma.libꝛo ſecūdo ꝓſa pꝛima.
Atura eſt triplex.libꝛo tercio metro ſecundo.
Atura humana paucis minimiſqꝫ contenta eſt.libꝛo ſecundo ꝓſa quinta.
Atura ſi interdum violentatur tamen quandoqꝫ ad id redit quod natu-

raliter ſibi cōuenit vt patet de leone. vegetabilib⁹ ⁊ volatilib⁹. libro tercio metro ſcdo.
Naturale iudicium differt a rationali. libro quinto ꝓſa ſecunda.
Neceſſitate. require preſentia. Item require ſignum.
Neceſſitates ſunt due. libro quinto ꝓſa ſexta.
Neceſſarium idem poteſt eſſe ⁊ cōtingens ad diuerſa relatū. libro quinto ꝓſa ſexta.
Neronis quattuor malicie. require dignitas.
Neronis luxuria. libro primo metro quarto.
Neſcire. require homo vere.
Nihil eſt cauſa mali. libro quarto proſa ſexta. Ex nihilo nihil fieri quomodo intelligi tur. libro quarto proſa prima.
Nigromanticus preſumpſerunt Boetiū propter duo. libro primo ꝓſa quarta.
Nobilis quiuis preter illum qui eſt deditus vicijs. libro tercio metro ſexto.
Nomen ſignificat ſubſtantiam cum qualitate. libro quarto metro quarto.
Non ens eſt duplex. libro quinto proſa ſexta.
Nouum antiquum. require pati.
Nox eſt duplex accidentalis ⁊ naturalis. libro primo metro ſeptimo.
Bediunt deo cuncta naturaliter exiſtentia. libro quarto metro ſexto.
Cium dicitur ſtudium ſecundū vulgares. li. p̄mo ꝓſa quarta.
Culi philoſophie ratio ⁊ intellectus ⁊ triplici ratione dicuntur ardētes libro p̄mo ꝓſa p̄ma.
Odium non habet locum apud ſapientes. libro quarto ꝓſa quarta.
Omnes laborant licet diuerſo calle ad vnum beatitudinis finem peruenire. libro tercio proſa ſecunda.
Omnes tendunt ad beatitudinē vi naturaliter cōpulſi ſed varie. li. tercio ꝓſa ſecūda.
Opinio vulgarium. require veritas.
Opus quod facere vis. require voluntas ⁊ poteſtas. libro tercio ꝓſa quarta
Oratio ſiue deprecatio quid ſit. libro quinto ꝓſa tercia.
Orationes ſiue preces ſunt deo porrigende. li. quinto ꝓſa ſexta.
Oratores qui ſunt. li. quarto proſa quarta.
Ordo debitus tēporis ⁊ loci debet eſſe in q̄libet ope ſiue actu. li. p̄mo metro ſexto.
Ordine debito ſaluatur res in ſuo eſſe. ibidem.
Ornamentis ornari eſt error. li. ſecundo ꝓſa quinta.
Orpheus cithariſta. li. tercio ꝓſa duodecima.
Orphei fabule moralitas. ibidem.
Arentes. require comedere.
Eripatetici. libro p̄mo ꝓſa tercia.
Aſſio eſt quidam motus cellule appetitiue. li. p̄mo ꝓſa ſexta.
Aſſiones animi impediunt rectum rationis iudicium. li. p̄mo ꝓſa ſexta. Et ibidem metro ſeptimo.
Pati ſapientes non eſt nouum ſed antiquum. li. p̄mo ꝓſa tercia
Patria eſt beatitudo via ad eam ſunt virtutes. libro quinto proſa prima.
Paupertas duplex. libro ſecundo metro quarto.
Paulinus ſenator romanorum. libro ſecundo proſa ſecunda.
Pax ſiue tranquillitas mentis. libro primo ꝓſa quinta.

Peccata.require vicia.
Pellende ſunt affectiones.libꝛo pꝛimo metro ſeptimo.
Pena maloꝛum bona impunitas mala.libꝛo quarto pꝛoſa quarta.
Pene damnatoꝝ ſiue purgandoꝝ non ſunt edifferende.libꝛo quarto pꝛoſa quarta.
Pene maloꝛum quare fieri permittuntur bonis ⁊ malis iocunda que debentur bonis.libꝛo quarto pꝛoſa quinta.
Pene.require liberum arbitrium.
Pene mentis ſpeculo rationis.libꝛo quarto pꝛoſa pꝛima.
Periclitari.libꝛo tercio metro ſeptimo.
Periodi moꝛtis ſiue mete vite.libꝛo quarto metro quarto.
Permanentia eſt appetitus naturalis non voluntarius.libꝛo tercio ꝓſa vndecia.
Piger.require ſinus.
Pictagoꝛici poſuerunt duo pꝛincipia rerum bonū ⁊ malū.libꝛo tercio ꝓſa vndecia.
Philoſophari.require ammirari.
Philoſophia dicitur mulier pꝛopter tria.libꝛo pꝛimo pꝛoſa pꝛima.
Philoſophie ſtatura.ibidem.
Philoſophie partes tres mathematica.naturalis.methaphiſica.ibidem.
Philoſophie veſtes artes liberales.ibidem.
Philoſophie veſtes erant filis tenuiſſimis.ibidem.
Philoſophia manibus ſuis texuerat veſtes.ibidem.
Philoſophie veſtes obſcurantur quia non vſitata vt gladius in quiete rubiginoſus erit.ibidem.
Philoſophia diuiditur in pꝛacticam ⁊ ſpeculatiuam.ibidem.
Philoſophia pꝛactica habetur ethica iconomica ⁊ politica.ſed ſpeculatiua ſeu theoꝛica triplex eſt.ſcilicet phiſica.methaphiſica.mathematica.⁊ methaphiſica ⁊ in talibus eſt oꝛdo per modum ſcale.ibidem.
Philoſophie veſtis ſciditur vario modo.ibidem.
Philoſophie oꝛnamenta.ibidem.
Philoſophie ira.ibidē.
Philoſophia magiſtra omniū virtutum ⁊ a deo.libꝛo pꝛimo pꝛoſa tercia.
Philoſophia eſt via ad cognoſcendum verum lumen.libꝛo quarto pꝛoſa pꝛima.
Philoſophus fuiſſes ſi tacuiſſes.libꝛo ſecundo pꝛoſa ſeptima.
Plato.require ſcire.Item require mundus.
Poeta.require meretrici.
Poeta ars philoſophia fugatur.libꝛo pꝛimo pꝛoſa pꝛima.
Popularis.require fama.
Poꝛcus dicitur luxurioſus.libꝛo quarto pꝛoſa quarta.
Poſſe malum peius eſt ꝙ̄ velle.libꝛo quarto pꝛoſa quarta qualiter intelligitur.
Poſſe malum non eſt poſſe.libꝛo quarto pꝛoſa ſecunda.
Poſſe implere.require deſiderium.
Potentia non poteſt in liberum.libꝛo ſecundo pꝛoſa ſexta.vt patebit de illo qui moꝛdit linguam.
Potentia vera.require refrenare.
Potentia.ſufficientia.reuerentia.claritudo.iocunditas ſunt vnum in re libꝛo tercio.

pꝛoſa nona.
Potentia ligata.require pꝛinceps malus.
Potentia plus.require actus.
Potentium familiaritate Seneca ⁊ plures moꝛtui ſunt li.iij.pꝛoſa pꝛima.
Potentes huius mundi non ſunt timendi li.i. me.iiij.
Potens econtra patitur potentiam exemplum de Buſiride interfecto ab hercule
Item de Regulo romano li.ij.pꝛoſa.v.
Poteſtas regia non eſt vera poteſtas li.iij.pꝛoſa.vi.
Poteſtas gladio ſuper caput pendenti comparatur. ibidem.
Poteſtatis inſecuritas.require inſecuritas.
Poteſtates conceduntur malis li.iiij.pꝛoſa .vi.
Poteſtas plus.require dignitas.
Pꝛeces.require oꝛationes.
Pꝛemia nunq̃ deſunt bonis nec malis ſupplicia li.iiij.pꝛoſa.iij.
Pꝛemia.require liberum arbitrium.
Pꝛemium extrinſecum non curat bonus cum habeat in animo extrinſecum libꝛo
quarto pꝛoſa quarta.
Pꝛeſcientia dei li.v. pꝛoſa.iij.
Pꝛeſcientia dei nullam neceſſitatem ponit futuris li.v. pꝛoſa.iiij.
Pꝛeſcientia dei non mutat pꝛopꝛietatem rei li.v.pꝛoſa.vi.
Pꝛeſentialiter omnia ſunt in deo li.v.pꝛoſa.vi.
Pꝛetoꝛio inducebantur conſules romani.require conſules.
Pꝛincipia duo.require pictagoꝛici.
Pꝛincipium maloꝛum potentia ligata eſt multis cathenis li.iiij.
Pꝛodigium quid ſit li.ij. pꝛoſa.i.
Pꝛomittere.require ſapiens.
Pꝛopoſitionum veritas eſt ſuper naturam rerum li.iiij.pꝛoſa.ij.
Pꝛopꝛium bonum hominum.require ratio recta.
Pꝛoſopopeya eſt fictio noue perſone li.i.pꝛoſa.i.
Pꝛoſpera.require aduerſa.
Pꝛouidentia dei ſolis claritatem excellit li.v. pꝛoſa.ij.
Pꝛouidentia diuina quo ad diuerſos actus hominis non fallitur li.v.pꝛoſa.vi.
Pꝛoſa ⁊ metro vtitur Boetius duabus de cauſis li.i.me.i.
Pꝛudens tria reſpicit tempoꝛa li.ij.pꝛoſa.i.
Pulchꝛitudo quadruplex li.ij. pꝛoſa.v.
Pulchꝛitudo coꝛpoꝛis velociter rapitur li.iij. pꝛoſa.viij.
Pulchꝛum videri non reddit natura: ſed oculoꝛum debilitas. ibidem exemplum
Alcibiade.
Puniuntur alibi grauius mali hic impuniti li.iiij.pꝛoſa .iiij.
Puniri intrinſece.require conſcientia pura.
Puniri non.require miſerioꝛ.
Uices mentis.require pax.
q Uinq; vnum in re.require potentia.
Quid nominis ⁊ quid rei differunt li.v.pꝛoſa.v.

Ratio recta eſt homini proprium bonum li.primo proſa.v.
r Rationalis. require homo.
Recordari quid ſit libro.iiij. proſa.ij.
Refrenare animum eſt potentia vera libro.iij.proſa.v.
Regendum tria requiruntur libro.ij.proſa.vij.
Regere.require deus.
Regimen dei in concordia elementorum apparet ⁊ in partibus animi li.iij.me.xi.
Reſpublica.require beate.
Rixoſus. require canis.
Rotare orbem.require deus rotat.
Ruge quare in ſenibus non in iuuenibus libro.i.metro.i.
Sacrilegium libro.i.proſa.iij.
Sanitas corporis triduane febri ſoluitur vt li.iij.proſa.viij.
Sapiens habet ſe vniformiter ad vtraqꝫ fortunam li.ij.proſa prima.
Sapiens require tetragonum.
Sapientis non eſt promittere que non poteſt implere li.iiij.proſa.ij.
Sapiens. require deſiderium. Item require aduerſitate. Item require oditum.
Sapiens non odit ſtultum libro.iiij.proſa.iiij.
Sapientis eſt declarare difficilia libro.iiij.proſa.vi.
Sapientum eſt ſimplicibus arridere cum ſapientiam acquirant. ibidem.
Scientia diſperſa augmentatur oppoſitum de diuitijs.require diuitie.
Scientia diuina qualis ſit nominanda libro.v.proſa.vi.
Scire.require finis.
Scire ſeipſum.require homo.ſcit.
Scire ſecundum rem Platonem li.v.metro.iij.
Senes quare rugoſi libro primo metro primo.
Senium generatur tripliciter libro primo metro.i.
Senium multa incommoda. ibidem
Senſualitas contrariatur rationi libro primo metro.ij.
Sermones accipiendi ſunt ſecundum materiam ſubiectam libro.iij.me.xij.
Serenitas veſpertina libro quinto proſa.iiij.
Sex doloroſa.require dolore.
Signum oſtendit ſignatum non neceſſitate libro.vi.proſa.iiij.
Socrates phūs in nomine vnius dei bibit venenum ⁊ nihil ſibi nocuit li.i. proſa.iij.
Socrates docet ſemper pandere veritatem li.i. proſa.iiij.
Sol quandoqꝫ ſignificat intellectum libro.i.metro.iij.
Solis color libro primo metro ſecundo.
Solis claritas.require prouidentia dei.
Spes ⁊ deprecatio ceſſarent ſi futura de neceſſitate euenirent libro.v.proſa.iij.
Status non placens.require felicitas.
Stelle ſeptem.require ammirationis.
Stoici vnde dicantur libro quinto metro quarto. Item plus require epicurij.
Studium duplex florens ⁊ aridum libro.i.metro.i. Item plus require lecto. Item plus require ocium.

Stupor quid ſit li.i.proſa.i.
Stupor Boetij.ibidem.
Stupor ⁊ pudor differunt li.i.proſa.ij.
Superbus comparatur fulmini li.i. me.iiij.
Contra ſuperbos vanam gloriam li.v. me.vij.
Supplicia.require premia.
Aciturnitas dupliciter prouenit li.i.proſa.ij.
t Aciturnitas triplex li.ij.proſa.i.
Tactus. require cognoſcitur.
Tardus.require aſinus.
Temporalia ebetant ⁊ ingroſſant mentem humanam li.i.me.i.
Tempus vernale conuenit vite humane.ibidem.
Tempus autumnale dat vuas. ibidem.
Tenebris aſſueti non queunt lumen intueri vt ſunt certe aues li.iiij.proſa.iiij.
Terra habitabilis ſolum ad tres partes li.ij.proſa.vij.
Terrena bona excecant vulgares li.iiij.proſa.iiij.
Teſtis conditiones li.i.proſa.iiij.
Tetragonum corpus comparatur ſapienti li.iiij.proſa.vij.
Tigris flumen.require eufratis.
Tyreſias vaticinauit.require vaticinatio.
Tonitru dicitur deus tonare:vt ſic diuina prouidentia recogitetur li.iiij. me.vi.
Transformatio.require animi.
Transformatus.require vlixis.
Turbationes animi impediunt cognitionem veritatis li.i. me.vij.
Aticinatio Thireſie quid dicã hoc erit vel non erit li.v.proſa.iij.
v Ubi nunc Fabricius vbi Cato li.ij.me.vij.
Uelle malum. require poſſe.
Uenenum bibere.require Socrates.
Uenti quattuor principales a quattuor partibus mundi quilibet duos habet collaterales:⁊ ſic ſunt duodecim li.i.me.iij.
Uentorum generatio li.i. me.ij.
Ueritas. require Socrates.
Ueritas qualiter latet in principio in noſtro intellectu li.iij. me.xi.
Ueritatem non omnes eodem modo capiunt.nam quidam demonſtratiue quidã auctoritatiue quidam per modum fabule li.iij.me.xij.
Ueritas propoſitionum.require propoſitio.
Ueritas contrariatur opinioni vulgarium qui putant malos impunitos felices libro quarto proſa quarta.
Uertex capitis tres habet partes:fantaſia in anteriori:cogitatiua in medio : memoratiua in occipite li.i.proſa.i.
Ueſpertina.require ſerenitas.
Ueſtibus non eſt gloriandum li.ij.proſa.v.
Uia ad beatitudinem.require patria.
Uicia ſunt ſpernenda li.v.proſa.vi.

Vicia non ſunt ſine penis li.quarto pꝛoſa pꝛima.
Viicioſus.require accidioſus.
Videre omnia.require deus.
Vini duo dolia in lumine Jouis li.ij.pꝛoſa.ij.
Virtutes ſunt colende li.v.pꝛoſa.vi.
Virtus interpꝛetatur li.iiij.pꝛoſa.vij.
Virtutes ſunt via ad beatitudinem.require patria.
Viſus.require cognoſcitur.
Vita humana.require tempus vernale.
Vita virtuoſa eſt ſtatus mediocris pꝛopter ſimilitudinem edificij li.ij.me.iiij.
Vita hominis.require circulo.
Vita hominis.require periodi.
Vlixis ſocij per potum Circis in bꝛuta ſunt transfoꝛmati li.iiij.me.iij.
Vlixes plus.require aduerſitas.
Vnum & bonum idem ſunt li.iij.pꝛoſa.xi.
Vnum manet interim quod eſt vnum.ibidem.
Volitum nihil niſi cognitum li.v.me.iij.
Voluntas.require opus.
Voluntas & poteſtas requiruntur ad omnem actum li.iiij.pꝛoſa.ij.
Voluntas duplex li.iij.pꝛoſa.vij.Jn voluntate non eſt beatitudo ibidem.
Voluntas coniugalis h3 anxietatem annexã.vide exemplũ notabile li.iiij.pꝛoſa.vij.
Voluntas eſt ſicut ſtimulus apum li.iij.me.vij.
Voluntatem quid mali ſequitur ibidem.
Vulnus detegere.require confiteri
Vultus.require facies.
Vultus reuerendi dicitur philoſophia:quia ſicut vultus honeſtus facit hominem reuereri.ſic philoſophia amatoꝛes ſuos li.i.pꝛoſa.i.

Explicit tabula Boetij.

Prohemium.

In diui. Seuerini. Boetij de ſcolarium diſciplina commentarium feliciter incipit.

Olim hominem nexum fore dei et mundi Hermes ipſe philoſophorū pater ad eſclapium ſcribens iam longe teſtatus eſt. eo ꝙ intellectum diuinum in ſe habet per quē aliquādo ſupra mundum ita eleuatur vt etiam mundi materia ſequatur conceptiones eius. Et hoc in optime natis potiſſime videmus hoībus qui ſuis animabus agunt ad corporum huius mundi tranſmutationem ita vt miracula facere dicantur. Et ideo in ea parte homo ipſe ad dei ymaginem factus qua mundo ipſo nectitur nō mundo ſubijcit̄ ſ; preponitur vt rector ac gubernator. Et hoc Dauid ille iuſtus pſalmorū libro nouerat cū dixit. Minuiſti eum paulominus ab angelis ⁊c. Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius. Quod equidem et tunc maxime fieri liquet cū doctrinis diſciplinisq; in mentis culmen trahitur ibiq; in arce conſtitutus veluti ſpecula corpus hoc mortale quod animā aggrauat reſpicit dirigit et gubernat. Quas ob res non ab re eſtimandum putatur vt homines plus ceteris arte et ratione degētes naturaliter domini et rectores aliorum exiſtant. Veruntamē ſi vel per electionē aut inclinationis irrefrenate affectum homo ipſe mundo ſe inferiorem fecerit iam quaſi honore humanitatis exutus ac ſic tandē in aliarum terga ferarum ſe transformās proprietatem beſtie accipit. Sic per concupiſcentias porcus efficitur. per irā canis. per rapinam leo. perq; alia et alia in aliarū beſtiarū tranſmutat̄ naturam. Et hanc trāſmutationē Plato ipſe ſecundā animorū incorporationē dicebat. Atqui nedū hāc mentis alterationē putandū eſt verū qui ſic mundo inferiorem ſe fecerit neceſſe eſt vt etiā ab expreſſa mēbrorū ſpecieiq; repñtatione quōlibet abducatur Ex quo fit vti Ariſtoteles inquit in ethicis ꝙ laborantes in paſſionibus venereis ⁊ crapule maxime ſecundum corpus alterātur. Et huius ſignū eſt aīalia multū coeuntia cito ſeneſcere. pluresq; gula ꝙ̄ gladio interire. Elaborandum ergo totis viribus totoq; conamine ne ipſis concupiſcentijs atq; indignationum affectibus homo ipſe ymago quidem atq; ſpecimen ſui creatoris mentis ab arce detrahatur vt ſic mundo inferior fiat ſed perturbationes illas quas greci pate dicūt concupiſcentias ſc; atq; inclinationum affectus aut eradicet et extirpet vel ſaltem frāgat moderet regat et q̄ſi infrenes equos quibuſdam rationis ipſius lupatis vt ita dicā coherceat vt quod fragili caduceq; nature negatum extat magni ypocratis exemplo ſtudio atq; diſciplina conſequatur. Huius nempe diſcipuli ſicuti Ariſtoteles ait atq; poſt eum Albertus magnus cum iam eius ſanctiſſimos mores diuinamq; ſapientiā mirarētur vice q̄dā Philemoni phiſionomo ypocratis ymaginē ad iudicādū hoīs mores detulerūt. Quam cum philemon arte inſpexiſſet atq; mēbrū mēbro cōparaſſet vimq; ſignorum naturaliū q̄ ſupra corpus et animā ſignificare clarum eſt cautius aduertiſſet pronūciauit quia vir luxurioſus eſſet deceptor atq; coitus amans Illis vero indignantibus atq; Philemonem inculpantibus q̄m de optimo viro cui vix natura ſimilem efficere poſſet tanta conuicia pronunciaſſet iudicium ypocrati detulerunt ypocras aūt morū ſuorū atq; inclinationū cōſcius Philemonem vera protuliſſe cōfeſſus eſt. verū ex phīe amore atq; honeſtatis cōcupiſcentias ſui cordis ſe viciſſe dixit et ſic quod nature negatum fuerat per phīam accepiſſe. Quam quoniam nil aliud fore Ariſtoteles docuit quā victoriā atq; concupiſcibiliū abſtinentiā. Plato

autem donū dixit optimū quo ad bene beateqꝫ viuendum nil melius excogitari poſ
ſet. Tullius vero inuentū deorū referebat et item alius omniū diſciplinarū parētēꝫ
atqꝫ vite ducis alumnaꝫ dixit ad quā haud facile ſine diſciplinabilitate qua homo
plus ceteris aīantibus p̄ſtare debet peruenire cōtingit. Has ob res Seuerinus boe
tius ad marciani rogatū atqꝫ erudiēdorū profectuꝫ librū edidit cuius inſtitutis ve
luti quodam duce methodo atqꝫ tramite quilibet in vberrimū phie capū a cunabu
lis vt aiunt propenſius perducatur. Ad libri autē ſeriem priuſq̄ȝ deueniatur autoꝝ
more ea premittenda ſunt que cauſam ſuſcepti operis elucidant. tituluꝫ declarant.
intentionem actoris atqꝫ phie partem cui liber ſubordinetur demonſtrant. Circa
primum igitur quoniam nihil fit vt Plato in thimeo cenſuit cuius ortū non legiti-
ma cauſa et ratio p̄cedat cauſe libri q̄ttuor enumerāde ſunt. finalis ſcꝫ p̄ma q̄ in intē
tione ponit̄. formalis. efficiēs. et materialis. Materialis q̄ et ſubiectū dr̄ eo ꝙ circa
ipam actoris verſat̄ intentio eſt aptitudo recipiēdi doctrinā a docente. Circa hoc
enim verſat̄ Boetij intētio vt erudiēdū aptū reddat ad doctrinā p̄ceptoris recipi-
endam. Cauſa finalis q̄qꝫ que etiā vtilitas libri dicit̄ eſt erudiendoruꝫ vtilitas que
eſt vt perlecto hoc libro a rudibus ipſi ſuis inſtitutis ad veritatis philoſophice co-
gnitionē perducant̄. Cauſa efficiens duplex eſt mouens et mota. Mouens quorū
dam opinione Marcianus capella qui et librū nuptiaꝝ mercurij et philogie con-
ſcripſerat queq̄ꝫ et Boe. in conſolatu phico inſcribendo ſecutus fuiſſe dr̄: ſed tū h̄
parū momēti habere arbitrādū ē cū marcianꝰ ipſe tāta doctrina atqꝫ ſcribēdi copia
pre ceteris doctus euaſerat vt ſi qd cōſcribēdū ad ſcolariuꝫ vtilitateꝫ cōſpexiſſet nō
ſubrogatum quēpiam ſed ſeipſum opus ipſum ſubituruꝫ non dubitaſſet. verū tamē
eſt Marcianuꝫ quendā quicūqꝫ ipſe ſit Boetio tamē carū eideꝫ hoc opus iniūxiſſe
quēadmodum ex libri prohemio luculenter innoteſcit. inquit enim. Veſtra nouit in
tentio ꝛc. veſtris marciane petitionibus temptabo acquieſcere. et hec cauſa mouēs
atqꝫ ſuſcepti operis eſſe poterit. Cauſa auteꝫ efficiens mota eſt ipſe Boetius vti in
ipſius libri titulo ſtatim ſubiungetur. Sed cauſa formalis libri huius ſicuti et aliorū
librorum duplex eſt. vna enim eſt forma tractandi. alia forma tractatus. Forma tra
ctandi in mō cōſiſtit ꝓcedendi et hic modꝰ diffinitiuꝰ eſt diuiſiuꝰ atqꝫ exēploꝝ poſi-
tiuus quēadmodū intuēti libri ꝓceſſuꝫ clarius innoteſcit. Forma vero tractatus eſt
libri diuiſio in capitula atqꝫ capitulorum in ſuas partes et partiū in particulas. Et
hec de cauſis libri ſufficiāt. Nunc de libri titulo diutius imorānduꝫ eſt. vn̄ notādū
Titulus eſt breuis ānotatio eoꝝ q̄ diffuſius in ſequēti opere cōtinent̄. Et dicitur a
titan qd eſt ſol vel illuminans q̄ſi titanus quoniā librū illuminat atqꝫ ſequētia decla
rat Titulus ergo libri hic eſt. Auicij. Maulij. Seuerini. torquati exconſulis patri-
cij ordinarij. Boetij viri illuſtris de ſcolarium diſciplina liber feliciter incipit. Sed
forte querat aliquis quare tot noīa Boetio iponātur Ad quod reſpōdēdū eſt qm̄
conſuetudo romanorum fuit auorum noīa ſibi aſcribere vel quia ob honoreꝫ et lau
dem hec ſibi imponuntur. Dicitur ergo auicius a romano quodā eius noīs vl' aui
cius q̄ſi inuictꝰ ab a qd eſt ſine et nicos victoria. vinci em̄ minime potuit: neqꝫ enim
vnq̄ȝ in proſperis elatū ſe nouerat neqꝫ depreſſum in aduerſis. ſemper enim equo
animo ſe prebuit veluti ſine vituperio tetragonū qd vbicūqꝫ proijciatur recte ſtat. ſic
et Boetius nec amore nec odio vinci poterat quod et ipſe teſtatus eſt libro primo
proſa quarta conſolatus phici cū inquit. nunq̄ȝ a iure ad iniuriam me quiſqꝫ detra
xit. Maulius a maulio romano ſui generis dictus eſt. Torquatꝰ a torquato eadē

ratione. Seuerinꝰ a ſeueritate: ſeuerus em̄ fuit cū Theodorico regi gottoꝝ ob rē ſaluandam publicaꝫ ſe oppoſuit propter quod papie in exilium miſſus multo cruciatu vexabatur ſicuti et ipſe tangit in libri huius principio cū dicit et inhumani regis cruciatu corroſus ⁊c̃. et pleniꝰ in li. de conſola. phie quē vt cruciatꝰ ſui miſeriā deplāgeret ad hoc aptiſſime cōſcribebat. Excōſul vero fuit qꝛ vnus ex cōſulibꝰ ro-

Eſtra nouit intētio de ſcolarium diſciplina compendioſum poſtulare tractatum vtinam a ſpiritꝰ mei paruitate prout facul

manis vel excōſul quia extra conſulatū poſitus Patricius qꝛ vnus ex patribus qui populo romano ſenatuiqꝫ prefuerant qui et patres conſcripti dicebāt eo ꝙ eorum nomina litteris aureis in capitoliūꝫ ſcribebantur Ordinarius qꝛ tanta morum atqꝫ ſapie prerogatiua excullit vt ⁊ cuilibet ordini dignus putaretur. Boetius vero dicebatur a boetus quod adiutor ſonat diſcuſſorum publicaruꝫ rationum vt vult glo. in. l. Boetos. C. de tabularijs. li. x. et hinc boetiꝰ nomen cepit quoniam fuit coadiutor ad publicas rōes diſcuſſiendas vt dicit. Jo. de platea in dic. l. boetos. Hec ergo nomina vel agnomina aut cognomina Boetio attributa ſunt aut cognatione aut amicitia aut certe euentu neceſſe eſt ſicuti et reliquis romanis nominum pluralitas attribuebatur ſicuti. M. tullius cicero. P. Virgilius Maro ⁊c̃. Additur in titulo de ſcolarium diſciplina vt actoris inſinuetur intentio. Cum enim vidiſſet ipſe Boetius innumeros pene erudiēdos preter modum ordinem atqꝫ regulam ad doctrinam anhelare et eapropter minime doctos euadere ipſe communi miſertus vtilitati rudium vt tante inordinationi obuiam iret modum atqꝫ diſcendi formam inſtituit in hoc libro in quo ipſis rudibus ꝑmo ꝑma elementa ſubminiſtranda cenſuit. adultos diſcipline magiſtratuiqꝫ ſubijciendos cōmonuit. elatos reprimit. proficientes ſagaci prouiſione refouet. prouiſos magiſtratuiqꝫ venerabiles reddit atqꝫ tandem ipſorum magiſtrantium ſtatum erga ſubditos concludit. Subditur in titulo feliciter incipit. feliciter inꝗ̄ tam ea felicitate q̄ ſummum bonum eſt q̄ꝫ que in fortune bonis conſiſtit. Eſt em̄ liber iſte gradus atqꝫ ſcala qua in cognitionem veritatis peruenitur que eſt ſapientia qua adepta omnia bona tā fortune q̄ꝫ animi pariter cum illa adipiſcuntur vt Salomon ipſe teſtatur. Poſtremo autem cui parti philoſophie ſubordinetur videndū. ſubordinatur auteꝫ ethice quia de moribus diſcipuli erga magiſtrum loquitur quod ad ethicam reducitur. Declarata ergo ſunt hec quinqꝫ ſi recte conſiderabis que actoruꝫ more in librorum principijs frequenter recitātur et his metris comprehendūtur. Vtilitas titulus intentio parſqꝫ ſophie. Quattuor ac cauſe rem totam perficientes. qua de re ad litteram accedamus.

Eſtra nouit intentio ⁊c̃. Preſens liber Boetij qui eſt de ſcolarium diſciplina prima ſui diuiſione in duas partes diuiditur ſcilicet in prohemium et tractatum. Tractatus incipit ibi. Cum igitur indiſcreti.

tas ſuppetit ingeniiqꝫ decliuitas erumnarumqꝫ tenacitas: amicis veſtris O marciane petitionib⁹ tentabo acquieſcere. Et licet duplici genere commentorum ſim impeditus: non tamen oino diuerſorum in quaſdam Ariſtotelis necnõ aliorum philoſophorũ editiones

Prohemium in tres partes diuiditur. In prima ponit intentionẽ ſuam atqꝫ intentionis cauſam ſubiungit. In ſecunda ordinem dicendorum in hoc opere ſeruãdũ premittit. In tertia modum procedendi ponit. ſecunda ibi. In primis prima. tertia ibi. Hec autem. Prima pars in duo diuiditur In primo facit quod dictum eſt intentionem ſuam ponens. In ſecundo cauſam intentionis aſſignat ibi. quid enim gymnaſiorum. Prima iterũ in duas. in prima facit quod dictũ eſt. In ſecunda arrogantiã deuitat ibi. O vtinam. Et dicit Bo. O marciane et in hoc beniuolentiam captat ipſuꝫ proprio nominãdo nomine. veſtra intentio nouit poſtulare id eſt petere tractatum compendioſuꝫ id eſt breuem et vtilem et hoc ad differentiam diſpendij dictum eſt quod prolixuꝫ et inutile cenſetur. Hortaturqꝫ in hoc auditorem ad docilitatem ex doctrine compendio de ſcolarium diſciplina id eſt diſcendi norma et in hoc auditorẽ attentum reddit ex doctrine vtilitate Et ſic in hac parte prima tria facit. beniuolentiam captat. ad docilitatem hortatur. atqꝫ attentionem auditorum ſuſcitat et ſequitur. O vtinam ſubaudi illud poſtularetur a paruitate mei ſpiritus id eſt ingenij: deuitat cũ in hoc arrogantiã. Tunc Boe. ſcribendi onus acceptãs dicit. Paruitate mei ingenij non obſtante ego Boetius tentabo acquieſcere id eſt condeſcendere amicis id eſt amicabilib⁹ tuis petitionibus et hoc prout id eſt inquantũ facultas id eſt ſapiẽtia mea ſuppetit id eſt ſubminiſtrat et inquantum decliuitas id eſt debilitas ingenij mei. qꝫ pro et tenacitas id eſt duricies vel compaſſio erumnarum mearum id eſt calamitatum mearũ ſubaudi ſuppetunt licet pro quamuis ſim impeditus ſubaudi ſic vt id haud facile efficere poſſim duplici genere id eſt manerie cõmentorũ hoc eſt quorũdaꝫ librorum expoſitorum: tamen nõ omnino id eſt penitus diuerſorum cõmẽtorum dico in quaſdam editiones. i. compilationes Ariſtotelis illius peripatetici et aliorũ philoſophorum eas ſubaudi exponendo ac quaſdã e greco in latinũ transferendo qꝫ pro et licet ſim attenuatus id eſt viribus exhauſtus proprio ſtudio vt ſic vix promiſſis vacare poſſim: et licet ſim corroſus id eſt attenuatus et tranſſumptiue loquitur naꝫ corrodere proprie eſt dẽtibus dilaniare cruciatu id eſt tormento inhumani id eſt crudelis regis gottorum ſcilicꝫ theodorici et hoc philoſophico conſolatu id eſt libro quem de conſolatione philoſophie ediderat perueniente qꝫ pro et licꝫ ſim permolitus id eſt attenuat⁹ extrema id eſt ſũma perſpicatione. i. ſubtilitate trinitatꝫ profunde id eſt alte quo ad intelligendum. quaſi dicat licet omnibus his ſupra vires impediar nihilomin⁹ quoniã tanta vis eſt inter nos amicitie vt nihil tuarum petitionum tibi negare queã propterea tuis petitionibus acquieſcere tentabo. Notãdum Boetius librum ſuum nominat de ſcolarium diſciplina. vnde inter diſciplinã et facultatem hoc intereſt quoniam diſciplina a diſcẽdo dicitur quod ſcientiã recipere ſonat quare diſciplina in diſcipulo eſt. doctrina vero in magiſtro. facultas autem eſt ſciẽtia vel profeſſio in vtroqꝫ: diſciplina et doctrina in motu ſunt facultas in quiete.

Prohemium.

proprioq; attenuatus ſtudio. et inhumani regis gottoruꝫ cruciatu corroſus philoſophico me preueniente conſolatu extremaq; profunde trinitatis perſpicatione permollitus. Quid enim in gymnaſiorū exercitu lucidius quaꝫ in artificiali et naturali progreſſione debita cognitio et quam virium intelligētie gradualis exhibitio. Eloquētie eni

Notandum circa hoc quod dicit licet duplici commentorum Boetius intelligens homines nondum ſibĳpſis fore natos ſ; amicis et patrie atq; communi omnium vtilitati. ſic nempe diuinus ille Plato architam tharentinuꝫ monuit vt non ſolum ſibi natum ſe memineret ſed patrie et ſuis vt perexigua pars ſibi relinquatur. quod proſpiciēs Boetius vt poſteris memoriale quoddam eternuꝫ poſt ſe relinqueret: nunc in philoſophorum libris exponendis: nunc in grecis codicibus vt latine nobis coram loquerentur trāſferendis: nunc etiam in propriorū traditione dies nocteſq; expleuit qua in re tanto niſu tantaq; lucubratiōe in dies tenebatur vt materiam ſue criminationi daret Dum enim ſtudio atq; exponendorū librorum commētarĳs reliquiſq; omnibus que ad hec attinēt ſedulo vacaret: moris ſui extitit vt hominū cōſortia fugeret atq; in bibliothecam quam domi philoſophie conſtituerat refertiſſimam ſe reciperet quas ob res moruꝫ ſuorum emuli ipſum demonibus alloquentem falſo criminabantur ad inſtar magni ſocratis de quo et Apulegius impune opinatus eſt ꝙ familiarem deum haberet ſibi obſequentem de quo et librum edidit quem de deo ſocratis intitulauit. a qua criminatione ſe excuſans Boetius libro primo de conſolatione proſa quarta philoſophiā ita alloquitur. Atqui et tu inſita nobis omnium rerum mortaliū cupidinem de noſtri animi ſede pellebas et ſub tuis oculis ſacrilegio pbas locum eſſe non erat. inſtillabas enim auribus cogitationibuſq; quotidie meis pictagoricum illud. Deo nō dĳs ſeruienduꝫ. nec conueniebat viliſſimorum me preſidia ſpirituum captare quē tu in hanc excellentiam cōponebas vt conſimilem deo faceres. hec ille. Notandum ingenium eſt interior vis animi quo ſepe inuenimus que ab alĳs non didicimus dictum quaſi intus genitum ſcilicet a natura. Nota erūna id eſt miſeria inopia calamitas Et dicitur ab e. et rumen quaſi extra rumen id eſt cibuꝫ. inde erumnoſus. Item commentum eſt plurium ſtudio vel doctrina in mente habitorum in vnum collectio et ſecundum hoc quilibet liber poteſt dici commentum: ſed in noſtro vſu commentuꝫ dicitur liber expoſitorius ſcilicet qui deſeruit expoſitioni ſententie alicuius libri et non conſtructioni littere et ſecundum hoc poteſt ſic diffiniri. Cōmentum eſt expoſitio verborum iuncturam non conſiderans ſed ſenſum. Quid enim in gymnaſiorum. In hac parte Boetius aſſignat cauſam intentionis ſue atq; ſuſcepti operis. proximo enim dicit ꝙ non obſtantibus impedimentis tum ſtudiorum atq; erumnarum multimodis ſe velle iniunctum onus aggredi. poſſet

quis huiuſmodi cauſam ſcicitari cui vt ſatiſfaciat cauſam reddit. Et duo facit. nam primo cauſaʒ ſue intẽtionis atq; ſuſcepti operis explicat. ſecundo cauſaʒ ipſaʒ confirmat. ſecunda ibi eloquẽtie enim. Dicit ergo primo antipophoriſando iſto modo quid enim pro certe eſt lucidius id eſt ſplendidius quapropter et vtilius in exercitu id eſt exercitatione gynnaſiorum id eſt ſtudiorũ. et tranſſumptiue loquitur. ꝙ debita cognitio in ipſo diſcipulo ſcientijs et doctrinis erudiendo in progreſſione id eſt profectu artificiali et hoc quo ad artes et doctrinas et naturali h quo ad mores ſtudio conformandos. Aliter etiam exponitur vt ad duplicem ordinẽ iſta referantur. ſcilicʒ ad ordinem doctrine quo a communioribꝰ ad ſpecialiora procedatur ſecundũ quẽ dictũ eſt primo phiſicorum Innata nobis via eſt procedẽdi a cõmunioribus ad ſpecialiora. et ideo dicit artificialiũ quod autem ſubiunxit naturalium quo ad ordineʒ nature dixit quo a ſpecialioribus ad vniuerſaliora fit proceſſus. ea enim que nobis ignociora ſunt nature notiſſima eſſe dicuntur: quo fit vt ſecundo methaphiſice dicitur. Sicut ſe habet oculꝰ nicticoracis ad ſolis lumen ſic ſe habet intellectus noſter ad ea que manifeſtiſſima ſunt nature. Deinde ſequitur in textu. et inſuper quid eſt lucidius in ipſo magiſtrante ꝙ exhibitio id eſt ſubminiſtratio gradualis id eſt bene ordinata virium intelligentie ſcilicet doctrinarum. quaſi diceret nihil. Et huius rationem ſubiungens inquit. enim pro quia ſupple nos Boetius nouimus ſtabiliri id eſt firmari partes eloquentie in proceſſu id eſt ordine atq; modo debito naturalium ⁊ artificialium ſimiliter etiam in comprehenſione perſpicua id eſt ſubtili intelligentia doctrinarum. Notandum ꝙ intentio Boetij fuit ruditati erudiendoruʒ obuiare atq; eos ab ignorantie nebulis ad apicem ſcientiarum tranſducere. verum quia modus ordo atq; regula in hoc potiſſima fore noſcuntur iuxta illud Eſt ordo ſumma limes ſapientis in arte. et item Oratius. Eſt modus in rebus ſunt certi deniq; fines. Vltra quos citra que neſcit conſiſtere rectum. ideo Boetius opus hoc ſcribendum aſſumpſit in quo modum atq; ordinem tradit quo quiſq; faciliter in culmen ſcientiarum eleuatur ibiq; conſtitutus ſplendidus celebris atq; glorioſus ſtabilitur. Notandum gynnas. gynnadis pugna vel lucta dicitur. Et dicitur a ginnos id eſt nudus quia nudi talibus in ludis ſueuerunt exerceri. inde hoc ginnaſium locus in quo talia quondam fiebant et hinc facta tranſſumptione ſtudium ſcolarium atq; magiſtrorum ginnas dicitur atq; locus ſtudij ginnaſium et quandoq; ipſum ſtudium dicitur vt in propoſito. quia ſicut in paleſtra corpus: ſic in ſtudio animus exercetur. et inde accidit vt omnium pene artium

partes decenti artificialium et naturalium proceſſu et perſpicua intelligẽtie comprehenſione nouimus ſtabiliri. In primis ergo prima ſcilicet puerorũ oblectamenta ſunt prelibanda. Secundo videlicet qualiter adultoruʒ elatio magiſtratui ſubicienda ſit et diſcipline connectenda. Tertio de eorum elatio

ne reprimenda exemplorum commen-
datione diſtincte exponendo.
Quarto de ſcolarium ſagaci prouiſio-
ne eorumq; graduali ſtatiõe. Quinto
qualiter ſcolarium venerabilis ac ſince
ra deuotio ad magiſterium ꝓferẽda ſit
Sexto de magiſtrantiũ norma trinaq;
diuiſiõe ſtatuq; erga ſubditos modoq;
docẽdi precognito. Hec aũt ad intelli
gentie cognitionẽ ſuſcepim⁹ peragen-
da priſtinũ modum tractãdi fere omit-

exercitium vel locus exercitij ginnaſium dicatur vt ſcola. et vt quidam dicunt ginnaſium grece latine exercitium dicitur. Notandum inter intellectum intelligentiam atq; intelligibilitatem hoc intereſt. Nam intellectus proprie vis anime eſt comprehenſiua incorporearum ſubſtantiarum formis ſubtractarum vel formarũ circa eas Intelligentia vero vis eſt anime que aſpirat vt aliquid circa diuinam ſubſtantiam cõprehendat. Intelligibilitas vero vis quedam eſt anime omnium formarũ in quadam ſimplicitate cõplicatiua abſq; ordine naturali vel temporali et tali modo ſol⁹ deus cõprehendit res quia eas oĩs vno intuitu abſq; ſucceſſione dicitur cõprehendere. In primis prima puerorum ⁊c. Hec eſt ſcda pars principalis huius prohemij in q̃ poſtquam nte ntionem ſuam atq; intentionis ſue cauſam explicuit. nunc ordinem ſuſcepti operis et quicquid in toto libri ꝓceſſu peragendum ſit luculẽter inſinuat. Et diuidit hec pars in ſex partes In prima monſtrat quid in primo capitulo pertractandũ ſit In ſcda qd in ſcdo et ſic de ſingulis. ſcda ibi. ſcdo videlicet. tertia ibi. tertio de corꝫ q̃rta ibi. quarto de ſcolariũ. qnta ibi. quinto q̃liter. ſexta ibi. ſexto de magiſtrãtiũ ⁊c. Et dic̃ ꝙ in p̃mis. i. in p̃mo capitulo oblectamia alias ẽ oblectamẽta. i. documenta leuia puerorꝫ ſunt p̃libãda. i. ptractãda vel p̃mittẽda. Et rõem hui⁹ ponit Albertus ſuper illo primi libri phiſicorum cum dicit̃ ꝙ pueri primo appellant omnes viros patres ⁊c. qm̃ ipſi pueri cerebrũ habẽt humidũ ac frigidũ ſic ꝙ rerum ſenſibiliũ differentias minime capere poſſunt. ſed cũ cerebrũ in eis magis exſiccat̃ tũc in eis cognitio magis erit nota. q̃re a facilioꝛib⁹ et cõioꝛib⁹ inchoãdũ erit ordine ipſo doctrĩne et tranſeũdũ ad difficiliora et ad ſpecialiora. hec em̃ via nobis inata eſt p̃mo phiſicorũ. ſecũdo vero videbit̃ hoc eſt in ſecũdo capitulo qualiter elatio id eſt ſuperbia adultorum id eſt etate iam maturorũ eſt ſubicienda id eſt ſupponẽda magiſtratui et cõnectenda id eſt cõiungenda diſcipline. Elatio nempe atq; ſuperbia diſcipulũ nullomodo ſtudere permittit cũ ſapiens dicat In maliuolã animã nõ introibit ſpiritus ſapientie. et hinc in tertio capl'o docet̃ de reprimẽda. i. corrigẽda elatione eorũ ſcꝫ adultorum et hoc exponendo diſtincte id eſt ſuccinte cõmendationem exemplorum ad propoſitũ cõprobandum. quarto aũt ca. ſupple tractabit̃ de ſagaci id eſt prouida prouiſiõe. ſ. rerũ exterioꝛũ ſine qb⁹ difficulter phiophari cõtingit ꝓpt̃ qd ⁊ ſacerdotes ĩ egipto vti Ariſto. in methaphiſicis teſtat⁹ eſt acq̃ſitis reb⁹ neceſſarijs ꝓpt̃ ad

tentes nunquam leuioꝛi ſtilo peruſi. quoniam in maioꝛi parte pꝛo rudibus infoꝛmandis eſt executio et tanto leuioꝛ dilucidandi debet eſſe tranſlatio.

Finit pꝛohemium

Sequitur tractatus.

mirari pꝛimo inceperunt philoſophari. quinto ſupple capitulo determinabitur qualiter venerabilis id eſt honoꝛabilis ac ſincera id eſt pura deuotio id eſt intentio ſcolarium eſt pꝛoferenda id eſt exhibenda vel offerenda ad magiſterium. ſexto id eſt. vi. capitulo tractabitur de noꝛma magiſtrantium q; pꝛo et trina diuiſione id eſt partitione magiſtroꝛu; q; pꝛo et de ſtatu ipſoꝛum circa ſubditos et hoc pꝛecognito. i. pſcito modo docendi. i. infoꝛmandi. Nota ſagax ois generis idem eſt qd ingenioſus pꝛouidus aſtutus et pꝛeſcius futuroꝛum inde ſagacitas. Item ſincerus ſincera ſincerum vel ſinceris in eode; ſenſu id eſt ſine cera ſcilicet purus conſtans mūdus ſine vicio vel labe ⁊ pꝛoducit e. vnde Hoꝛatius in epiſtolis in fine ſecunde epiſtole. Sincerum niſi vas quodcunq; infundis acceſcit. Item virgili⁹ in moꝛeto. ſubcidit ſincere foꝛaminibuſq; liquatur. Emundata ceres et cetera. Hec autem ad intelligentie cognitionem. Hec eſt tertia pars pꝛincipalis huius pꝛohemij in qua Boetius modum pꝛocedendi in hoc libꝛo pꝛomittit. Et diuiditur in duas partes. In pꝛima facit quod dictum eſt. In ſecunda cauſam dicti aſſignat. ſecunda ibi. Quoniam in maioꝛi et cetera. Et dicit ſic autem pꝛo certo nos Boetius ſuſcepimus hec ſupꝛadicta peragēda id eſt perficienda ad cōmendationem intelligētie nos inquam ohmittētes fere id eſt totaliter modū pꝛiſtinū id eſt per nos obſuari ſolitū tractādi. i. ſcribēdi nūq̄ id eſt nullo tempoꝛe peruſi leuioꝛi id eſt planioꝛi ſtilo id eſt modo ſcribendi. quoniam et hic cauſam dicti aſſignat quia executio ſubaudi pꝛeſentis operis pꝛo maioꝛi parte eſt pꝛo rudibus id eſt indoctis infoꝛmandis id eſt inſtruendis quo calle ad ſcientiaru; apicem valeāt pertingere ſubaudi eapꝛopter hec tranſlatio alia littera habet tranſactio dilucidandi id eſt declarandi hanc ſemitam atq; callem erit tanto leuioꝛ id eſt planioꝛ. Notandum in littera committitur coloꝛ rhetoꝛicus qui vocatur lepos Et eſt ad aliquam ſingularem perſonam per verbum pluralis numeri cauſa honoꝛis vel oꝛnatus facta locutio. vt Cicero ſcribatis. nos Boetius ſuſcepimus hec peragenda.

Um indiſcreti ⁊c. Finito pꝛohemio cōſequēter incipit tractatus In quo ea q̄ in pꝛohemio pagenda pmiſerat. nūc oꝛdinate exequitur Et diuidit
c totus tractatus in. vi. capitula. in quoꝛu; pmo oſtendit qua manerie rudes atq; indiſcreti ad diſcēdum introducantur. In ſecundo quomodo ſcolares ipſi magiſtratui ſubijciātur. In tertio quō elatoꝛum ſuperbia cōpeſcatur. In quarto qualiter ſcolaribus ipſis per res exterioꝛes quarum foꝛtuna eſt dn̄a ſagaciter pꝛouideatur. i quinto q̄liter ſcolarium ſincera deuotio ad magiſterij celſitudine; ſubuehatur

In ſexto magiſtrantium norma plenius edocetur.ſecundum ibi.Viſis autem ſcolarium rudimentis.tertium ibi.Cum autem diſcipulus.quartum ibi.Omnia ſiquidem quintum ibi.Cum ad magiſtratus.ſextum ibi. Expeditis autem his. Et hec totius tractatus cōpetētior cenſetur fore diuiſio.Conſtat enī Boetiū ipm in prohemio hoc ordine diuiſiſſe q̄uis pleriq; exiſtant qui totalem ipm librū tribus partialibus arbitrentur partiendum

Capitulum primum.

Um aūt indiſcreti et ipotētis ſeptennis infantia ducitur ad

Capitulum aūt primum quod eſt de primeua rudium atq; indiſcretorum introductione in duas ꝑtes diuidit̄ .In quarū prima de his que circa exteriora introducendi videlicet circa corpus atq; corpori adiacentia attenduntur tractatur. In ſecunda vero de his que circa animum atq; animum exornantia et fouentia vt ſunt doctrine ⁊ ſcientie edocetur.ſecūda ibi In primis igitur.Prima harum adhuc in duas.In prima determinat̄ de his que circa corpus introducendum attendenda ſunt priuſquam doctrine mancipetur.In ſecunda que circa corpus ipſi⁹ attendenda ſunt pertractatur poſtquam doctrine nouiter mancipatus exiſtit.ſecunda ibi. Cibariorū autem. Prima quarum adhuc in duas.In prima facit quod dictum eſt.In ſecunda hoc ipſum exemplis confirmat.ſecunda ibi.Legitur.prima harum iterum in duas. nam primo declarat illa q̄ circa corporis introducendi membra cauenda ſunt.ſecundo que circa introductionis tempus.ſecunda ibi.Et ne temporis intemperies Dicit ergo Boetius primo ꝙ cum infantia.i.puericia ſeptennis.i.ſeptem annorū et hac etate infantia finitur ac puericia incipit indiſcreti.i.indocti et impotētis ſubaudi virīū corporis ducit̄ ad imbuendū.i.erudiēdū cauēdū.i. proſpiciendū eſt ne diſpoſitio ſubaudi naturalis mēbrorum ſupple corporis infantilis integraliū.i.integrantiū vtpote manuum et pedum ſimiliter et aliorum mēbrorum ſit indecens.i.incompoſita imperfecta diſproporcionata aut natura turpis.et ſubaudi cauendum eſt cū indiſcretus ille ad imbuēdum ducitur ne intemperies id eſt diſproporcio ratione qualitatū dominantiū tēporis vtpote pro ſicut obtuſitas id eſt duricies hyemis cōſtringentis propter exceſſiuū frigus cuius natura eſt confringere in homogenus. vel profunditas id ē exceſſus eſtatis cōburētis ꝓpter caloris excellentiā generet incrementū. i.augmentū ꝑiculi ſubaudi ipſi introducendo.hec enī ipſa niſi cautius prouideantur magna quidem incrementa periculi puerili adducunt teneritati. Notandum in hoc ꝙ dicit Boe. ſeptennis infantia ⁊c.intelligere facit pueros ipſos in infantia litteris mācipandos Etas nanq; ipā ad hoc apta tunc eſt quoniā parum adhuc viderat quare omnia ſibi noua.nouarumq; rerum auida et quicquid audiat admiretur dubitet ac interroget ſicq; poſthac mentis ſumpto robore quod noua teſta ceperat retineat firmius clariuſq; intelligat.hac nempe etate vt tangit Quintilianus libro p̄mo inſtitutionum quicquid concipitur facilius radicatur. vnde varro in ſententijs.Sapiunt vaſa quicquid prius acceperunt.ſic inquit eſt de infantibus. et Auguſtinus libro confeſſionum primo de ſeipſo lamentabiliter fatetur iuuentutem ludis et non ſtudijs ſemper expoſuiſſe:in ſcolas inquit datus ſum vt litteras diſcerē in qbus qd

imbuendum cauendum eſt ne mēbroꝝ idecēs ſit diſpoſitio vtpote integraliū et aeris intēperies vtpote ↄſtrigentis hyemis obtuſitas ⁊ cōburētiſ eſtatis ꝑ.

vtilitatis eſſet ignorabam miſer ſed ludere delectabat. Et eſt infantia ipſa prima etatum hominis que ſeptēnio durat a quo incboans puericia quaſi pura ad gignē dum minime apta in quattuordecimuꝫ excurrit annum a quo adoleſcentia adulta ad gignendum apta que in viceſimumoctauum prorogatur annum. a quo iuuentus incipit vſqꝫ in quinquageſimum annum protenſa et ab hoc ſenioris etas quaꝫ greci preſbitē vocant ſu miés origineꝫ in ſenectā hoc eſt ſeptuageſimum annuꝫ progreditur que nullo annorum numero perficitur ſed poſt quinque illas etates quantū cunqꝫ vite ſupereſt ipſi in labore atqꝫ dolore deputatur. Notandum ꝙ Boetius dicit ſummopere cauendum ne litteris imbuendus membrorū diſproportionem habeat. hec enim membrorum incepta mōſtruoſitas monſtruꝫ in anima iudicare neceſſe eſt vti Philemon. Palemon. Loxus. Ariſtoteles et alij multipla rimi retulerunt. quoniam anime ipſe ſequuntur corpora et ſecundum ſe nō ſunt impaſſibiles a corporum motibus: et hoc manifeſtum fit valde in ebrietatibus et egritudinibus. multum nanqꝫ anime mutate videntur a paſſionibus corporeis ex quo et illud vulgare ſumpſit exordiū. Ruſticus in corpore ruſticus et in anima. Cum enim membrorum figura et habitudo et generentur et nutriantur ex ſanguine. Similiter quoqꝫ et ſpiritus qui vehicula ſunt virtutum anime ex humore ſanguinis generantur conſequēs eſt vt ex ipſa mēbrorū habitudine inclinationes paſſionuꝫ cognoſcantur ipſamqꝫ animam vectam in multis motum ſui vectoris ſequatur. ꝓpter quod ſapiens ptholomeus dixit ꝙ diuinans melius ⁊ verius pronunciat accipiēs iudicium a ſtellis ſecundis ſecundas vocans ſtellas figuras et accidētia inuenta in rebus phiſicis que a ſuperioribus impreſſa ſunt. hoc enim iam impreſſum ſcim⁹ materie quare pro certo pronunciamus totum ad accidentia illa eſſe inclinatum quo et fit vt molles quidem carne aptos mente dicimus diſtortumqꝫ vultum ſequi diſtortia morum. Notandum circa hoc ꝙ dicit. Et ne temporis intemperies ⁊c. ſicuti docet Auicēna ſecunda fen. primi canonis capitulo quarto ſumme prime qđ eſt de iudicijs tēporū et eoꝝ mutationib⁹ omne tempus qui cōplexionē habet ſanā proporcionale eſt ei cōueniēs. cū aūt infantiū cōplexio in calore fere tēperato et humiditate fere ſuperflua exiſtat vt eodē canone fen. i. doctrine prime. capitulo. ij. conueniens eſt vt ipſo imbuendo proportionale tēpus ſue eligaẜ nature. hoc aūt inter quattuor anni tpa ver eſt a pūcto equinoctiali incipiens vſqꝫ quo in mediū thauri de ueniens eſtate mutuetur Eſt eīm in terris tps hoc temperatius qm̄ nō tātū neceſſe ſunt res calefacientes propter frigus vt ſit inde multum curandum neqꝫ euentatio propter calorem et in ipſo quidem eſt principium frondendi arbores et eius tēpus eſt tps apud medicos inter equalitatē vernalē extūs aut aū ipām aut poſt ipām parū donec ſol ſit in medio thauri q̄uis apud aſtronomos in eſtiuū tropicū prorſus extendaẜ poſt quod tps tēperiei vicinius Autumpnus eſt. reliqua aūt duo tpa aut exceſſiuo frigore aut abundanti calore intemperiei ſunt ſubiecta. quo fit vt imbecillis infantia aut vere aut autūpno plus tamen vere litteris dumtaxat mancipetur.

Legitur enim thimothei filium. In hac parte Boetius ſupradicta exemplo corro-
borat. qualiter ſcilicet minima ſuperiorum obſeruatio magnum periculi dederat in-
crementū. Et diuiditur in duas partes ſecundum ꝙ ponit duo exẽpla. In pᵐa eniꝫ
ponit exemplum quo ad corporis membra. In ſecunda vero quo ad temporis in-
temperiem. ſecūda ibi. Similiter pretoris. Et dicit ſic enim pro certe legitur ſupple

funditas periculi generet incremẽtum
Legitur eniꝫ thimothei filiū lepra incū
bente caſtratuꝫ loripedẽ gibbo tumen
teꝫ doctrine mãcipatū plebeiã extitiſſe
abiectionẽ ſuorũqꝫ ſociorum detractio
nem ridiculoſã. Similiter pretoris ſub
urbani filiuꝫ canicula inſtigãte litteris
vidimus mãcipatum. Cum aũt ſolita
nõ gauderet vmbrella ꝓpria vtute de-
ſtitutus hictericie pena ꝑmollitꝰ: vita-
libus tãdẽ ſpiritibꝰ attenuatꝰ limphati
co morbo occubuit. Ecce quãtuꝫ diffi

in exemplo filium thimo
thei caſtratum id eſt te-
ſticulis erutum et hoc in
cumbente id eſt iminen
te lepra illo morbo. lori-
pedeꝫ id eſt clauduꝫ vel
ꝑede tortuꝫ qꝫ pro et tu-
menteꝫ gibbo id eſt ſtru
ma in dorſo mancipatū
id eſt traditum doctrine
extitiſſe abiectionem id
eſt deſpectioneꝫ plebeiã
i. plebis qꝫ ꝓ ⁊ dtractio
nem. i. ſubſannationem
ridiculoſaꝫ ſocioruꝫ ſuo
rum. Similiter ſupple
alio exemplo vidimus
filiolum pretoris id eſt
prepoſiti ſuburbani mã-
cipatuꝫ litteris canicula
illa ſtella inſtigante id ẽ
furente. autem pro certe
cū ſubaudi ille pretoris
filiolus nõ gauderet. i. frueretᷣ ſolita vmbrella id eſt cõſueta vmbra ipſe deſtitutus
id eſt derelictus propria virtute qꝫ pro et permolitus id eſt afflictus pena id eſt
morbo hictericie tandem id eſt finaliter attenuatus id eſt conſumptus ſpiritibus vi
talibus occubuit id eſt vitam clauſit morbo limphatico id eſt aquatico qui eſt idro
piſis et reliqui ecce id eſt vide quantum difficultatis indiſpoſitio membrorum ſup-
ple in thimothei filio et intemperies aeris ſubaudi in pretoris filio cõtulerunt tene-
ritati puerili. ille nanqꝫ abiectio plebis extitit. hic vero infirmitatibus diem vite ſue
miſerabiliter clauſit. Nota circa hoc quod dicitur canicula. Duplex in ce
lo canis eſt maior et minor. Maior alio nomine dicitur Sirius et habet in for-
ma ſtellas. xviij. extra vero. xi. Minor anticanis nominatur ſtellarum. ij. Cum
vero ſol canem maiorem intrat calor duplicatur et egritudines in humanis corpo
ribus generantur quibus ad exitum multi pereūt et ab hoc cane dies caniculares
dicti ſunt. Et de hoc Perſius inquit. iam ſicca canicula meſſes excoquit. et
in hunc canem licentia poetica fingitur hicar caniculam fuiſſe mutatam. Notan
dū ꝙ lepra eſt morbus conſimilis corrũpens figurã et formã et cõpoſitionem mem
brorum et ſic finaliter ipſum continuum ſoluens prouenīens ex materia melan-
colica diſperſa per totum corpus. Et hec aut introducitur ab vtero aut poſt

Si ab vtero hoc eſt quia generatus eſt tempore menſtruorum aut quia filius eſt le-proſi aut quia leproſus concubuit cum muliere pregnante. Si poſt vterum hoc poteſt eſſe quia aut aer ē malus et corruptus peſtilentialis aut continuauit cibaria melancolica ſcilicet lentes et alia legumina et carnes melancolicas vt vulpis vrſi et apri & cetera.

cultatis mēbrorum indecens indiſpoſitio et aeris intēperies teneritati puerili cōtulerūt. Cibariorū aūt mediocris ſit facultas. pot⁹ aūt ſit tenuis eiuſdēqꝫ ꝑcitas Veſtiū aūt ſimilit abſit penuria

Notandum eſt ꝙ Ictericia eſt vniuerſalis defedatio cutis ſicuti morphea eſt defedatio cutis maculoſa ꝗ tamen differunt in hoc. quia morphea eſt ꝓpter errorem tertie digeſtiue: hic tericia propter errorem ſecunde. Et ſunt tres eius ſpecies ſcilicet citrina viridis et nigra. et hunc morbum frequenter ydropis ſequitur qui eſt error virtutis vnitiue in toto corpore ſequens mutationem virtutis digeſtiue in epate. et ita ydropis eſt error virtutis digeſtiue in epate. Item loripes id eſt claudus habens pedem tortuꝫ ad lori ſimilitudinem vel habens pedem ligneum loris alligatum de quo Iuuena-lis. loripedem rectus deridet ethiopem albus. Item gilbus id eſt ſtruma ſed inter eſt. nam ſtruma in pectore eſt: gilbus in dorſo. vnde Iuuenalis. ſtrumoſum atqꝫ vtero pariter gibboqꝫ tumentem. Ciborum autem. In hac parte Boetius per-tractat de his que circa iam nouiter introductum reſpicienda ſunt ſcilicet debita ciborum potus atqꝫ veſtimentorum ſubminiſtratio et hoc in generali. In tertio autem capitulo magis ſpecialius Et dicit autem pro certe facultas cibariorum ſit mediocris ſcilicet neqꝫ abundans neqꝫ deficiens. potus autem tenuis ſupple ſit qꝫ pro et parcitas id eſt modicitas eius et penuria id eſt carentia veſtium abſit. Notandum ꝙ natura per ſe non eſt ſufficiens ad ſpeculandum ſed oportet cibuꝫ et potum et reliquum famulatum preexiſtere. ſed hec nullo modo exceſſiua cum natura modicis minimiſqꝫ contenta ſit libro ſecundo de conſolatione philoſophie proſa quinta Tolleranda ergo fames eſt vt inquit Seneca. xv. epiſtola quam tolle rauerunt quidam in obſidione exemplo maiorum noſtrorum qui terras luſtrabant ac maria non vt mulſum vinuꝫ preccioſuſqꝫ cibus fauces eorum tranſiret ſed ſoli cō templationi dediti maluerunt potius cōmedere vt viuerent quam viuere vt com-mederent Tirannides enim atqꝫ ſubuerſiones vrbium bellaqꝫ vel hoſtilia vel ciuilia vti hieronimus in epiſtolis teſtatur non pro ſimplici victu olerum pomorumqꝫ exci tari Diogenes aſſeruit ſed pro carnibus epularūqꝫ delicijs legamus predeceſſorū libros antiquorumqꝫ volumina. Dicearchi xenophontis Ioſephi. Euboli reliquo rumqꝫ pene omnium qui hiſtoriam ſcribunt et nil aliud reperiemus ꝗꝫ vilibus cibis et his mediocriter veteres illos ob ſtudium vitaſſe crapulam quoqꝫ atqꝫ de-licias veluti contemplationum impedimenta penitus euitaſſe. ipſe enim delicie mē tem humi deijciunt atqꝫ cuꝫ corporeis nexibus retentū ne in apicem contēplatiōis eleuetur prepediunt Moleſtia autem victualiū econuerſo quo fit vt iuuenalis gra culum eſurientem in celum eleuet. Perſius quoqꝫ flaccus. Pſitacum picas cor-uoſqꝫ noſtra inquiat verba conari. dicit Iuuenalis de graculo Graculus eſuriens ad celum iuſſeris ibit Et item de reliquis Perſius. Quis expediuit pſitaco ſuum chere. Coruos quis olim ſuum concauum ſalutare Picaſqꝫ docuit noſtra verba

⁊onari. Magiſter artis ingenijqꝫ largitor. Venter negatas artifex ſequi voces. In primis figurarum. hec eſt ſecunda pars principalis huius primi capituli in qua Boetius pertractat de his ſpecialiter que circa erudiendi animum verſantur atqꝫ eum exornant fouentqꝫ vti ſunt doctrine ⁊ ſcientie quibus ipſi rudes iã primũ litteris mancipati ſunt erudiendi. Et diuiditur hec ſcd̃a pars in tres partes. In quarũ

In primis igr̃ figurarũ elementa repñ|tantiũ iprimenda ē dilectio ꝯiungenda|rũqꝫ lr̃arũ non parum artificioſa ꝯiũctio. Nec tali laborioſo certami multum eſt

prima oſtendit in quibus ipſi rudes primitus ſunt imbuendi. In ſcd̃a in quibꝰ ſcd̃o. ibi. Cõpleto. In tertia in quibꝰ tertio. ibi. Viſis aũt leuitatũ. Prima harũ adhuc in duas ptes ſubdiuiditur. In prima oñdit quõ rudeſ p̃mitus in grãmatica ĩbuanť poeſi ⁊ rhetorica. In ſcd̃a cautelã circa hoc ſubminiſtrat. ibi cauendum. Prima itez in duas. nã p̃mo oñdit quõ in grãmatica erudianť. ſcd̃o quõ in poeſi ⁊ rhetorica. ibi. Senece traditio. Prima adhuc in duas. nã p̃mo facit qd̃ dictũ ē quo ad p̃meua grãmatice elementa. ſcd̃o quo ad ſecundaria fundamẽta. ibi. Scd̃m laborioſi. Prima itez in duas. p̃mo facit qd̃ dictũ ē. ſcd̃o tp̃s circa h̃ ſtatuit q̃ huiõi eruditõi ſit immorandũ. ibi. Nec tali laborioſo. Et dic̃ p̃mo Bo. ꝙ dilectio figurarũ repñtantiũ elementa. i. lr̃as ē imp̃meda rudibꝰ in p̃mis. i. in p̃ncipio qꝫ ꝑ ⁊ ꝯiunctio. i. ꝯbinatio ꝯiungendarũ ſubaudi lr̃arũ ad ſillabas ⁊ dictiones faciẽda: ꝯiunctio inq̃ꝫ artificioſa non parũ. i. multũ. ⁊ tangit ibi liptotē. deiñ tp̃s quo huic ſit imorandum ſtudio adijcit dicens. nec ē inſiſtendũ. i. imorandũ multum tali laborioſo certami. i. ſtudio nec eſt abeundũ. i. recedendũ cito vt fuio illi magiſtro placet ⁊ ē parẽtheſis. qm̃ ſubaudi ſi puer viſus fuerit ꝓmptior. i. potentior ex frequenti ſupradictorũ vſu in multis. i. multo tunc reperitur habilior in alijs ſciẽtijs ſubaudi altioribus. Notandum ꝙ Boe. dicit rudes primuꝫ in grãmatica imbuẽdos ⁊ ratio huius eſt. qm̃ vt vult Alforabius ipſa grãmatica mater eſt aliarum artiũ que a litteris nomen accepit. Dicitur enĩ grãmatica a grãma quod eſt lr̃a ⁊ icos ſcia. ipſa enim eſt qua conceptus humani demum cuncte doctrine aptius liberiuſqꝫ ſignificantur. hanc neceſſitas adinuenit. cum enim ante eius inuentionem homines inordinate atqꝫ pro libito ⁊ ſine arte loquerentur eueniebat vt minus bene conceptus ſuos exprimere: ſed ⁊ minus apte intelligere valerent quo fiebat vt tardiꝰ ac difficiliꝰ ſcĩas tradere poſſent. qua de re curauerunt ſapientes has incõmoditates tollere: tradiderũtqꝫ artificioſuꝫ loquẽdi modũ vniformẽ ac ꝯgruũ vt oẽs cõceptus humani demum cuncte doctrine per eandem artem liberius ſignificarentur ⁊ adiſcerentur. Notandum ꝙ Boetius vocat omnes litteras elementa ⁊ non incõgrue: ſicut enĩ ipſa elemẽta p̃ncipia ſunt oĩm elemẽtatorũ: ſic lr̃e principia ſunt oĩm dictionũ ⁊ extiñ orõnum. quo fit vt ſicuti ex diuerſa ꝯmixtione elementorũ diuerſe fiant elementatorum ſpecies: ſic quoqꝫ ex diuerſa combinatione litterarum diuerſa fit vocũ dictionum ⁊ orationum repreſentatio. Et has litteras multiplici manerie fore noſcimus. quaſdã enĩꝫ hebreas: alias caldeas: alias egyptias: alias grecas: alias latinas hebrearum litterarum quas primas dicunt inuentor erat moyſes: ⁊ ſunt numero xxij. Siriorum aũt ⁊ caldeorum hebreis litteris numero ⁊ ſono concordantes ſolis caracteribus differentes litteras Abraã inueniſſe creditur. Egyptiorũ vero litteras

Iſis regina Inachi filia de grecia veniens in egyptum reperit ⁊ egyptijs tradidit. Litterarum autem grecarũ vſum ꝑmum Fenices reperierunt. vnde Lucanus. Fenices primi fame ſi creditur auſi. Menſuram rudibus voceꝗꝫ ſignare figuris. Sed cadmus Agenoris filius grecas litteras ex Fenice. xv. attulit in greciam: quibus Ipomades in troiano bello tres abiecit. Poſt quẽ ſimonides artificialis memorie inventor tres alias addidit

inſiſtenduꝫ nec cito vt Seruio placet abeundũ: quoniã ſi viſus eſt in multis ꝓꝑtior in alijs reperitur tũc ⁊ abilior Secundum laborioſi certaminis ſtat edificium in probi didimiꝗꝫ traditionibus: necnon aliorum philoſophorum quos venerabilis ꝯmendat auctoritas Animaduertendum eſt aũt in huiõi vt fideli reſolutioni ſubiaceat latina traditio: ⁊ adiſcentis idioma verbotenus explicatum ſit. fundamenti eniꝫ tenacita

Latinas vero litteras vt refert Iſidorus cui in hiſ maior eſt auctoritaſ. Carmẽtis nympha primo italicis tradidit verum. xvij. Litteras ſolum exhibuit que ſunt. a. b. c. d. e. f. g. i. l. m. n. o. p. r. ſ. t. v. poſtmodum autem. h. littera pro nota aſpirationis addita eſt. litteram etiam. q. in ꝓceſſu temporis latini inuenerunt loco cuius veteres. c. ſcribebant. rurſuſ Saluſtius ludi magiſter primo. k. adinuenit loco cuius veteres. c. ſcribebant atqꝫ. q. Inſuꝑ ex tempore auguſti. x. littera adiuncta eſt. ⁊ poſtremo eiuſdẽ auguſti tempore latini a grecis duas litteras mutuarunt: ſcꝫ. y. ⁊. z. ꝓpter nomina greca melius ſcribenda quibꝰ oibꝰ adunatis latinũ ydioma. xxij. litteris integrari manifeſtum ẽ. Secũdm laborioſi. In hac parte oñdit quibus debent rudes informari poſt prima grammatice elementa atqꝫ elementorum combinatões Et duo facit. nam primo facit quod dictum eſt. ſecundo circa hoc eruditionem huiuſmodi modum tempuſqꝫ decernit. ibi animaduertendum. Et dicit ſecundum edificium bene quidem edificium ſimilitudine quadam dictum. nam ſicuti ſapiens architector domum ꝯſtruendam ex minimis fundamentalibuſqꝫ partibꝰ ordinate integrat. ſic ⁊ magiſter ipſe erudiendum ipſum ſingulis doctrinarum ꝑticulis fundamẽtoqꝫ atqꝫ baſe integrare debet. illud ergo ſecundum edificium laborioſi certaminis id eſt ſtudij huius ſtat id eſt firmatur in traditionibus ſcilicet ſcriptis probi qꝫ pro ⁊ didimi horum grammaticorum ⁊ aliorum ſcꝫ grammaticorum quos auctoritas venerabilis cõmendat. Tunc modum in huiuſmodi traditionibus obſeruandum oſtẽdit dicens. Certe animaduertendum id eſt conſiderandum eſt in huiuſmodi traditionibus ſtatim memoratis vt latina traditio ſubiaceat id eſt correſpondeat fideli reſolutioni id eſt expoſitioni ⁊ declarationi: vt ſcilicet ignota per ignotiora vel vnum pro reliquo non interpretentur. Et aduertendum eſt vt ydioma id eſt loquendi proprietas adiſcentis ſit explicatum id eſt declaratum verbotenus. i. de verbo ad verbum. enim pro quia tenacitatem. i. firmitatem fundamenti ſcilicet grammatice: ⁊ ꝑ conſequens omnium aliarum artium oportet id eſt oportunum eſt conſiſtere in his ſcꝫ ſuperioribus traditionibuſ: quaſi dicat cũ hec ita ſint oportunum ẽ vt hec fideliẽ

et dare doceant. Notandꝰ q nostre grāmatice plures fuerunt precipui ſcriptores ſicut Donatꝰ cuius magiſter Didimus fuiſſe dicitur in littera poſitus. Priſcianus. Varro et Quintilianus et reliqui multiplurimi. inter quos poteſt numerari Ennius qui metra compoſuit primꝰ cui ſucceſſerūt Anathetō. Sapho. Archilocus Simonides Caloſonicus Aſclepius et multi alij quos longum enarrare foret horum ſcripta ⁊ ſi nō omnia tamen aliqua leuiora poſt prima elemēta videnda ſūt

tez in his oportet conſiſtere Nec menſtruoſo ſaltu phebes abeundū eſt: nec ſolari curſu tantum confirmandum. ſʒ expleto mercurij iteruallo eodemqʒ fere duplicato diligenter immorandum Diligentia enim cuiuſlibet operis obtuſitas permollitur.

Nec mēſtruoſo. Hic ſubdit quāto tempore in hoc ſecundo adiſcendi ordie īmorand᷒ ſit. et dic nec eſt abeūdū. i. recedēdum ſubaudi a ſtudio et certamie predictarū traditionū mēſtruoſo. i. defectuoſo ſaltu. i. curſu lune qui curſus menſe cō pletur. Nec eſt īmorandum tantum id eſt ſolūmodo curſu ſolari id eſt anno. per annum enim motus ſolis perficitur. ſʒ eſt immorandum diligēter expleto id eſt cōpleto vel toto interuallo id eſt motu mercurij illius planete et non vnico ſed eod᷒ ſcilicet interuallo duplicato fere id eſt quaſi. et quia mercurius annis duobus curſum ſuū perficit quibus duplatis quattuor efficiuntur: liquet q tenus ſuperioribus doctorum traditionibus quattuor annis diligenter ſit immorandum. Diligenter inq̄ quia obtuſitas id eſt hebetudo cuiuſlibet operis peragendi permollitur id eſt facilitatur diligentia. Notandum licet ſecundum philoſophꝰ octauo politicorum vtile et commendabile ſit participare aliquādo liberales artes atqʒ mathematicas quarum vſus ordinatur ad exercitiū excellentiarum doctrinarum vſqʒ ad certum terminum. tamen continue et aſſidue exercere ſe ī eis vſqʒ ad quācūqʒ pfectōem nōnunq̄ nociuū eſt: quia continua conſideratio ī illis retrahit aut ſimpliciter aut pro parte ab vſu virtutis moralis. quare eſt ſtatutus terminus quo ipſis et earum cuilibet erit immorandum.

Notandum ſicut iam pluries in philoſophicis atqʒ mathematicis probatum ē corpora ipſa ſiderea tam planetarum orbium q̄ octaui celi quod Ariſtoteles primū mobile arbitratus eſt. lumen atqʒ claritatem a ſole recipere: ipſe enim eſt fons luminis vti corporis ſui teſtatur immenſitas qua terram vti Ptholomeus docuit centies ſexageſies ſexies excepit. ſimiliter in eo virtus eſt vnitiſſima quod corporis ſui probat compactō. ſimiliter quoqʒ in eo lux eſt diffuſior quod ſua in medio orbium oſtendit ſituatio. veruntamen in modo receptiōis lucis huiuſmodi inter corpora eſt differentia. Nam alia quidem in profundo recipiūt vti ſunt corpa tranſparantia et diafanica ſicuti ſunt fere omnium ſtellarum corpora. Alia in ſuperficie tātum vti ſunt corpora opaca e quorum nūmero luna eſt. quocunqʒ tamen modo ſint neceſſe eſt vt radiorum lucis protectioni ſint obiecta. et quantomagis ab huiuſmodi radiorum proiectione elōgantur: tantomagis ab ipſa luce deficiūt quo

fit vt lunam ſolum menſtruam id eſt defectiuam inter corpora celeſtia exiſtimemꝰ tam quo ad nos ꝙ quo ad rei veritatem.quo ad veritatem quidem cum terre diametralis interpoſitio ne radijs lucis illuminetur ipſam obnubilat quod in eclipſi manifeſtum eſt.quo ad nos autem cum noua nobis reuoluitur.tempus quoqꝫ reuolutionis huius veteres menſem nominauerunt a mene quod defectum ſonat.

Senece traditõ.iexpletio lucani. Virgilij prolixitas.et Stacij vrbanitaſ.dura flacci trãſlatio.durior Perſii editio Marciani non indigna leſio. Naſonis diſcretio ſũt indagãda memorialiqꝫ cellule cõmẽdãda Ceterorũqꝫ phõrũ ꝑut igenij ſuppetit capacitas nõ ſub ſilentõ eſt ꝑtereunda moralitas. Vt ſic ſentenciosa dictaminis vigeat ſerenitas et metrorũ floreat iocunditas. O quã Tullij venerabilis facundia ſũmis deſide

hinc menſtruoſam lunaꝫ dicimus quaſi menſe q̃libet defectiuam. Volẽs itaqꝫ Boetius certum terminum in grammatice rudimentis adiſcẽdis conſtituere dixit non fore abeundũ a ſtudio hoc lunari reuolutione ne ꝙ menſtruoſam dixit ſcilicet menſe nec ſolari curſu hoc eſt anno.ſol ei vti aſtrologicis conſiderationibus iam dudum demonſtratum eſt die qualibet.lix. minutis et.viij. ſecundis in zodiaco fere gradiẽ quibus p.ccclxv. dies cõgregatis atqꝫ ad integros gradus reductis .ccclx. zodiaci gradus conſtituuntur ⁊ his xij.ſigna integrantur.q̃re manifeſtum eſt ſolem totũ zodiacũ.ccclxv. diebus qui annum efficiunt indubie peragrare.neqꝫ etiam illo ſpacio ab hoc certamine abeundũ Boetius ſtatuit.ſed immorandum eſt quattuor annis quos per mercurij motum explicauit. Senece traditio. lucani inexpletio. In hac parte Boetius oſtendit quibus doctorum traditionibus poſt ſuperius memoratas doctrinas rudes ipſi ſunt imbuendi. Et diuiditur in duas partes. In prima dicit ꝙ poſt ſupradicta in poetarum traditionibus in quibus maior pars grammatice conſtituta eſt ipſi rudes erudiantur. In ſecunda quatenus in rethoricis inſtitutis que poetrie coniunctiſſima dinoſcuntur poſtea imbuentur.ibi. Ceterorum autem. Et dicit hinc id eſt poſt ſupradicta ſunt indaganda id eſt perquirenda hec ſcilicet Senece traditio id eſt editio. lucani inexpletio.quoniam anteꝙ librum ſuum perficeret morte preuentuſ eſt. Virgilij prolixitas ſcilicet in ſcribendo.ſtacij vrbanitas id eſt curioſitas. ſemper enim rerum vrbanarum ſcriptor extitit.flacci ſcilicet horacij dura tranſlatõ.qr viciorum reprehenſiua. Perſij flacci editio durior ſubaudi quam horatij tã ſtilo ꝙ viciorum reprehenſione. Marciani leſio id eſt reprehenſio non indigna imo digna. Naſonis ſupple Ouidij diſcretio.hec omnia indaganda ſunt atqꝫ cõmendanda id eſt imprimenda cellule memoriali id eſt memoratiue. Notandum

Capitulum

Notandum licet ars ipſa poetica inter ſcenicas computetur: atqȝ Plato poetas a ciuitate expelli iuberet eo ꝙ dicebat eos virtutum inimicos in quo et eum tulliꝰ libro ſecundo tuſculanarum queſtionū commendat. nihilominus vtilis eſt ſi fini debito initatur atqȝ vſu licito exerceatur. adiſcuntur nempe in ipſa verba valde vtilia. Auguſtino libro primo confeſſionum teſte ſententijs grauiſſimis referta ipſius etiam ſtudia iuuentutes agunt: ſenectutem oblectant: ſecundas res ornāt aduerſis perfugium ac ſolatium prebent: delectant domi: non impediunt foris: pernoctant nobiſcum peregrinantur ruſticantur. nec mirum cuȝ et democritus tradiderit bonos poetas diuino quodam ſpiritu inflammari ex quo cecinit ouidius. Eſt deus in nobis: ſunt et commercia celi. Sedibus ethereis ſpiritus ille venit. Ipſa etiam poeſis rhetorice eloquentie maximum preſtat additamentum. quare et rethorice coniunctiſſima eſt atqȝ pene germana. Eſt enim vt inquit cicero finitiuus oratorum poeta numeris aſtrictior paulo. verborum autem licentia liberior. multis vero ornādi generibus ſocius ac pene par. Cum ergo omnia hec poetriam afferre Boetius ipſe agnoſceret hortatur vt maiorum veſtigia ſequentes rudes ipſi poetas ſummopere amplectentur et hos maxime quos in textu commemorat inter quos Mantuanus vates Virgilius tanto excullit vt optimus poetaruȝ dici mereretur. Ceterorum autem philoſophorum. In hac parte Boetius oſtendit quomodo poſt grammaticam atqȝ poeſim rudes in rhetorica ſint erudiendi. Et diuiditur in duo. nam primo facit quod dictuȝ ē. ſecundo anthonomaſice circa. M. Tullij ciceronis facundiam verſandum ſtatuit. ibi. O quātū. et dicit Etiaȝ ceterorum philoſophorum moralitas non eſt pretereunda ſuo ſilentio immo eſt totis niſibus amplexanda. et hoc quātū capacitas id eſt valentia ingenij ipſius erudiendi ſuppetit vt ſic ſerenitas id eſt ſplendor dictaminis vigeat ſententioſa id eſt plena philoſophorum ſententijs atqȝ iocunditas metrorum floreat. et inde ſubdit. O quantum facundia venerabilis Tullij eſt collocanda ſummis deſiderijs. quoniam ſicuti Ariſtoteles inter philoſophos. inter poetas Virgilius. ſic quoqȝ ipſe marcus Cicero inter oratores excullit. Notandum circa hoc quod dicit vt ſic dictaminis ſētentioſa ꝛc. Cicero ipſe et reliqui qui rhetoricam docuere faſſi ſunt eloquentiam ſine ſapientia obeſſe plurimum et prodeſſe nunꝙ̄. ſapientiam vero ſine eloquentia plurimum profuiſſe. hoc iniquum arbitrantes eloquentiam non debere iudicari atqȝ laudari verborum ſolo ſplendore ſed ſecundum grauiſſimas ſententias a vera ſapientia ſapienter elicitas. Parum ergo ſubſtantie vel virtutis aut ſolide pul-

riis eſt collocanda. Cauendum autē ē in huiuſmodi ne contingat Vt iotario contingebat. ipſe enim triginta annis ignorantiam ſuam predictorum philoſophoruȝ in ginnaſiis tradidit imbuendam. Cū vero dies Vt preeſſet medicribus adueniſſet cuius Vxor eſſet Ene

chritudinis orationi afferre videtur qui ſolum rhetorice et eloquentie vacat. veluti qui nuda ex aliena precioſaq; materia verba ligat. qua de re Marcus cicero i eo libro quem de oratore ad quintum fratrem edidit et ipſe quintilianus cum de iſti tutione oratoria ageret rarum aut nullum fatentur optimum eſſe ea etate oratorē cuius rei aſſerunt non inſulſam cauſam. nam oratorem in omni ſapientie genere ꝑ ſuadere oportet vt ſic que alibi didicit cum ſplendore dicēdi proferat et bene qui dem. quo enim pacto in ſacris litteris perſuade bit qui eas nunq̄ legit aut quis in naturalibus qui Ariſtotelem reliq̊ſq; philoſophos non vide rit. certe nullo. Coniun genda eſt ergo ſapien tia cū dictamie vt ſic qd in aliena doctrina con cipitur ſub decore rhe torico proferatur. Ca uendum autē eſt ꝛc. In hac parte Boetius cau telam circa omnia predi cta ſubiungit innuens

as dubitaſſe ſe diutius aſſerebat quem in emiſtigiorū Virgilii ſerenitate in ueniſſet. Requiſituſq; a quodam ſuo rum diſcipulorum qualiter primaȝ hu ius dictionis ſillabam, magiſter verte re verſu poſſet: reſpondit abſurduȝ eſ ſe tanti nominis primam ſillabam ab

per eam ſuperioribus doctrinis ardue diligenter atq; cum profectu inuigilanduȝ Et tria facit. primo ipſum inconueniens precauendum oſtendit. ſecundo predicta epilogat concludendo. ibi. Ecce quantum ꝛc. Et dicit cauenduȝ eſt autem in ſupe rioribus traditionibus et circa eas adipiſcendas ne id contingat alicui qd conti git id eſt euenit iotario ſic dicto. ipſe enim ſcilicet iotarius tradidit ignorantiam ſuaȝ imbuendam id eſt erudiendam gynnaſijs. i. ſtudijs predictorum philoſophoꝝ ſubaudi tam grāmaticorum q̄ poetarum et rhetoꝝ. xxx. ānis id eſt ſpacio. xxx. an norum. Cum vero dies vt preeſſet ſcolaribus mediocribus ſubaudi eos erudien do aduenisset ſcilicet poſt expletum ſtudium. xxx. ānorum aſſerebat id eſt affirma bat ſe dubitaſſe diutius cuius vxor eſſet eneas quem ſupple eneam inueniſſet in ſerenitate carminis dico emiſtigiorum id eſt verſuū imperfectorum Virgilij. Et rurſum idem iotarius requiſitus id eſt interrogatus a quodam ſuorum diſcipulo rum qualiter id eſt qua menſura poſſet vertere verſu. i. in verſu primam ſillabaȝ hu ius dictionis magiſter Reſpondit ſubaudi iotarius abſurdum id eſt inconueniēs fore abbreuiari. i. corripi ſcilicet in metro primam ſillabā tanti nomis. ſed ſupple ar bitratus eſt eā ꝓnūciari acuto accentu. i. prolatione longa. eſtimabat enim ob ho noris cauſam abſurdum nimium primam ſillabam eius corripi. Tunc epilogando cōcludit dicens. Ecce quantum tempꝰ quia. xxx. annos et quātum expenſe perdi dit obtuſitas id eſt ebetudo dure ceruicis. Notandum quoniam omnis cogni tio teſte tullio in dyalogo ad hortenſium multis eſt obſtructa difficultatibus. Eſt enim et in ipſis rebus obſcuritas et in iudiciis noſtris infirmitas. qua ex re Socra tes ipſe nihil ſe ſcire dicebat. Inuigilandum eſt igitur ſtudio ſine deſidia queād modum veteres ipſi ſapientie ſtuduerūt vt ſic quātum mens imbecilla atq; cerui cis excludit obtuſitas tantū iugis atq; diligēs vigilantia adducat. ſic Socratꝭ me

breuiari ſed potius acuto accentu pronunciari. Ecce quantum dure ceruicis obtuſitas perdidit tēporis et expenſe.
Completo autem non indebite huiuſmodi ginnaſii rudimento ad maioris inquiſitionis ſciētie limina ꝓcedēdū ē
Scientie inquam quam veri falſiqȝ nouimus indagatricem ſolāqȝ ſciētiā

morati fuere ſtudia.quoniam vt Ualerius li.viij.adiſcere quottidie non deſiſtebat De pictagora etiam fertur ꝙ doctrinis iugiter inſiſtebat.vnde et eunodius ait. Artium magiſter eſt inſtantia.Nouerca eruditionis eſt negligentia.Hinc Catho moralis monuit.Inſtrue preceptis animum ne diſcere ceſſes.Nam ſine doctrina vita eſt quaſi mortis ymago.Non ſic Jotarius cuius mores precauendos Boetius aſſerit.Hic nempe licet annis.xxx.ſtudio incubuiſſet:nulla tamē ſcientia conualuit cū ſe recipientem vt decuit tradenti cōcordia non ſociauit. Notandū virgili⁹ poſt multa atqȝ diuerſa ſua opera tandem eneidem aggreſſus eſt. Librum quidem nominibus ac rebus grecis et latinis cōmunē. reliquit qȝ in eo morte preuentus quedā imperfecta.et ob ea igni ipſū cōcremari iuſſit. ſed iſtud haud factum eſt. Auguſtus vero iuſſit tuccam atqȝ varrum viros ea etate excellentes hac lege ipſū emendare vt ſuperflua demerent nil adderent tamen.vnde et ſemiplenos inuenim⁹ ei⁹ verſiculos quos emiſtigia dicunt. De qua re ſulpicij carthaginenſis extant huiuſmodi verſus. Juſſerat hec rapidis aboleri carmina flāmis Uirgiliuſ phrigium q̄ cecinere ducem. Tucca vetat varruſqȝ ſimul tu maxime ceſar. Non ſinis et lacie conſulis hiſtorie ⁊c. Et in his emiſtigijs iotarius ipſe imbecilla mente eneā reperiens ipſū vxorem fore cuiuſdam eſtimabat neſciens phrigie ducem. Anchiſe patre venere matre procreatum eneam. Nota ceruix proprie poſterior pars colli eſt et quandoqȝ accipitur pro ſuperbia.quandoqȝ pro toto capite:et hoc modo hic capi poteſt cum dicitur dure ceruicis id eſt duri capitis ad recipiendum alta doctrinarum. Completo autem non indebite. Hec eſt ſecunda pars ſecunde partis pricipalis huius primi capituli in qua poſtq̄ Boetius oſtendit quibus primo ab infantia imbuendi ſunt iuuenes:nunc declarat in quibus erudiendi ſunt ſecundo ſcȝ in ipſis primordialibus logice artis inſtitutis. Et diuiditur hec pars in duas partes. In quarū prima ſe prioribus continuens vt informandos et erudiendos attentos faciat logicam apte commendat. In ſecunda ordinem modūqȝ in logica ꝓficiſcēdi demonſtrat.ibi. Ad huius. Prima in duas.nam primo dicenda dict̄ cōtinuat.ſecundo logicā commendat.ibi. Scientie inquam. Et dicit ꝙ completo et pertranſito non indebite ſubaudi ſicuti iotarius ipſe ſine fructu ſed diligenter rudimento id eſt noua inſtructione huius gīnaſii id eſt ſtudij grāmatice ſcȝ et poetrie atqȝ rhetorice ꝓcedēdū eſt ad limina id eſt introitus ſcientie q̄ maioris eſt inquiſitionis .i. inueſtigationis. Tunc ad commendationē ipſius logice accedit.ibi

ſcientiaꝝ titulo ſubtilitatis obſtipātem ſubiecta. Hec eſt inquam ſcalaris do‑mina que penetranti veſtiū natura ad ſcientiarum quarūlibet faſtigia prebet incrementa virtutū. Quid autem luci‑dius cognitione quinque vniuerſaliuꝫ que eſt triuialiū ſcientiarum magiſtra: quadriuialiumqꝫ potentia: collaterali‑um ſcientiarum plenitudo.

Scientie inquam. Et diuiditur. nā pꝛimo cōmendat ipſam quo ad ſe totā. ſecūdo q̊ ad partem. ibi. Quid autem cognitiōe. Primo cōmendat ipſam totā vno modo ſecūdo alio mō ibi. Hec ē inq̄ꝫ. Et dicit poſt pꝛedicta accedēdū eſt ad limina ſciētie maioꝛis inquiſitōis. Sciētie inq̄ꝫ quā nouimus ſolā eē indagatricem veri et falſi. et hec eſt ipſa logica cum verū et falſū non indagantur niſi argumentatione mediante. ſola autem logica arguere docet. quare ⁊ ipſam ſolā inuenimus ſciētiam ſciētiarū per anthonomaſiam rōe cōmunitatis eius atqꝫ adminiſtrationis. adminiculatur nēpe omnibus ſcientiꝭs et ea re cōmentatoꝛ ipſam moduꝫ ſciendi vocat cū dicit. Impoſſibile enim eſt ſcientiaꝫ ſimul querere atqꝫ ſciendi modū. licꝫ hoc aliqui ſolū de logica vtente intelligant. ſcientiam inq̄ꝫ ſciarum obſtipantem circueuntem titulo. i. honoꝛe ſubtilitatis ſubiecta id eſt obiecta aliarum ſcientiarum. Poſt hoc cōmendat eam alio mō et dicit hec. ſ. logica inq̄ꝫ eſt domina ſcalaris id eſt gradualis per ipſam enim ad culmina omniū aliarum ſcientiarum aſcenditur cuꝫ ipſa ad omnium methodoꝛum pꝛincipia viam habeat. et hoc eſt quod ſubdit que ſcilicet logica pꝛebet penetranti id eſt rimanti faſtigia id eſt ſummitates quarūlibet ſcientiarū incrementa id eſt agumenta virtutū. ſ. attingendi. et hoc natura veſtium id eſt p̄miſſarum ſcilicet maioꝛe et minoꝛe mediāte. Et vocat ipſas pꝛemiſſas ſcilicet maioꝛem et minoꝛem extremitates veſtes per ſimile. ſicuti enim veſtes ipſe coꝛpus circundant atqꝫ contegunt: ſic et premiſſe concluſionem ipſam includunt. Qua ex re dictum eſt ꝙ ipſis premiſſis poſitis et conceſſis neceſſe eſt aliud ſcꝫ concluſionem euenire ex his que poſita ſunt et conceſſa. Tunc commendat ipſam quo ad partem. Et dicit. ſed quid eſt lucidius cognitione vniuerſalium id eſt ea ꝑte logice q̄ de vniuerſalibꝰ ē que. ſ. cognitio eſt magiſtra id eſt magiſtratum tenēs triuialium artium id eſt inter triuiales artes que ſunt grammatica logica rhetoꝛica qꝫ ꝓ ⁊ ē potentia id eſt vis quadriuialiū artiū. ſ. ariſmetice geometrie aſtrologie ⁊ muſice. ipſe nanqꝫ ſteriles mute atqꝫ impotentes ſunt ſine logica qꝫ pꝛo et ipſa ē plenitudo artium collateraliū ſcilicet omnium aliarum. Notandum logica inter artes liberales ſecunda ponitur ꝗuis Boetius ipſam poſt rhetoꝛicam moneat adiſcēdam. Et rationalis dicitur. ipſa enim diffinire docet atqꝫ diuidere verumqꝫ a falſo diſcernere. neceſſaria certe et vtilis ars. quia ſecundum hugo. i didaſcolicon ꝑ eam ſubtilibus obiectionibus latens veritas reperitur. Hanc ſapientiſſimus Salomon in pꝛouerbꝭs adiſcendam admonet dum nos hoꝛtatur vt intelligamus ſer

mones prudentie verſutiaſq; verborum necnō parabolas et obſcurū ſermonem. et dicta ſapiētū ſimul et enigmata que omnia vti hieronim⁹ ad magnū oratorē ait. dyaletica ſunt. Auguſtinus etiam inter ceteras artes logicam commendat quia exercitatiora potioraq; reddit īgenia. Hec nēpe diſciplina eſt vt dicit Iſidorus libro ij. que ad differendas rerum cauſas eſt adinuenta. quapropter ſcientia ſcientiarum eſt ſine qua nulla aliarum ſcientiarum perfecte haberi poteſt. Notandum ꝙ vniuerſale ē quid vnum verſum ī multis. et hoc duplici quidē ratione. phiſica ſcilicet atq; logica. phiſica nempe ratione eſt ipſa communis natura apta nata in multis reperibilis et ab eiſdem participabilis equaliter vt humanitas ſecundum quam dictum eſt ꝙ participatione ſpeciei plures homines ſūt vnus homo ex natura rei. et ibidem. Genus quidem potentia multas in ſe habet ſpecies: actu vero nullas. Logica vero ratione eſt ipſa vniuerſalitatis intentio ꝑut intellectu conficitur vt genus ſpecies etc. et ſecundum hanc dictum eſt. Intellectus eſt qui facit vniuerſalitatem in rebus. Et ſunt harum intentionum vniuerſalium quinq; maneries. vna quidem genus. ſpecies alia. tercia differentia. quarta proprium. accidens quinta. quarū certe cognitione nihil vtilius exiſtit q̄propter et eadem nihil lucidius. vtilius inquam tam ad predicamentorum Ariſtotelis doctrinā cum nihil in ipſa coordinatione predicamentali ſituetur niſi aut genus aut ſpecies etc. Deſcendenti enim a genere generaliſſimo ad ſpeciem ſpecialiſſimā plato iubet quieſcere. Similiter ad diffinitionum aſſignationē. cum diffinitio quid eſt eſſe rei indicet. Eſſe autem rei nil aliud ꝙ ſua quiditas eſt quam certe differentia generi adueniens conſtituit. et ex hijs diffinitio integratur et rurſum ad ea que in demonſtratione ſunt vtilia videlicet diffinitio et reliqua. In textu ibi rudimento. i. nouo iudicio. noua inſtructione. et dicitur a rudio. is. Item ibi limina. limen terminus domus vel edium eſt. limes vero regionum. vnde Proſper auguſto virtus limite celſa petit. Item ibi faſtigia id eſt altitudines ſummitates. Eſt etiam faſtigium honor. Ad huius autē imperialis. In hac parte poſtꝙ Boetius logice commendationem premiſerat. nunc vero qualiter in ea erudiendum ſit manifeſtat. Et diuiditur in duas partes. In prima ordinem in ea procedendi demonſtrat. In ſecunda vero modum procedendi circa ordinem ipſum ſubiungit. ſecūda ibi. Ad iſtorum et ceterorum. Prima in duas. nam primo facit hoc qđ dictum eſt circa logicam poſitiuam. ſecundo vero circa ſophiſticam ſiue priuatiuam. ibi. Hui⁹ autem imperialis. Prima in duas. nam primo facit hoc circa terminos cathego

Ad huius autem imperialis domine apicem ſcandendum eſt hoc ordine. In primis igiṫ terminorū ītriſeca cognitio eorūq; in propoſitione nō latēs copulatio propoſitionūq; nō indigna cōnexio ſunt apponēda. Terminorꝫ autē determinationes quas ſincathegoreumata appellamus memorialiter menti ſunt

reumaticos.ſecundo circa ſincathegoꝛeumaticos.ibi terminoꝝ autem. Prima in
tres ſecundum tres oꝛdines circa eam obſeruandos. Et dicit pꝛimo ſcandendum
i. gradatim aſcendendū eſt ad apicem.i.ſummitatem. huius domine īperialis ſci
licet logice hoc oꝛdine.ſ.qui ſequitur.quoniam cognitio intrinſeca terminoꝝ ſcili
cet implexoꝛum vti nominis et verbi ſubiecti et pꝛedicati.ꝛ hoc quo ad pꝛimum

**impꝛimende vtpote que ſophiſtice nō
parū deſeruiūt fātaſie. Hoꝛū autē noti
ciam Trebatium virū meminimus pꝛu
dentiſſimū: ſed in hoc imperitu; quaſi
indignam ſcientiam relatu ſub ſilencio
pꝛeteriſſe. Die autem conflictus ad
ueniente eundem miſerrime ab his ſo-
phiſtica vincente detentum vidimus**

oꝛdinem.q; pꝛo et copu
latio.i. vnio non latens
eoꝛum ſcilicet terminoꝝ
pꝛedictoꝛum in pꝛopoſi-
tione.et hoc quo ad ſe-
cundum oꝛdinem.q; pꝛo
et connexio.i. coniunc-
tio nō indigna pꝛopoſiti
onum.ſ. in ſilogiſmo . et
hoc quo ad tertiū oꝛdinē
hec ſupple predicta om
nia ſunt in introitu logi-
ce apponēda.i.applican
da rudibus. Notan
dum ꝙ intrinſeca cognitio terminoꝝ de qua in littera nil aliud eſt q̃ noſſe quid
ſit nomē et quid verbū apd logicos et qua manerie pꝛopoſitione; ingredi valeant
quidq; terminus cōmunis et quid ſingularis et qd genus:quos terminos incom
plexos dicimus. Copulatio vero hoꝛum nil aliud eſt q̃ eoꝛum in pꝛopoſitione ap
ta poſitio atq; tunc cōplexionem ingrediuntur. rurſum pꝛopoſitionum connexio
ſilogiſmus eſt ſiue ſit cathegoꝛicus ſiue ypoteticus ſimpliciter dictus.demonſtra
tiuus pꝛobabilis vel ſophiſticus. De quibus omnibus abunde in libꝛis Ariſto-
telis poꝛphirij atq; Boetij tractatum eſt. Uerum quia diuerſe atq; varie huiuſ-
modi pꝛopoſitionum connexiones minime fieri poſſūt ſine ſincathegoꝛeumatum
noticia que pꝛopoſitiones tam in qualitate quam in quantitate diuerſificant ter-
minoſq; ipſos cathegoꝛeumaticos nunc ampliant nunc reſtringunt nunc artant a
liaſq; et alia faciunt que in logicis īſtituta ſunt.qua de re Boetius hoꝛum notici
am pꝛetereundam minime monet ratione atq; exemplo dicta confirmans . Dicit
enim determinationes.i.ſigna tam vniuerſalia q̃ particularia etiam reliqua termi-
noꝛum.quas ſcil; determinationes appellamus ſincathegoꝛeumaticas.i.cōſignifi
catiuas ſunt impꝛimende menti memoꝛialiter .Et rationem ſubdit dicens. quoni
am deſeruiunt non parum imo multum ſophiſtice fantaſie.i.illi parti logice. ꝛ ſub
audi nondum ſophiſtice ſed et cuilibet logice parti. Deinde exēplo pꝛedicta con-
firmat dicens. certe nouimus Trebatium viꝝ prudentem ſed imperitum in hoc.ſ.
pꝛeteriſſe.i.tranſiuiſſe ſub ſilentio.i.nulla facta mētione noticiam hoꝛum.ſ. termi-
noꝛū quaſi ſcientiam indignam relatu.ſed quid die conflictus.i.diſputationis ad
ueniēte vidimus eūdem detentum.i.ad metam redargutionis deductum miſerri-
me ab hijs.ſ.ſincathegoꝛeumatibus ſophiſtica.ſ.arte vincente.et vidimus eunde;
indecēter.i.oppꝛobꝛioſe ſequeſtratum.i.diuiſum a collegio ſuoꝛum.ſ.ſocioꝛum.qd
vltra ſubaudi accidit.idem trebatius anguſtia confuſus.i. turbatus mēdicabat id
eſt mendicando impetrabat poſtea ſociatim.i.per ſocios illud quod cenſebat.i. re
putabat pꝛius indignum eloquio.ſ.noticiam terminoꝝ ſincathegoꝛeumaticoꝛum .

Capitulum

et indecenter a ſuorum collegio ſeque-ſtratum. Quid vlterius anguſtia pudoris cōfuſus quod prius cenſebat indignum eloquio poſtea ſociatim men dicabat. Huius autem imperialis dn̄e fimbriis dotata ars ſophiſtica petulāti animo cōfuſa nugatorieqꝫ loquacitatis eulogio peruſa mulieris fuco vultu perfuſa barbaras nationes obliquo ſidere

Notandum ſincathegoreuma id eſt cōſignificatiuū a ſin.i.con et cathegoreuma vnde omnes alie partes orationis a nomine et verbo ſecundum logicos dicuntur ſincathegoreumata. Notandū fantaſia eſt de cognitis ſpecies in animo figurata. ſed fantaſma eſt de incognitis. et hinc tractum eſt vt ſophiſtica fallacia dicatur fantaſia cum appareat aliud ꝙ ſit. ſunt enim ſophiſtici elenchi non veri elenchi quāuis ita videantur: ſed paralogiſimi primo elēchoꝝ. Huius autem imperialis domine. Poſtꝙ Boeti⁹ oſtēdit in ſuperiori parte modum procedendi circa logicam poſitiuam. nunc facit hoc idem circa ipſā logicam ſophiſticam. Et dicit. autē pro certe ars ſophiſtica.i.ars illa que eſt de ſophiſticis elenchis dotata.i.decorata fimbriis.i.extremitatib⁹ que fimbria premiſſarum dicuntur. et bene conſonū illi eſt quod ſupple proximo dixerat que penetranti veſtium natura ⁊c. huius domine.ſ.logice imperialis etiam confuſa.i.plixa petulanti.i.ſuperbienti audaci laſciuiēti et importune potēti animo. ⁊ hec omnia bene poſita ſunt ad ſophiſtarum cautelas inſinuandas. Debet enim habere ſophiſta confuſum atqꝫ prolixum in diſputando morem vt nemo ſuas rationes intricatas repetere valeat. ſimiliter ſit petulans atqꝫ audax vt vult Ariſtoteles in elenchis. et ſequit̃ qꝫ pro ⁊ peruſa.i.perfecte vſa eulogio.i. teſtimonio nugatorie.i.ficte loquacitatis.i.garrulitatis. etiam cautela ſophiſtarum eſt vt loqui multiplicent vt ſic a circūſtantibus docti videantur qꝫ pro et perfuſa.i.irrigata vultu.i.oſtētatōne fuco mulieris.i.apparentia vere ſapientie ꝙuis non ſit. reſpiciebat barbaras.i.ignaras nationes ſidere.i.oculo obliq̊ quam.ſ.artem nouimus decoratam in cōmētariis alexandri.ſubandi peripatetici et noſtris ſupple cōmentariis: quāqꝫ etiā ꝑfectam.i.completam trāſlatione ſubaudi hac qua de greco ipſam in latinū vertimus nouimus curādam ſūmopere.i.diligenter. Notandum ſophiſtica ars duplex ē.nā q̄dā docēs ē: altera vero vtēs. Docens q̄dem q̄ docꝫ cognoſcere ſilogiſmuꝫ ſophiſticū eiuſqꝫ principia cauſas atqꝫ paſſiones. Et hec eſt vera ſcientia veruſqꝫ habitus demonſtratione acquiſitus. Alia autem vtens per quam ſilogiſmo ſophiſtico vtimur ad diſputationes. Et de hac in propoſito. hanc tamen vtendā Boetius minime cōmonet ſed ad verſucias deceptioneſqꝫ euadēdas ſophiſticas ſummopere adipiſcendam ſuadet. ip̄a eniꝫ nulla ſapientia eſt ſꝫ in loquendo deceptio verboꝝ intricatio apparens ſapientia non exiſtenſ. De hac Gregorius loquit̃ cuꝫ dicit. Silogiſtica inquit diſputatio quid aliud eſt ꝙ verbis contendere. et audientes ſubuertere et in ea vt Auguſtino placet. victoria verboꝝ ⁊ oſtentatio ambicioſa querit̃. nec modo tardos ſed plerūqꝫ ingenioſos decipit. quapropter in libro de doctrina xp̄iana vſuꝫ ſophiſtice diſputādi dicit execrabilē libidinēqꝫ rixandi: ſtudēde tamē ſūt verſucie n̄ vt qſqꝫ exerceat ſed vt valeat ſūmopere precauere

Item fimbria fimbrie dicitur extremitas veſtis vel filum quod appenditur in decorez veſtium. hic vero capitur aut pro extremitatibus ſillogiſticis per ſimilitu-dinem vel appendicijs logicalibus quibus vtitur ſophiſta in ſuis argumentis. Item eulogium ſapientia vel bona fama vel teſtimonium dicitur. Item fucus color eſt adulterinus inde fucata vt dicit papias depicta tincta adulterino colore contaminata ficta non vera apparentia.

reſpiciebat quam i commentariis Alexandri et noſtris nouimus decoratam et tranſlatione perfectam ſummopere eſſe curandam. Ad iſtorum et ceterorum perfectionem triplici ſolemus vti recordatione quarum prima eſt vocalis. ſecunda mentalis. tercia vero communis. vocalis ſophiſticum

Ad iſtorum et ceterorum. In hac parte Boetius poſtq̄ꝫ ordinem procedendi in ipſis primordijs logicalibus oſtendit. nunc vero circa ordinem ipſum modum atqꝫ normaꝫ obſeruandos ſubiungit Et diuiditur in duas partes. nam primo facit quod dictuꝫ eſt ſecundo cuidam tacite queſtioni reſpoudet. ibi Si vero. Prima in duo nam primo modum ponit quo in acquirendis logice inſtitutis vtenduꝫ ſit. ſecundo vero tres effectus ex hoc procedentes oſtendit. ibi vocalis. Et dicit ꝙ nos ſolemus vti triplici recordatione ad iſtorum ſcilicet ſupradictorum ac ceterornm ſcilicet dicendorum perfectionem vult dicere in omni ſcientia adipiſcenda triplici vtimur recordatione quarū prima ē vocalis. i. nuda dictionū retentio. ſecunda mētalis. i. vocum ſententie recordatio tercia communis ſcꝫ ex voce ⁊ ſententia cōſiſtens. et ſubiungēs effectus harū triū recordationum tria facit per ordineꝫ. nam p̄mo primos tres effectus ponit. ſecundo ſecundos tres effectus ſubiungit. tercio terciam recordationem pre ceteris cōfirmat. ſecunda ibi. Vocalis cecitatem. tercia ibi. Sicut enim. Dicit ergo ꝙ recordatio vocalis facit ſophiſticum. i. apparentem quoniam nuda voce aures replet quid nominis ignorans. Mentalis facit iudicium. i. certitudinem. alia littera habꝫ rudem. quoniam facit intellectum inter verum ac falſum diſcernere q̄ꝫ impotens ſit hanc diſcretionem voce ſignificare. Communis vero ſcilicet que tam vocum q̄ꝫ ſententiarū eſt ſi fuerit continuata. ſcꝫ comparando rem ad vocem facit perfectum ſubaudi in arte. quoniam ſicuti ipſa mētali recordatione conceperat: ſic vocali comparata voce ſignificat. Exinde ponit ſecundos tres effectus prefataruꝫ recordationum. Et dicit vocalis recordatio generat cecitatem. i. hominem ignorantē. q̄ꝫuis enim voces ipſas cognoſcat: virtutes tamē ipſarum vocum minime recordat quapropter facili paralogizat primo elēcoꝝ. Mētalis generat ſcientiaꝫ. i. hoīeꝫ ſcientē reddit ſed impotentem cuꝫ ea que mēte nouerat verbo explicare nō queat.

Capitulum

facit mētalis iudiciū. cõmunis ſi cõtinuata fuerit facit perfectum. vocalis cecitatem. mentalis ſcientiam. cõmunis vſum. vſus autem ad magiſteriū properare feſtinat. Sicut enim prudentia ſine iuſticia parum vel nihil prodeſt: iuſticia autem ſine prudentia multum. ſic ſcientia ſine vſu prodeſt parū. vſus autem ſine ſcientia prodeſt multum. Si vero bone indolis ſciētie tirunculꝰ totam nequeat ſeriatim cõprehendere

Communis vero recordatio vſum generat quia potentem facit. ſicuti enim natura facit abilem ars facilem ſic: quoq; vſus vti victorino viſum eſt potentem reddit. vſus autē feſtinat. i. accelerat properare ad magiſteriū. quare de primo ad vltimum cõmunis recordatio ad magiſtratū feſtinat. et hoc confirmãs per ſimile ſubdit. ſicut enim prudentia parum vel nihil prodeſt ſine iuſticia. iuſticia autem ſine prudentia multuz. ſic ſcientia ſine vſu prodeſt parum. vſus vero ſine ſciētia multum. Notandum circa hoc ꝙ dicit prudētia ſine iuſtitia parum vel nihil prodeſt. Cuius rō eſt: quoniam iuſticia omnium aliarum virtutum eſt contentiua. malorum q; omnium deſtructiua quare et plus ceteris mūdo neceſſaria primum ē phi. v. ethicorum vbi dicit. iuſticia eſt quodāmodo omnis virtus. et ſubdens rationem dicit. Ex eo ꝙ includit in ſe actus omnium virtutum. Et tuli. li. iij. officioꝝ. iuſticia eſt vna omnium domina regina q; virtutum. Secundum patet quoniam ipſa eſt omnium malorum inhibitiua. ergo per locum ab oppoſitis Iniuſticia eſt malorum permiſſiua: quare eſt perfectum malum. ꝑfectum autem malum ſeipſum deſtruit quarto ethicorū. ergo ꝛc. Tertiuz autem declaratur. per iuſticiam tutatur innocētia. punitur malicia. frenatur audacia. atteritur ſuꝑbia. ſecura redduntur omnia. quare hec virtus ſecūdū Iſidoruz. v. ethimologiaꝝ nō immerito regina nūcupatur. quaproter Auguſtinus libro ſcđo de ciuitate dei. c. xviij. de ipſa iuſticia pleniſſime tractans concludendo dicit. Hoc veriſſimum eſt ſine iuſticia rempublicam regi non poſſe. et pro tanto Tulliꝰ aſſeruit ꝙ nil tam amicū ciuitati vel regno ꝙ̃ iuſticia. ob quas res cetere virtutes ſine ip̄a parꝝ aut nihil proſunt Atq; ſimile eſt de vſu atq; ſcientia. nam vt dicit Seneca nihil odibilius eſt ſcientia vbi ſola eſt intelligens ipſam parum aut nihil prodeſſe ſine vſu eius. quod bene ſubdens idem Seneca inquit. Quid enim prodeſt ſcientibus conſumere dies in his que nec domi nec milicie nec foro nec incuria neq; alicubi profint niſi dūtaxat in ſcolis. ſcientia ergo ſine vſu nihil prodeſt atq; infecunda eſt. ipſa ei vſu ſumit incrementuz et exercitio ſicuti ars quelibet. ff. de legatis. iij l. legatis. §. ornatricibus. quod ſi ſcientia ab vſu diſiūcta fuerit certe vtilior eſt vſus expers artis ꝙ̃ ars que ſui vſum non habet vt refert policrates libro. v. Si vero bone ſcientie. Hic Boetius antipophoriſando cuidam tacite reſpondet queſtioni. Poſſet enim aliquis dicere. O Boeti congruum bene eſt adiſcere volenti ſingula que monueras mente capere. ſed quid cum ea oīa ordine ꝗ tu diſpoſueras

retineri tum ingenij paruitate:tum etiam alia quauis occaſione minime valebunt Cui reſpondens ait.certe ſi tirunculus.i.nouus ſcolaris nequeat id eſt non valeat cõprehendere ſeriatim id eſt vtiliter intente cedulo totam oratõem id eſt lectõem

orationem ſaltem primã capiat pronunciationem donec gradatiꝫ ꝓcedẽdo cõtinuum producere poſſit effectum.

Viſis autem leuitatum ſciẽtiis de ſpeculatione porphiriana quinque vniuerſaliũ que ab Ariſtotele monſtra vocantur attendendũ eſt ad ipſius cathegorias neceſſaria que luce expoſitõis in cõ

bone ſcientie rapiat. id eſt potenter capiat ſaltẽ id eſt adminus primam pronũciationẽ et hoc ꝓcedendo gradatim ſubaudi primo parum: ſecũdo plus capiẽdo et hoc tandiu donec ipſe tirunculus poſſit producere i.propalare effectum cõtinuũ.i.orationẽ totam Notanduꝫ ꝙ anima ipſa a ſue creationis ꝑmordio vt i. Ariſtotele ſecũdo de aĩa viſũ ẽ. facta eſt tabula nuda in qua nihil depictuꝫ eſt depingi tamen apta nata. Hec autẽ depingendi aptitudo non tumultuoſo ſtrepitu neqꝫ magna cõfuſaqꝫ ſpecierũ mole a principio in actum reducenda eſt ſꝫ paſſim atqꝫ graduali ordine ſcientiarũ floſculis adornanda.reficitur eniꝫ intellectus atqꝫ tandem fida conceptorum ſeruatrix memoria et laboris pars maxima detrahiť ſi non vno ſpiritu audita lecta cõceptaqꝫ paſſim memorie demãdẽtur: diuturno etiam iugiqꝫ hoc labore mens animiſqꝫ conficietur.nam que cõtepta ſunt niſi repetita fuerint fluxa veluti et caduca euaneſcũt. No. tiro grece latine fortis dr̃ inde hic tiro.nis.i. nouus miles nouiter electus ad miliciaꝫ.quia fortis ad hoc eligi ſolet et per ſimilitudinẽ tiro diciť quilibꝫ ignarus et rudis cum aliquid exercẽdum aggrediť:inde tirunculus diminutiuum. Itẽ ſaltem coniunctio aduerſatiua cum diminutione et eſt tractum a captiuis qui cum loqui pre timore non valentes dicebãt ſaltẽ:quaſi dicerent vt vitaꝫ ⁊ ſalutem non amitterent. Viſis autẽ leuitatũ ſciẽtijs. Hec ẽ tertia pars ſecunde partis principalis huius primi capituli in qua Boe.poſtq̃ oñdit in quibꝰ ipſi pueri ꝑmo imbuendi ſunt et in quibꝰ ſecundo nunc vero oſtendit in quibus tertio inſtruendi ſũt. Et vult ꝙ poſt ſupradicta que omnia ſunt quaſi rudimenta ſcientiarum erudiendi ſunt ipſi ſcolares in ſciẽtijs q̃ maioris ſunt inquiſitionis videlicet in ſcientia vniuerſaliũ et predicamẽtorum ⁊c. Et diuiditur hec pars in duas ptes.nam ꝑmo ponit modũ atqꝫ ordiẽꝫ qbus circa ptẽ logice magis ſpeculabiliorẽ ſit inſiſtendũ.ſecundo quoddã prius dictũ repetit vt ꝓcedentibus addat.ibi. Nec dũ hec. Prima i tres ſcꝫ tres ordines librorũ circa hanc partem neceſſariorũ.ſ.vniuerſalium atqꝫ predicamentorum ex parte vna diuiſionũ atqꝫ topicorũ Boetij ex parte alia.et poſt hoc omniũ reliqrum libroꝝ noue logice Ariſto.ſ. priorũ poſteriorũ ⁊c.ſecũda ibi. Noſtris q̃qꝫ.tertia ibi. Ariſto.q̃ꝫ. Prima i duas. nã .ꝑmo erudiendũ monet in libris predicabiliũ porphirij ſecundo ex vtilitate ſui ipſa predicabilia recommendat.ibi. O quantum. Et dicit Viſis ſcientijs leuitatũ.i.leuiũ documentoꝝ ſubaudi q̃ leuiter ducũt i cognitionẽ logice attẽdẽdũ ẽ d̃ ſpeculatiõe.i.ſpeculatiua ꝯſideratiõe porphiriana.i.porphirij qnqꝫ vniũſaliũ.ſ.gñis ſpẽi ⁊c.d̃ qbꝰ ſũt oẽs ſcie.prio poſterioꝝ q̃.ſ.vniũſalia vocãť

Capitulum

Ariſtoteles ſcilicet primo poſteriorum monſtra id eſt res extra naturã exiſtentes vniuerſalia dico neceſſaria id eſt vtilia ad cathegorias id eſt predicamenta Ariſtotelis q̃ vniuerſalia nos Boetius patefecimus id eſt declarauimus his in commentarijs noſtris. et hoc luce expoſitionis id eſt declaratione expoſitoria. deinde vniuerſalium ſcientiam ex ſui vtilitate commendat. Et duo facit. nam primo facit quod dictum eſt. ſecundo errores ab eadẽ remouet. ibi. Nonne litteralis. Et dicit. O quantũ vtilitatis habetur in his ſcilicet vniuerſalibus ſi cognoſcantur noticia ĩtrinſeca id eſt intranea. Poſtea errorem remouens dicit. nonne. i. nunquid facultas litteralis id eſt ſola vocalis doctrina ſofronici illius magiſtri eſt notanda vicio id eſt reprehendenda inquam. i. dico. q. d. doctrina illa ſofronici quoniam ſolas verborũ garrulitates docuit q̃ ſophiſtã atq̃ apparentem faciunt in horum vniuerſaliũ doctrina penitus abolenda eſt atq̃ verborum vis attendenda. Notandum ꝑut refert Ariſtoteles in multis paſſibus. opinio Platonis fuit ipſa vniuerſalia eſſe eſſentias per ſe exiſtentes et ab ipſis ſingularibus ſeparatas ſecundum eſſe. dantes tamen nomen et rõnem ipis ſingularibus. quã quidem opinionem Platonis tanq̃ erroneam atq̃ vere phie diſſonam. Ariſtoteles ipſe in. vij. methaphiſice multis impugnat rationibus. quare ipſam ridiculo tenens primo poſteriorum inquit in hunc modum. Gaudeant genera et ſpecies. quoniam ſi ſic ſunt ſubaudi quemadmodũ plato poſuit: monſtra ſunt. quapropter in prohemio de anima dicit. vniuerſale ſcʒ platonicum nihil eſt aut eſt poſterius ſuis ſingularibus et ad hoc propoſitum locutus eſt Boe. cum dixerat que ab Ariſtotele monſtra vocantur. ſubaudi in deriſionem Platonis. Item Cathegoria eſt predicamẽtũ vel predicatio vel ſignificatio. vnde predicamẽta Ariſtotelis cathegorie dicuntur. Noſtraq̃ volumĩa. In hac parte tangit ſecundum ordinem librorum in hac parte adiſcendorum. Et dicit ẽt volumĩa nr̃a. ſ. ꝑ nos facta vti eſt liber diuiſionũ atq̃ liber topicorum decorata ſcemate ſtili. i. nobilitate ſtili non ſunt omittenda poſt lectionem vniuerſaliũ. q. d. qm̃ ĩ his magnũ emolumẽtum cõſiſtit. vñ Scema ſcematis neutri generis nobil' honor dignitas corona vel ornamentũ ſignificat. vñ Juuenalis. Scemata quid faciunt et cetera. Ariſtotelis quoq̃ ſuccinta. In hac parte Boetius ponit tertiũ ordinem librorum in hac parte adiſcendorũ. Et diuiditur in duas partes. nam pri° facit qd̃ dictũ ẽ. in ſecunda ipſos libros autoris nobilitate cõmẽdat. ibi. Quid enim Ariſtotelis ꝑipatetici. Prima in duas. nã primo facit quod dictum eſt. ſecũdo cuidã tacite queſtioni que ex ꝑlibatis elici poſſet reſpondet. ibi malui vero. Et dicit etiã breuitas alia littera habet veritas ſuccinta. ſubaudi quoniam pl⁹ ſnĩa q̃ verbis abũdabat licet tedioſa voce id eſt tediũ generatiua propter duriciam tranſlatõis nec tamen infructuoſa ſubaudi ſententiarum vbertate ſupple non eſt omittenda.

Ex his autem verbis poſſet quis occaſionem querendi ſumere. cur tam duro atq̃ inculto ſtilo tanti philoſophi verba verterit et ſic equo ſcemate atq̃ ſtili alacri-

mẽtariis noſtris his patefecim⁹. O quã tũ vtilitatis hẽtur ĩ his ſi ĩtrĩſeca habeatur cognitio. Nonne litteralis ſofronici facultas eſt vicio notanda inquaʒ:

Noſtra quoq̃ volumina ſtili ſcemate decorata non ſunt omittenda.

tate quibus in greco iacet haud quaquam transferebat. Cui Boetius. certe malui id eſt magis volui ſubaudi ego Boetius deſeruire fideli tranſlationi vt ſic verbū verbo commutarem q̄ꝫ reprehendi temeritate id eſt preſumptōne arrogātie id eſt ſuperbie. inde commendat doctrinam Ariſtotelis. enim pro quia q̄d eſt ſerenius id eſt tranqllius lucida veritate Ariſtotelis .q.d. nihil.

Ariſtotelis quoqꝫ tota ſuccinta breuitas licet voce tedioſa non tamen infructuoſa. malui eniꝫ potius fideli deſeruire tranſlationi q̄ꝫ arrogantie reprehēdi temeritate. Quid enim Ariſtotelis lucida veritate ſerenius. Nec dum hec geruntur grammatice fructuoſitas nullatenus eſt oblinquenda. per eam ei cuiuſlibet artis cōmēdabilis redditur poſſeſſio iocunda. Rhetoriceqꝫ lepos

Notandum vt refert Laertius Ariſtoteles Platonis diſcipulus plurimos libros: tuꝫ in logicis: tum in phiſicis: tum quoqꝫ in mathematicis atqꝫ aliīs ſcripſit vt ſic librorum numerus tricentos aſcendat atqꝫ alibi dictum eſt ipſum tractatus mille edidiſſe quorum tū voluminum aut tranſlatorum inopia aut alia q̄dam occaſione copiam omnem non habemus. ex his tamen que ad nos deuenerunt ex logicis ſunt liber cathegoriarum. pi harmenias. priorum. analeticorum. topicorum. elencorum. quorum licet fuerit durus interpres veritate tamen refectiſſimi exiſtunt qua ex re dictum eſt qui ab Ariſtotele recedit a veritate recedit Auerrois. natura enim et idem inquit auerrois igenerauit nobis virum illū vt per eū ſecreta phie nobis reuelarētur. quapropter non immerito nature regulā ipſum appellare phas eſt. De quo vtili Ariſtotele Platonem diuinitatis ſecretarium ſepius damitaſſe legimus cum lectorio non affuerat intellectus abeſt ſurdum eſt auditorium. huius ergo doctrina nequaq̄ꝫ omittenda eſt. Nec dum hec geruntur. In hac parte Boetius p⁹ predicta q̄dā ꝓus dictum repetit vt ipſuꝫ p̄cedentibus addat. Et duo facit. nā primo facit q̄d dictū ē ſecūdo dubium quoddā remouet. ibi. Quadriuialium. dicit ergo cū oīa ſupradicta que logice ſunt geruntur ſcilicet animo fructuoſitas grammatice nō eſt reliquēda aliquo modo. Et rationē huius reddit dicens. quoniā poſſeſſio cuiuſlibet artis ꝯmendabilis id eſt laudabilis redditur iocūda per eā. ipa eniꝫ vti ſuperius viſum eſt mater eſt oīm artiū ſine qua omnes alie ſcientie penitus obmuteſcūt. qꝫ pro et lepos rhetorice id eſt ornatus rhetorice ſubaudi nullatenus reliquendus eſt rōne ſupradicta. Exinde quoniā dubitari poſſet quoniā hec omnia q̄ mōſtrata ſūt circa triuiales artes peragūtur de quadriuialibus artibus quid exiſtimādum ſit. quam dubitationē ſoluens dicit. Etiā bonos id eſt dignitas quadriuialiū artium ſcilicet ariſmetice geometrie aſtrologie atqꝫ muſice acquiſitus ꝯparatione id eſt coemptione ſtudīj nō debet omitti. Et rōnem reddens inquit. quoniā proteruitas id eſt furioſa curioſitas ſtudīj in his ſcꝫ ſcientījs mathematicis generat florem ſubaudi ſcientiarum. qꝫ pro et parturit fructum et hoc ſupple ſi ſtudīj huius proteruitas mixta fuerit dubitationi. quoniam dubitatio magnum ſcientie preſtat incrementum.

Ex quo illud philoſophi. Dubitare autem de ſingulis non omnino inutile eſt atqꝫ etiam ſubaudi florem fructumqꝫ parturit ſi fuerit tempeſtiua id eſt congrua tēpore ſuo. quoniam ſicuti decens et incertum terminum in mathematicis protenſa occupatio magnuꝫ ſcientiaꝝ preſtat documentum. ſic econtra in ipſis aſſiduitas execrabile inducit detrimentum. quoniam vt ſupra dictum eſt continua in illis cōſideratō maxime aut ſimpliciter aut pro parte ab vſu retrahit virtutis.

Notandum Plato in vij. de re publica mathematicas diſciplinas q̄s quadriuialiuꝫ nomine cēſemus ad veri cognitionem et demonſtrationeꝫ in primis dixit eſſe neceſſarias. ſunt eniꝫ in primo certitudinis gradu: dixit qꝫ eas eſſe tanq̄ꝫ gradus ad ſuperiora cognoſcenda. his eniꝫ diſciplinis inquit in omnibus anime inſtrumentum perditum vt ſic dixeriꝫ aliiſqꝫ excecatum exercitijs expurgatur et i.i melius erigitur. has Ariſtoteles methaphiſice cōnūerat et cū illa cōuenīūt. vtraqꝫ.n. conſiderat de quātitate ſꝫ diſpariter. methaphiſicus enim omnes quantitates prout ſunt entia conſiderat quarto methaphiſice. mathematicꝰ v̄o de ipſa tanquā de ſubiecto agit. mathematice autē diſcipline quattuor ſunt quapropter et quadriuiales dicuntur: quoniam omnes quattuor circa quantitatem verſantur. inter quas ſubiecti nobilitate aſtrologia prior eſt quā vti policrates ait natura induxit: ratio probat: et vtilitatis experientia approbat. ipa nempe lex eſt que corporum ſupernorum curſus figuras et habitudines circa ſe et circa terram indagabili ratione percurrens veritates eorum et qualiter agant in omnibus infra ſperam lune demonſtrat. poſt hanc muſica eſt que cōſonā multitudinem ꝓportionum ſuarum in quadam equalitate vocū conſiliat. Hanc plato potentiſſimā artiū nominat. huius enim in thimeo inquit armonia. virtus ē ad mitigādos dolores animarū humanaꝝ ipaſqꝫ letificādas. hāc Socrates ſenex didicit atqꝫ adoleſcentes in ea erudiri iuſſit. Hāc ſequitur ariſmetica quam doctrinarum ſcriptores primam fore decreuerunt. quoniam vt ſic ipſa nulla alia indiget diſciplina vt ait Boetius. Ars certe magne v̄tutis cū ſuos cultores ad oēs diſciplinas acutiores reddat ſicuti Plato in. vij. de republica aiebat. Anim aduertiſti enim inquit ſocrates eos q2 natura ariſmetici ſīt ad oēs fore diſciplinas acutiores apparere. qui autem ingenio ebetiores fuerit ſi in hac erudienẜ ēt ſi nil āpliuſ vtilitatis conſequantur. ſeipſis tamen ingenioſiores effici ſolent. Ultima inter haſ Geometria dicitur ab egiptijs p̄mum reperta. inundante nanqꝫ vti Strabo in li-

quadriuialium quoqꝫ bonos ſtudii cōparatione acquiſita pro poſſe nō debēt omitti. In his autem ſtudii proteruitas florem generat: fructumqꝫ parturit ſi dubitationi permixta fuerit et tempeſtiua.

Capitulum ſecundum.

Iſtis autem ſcolarium rudimētiſ et virtutum incrementis. nunc de eoꝝ ſubiectione ergaꝫ magiſtros bre

bro de orbis ſitu pertractat parte.xv.flumine nilo et omnibus poſſeſſionibus eius imo obductis initium terre diuidende per lineas et menſuras nomen arti dedit. que deinde latius acumine ſapientum expenſa eſt.

Capitulum ſecundum.

uiter eſt ordiendum:quoniaz qui ſe nō nouit ſubici non noſcat ſe magiſtrari. Miſerum eſt enim eum fore magiſtrū qui nunq̄z ſe nouit eſſe diſcipulum. Debet autem diſcipuli ſubiectio in tribus conſiſtere ſcilicet in attentione. beniuolentia. et docilitate. Attentus inquam exercitio. Docilis ingenio. Beniuolus animo. Attentus inquaz ad audiendum. Docilis ad intelligen

Iſis autez ſcolariū rudimentis.hoc eſt ſecundum capitulum huius libri de diſciplina ſcolarium. In quo poſtq̄ Boe. docuit de aptitudine quā ſcolaris habere debet circa ſcientiarum oblectamenta ſibi imprimenda que in ordinato proceſſu ad ſcientias ipſas conſiſtit nunc cōſequenter i boc ſecundo capitulo determinat de aptitudine que eſt reſpectu ſcientiaz ſcolaribus miniſtrantis. et hec in ſubiectione ſcolarium erga magiſtrum conſiſtit. Et diuiditur totuz hoc capitulum in duas partes principales. In prima facit quod dictum eſt. In ſecunda vero ponit impedimenta quedam que euenire poſſunt ad ſcolarium ſubiectionem remouendam.ibi.Non ſit autem diſcipulus. Prima in duas. nam primo dicta dicendis continuat. ſecundo intentum ſuū proſequitur.ibi.Debet autem diſcipuli.Prima harum adhuc in duas.nam primo dicta dicēdis continuat. ſecundo huius cōtinuatōis cām reddit.ibi. Quoniam qui non nouit. Et dicit primo ſic.Viſis rudimentis hoc eſt leuioribus documētis atq̃z incremētis virtutū hoc ē ꝑfectionibus aliarū ſcientiarum ipſorum ſcolarium ſubaudi prout in ſuperiori capitulo expoſita ſunt.nūc.i.in hoc ſecundo capitulo eſt ordinandum.i.ordinate edocendum.alia littera habet ordiendū.i.incohoandum breuiter de ſubiectōe.i.ſubmiſſione eorum ſcz ſcolariū erga magiſtrum.Et huius rationem ſubiungens dicit.quoniam qui nō nouit ſubici ſe.i.ſubmiſſum fuiſſe hic idem neceſſe eſt vt ſe non noſcat magiſtrari. quod cōfirmās dicit.Quod ſi contingat eundem q ſe nō nouit eſſe diſcipulum fieri magiſtrum hoc tamen miſerū eſt.i.deteſtabile.Notanduz ꝑut refert Hugo i didaſcolicō pte ſecunda.ex his q̄ ſtudendo maxie ꝓſunt mēs humilis atq̃z ſubiecta diſcipulo maxie neceſſaria ē.q̄ qdem aliud nihil ē q̄ tradentis et accipientis iuſta et approximata cōcordia.de qua loquēs qntilianus libro.i.iſtitutionū ait. Sicut officiū ꝑceptorū docere ē:ſic diſcipulorū dociles ſe prebere.Scientia enim cōualeſcere neq̄ niſi tradētis et accipiētis cōcordia ſociata fuerit.ſic ſub dyogene ſocrates qui vt refert Tullius li.v.tuſculanarum queſtionū Phiam deuocauit e celo ⁊ in vrbib⁹ collocauit.ſicq̃z ſub ſocrate Plato diuinitatis ſecretariū atq̃z ſub platone Ariſto.peripateticorū dux.ſic tandem ſub reliqs reliqui hūili et ſubiecta mente extiterūt vt exinde philoſophie ampliſſimi fontes dici mererentur.

Debet autem diſcipuli ſubiectio. Poſtq̄ Boe. dicta dicēdis cōtinuauit. nunc intentum ſuū proſequitur circa ſubiectionē diſcipuli erga magiſtrū. Et diuiditur i duas partes. nam primo ponit in q̄ cōſiſtit iſta ſubiectio. ſecūdo hoc magis declarat. ibi vt ſit attentus. Et dicit primo ꝙ ſubiectio diſcipuli debet cōſiſtere i his tribus. ſ. in attentiōe. beniuolentia. et docilitate. Et hoc declarās ſubdit. ſ. vt ſit ſubau-

dum beniuolus ad retinendū. Iſta vero tria ad perfectionem concurrunt permutatim. Non ſit autē ſcolaris diſcolus. Dicit ei diſcol⁹ q̄ſi a ſcola diuiſus

di ſcolaris attent⁹ in exercitio. i. i labore ſtudij ſtudioſe animū verbis magiſtri accomodādo. hoc enim exercitium facilitat quēlibet operanteꝫ. ſit etiam beniuolus animo atq; ingenio docilis. qđ declarans ſubdit. Ego i quam ꝙ diſcipulus ſit attentus ad audiendū v̄ba magiſtri. nō vt ex verbis rem capiat ſed ex rebus in v̄boꝝ ſeriem deueniat. et inquā ꝙ diſcipulus ſit beniuol⁹ ad retinēdum ſupple audita. Et hec beniuolentia adiſcēdi amor eſt quo doctrina fortius imprimitur: et inquā ſit docilis ad itelligendū. vero ꝓ ſed iſta tria. ſ. attentio beniuolētia. atq; docilitas concurrunt. i. cōueniūt ad pfectionē ſubaudi diſcipuli permutatim. i. ordine diuerſo ac permutato. vt. ſ. nunc attentuſ ſit. nūc docilis. nūc autem beniuolus non attento qđ eorū pmo ſtatuatur. Notandum ꝙ tria hec attētio beniuolētia atq; docilitas diſcipulū maxime magiſtro atq; doctrie ſubmittūt maius tū horū adiſcendi amor ē q̄ corda erudiendoꝝ ad doctrinam capeſcendam fortius alliciuntur. Et hic amor ex trib⁹ cōſtare dicitur videlicet erudientis dilectione. viſceroſa fructus reficientis adeptione. atq; naturalis appetitus ſcientie terminatione. Dilectione enim intima erudientis audita credibiliora reddūtur in recipiente. et hec diiectio i timore atq; reuerentia tradentis ſita eſt. de qua dictū eſt ad hebreos. xij. Patres carnis noſtre huius eruditores et reuerebātur eos. i. reuerenter timebant. Et hinc Catho. Magiſtrū metue. huius exempla in traiano atq; alexandro apte conſpicimus. Traianus nanq; imperator plutarchum p̄ceptorem ſuum vt legitur ſummopere reuerebatur. ſic ⁊ Alexander Socratē quem cum ſemel obuiam habuiſſet de curru proſiliens ipſum reuerenter recepit. Secundum quo amor adiſcentis ſtabilitur eſt fructus recipientis adeptio qua ad diſciplinaꝫ diſcipulus allicitur. fructus autem ſapientie eſt donum iquā dei vt Aug. dicit. xij. de ciuitate dei cui nihil occurrit preferendum nulli precio poteſt comparari. de q̄ Tullius libro ſecundo officiorū. quid eni poſt deos optabilius. quid preſtantius quid melius. quid omnino dignius ſapientia. q. d. nihil. Tercium vero quo amor adiſcendi ſtabilitur ē naturalis appetitus ſcientie terminatio. de hoc appetitu primo methaphiſice dicitur. Omnes homines naturaliter ſcire deſiderant. Finis vero atq; terminatio appetit⁹ huiōi nō niſi intelligere ē cuius perfectio i ſola v̄itatis cognitione conſiſtit non in ſolius ſuperficiei cōprehenſione. nō enim adiſcenti ſufficit vt ſuperficialiter legat niſi intelligat atq; intus latentia preuoluat ac ea memorie reddat. Et ad hoc optime facit quod tranſumptiue ſcribit hieronimus in canone marchion ⁊ Baſilides. i. q. i. vbi dr nec putem⁹ in v̄bis ſcripturaꝝ fore euange

lium ſed in ſenſu: nec in ſuperficie ſed in medulla. non in ſermonum folijs ſed in radice rõnis. Tũc enim diſcipulus proficit cũ attente aduertit. audita dociliter intelligit: atqʒ intellecta beniuole ſcrutinio cordis recõmendat. Non ſit autẽ ſcolaris. Hec eſt ſecunda pars principalis huius capituli in qua Boetius quedam ponit impedimenta que circa iſtam aptitudinem ſcilicet ſubiectionem diſcipuli erga magiſtrum euenire poſſent. Et diuiditur ĩ tres partes ſecundum ꝙ ponit tria impedimenta videlicet diſcolie. violẽtie et luxurie. ſecunda ibi Non ſit autem violẽtus tertia ibi. luxurie autem Prima adhuc in duas nam primo ponit impedimentum diſcolie cauti us euitandum. ſecundo hoc exemplo confirmat ibi. Quodam vero tempore. Prima adhuc in duas. nã ꝓmo facit qꝺ dictũ ẽ. ſecundo qꝺ ſit diſcolus declarat. ibi. Diſcolus autẽ. Et dicit ꝓmo. ſcolaris apiceʒ ſciarũ cupiẽs attingere nõ ſit diſcolus. i. a ſcola diſcors vel diuerſus. Et hãc expõnẽ ſubiũgens dicit. Diſcolus dr̃ q̃i a ſcola diuiſus ſcola enim grece vacatio dr̃ latine. Jnde diſcolus quaſi a ſcola diuiſus. Deinde vt viciũ diſcolie clarius euitandum demonſtret dicit. Diſcolꝰ ẽ ille q̃ diſcurrit ꝑ vicos et plateas et tabernas et meretricũ cellulas ꝑ publica ſpectacula. i. loca publica vbi ludi exercentur. Sũt eni ſpectacula loca vbi ludebãt quondã comedi ⁊ tragedi vt dicũt greci. Et hẽtur in autẽtica de cõſulibꝰ. l. ⁊ qui per põpas. i. publica oſtẽtamenta. per coreas. i. tripudia. per cõmeſſationes. i. cõuiuia. per cenas. i. ſerotinas comeſtiones. publicas. i. apertas. et hoc ab antiq̃s tractum ẽ qui in patulo cenabant. et hoc vagis oculis. i. hinc illincqʒ reſpicientibus vultu incompoſito. i. immo rigerato atqʒ diſtorto. effrenata atqʒ diſſoluta lingua. oĩbus eni his ſcola poſtponitur. Notandum prout dicit Azo ſtudium eſt vehemẽs et aſſidua ad aliquã rem agendam cum ſumma voluntate animi applicatio ex q̃ volũtate labor ĩ opus defertur et perdit laboris tediũ verſum in oblectamentũ. hec autẽ aſſidua vehemẽtia ſi interrupta fuerit certe nullius cõmodi erit allatura. Jnterrumpitur autẽ multis q̃ Boetius cõnumerat. ſ. vicoꝝ atqʒ plateaꝝ frequẽtia. taberna. corea atqʒ oĩ publico ſpectaculo. in his enim oĩbꝰ inquietatꝛ animꝰ qui ſolum quieſcẽdo prudẽs fit atqʒ ab eo qꝺ inceperat longius elongatꝛ. qꝺ maiores noſtri preſciẽtes elegerũt loca ſolitaria veluti ſtudio atqʒ contemplationi aptiſſima. vñ Agelius libro primo noctium acticarum. ſocrates a ſolis ortu vſqʒ ad occaſum immobilis ſtudio vacabat atqʒ oculis in celum erectis ſolũ cõtẽplatõni ĩſiſtebat. de mũdi ſollicitudĩe nihil curans. Et Oratius de ariſtippo ſic inq̃t. Nollet ariſtippꝰ ſi poſſʒ regibus vti. Reliq̃rũt ei veteres vt in epiſtol' refert hieronimꝰ ob ſtudiuʒ frequẽtias vrbiũ ⁊ ortꝰos

Scola enim grece dicitur vacatio latine: inde diſcolꝰ quaſi a vacatiõe diuiſꝰ. Diſcolus autẽ dicitur ille qui diſcurrit ꝑ vicos et plateas et tabernas et meretricũ cellulas per publica ſpectacula ꝑ

pompas et corcas et per cōmeſſatio-nes et per publicas cenas. et hoc vagis oculis et effrena lingua. petulanti animo. vultu incompoſito. omnibus his ſcola poſtponitur. Quodam vero tempore cum cauſa ſanitatis recuperande et ob aeris intemperiem ritusq; gallorum facetos matronarumq; pios affatus: nos ad galliam trāſtuliſſem⁹. multos diſcolos vt meminimus viſu percepimus in ciuitate Julii ceſaris que Pariſius dicebatur. Multos autē ar

ſuburbanos ne per luxum et abundantiam copiarum animi fortitudo molleſceret et eius pudicitia conſtiparetur. Sic pictagorici deſertis locis habitare preelegerāt atq; Platonici in templorum locis. Plato autē ipſe cum eſſet diues elegit ſibi achademicam villam ab vrbe procul non ſolum deſertam ſed et peſtilentem quidē vt cura atq; aſſiduitate morborum libidinis frangerentur impetus: diſcipuliq; ſui nullam aliam ſentirent voluptatem niſi earum rerum quas diſcerēt. omnibus enim voluptatib⁹ aliis ſcola poſtponitur. Nota circa hoc q̄ dicit et hoc vagis oculis. Tullius libro ſecundo officiorum inquit. Adoleſcentis commendatio proficiſcit̄ a modeſtia et diſciplina parentum et de facili in bonū deflectitur ſi cum bonis et honeſtis aſſiduus fuerit. quos ſi fugiat ac libidinibus mūdanis hereat mores atq; ingenia deſidioſe iuuentutis torpere neceſſe eſt. Componendi ergo ſunt in moribus ſcolares ipſi atq; bonis vſibus non morum diſtortia neq; animi petulantia ſed his in quibus in poſterum vitam ducere cupiunt ſūmopere dirigendi iuxta preceptum ſapientis. eccleſiaſtici vndecimo. Letare iuuenis in adoleſcentia tua et in bonis ſit cor tuum in diebus iuuentutis tue. nam in his delectari eſt nobis naturale in quibus ab infantia delectari incepimus. quinto ethicorum. Item petulans luxurioſus laſciuus importune potens pluries petens idem. inde petulantia. id eſt laſciuia. libido. importunitas. Quodam vero tempore cum cauſa ſanitatis recuperande. ꝛc. In hac parte Boetius ſubiungit exemplum de diſcolia plurimorum expertum per ſeipſum. Et diuiditur in duas partes. Nam primo facit hoc in generali. ſecundo in ſpeciali. ibi. Flauos ei dicens. Cum nos Boetius tranſtuliſſemus nos in galliam id eſt in franciam vt ſic totum pro parte ſumatur. quodam tempore cauſa ſanitatis ſubaudi vel conſeruande vel reſumende et ob aeris itēperiem id eſt infectionem qua patria ſua turbata extitit q; pro et facetos id eſt honeſtos ritus id eſt mores gallorum illarum gentium q; pro et propter pios affatus id eſt affabilitates matronarū ſubaudi gallicarum. Et hoc totum ad laudem gallie dictū eſt. nos vt meminim⁹. i. re

tes mendicare pꝛoſpexímꝰ nullis cis po
cula philoſophie admíniſtrãtibꝰ Flauoſ
qꝫ bꝛitones ſtudii pꝛecio romã commeã
tes grauiter indoluimus.quia athenië-
ſiuꝫ ſcitillulis minime paſcebãt. Tãdẽ
aũt gallica ligua grecari iceperũt. Nõ
ſi aliquid aliud q̃ꝫ toꝛtuoſa volumia lu

coꝛdamur.parentheſis eſt:percepimus viſu multos diſcolos in ciuitate Julij ce
ſaris que dicebatur pariſius atqꝫ pꝛoſpeximus multos mendicare.i. mendicãdo
inquirere artes tamen nullis magiſtris adminiſtrantibus eis pocula id eſt docu
menta philoſophie ſubaudi vicio diſcolie detenti. Notanduꝫ Gallia europe eſt p
uincia vt refert Jſidoꝛus li.ix.a candoꝛe populi gallia dicta.gelac.nẽpe grece lac
dicitur. Et hinc Sibilla
gallos candidos vocitat
dicẽs. tunc lactea colla
auro humectãtur. Et hu
ius magna pars francia
eſt a francis dicta qui e-
am partem pꝛimo inha
bitarunt.vel a franco car
nifice qui pariſius in re-
gem ſucceſſit. hec cum
multas ac nobiles habe
at ciuitates pariſius ta-
men que quõdam luco-
tecia ciuitaſqꝫ Julij nõ
quia eam fundauit ſed
quoniam ampliauit di-
cebatur : pꝛincipatum te
net. Nam ſicuti quondã athenaꝝ ciuitas mater liberalium artium atqꝫ fons om
nium ſcientiarum greciam adoꝛnauit.ſic pariſius noſtris tempoꝛibus non ſolum
franciam imo totius europe partem reſiduam in ſcientia et moribus ſublimauit.in
cuius laudem Architrinius in fine li.ſecundi ſic loquitur. Exoꝛitur tandem locus
altera regia phebi. Pariſius cirrea viris. Criſea metallis. Greca libꝛis. Jnda ſtu
dijs . Romana poetis. Actica philoſophis.mundi roſa. balſamus oꝛbis Sidonis
oꝛnatu.ſua menſis et ſua potu. Diues agris.fecũda mero. mãſueta colonis. Meſ
ſe ferax.inoperta rubis.nemoꝛoſa racemis. Plena feris.piſcoſa lacu.volucroſa fluẽ
tis. Munda domo.foꝛtis domino.pia regibus.aura dulcis.amena ſitu. bona quo
libet omne venuſtum.omne bonuꝫ ſi ſola bonis foꝛtuna faueret. Flauoſqꝫ bꝛito
nes. Jn hac parte facit hoc quod pꝛoxime ſupꝛa in generali peregit. Et diuiditur
in duas partes. in pꝛima facit id quod dictum eſt.in ſecunda cuidam tacite que
ſtioni reſpondet. ibi. De noſtris.et pꝛimo Boetius tria facit ſecũdum tria ſcolariũ
genera quos pariſius vicio diſcolie detentos pꝛoſpexit.ſecũda ibi. Germanici fu
roꝛis paucos.tcia ibi. Magice.ꝛ dicit. Certe nos indoluimus.id ẽ grauiter dolui
mus. Bꝛitones ſcolares illius gentis flauos ab effectu commeantes id eſt pꝛo
ficiſcentes romam pꝛecio ſtudij id eſt ob ſtudium. quoniam paſcebantur id eſt in
ſtruebantur minime ſcintillulis id eſt documentis. Athenienſium id eſt philoſo
phoꝛum athenienſium.tandem tamen ne totum tempus ſupernacue atqꝫ ocio cõ
ſumerent idem Bꝛitones ceperũt grecari id eſt grece loq gallica lingua quã Pa
riſius didiſcerũt.ſꝫ noſtro iudicio.i.nobis iudicantibꝰ nõ tãtum tempoꝛis perdi

diſſent ſi in ſuis partibus inueniſſent aliud documentũ ꝙ̃ tortuoſa volumina lucrecij illius magiſtri qui obſcure et obliquo calle ſcolares ſuos inſtituit. quare et ſua volumina tortuoſa id eſt in diuerſum flexa id obſcura dicebantur. Notandum Britannia vt dicit orosius occeani inſula eſt paſſuũ mille.lxxx.in longum.in latum vero ducentorum. Et vt refert plinius .li.quarto.c.xvij. inter ſeptentrionem

crecii in partibus ſuis inueniſſẽt cõſilio noſtro non tãtũ operis ꝑdidiſſẽt. Germanici furoris paucos iſpexim⁹ ititulari. Magice aũt deluſiõis arte de hiberia multos vidim⁹ magiſtrari. De noſtris

et occidentẽ ſita. hec inſula a germanis ſaxonibus bello victa atq; poſſeſſa. Anglia ab angela ducis ſaxonuʒ filia poſt ea nominata eſt: quapropter et Britones anglicos nominare ꝓbas eſt Gens equidem libera atq; ferox colore flaua id eſt alba rubeo mixta color quidem medius ẽ qui et vulgo prope blundus dr. ſic dicti ſunt, flaui anglici germani atq; flãdrẽſes. hãc inſulã qdã dſcribẽs ſic inqt. Anglia terra ferax et fertilis angulus orbis. Inſula prediues q̃ toto vix eget orbe Et cui⁹ tot⁹ indiget orbis ope. Anglia plena iocis gens libera apta iocari. Libera gẽs cui libera mẽs et libera lingua. Sʒ ligua melior liberiorq; manus. Germanici furoris. In hac parte Boe. ponit ſecũdũ genus ſcolariũ q̊s vicio diſcolie deprauatos pariſius nouerat dicẽs. Et nos Boe. iſpeximus paucos ſcolares germanici furoris id eſt germãos furioſos intitulari id eſt titulo magiſterij decorari. Notand vt refert Iſidorus li.xv.ethimologiarũ. Germania nobilis ac generoſa regio ẽ tam viribus ꝙ̃ diuicijs ac bellicoſis populis cõſtipata. vñ a fecũditate gignẽdorũ populorũ a germinãdo germania dicta eſt. Eius regionis incole germani dicti ſũt. Immania habentes corpora. viribus fortes. audaces vero aio atq; feroces: quapropter et furore notati ſunt. Generationib⁹ cantib⁹ atq; ſalt b⁹ plus ꝙ̃ litterarũ ſtudio occupati facie decori et formoſi comati coma flaui liberales animo. hilares et iocundi et horum potiſſime ſaxones hec ille mores autem illos ex celi rigore traxerũt quoniam ſeptentrionales maxime ſunt. Magice autem deluſionis arte de hiberia. &c. In hac parte Boetius ponit tercium genus ſcolarium quos vicio diſcolie detentos pariſius conſpexit. Et dicit. nos etiã Boetius inſpeximus pariſius multos ſcolares de hiberia id eſt hiſpania magiſtrari arte deluſionis magice non autem in alijs ſcientijs ſalutaribus. Notandum hiſpania ab hiberio amne primitus hiberia fuit vocitata et poſtmodum heſperia ab heſpero ſtella qui ibi occidit. tandem vero hiſpania ab hiſpalo fluuio dicta eſt Et ad talem ſenſum Boetius loquens hiſpaniam hiberiam nominat. Notandum ꝙ magica nihil aliud eſt ꝙ̃ humanorum ſenſuũ dyabolica illuſio vt ſecundum hoc incredibiles rerũ mutationes fieri videantur. vt ſcilicet terre cumulus caſtrum videatur. lapillus talentum atq; ſeges cohors militum galleata. hec ars ſi ars dici mereatur intantũ hominum ſenſus preſauciat atq; preſtringit vt ſic per

eam miracula poſſe fieri videantur. Et de huiuſmodi ludificationibus Apulegius in ſuo libro methamorphoſeos qui ſic incipit. Certus quidem crā quēdam noīe ſocratē ſic de quadā maga loquentem introducit. Saga inqt ⁊ diuina potēs celū deponere et terrā ſuſpendere. fontes durere et montes defluere. manes ſublimare. deos infirmare. ſidera extinguere. tartarū illuminare. De hac arte idem apulegius in libro quem de aſino aureo edidit ſic inquiens ꝙ artem ipſam libētiſſime didiſcerit aſſeuerat ſ; male ſibi ceſſit ex hoc. qr dum artem illam volebat adiſcere in aſinum vt ſibi videbatur cōuerſus eſt. Ars vero hec vt fertur ab antiqs plurimuz exercebatur q̄z nouis lege. xij. tabularum. vt inquit Cicero libro de republica ꝓhibita fuerit. hec ars a perſis ad romanos allata dicitur. qua etiam pictagoras vſus eſt. vñ vt refert valerius maximus li. viij. poſtq̄z pictagoras egyptum petens corū ſciām didiſcit ad perſas ꝓfectus magicam artē percepit. huic arti tetrice hiſpani multuz inuigilarunt ⁊ intantum in ea inualebant vt nedum que artis limite cōplexa ſunt exercere ſed et multas alias enormes ſpurcicias in quadā cauerna hiſpanie in chriſti blaſphemiam humani generis ſeductore miniſtro attentare conati ſunt.

autem lippiētibuſ patet et cōuulſis oculis. Sz hec hacten⁹ de diſcolo ſufficiāt Ne ſit autē diſcipulus violentus erga magiſtrum. Violētie autem Albinus albei filius prodeat in exēplū. qui cum

De noſtris autem. In hac parte Boetius reſpondet cuidaz tacite queſtioni. Poſſet namqz aliquis dicere. O Boeti exempla hec quibus diſcoliaz refutandam commones noſtratim ſunt. quid autem de romanis cenſes. nunquid etiam hoc vicio denotā tur. Ad hoc reſpondens dicit. de noſtris. i. romanis ſcolaribus patet. i. manifeſtū ē etiā lippiētib⁹ oculis ⁊ euulſis. vult dicere diſcolia romanorū ſcolariū tā patēs ē cūctis atqz manifeſta vt nedū bene vidētibus ſ; etiam lippiētib⁹ ⁊ penitus euulſis oculis innoteſcat. Fuerant enim nedum hoc vicio diſcolie deprauati romani ſ; ⁊ quolibet alio vt ſic haud aliquid nouū in vicio attentare poſſet. hinc et Junius Juuenalis vicia clamans romanorum hunc in modū romanos alloquitur. Omne in precipiti vicium ſtetit nihil ē quod noſtris moribus addat poſteritas. quaſi diceret poeta. omne vicium quod excogitari poteſt iam totum perpetratur. Deinde Boetius finem huius vicij diſcolie faciens ſubiungit concludendo hanc partem ſed hec ſupradicta de diſcolo ſufficiāt. hacten⁹ id ē huculqz. Nota lippitudo oculorum eſt infirmitas. et eſt quaſi lachrimatio vel putredo oculi. inde lippus et lippiens qui habet oculos lachrimantes et marcore plenos. Et dicitur lippus a pus. id eſt putredo vt deriuatio ab vltima ſillaba ſumatur. Ne ſit autem diſcipulus violentus. Hec eſt ſecūda pars ſecunde partis principalis huius capituli in q̄ poſtq̄ Boetius remouit vnum impedimentū de ſubiectione debita que conſiſtit in habitudine debita diſcipuli ad magiſtrum. nunc remouet ſecundum impedimentum. ſ. violētiam. Et diuiditur in duas partes: primo facit quod dictum eſt. ſecundo exemplo dicta confirmat. ibi. Violentie aūt. Et dicit ꝙ diſcipulus nō ſit violent⁹ magiſtro ſuo qm̄ violentiam hanc multa mala cōſequūtur ⁊ ipſū maxime

quoniam qui magiſtro violentus extiterit nullatenus ſciarũ verus erit poſſeſſoꝛ Notandum Boetius ſcolares quatenus preceptoꝛi violentiam nõ inferant maxime monet vt ſic eos verbo non blaſphemẽt atqʒ opere nõ offendant. Hec autem vt leuius deuitentur propulſanda ſunt ea que ad hoc maxime ſunt inducentia veluti eſt temeraria de ſeipſo preſumptio. proprie excellẽtie ambitio. atqʒ proprie fragilitatis iconſideratio. Primum eo maxime vitandum eſt qꝛ auxilium dei ſubtrahit. Judich. vi. domine oſtẽde ꝙ non dimittis glorĩantes in te et de ſua virtute gloriantes humilias. Vitanda etiam eſt tãtopeꝑꝑe excellentie ãbitio ꝗ̃topeꝯtra deum eſt et proximum. apud deum enim nulla perſonarum acceptio eſt ſed ſolum meritorum cũ homines vno eodem patre creauerit. vt atteſtatur Boetius in de conſolatu philoſophico. d. Omne hominum genus in terris: ſimili deſcendit ab ortu. ꝛc. Vitãda inſuper eſt ſummopere

eſſet filius dilectionis magis vero infelicitatis percuſſoꝛ magiſtro ſuo Grillo quandoqʒ balbucienti manus iiecit ſceleratas. ac caniciem eius venerabilem fedo pedũʒ maculauit acceſſu. Que tãti ſceleris cauſa fuit: quia ad primã aeris impreſſionem totam nequiuit comprehendere cõſtitutionem. Proch dedecus proch fit infelicis diſcipuli in caput felicitatis acceſſus. Tam ſcelerato Nero gaudeat herede.

conſideratio. Conſilio ſaluatoꝛis. Mathei ſeptimo. Primo ejice de oculo tuo trabem poſtea feſtucam ejicies de oculo fratris tui. Unde et vulgo dicitur. Ceſſet in alterius oculo reprehendere labem. qui ſolet in proprio lumine ferre trabem Hec cum deuitata fuerint nulla certe violentia cõmittenda admittitur. Violentie autem Albinus. Jn hac parte Boetius quoddam exemplum premiſſorum ſcʒ violentie inducit et duo facit. nam primo exemplum proponẽs albinum quẽdam violentum diſcipulum introducit. ſecundo contra ipſum exclamãdo inuehit. ibi. Proch dedecus. Prima adhuc in duas diuiditur. nã ꝑmo facit qd̃ dictũ ẽ. ſcd̃o cauſam huius ſceleris ſubnectit. ibi. Que tanti ſceleris cã. Et dicit Albinus filius albei prodeat in exemplũ violentie. qui Albinus cum nõ eſſet filius dilectionis qꝛ magiſtrũ ſuũ minime diligebat ſed magis foret ꝑcurſoꝛ id eſt nuncius infelicitatis iniecit quãdoqʒ ſceleratas manus et hoc ab effectu dictũ ẽ. magiſtro ſuo Grillo balbucienti. i. titubãti atqʒ maculauit caniciẽ. i. ſenectã venerabilẽ. i. reuerẽdam hui⁹ ſui magiſtri fedo. i. turpi acceſſu pedũ. Et cãm hui⁹ ſceleris ſubiñgẽs dicit. q̃ cã ẽ tanti ſceleris. q. d. qua de re hoc tantum ſcelus in ſuum magiſtrum perpetrauit. Et reſpondens ad hoc dicit. quia ipſe Albinus nequiuit comprehendere totam conſtitutionem id eſt lectionem ad primam aeris impreſſionẽ id eſt ad ꝑmaʒ pronunciationem dicti ſui magiſtri. Poſt hoc inuehendo dicit. Proch dedecus que interiectio dolẽtis atqʒ vituperantis eſt. Et eam ipſã ex nimia idignatõe

repetens dicit proch acceſſus ſubaudi ſceleratus infelicis diſcipuli.ſ.Albini ſit in caput felicitatis ſupple Grilli. Et ſubiūgit Nero ille īpator Senece diſcipulus cō ſimili atq3 ſceleratori laborans vicio gaudeat.ironice loquitur.tam ſcelerato here de ſc3 Albino atq3 Anetꝰ ille ſocratis diſcipulus ſupple gaudeat tā coinqnato.ſ. maculato ſubaudi eodē facinori herede ſc3 Albino. Grillus aūt cū ſocrate gaudeat

tā coinquinato Anetꝰ ſucceſſore. Gril lus vero cu3 ſocrate ſeneceq3 gaudeat appetitu. Non eſt ergo dignus ſciētia qui ſcientie inſurgit preceptori. Luxu- rie a feruore ſtudeat ſe diſcipulu ſ aliena re. Quam triplici ſatirici partitōne di uiſerunt. Quandam in ornatu veſtiu3 dicentes conſiſtere. Alia3 in coitu. Ter

appetitu ſubaudi mortis ſenece.hinc cōcludendo dicit.diſcipulꝰ ergo non eſt dignus ſcientia qui i ſurgit violēter precepto ri ſciētie. Notandum Socrates magnus qui primus vniuerſā philoſo phiam ad corrigendos cōponendoſq3 mores fe ciſſe memoratur tempo re aſſueri regis aſſirio- rum athenis claruit ha- buitq3 mltos diſcipulos qrū anetꝰ vt dicit dux athenienſiū vnꝰ extitit.eo aūt tem pore cu3 ſapientes plurimi a vulgaribus pſequerentur quoniam vnum deum pre dicabant Socrates ipſe deprehenſus eſt:atq3 ab aneto athenienſiu3 duce eiuſq3 diſcipulo ſibi dato mortis poculo ipſo nō aliter ꝙ quodam imortalitatis aſſumpto medicamento interijt. Et de hoc Tullius li.tuſculanarum queſtionū loquens inquit Cicuta magnum ſocratem interfecit. Ipſe aūt Nero quadā die reſpiciēs Senecā magiſtrum ſuum ⁊ verbera que ſibi in puericia intulerat ad memoriam reuocans infremuit ac tāꝙ iniuriarum vltionē de ipſo cupiens precepit vt qdcunq3 genus mortis vellet eligeret. Seneca igitur quaſi ſuaue genꝰ mortis arbitrans in balneo mori vtriuſq3 brachij vene inciſione elegit.vñ et quoda3 preſagio bene vocatū eſt nomē eiꝰ ſeneca.i.ſe necās. Et hūc ſanctꝰ hieronimꝰ ſcōrum cathalogo cōnumerauit illis epl'is prouocatus ꝗ leguntur pauli ad ſenecā atq3 ſenece ad paulū.bene ergo boetius dicit tam ſcelerato gaudeat nero herede:tam coīquinato anetꝰ ſucceſſore quoniā ſicuti nero atq3 Anetus ſic ⁊ ipſe albinus in gehennā demerſi ſūt. Grillus aūt cu3 ſocrate gaudeat ſenece appetitu.quoniam meliorē partē elegerat cū ſctōrum cathalogo connumeratus ſit. Nota balbutiens atq3 balbus idem qd titubans qui verba non exprimit ſed frangit a balbādo dictꝰ.ſed bleſus ē qui litteras iperfecte profert. Luxurie a feruore.⁊c. Hec eſt tertia pars huius ſecunde partis prin cipalis huius capituli.in qua proſequitur de ſecundo impedimento ſubiectionis et per conſequens aptitudinis diſcipuli erga magiſtrum qd eſt luxuria. Et diuidit in tres partes ſecundū tres luxurie ſpecies.ſecunda ibi cōmeſſatōnibꝰ.tertia ibi. Tertia vero ſpecies. Prima in duas.nam primo luxuriā in cōmuni fugiendā pro ponit.ſecūdo eam diuidens vnā eiꝰ ſpeciem proſequitur.ibi. Quā triplici. Et dicit ꝙ diſcipulus ſtudeat ſe alienare a feruore luxurie. Notandū luxuria in ꝓpoſito largo capitur vocabulo vt dicatur in coitu ſuperfluitas. in cibo atq3 veſtitu. Et ſe cūdū hoc ſatiri triplicē luxuriā poſuerūt vt ſtatim ſubicief. ꝗcūq3 tñ luxuries ſit ſū mopere euitāda ē.et ea ſpecialiter ꝗ in coitu eſt.qm̄ ipſa mēte3 occupat.totū corpꝰ

extenuat. et tandem vires ſingulas deſtituit. ideo didim⁹ ad alexandrū. Nos inqt bragmāni mēbra libidini nō damus. Ea quoq; q̄ in cōmeſſationibus eſt diligenter cauēda eſt qm̄ aiam ad praua allicit et more ſerpentino occulta ſua venena diffun dit. iuxta illud Virgilij in bucolicis. Trahit quēq; ſua voluptas. et ſequitur Qui legitis flores et humi naſcētia fraga. Frigidus o pueri fugite hic latet āguis i herba

ciam vero guloſitatis aſſiſtricē. Cuiuſ
libet vero rabie feculenta frequēter no
uimus laborare ſubiectos. Contumeli
oſo coitus appetitu ſanguineū lucrecii
filiū: zenoniſq; diſcipulum tota roma
fleuit inuiſcatum qui tamen clariſſimis
ortus fuit natalibus. quantitatis proce
re et ſanguinee qualitatis. mire ſiquidē
eloquētie: perſpicacis ingenii. ſed quoti
dianis et vltra debitum nuptiis gaude
bat patre penā deferente. patrimoniū
eni parentūq; cenſus illicite cōſumebat
cūctiſq; zelotipis emincbat. Aleis aūt
et meretricum cellulis ſemper ibiabat

qa ſcz in vita delicata et guloſa venena latitāt q̄ ipſā aīam demergūt ī gehennā. Rurſū ea q̄ i veſtitu ponitur non minus fugienda eſt. qm̄ nō hitu exteriori ſz interiori gloriandū eſt. Vn̄ ſeneca dicit. Nullus quidē dicit gladiū eē bonū ſi balthe us ei⁹ deaurat⁹ ē zvagina gēmis diſticta. ſz gladius bonus dr̄ q bene incidit et bonū acumē hēt. vn̄ ſunt verſus. Aurea nobilitas luteā ſi veſtiat ollam. Nō ideo ſequitur hanc minus eſſe lutum.

Quā triplici ſatirici. In hac parte Boe. luxuriā ipſam Satiricorū more diuidens primam eius partem diſſuadendam aggredit. Et duo facit. nā primo ipſam luxuriā tribus ſpeciebus diuidit. ſecūdo p̄mā ei⁹ ſpeciē exēplo penit⁹ abhorrē dam demonſtrat. ibi. Cōtumelioſo. Et dicit ſatirici ſubaudi poete criminuz atq; viciorum rep̄henſores diuiſerunt hāc luxuriā triplici partitōne. i. tribus ſpeciebus dicentes quādā luxuriā conſiſtere in ornatu ſupple veſtium. aliam in coitu. terciā vero dicebāt aſſiſtricē. i. ſociā fore guloſitati illi vicio crapule. Et nos Boe. nouim⁹ ſubiectos. i. ſcolares laborare frequēter feculēta rabie. i. fetido furore cuiuſlibet harum luxuriarum. Poetarum qdā lirici dicti ſunt. quidā comedi. alij tragedi. ſatirici alij a ſatira dicti quod ē carmē rep̄henſoriuz vel rep̄henſio correctoria qr ad h̄ rep̄hendit vt corrigat. Et hinc ſatiric⁹ ſatirarum deſcriptor. Et hi ſatirici luxuriā i tres ſpecies diuiſerunt vt pz in littera. Itē feculētus. a. tum. i. fece plenus et fetidus. Cōtumelioſo coitus appetitu. In hac parte Boe. p̄me ſpeciei luxurie. ſ. coitus feculētiam diſſuadens exēpluz ponit. Et duo facit. nā primo facit qd̄ dictuz eſt. ſecundo ex ꝓpoſito exēplo hāc ſpeciem ſummopere deteſtandā ꝯcludit. ibi. Ecce quātuz Prima adhuc in duas. nā primo facit qd̄ dictū ē. ſcd̄o circa hoc notabile quoddā ſubiungit. ibi. filij patrem. Et dicit. prima ſpecies luxurie q̄ in coitu cōſiſtit omnino ſpernēda ē. z hoc ne nobis contingat q̄admodū ſāguineo lucrecij filio zenonis diſcipulo quē inuiſcatū. i. capiū et detentū ꝯtumelioſo appetitu coit⁹ tota roma fleuit z ibi roma ꝓ ppl'o romano poſita ē. qui ſcz ſanguine⁹ erat ort⁹ clariſſimis natalib⁹

Propꝛio aũt adhuc nõ deſtitutus pꝛu
ritu. poſtea a parentibus eiectus. tãdẽ
ab amicis et conſoꝛtibus deſtitutus. a
creditoꝛibuſ vndiqꝫ fatigatus notis et
ignotis furti ſtuduit aſſiſtere. crucis ab
ãguſtiis a patre creberrime redẽpt⁹. Vl
timo tamẽ parẽtis pecunia redimi non
potuit. Cruci ergo adductus eundem
ad ſe venire lachꝛimis compellebat. o
ſculumqꝫ voce querula petebat. Pie
tatis autem motio ad filii petitionẽ pa
trem erexit erectiqꝫ filius naſum moꝛſu
fecuit acutiſſimo dicẽs. Quare a meis
pꝛimis erroꝛibus incaſtigatus euaſi.

id eſt parentibus. eratqꝫ q̃ꝫtitatis procere id eſt foꝛmoſe qualitatꝫ id eſt cõplexiõis
ſanguinee. mire quidẽ eloquẽtie id eſt facundie ingenij pſpicacis id eſt ſubtilis. ſꝫ
ipſe gaudebat quotidianis nuptijs id eſt venereis actibus et hoc vltra debituꝫ. i.
ſupꝛa vires nature ſue patre deferente id eſt repoꝛtante penam huius enoꝛmitatꝫ
vt ſtatim ſubiungetur. Patrimoniũ cuiꝫ et cenſus id eſt reditus ac diuitias parẽ
tum conſumebat qꝫ ꝑ et
eminebat. i. ſupercellebat
ſubaudi in hoc vicio cũ
ctis zelotipis id eſt me
chis ſemperqꝫ inhiabat
id eſt adherebat aleis. i.
ludo alearum atqꝫ cellu
lis meretricum. qd vltra
ideꝫ ſanguineus adhuc
nõ deſtitutus. i. dimiſſ⁹
propꝛio pꝛuritu id eſt lu
xu illo itercutaneo a pa
rentib⁹ eiectus et deſtitu
tus conſoꝛtibus. i. ſodali
bus et amicis et fatiga
tus vndiqꝫ a creditoꝛi
bus tandem ſtuduit inſi
ſtere. i. adherere notis et
ignotis furti. i. vicio fur
tiuitatis. quo in vicio idẽ
ſanguineus deprehen
ſus atqꝫ ſepius ac ſepius patibulo adiudicatus atqꝫ creberrime a patre ab an
guſtijs crucis redemptus. ſ. prece vel precio vltimo redimi non potuit. ⁊ hoc pe
nuria parentis ſubaudi impediente. ſed quid cũ amplius redimi a crucis patitubo
minime potuiſſet inter carnificis manus compellebat eũdũ. ſ. ſuũ parẽtẽ lachꝛimiſ
venire ad ſe oſculumqꝫ ſupple paternũ petebat voce q̃rula. motio aũt pietatis pr̃
ne crexit patrẽ ad filij petitionẽ ſꝫ fili⁹ fecuit naſum erecti. ſ. pr̃is moꝛſu acutiſſimo
dicens indignanter vaeh me miſerum quare ego miſer euaſi incaſtigatus. i. nõ coꝛ
rectus ſupple a te pr̃e a meis. i. de pꝛimis meis erroꝛibus ſubaudi quibus in ĩfãtia
peſſime enutritus extit. vt quid. i. q̃re non obediui documẽtis mei magiſtri. ⁊ q̃re
contempſi meos ſocios ſubaudi eos non imitãdo in bonis. q. d. ſi oĩa hec feciſſem
certe huic nephãdo crucis patibulo adiudicatuſ minime fuiſſem. Exinde hoc po
ſito exemplo quoddã notabile ſiue quãdã ſẽtẽtiã generalẽ ex ip̃o elicit dicẽs. Qui
cauere velit ne predicta eueniãt neceſſe eſt patrem ipſum indulgere. i. vt pater in
dulgeat. i. operã det caſtigationi. i. coꝛrectõni filij. ⁊ hoc ex parte pr̃is. ſimiliter ne
ceſſe eſt magiſtrũ ipſũ infoꝛmare id eſt q magiſter infoꝛmet. i. doceat diſcipulũ mo
res. et hꝫ ex parte magiſtri dictũ ẽ. Notãdũ vt refert Fulgenti⁹ ſcdo mitologiaruꝫ
q̃ꝫuis in oib⁹ libidinis amoꝛ turpis ſit: turpioꝛ tñ ẽ in honeſtis. nã ip̃a luxuria maie
ſtati cõtraria eſt. Turpiſſima ergo ſanguinei q ĩ argumẽtũ ducit libido ẽ cũ clariſ
ſimis oꝛt⁹ natalib⁹ mirificis nature dotib⁹ p̃pollebat: ſꝫ qm̃ vltra nat̃e debitũ coitu

vtebatur conſequēs erat vt viam perditionis ingrederetur.amoꝛ enim ille exicio-
ſus atqȝ fetidus concoꝛdat cū periculo:et dū ad illud ſolū vacat qđ diligit nūꝗ̄ vi
det qđ expedit qꝛ luxurie amoꝛ cecus ē.ꝗ̄obrē veteres libidinē ſpꝛeuerūt tāꝗ̄ ho-
noꝛis inimicā.ſic Scipio naſica pꝛohibuit theatra locaqȝ meretricia.referēte Au-
guſtino libꝛo de ciuitate.Item zelotipus id eſt zelo plenus .ſ.inuidioſus vel ſuſpi-

Ut quid magiſtri mei documētis non obediui:ſocioſqȝ meos cōtempſi. Filii patrem neceſſe eſt indulgere caſtigationi: magiſtrumqȝ diſcipulum moꝛes informare. Ecce quantum deteſtabilis eſt meretricum incurſus. Eſt aūt meretrix nonaria.inferni ianua.Via iniquitatis.ſcoꝛpionis percuſſio.Viſcarium ſcelerum.puteus interitus.ꝛ ſi qua ē alterius luxurie ignominia ſpecieſ qualibet alia grauioꝛ ſcelereqȝ deterioꝛ. Interitus autem Jacinctinus cūctis patet et

cioſus.et accipitur tam in actiua ꝗ̄ in paſſiua ſignificatione.quoꝝ nominū quinqȝ ſunt que h̄ verſu cōtinētur.Hoſpes zelotipus cōuiuaqȝ vectoꝛ alumnus. Actum ſiue pati ſignare nomina poſſunt. dicitur etiā qñ qȝ zelotipia mechia ꝛ zelotipus mechus.et hoc modo ſumitur ī ꝓpoſito Itē pꝛuritus.i. pꝛurigo.ꝛ dicit̄ ardoꝛ vel aduſtio carnis cogēs ad ſcalpendū.hic aūt pꝛo luxuria ſumitur et non inepte. Item indulgeo diuerſa ſignificat.indulgere eniȝ
gratis dare ſonat:ſic papa indulget poteſtatem.etiā ſignificat remittere.vt indul
ge nobis pctā.ſignificat quoqȝ operam dare.vñ.Indulgere gule noli que ventris
amica eſt.et in hac ſignificatione ſumitur in pꝛopoſito cū dꝛ filij patrem ꝛc. Ecce
quantū deteſtabilis.In hac parte exemplo ſuperioꝛi inductus Bo.hoc viciū luxu
rie ſummopere deteſtandū cōcludit.Et duo facit.nā pꝛimo facit quod dictū ē quo
ad coitum oꝛdinatum.ſcđo quo ad inoꝛdinatū atqȝ beſtialem ſiue ſodomiticū. ibi
ꝛ ſi qua.Et dicit ecce.i.vide exēplo ſuperioꝛi ꝗ̄tū eſt deteſtabilis.i.abhoīabilis in
curſus.i.acceſſus meretricū.qm̄ ipſa meretrix nonaria.qꝛ nonē penis punitur ī in
ferno.vel dic nonaria vt infra pꝛoximo dicā.eſt ianua inferni.via iniquitatis . ꝑcuſ
ſio.i.pūctura ſcoꝛpiōis.viſcariū.i.retiaculū ſcelerū.i.pctōꝝ.puteus interitus.i.moꝛ
tis taȝ aīe ꝗ̄ coꝛpoꝛis.et ſi qua eſt alterius luxurie ignominia hoc eſt ſpecies inno
minâda ob dedecus enoꝛme illa ſpecies eſt grauioꝛ qualibet alia atqȝ deterioꝛ om
ni ſcelere.interitus aūt iacinctinus.i.iacincti illiꝰ ſcolaris atqȝ iouinus id eſt ioui
ni patet cunctis quoniam potius moꝛi maluerūt ꝗ̄ hoc defoꝛmitatis vicio defeda
ri.Notandum vt refert belinandus inter omnia ſpectacula que delectatōem ī ſuis
libidinibus admittūt deterius eſt turpium feminarū collegiū pꝛo ſolo vicio cōgre
gatū.pꝛopꝛiā eni carnē vēditioni exponūt ꝛ ꝑtextu vite foꝛnicatōe victū ſibi acq-
runt q̄ nec amāt nec amare querūt ſed ex fedioꝛi luxurie parte ſue execrabili cupidi
tati ſubſeruiūt.de his Theodolus inquit.Mens robuſta viri leuitate cadit mulie
bri.qꝛ ſcilicet femina īpudica laqueꝰ ē viri .et ideo ſubdit.Deflent aſſirij ꝙ credide
runt mulieri.Et inſuper quidam. femina coꝛpus opes animam vim lumina voceȝ
Pollit annichilat necat eripit oꝛbat acerbat. ꝛ alibi. Coꝛpus opes aīam ꝯſoꝛtia

federa famaꝫ. Debilitat perdit necat odit deſtruit aufert. Et harum amor teſte hie ronimo contra iouinianum prout ex dictis Ariſtotelis ⁊ plutarchi colligit. rõnis eſt obliuio et inſanie proximus turbans conſilia. altos et generoſos ſpiritus fran gens. homineſqꝫ queruloſos iracundos temerarios facit. quapropter non imerito fugiẽdus eſt Demoſtenis exemplo qui Taydis meretricis mammas ioco palpi tans queſiuit q̃nti hoc eſt que ait mille denarijs. cui Demoſtenes. ego ꝑ cio tanto dolorem non emo. et merito. nam ſtul tum eſt emere precio cui dolor ſuccedit. Itẽ no naria meretrix eſt. et dici tur a nona. qr ãte nonaꝫ non licebat ei exire de ꝓ ſtibulo. ante enim illam horam mos erat antiq̃s de commodo reipublice diſputare. quare vetituꝫ erat meretricibus vſqꝫ hinc latere ne iuuenes ad turpes delectationes in clinarent. Item viſcari um a viſco venit quod gluten eſt quo aues ca piuntur. Inde viſcarium. Item ignominia infamia eſt quaſi contra nomen. ẽ etiam peccatum tam ſceleratũ vt nominari deteſtabile ſit vt in propoſito. Commeſſationi bus et ebrietatibus. In hac parte Boetius poſtq̃ primam luxurie ſpeciem dete ſtandam cõmonuit. nunc facit hoc idem circa luxurie ſpeciem alteram que cõmeſ ſationibus atqꝫ ebrietatibus expletur. Et diuiditur in duas partes. nam primo facit qḋ dictũ eſt. ſecundo comparat hanc ſecundam luxurie ſpeciem ad primã et terciam. ibi. hec autem. Prima iterum in duas. primo perſuadet ipſã fugiẽdã atqꝫ deteſtãdã fore cuilibet et hoc ĩ ſemetipſo. ſecundo facit hoc idem in alio. ibi. que ẽt conſorte. prima adhuc in duas. primo intentũ ſuũ ponit. ſecundo conditões de teſtabiles ebrietatis inſinuat. ibi. Non modice. Prima inſuper in duas. nam pri mo facit qḋ dictum eſt. ſecundo quoddã documentũ valens ad ſequentia ſubnec tit. ibi. vinum autẽ. Et dicit ꝙ ſecunda ſpecies luxurie dotata ꝯmeſſationibꝰ id eſt cõmeſtionibus ſuperfluis et ebrietatibꝰ. vult dicere ꝙ ſecunda ſpecies in voluptati bus gule conſiſtit ſicuti prima in coitu. voluptate gaudet ſuſtineri cum predicta ſpecie. ſcꝫ prima permutatim. i. ordine permutato ſicut cauſa ad cauſatuꝫ. Et rati onem aſſignans dicit. quoniam ebrietas fit propter coitum necnon propter gene ra ceterorum viciorum. et hoc relatiue. id eſt reciproce. quoniam ſicuti ebrietas prop ter coituꝫ fit. ſimiliter quoqꝫ et coitus propter ebrietatem. illud quideꝫ vt propter fineꝫ. hoc auteꝫ in genere cauſe efficientis. ⁊ documentuꝫ ſubiungens dicit. Vinũ

Iouinus. Et alibi meretricis labia fa uum diſtillant ſed abſintheum eius no uiſſima ſubminiſtrant. Commeſſatiõi bꝰ et ebrietatibꝰ ſcḋa ſpecies luxurie do tata permutatiꝫ tãqꝫ cauſa ad cauſatũ cũ predicta gaudet ſuſtineri. Propter coitum enim fit ebrietas relatiue necnõ et ceterorum viciorꝫ genera. Vinum autem modice ſumptũ intellectui vide tur conferre acumen. non autẽ modice ſumptũ rationẽ perturbat. intellectum hebetat. memoriã eneruat. obliuionem immittit. errorẽ infundit. ad ignorãtiaꝫ

autem modice ſumptuʒ videt̃ conferre acumen.i. penetrabilitatẽ cognoſcendi intellectui.et deinde conditiones ebrietatis cõnumerans dicit. Uinũ autẽ ſumptum non modice ſed exceſſiue perturbat ratõnẽ ne verũ cernere poſſit.intellectũ ebetat id eſt obtuſũ reddit in ſpeculatione rerũ atqʒ ſubſtantiarũ.memoriã eneruat.i.extenuat et deſtruit.quoniã obliuionẽ inducit qđ ad memoriã referas .errorem infũdit quod ad rationeʒ applica .atqʒ ad ignorantiam perducit qđ intellectui conforma. Et rõnẽ horum ãnectens dicit.q̊niaʒ vbi ebrietas ibi dñatur furor.naʒ teſte Ouidio in libro de arte. Uina parant aĩos faciũtqʒ caloribus aptos. Tunc veniũt vires et pauper cornua ſumit.ſed vbi furor ibi nulla ſapientia ſʒ inſipientia peruagatur. q̊niã ſapientia non furore ſed mãſuetudine poſſidetur.ſedendo enim et quieſcẽdo aĩa fit prudẽs Ariſtoteles.

perducit. Ubi enim ebrietas ibi furor dominatur. Ubi furor domĩatur ibi nulla ſapientia ſed inſipientia peruagatur Huius autem ratõis quotidiana patẽt exempla et virtutum detrimẽta. Que etiam peſtis conſorte vinoſo deterior: quia ſi ſtudere nequeat ceteros gimnaſiis inbiare volentes corrodit. errorem litis confouet vel pugnis ceſus opem orat. O qualis permixtio ſtudentibus eſt cum diſſoluto. Eiiciat ergo ab inte

Huius autẽ rationis patent exempla quotidiana atqʒ exinde ſupple patent non immerito detrimẽta.i.minoramenta virtutum. Notandum ſicuti moderatus victus honeſtatem corporis ſanitatem quoqʒ atqʒ mentis proſperitatem cauſat ac conſeruat: ſic eius immodeſtia neceſſe eſt vt eã corrumpat. Cauenda ẽ ergo ſummopere ſcolaſticis immoderata crapule frequẽtia ne illđ pſalmiſte eis obiciatur. Turbati ſunt et moti ſunt ſicut ebrius et oĩs ſapientia eorum deuorata eſt Copia enim ciborum et potuũ vt refert Seneca ſubtilitas impeditur.qm̃ teſte hieronimo epiſtola.lxi.non eſt eiuſdem hominis vina deguſtare ac prophetas intelligere. Crapula nempe venereʒ excitat cũ venter mero eſtuans cito ĩ libidinẽ deſpumet.xxxv.diſ.§.i. Et ſicut venus mẽtẽ obnubilat: ſic et crapulam ipſam offuſcare neceſſe eſt. Abſit igitur a ſcolaſticis viris crapula.nã veteres cũ parcimonia vixiſſe leguntur. Socrates temperatiſſimus extitit et vnica refectione ſerotina contentabatur ſciens paucis minimiſqʒ naturam cõtẽtari.nihilqʒ viro iſto congruẽtius arbitrans ſobrietate qua corporis ac mẽtis proſperitas roboratur. Inde eunodiꝰ ſobrietas ſemper ſtudijs referatur honeſtis. Nulla fides letis integra nec dubijs Amplector ſanas que dant bona ſemina frõdeſ. Poſt culpas anime ſunt holocauſta dei. Et Agelius li.i.inquit ꝙ Parcimonia apud veteres romanos ⁊ victus atqʒ cenarum temeritas non ſolum domeſtica obſeruatione ac diſciplina ſed etiam publica animaduerſione legum cuſtodienda eſt. Que etiam conſorte vinoſo. In hac parte Boetius oſtendit ſummopere fugiendã hãc ſecũdã luxurie ſpeciẽ precipue conſiſtentem in conſortibus propterea quoniam magnũ ſtudioſis ipſis conſocij crapuloſi atqʒ vinoſi inducũt ſtudij detrimẽtũ.vt in littera. Et dicit. Que pe-

gritate conſortii tales prudẽtu; diſcre
tio ordĩc irregreſſibili et hoc tẽpore de
terminato. Hec autẽ ſecunda ſpeci
es prime quãdoq; preambula poſteri-
oris autẽ pediſſequaq; appetitiua. O
quantũ erroris immittit ebrietas in mẽ
tem diſcipuli niſi freno ſobrietatis caſti
getur ad vnguem. Tercia ſpecies lu
xurie eſt cõcupiſcentia q̃ ornatib⁹ ĩhiat
parẽtumq; progeniei maritata cõſiſtit
quibus paupertatis tuta facultas cedit

ſtis id eſt quod vicium deterior eſt cõſorte vinoſo id eſt pleno vino.q.d.nulla.Et rationem adnectens dicit.quoniã vinoſus conſors ſi ſtudere nequeat tñ corrodit id eſt impedit vicio ebrietatis ceteros volentes inhiare id eſt intendere gymnaſiis id eſt ſcolaſticis exercitiis.aut ei errorẽ litis fouet.i.nutrit vel ſaltẽ ceſus id eſt percuſſus pugnis orat.i.deprecatur opem.q.d. quicquid vinoſus ille agitat ſemper inquietudine torquetur atq; ceteros torquet.O deus.exclamatio eſt qualis permixtio id eſt perplexio atq; deſolatio eſt ſtudentibus cum tali vinoſo. Ergo diſcretõ prudentium ſupple ſcolarium eiiciat id eſt repellat tales ſcilicet vinoſos ab integritate conſorcii id eſt ſocietatis.et hoc ordine irregreſſibili vt ſcilic; haud id eſt quãq; reuertãt.ꝛ ſupple reiiciat ipſos non tempore ebrietatis ſ; terminato.id eſt cũ ad ſobrietatem reuerſi fuerint. Notandum licet ebrietas plurima mala operetur vt ſuperius iam expoſitum ẽ.h; tñ hoc ipſa vt ipſa mentẽ ebetet.ſecreta reuelet. geſtuſq; deturpet. eloquium enim ſcandaliſat.nũc lites generat ac corporis vires exterminat.cadere iubet.bene agere prohibet.requiem impedit.ſenſum alienat.obliuionem inducit.libidinem mouet.nauſeam prouocat.viſum minuit.et ab oĩ v̾tute hominem deſtituit vnde Galterus in alexandreidos.Rationis vile ſepulchrũ ebrietas.hinc Seneca epiſtola.lxxxii. Nihil aliud eſt ebrietas q̃ voluntaria inſania.oẽ vicium intẽdit et detegit. verecundiam remouet.v̾ba dubia oculos incertos greſſum errantẽ vertiginem capitis ꝛ cetera huiuſmodi cauſat.nam ſero omnia promittunt ebrioſi ſed mane obliuioni tradũt.vñ Marcialis coquus. Omia promittis cum tota nocte bibiſti. Non faciant quenquam pocula noſtra reum. bene ergo dictũ eſt a Boetio conſorte vino nil poſſe deterius exiſtimari. Item vinoſus ſa.um.i.vino plen⁹ ebrius vel ebrioſus.et cõparatur.cuius ſupellatiuũ Plaut⁹ ponẽs ait.Quid opuſ ẽ verbis.vinoſiſſima ẽ. Hec autẽ. In hac parte Boe.hãc ſpeciem luxurie ad primam et ad terciam cõparat.Et dicit ꝙ hec ſpecies ſc; que in cõmeſſationibus ꝛ ebrietatibus cõſtare probatur ẽ preambula id ẽ antecesſoria prime ſcilicet ſpeciei que ĩ coitu cõſiſtit.Et ratio huius ſumitur ex antedictis: cum inquit ipſum coitũ ex ebrietate cauſari.et eadem hec ſecunda ſpecies eſt pediſſequa id eſt cõcomitãs et famula appetitiua id eſt deſideratiua poſterioris id eſt tercie ſpeciei luxurie q̃ ĩ veſtiũ ornatu ponitur.Exinde cum hec ita ſint exclamãdo contra hoc vicium ſucebitur dicẽs.O q̃tũ erroris ebrietas ipã imittit ĩ mẽtẽ diſcipuli niſi caſtiget.i.refrenet et reſtringatur ad vnguẽ.i.ad plenũ freno ſobrietatis.Tercia v̾o luxurie ſpẽs

In hac parte Boetius poſt primas duas luxurie ſpecies deteſtandas terciam ip ſam fugiendam oſtēdit. Et diuidit hec pars in duas. nā primo docet terciam ipſā ſpeciem fugere. ſecundo verificat dicta ſua exemplis. ibi. Cum quondam. Prima adhuc in duas. nam primo ipſam fore fugiēdā oſtēdens circa quos ipſa principa liter verſaſ demōſtrat. ſecundo vero in quibus conſiſtit declarat. ibi. hec autē gau det. Et dicit pmo q ipſa tercia luxurie ſpecies eſt cōcupiſcētia id eſt cupiditas quedam que ihiat i. intendit ornatibus atq; conſiſtit. i. eſt marita. i. cōiuncta pgenici potentum. i. magnatum et diuitū ornatibus dico q bus tuta facultas. i. ſtatus paupertatis cedit. i. locū dat inuicta. i. non ſupata eo vanitate. No tandum q hec tercia ſpecies luxurie que ornatibus inhiat non niſi extollētia eſt aut corporis ornatuū et que corporis ſunt ſcilicet aut tandem veſtimentorum. quecūq; tamen ſit ſuperbia quedam eſt atq; vana gloria. que vt ſaluſtio in iugurtino videtur. ſic etiā experientia comprobatur cōmune plus nobilitatis malū ē q̄ humiliū. humiles nā q; caſas paupertas inhabitat feriuntq; ſummos fulgura montes. Paupertas igr tuta q̄ veſtem non appetit corporis ſed animi affluentia. de qua dictū eſt per poetā O vere tuta facultas pauperis anguſtiq; laris. o munera nōdū intellecta dei.

inuicta. Hec autem veſtium gaudet varietate frequēti earumq; in ſigillatione membratim pectinis beneficio ceſariem polire et calamiſtri tortuoſitate. florumq; diuerſitate ſeriatim laſciuire gulamq; ſuam fuco perfūdere. nouaculeq; frequēti caſtigatiōi inhiare. ſinum aromatibus adimplere. gēmatis colla monilibus partorūq; cingulis vētrem caſtigatū plebi oſtēdere. roſtratis tabulatiſq; calceis vt regina īcedere colloq;

Hec autem gaudet. In hac parte Bo. oſtendit in quibus hec tercia luxurie ſpēs vt plurimū poſita ē. Et dicit q hec tercia luxurie ſpecies gaudet in frequēti varietate veſtium atq; eap ſigillatione. i. pictura mēbratim. i. de mēbro ad mēbrū. et ſuple gaudet polire. i. ornare ceſarieq;. i. capitis comā et proprie virop eſt. vt dicit huguitio. beneficio pectinis. i. illi⁹ inſtrumēti atq; tortuoſitate calamiſtri. i. illo inſtrumēto tortuoſo ab effectu cū ad criſpādū crines principaliter excogitatū ſit. et gaudet laſciuire. i. luxuriari. vel laſciue ſe gerere diuerſitate flop ſeriatim. i. in ſerto poſitorum. et gaudet perfundere. i. perfundendo tingere gulam. i. faciem. et hic pars p toto poſita ē per ſinodochē. fuco. i. colore ficto vt ēt ſupra capitulo primo expoſitū eſt in eo loco quo de logica ſophiſtica dicitur. vultūq; mulieris fuco pfuſa ꝛc. Etiam gaudet inhiare frequēti caſtigationi nouacule hui⁹ cutelli ad radendū barbas ordinati. Et dr a nouo as. q2 hominem nouat. vn̄ iudicū. xiij. Nouacula non aſcendet ſuper caput eius. Et pſalmiſta. quaſi nouacula acuta feciſti dolū. et gaudq; adimplere ſinū. i. gremiū ſuū aromatib⁹. i. rebus odoriferis. Et dictū ē ab ara aroma q2 aris īpoſitū diuinis inuocatōib⁹ aptū. Eſt ēt aroma in alia ſignificatōe vnguētum q̄ddam precioſū ex thure mirra nardo calamo cynamomoq; cōpoſitū. vn̄ ver

ſus. Contere thus mirram nardũ calamũ cynamomũ. His ſuperinfundas oleum ſic fiet aroma. Et ſequitur in littera. Et gaudet oſtendere plebi colla ornata moni libus illis ornamẽtis gemmatis. i. plena gemmis ventremq3 caſtigatũ. i. reſtrictum cigulis id eſt balteis parthoꝝ illaꝝ gentiũ. qꝛ a parthis cinguli illi precioſi romam adducebantur. Monile vt dicit Iſidorus ornamẽtũ ex gemmis ẽ qđ ſolet femiaꝝ

elato gutture inflato. ſupcilio mutilato oculo ipudico. faſtuoſoq3 iceſſu ſemi circulariter incedere gaudet. raris autẽ parumq3 modeſtis ſermonibus ãpulari. appoſitiſq3 cibariis omnia faſtidire litibus ſeruiẽtes. probris affines cruciatib3 ignotos affligere. Vltio raroq3 ſcolis intereſſe parumq3 ꝓdeſſe. primo eiſdem abeſſe feſtinat. O qualis quãtaq3 viciorũ ẽ permixtio. Cum quodã tempore me athenis cã diſcẽdi recepiſſem Ganimedẽ Pirri dictatoris filiũ oib3 predictis laborantẽ inſperi. qui quãdoq3 pedulis libatis: qñq3 caligis maculatis per horam cedrinis tibiis elatus nudiſq3 pedib3 ꝓceſſit ariopagũq3 vt ſtomacat9 ipetiit. Cauteq3 ſepiſſime ꝓuidi nc mihi inſurgeret qꝛ alienigena

pendere collo. hoc etiã ſerpentum dicitur qñiã conſtat ex amphorulis quibuſdã aureis et variis gẽmis in modũ facture ſerpentis. Sumit tñ pro quolibet ornamẽto. Et ſequitur etiam gaudet incedere calceis id eſt ſotularibus roſtratis et tabulatis. i. depictis vt regina. Gaudetq3 incedere collo elato. i. i faſtum eleuato. gutture inflato ſupercilio. i. illo ordine piloꝝ qui ſupra oculos eſt. mutilato. i. trũcato vel preſciſo. oculo ipudico. i. laſciuienti ⁊ ad quẽlibet circungiranti ⁊ faſtuoſo id eſt ſuperbo inceſſu. i. tranſitu. gaudet iſup ampulari id eſt verbis inflatis ſuperbis atq3 ſexquipedulibus vti et illis raris et ſermonib9 parũ modeſtis imo intẽperatis penit9. et appoſitꝭ cibariis gaudet faſtidire. i. faſtidio hẽre oĩa ſupple appoſita. et gaudet affligere ſeruientes litib9. i. rixis cõtinuis affines. i. vicinos ꝓbris atq3 ignotos cruciatib9. gaudetq3 intereſſe ſcolis raro. et ſi aliquãdo tñ vltimo atq3 paꝝ ꝓdeſſe ſ3 feſtinat ab eiſdẽ abeſſe ꝑmo. His ⁊ aliis multis cõmot9 Boe. qh9 hec tercia luxurie ſpẽs deditiſſima eſt increpando cõtra ipſam exclamat. O qľ ex viciĩ enormitate ⁊ q̃ta ex ei9 magnitudie eſt ꝑmixtio vicioꝝ ſubaudi in hac t̃cia ſpecie. Faſtidio ire q̃i horrere ſpnere cõtẽnere tedere. ide v̂balia et h̃ faſtidiũ ⁊ faſtidioſus. Cũ q̊dã tpe. In hac pte Bo. q̃ta ex huiõi vicio mala eueniãt exẽplo corroborat dicẽs Cu3 ego Bo. q̊đ tp̃e recepiſſẽ me athenis i hac. ſ. vniuerſali ſcola grecie cã diſcẽdi iſperi Ganimedẽ filiũ pirri dictatoris laborantẽ oib9 p̃dict̃ q. ſ. Ganimedes nimia hui9 vicij fedat9 laſciuia neſciẽs q̊mõ ſe gerer3 inceſſit qñq3. i. nũc peduľ. i. ſotularib9 deſuper cõſciſis ⁊ limbat̃. qñq3. i. nũc caligis maculatis. i. diuerſorũ colorum maculis perſtrictis. atq3 proceſſit elatus tibijs cedrinis. i. ad modu3

cedri erectis pedibus nudis qꝫ pro et vt ſtomochatus id eſt tumore ſupbie iflatus impeciīt id eſt indignanter petiuit Ariopagum illū vicū athenienſem quo ſtudiū exercebatur a quo ⁊ dioniſius ſāctus ariopagita appellatꝰ ē. et ego Boetius pro uidi caute et cepiſſime ne mihi inſurgeret quoniā erā alienigena. id eſt alterius gē tis. Et dicitur alienigena quaſi aliena regione vel gente natus. et dicitur ab allon

eram. Quid plura dicam ad tantam li cet inuitus deuenit inopiam q ea que prius faſtidiendo cōtempſit mēdicans corrogādo cōpoſuerit fortune meatu ꝑ mutato. ſed hec hactenꝰ dicta ſufficiāt

Capitulum tertium.

Um autē diſcipulus ad perfe ctionē tēdere teneaẗ effectiuam cauſam ꝑfectionis vtpote cōtinuitatis

id eſt alienū ⁊ genios na tura vel generatio. ſic et frācigena terrigena que omnia talia ſunt cōis ge neris. Et ſequitur bis oī bus viſis ⁊ enarratis qd plura dicam idem Gani medes ad tantam deue nit inopiam q̄uis inuitꝰ vt ꝑmutato meatu. i. trā ſitu fortune de proſperi tate in aduerſitatē men dicans corrogādo. id eſt petēdo cōpoſuit ea que prius. id eſt tēpore ꝓſpe ritatis cōtempſit faſtidiē do. id eſt faſtu et ſupbia ſpernendo. ſed hec hactenus id eſt huculqꝫ ſufficiant. Notandū ſimile exemplū apud valeriū maximū legiẗ de adoleſcēte polemone q̄uis nō ſicuti Ganimedes i faſtu atqꝫ ſupbia dies cūctos ad vltimū cōſumeret. hic enī Polemo vt refert vale rius. li. vi. c. de mutatōe moꝝ. tantis illecebris deditꝰ extitit vt ipſa infamia gaude ret. cūqꝫ ſemel ex cōuiuio poſt ſolis ortū ſurrexiſſet vino grauis et vnguētis opti mis delibutus amictus veſte ꝑlucida et ſertis capite redimito et Xenocratis ſco las aptas vidiſſet ante quas caſu tranſibat intrauitqꝫ vt prudentiſſima p̄cepta te mulētie laſciuijs derideret. cūqꝫ oēs ꝯſidentes indignarenẗ Xenocrates vultu ma turo omiſſa re de qua diſſerebat de modeſtia atqꝫ tēperantia loqui cepit cuiꝰ graui tatē ſermonis polemo audiēs primo detractā de capite coronā ꝓiecit: poſtea palliū depoſuit et cōuiualis oris hilaritatē expūſit. ad vltimū totā luxuriā depoſuit. ſicqꝫ vnius orōnis medicina ſanatus ex infami phūs euaſit. Itē limbare. i. ornare inde limbatus et a limbus dicitur quā nos ornaturā dicimus. eſt ei faſciola que veſtiū extremitatē ambit aut ex filis aut ex auro cōtexta. No. ſicut refert rabanꝰ ſup pſal terio. Cedrus arbor ē altiſſima oim arboꝝ dn̄a ⁊ regia aſpectu pulchra ſemper re tinens virorē ſuū cuiꝰ odor ſerpētes fugat. et vt dicit Iſidorus lignū eius nūq̄ te redine exterminaẗ. inde cedrinꝰ. a. nū. id eſt ex cedro vel ſimilitudinē cedri habēs.

Capitulum tertium.

Um autem diſcipulus. Hoc eſt tertiū capitulū huiꝰ totalis libri. In quo Boetius poſtq̄ in precedētibus docuit quomō prima oblecta menta ſcolaribus ipīs miniſtrāda ſint atqꝫ qualiter iam adultoꝝ ſcola rium elatio magiſtratui ſubdenda eſt atqꝫ diſcipline cōiungēda. nūc vero demonſtrat elationē ſtudētiū ſummopere reprimēdā. et ad hoc ꝑſuadendum

conſtantiam prout facultas ſuppetit menti dinoſcatur imprimere. Quid enī in dilectionis opuſculo lucidius cōſtantia. Quid inconſtantia nequius. Prima parit. ſecūda parta diſſoluit. Pria procedit. ſecūda retrocedit. Prima colligit. ſecunda collecta diſpergit. Cum autem gymnaſiis inſudare decreuiſſemus magiſtratuſqȝ vicem dignuȝ duximus obtinere filium inconſtantie immo vt verius dicam ipſammet in

introducit ipſam inconſtantiā elatōis atqȝ ſupbie pediſſe quā in cōiunctiſſimā atqȝ pene germanā vt ſic ea penitus ſpreta atqȝ cōfutata ad cōſtantiā ipſam anheletur. Et diuidit̄ hoc capitulū in duas partes principales. nā primo premittit intentum ſuū. ſecundo exemplū ipſum inconſtantie introducit. ibi. Cum in gymnaſijs. Prima in duas. nam primo oſtendit ipſam conſtantiam ſummopere amplexandam. ſecundo ipſaȝ comparat ad incōſtantiā. ibi. Quid em̄ lucidius. et dicit. Cum diſcipulus ipſe teneat̄ tendere ad perfectionē dinoſcatur id eſt cognoſcitur imprimere id eſt ꝙ imprimere debeat menti cauſam effectiuā perfectionis vtpote. i. ſicut conſtātiā continuitatis ſupple in ſtudio. hec enī eſt q̄ opus inceptum ꝑficit atqȝ in optatū finē ꝑducit. vnde illud vulgare ſumptū eſt. Cōtinuata vigent: diſcontinuata peribunt. Notanduȝ quoniā nullum opus laudabile aut inter coronata merita cōputandū putatur ſi cōſtantia cōtinuitatis atqȝ pſeuerantia abeſſe noſcātur. quoniā vbi cōſtans quis permanet ſui operis precium adipiſci meretur. Legitime nanqȝ certanti atqȝ vſqȝ in finem pſeueranti corona dabitur. Nō enim ex actibus ſic nudo generatur habitus niſi affuerit operis pſeuerantia. Studendū eſt ergo pſeueranter cum inter occupationes humanas nil delectabilius q̄ ſcientias iugiter meditari varietates cōtemplari atqȝ artibus delectari. ſed forte inquies non ſemper ſtudio intendere te poſſe cum et ipm̄ interrūpere alijs neceſſe eſt. Huic dubitatōni reſpondēs dico oībꝰ in agendis modū fore adhibēdū. vt enī pſeueres non oportet vt laboribus inceſſāter aſſiſtas. ſufficit em̄ ſi cōtinuo ſtudio ipo intendere nequeas ſaltē dum itendis diu pſeueres vt habitus quidē in animo tuo radicetur. iuxta illud Senece in edippo. Quod ſepe fieri non poteſt fiat diu. et hoc eſt qd̄ ait quītilianus li. quarto de inſtitutione oratoria. Perſeuerandū ſalteȝ eſt quia ſepius ⁊ ſi vires deficiūt anīo tamen intendendū eſt. Nihil em̄ vt in littera Boetius ſubdit eſt lucidius in opuſculo dilectionis ipſa cōſtantia id eſt pſeuerantia. et p cōtrariū nihil nequius icōſtantia. quoniā prima parit id eſt acquirit pfectionē ipſi diſcipulo. ſecūda ſcȝ iconſtantia parta id eſt acquiſita diſſoluit. prima ad pfectionē ꝓcedit. ſecūda ab ipſa recedit. pria colligit id eſt accumulat pfectionē. ſecūda collecta diſpergit iuxta vulgare hoc. Continuata vigent diſcōtinuata peribūt. Cum autem gymnaſijs inſudare. Hec eſt ſecunda pars principalis huius capituli tertij. In qua Boetius q̄ de incōſtantia in cōparatione ad cōſtantiā p̄miſerat nūc eaipſa exēplo cōfirmat. Et diuiditur hec pars in duas partes. i p̄ma facit qd̄ dictū eſt. in ſcd̄a ex exemplo

ꝓpoſito ipſam inconſtantiam penitus fugiendam concludit. ibi. Sit ergo. Pria adhuc in duas ſecundum quadruplex genus diuerſionis et mutabilitatis ipſius i conſtantie filij. ſecūda ibi. Tandem mercator. tertia ibi. Cratoniſqꝫ ſtudijs. quarta ibi. Cum igitur iſtarum queſtionuꝫ. Et primo dicit ipſe Boetiꝰ introducēs ipſam incōſtantiā ſiue incōſtantie filiū hoc modo. Cum nos Boe. decreuiſſemus inſu-

conſtantiā fortuna noſtris aſſignabat preceptis imbuendum. Qui ſatiricis inhiabat atramentis menſurnus. Hi-ſtoriographis perſepe diurnus. Elegiacis ānuus. Ratione vero differen-di Ariſtotelem lamentabatur noctur-nus in editionibus philoſophicis men

dare id eſt vacare gymnaſijs id eſt ſcolaſticis exercitijs atqꝫ duximꝰ. id ē reputauimꝰ dignū obtinere vicem. id eſt ꝙ obtineremꝰ vicem id eſt locū magiſtratus ob ſtudij noſtri cōplemētū fortuna ipſa aſſignauit nobis filiuꝫ inconſtantie imo vt verius dicamuſ parentheſis eſt ipſāmet inconſtantiam imbuendam. id eſt erudiendā noſtris preceptis. id eſt doctrinis qui ſcꝫ incōſtātie filius inhiabat preceptis id eſt documētis ſatiricis id ē poetarū ſatiricorū et vicia reprehendentium menſurnus. id eſt menſe. et inhiabat hiſtoriographis id eſt hiſtoriarum ſcriptoribus ſic dicti ab hiſtoria et graphos ſcriptura. perſepe ꝯpoſitū eſt. id ē ſepiſſime diurnꝰ. Elegiacis. i. ſcriptoribꝰ elegiaꝝ ānuꝰ. id ē p annū. vo ꝓ ſed lamētabatur id eſt lamētando inhiabat et conſequebatur Ariſtotelē nocturnꝰ id eſt ſola nocte et hoc non niſi ſola ratione differendi id eſt diſputandi cogente. In editionibus quoqꝫ philoſophicis. id eſt in libris phie atqꝫ in cōpilationibus xij. tabularum quaſi inſtantaneus verſabatur. vnde hec lex. xij. tabularum totius iuris origo fuit ſecundum glo. inſtituta de iure naturali gen. §. ex non ſcripto in verſiculo. origo et. ff. de origine iuris. l. ij. §. i. Et dicitur lex ſcripta in duodecim tabul' quarum. x. a ciuitatibus athenienſiuꝫ et lacedemonioꝝ. a. x. viris fuerūt allate. Et due ad illarum declarationē per eoſdem poſtea addite vt vꝫ glo. in. c. moyſes de iudeis diſti. vij. Omnibus antē in breui faſtiditus extiterat. Notandum ꝙ hic i conſtantie filius qui a Boetio in argumentum introducitur ſimilis illis extitit q vna die vota ieiunioꝝ celebrant et altera ſtudio tempus diſpenſant. orare nūc ꝓmittūt et cōtinere in poſterū preordināt de quibus in epiſtolis Horatius. Quos petijt ſpernit reperit quos nuper amiſit. Eſtuat et vite diſcōuenit ordine toto. Talibus vtiqꝫ ꝓdeſſet plus ſi ſtuderent in bonis ceptis aīos ſuos cōtinuare ꝙꝫ ſic nouitatū deſideria ꝑuoluere. ſicuti enim hoc auctorizante vulgari. Non fuit irſutꝰ lapis per loca volutuſ. ſic neqꝫ animus pluribus ac diuerſis nūc his illis nūc aduertens doctrinaꝝ floſculis pullulare perhibetur. Tandem mercator incepit eſſe. In hac parte Boetius ſecundum genus diuerſiōis atqꝫ mutabilitatis inconſtantie filij oſtendit dicēs. Idem inconſtantie filius cum oīa ſupradicta ſic vt ꝑmiſſuꝫ eſt faſtidierat tandem ad ſecularia negocia ſe trāſferēs incepit eſſe mercator nauigio. ſed quid prime noctis ſpacio ꝓuocatus in hiatum nauſee. id eſt vomitus et hoc cogente. id eſt inſtigante ſentina illo loco in quē nauis ſupfluitates recipiuntur et demū perterritus ſaltu. id eſt iactu inūdātis ponti. id eſt maris cupiebat eſſe or

ſurnus.duodecimqꝫ tabularuꝫ compi
lationibus quaſi inſtantaneus. Omni
bus ſiquidem in breui extiterat faſtidi
tus. Si vero librorum inſpectioni eo-
rumqꝫ ſcripture aliquãtulũ indulſiſſet
q̃ꝫplures per horam inſpexiſſet nulliqꝫ
licet breuiſſimo tempore manus impo
neret perficientes. Tandem merca-
tor incepit eſſe nauigio. Prime vero
noctis ſpacio nauſee in hiatum ſentina
cogente prouocatus et demum ponti-

tolanus. quid vltra deficiente legumine ſupple ad ſeminãdũ tranſtulit ſe exercitui militie et amplius viſis incurſibus hoſtiuꝫ primus cõmendabat terga fuge p̃eligẽs cum dedecore fugere q̃ꝫ honore corpus in victimã exhibere. Notandum Horatius libro ſermonum contra hoc genus incõſtantie atqꝫ mutabilitatis loquẽs ita iq̃t. Qui fit mecenas vt nemo q̃ꝫ ſibi ſorte Seu ratio dederit ſeu ſors obiecerit illa Contentuſ viuat laudẽt diuerſa ſequẽtes. O fortunati mercatores graues annis. Miles ait multo cõfractus membra labore. Contra mercator nauem iactantibꝰ auſtriſ Milicia eſt potior quid em̃ ꝯcurritur hore. Momento cita mors venit aut victoria leta. hec ille Cratonis quoqꝫ ſtudijs In hac parte Boetius tertiuꝫ diuerſionis atqꝫ mutabilitatꝭ genus incõſtantie filij oſtendit. Et dicit cum ipſe inconſtãtie filius tam iſta q̃ꝫ precedentia faſtidiret diuertit ſe poſtea ad cratonis illius philoſophi ſtudia. cuius cratonis capacitas ſemicirculi ſubaudi cathedre formidabatur multis queſtionibꝰ vnde crato ille quãdã habebat cathedrã deſup̱ in modũ ſemicirculi arcuataꝫ in q̃ arcuatione multa queſtionũ genera triplici ſpacio cõſcribebanť. Et diuidiť hec p̱s in tres partes ſecundum triplicem queſtionũ in ſede ipſa cratonis deſcriptarum locationem. ſecũda ibi. Circuli mappa ſecũdi. tertia ibi. Vltima ſemicirculi planicies. Prima harum in. vij. ſecũdum. vij. queſtiones in ipſa prima ſemicirculi planicie deſcriptas ꝑut inquit in littera. Latitudo ſup̱ioris circuli formata. i. diſpoſita planicie. id eſt ſecũdum planiciem zodiaci arriſit ſupple intuentes dragmis. id eſt queſtionibꝰ ſeptemplicibꝰ. id eſt ſeptem manerierum. Notandũ eſt ꝙ autor iſte dicit ipſum ſemicirculum in ſede cratonis fore latum ad zodiaci formã diſpoſituꝫ vt euitare faciat illud incõueniẽs qđ obijci poſſet ſcꝫ circulus eſt linea. ſed linea ẽ longitudo ſine latitudine atqꝫ ꝓfunditate. ergo ad hoc excludendũ dicit ipſam ſemicircularẽ latitudinẽ formatã ad modũ zodiaci q̱ zodiacꝰ. xij. graduũ latitudie diſtenditur vt ſic circulꝰ ꝑ ſup̱ficie circulari non ꝑ circũferẽtia capiať. Prima vero litteralis ꝓtractio. Hic ponit primã queſtionẽ in ſup̱iori parte ſemicirculi ſediſ cratonis deſcriptaꝫ. et dicit. Prima ꝓtractio litteralis in hac ſede q̃ſiuit vtrũ dñatio id eſt deꝰ a q̃ celũ ac tota natura depẽdet. xij. methaphiſice. ipſiꝰ celi empirei poſſet offuſcari. id eſt obumbrari aliqua natura participãte terrenitatis id eſt corruptibilitatis. Notandum duplex eſt huius tituli queſtionis expoſitio. vna quidem philoſophorum aſſertio incõgrua. altera theologice veritati ꝓpinqua. Eius autẽ quã philoſophica aſſertio ꝯplectiť mẽs eſt. Vtrũ deus ipſe cognoſcere poſſit vilia

inſultu perterritus inundantis oꝛtolanus eſſe cupiebat. Deficiēte vero legumine militie ſe tranſtulit exercitui. Viſis autē hoſtium incurſibus fuge terga cōmēdabat. Cratoniſqꝫ ſtudiis tucius inhiabat cuiꝰ ſemicirculi capacitas mľtis foꝛmidabatur queſtionibus Superioꝛis vero circuli latitudo zodiaci foꝛ

et hoc nobilitati ſue nō repugnet. Ad cuius partem pꝛimam patet reſponſio ꝙ ſic nam quāto aliqua virtus actiua eſt foꝛtioꝛ tanto in remotioꝛa ſuā actionē extēdit vt etiam in ſenſibiliū actionibus apparet. vis autē diuini intellectus in cognoſcē do res ſimilatur virtuti actiue. intellectus eī̄ diuinus nō recipiendo a rebus cognoſcit ſed magis per hoc ꝙ eis influit. cum igitur ſit infinite virtutis in intelligē do opoꝛtet ꝙ eiꝰ cognitio vſqꝫ ad remotiſſima extendatur. Sed gradꝰ nobilitatis et vilitatis in oībus entibus attēditur ſecundum ꝓpinquitatē et diſtantiā a deo qui ē infinite nobilitatis: ergo quātumcūqꝫ viliſſima in entibus deus ꝓpter maximā virtutem ſui intellectus cognoſcit. neqꝫ hec veritas repugnās ex dictiſ philoſophi. xi. methaphiſice. nam ibi intendit oſtēdere ꝙ diuinus intellectꝰ non intelligit aliud a ſe qđ ſit ſui intellectꝰ ꝑfectio quaſi ꝑncipale cognitū. ⁊ ſecundū hoc dicit ꝙ vilia melius ignoꝛantur ꝗꝫ cognoſcantur quādo ſcꝫ eſt alia cognitio vilium ⁊ nobiliū ⁊ vilium cōſideratio nobiliū cōſiderationē impedit. Nec tamē vilitas cognitoꝝ in cognoſcē tem redundat ꝑ ſe. hec ē eī̄ de ratione cognitōis vt cognoſcens cōtineat ſpēs cogniti ſecūdū modum ſuū. ꝑ accidēs autē poteſt redūdare in cognoſcētē vilitas cognitoꝝ vel eo ꝙ dū vilia cōſiderat a nobilioꝛibꝰ abſtrahiť cogitādis vel eo ꝙ ex cōſideratione vilium in aliquas indebitas affectiones inclinať. que quidē oīa ī deo eſſe non poſſunt quare ⁊c. Et huic ꝯſonat qđ dicitur Sapientie. vij. de diuina ſapientia ꝙ attingit vbiqꝫ ꝓpter ſuam mundiciā et nihil inquinatum incurrit in illā. poteſt etiam titulus queſtionis intelligi vt querat vtrū deus poſſet ſibi aſſumere humanitatē. Et ad hanc ſatis reſponſum eſt Iohānis ꝑmo. Et verbum caro factuꝫ ē vbi caro ꝓ hoīe ſumitur ſecundū Augu. Supponēda ergo ē pars iſta queſtionis affirmatiua apud fideles veluti fidei xp̄iane ꝑncipalꝰ fundamētum. Secunda vtrum ſpirituū vitalis ſeruitus. Hec ē ſecunda queſtio ꝑme ꝑtis ſemicirculi cathedꝛe cratonis. cuiꝰ titulꝰ ſicuti et ꝑme duplicē recipit interꝑtatōem. quare ⁊ duabꝰ reſpōſionibus abſolueť ſcđm ꝑmā expoſitōem queſtionis totalis mens ē. Utrum ſubſtantie ſeꝑate vtı ſunt angelꝰ atqꝫ demones humana coꝛpoꝛa aſſumere poſſint quātuꝫ vero ſecūde expoſitōni cōuenit tantum ſonare videť. Utrum aīa ipſa intellectiua coꝛpoꝛi humano vniri poſſit vt foꝛma. Quo ad ꝑmā queſtionis expoſitōeꝫ littera hoc mō ſupplēda ē. Secūda inꝗꝫ queſtionū in ſuꝑioꝛi ꝑte ſemicirculi poſitarum hec ē. Utrum ſeruitꝰ. i. famulatꝰ vitalis ſpirituū. i. angeloꝝ deo famulātiū aut demonuꝫ imo ipſemet ſpiritꝰ queat. i. poſſit denigrari. i. obfuſcari vel detegi aut circūdari ambitu. i. circuitu ⁊ veſtimēto terrene fecis. i. coꝛpoꝛis et hoc ſubſidio. i. auxilio nature. Et ad hoc reſpōdendū eſt ꝙ ex diuina ꝑmiſſione tam boni ꝗꝫ mali ſpiritus coꝛpoꝛa terrena aſſumere poſſunt. De bonis quidē manifeſtuꝫ eſt in hiſtoꝛia

thobie ⁊ pꝛecipue capitulo.xij.vbi dictum eſt angelū ipm raphaelē comediſſe qđ vtiqꝫ actus coꝛpoꝛis eſt. De malis ſimiliter manifeſtū eſt in incubis atqꝫ ſuccubis quos piloſos qdā vocāt.ſunt eī demones luxurioſiſſimi q ꝑmiſſiōe dei ad oppmēdas femias vel ſe ſupponēdis viris coꝛpa aſſumūt. Sicuti ergo iſtis ſic ⁊ reliquis ꝓculdubio vel ad tēptādos bonos vel caſtigādos malos aſſumere coꝛpa ꝑmiſſū ē

mata planicie dꝛagmis arriſit ſeptem plicibus. Pꝛima vero litteralis ꝓtractio queſiuit vtrum celi empirei dominatio terrenitatis aliqua ꝑticipe natura poſſit obfuſcari. Secūda vtrū ſpirituū vitalis ſeruit⁹ terrene fecis ambitu queat nature ſubſidio denigrari.

Demonū eñ tota intentio eſt aut ad bonoꝝ fatigatōnē aut ad maloꝝ retentionē. quare et elemēta ſepe ꝑturbāt tēpeſtātes in mari et i aere ſepe cōcitāt. fructus terre coꝛrūpunt et deuaſtāt. Apocalipſis.vij. Afflictiones eñ iuſtoꝝ ſemꝑ appetūt ſꝫ ſi a deo poteſtatē non accipiūt ad tēptatōnis articulū nullaten⁹ cōualeſcūt. Quātū vero ad ſecūdā tituli expoſitōem littera hec ſonat Vtrū ſeruit⁹ vitalis.i.vitam tribuēs ſpirituū.ſ.aiaꝝ queat denigrari.i.vniri et veſtiri vt foꝛma ambitu terrene fecis.i.ipo coꝛpe auxilio nature.i.naturalit̄. Pro cui⁹ ſolutōe notādū ē inter phōs diuerſas de hac re extare opiniones.nā vt refert Ariſto.ꝑmo de aia.⁊.vij.methaphiſice. Plato poſuit itellectū vniri coꝛpoꝛi nō vt foꝛmā materie ſed vt motoꝛē mobili eo mō quo nauta vnit̄ naui atqꝫ intelligentia oꝛbi nō ꝑ modū infoꝛmatōis ſed ꝑ cōtactū v̄tutis qm̄ hoc cōtactu indiuiſibile tangere pōt diuiſibile.q̄re dicit plato ꝙ hō ipſe nō eſt aliqđ vnū ꝑ ſe cōpoſitū ex coꝛpoꝛe et aia itellectiua ſed ē ipſa aia itellectiua vtēs coꝛpe ſicut hō vtit̄ indumēto. cōmētatoꝛ aūt tertio de aia inqt ꝙ copulat̄ nobis intellect⁹ ꝑ ꝯtinuatōeꝫ itētōnis intellecte.qꝛ eadē eſt intētio infoꝛmās intellectū ⁊ v̄tutē imaginatiuā. ſꝫ qꝛ hee poſitiones imꝑtinētes ſunt vt patet. Pꝛima ei imꝑtinēs eſt iō qm̄ mobile nō hꝫ eſſe foꝛmaliter ꝑ motoꝛē.qꝛ cē mobile pꝛius eſt naturalit̄ i actu anteq̄ꝫ moueat̄.qđ eñ mouet̄ ē in actu.v.phiſicoꝝ.ſꝫ hō hꝫ eſſe foꝛmalit̄ ꝑ intellectū vt liquet: ergo aima intellectiua nō vnit̄ coꝛpoꝛi vt motoꝛ vt voluit plato.neqꝫ ēt vnit̄ ipi ꝑ fātaſmata intellecta actu vt vl't cōmētatoꝛ. Pꝛobat̄ .ſpēs itellecta cōꝑat̄ ad fantaſma ſic̄ ſpēs viſibil' ad coloꝛes ſecūdū cōmētatoꝛē.ij.⁊.iij.de aia.ergo ſimil' ē ꝯtinuatio itellectus poſſibil' ꝑ ſpēm itelligibilē cū fantaſmate in nobis:⁊ potētie viſiue ꝑ ſpēꝫ viſibilē cū coloꝛe in lapide.ſed hec ꝯtinuatio nō facit lapidē videre.ergo ꝯtinuatō itellectus poſſibil' in nobis cū fantaſmate nō facit nos intelligere:ergo ⁊c.q̄re dicēdū eſt cū Ariſto.ꝙ aia intellectiua vnit̄ coꝛpi ſubſtātialit̄ ꝑ iſoꝛmatōeꝫ ita ꝙ ē foꝛma ſubſtātialis coꝛpis hūani nō ſolū dans opari ſicut itelligētia oꝛbi:ſꝫ ēt eſſe ſpecificū ⁊ eſſentiale.patet qꝛ differentia ſpecifica ꝯſtituēs aliquā ſpēꝫ ſumit̄ a foꝛma illi⁹ ſpēi ſic̄ pꝫ ex mēte phi.ij.methaphiſice dicētis ꝙ ꝯtraria ꝯſequētia materiā non faciunt differētiā in ſpecie ſꝫ cōtraria ꝯſequētia foꝛmā.mō differētia ꝓpꝛia hoīs eſt rōnale:ergo ſumit̄ a foꝛma hūana.ſed rōale ſumit̄ ab eo qđ ē intellectiuū ⁊ ratiocinatiuū ergo intellect⁹ eſt foꝛma coꝛpis hūani.q̄re vt dictū eſt in littera ſeruitus vitalis.i.vitā dās.ipſa eñ aia act⁹ eſt coꝛpis oꝛganici phici vitā in potētia habentis. Tertia an. Iudaice trine diuiſiōi. Hec eſt tertia queſtionū in ſuperioꝛi ꝑte

cathedre cratonis poſitarum.et talis eſt.An potius ſit acquieſcēdum.id eſt obtem
perandum trine diuiſioni iudaice poloꝝ.i.celoꝝ:anvero ſimplici partitioni.i.diuiſi
oni ariſtotelice. Notandū vti habet hebraica traditõ vltra planetaꝝ orbes.iij.ce
los cõſtare ſcʒ celū ſtellatū.celuʒ aqueū ſiue criſtallinū atqʒ celū empireū.quibꝰ oībꝰ
ſupeſſe celū ipm trinitatis theologi noſtri auctumāt qđ idem eſt ſecūdum rem cum
deo differens ratione.ni

Tertia autē an iudaice trine diuiſioni poloꝝ an ariſtotelice ſimplici acquieſcendū ſit partitioni. Quarta ſi iudaice an termini ſint ex ipſis an in ipſis an

hil enim aliud eſt ꝙ vir-
tutis dei excellentia qua
cõtinet et ambit oīa crea
ta.poſt hoc celū empireū
eſt inter oīa corpora ſim
plicia nobiliſſimū ideoqʒ
a ſanctis igneū nūcupa-
tum non ab ardore ſed ꝓpter corporale lumē in eo diffuſum ad cuiꝰ intelligētiam
nulli phōꝝ deuenerūt niſi forte iuxta damaſceni ſententiā illi ſolū q dogmata moy
ſi legentes ea ſibi attribuerūt.hoc celuʒ vniforme eſt qm̄ ſicut ante multa neceſſe eſt
vnū exiſtere.ſic quoqʒ natura multiforme neceſſe ē vniforme cõſtare.Eſtqʒ ipſum
immobile qm̄ vniforme bonitatē participās.Sʒ forte di.om̄e corpus habet motuʒ
ſibi naturalē.Reſpondeo verū eſt corpus ad gn̄atōem ordinatū.Empireū autē ce
lum eleuatū ē ſup huiōi ordinē.Tertiū vero celū aqueū eſt ſiue criſtallinū qđ alber
tus opinādo ꝯcedit qm̄ inter doctores mlta de ipſo ſit diuerſitas ex luce exiſtere
ſicut ex cõplemēto ſui et ex ꝑſpicuitate tanꝗ ex diſpoſitōe materiali.Et hoc p̄muʒ
motui ſubiacet quare et ipſuʒ p̄mū mobile apđ aſtrologos ꝯpetebat noīari.Ip̄mqʒ
phi ſecūdū ſenſum ſoluʒ loquētes ſecūdū rōnis ꝯueniētiā ſcrutati ſunt tā ex pte mo
toris ꝙ motꝰ ac etiā vniformitatꝭ.poſt qđ celū firmamentū ē qđ ariſtoteles lʒ falſo
p̄mū mobile opinatꝰ eſt.Et nimirū falſo qm̄ vt āhroſiꝰ ait phūs ille in multis que ſu
pra lunā ſunt errauit quare nimirū ſi in hoc errauerit celo ipm p̄mū mobile dicen-
do.qua de re ꝯcludēdo dicimꝰ nõ ariſtotelice ſʒ iudaice aſſertōi circa hos celos et
potiſſime theologoꝝ traditōi acqeſcēdū.et rõ eſt qm̄ ſpere ac celi om̄s hn̄t quādaʒ
bonitateʒ ꝓportionatā ipſi p̄mo.aut ergo hn̄t ipam ꝓportionatā ſine motu et erit
vtiqʒ nobiliꝰ q̄re celū ipm empireū.aut hʒ ipam bonitateʒ ꝓportionatam ipſi p̄mo
per motū et hoc vl' motu diuerſo et erit ipm firmamentū qđ duplici mouet̄ motu
ergo neceſſe erit fore aliđ qđ hʒ bonitatē ꝓportionatā ipi p̄mo per motū vnū.hoc
aūt eſſe nõ poterit celū empireū qđ imobile eſt.neqʒ firmamentū qđ duos motus
cõtinet.ergo erit quoddā priꝰ firmamento ac poſteriꝰ empireo.et h̄ ē ipm celū aquʒ
ſiue criſtallinū de quo dictū eſt.⁊ diuiſit aquas ab aquis ⁊c. Quarta ſi iudaice.
Hec ē quarta q̄ſtionū in ſupiori pte ſedis cratonis poſitaꝝ q̄ correlario q̊dā ex ter
tia elicit̄.Et dicit ꝙ ſi iudaice aſſertiōi acqeſcēdū ſit q̄triplex celū diſtinguit̄ an tūc
termi.i.extremitates ſiue ſupficies eoꝝ celoꝝ ſint ex ipis.i.cõtinui vel ſint in ipis
ſcʒ cõtigui vel ſaltim qlibet ſcʒ hoꝝ termioꝝ ſit ſigillati.i.cõſequēter ſe hn̄s.Si v̊o
acqeſcendū ſit ariſtotelice traditōi q poſt planetaꝝ orbes ſolū octauū circulū collo
cat q̄re cū partes celi totalit̄ moueant̄ totū ipm celū localit̄ ſimł nõ moueat̄.vn̄ ad
p̄mā harū q̄ſtionū dicēdū eſt breuit̄ ipos celos eſſe cõtiguos ⁊ nõ ſolū celi ſupio-
res ſed et planetaꝝ orbes.Hoc ei motꝰ ipe diuerſus ſperaꝝ inuehit atqʒ deus op
timus ſic fore diſpoſuit.ſicut ei nõ cõtinuari poteſt mobile cū immobili:ſic nec ipʒ

pꝛimuꝫ mobile cum empireo celo poteſt ſolidari.neqꝫ etiam octauus circulus qui motui diurno renititur ipſo pꝛimo mobili quomõlibet ꝯtinuaꝛ qd̕ certe impedit motus ipſius a p̃mo diuerſitas atqꝫ motuũ multitudo.eadẽ etiã manerie in planetarũ oꝛbib⁹ ratiocinari poteſt.tum ꝓpter motuũ eoꝝ diuerſitatẽ atqꝫ etiã ſpererũ eccentricitatẽ q̃ q̄dẽ oĩa cõtinuatõem ſupficieꝝ nullomõ ꝑmittũt.Ad reliquã autẽ queſtionũ facile patet reſpõſio. Ipſum eñ celũ totũ moueri ad aliuꝫ locũ dupliciꝛ intelligi poteſt.vl̕ motu circulari et dico ipſum totũ moueri ſimil̕ et ſemel ab oꝛiente in occidẽs q̄libet die naturali ſemel vel ipſo motu recto.Et dico qꝰ nullomõ cum motus ille ꝓpter celeſtis coꝛpoꝛis ſummã ꝑfectionem in celũ cadere nõ poſſit cũ cõtrariũ hẽat.ſequereꝛ etiã illd̕ abſurdũ extra celũ locũ foꝛe atqꝫ vacuũ qd̕ falſũ ẽ cũ extra ipm nihil ſit neqꝫ locus neqꝫ tp̃s neqꝫ vacuuꝫ:ſꝫ ibi ſunt entia optimã vitã ducentia quã pficiunt ĩ toto eṫno. Nota ſigillatim.i.ſingulariter ꝑ vnumquẽqꝫ ſaꝑati.⁊ dꝛ q̄ſi ſingulati. Priſcian⁹ ipm a ſingulis accipit ſicut ab hoſtiati.cõiter ergo ſigillatim ꝓ ſingulatim diciꝛ.vñ ꝓpheta Qui finxit ſigillatim coꝛda eoꝝ ⁊c. Quĩta cur elementoꝝ. Hec ẽ quĩta queſtionuꝫ ſupioꝛis ꝑtis ſedis cratonis qua queriꝛ. Cur trãſmutatio elemẽtoꝝ ſit ꝯtinua. Ad hui⁹ queſtionis ſolutõem notanduꝫ ꝙ elementoꝝ q̄dã ſimbola ſunt quedã diſſimbola. Simbola ſunt que cõueniunt in aliq̃ q̄litate p̃ma vt ignis et aer in calido. Diſſimbola vero ſunt que nõ ꝯueniũt vt ignis et aqua. Vñ dico reſpõdẽs queſtioni ꝙ elementa ideo tranſmutanꝛ cõtinuo qm̄ apta nata ſunt ad tranſmutãdũ.hec autẽ aptitudo ꝓuenit aut cõueniẽtia eoꝝ in qualitatib⁹ p̃mis:aut ex ꝯrietate ãnexa q̃ q̄deꝫ inter actiua et paſſiua ſemꝑ exiſtit.quare dictũ eſt ꝙ in ſimboluꝫ habentib⁹ facilioꝛ eſt trãſmutatio nõ quidẽ rõe velocitatis ſed rõe paucitatis coꝛruptoꝝ.qm̄ diſſimbola ꝓpter ꝯtrarietatẽ ãnexã citius trãſmutatõem ingrediunꝛ. Sꝫ dico rõe paucitatis coꝛruptoꝝ ipſam trãſmutatõem foꝛe faciliorẽ:qm̄ in ſimboliũ hñtib⁹ vnuꝫ ſoluꝫ coꝛrũpiꝛ vt ſi ex igne gñaꝛ aer ſoluꝫ ſiccitas ignis coꝛrũpiꝛ.ſi v̾o ex igne ⁊ aq̃ duo ſcꝫ caliditas ⁊ ſiccitas.natura ergo nõ tãto laboꝛat in trãſmutatõe ſimboloꝝ ſicuti ĩ diſſimbolis q̄uis in diſſimbolis velocioꝛ ꝓpter cõtrarietates ãnexas vt dictuꝫ eſt tranſmutatio fit. Et inde ſecũda pars queſtionis p̃me partis q̄ſi coꝛrelaria oꝛiꝛ ſcꝫ hec. Cũ ergo elemẽta cõtinue tranſmutenꝛ vtrũ cõſiſtãt.i.ꝑmaneãt numero eadeꝫ que p̃us erant vel nõ. Vbi notãdũ cõuenit ꝙ aliqd eſſe idẽ qd̕ p̃us fuerat tripliciter intelligiꝛ.vno mõ ꝓpꝛiſſime q2 nec in toto nec in parte eſt ſubſtantialiꝛ variatuꝫ et ſic deus vel intelligentie ſunt eadẽ nũero que p̃us fuerunt.ſcd̕o pꝛop̃e q2 ps p̃ncipalioꝛ ei⁹ nec in toto nec in parte eſt ſubſtãtialiꝛ variata.⁊ ſic hõ ẽ illd̕ qd̕ pri⁹ fuit. tertio large q2 diſpoſitõnes accidẽtales nõ ſunt notabiliꝛ ⁊ ſẽſibiliꝛ variate ⁊ ſic defũctũ dicĩt eẽ eũdẽ q̃ p̃us. Hĩ viſo dico ꝙ ſic nulla entia inaĩata ſic neqꝫ elemẽta per totã ſuã periodũ manẽt eadẽ numero ſcd̕o mõ ſed bene tertio mõ.patet q2 cuiuſlibet talis noua foꝛma ꝑtialis ⁊ noua ꝑtialis materia acquiriꝛ ⁊ ſil̕r deꝑditur:manet tamen conſimilis multitudo diſpoſitionũ accidentaliuꝫ.quare licet nulluꝫ ꝑ eda

quilibet ſigillatim. Et ſi ariſtotelice cũ partes totius localiter moueantur quare totum nõ mouetur. Quinta cur cõtinua elemẽtoꝛuꝫ ſit tranſmutatio et an eadem ſunt que pꝛimo fuerunt elementa an alia conſiſtant.

Sexta cũ vnũ elemẽtoꝝ contrarioꝛum

le hoꝝ elemētoꝝ exiſtens ante milleſimū ānū fuerit:tū hec elemēta dicūť continue fuiſſe qꝛ cōtinuo apparuit cōſimilis diſpoſitō accidētaliū diſpoſitōnū in eis. Notandūqꝫ elemētū dꝛ q̄ſi ilemetuꝫ ab ile.i.pmoꝛdiali materia.deꝰ eī pmo creauit ile ⁊ ex ile ſegregauit quattuoꝛ elemēta. Sexta cū vnuꝫ elemētoꝝ. Hec ē ſexta qōnū ſupioꝛis ptis cathedre crato.cuiꝰ thema h̄ ē. Cū vnū elemētoꝝ ɔtrarioꝝ vt aq̄ accipi

Vt aqua accidētalem accipiat qualitatem vt caliditatē:quare non ignis accidentalem accipiat frigiditatem. Septia an aliqua ꝫona a nr̄a ſit hītabilis. Que hītātiū pmeua natiuitas quis acceſſus eorū q̄liſqꝫ receſſꝰ permutatuꝫ

at accidētalē caliditatē q̄re n̄ eꝫ ignis accidētalē frigiditatē ſuſcipe poſſit Et ad h̄ dicēdum eſt qm̄ ignis iter oīa elemēta maioꝛis ē actiuitatꝭ ꝑpť habūdātiā foꝛme qua fit vt oīa alia ī qbꝰ nō tāta repitur actiuitas ſed magis paſſibilitas ꝑpť habūdātiā materie q̄ ſubiectū ē trāſmutatōis atqꝫ paſſibilitatꝭ ī ſui naturā facile r̄ducere poſſit:faciliꝰ tn̄ q̄ ad ꝓꝓꝛietates appꝛopatas ꝓpter ɔtrarietatē q̄s ꝓpas lꝫ ex cōſequēti etiā ipas ꝓpas trāſmutare poſſit.neqꝫ tn̄ ecōtra alia elemēta in ignē ita foꝛtiť ageř valēt vt eiꝰ caliditatē ad frigiditatē reducāt et hoc inſufficientia actiuitatꝭ ꝓhibēte.

Septima an aliq̄ ꝫona a nr̄a. Hec ē.vij. et vltia qōnuꝫ circuli ſupioꝛis ſedis cratoniſ q̄ q̄riť an ſit aliq̄ ꝫona.i.hemiſpiū hītabiliſ alia a nr̄a.i.nr̄o hemiſpio.⁊ ſi ſic q̄ tn̄ erat pmeua natiuitas hoꝝ ibi hītātiū cū claꝝ ſit adā ꝓthoplauſtū ad haſ pteſ haud quaq̄ declinaſſe.et inſup qs ſit acceſſus ad eas ptes atqꝫ receſſus. Notādū qđ nē hāc ſpēaliť ꝑpť antipodes foꝛe motā.vn̄ antipodes ꝑpľi ſubterranei ſūt contra nos pedes hn̄tes vt qdā putāt.papias vō diċ ātipodes dictos eo q ɔtrarij nr̄iſ veſtigijs putanť. Quare ſciēdū ꝓ qōnis ſolutōe ātipodes exiſtere dupliciter itelligiť vľ vt ī hemiſpio ifērioꝛi hītēt vľ nobiſcū i nr̄o.q̄ ad pmū itellectū dico ātipodes nľlo mō ɔ noſ poſſe ɔſiſtere cū h̄ ps quā hemiſpiū iferiꝰ dicimꝰ aqs totaliť ſit ſubmerſa q̄re et ſepta terra dꝛ eo q occeano circūābiť. Inſulaqꝫ atlātides vocať.ſic marcus cicero in ſōnio cipionis. Ois terra q̄ coliť a vobis laterībꝰ lacioꝛ pua q̄dā iſula circūfuſa illo mari qđ atlāti cū qđ magnū qđ occeanū appellatꝭ ⁊c. Cū ergo ps illa ſubmerſa ſit ɔn̄s ē vt ſolū ea q̄ aqs ſupextat quāqꝫ icolimꝰ ſola hītatiōe pagrať.q̄ꝫtū vō ad ſcđm itellectū vt ipi ātipodes i nr̄o hemiſpio hītēt ľ ſalti hītař poſſint n̄ rōni abſonū ē. Nō tn̄ ſcđꝫ regionū latitudīeꝫ q̄ ab auſtro i ſeptētrionē ad maximū iuxta tholomei ſn̄iā i.lxxx.gradū ꝓtēdiť qm̄ directā ɔpoſitōeꝫ q̄ mediū reqrit circľi latitudīs terre breuitas ipediret.ſꝫ ſcđm regionū lōgitudieꝫ q̄ ab oꝛiēte vſqꝫ ad occidētales foꝛtūataꝝ iſulas.clxxx.gradibꝰ qđ ē mediū circľi extēdiť:n̄ ipoſſibile ē ātipodes collocari.nā exn̄tibꝰ in vltis oꝛiētis finibꝰ meridianꝰ eoꝝ.xc.gradibꝰ ab eqnoctiali diſtat ſilr ⁊ exn̄tibꝰ ī vltis occidētalibꝰ lociſ.q̄re ſit cū meridianꝰ ſit circulꝰ ſpā ī duo eq̄lia ſecās p vtroꝝqꝫ capita ac pedeſ ipꝫ ꝓtēdi ptibꝰ ex oppoſitꝭ.ɔn̄s ergo ē occidētaleſ ipſos oꝛiētalibꝰ p diametrū ɔponi.⁊ hos ātipodes vľ ātigenos ɔuenit appellari.neqꝫ obſtat ſi diceret ɔrioꝝ nāa ē ſi vnū ɔueniēs ſit reliquū icōueniēs erit.ſi ergo hītatio oꝛiētis erit ɔueniēs ⁊ ſalubꝛis vite aīantiū ergo ſibi p circulū oppoſita erit diſcōueniēs. Rn̄deť q illđ verū ī foꝛmaliť oppoſitꝭ nō aūt ſitualiť ſiċ ī ꝓpoſito.faciliter ergo ad didictū qōni ſolutť q̄ q̄riť q̄ ſit pmena hoꝝ natiuitas.dico adā ſiċ et alioꝝ.et ſimiliť ad didictū alteꝝ quis acceſſus et qualis ab eis receſſus. Dico talis qualis ad reliquos niſi gētium barbaries atqꝫ itineꝝ ignota ſpatia luſtrantes valeant ipedire

Circuli vero mappa. In hac parte Boetius ponit ſecūdū ordinē queſtionū in cathedra cratonis deſcriptaꝝ ad quas poſt primas filius incōſtātie ſe diuertit. ⁊ diuiditur in .ix. ꝑtes ſecūdū nonē queſtionū genera. partes in ꝓceſſu patebūt. Et dicit pͥmo ꝙ mappa .i. planicies forma ſeu diſpoſitio ſecundi circuli ſedis cratonis detinebat oculos intuentiū nouenaria inſpectione .i. inſpectōe .ix. q̄ſtionū quarum ſcilicet nouem queſtionum ſiue nouenarum inſpectionū. prima queſtio cōtinebat latitudieꝫ zodiaci illius celeſtis circuli modificātē .i. menſurantem qualitatē circuloꝝ ſubaudi ceteroꝝ ſperalium vti ſunt duo tropici duo polares atqꝫ vnus

Circuli vero mappa ſecundi nouenaria oculos intuentium detinebat inſpectione. Quarum prima zodiaci latitudinē modificatiue cōtiebat circuloruꝫ qualitatē inſpectiue coluroꝝumqꝫ

oim medius quē equatorē ſiue eqnoctialē dicūt. et dico modificātē inſpectiue id ē ſecūdū apparentiā qꝫ pro et modificātē diffinitiue .i. eſſentias oſtēdēdo colurorū illoꝝ ſemicirculoꝝ qꝫ pro ⁊ modificantē ꝓgreſſiue .i. ſecūdū rationis conſequētiaꝫ quātitatem totius forme ſubaudi mūdialis. Notandū eīm eſt ꝙ totius huius littere mens eſt ipſam ſecundā partem ſemicirculi cathedre cratonis queſiuiſſe circuloꝝ vniuerſalis mūdi machine deſcriptōem atqꝫ tandem ex his forme quātitatꝭ menſurationē. Pro quoꝝ oim abſolutōe notāduꝫ eſt in ipſa mūdiali machina quoſdam maiores imaginandū fore circulos: quoſdā vero minores. Maiores inqꝫ qui ipſam ſperā ad duo ſecant equalia. Minores vero ad duo iequalia diuidūt ex maiorib⁹ zodiac⁹ ē quē circuluꝫ vite ſiue aialiū dicūt a zoes qđ eſt aial qm̄ in ipſo .xij. ſigna noībus aialiū nūcupata figurantur. Et hic ſua longitudie ſicuti qlibet ſperalis circulus .ccclx. grad⁹ aſtronomica diuiſione cōtinet. Latitudie vero .xij. quos duodeci linea quedā ꝑ mediū in longū ſecat quā eclipticā cōuenit appellari. Diuiditur qꝫ hic circulus ſecūdum portiones longitudinū ꝑtibus .xij. quas ſigna vocamus q̄ ruꝫ iniciū ab ariete ſumēs per thaurū. gemini. cancrū. leonē. virginē. libram. ſcorpiuꝫ ſagitariū. capricornū. ⁊ aquariū. diuertit quouſqꝫ in finē piſciū atqꝫ tādem caput arietis iterū cōtingat ꝑueniri. quare intelligēdū eſt ex raptu firmamēti ꝑtes ipſas zodiaceas q̊ſdā ſine dubio circulos cōtinuo deſignare nō quidē reales atqꝫ colore quodā vel alia induſtria depictos ſed intellectuales ſolū atqꝫ mathematicos quorum maximus ab vtriſqꝫ polis eque diſtās ⁊ ab oriēte in occidentē. iterūqꝫ in oriētem per caput arietis et libre extēſus equator dicit. verū qꝛ ſicuti ab ipſo arietis atqꝫ libre capitibus per reuolutionē diurnā circulus hic cōſignat nō eo minus ꝑ cācri atqꝫ capricorni circūferentias duo tropici deſcribuntur. Tropici inqꝫ quaſi cōuerſiui qm̄ cum ſol ad eos circulos deuenerit vel ad nos reuertitur vel ſaltem motu ſuo ꝓprio a nobis retrocedit. neqꝫ tamen hij circuli e maiorib⁹ ſunt q̄nīā ad inequalia ſperam ſecant. inſuper ſicuti ab extremis zodiaci partib⁹ duos tropicos deſcribi concedimus: ſic q̊ꝫ quoniam zodiacus circulus obliquus eſt atqꝫ alios a polis mūdi polos ſuos habet quendam articum quia circa arctos. quendam vero antarticum quia circa illam partem que contra arctos ponitur circulos per polorum ipſorum zodiaci diuturnam reuolutionem deſcribi fatendum eſt quorum tanta a mundi polis eſt equa diſtantia quanta ipſorum a tropicis diſtantia reperitur.

Rurſum quia per motum ſolarem propriũ nũc equinoctia nũc vero ſolſticia conti
git fieri: neceſſe ē arcus quoſdã tam eqnoctia ꝙ̃ ſolſticia diſtiguẽtes ymaginari. ħ
ē ꝑ caput arietis atqꝫ libre et mũdi polos quo ad eqnoctia. ſimiliter ꝑ cancri et ca-
pricorni atqꝫ etiam mundi polos tranſcũtes. et hos coluros quaſi ſemicirculi ap-
pellant. Hec autẽ oĩa a zodiaco vt videtur modificationem atqꝫ deſignationem ca
piunt. quare et ſufficientꝭ
ꝙ̃uis breuiter queſtioni
ſatiſfactum fore putatur
Item mappa pictura vel
forma dicitur: ſic et map
pam mũdi dicim⁹. etiam
togilla dicitur a man⁹ q̃i
manupia. i. manũ plans.
Inde mappella. le. dimi
nutiuũ. Scđa an ſtelle

terminos diffinitie totiuſqꝫ forme quã
titatem progreſſiue. Secunda an
ſtelle fixe ſint in celo ſuperiori an in ꝓ
priis circulis cõmeantes planetarũ ad
inſtar peruagari diſcernantur. Ter
tia an comete prodigialiter rubentes

fixe. Hec ē ſcđa nonẽ q̃onũ i altera ꝑte ſemicirculi cathedre crato. poſitaꝝ. ⁊ q̃rit an
ſtelle ſcꝫ ille q̃ in octauo celo nutu dei ordinate ſunt ſint fixe. i. imobiliter locate ſic
ꝙ nullo mõ moueanť ꝙ̃ motu ſui celi in ſuo ſuꝑiori loco ſcꝫ octauo celo vel ſaltum
cõmeantes id eſt mote diſcernanť ꝑuagari. i. moueri ad inſtar. i. ad ſimilitudinem
planetaꝝ. hoc eſt an moueanť alio motu a motu ipſi⁹ firmamẽti. Pro ſolutõe q̃ſtio
nis huius aduertendum queadmodũ pꝫ ex aſtrologicis demõſtratõnib⁹ deus ip-
ſe factor atqꝫ genitor vniuerſalis creature a quo quidẽ oĩs inuidia relegatur vt in
thimeo plato cenſuit non niſi pulchrũ facere volens machinã ipſam mũdanaꝫ ad
diuerſam inferioꝝ generationẽ ac vitã ſtellis diuerſis atqꝫ innũerabilibus adorna
uit: quaſdã fixas ſtatuens: quaſdã vero erraticas. Fixas equidẽ nõ quia nullo mõ
moueanť ſꝫ q̃m in ſuo celo tã clauate atqꝫ firme cõſiſtũt vt nõ alio ꝙ̃ ſui celi motu
circũferanť ſub quibus orbiũ diuerſitate ſtellas locauit erraticas. i. planetas quaſi
planatas qđ errorẽ incutiẽs ſonat. Errãt eqdẽ nõ ꝓ̃pe ſed q̃m mot⁹ ſui a motu tã
ꝑmi mobilis ꝙ̃ etiã firmamẽti q̃libet die atqꝫ momẽto diuerſificãt q̃ quidẽ diuerſi
tas mortalib⁹ errorẽ incutere videť. hoꝝ autẽ planetaꝝ q̃libet ꝓprio orbe circũ
ferť. orbe inq̃ aggregatõe vno ſed plurib⁹ circulis ſcđm mot⁹ cuiuſlibꝫ diuerſitatẽ
diuerſo. ꝓut hec oĩa apđ aſtrologicas obſeruãtias ptholomei. alfragani. thebith.
albategni. et alioꝝ demõſtrata ſũt. Quib⁹ ergo ſic vt ꝑnotata ſũt collectꝭ atqꝫ ſingu
lis ſingulo collibratis facile nota qđ abſoluiť q̃ q̃ſitũ ē an ſtelle fixe ꝓprio vľ ſaltum
planetaꝝ motu moueanť. Inter ſtellã ac ſidus hoc intereſt q̃m ſtella q̃libꝫ ſingula
ris đr: ſid⁹ võ pluriũ ſtellaꝝ collectio. hec tñ noĩa apđ auctores crebro ꝯfũdunť vt
ſtellã ꝓ ſidere: ſid⁹ q̃ꝫ ꝓ ſtella ſumãt. ⁊ đr ſtella a ſtãdo q̃re ⁊ ſtelle ꝓprie ſũt q̃ in fir-
mamẽto ſituãť. Tertia an comete ⁊c. Hec ē tertia e nouẽ q̃onib⁹ ſcđe ꝑtis ſemi-
circuli cathedre crato. q̃ q̃riť an comete. i. ſtelle comate rubentes. i. lucẽtes q̃dã ru
bore ꝓdigialiť q̃ ad futuri cuiuſdã magni ſignificãtiã ꝑcurrãt. i. moueãť circľarit. i
motu circulari cũ ceteris planetꝭ ⁊ ad eoꝝ ſiľitudinẽ. an võ ipe ſbaudi comete exñ-
tes deſtructie. i. ãnihilatiue creaťe. i. iſtoꝝ inferioꝝ reuertãť i ſuũ chaos. i. i ſuã ma
teriã a q̃ gñate ſũt: ⁊ ħ ꝑmiſſiõe nate naturãtꝭ. i. dei gľioſi. Notã. qđ ħ ñ aliđ q̃rit q̃ꝫ
vtꝝ comete ſint ſtelle vľ ipſſiões i aere gñate. ⁊ ad ħ rñdẽdũ dico apđ ãtiq̃s đ cõe
tamagnã fuiſſe diuerſitatẽ. Pictagorici ei dicebãt cometã vnã de. vij. eẽ ſtellis er
raticiſ Anaxagoras autẽ ⁊ Democrit⁹ dicebãt ipſaꝫ de natura celi. ſed q̃m omis

pars celi perpetua eſt ſequitur cometas fore ꝑpetuas: qđ eſt falſum. quare dicendum ē cū Ariſtotele p̄rio metheoroꝝ ꝙ cometa eſt exalatio ignita de natura elementari. patet qꝛ cometa non eſt ignis nec aer cum ſit mixtū imꝑfectū nec vapor cum non aſcēdat ad tātā altitudinē. ergo eſt exalatio. cōſequētia pꝫ qꝛ non videtur eſſe aliud. Scđa aūt pars patet qꝛ vel cometa eſt de natura celi vł đ natura elemētari. ſed nō de natura celi ergo đ natura elemētari. patet conſequentia cum maiori: et minor declaratur. qꝛ nł la pars celi generatur vł corrūpitur ꝑmo celi. ſed

circulariter cum ceteris planetis ꝑcurrant an deſtructiue creature in ſuū chaos reuertantur nature ꝑmiſſione naturantis. Quarta an inferioris nature cōplexionata virtutē ſiue eclipſim cōtrahāt ex planetis an ex ꝑmis generātibꝰ

quelibet cometa generatur et corrūpitur ergo ⁊c. Ex his ergo facile queſtioni reſpōdetur cometas nō eſſe ſtellas ſed exalatōnes. Et ſi dicaꝛ cometa mouetur motu circulari: nulla autē elemēta mouenꝛ hac ſpecie motꝰ quare ⁊c. Reſpondeꝛ ꝙ lꝫ elemēta nō moueanꝛ niſi vno motu ab intrinſeco deducta fuga ꝯtrarij ſcꝫ motu recto. tamen poſſunt moueri naturaliter ab extrinſeco circulariter ꝑ influentiam celi qua etiā influentia moueꝛ cometa ſimiłꝛ cū aere i ſuꝑiori regione circulariꝛ. Item in textu ibi ꝓdigialiꝛ. ꝓdigiū gꝗ .i. monſtrū turpe et ad vaſtandū paratū ⁊ ſimiliꝛ ibi deſtructiue. Nota comete appitōem ſemꝑ magnos ac malos ꝑſignare effectꝰ ſignificat eñ vt vult Hali. i cōmēto vltie ꝓpoſitōis cētiloquij ptolomei atqꝫ ariſto. i ꝑmo metheoroꝝ. ſiccitates magnas terrenaſcētiū. ſterilitatē. terremotū atqꝫ vētoꝝ copiā. īundatōes aquaꝝ. mortē atqꝫ epidimiā. ꝓlia. tranſlatōes regnoꝝ. et legū īmutatione ſeu nouitatē ſectaꝝ. ⁊ hec oīa ſecūdum diuerſam cometaꝝ magnitudineꝫ figurā colorē motū locū atqꝫ duratōneꝫ. inde Seneca li. naturaliū q̄ſtionū duas inſulas ꝑnūciāte cometa ſubmerſas dicit. et vt refert iuſtinꝰ āno q̄ mitridateſ naſcebaꝛ cometa viſa eſt quattuor horis tanto fulgore celū replēs vt q̄ſi ardere videreꝛ ac ſolis radij obumbrareꝛ. Hic auteꝫ mitridates. xlvi. annis cū romanis bella geſſit atrocia vt inquit Ualerius maximꝰ de ſtudio ⁊ induſtria quodqꝫ ſolinus auctumat libro ſuo de mirabilibꝰ mūdi. Quid vltra regnāte nerone ſenis menſibꝰ appuit cometa ⁊ idem refert ſeneca vbi ſuꝑ. ſed quid peius illis tꝑibꝰ eſſe potuit q̄ꝫ viuere ſub dn̄o tam crioſo de q̄ loquiꝛ Johānes ſolobrienſis i policratone li. i. In tanta mole iꝑerij oīeꝫ poſus eſt grauitatē vt phiam pſequēs q̄ſi maieſtatis iꝑerij iimicā et nobiliora ingenia veritus ſe cōſilijs ſubdidit hiſtrionū. Quarta an nature inferioris. Hec ē quarta q̄ſtionū ſcđe ptis ſemicirculi q̄ q̄riꝛ an ꝯplexiōata id eſt oīa ipa generata iferioriſ naꝛe. ſ. elemētoꝝ cōtrahāt virtutē. i. exiſtētiā ſiue eclipſim. ſ. defectū ex planetꝭ. i. ex iflux celeſti: an ex ꝑmis generātibꝰ. i. ꝑētibꝰ. qđ ſi ex planetis aut ħ ſcđm necētatē aut ſaltē ſcđm euentū. i. a caſu. ſi vero ex generātibꝰ cū vnū generātiū aliqū ſit albū aliđ q̄ꝫ nigrū ⁊ ecōtra q̄re gn̄atū ex illis nō ē albū ⁊ nigꝝ. et ſimiliꝛ ſi ſic q̄re gn̄atū aſſimilaꝛ q̄nqꝫ i extremitatibꝰ ſupple corꝑis vt maibꝰ pedibꝰ ⁊ reliq̄s ſiłiꝛ q̄ꝫ ſexu pr̄i ⁊ i ceteris moribꝰ aſſimilaꝛ ꝑturiēti. q̄nqꝫ vero neutri gn̄antiū ſubaudi aſſimilaꝛ. ꝓ abſolutōe hꝰ q̄ſtiōis atqꝫ q̄rūlibꝫ ptiū eiꝰ aduertēdū ē ꝙ i rebus ipſis generandis atqꝫ ꝓducendis in eſſe triplex aſſignanduꝫ eſt formale principium ſcꝫ ipſum principiū primum atqꝫ principale quod eſt ipſa cauſa prima

que eſt regens moderans atqꝫ ordinās ipſas cauſas ſecūdas vti aptiſſime Boe. in tertio libro de conſolatione metro nono inſeruit cum dicit. O qui perpetua mū dum ratione gubernas. Terrarꝫ celiqꝫ ſator ⁊c. Ab hoc quidē principio depēdet celum et tota natura. xij. methaphiſice. atqꝫ ab eo cūctis deriuatū ē eſſe ⁊ viuere his tamen clarius: his vero obſcurius. Eſt et aliud principiū īſtrumētale videlicet ipſa corpora celeſtia per que licet deus optimus per ſe ſolū cuncta diſpo nat vti ſacra teſtatur au- ctoritas: tamē q̄ꝫtum ad executionē inferiora per ſuperiora diſpēſat. qua de re dictū eſt primo me theororꝫ. ꝙ oportet iſtuꝫ mūdum īferiorē eē conti guū ſuꝑiorībꝰ latōnibus vt tota eius virtus inde gubernet̃. Eſt etiā tertiū rebus principiū qđ ſeminariū dico. hoc antē ꝑ̄ncipiū virtus ē in aiatorꝫ ſemine cōſi ſtens ſicut in artificiato artifex et vocat̃ hec a qbuſdā phis virtus formatiua: a qbuſ dam diſiūctiua: a qbuſdā vero ymago mūdi. hec aūt tria principia ſic ſe habēt ī aia torꝫ ꝓductiōe vt inferiori ꝑ ſuperius īfluat̃ et nō cōuertit̃. quare q̄ꝫtū hic ſufficit di cēdum eſt ꝙ oīa ēt generata virtutē ipam periodū atqꝫ eclipſim ſumūt ab ipo ꝑ̄n- cipio ſemiario veluti ꝑ̄ncipio quodā īmediate moto ab īfluētia celeſtiū corporum nutu ac volūtate cauſe ꝑ̄me. neqꝫ tamē niſi ipſa cauſa ꝑ̄ma ſic diſpoſuerit hec q̄daꝫ coacta neceſſitate fieri eſtimādū eſt. qm̄ imp̄ſſiones cauſarꝫ naturaliū ī effectibꝰ ſe cūdum recipiētiū modū recipiunt̃. inferiora autē ſūt fluxibilia ⁊ nō ſemꝑ eodē mō ſe hn̄tia ꝓpter ipam materiā q̄ eſt in potētia ad plures formas. ⁊ hoc ē vt refert al bertus ꝑ̄mo mineraliū qđ plato voluit cū dicit formas ipſas ſecūdū merita mate rie recipi. ⁊ hinc Ptholomeꝰ in alarba. effectꝰ ſtellarꝫ īcertos ⁊ diuerſos eſſe. qꝛ in ferioribꝰ in fluxu ꝓueniūt ꝑ aliud ⁊ ꝑ accidēs. ꝑ aliud qꝛ ꝑ virtutes elemētares q̄s primo informāt. ꝑ accidēs qm̄ nō ꝑueniūt ad inferiora niſi ꝑ eſſe vniuerſale qđ eſt cōfuſum ⁊ incertarꝫ diſpoſitionū. ⁊ idē ptholo. in quadripartito Rurſus nec eſtia re debemus ꝙ ſuꝑiora ꝓcedūt ineuitabiliter vt ea q̄ diuina diſpoſitōe cōtingūt et que nullatenꝰ ſunt vitanda necnō que veraciter ⁊ ex neceſſitate ꝓueniūt. In cētilo gio etiā dicit. hec iudicia q̄ tibi trado ſūt media inter neceſſariū ⁊ poſſibile. abſolu ta ergo hec q̄ſtiōis ꝑs ē an cōplexionata ipa ex planetis vl̃ a ꝑ̄mis ꝑētibꝰ v̄tutes atqꝫ periodū ſuſcipiāt qm̄ tā ab his q̄ꝫ ab illis lꝫ diuerſa ratiōe. ſil̃r ſi ab ipis planetꝭ an neceſſitate vl̃ a cāu Reſtat ergo vt diuerſa natorꝫ erga ꝑētes aſſimilatio q̄uoli bēt abſoluet̃. et dicēdū cām aſſimilatōis horꝫ vel diſſimilatōis tam ex influētia ce leſtis corporis q̄ꝫ etiā materiei recipiētis has imp̄ſſiōes ſimilit̃ multas cauſas cō comitātes atqꝫ ſuꝑioribꝰ ānexas cōfirmari. et hinc ypocras dicit vt refert galienꝰ ꝙ oīs ſubſtantia ſit ligata et ꝯiūcta in planetis et ſignis ⁊ nexibꝰ quattuor elemē torꝫ. Et iō nectanabꝰ natural̃ alexādri pr̃ cū mr̄e ſua oli piade tp̄s obſeruās coiuit ſole leonē ītrāte ⁊ ſat̃no ī thaurꝫ a qbꝰ planetꝭ filiū ſuū volebat recipe figurā ⁊ ptātē

Si ex planetis an ſecundum neceſſitatem an ſecundum euentum. Si vero ex generantibus cum vnum generantiuꝫ ſit album et aliud nigrum: quare generatum ex his album et nigrum non eſt. et quare generatum quandoqꝫ in extremitatibus aſſimilatur patri in ceteris parturienti: quandoque neutri

Quinta que eſt proportio motus. Hec eſt quinta queſtio ſecūde partis ſemicirculi ſedis cratonis qua queritur que ſit ꝓportio.i. eſt habitudo motus ad motū p planetas hoc eſt qua habitudie ſe habeat motus vnius planete ad motū alterius. ⁊ que ſit cōnexio.i.ordinatio eorūdē ſcʒ planetaꝝ vt ſcʒ quis eoꝝ ſub vel ſupra in corpore celeſti ordinetur. ꝓ queſtionis huius ſolutione notandum ꝙ motus planetaꝝ diuerſus ē queadmodū eorū orbes diuerſi demonſtrant. ex diuerſitate eni motuum neceſſario in diuerſitatē orbium deueniri pbis vi ſum eſt. Inter autē oms planetas Saturnus oim tardior eſt quapropter ⁊ ipm ſenem ꝓpter motus ſui tarditatē dicūt q̄

generantium. Quinta que propor tio motus ad motum per planetas et que eorum connexio. Sexta cum ſa turnus inter planetas ſit ſeuiſſimus Venuſqʒ benigniſſimus. an beni gnitas vnius malignitatem retar

niam curſum ſuum ānis.xxx.ſolum pficit. Jupiter vero poſt hunc planeta beniuolus motū ſuū annis.xij.cōplet. Mars trib⁹. Sol vero oim medi⁹ anno vno. ſimiliter et Venus. Mercurius ſimiliter inter oēs laborioſus anno. Luna vero ſuperioꝝ fex atqʒ inferioꝝ puritas menſe tantū. Quare pauco cōcludēdū cū queritur que ꝓportio motus vni⁹ planete ad motū alteri⁹ ꝙ eadē eſt ꝓportio que eſt nūeri cuiuſlibet ad quēlibet. hoc autē curioſi⁹ indaganti ad arithmeticoꝝ recurrēdū eſt codices atqʒ geometroꝝ. in his ei nedū hoꝝ ſed ⁊ quorūlibʒ ꝓportio vberrime pdocetur. Ordo aūt planetaꝝ ſub octauo circulo his verſib⁹ cōiter memoratur. Octo ſunt ſpere quas ſic poteris retinere. Celū ſtellatū ſaturnus iupiter ⁊ mars Sol ven⁹ et mercu. vltima luna ſubeſt. Item nota ꝓportio nihil aliud eſt q̄ duarum quātitatū quātecūqʒ ſint eiuſdem generis certa alteri⁹ ad alteram habitudo. Et dicit eiuſdē generis vt numeri ad numerū. linee recte ad lineā rectā. ſupficiei ad ſupficiem. corporis ad corp⁹. nō ei linea ſupficiei vel corpori ꝓportōnat. q̄re etiam nulla diametri ad coſtā ꝓportio reperit q̄uis reperibilis vt vlt Ariſtoteles.

Sexta cū ſaturnus inter planetas. Hec eſt queſtio ſexta hui⁹ ſecunde partis ſemicirculi ſedis cratonis qua queritur. Cum ita ſit ꝙ ſaturnus inter planetas ſeuiſſimus ſit venuſqʒ benigniſſim⁹: an benignitas vni⁹ ſcʒ veneris veniētis ex oppoſito ſupple aſpectu qui eſt p diametrū circuli retardʒ.i. tēperet atqʒ refrenet malignitatē alterius ſupple ſaturni. Pro hui⁹ q̄ſtionis ſolutōne dicēdū. Inter planetas q̄ſdam maliuolos: quoſdā vero beniuolos iuxta traditōnes ſapiētū dici. maliuolos vt ſaturnus q et falce armat⁹ depingit veluti nature viuētis inimicus ac martem quē deū belli ponūt. et ob eoꝝ malignitates eos iſortūas vocāt q̄m nato atqʒ cuilibet exordio infortunā machinātur. Beniuolos vero Jouē quē ⁊ heroū atqʒ magnatū ſignificatorē dicūt ſimiliter ⁊ venerē totius beniuolētie ſignificatricē quaꝓpter eos fortunas dicūt ⁊ ex his ſolū in preſēti de ſaturno ⁊ venerē q̄ſtio ē ad quā rūdēdū ꝙ ven⁹ nullomō ex oppoſito aſpectu maliciā ſaturni minuit q̄m maxia eſt apd ſapiētes ꝙ fortune cū aſpiciūt malos minuūt eoꝝ ipedimētū ⁊ hoc ſi ex amicabili aſpectu aſpiciant. amicabilis autē aſpectus ſolum trin⁹ ac ſextilis eſt. Mali aūt cum bonos aſpexerit ex quarto vel oppoſito bonorū beniuolētiā fortiter ipediūt: quoniam aſpectus malorum atqʒ ab aſpectu malo. Et tantum de hac q̄ōne.

Septima cum chorus naturaliter. Hec eſt ſeptima queſtionũ ſecũde partis ſemi-
circuli ſepe dicti qua queritur. quoniã chorus alia littera habet nothus ⁊ verius
ille ventus auſtralis ſit naturaliter frigidus ⁊ ſiccus cum a parte auſtrali et a po-
lo antartico deueniat cur nobis apparet ↄtrariꝰ ſcʒ humidus ac calidus. Pro cuiꝰ
queſtionis ſolutõe notandũ .xij. eſſe ventos ſecũdũ phm̃ ſecundo metheororum et

dei alterius ex oppoſito aduenientis. Septima cum chorus naturaliter frigidus et ſiccus ſit quare nobis contrarius apparet. Octaua que ſit elementorũ cõnexio ꝓportionalis. Nona quis ſit ſolis et lune meatꝰ et effectꝰ

hoc ſecũdũ .xij. celi ſigna ſub quibus ſol diſcurrẽs cõmouet et facit ceſſare ventos. et hi cõiter his verſibus recitantur. Sũt ſubſolanus vulturnus ⁊ eurus eoi. Circius occaſu zephirus fauonius afflant. Atqʒ die medio nothus herʒ affricus auſtro. Ac boreas acquilo veniũt et chorus ab alto. Atqʒ oim horũ vẽto-
rum materia eſt exaltatio calida atqʒ ſicca quapropter nulli ex ſubſtantia ſua dicũ
tur frigidi atqʒ hũidi ſed ſolum ratione mixtionis eorundẽ cum aere. et ad illiꝰ mix
tionis propoſitũ loquitur littera cum dicit. cũ nothus ſit naturaliter frigidus quan
tum eſt de ſua primordiali mixtione cum aere frigido quoniã in zona frigidiſſima
iuxta polum antarticũ oritur que pre nimia eius frigiditate inhabitabil' dicit̃. qua
re ergo nobis apparet calidus. Dico quoniã dũ perflat zonã torridã que ſub eq-
noctiali eſt calorẽ ſibi aſſumit. et qa verſꝰ meridiẽ venit vbi eſt maior aquaꝝ copi
a et loca vapore et rore plena hũiditatem cõtrahit ⁊ acqrit alienã. vnde apd̃ nos
calidꝰ ⁊ hũidus reperit̃ ⁊ ipo flãte aer p̃dicto vapore repletus in pluuias frequẽ
tiꝰ reſoluit̃. Octaua q̃ſtio q̃ ſit elementorũ. Hec eſt octaua q̃ſtionũ ſecũde par
tis ſepe dicti ſemicirculi cathedre cratonis. qua querit̃ que ſit connexio id eſt con
iunctio ꝓportionalis elementoꝝ. Pro cuius queſtionis ſolutione aduertendum
ipſa elementa ꝓportionibus quibuſdã colligari atqʒ ordinari numeralibꝰ prout ẽt
Boe. ipẽ in de cõſolatu philoſophico libro tertio metro nono teſtatur cum inquit
Tu numeris elemẽta ligas vt frigida flãmis. Arida conueniãt liquidis ne purior
ignis. Euolet' aut merſas deducãt põdera terras. Sicut eñ duo numeri cõueniunt
in vno numero ꝓportionali medio. ſic duo elemẽta cõtraria in duabꝰ qualitatibus
cõueniũt in vno elemẽto medio ꝓportionali. Exempli gratia in numeris quadratũ
bis duo ſunt quattuor. ter tria ſunt nouẽ. Accipe ergo vnũ numerũ qui ſic exce-
dat quattuor primũ quadratũ ſicuti ſecundus ſcʒ nouẽ excedit numerum inuen-
tum ⁊ ẽ .vi. ſecũdum eãdem ꝓportionẽ. Et dicitur ꝓportio ſeſquialtera vl' emiola.
ſicut eñ .vi. cõtinẽt quattuor ⁊ mediũ de quattuor: ſic nouẽ cõtinẽt .vi. ⁊ mediũ de
vi. Eadem eſt elementoꝝ ꝓportio. nam ignis ⁊ aqua in duabꝰ qualitatibus con-
trarijs ſunt. ⁊ hec colligant̃ vno medio ſcʒ aere. qui ſicut ↄuenit cũ aqua in humi-
ditate ſic etiã cõuenit cũ igne in caliditate. quare ſeqt̃ queſtioni ꝓpoſite fore ſa-
tiſfactũ. Nona q̃ſtio qſ ſolis ⁊c. Hec eſt nona ⁊ vltia queſtionuʒ ſecũde ptiſ ſemi
circuli cathedre cratoniſ q̃ ſol' lũeqʒ meatꝰ atqʒ eorũdẽ effectꝰ mirabileſ idagãtur

Pro cuius enodatione materie ſtandū arbitror potiſſime ſapientum aſtrologorū aſſertioni qui a veritatis tramite haud quaq̄ deuiantes deum optimū maximum īter ceteras ſtellas duo luminaria ſcʒ ſolem et lunam mūdo ꝑfeciſſe auctumant qđ etiā ſacra atqʒ vetuſta teſtat̄ auctoritas atqʒ q̄ttidiana ꝓprobat experiētia. tribuit qʒ eis motū inter ſe diffōmeʒ ſicuti ⁊ alijs quīqʒ planetis ſub ſignoꝝ cingulo. quādoqʒ enī a terra ⁊ ſeinuicem elōgata ſunt. quādoqʒ approximāt. quādoqʒ ſeipſis cōiūgunt. quādoqʒ elongant̄. aliaſqʒ ⁊ ad alia diuertunt̄ motu prout in theoreumatibus aſtrologorum et precipue Ptholomei iamdudū certiſſime demonſtratum eſt.

Vltia ſemicirculi planicies ꝓponebat
Cur tremor in terris:
Cur concremat aera fulgur.

Inſuper dedit eis poteſtateʒ oīm generandoꝝ atqʒ generatoꝝ ſimiliter ſup eorum defectu quas obres non abſurde dictum eſt ab Ariſtotele cū inquit. Secundū acceſſuʒ ⁊ receſſum ſolis in octauo circulo fiūt generationes et corruptiones in iſtis inferioribus. Opus enī ſubſtantie ſolis maximū eſt. tum ꝑpter corporis ſui magnitudinē que terram centies ſexageſies ſexies excedit vt etiam ſupra diximus ſimiliter et luminis ſui formalitateʒ. ab ipſo enī veluti a fonte indeficienti cetera ſidera lumē certum ē mutuare. Que ⁊ alia paucis metriculis complecti cupiens marcian⁹ capella ſic ſolē alloquit̄. Ignoti vis celſa patris vel p̄ma ꝓpago. Fomes ſenſificus mētis fons lucis origo. Regnū nature deus atqʒ aſſertio diuū. Mundanuſqʒ ocul⁹ fulgor ſplendētis olimpi ⁊c. quare et ſecūdū pictagoricos cor celi dicebat̄. Luna autē maris ⁊ aquaꝝ et oīm que ex eis ſunt dn̄a atqʒ moderatrix cōſtituta ē. quod pluribus experimentis tam in mari fluminibus q̄ʒ etiam in vegetabilib⁹ acceptum eſt. hoꝝ enī humiditas maxima ē vti cucurbitaꝝ atqʒ medullaꝝ humanoꝝ oſſiū ac oīm viuentiū aſtroꝝqʒ ſapientes res multas ī ſuis virtutib⁹ experti ſunt queādmodum ſuis ſcriptis poſteritati reliquerūt. ſimiliter ⁊ medici certificantes oēs egritudines aut ad bonū aut ad malū ſecūdū. xvi. loca circuli quas luna p̄tergradit̄ quomodolibʒ terminari. quo ſpiritu p̄mo ꝓnoſticoꝝ ait ypocras. Eſt quoddā celeſte ī quo oportet ip̄m medicū preuidere. Cuius ſi tanta eſt prudentia mirabilis ē nimirumqʒ ſtupenda ⁊c. His autē oībus vt premiſſa ſunt itellectis cōſequens arbitror vltimā huius ſecūde partis et ſimiliter oēs alias abſoluiſſe queſtiones. quare ad tertiā ⁊ vltimaʒ ſemicirculi partē ē accedendū. Vltia ſemicirculi planicies. In hac parte Boe. oſtendit tertiū ordinē queſtionū in cathedra cratonis deſcriptarum ad quas ſicuti poſt primas ad ſecūdas filius icōſtantie arripiēdas ſe diuertit. ſic quoqʒ ad has tam primis q̄ʒ ſecundis faſtiditis tandem ſe deuoluit. Et diuiditur hec pars ſecundū queſtionū numerū in hac vltia ſemicirculi parte deſcriptarū. partes patebunt in ꝓceſſu. Et dicit ꝙ vltima planicies. id eſt ſupficies ſemicirculi ꝓponebat ſubaudi queſtiones que ſequūtur. Notandū ꝙ fere ſimiles queſtiones ſunt que apud virgiliū hijs verſibus memorantur. Unde tremor terris qua vi maria alta tumeſcant. Obicibus ruptis rurſuſqʒ ī ſeipſa reſidēāt. Defectus ſolis varios luneqʒ labores. Unde hoīm genus et pecudū: vnde ymber ⁊ ignis. Arcturū pliadas hiadas geminoſqʒ triones. Quid tātū occeano ꝓperent ſe tingere ſoles. Hiberni et que tardis mora noctib⁹ obſtet. Poteſtqʒ p̄ma pars littere noſtre metro legi ſic

Cur tremor in terris cur cõcremat aera fulgur. Cur maris exundat rabies geſtuſ qȝ malignꝰ. ⁊c. Cur tremor ĩ terris. Hec eſt queſtio pͥma huiꝰ vltĩe ꝑtis qua cauſe terremotus ſciſcitanť. Et dicẽdũ ꝙ cũ de terremotu fit ſermo nõ ẽ intelligẽdum ꝙ totiꝰ elementi terreni aſcenſus fiat ſiue deſcenſus. neqȝ etiã eſtimãduȝ terrã ipſam moueri circulariter et celũ quieſcere ⁊ ſic de ſingulˀ. quoniã terremotꝰ huius impoſſibilis oĩno ẽ: quoniã vt ex mẽte vult auerrois etiã ſi oẽs dij deſcẽderent terram hoc modo mouere non poſſent

Cur maris exundat rabies: Geſtuſqȝ malignus.

ſed eſtimandum eſt terremotum ipſum eſſe ruinã tremorẽ atqȝ titubatõeȝ pulſiõeȝ ꝑforationẽ ſciſſionẽ et ſubuerſionẽ vti vlˀt albertus ex exalatõne calida et ſicca ĩ terra precluſa atqȝ petẽs exituȝ. vñ ꝯſiderānduȝ qm̃ ſol et ſtelle calefaciẽtes generant ex terra exalatõnes multas q̃ interduȝ nõ hñtes facilẽ exituȝ rõe frigiditatꝭ aut pluuiaꝝ claudentiũ ſeu cõſtringentiũ poros inuicẽ fugiẽtes cõtrariũ congregantur. ⁊ fortificate per antipariſteſim violẽter cũ magno impetu exeũt cauſantes terremotũ. Poteſt etiam fieri terremotus ab exalatõnibꝰ ventoſis intrantibus terram de nocte ꝑpter fugam cõtrarij q̃ faciunt cõſimilẽ motionẽ clauſis poris terre a frigiditate noctis. Cur concremat aera fulgur. Hec ẽ queſtio ſcd̃a huius vltime partis et ea queritur quare fulgur ꝯcremat ab effectu aera. hoc tantũ querere ẽ que ſit cã generationis fulguris atqȝ choruſcationis. vñ nota ſcd̃m Ariſtoteleȝ in metheoris choruſcatio cõp̄hendit fulgur et fulmen: nã ꝑprie dicta choruſcatõ eſt apparitio ſubita vaporis ſubtilis inflãmati euaneſcẽtis in aere ſine deſcẽſu ad terrã. Fulgur vero eſt ignis ſubtilis groſſior tñ choruſcatione ad terrã deſcẽdẽs que herbas penetrat atqȝ res molles. vt refertur. ij. phiſice Algazelis. fulmen vero eſt vapor ignitꝰ cõpactus et ſolidus impetuoſe cadens maioris vis q̃ȝ fulgur. percutit enim quod tangit. penetrat et vrit. diuidit. ſcindit. et nihil corporale ei reſiſtit. quare dicit Iſidorus ꝙ fulgere ideȝ eſt qđ ferire. hec tñ tria non differũt eſſentialiter cum ſint de eadem materia ſpecie de eadeȝ cauſa effectiua ſpecie. ſ. caliditate et frigiditate. Solũȝ autem accidentaliter differũt vt ſupra dictũ eſt: q̃re expreſſa cã generatõis vniꝰ oĩm generatio prodita eſt. quare dicẽdũ cũ Ariſtotele ꝙ hec omnia cauſantur ex vapore aggregato in nubibus et earum vehemẽti colliſione attrito et inflãmato. et ſecundum diuerſitatem huius vaporis propter admixtionẽ diuerſam terreſtreitatis vel non diuerſificantur ſolum accidentaliter vt dictum eſt. quare ⁊c. Cur maris exundat rabies. Hec eſt tertia queſtio huius partis qua queritur quare rabies id eſt eſtus maris exundat abundanter excreſcit et decreſcit. Vult dicere que eſt cauſa fluxus ac refluxus maris. Et aduertendum mare fluere atqȝ refluere tripliciter intelligitur. vno mõ ab aquilone in auſtrum et econuerſo. ſecundo agitatione ventoꝝ tercio naturaliter et regularit̃ oĩ die naturali bis. Primus fluxus ac refluxus eſt ꝑpter aquarũ in eis locis abundantiam atqȝ eleuationem: et ideo cum aqua naturaliter fluit in locum decliuiorẽ neceſſe ẽ aquã in auſtrum fluere. Econtra v̄o fluit ab auſtro in aquilonem propter aquã ibi multũ tumefactã et cõſequenter virtute ſolis multũ eleuatã. Secũdꝰ fluxus violentꝰ eſt ad omnẽ diſiam poſitionũ. tertiꝰ autẽ fluxus eſt ab influẽtia lune q̃ tã lumine q̃ȝ influẽtia huiõi cauſat fluxũ ac refluxũ. Et ꝙ h

ſitverſū q̃ ad lumē pȝ.qm̄ rarefactio et tumefactio maris videtur eſſe rōne luminis lune cū oē lumē ſit calefactiuū ⁊ rarefactiuū. Quātū vero ad influētiā ſil'r patēs ē. q̃niam luna ſuo ſolo lumīe hūc fluxū cāre nō poſſet.pȝ:qꝛ ſi ſic tūc in q̃draturis maioꝛ eēt flux⁹ et refluxus ꝙ̄ in cōiūctōe qđ experiētia falſū ē.neceſſe ergo ē vna cū lumine iſluētiā coagere vt ſic lumē cū iſluētia ſint cāe flux⁹ atqȝ reflux⁹ huiōi. Eſt igiẗ

Que ſit natura pennatoꝛū eſtiualiū in hyeme deficientium et conuerſim. Quid grandinis rotunditas.

dicendū ꝙ ſicut anima per caliditatē alterat cibum ⁊ ꝑ aliā virtutē ipm attrahit ita cū flux⁹ dicat tumefactōnem ⁊ alterationem luna mediāte luīe tumefacit mare et per virtutem occultam ipſum attrahit ſicut magnes ferrū ab oriente in meridiē atqȝ ab occidente ad angulū noctis.a meridie autē i occidēs et ab angulo noctis in oꝛiēs refluit qꝛ luna ſuis ꝟtutib⁹ perāplius directe non reſpicit mare.et ſic quodāmō ꝑuatiue dꝛ cauſa refluxus.q̃re ⁊c. Guſtuſqȝ malign⁹. Hec q̃rta queſtio de ſalſedine maris querit vnū cauſeẗ. Quare iuxta Ariſtotelis ſniaȝ notādum ꝓut ipſe vult in libꝛo de ſēſu et ſenſato. Sapoꝛ ē paſſio hūidi a ſicco terreſtri ita ꝙ ex alia et alia mixtione ſicci terreſtris cū humido reſultat alius ⁊ alius ſapoꝛ quare cum ſalſedo ſapoꝛ ſit neceſſario pꝛouenit ex mxtiōe ſicci terreſtris cuȝ humido ſed non ſimpliciter ſicci ſed aduſti.quod patet in lixiuio quod nō fit excelleneẗ ſalſum niſi fiat foꝛtis calefactio et aduſtio cinerum.et ſimiliter de vrina vt apđ medicos pꝛobatiſſimum eſt. quare poſita eternitate mundi neceſſario ponitur mare eſſe ſalſum.in eo ei ē multum terreſtre aduſtū derelictū exalatiōe calida et ſicca ⁊ eſt ibi quodāmō aqua pura admixta ſupueniēte calore ſolis decoquētis et faciētis humidū eleuari vt patet ad experiētiā.ergo ⁊c. Et hū dix poſita eternitate mūdi qm̄ ſi mūdus creat⁹ fuerit poſtea ꝑ magnū tp̄s mare ſalſū neq̃ꝙ̄ exiſtebat. Que natura ſit pēnatoꝝ. Hec queſtio quita q̃rit de his auib⁹ q̃ hyeme recedūt a nobis et eſtate reuertunẗ. Ad quod dicēdū ꝙ ex his auib⁹ ſunt cōmuniter hiūdo atqȝ ciconia et id genus et ſunt ex auib⁹ parū caloꝛis naturalis hūtib⁹ q̃ minime a frigoꝛibus pꝛeſeruari poſſint ceduntqȝ in itroitu hyemis ad regiones calidioꝛes q̄buſ taȝ victu ꝙ̄ aeris ſalubꝛitate confoueri poſſint duce natura. Quid grādinis rotūditas Ad hanc queſtionem ſextam dicendum grandinem cōtinuo ad rotunditatē declinare eo ꝙ generatur ex nube diuiſa in guttas que fugientes contrarium tendunt ad rotunditatem que figura pꝛima atqȝ perfectiſſima vt alias hēt declarari. Et eſt impꝛeſſio q̃ nō generatur niſi in media regiōe aeris qm̄ non in ſupꝛema pꝛopter exceſſiuum caloꝛē nec in infima ꝓpter remiſſam frigiditatem ex reflexione radioꝝ ſolarium.multa enim et groſſa materia non niſi per exceſſiuum frigus ꝯgelari poteſt.quare ſolū in media regione aeris generatur. Niuis pꝛolixitas.i. longitudo q̃niam non ſicut grando ad rotunditateȝ tendit. Ad hanc queſtionem ſeptimam dico quoniam nix generatur ex vapoꝛe eleuato ſurſum ad ꝑncipiuȝ ſecūde regionis aeris et ibi iſte vapoꝛ ꝯgelaẗ ꝓpter frigiditatem non tū exceſſiuam et ꝓpter defectū ſolis ipſum ad ſuperioꝛem partem vl' mediā ſecūde regiōis attrahere non valētis. quapꝛopter cadit in terram ita debiliter cōgelata et ſpōgioſa atqȝ rara de q̃ qđ q̃ſi nix. Nebule potētia. Ad hanc octauā q̄ōneȝ dicēdū ꝓut refert Ariſto.nebula eſt

impreſſio facta ex reſolutõe nubium reſolutaꝝ in aquã pluuialem. vapores eni ſic reſoluti diſperſi per ſingulas aeris partes ac diffuſi nebulam gignunt ⁊ iducũt. et quanto terre eſt vicinior tanto ſpiſſior ẽ ⁊ obſcurior. a terra vero eleuata magis eſt ſolis peruia ⁊ ideo minus frigida et obſcura. ipſa autẽ totalit̃ a ſole attracta in materiam nubis conuertitur et ideo future pluuie eſt ſignificatiua ⁊c. An virtus

Niuis prolixitas.
Nebule potentia.
An virtus lapidũ ex cõplexiõe ſit an ex materia. An adamãtina attractio ex cõponẽtibꝰ ſimul ſit an ex vniꝰ icurſu tãtũ

lapidum. Hac queſtiõe de virtute lapidum q̃rit̃ an. ſ. lapidum virtus ex complexiõe lapidum ſit vel ex ipſa materia. Pro cuius queſtionis ſolutione p̃mittẽdum ẽ id qđ a phis peritiſſimis iam longe oſtenſum ẽ. omnis lapidis materiam eſſe aut ſpeciem cuiuſdam terre aut ſpeciem quãdã aque. vincit enim in lapidibus alterum iſtorũ ⁊ ſecundum diuerſam victoriam diuerſi lapides generantur occurrente ſuper ipſa duo virtute minerali lapidum quã formatiuã dicũt. ſicut enim in ſemine animalis quod eſt ſuperfluum nutrimẽti deſcendit a vaſis ſeminarijs vis formatiua animalis que format et efficit animal et eſt in ſemine per modũ illũ quo artifex eſt i artificiato. Sic eſt etiã in materia ipſa aptata lapidũ vtꝰ formans et efficiens lapides et producens ad formaꝫ lapidis huiꝰ vel illiꝰ. hec aũt virtꝰ formatiua in materia ipſa lapidũ generatur et cauſatur ex virtute ſtellaꝝ infuſa ipſi loco. et hec oĩa in factione ⁊ cõmixtione lapidum reperta ſunt: q̃re q̃ſtioni ſatiſfaciendo dicimus cuꝫ virtus ipſa elemẽtaris q̃ materia lapidis eſt pauciſſimas poſt ſe relinquat operatões atqꝫ pene ſurdas atqꝫ etiã ifinitas pene ⁊ nobiliſſimas virtutes vt effugare venena pellere antraces et ſimilia q̃ ex virtute elemẽtari eẽ nõ poſſunt in lapidibꝰ cõſiſtere claꝝ ẽ. cõcluditur neceſſario v̇tutẽ lapidũ eẽ ab ipſa forma ſubſtantiali primo intentata a natura atqꝫ ab ipſa v̇tute formatiua a virtute celeſti loco infuſa in materiã ipſã elemẽtarẽ introducta. nõ quidẽ ab elemẽtis vti ab alexandro greco ꝑipatetico opinat̃: q̃niã elemẽta operari non poſſunt niſi qualitatibꝰ p̃mis. v̇tutes auteꝫ lapidũ ad qualitates primas reduci nõ poſſunt neqꝫ etiã ab ipſis ydeis virtus lapidũ ẽ. vt Plato voluit. q oĩa inferiora ydeata dicit a ſuperioribꝰ ydeis quas ſeparatas et mire potentie eſſe dicebat. Ille enim ſunt que generãt qcquid generatur vt aſſerit licet falſo vti de hoc alias iã lõge diſputatũ ẽ. Sꝫ vt p̃tactũ ẽ ꝓut etiam vl't hermes phõꝝ pr̃ et plures indoꝝ virtus lapidũ p̊mo ex v̇tute ſtellaꝝ ⁊ ymaginibus earum ẽ ſecundum modum iã dictũ per infuſionem circuli a laur. deſcẽditqꝫ hec virtus in res nature nobiliter et ignobiliter. Nobiliter quãdo materie recipiẽtes has virtutes fuerint ſuperioribꝰ magis ſimiles in luie et ꝑſpicuitate. Ignobiliter qñ materie fuerint confuſe ⁊ feculẽte in quibus quaſi opprimit̃ virtus celeſtis. ſic ſecundum diuerſitatem influxus illoꝝ ſuperiorum diuerſas v̇tutes lapidum fore cõſtat. ſic ſaphirus ſuam. dyamas ſuã. Carbunculus q̊qꝫ atqꝫ magnes qlibet ſuas operatur virtutes. quare etiam dicenduꝫ adamãtinã v̇tutẽ ex hac ſuperiori cõſtare virtute. non autem ex approximatione ferri ad ipſam q̃uis vt virtutem operetur approximatio iſta requiratur et tantum de hac queſtione.

Quid pluuie dulcedo.
Putei biemalis caliditas.
Eſtiualis frigiditas.
Uiſus triplex emiſſio:
Colorumq; concretio.

Quid pluuie dulcedo. Hac queſtione queritur cauſa dulcedinis pluuiaꝝ. Ad qḋ dicēdū ꝙ calor ſolis attrahens ſuperius aquā et vapores ipſos calefacit atq; dige rit ex qua digeſtiōe generatur dulcedo in aquis illis ſic attractis quas aquas plu uias appellamus. Putei byemalis caliditas. Ad hāc queſtionē dicēdo ſcd̄m ſen tentiā Alberti magni licet diſſonam quaſi ab Ariſtotelis ſnia notandū ipm̄ elemen tū terre duas habet cru ſtas vnā iteriorē q̄ ē cali da ꝓpter exalatōes illic iclufas. et aliā exter orē q̄ ē frigida ꝓpter frigidi tatem ad eā expulſā a ca liditate cruſte interioris Et tūc dico ꝙ aqua fon tiū in eſtate frigidior eſt q̄; in hyeme. Et ratio eſt quia in eſtate cruſta exterior terre eſt multū frigida ꝓpter duplicem antipariſtcſim. ſ. extrinſecā aeris calidi et intrinſecā cruſte interioris cali de In byeme aūt ē calida ꝓpter caliditatem expulſā ad eā frigiditate aeris circūſtā tis ꝓpter qḋ aqua illic exiſtens et inde exiens ī hieme tepida redditur vbi in eſtate eſt excellēter frigida. Et ſimilis rō reddi pōt de aqua puteali. et hec ē ſnia Alberti. Uiſus triplex emiſſio. Hec q̄ſtio querit que eſt triplex viſus emiſſio. qḋ tantū ſonat ex quo videntiū triplex genus eſt. aliq eni acute vidēt. alij acutius. tertij acutiſſime que cauſa reddit tā diuerſoꝝ viſuū. Et ad hoc reſpondēdū notabiliter aduertēdū eſt ꝙ in organo viſus qdā neruus eſt quē opticū dicūt i q̄ vt⁹ viſiua cōſiſtit nō q2 ſi oculi eruerentur oculi adhuc viderent qm̄ oculi hominis ſunt videndi inſtrumenta ſ; qm̄ in neruo illo fortitudo eſt viſionis vt et alijs partib⁹ corporis nerui corpo rei ſuſtentatio ſūt corporis atq; robur. vn̄ dicēdū ꝙ illi qui hn̄t oculos i ſuperficie capitꝭ maxie ab hoc neruo diſtenſos veluti quodāmō a ſua fortitudine elōgatos a cute vidēt nō ꝙ acutū excellētiā dicat ſed viſionē ipaz dūtaxat ponat. Illi aūt qui hn̄t oculos aliquātulū fixos vidēt acuti⁹ ſicuti ad neruū opticū magis appropiquā tes. Illi vō q oculos hn̄t bn̄ fixos atq; in capite quaſi icluſos qm̄ lineā et neruū op ticū qui eſt viſionis fortificatio ꝓxima attigūt acutiſſime vidēt. Uel poſſet aliter re ſpōderi ꝙ hec diuerſitas orit ex diuerſitate organorū viſ⁹ in magnitudie atq; parui tate. oculi nempe magni et extenſi debilius vident q̄; parui ꝓpter dilatatōem atq; diſiūctionē ipoꝝum radiorum viſualiū cū oīs viſio fiat per radios vt in perſpectiua h; declarari. adunatio ergo vel diſiūctio radioꝝ viſualiū debilitatē vel fortitudinē viſionis generat. cū certū ſit omnē virtutē vnitā fortiorē ſeipſa diſpſa fore. ꝛc. Co lorumq; concretio. i. inſpectio vt ſ; nomen verbale a ꝯcerno deriuet. Et q̄rit hec queſtio de ipſius viſus obiecto quod eſt color. nō quidē ſtricte ſūpt⁹ vt. ſ. ē extremi tas perſpicui in corpore terminato prout ipſum diffinit Ariſtoteles in ſecūdo de anima et in primo de ſenſu et ſenſato. vt albedo et nigredo et huiuſmodi qualita tes reſultantes ex mixtiōe quattuor qualitatū ꝓmaꝝ quāuis tūc lux ꝑ ſe non videre tur ſed color ipſe cōmuniter ſumpt⁹ qui eſt qualitas per ſe immutatiua viſus ſub

ratiōis viſus et ſic lux et lumē dicūt colores a philoſopho.ij.de aīa. Sic etiā de colore loqt̄ phūs p̄mo de ſenſu et ſēſato dicēs. Oīa corpora colore participāt. necnō etiam aſtrologi dicētes aſtra diuerſis coloribꝰ colorari. Et tātū de hac et ſcd̄m ꝑ cōſequēs de oibus queſtionibꝰ in ſede cratonis diuerſas ſemicirculi partes motis atqꝫ depictis. ad quas perſoluendas filius inconſtantie faſtidiēti aīo minime valebat ad aliud huius icōnſtantie genꝰ ſe diuertit ꝓut in textu ꝓximo apparebit.

Cū igitur iſtarū queſtionū difficiliuꝫ ſolutio animū mutatiōis non poſſet adiplere vxori ꝓpoſuit ſubiugari p̄dictis poſtpoſitis. Miſſis vndiqꝫ vginibꝰ i tediū ductꝰ parētibꝰ ſic reſpondit. Iprobo corruptas lectos deteſtor aniles. Nil mihi cū torua virgine ſolꝰ ero. Spretiſqꝫ p̄dictis vtpote ſolutōibꝰ q̄ſtionum difficilibꝰ ptholomei decetero p̄ceptis inquit inſiſtā. Sed ſignorū gradus planetarūqꝫ diſcurſus ſine turris altitudīe facili viſu ꝯp̄hēdi nō p̄nt: quid decetero faciam. Miſerū ē me eſſe hoiem vti

Cū igit̄ iſtaꝝ q̄ſtionū. ⁊c. In hac parte ho. poſt p̄dicta q̄rtū diuerſionis ſiue mutabilitatis genꝰ incōſtantie filij oſtēdit dicēs. Cum ſolutio iſtarū queſtionū difficilium ſubaudi predictaruꝫ non poſſet adimplere. i. perficere animū mutatōnis. i. filij icōſtantie poſtpoſitis. i. dimiſſis p̄dictꝭ oibꝰ ꝓpoſuit ſupple aīo ſubiugari vxori. hoc eſt matrimoniū cōtrahere. ſed quid ductus i tediū. i. attediatꝰ vndiqꝫ ab oi parte virginibus. reſpondit parentibꝰ his verſiculis. Improbo corruptas lectos deteſtor aniles. Nil mihi cū torua virgie ſolꝰ ero. Corruptas q̄ ad viduas dicit. Aniles vero lectos quo ad vetulas refert. qd̄ aūt de torua v̄gine dicit expone. i. aſpera ſcd̄m huguitionem. virgines enim aſpere ad corrumpendū ſunt. et his oibus refutatis atqꝫ ſpretis concludit ſolus ero ſupple ſine cōiugio. Spretiſqꝫ predictis. ⁊c. Hic quintum inſtabilitatis genus ipſius icōſtantie filij adnectēs dicit Spretis predictis vtpote. i. ſicut ſolutionibꝰ difficilibus ſupple queſtionum premiſſarum filius inconſtantie inquit. ego inſiſtam id eſt intendam decetero. i. deinceps aduerbium eſt. difficilibus preceptis id eſt documētis Ptholomei illius aſtrologorum principis. ſed ſupple inquit cum gradus id eſt ille portiones ſignorum ſupple celeſtium atqꝫ diſcurſus id eſt varij motus planetarum ſine altitudine turris non poſſunt comprehendi faciliter viſu. quid faciam. et prorſus deſperans Miſerum inquit eſt me eſſe hominem vtinam optantis eſt. poſſem exuere humanitatem atqꝫ aſinitatem id eſt naturam aſini induere et hoc ſpecie permutata. Notandum ꝙ Ptholomeus de quo in littera non lagi filius regis egypti extitit. de quo Auguſtinus decimooctauo de ciuitate dei dicit ꝙ multos iudeos in egyptuꝫ tranſtulit neqꝫ philadelphus quē et ſtudioſiſſimū dicunt ſed vir Alexandrinus philudenſis ſapientiaꝝ almageſti digniſſimꝰ demōſtrator atqꝫ multoꝝ voluminū aſtrologie

ſcilicet Quadriparti Alarbe Coſmographie opticorum planiſperij ymaginum atq; aliorum plurimorum editiones nobiliſſimas poſteritati reliquit. hic idem Ptholomeus ſicuti et ſui predeceſſores plurimi hermes ſcilicet atq; Azarchelus et alij totalem celeſtem circulum duodecim ſignorum ymaginibus quo ad eam partem quam zodiacum dicimus cõpleri deſcripſit. quodlibet autẽ ſignũ .xxx. gradibus ſecuit. ad quorum graduũ noticiam cum filius incõſtantie faſtidio retẽtus peruenire minime valuit. ſimiliter quoq; planetarum motũ humanitatem in aſinitatẽ optabat permutari eſtimãs melius ſub rudi atq; indocili aſinitate vitam beſtialẽ degere q̃ ſub dei ymagine creatoris mirabilia indagare. Sit ergo diſcipuli ſumma ⁊c. In hac parte Boetius ex exemplo preintroducto totius p̃cedentis capituli ſeriem epilogãdo cõcludit dicẽs. Ne omnia iſta que premiſim⁹ tã de inconſtantie filio q̃ alijs in h atq; precedẽti capitulo exẽplariter recitatis quoq; contingant ſit diſcipuli ſumma ſubiectio magiſtratui. ſit q; diſcipuli attentõ exercitij et hoc quo ad primum in quo ſubiectio ipã conſtare dinoſcitur cum animi beniuolẽtia. et illud pro ſecundo. atq; docilitate ingenij quo ad tercium q; pro et euitatio id eſt fugatio ſpecierum luxurie ſcilicet que in coitu que in ornatu atq; que in crapula atq; commeſſationibus conſiſtunt prout hec atq; alia in proximo precedenti capitulo edocta ſunt atq; ſit diſcipuli profeſſio debita id eſt ordinata felicis conſtantie. Et bene felicis quoniã hec ſola eſt qua quis p̃mium ſui laboris digne conſequitur. conſecutumq; felicius ſtabilitur prout hec et alia in principio capituli huius non incongrue adducta ſunt. quare de hoc capitulo tercio atq; precedentibus dicta ſufficiant.

nam humanitatem exuere poſſem et aſinitatẽ induere ſpecie hominis p̃mutata Sit ergo diſcipuli ſumma magiſtratui ſubiectio exercitii attẽtio cũ animi beniuolẽtia et ĩgenii docilitate. ſpecierũ luxurie euitatõ feliciſq; conſtantie debita profeſſio.

Capitulũ quartũ.

Omnia ſiquidem ſuperius expedita de ſcolariũ informatione ſunt infixa Nunc de eorũ ſagaci p̃uiſiõe breuiter eſt tractãdum. Cum ergo humani corporis cõplexio flegmate ſãguiẽa colera

Capitulum quartum

Omnia ſiquidem ſuperius expedita ⁊c. Hoc eſt capitulum quartum huius libri totalis. In quo Boetius poſt ſupradicta determinat de ſagaci ſcolarium prouiſione. Et diuiditur hoc capitulum in duas partes principales. nã in prima determinat de ſagaci ſcolarium prouiſione et hoc quo ad eos ſcolares qui rerum copijs preſtant atq; neceſſarijs omnibus pleno cornu abundant. in ſecunda vero facit hocidem ſed quo ad illos qui paupertate grauati quotidianum victum labore atq; induſtria mendicare cogũtur. ibi. Ne paupertatis. Prima ps adhuc in tres partes diuiditur. nã primo facit hoc quod dictũ eſt quo ad ea q̃ cõplexiones ſcolariũ reſpiciũt. in ſecunda quo ad ea que res ipſas exteriores perſo

nam ſubſidiantes et famulos concernūt. in tercia vero que ſocios fideles ptingunt ſcōa ibi. Cū aūt indiſcrepās. tercia ibi. Prudētis vero. Prima adhuc in duas. nā pmo facit qd dictū eſt. ſecūdo quoddā prius dictū circa ſubiectionē diſcipuli erga magiſtrū reaſſumit. ibi. Felicis diſcipuli. rc. Prima adhuc in qttuor ſcdꝫ quattuor cōplexionū genera. Partes patebunt. Et primo cōtinuans ſe precedentibus dicit

et melācolia cōſiſtat ſuffulta ab aliquo pdictoꝝ neceſſe ē quēlibet elicere pemi nētiā. Melancolico vero pigriciei ti moriqꝫ ſubiecto locis ſecretis et āgulo ſis ſtrepituqꝫ carētib⁹ luciſqꝫ paꝝ recipi ētib⁹ ſtudere eſt oportunum. Saturita temqꝫ declīuē ſeraſqꝫ cenas precauere

ꝙ oīa q̄ ſuperius expedi ta ſunt ipſa ſunt infixa id eſt data et dicta ad ſco lariū informationē. nunc vero quoniam ipſa natu ra per ſe nō eſt ſufficiēs in ſpeculando niſi affue rint res ſecunde quaruꝫ fortuna eſt domina idęo tractandum eſt breuiter de ſagaci prouiſione ſco larium. et hoc ne penu ria atqꝫ egeſtate a doctrina atqꝫ ſtudio quōlibet retrahantur. ſed cuꝫ cōplexio hu mani corpis cōſiſtat ſuffulta. i. munita flegmate ſāguie colera et melācolia. his dico quattuor humoribus corporeis neceſſe eſt quēlibet. ſ. hominē elicere id eſt extrahe re ſupple ex his quattuor humoribus preeminētiam. i. dominiuꝫ quoddam quo de nominetur. vult dicere. ex quo humanū corpus ex his quattuor humoribus cōſti tuatur neceſſe eſt cum huiuſmodi humores alter ad alterum ſunt cōtrarij quedam in ipſo corpore dn̄ari qd ipſū denominet vt ſcꝫ ſit aut melancolicū aut flegmaticū aut colericū aut ſanguineū. Notandū humor eſt corporū ſenſibiliū materiale prin cipiū. Et ſunt in corpe hūano qttuor vt iā dictū ē q vt dicit Joānici⁹ vocant elemē torū filij eo ꝙ vnuſquiſqꝫ eoꝝ ex eorum originaliter cōſtet qualitate. hi qttuor hu mores i q̄titate et qualitate eq̄litatē ꝓportione debita obſeruantes oīa corpora ſā guinem habentia perficiunt nutriunt ac cuſtodiunt in debita conſiſtentia ſanitatis ſic econtrario ex eoꝝ inequalitate ſiue infectione infirmitatem generant ⁊ inducūt Fuerunt enim hi humores neceſſarij vt dicit Galienus ſuper amphoriſmis ypo cratis eos Chimos vocans neceſſarij multum ad corporis conſtitutōnem: ad ipſi⁹ regimen et ꝯſeruatōnem atqꝫ continentie deperditorū in corpore reſtaurationem neqꝫ tn̄ equalibus virtutib⁹ ſimpliciter in corpore ſunt ſubſiſtētes cū oppoſiti eſſent ergo ſimul ſtare nō potentes ſed ſolū proportionali eq̄litate vt ſic inter eos vnus il loꝝ dn̄ium obſeruet. quare dictū ē in littera neceſſe ē quemlibet elicere preeminen tiam. rc. i. hēre quendā humorē in ſe plus ceteris dominātēꝫ. Melancolico vero pi griciei. rc. In hac parte Bo. oſtēdit ſpecialiter q̄mō diſcipulis ac ſcolarib⁹ ſcđm ſuā cōplexioneꝫ debet prouideri circa ſtudiū victu veſtitu atqꝫ loco quo ad eos ſpecia liter qui in humore melancolico plus ceteris ſuperſtare noſcunt. Et dicit ꝙ opor tunū eſt. i. congruū melancolico ſubiecto pigriciei ſtudere locis ſecretis ⁊ angulo ſis. i. āgulis plenis quoniaꝫ ipſi ſūt timidi naturaliter. ⁊ ideo ſi in latiſ atqꝫ ſpacioſis domibꝫ ſtudio vacarēt atqꝫ a lōge vmbras reſpicerēt in timorē poſſent adduci atqꝫ

tandem ſtudio fruſtrari locis etiam carentibus ſtrepitu. et hoc propter debilitatem complexionis que non eſt capax tumultus: locis etiam parum lucis recipientibus hoc eſt obſcuris. et hoc ob viſus debilitatem et ſummarie omnibus in locis ſolitarijs ⁊ his que huic cõplexioni magis conuenire noſcitur. Inſuper oportunũ ē ipſi melancolico precauere ſaturitatē .i. ciborũ repletionē declinē ab effectu

i. oneroſaꝫ et hoc propt̄ debilitatē virtutis digeſtiue cũ in ipſis calor naturalꝭ tenuis ſit atqꝫ paucus. natura vero frigida ad modum ſuperabundet. et ſimiliter oportunum eſt ipſi precauere cenam ſeram id ē tardaꝫ et

Potibuſqꝫ mediocrib⁹ gaudere ad nature ſtudiũ prout ſtudii deſiccatõ exegerit. plenaria potus receptõe ad mēſurā confoueri ne nimii ſtudii proteruitas tiſim generꝫ āhelā toraciſqꝫ ſtrictitudinē

oportunum eſt ei gaudere potibus mediocribus vt ſcꝫ acuitatem atqꝫ fumoſitatē non habeant vt eſt vinum fumoſum quod oĩno contrarium eſt ſue nature ſicuti ⁊ cuiuſlibet. ipm̄ enī ſicuti et in precedentibus iam edoctum eſt ſtudium atqꝫ cõtēplationē obnubilat atqꝫ a via doctrine prorſus adducit. ſed nihilominus oportunum bene eſt ipſum confoueri .i. nutriri plenaria .i. copioſa receptione potus et hoc prout deſiccatõ ſtudij requirit. ne proteruitas .i. curioſitas nimij ſtudij ſupple qđ exſiccatiuũ humoris eſt radicalis ſicuti et quelibet cura generet tiſim hunc morbũ anhelam .i. anhelātē ſtrictitudine thoracis .i. pectoris. Notandũ Melancolic⁹ a melancolia dictus ē que eſt ſanguinis nigri cũ felle mixtio. et eſt cõplexionũ peſſima dicitur nēpe a melan qđ eſt nigrum et chole fel eo ꝙ ē ex nigri ſāguinis fece admixta abundantia fellis. Inde melancolicus cuius ꝓprietateſ et mores atqꝫ natura cõmuniter his verſibus recitantur. Inuidus et triſtis fallax luteiqꝫ coloris. Non expers fraudis timidus dextreqꝫ tenacis. qm̄ parcus eſt. Aſſimilaturqꝫ hec complexio terrene cõplexioni que frigida eſt ⁊ ſicca: ſic et melancolia. Et licet hec ꝯplexio teterrima ſit vt p̄dictum eſt nõ eo min⁹ affirmandum ē pene oĩs viros claros q̲ aliquid laude dignum poſteris reliquerũt hac cõplexione abundaſſe cum cõplexio h̄ bonam preſtet memoriā propter aquā et terram vt ex mēte probat Raymundus lulli in ſuo opere aſtrologie. aqua enim vt inquit eſt reſtrictiua auara et impreſſiua et terra eſt ſubiectum ſpiſſum in quo durat impreſſio ſpecierum que memorate ſunt. homines ergo melancolici maxime diſponuntur ad magnas ſcientias acquirendas et hoc propter multiplicationem plurium ſpecierum. hincqꝫ non abſurde putandum ē maiorem partem philoſophorum melancolicos extitiſſe. quod attēdēſ phũs libro ꝓbleumatũ ait. Quicũqꝫ excellētes fuerũt viri aut ſcđm phiam aut politicam aut poeſim aut artes vocentur melancolici. etenī Hercules fuit huius nature. et occupantur ab egritudinibus q̄ ſunt a nigra colera. iđ epilenticorũ egritudinem ab hercule antiqui ſacrum morbum et herculeũ vocabant. Nota tiſis eſt vlceratio pulmonis cũ conſumptione totius corporis. ſtringit nēpe hec vlceratio cannam pulmonis qua fit inſpiratio atqꝫ reſpiratio aeris et hic tiſim anhelā .i. anhelanteꝫ cõuenit appellari vt in littera. inde ptiſicus. Item thorax pectus eſt vel pectoris pars illa que eſt a collo vſqꝫ ad ſtomachum quā nos dicimus archā q: ibi archanum fit .i. ſtratuꝫ quo cetera arcētur. Dicit̄ et thorax lorica alias. vñ Iob. xli.

Subſiſtere non poterit nec haſta nec thorax. Et deſinit accuſatiuus in em vel in a indifferenter. vt thoracem vel thoraca. et actũs pl'is in es vel in as vt thoraces vl' thoracas. vñ Virgili⁹ in. x. Tela trũcata viri ꝛ bis ſex thoraca petitũ. ꝛc. Flegmaticus vero in edibus. In hac parte Boe. inſinuat quis locus ſtudij et q̃ diſpoſitio nutrimẽti cõpetat flegmatico. Et dicit vero pro ſed flegmaticus põt informari p̄-

Flegmaticus vero licet ſtrepitu vigẽtib⁹ edib⁹ luciſqȝ capaciſſimis preceptis ſtudĳs põt informari. Poculis plenioribus põt ſuſtentari. Cibarĳs omnigeniſqȝ confoueri. Venereoqȝ acceſſu ſi phas eſt dicere mẽſurnus permolliri deberet. Sanguineus autẽ cuius cõplexionis fauorabilior eſt cõpago omnib⁹ edibus vel locis põt adaptari quẽ ludẽdo

ceptis ſtudij in edibus. i. domibus vigẽtibus ſtrepitu h̄ eſt murmure atqȝ clamorẽ atqȝ domibus capaciſſimis lucis hoc ẽ domibus amplis aptis atqȝ lucidis. Et hec quo ad locũ. poteſtqȝ ſuſtẽtari. i. cõfoueri poculis pleniorib⁹. i. plenis et abundantibus. et hic cõtinẽs ꝓ cõtento poſitũ ẽ poculum pro poto. et põt confoueri cibarĳs omnigenis. i. omniũ generũ. ꝛ h̄ quo ad victum dicta ſunt. et ſequitur et ſi eſſet phas. i. licitũ dicere ipſe flegmatic⁹ deberet ꝑmolliri mẽſurnus. i. in menſe ſemel acceſſu venereo. i. coitu. Notandum exquo cõplexio hec flegmatica aque ſimilima ẽ ideo frigida et humida collocatur. quare ſomni multũ appetitiua ex ſuperabundãtia aque a frigiditate. hic nõ imerito congruum reputatur flegmaticũ locis tumultuoſis atqȝ lucidis informari. quoniaȝ ſi in locis quietis atqȝ obſcuris ſtudio incumberet citiſſime natura complexionis inſtigante ſomnolẽtia detineretur. ſed quoniã ꝯplexio ſua propter frigus atqȝ humidũ obliuionis germana conſiſtit cõueniẽs ẽ ipſum poculis atqȝ cibarĳs calidis atqȝ omnigenis. ſimiliter et actu venereo q̲ cõfricatõe ſua calorẽ excitat cõfoueri atqȝ demolliri vt ſic qđ natura negat ciboꝝ atqȝ potuũ diuerſa et oppoſita tribuat exhibitio: habẽtqȝ ſpermatis abũdantiã quapropter nõ indecẽs ẽ ipſos poſt mẽſem actu venereo exhilarari. Cõditiones etiã flegmaticoꝝ atqȝ natura ſiml' et mores his verſibus cõmuniter memorantur. Hic ſomnolentus piger in ſputamine mult⁹. Nil retinẽs ſenſu pinguis facie color albus. Sanguineus aũt. In hac parte Bo. oſtẽdit quis locus ſtudij et que diſpoſitio nutrimẽti cõpetat ſanguineo. Et dicit Sanguineus aũt cuius cõpago. i. cõiunctio vel cõpoſitio cõplexionis ẽ fauorabilior. i. melior ceteris q2 temperatior atqȝ purior propter ſanguinis dominium poteſt adaptari oĩbus edibus vel locis. et huius ſignum quaſi ſubdens ait. Quoniã ipſũ ſcȝ ſanguineũ nouimus ſepius cõfoueri queſtione grauiſſima. i. difficilima ludendo q̃ȝ ſi occillaret. i. videret atqȝ reſpiceret parietes hirquis. i. oculis obliquãtibus. i. obliquis. q. d. qm̃ nouimus ſepius plus proficere ſanguineos ludendo q̃ȝ ꝓfunde meditando. Dehinc reſtringẽs hoc qđ dixerat dicẽs. tñ nõ ẽ ſemꝑ ꝯfidendum in hoc ſupple prenarrato. et decet. i. decens ẽ et oportunũ hylarari. i. letificari hunc ſcilicȝ ſanguineum cibarĳs gratiſſimis atqȝ potibus leuioribus: ſic enim ſua complexio expoſtulat que leuitatibus gaudet atqȝ leticia cum aerea ſit calida atqȝ humida

ſepius nouimus confoueri grauiſſima queſtióe q̄ȝ ſi obliquātibꝰ hirquis parietes ſolus occillaret. Tamen ī hoc ſemper non eſt confidendum. Hunc cibariis leuioribus potibuſqȝ gratiſſimis decet hilarari. Colericꝰ vō pallide effigiei plerūqȝ ſubiectus ſolitudini ſupponatur ne nimii ſtrepitus auditu bilē infundat in totam cohortem ſicqȝ magiſtratus venerabilcȝ ledat maieſtatē. O q̄ȝ magiſtratus leſio vitanda eſt. Hūc cena grādiori nouimꝰ ſuſtētari. potuqȝ

ex natura. Nota exquo ſanguineus hilaritatem atqȝ leticiam cōtinuo deſiderat propter bonitatem ſue complexionis que calida eſt et humida quibus ſcȝ caliditate et humiditate vita hoīs plus conſtat: conueniens eſt ipſum oībus locis amenis letis atqȝ mundis adaptari. Illud aūt quod dicitur ſanguineū plus ludēdo q̄ȝ meditando proficere non abſurdum ē, facit nēpe hoc ingenij ſui viuacitas que in ſubiecto molli ſue ymaginatiōis radicatur neqȝ tū ita ſtabiliter ītellecta atqȝ cōprehenſa retinet ſicuti melancolicus propter cōplexioni admixtaȝ humiditatē que potius obliuionis q̄ȝ memorie mater eſt. plꝰ tū flegmatico retinet propter calorem humiditati admixtuȝ. Et horū ſanguineorum conditio natura atqȝ mores facile his metris denotātur. Largus amans hilarus ridens rubeiqȝ coloris. Conſtans carnoſus ſatis audax luxurioſus. Alia littera hȝ Cantans carnoſus ⁊c. Notandū prout refert Seutonius hirquꝰ eſt oculoꝝ angulus vbi putredo colligitur. et q꜡ quidā ex nimia laſciuia ſolent retorquere oculos ad hircos. inde dicitur hircus hirci caper animal laſciuum cuius oculi ad libidineȝ in tranſuerſum aſpiciunt et ad hircos retorquentur. Item hilaro. i. letifico. vnde Macrobius. Verba non minus q̄ȝ vinū hilarant conuiuium. ⁊ corripit la. vñ Oratiꝰ in epiſtolis. Oderūt hilarem triſtes triſtemqȝ iocoſi. ⁊c. Colericuſ vero pallide. In hac parte oſtendit Boetius quiſ locus ſtudij et que diſpoſitio nutrimenti competat colerico. et dicit. Colericus vero ſubiectus plerūqȝ. i. ſepius pallide effigiei. i. faciei ſupponatur. i. ſubmittatur ſemper. i. continuo ſolitudini. i. loco ſolitario. et hoc ne ipſe commotus audita nimij ſtrepitus effundat bilem. i. iram in totam cohortem. i. ſocietatem et ſic ledat. i. offendat venerabilem maieſtateȝ magiſtratus. ⁊ exclamans in leſionem magiſterij inquit. O q̄ȝ vitanda eſt leſio iſta magiſtratus et hec circa locū dicta ſūt. hinc circa nutrimētū verſat̄ dicēſ. Et noſ nouimus ſuſtētari hunc grandiori cena atqȝ deliniri. i. nutriri potu fortiori. Et circa hoc cautelā obſeruandaȝ oſtendit dicens. ſed tamē cauendū eſt ſupple in exhibitione cibi atqȝ potus huiōi ne extrahatur. i. excitetur ex mentibus rabidiſ. i. furioſis iſtius. ſ. colerici error. i. ꝯfuſio litis et hoc ex potꝰ huiōi miniſtratione. q. d. ſūmope preuidenduȝ eſt ne nimia potus exhibitio colerā eius nimiū cōmoueat atqȝ accendat ne ſocijs lis atqȝ guerra horum occaſione ſuſcitentur. Nota prout dicit Conſtantinus in pantegni. li. ix. c. ij. Si corpori dominet̄ colera cutis erit glauca vel citrina. ⁊ hoc eſt qđ in littera dicit̄. colericus ſubiectꝰ pallide effigiei. ⁊c. Suntqȝ ipſi qui diuum

hoc in humoꝛe patiuntur generaliter iracundi animo immāſueti leues inſtabiles
impetuoſi. quaſobres ſolitudini abdicari iubentur ꝓut littera ſonat ne bilem in ſo-
cios effundat. et expone bilem. i. iram. Eſt enī bilis vt voluit grāmatici ire ſedes vl
amaricatio ex fellis cōmotōne pꝛocedēs. Sic et in perſio Turgeſcit vitrea bilis id
eſt ira. Pꝛoprietates autem atqꝫ moꝛes huius colerici cōmuniter his verſibus

foꝛtioꝛi deliniri. Cauendum eſt autē ne
litis hoꝛroꝛ potus adminiſtratione iſti⁹
rabidis mentibus extrahatur. Si autē
qualitates aſſignare ignoꝛans ſit ſocie
taſ theoꝛicos cōſulat ſeqꝫ ſic cognoſcat
Pluribus vero mentibus intimatū eſt
gnotyſelithoſe Eliciſqꝫ diſcipuli diſcre
tio magiſtratui gaudeat ſubici. eumqꝫ
metuendo diligat . fideliſqꝫ exiſtat .
Nec ei ſub picturate dilectionis obtui
tu albinus exiſtat detrahēdo. Quid ei
detractoꝛe nequius. Ne magiſtrat⁹ de
tractoꝛi. Etiam ſi fuerint mille cū eo ve
niēti magiſtro aſſurgat pꝛo loco et tem
poꝛe ſalutādo. caputqꝫ incliuet eumqꝫ
ſi iubeat aſſequatur: māſioni qꝫ eius ſi
poſſit ſe inſerat cohabitādo Vt ſic caſti
gatus non ſolum ſe remoꝛdeat verum

memoꝛant. Hirſutus fal
lax iraſcēs ꝓdig⁹ audax.
Aſtut⁹ gracilis ſicc⁹ cro
ceiqꝫ coloꝛis. Nota co-
hoꝛſ lꝫ ꝓꝑe ml'titudīeꝫ ru
ſticoꝝ ſignificꝫ vt ſic ma
ioꝛ cohoꝛs quīgētos. mi
noꝛ vo tricētos cōtineat
cōiter tñ pꝛo qualibꝫ ml'
titudine ꝯuenit accipi ſi
cuti et in lr̄a acceptū ē.
Si aūt q̄litates. In hac
parte bo. ātipophoꝛiſan
do cuidā tacite qōni re-
ſpondet. Poſſet em̄ qs
dicere multa ſatis de cō
plexionū manerie ꝑmiſ-
ſa ſunt o Boeti qua au-
tem via in cognitionem
harū determinate deue-
niēdū ſit haud quaq̄ꝫ de
monſtrat quid amplius
Cui queſtioni Boe. rn̄
dēs ait ꝙ ſi ſocietas ſco
lariū ſit ignoꝛās aſſigna
re. i. diſcernere q̄litates
id eſt complexiones que ex quattuoꝛ qualitatibus deriuantur vt ſupra monſtratū
eſt. conſulat theoꝛicos. i. ſapientes medicos et his cōſultis ſine dubio ſe cogno-
ſcat atqꝫ cōplexionē ſuā. Pluribus autē mētibus eſt ītimatū grecū illud gnotyſell
thos qd in latinū verſum tantū ſonat q̄ꝫtū Cognoſce teipſum. qd de celo ꝓceſſiſſe
legit. vn̄ Macrobius. li. i. de ſomnio Scipionis . De celo īquit deſcēdit Gnotyſell
thos. i. ſcito teipſum. Feliciſqꝫ diſcipuli diſcretio. In hac parte boetius quoddaꝫ
ꝑus dictū circa ſubiectionē diſcipuli erga magiſtrum reaſſumit ſcdm ꝙ ſubiectō ip
ſa potiſſimū ad aptitudinē eius circa magiſtrum adminiculatur. Et duo facit. nam
ꝑmo debitam diſcipuli erga magiſtrum ſubiectionē vberius q̄ꝫ ante cōmonet . Se
cūdo circa hoc cuidā tacite queſtioni reſpondet. ibi. Si autē. Et dicit ꝑmo. diſcre
tio feliciſ diſcipuli gaudeat ſubici. i. ſupponi magiſtratui. i. magiſtro qꝫ ꝓ et diligat
eū metuendo et exiſtat. i. ſit fideliſ ei ſupple tā verbo q̄ꝫ opere. nec exiſtat ei albin⁹. i.

etiā ſi locus affuerit ad eū cōfluat inquirendo. Si autē diſcipuluſ magiſtro ſuo ſemper vt neceſſariū eſt nequeat exhibere preſentiam tum ꝓpter māſionis diſtantiam. tuz propter alterius rei cauſam dicticas ſemper lateri ſuo habeat promptiores cedulas ve quibus diligēter imprimat quod cōſciētie ꝓprie nouerit intimatuz eiuſqȝ explicite īquirat dubitatum. Cum autem indiſcrepans cōueniēſqȝ affuerit cōnexio commenſalium annua vel citior ſecundum propoſitū cōmorandi voluntas. ſalis lignorumqȝ in eſtate fragmēta autumno qȝ copiam vindemie: meſſe triturā: in capricorno congeriem carniū. O qȝ ꝓficiens eſt ſanitatiqȝ conſētaneum ſecū

non inſequaṫ mores atqȝ violētiā albini q nephādo ſcelere magiſtro ſuo vel ſupl⁹ iam explicatum eſt manus iniecit violētas .ſ. detrahendo ei ſub obtuitu .i. aſpectu picte dilectionis. Et deinde quaſi inuehendo contra tales dicit. qd ē ergo nequs .i. peius atqȝ ſceleratius huiuſmodi detractore. ve interiectio ē execrantis vł maledicētis. ve detractori magiſtratus. inde reuertens ad perſuadendam ſcolaris reuerencialem erga magiſtrum ſubiectionem dicit. Scolaris etiā aſſurgat .ſ. reuerenṫ magiſtro ſuo veniēti etiā ſi fuerit mille cū eo in cōſortio. et hoc ſalutando eū pro loco et tempore. qȝ pro et ſcolaris ipſe inclinet caput ſuū in obedientie ſignū qȝ ꝓ et aſſeq̄tur euz ſcz magiſtrū et hoc ſi iubeat .i. mandet qȝ pro et ſupple ſcolaris inſerat .i. immittat ſe manſiōi id ē habitationi eius .ſ. magiſtri cohabitando cū ipo ſi poteſt. vt ſic ipſe ſcolaris caſtigatus ſcz magiſtri preſentia non ſolum ſe remordeat id eſt caſtiget atqȝ mores cōpmat verum pro ſed etiā confluat .i. accedat ad eum īquirendo ſupple de dubijs occurrētib⁹ et h cuz locus ⁊ tempus id eſt oportunitas circa hec affuerint. Notandū ēt ſicuti in ſuperioribus tactum ē. ad hoc vt magiſter metuatur atqȝ reuereaṫ debet in ſe quattuor habere principaliter. primum ꝙ ſit ſciā illuſtratus. ⁊ h eſt qd ſapiētie. xvij. dictū eſt Anteq̄ loquaris .ſ. docēdo diſce prius audiēdo. ſcdm ꝙ ſit humilis ⁊ benign⁹ ⁊ h dicit Gregorius in canone hoc hēt. xxvi. diſ. tertium ꝙ ſit inocētia decoratus. q̄niam vt ait Gregorius omeł. vi. li. ij. Cū vita docētis deſpiciṫ et ei⁹ q̄z doctrina cōtemnitur. hinc Seneca epła. vij. Plus homies oculis q̄ʒ viribus credūt. quartū ꝙ ſit experientia certificatus. vt ſcz recte doceat et artificialiter vnūquēqȝ ſecūduz ſuam capacitatem et ſcdm cuiuſlibet artis exigentiā. ⁊ hec oia clarius in principio vi. capituli hui⁹ declarabunṫ. Si aūt diſcipulus. In hac pte Bo. cuidā tacite q̄ſtioni rūdet. Et dicit ꝙ ſi diſcipulus neq̄at adhibere magiſtro ſuo p̄ſentiā īpedit⁹ ac retractus tum propter māſionis diſtātiā tū ꝓpter cām alterius rei ſicuti tamen eēt neceſſariū ſecūdum prius dicta. quid agendū. ſcolaris ipſe ſupple ſi hec facere ne

queat hēat ſemper dicticas has tabulas promptiores.i.promptas lateri.ve ꝑ vl' cedulā ſcꝫ papiream vel pecorinā.quibus ſcꝫ vl' dictica vel cedula īpmat.i.īſcribat diligenter id quod ſenſerit.i.nouerit intimatū.i.declaratū ſupple a magiſtro vel alio quouis proprie ſue conſcientie.i.intellectui.quoqꝫ pro et inquirat.i.interroget cuꝫ ſcꝫ magiſtri habuerit copiam explicite.i.manifeſte dubitatū. Notandum dictica eſt multifoliaris tabula dictatoribus apta. Et dr a dicto as.quod rhetorꝫ eſt.vñ quidā. Clerice dicticā lateri teneas vt amicā. Cū aūt īdiſcrepās cōueniēſqꝫ ꝛc. In hac ꝑte ſecunda prime partis principalis huius capituli poſtq̄ꝫ Boeti⁹ oſtēdit quomodo ſcolaribus prouidendū ſit ſagaciter in his que cōplexionem

dum facultatem in vnum cōponere ne artocopi mucore anxionarius anhelitū infirmet et vini īſipidi acor cordis ſecreta confundat.carnium laniſte rancor faliſqꝫ tritura fetor incluſus inteſtina corrumpat lignorūqꝫ defectus membra cōtrahat.et quod deterius eſt ne aſſiduis incurſibus ingraſſetur āxionarius. Ma

eorum reſpiciunt nunc vero demonſtrat quomodo prouidendū eiſdem ſit in his et circa ea que res exteriores perſonas ſubſidātes et famulos concernunt. Et duo facit.nam primo facit quod dictū eſt circa res ipſas.ſecundo circa perſonas.ibi. Lotricum ꝛc. Et dicit. O q̄ꝫ.i.quantum cōſentaneum.i.congruum atqꝫ ꝓficiens eſt ſanitati.ſ.ſcolarium componere.i.coacervare in vnum ſecundum facultatem.i.diuitias ſubaudi ſuo determinato tempore videlicet in eſtate fragmēta ſalis atqꝫ lignorū ī autumno.i.in hoc āni tēpore copiam vidēmie.i.vini.ī meſſe.i.tpe meſſis trituram.i.bladum. In capricorno vero.i.in ea parte anni qua ſol capricornum ingreditur cōgeriem id ē copiam carniū.ꝛ hoc dico cuꝫ indiſcrepās.i.concordans atqꝫ cōueniēs connexio.i.coniunctio cōmenſalium affuerit annua vel citior id eſt breuior voluntas ſecūdum ꝓpoſitum cōmorandi. Et huius cauſam ſubiūges ait. Et predicta ideo ita cōquirenda ſuis ſunt temporibus ne anxionarius.i.reuenditor infirmet anhelitū ſupple ſcolaris mucore tali lanugine artocopi.i.panis et ne acor.id eſt corruptio inſipidi vini confundat ſecreta cordis. Similiter quoqꝫ ne rancor.i.ranciditas carnium laniſte.i.macellarij corrumpat qꝫ pro et defectus lignorꝫ cōtrahat.i.gelu conſtringat mēbra.et qđ eſt deterius ne anxionarius.i.reuēditor ingraſſetur.i.ditetur aſſiduis incurſibus.i.acceſſibus pro rebus neceſſarijs particulariter in dies comparandis. Deinde cuidam tacite queſtioni reſpondēs dicit. Forte.d.tu ea que dixim⁹ circa prouiſiones faciendas tam pro ſcolarib⁹ q̄ꝫ eorum commenſalib⁹ nōne etiam cōmoda ſunt ſi magiſtro impartiantur. Cui reſpondēs ait.ꝙ exhibere magiſtratui.i.magiſtro neceſſaria ſcilicet quo ad victū corporis ꝓut facultas.i.copia ſcolaris ſuppetit.i.requirit ē magna diſcipuli cōmoditas. Et rationē ſubiūgens inquit.et hoc ideo ne dum magiſter ipſe inhiat.i.intendit executioni id eſt informationi eius.ſ.diſcipuli indulgeat.i.vacet comparationi rerū venalium. Nota citus.a.um.i.velox breuis vel repētinus.ſic in ouidio de arte. Arte cite velo naues remoqꝫ reguntur. Arte leuis currus arte regendus amor.ꝛ Oratius

in ſermonibus. Cita enim mors venit aut victoria leta. Nota inter acorem muco
irem nidorem atqꝫ pedorem hoc intereſt prout hoc metro continetur. Mucor pa
nis acor vini rancor quoqꝫ carnis. Nidor ab aſſata ſit carne ſed pede pedor. Itē
artocopus panis dr cū labore factus. ab artos qd ē panis ⁊ copos labor. dr etiam
alio ſignificato piſtor quaſi artifex panis. ſic apd iuuenalē ſumitur cū ait. Salua ſit

gna vero diſcipuli ē cōmoditas prout
facultas ſuppetit magiſtratui neceſſa
ria exhibere ne dū aũs inhiat executōni
rerum venaliū indulgeat comparatōi
Q quā abſurdū eſt magiſtratus egeſtas
Lotricum aūt vetularum remotio ſum
mopere eſt appreciāda. earūqꝫ acceſſus
quanto rarior tanto ſalubrior. ne dū ve
nerit ſuggerat aliquid inquinatū vel a
mancipio aliquid extrahat permollito.
Quoniam mancipiorū raro inuenitur
clementia rarioqꝫ in agone conſtantia
reperitur. Ve ſeducenti mācipio ī quo
plenarie cōfidit dñantis dilectō. Quid
eſt tali fedi⁹ et quid tāto ſcelere grauius
Mundū hoſpicium: ſupellex munda
et thoral dealbatū mancipii prudentia

artocopi reuerētia. In
dulgere et inhiare in an
te habitis expoſita ſunt.
Lotricū aūt vetularum. In
hac parte Boetius poſt
predicta oſtēdit qua ma
nerie ſcolaribus ipſis in
perſonis famulantibus
prouidendū ſit. Et duo
facit. nam primo facit qd
dictum eſt quo ad vetu
las lotrices. ſecundo quo
ad famulos ſubſidiātes
ibi. Hoſpiciū ⁊c. Et di
cit pmo. Remotio. i. elō
gatio vetularum lotricū
. i. pannos lauantium eſt
apprecianda ſūmopere
qꝫ pro et acceſſ⁹. ſ. earuꝫ
vetularum quanto eſt ra
rior id eſt tardior tanto
ſalubrior. Et rationē ſub
dens iqt. qñiā ne dum
ſupple ipā venerit ſugge
rat. i. latenter in aurem
ſcolaris conſulat aliquid
inquinatum id eſt pollutum quo ſcꝫ animus ſcolaris a ſtudio verteretur vel etiam
ne ipſa extrahat a mancipio id ē famulo permollito id ē incliato verbis vetule ſci
licet ex ſubſtantia domini. Et hoc ideo quoniam clemētia mācipiorū rara reperit
ſed in agone id ē neceſſitate ī qua amicus comprobatur rarior conſtantia mancipi
orum reperitur. Ve interiectio maledicentis eſt. Ve inquā mancipio. i. famulo ſe
ducenti id eſt decipienti in quo. ſ. famulo dilectio dominantis id eſt domini confi
dit plenarie. et inuehendo cōtra talem dicit. Quid tali fedius. i. deteſtabilius quo
niam vti Seneca refert. ipſo nihil efficatius ad nocendū dño reperitur cū ſit famili
aris inimicus. Quid etiam tanto ſcelere grauius. q. d. nihil. Nota agon. onis. pu
gna mortis dicitur. vñ canitur. In agone triumphali. ⁊c. hic aūt pro neceſſitate ca
ptum ē. Hoſpicium mundum. In hac parte Boetius de puiſione famulorum ſub
ſidientium exequitur. Et duo facit. nam primo facit qd dictū ē. ſecūdo contra infi
delitatē maloꝝ famuloꝝ īuehit ibi. Quid mācipio ⁊c. Et dīc pmo ꝙ hoſpiciū id ē
habitatio munda ſupellex id eſt vtenſilia domus munda thoral id eſt lecti coope

trimentum dealbatum ſupple omnia iſta ſunt componēda.i. procurāda atq3 diſponenda decenti vultu id eſt decenti ordine atq3 diſpoſitōe prudētia mancipij id eſt famuli conſiderantis exitus id eſt fines rerū dominicarum. mancipij dico aſſiſtentis id eſt intendentis ſemper ſedulitati.i.cure dñice.i.dñi.q.d. quecūq3 procuranda atq3 diſponenda ſunt in ſcolarium macerieijs atq3 neceſſarijs hec omia cōponenda ſunt atq3 procuranda

rerum exitus conſiderātis ſedulitati do minice ſemper aſſiſtentis decenti vultu ſunt cōponenda. Quid mācipio ſub trahente fedius. Cūctos terreat īfelix elimax ab elimando dictus nomen ex re contrahens.qui cu3 nicoſtrati munera ſuſcepiſſ3 primo ei vultu ſeruiuit blādiori oīa ad nutū adminiſtrans: fidelis q3 per omnia exiſtens fideliorē ſe ꝑmittens.quicquid nicoſtrati fidelitas poſſedit ipſius commiſſum eſt infidelitati. Quid plura cu3 nequiſſimi elimacis īfelix ꝓuidentia cuncta vidiſſet ſibi ſuppeditari.carniū alimēta.piſciumq3 fomēta ceterarūq3 rerū venaliū cōmercia

prudentia atq3 ſolercia fidelis famuli.non famuli infidelis atq3 neq3 qui facie picturata operas ꝓſtat dño.quoniā vt ſubdit in lra nil crudeli⁹ mācipio ſubtrahēte ⁊ ifideli Nota ſupellex.lis.ḋ: ſubſtātia vł facultas ⁊ oīe inſtrumentū ⁊ ornamētū dom⁹ ⁊ ſcribit vno p.q̄m primā ſillabā corripit.vn̄ Orati⁹.v.iam dudū ſplēdet focus tibi munda ſupellex. Jte3 thorall᷒ atbo ro dictū ē.⁊ eſt lōga mappa vel q̄cq̄d in lecto ſternitur. Quid mancipio ſubtrahente ⁊c. Jn hac parte Boe.poſt premiſſam bonorum famulorū

prouiſionem nunc inuehendo contra malos et q̄ntum cauendi ſunt proſequitur ponens tria genera ex his p̄ ceteris fore fugienda Et diuiditur in tres partes ſecundum hec tria famulorum genera.nam in prima docet fugiēdos ſeruos latrōes ſecundo bilingues. ibi .Seruus bilinguis.tercio crudeles.ibi.Seruorum ſiquidē Prima in duas.nā primo facit quod dictū ē.ſcdo propoſita exemplo cōfirmat.ibi. Cūctos terreat.Et dicit primo q famulus latro atq3 fur ſūmopere ab hoſpicio remouendus ē.quoniā nihil hoc mācipio ſubtrahente crudeli⁹ reperitur qđ exēplo elimacis cōfirmās ſubdit. q ſi exempla petis infelix elimax ille ſcolaris infidelis dictus ab elimādo.i.corrodendo et hoc dico cōtrahens.i.accipiēs nomē a re.ſ. corrodendo.hic elimax terreat cūctos ſupple dños ne ſibi ſimiles in famulatū coemāt hic nēpe elimax cū recepiſſet munera nicoſtrati illius ſui magiſtri p̄mo ſeruiuit ipſi vultu blandiore.i.blādo atq3 placito.et hoc miniſtrans.i.ꝓcurans oīa ſuperius de fideli famulo dicta ad nutū.i.volūtatē ſupple dñi.q3 ꝓ ⁊ ſeruiuit dico exiſtens fidelis p̄mo tp̄e atq3 etiā ꝓmittēs ſe fideliorē fore in futurum ſed mente ſubdola.quare quicquid fidelitas nicoſtrati predicti poſſedit cōmiſſum ē ſubaudi ad3 diſponēdum infidelitati ipſius.ſ.elimacis.ſed qd plura cū infelix ꝓuidētia.i. aſtucia atq3 calliditas neq̄ſſimi Elimacis vidiſſet cūcta ſibi ſuppeditari.i.gubernāda atq3 diſponēda

cuncta in duplo q̃z eſſēt appꝛeciata dominicis auribus intimabat ſicqz totius ſubſtantie exauſit incremēta: nicoſtratumqz in ſūmā traxit egeſtatem et creditoꝛū diuturnā exclamationē. Qua nihil amariuſ mēti impꝛimitur. Ve creditoꝛis inſaniei. Maxima vero nicoſtrati penuria eum in mācipii erroꝛis cognitionē perduxit. Tarde vero elimacē ſuper erroꝛe ſuo conuenit. quo audito ſtatim in contumelioſa verba pꝛorupit. dominiqz in viſceribꝰ mucronē ſepeliuit et que pꝛius obmiſerat ſecum aſpoꝛtauit dominicumqz coꝛpus canibus reliquit deuoꝛandum. En quantum deteſtabilis pꝛoditoꝛis impietas ſcelus perpetrauit. Seruus bilinguis pꝛocul expel

cōmitti ipſe elimax infidelitatis ſeruus intimabat.i.inſinuabat auribꝰ dominicis id eſt ipſi dn̄o omnia alimenta carniū oia fomēta piſciū ceteraꝝqz rerū venaliū commercia foꝛe appꝛciata.i.ēpta plus duplo q̃z eſſēt.qua quidē infidelitatꝫ rabie tāto inſiſtit vt ſic bauſit id ē i ſuos vſus cōuertit incremēta totius ſubſtantie.i.facultatis dn̄ice qz ꝓ et traxit nicoſtratum ipm̄ in ſūmā.i.extremā egeſtatē atqz diuturnam.i quotidianaz exclamationez et infeſtationē creditoꝛum qua.ſ.exclamatione et moleſtatōne nihil mēti.ſ.debitoꝛis impꝛimitᷣ amariꝰ.ve ergo īſaniei.i.furoꝛi creditoꝛis. cū aūt oia hec nicoſtratus tum extremam egeſtatem atqz creditoꝛū furoꝛes incidiſſet tandem penuria ſua ipſum in cognitionē erroꝛis.i.facinoꝛis ſui elimacis perduxit.v̂o pꝛo ſed ipſe nicoſtratus conuenit.i.in cauſam vocauit elimacē ſuper erroꝛe i.facinoꝛe ſuo ſꝫ tarde q̊ i.q̃ ↄuētōe audito.i.pcepta elimax ipē pꝛorupit ſtatī in v̂ba cōtumelioſa id eſt iniurioſa qz pꝛo et ſepeliuit id ē infodit mucronem id eſt enſem i viſceribus domini et q̃ p̄uſ obmiſerat id eſt reliquerat hinc ſecum aſpoꝛtauit qz pꝛo et reliquit coꝛpus ipſum dominicum id eſt domini deuoꝛandū.i.lacerandum canibꝰ. Deide inuehens Bo.cōtra hūc elimacē dicit en id eſt ecce quantum ſcelus.i.peccatū ipietas deteſtabilis.i.deteſtāda ꝓditoꝛis ppetrauit.ſ.magiſtrū ſuū nedū bonis ſingulis expoliādo verūmetiā cōtumelijs afficiendo atqz tandem poſt necem nephariam coꝛpus dilaniātium atqz deuorantiū rabie relinquēdo. Notandum eſt ꝙ conuenire multa ſignat que his metris cōmuniter recitantur. Conuenit alloquitur decet id ſimul aſſimilatur. Exigit ad cauſas vocat et compellit ineſtqz. Pangit adunatur et adunat cōueniēs eſt. Itēꝫ mucro cuiuſqz rei acumen eſt. Et dicitur a macros qđ eſt longum.vnde ſepe pro gladio ponitur. Et ſunt ſinonima enſis gladius mucro ſpata rōphea. ꝛc. Seruus bilinguis pꝛocul expellatur. ꝛc. In hac parte Boetius ſecūdum genus impꝛoboꝛuꝫ ſeruoꝛum fugiendum foꝛe oſtendit. Et dicit. Seruus bilinguis id eſt fallax et duplex expellatur pꝛocul. Et nequicia id eſt fallacia ipſius ſerui bilinguis eminente

id ē apparente deponatur ſtatim.i.mox ꝙuis etiam id eſt non obſtante ꝙ ſi exiſtat coniūctus ſupple dño ꝓximitate ꝯſanguinitatis vel alio quocunq̄ʒ vinculo ꝓximita tis. Notandum ꝙ nulla peſtis ad nocendum efficatior eſt ꝙ̄ ſeruus nequam atqʒ dño duplex et inimicus.ipſe enim noſcit ꝯſcientias dñi atqʒ ſecreta familie me ditatur:ſeducit dñm atqʒ per adulationes impedit ne videat oriētem ſcʒ neverita tē agnoſcat.ſuadetqʒ oc cidentis intuitū et opera tenebrarum. Nota bilin guis a bis et lingua dici tur ſicut trilinguis. et dr q duas linguas loquitur et per ſimilitudineʒ bilin gues fallaceſ et duplices dicuntur qui aliud i.cor de aliud in ore habent. vnde greciſta. Duplicis ac cordis homo dicitur eſſe bilinguis. Seruorū ſiquideʒ crudelitate. In hac parte Boetius ter tium genus ſeruorum im proborum fugiendūʒ fo re declarat.et dicit ſeru⁹ crudelis etiam fugiend⁹ eſt q̄mquidem nos Bo etius vidimus multos ſociorum id ē ſcolariū incurrere iacturā id eſt graue damnum crudelitate id eſt malicia bonorum ſeruorum crudeliū. ſunt enim litiū exſuſcitatiui atqʒ pa cis deſtructiui. Nota licet iactura ꝓprie nautorum ſit:tamen pro quocūqʒ damno alicui per violentiam illato capi poteſt et ſic in ꝓpoſito captum eſt. Creditoribus autem ſumma. In hac parte Boe.circa predicta atqʒ etiā dicenda q̄dā de credi toribus ſcolariū inſerit vt oſtendat qua manerie circa hos agendum ſit dicens. Cū neceſſitas ipſa coegerit vt ſcolaris ipſe a creditoribus res ipſas ꝓ vite ſuſtētaculo mutuo receperit quid agendum.ſcolaris inꝙ̄ ſummopere ꝯſpiciat vt cōmēdatio ſū ma ſui exhibeatur creditoribus hoc ē vt ſe ſummopere creditorib⁹ ſuis exhibeat cō mendatū qʒ pro et caueat vt fiat ſolutio id eſt ſoluat debitū ꝑfixe.i.ſtatute diei id ē termīo pagamēti atqʒ ſolutionis.ſcolari ei cui copia id eſt fortuna nō arriſerit ſup ple in bonis ipſis exterioribus quorum ipſa eſt dña pleno cornu id ē abundanter et affluēter. o quā dulcis eſt trāſactio.i.preſtatio creditoris qʒ ꝓ et exhibitio id eſt tra ditio ſuffragīj id eſt adiutorīj affiniū id eſt amicorum. Notandum circa hoc quod dicitur pleno cornu ꝙ cum hercules vellet deducere filiam cuiuſdam regis que di cebatur deiamira fluuius achelous quē trāſire debebat in diuerſas formas ſe mu tauit. Cum autem vltimo in tauri ſpeciem ſe transformaſſet hercules ipſo delecto vnū ſibi cornu abſtulit.qḋ copie.i.dee fortune ſacrificauit quo quidē cornu fortu na mortalibus res exteriores impartiret.et hinc tractum eſt quod dicitur fortunaʒ pleno arridere cornu ꝛc. Notandum creditor dicitur qui alienam fidem ſeq̄t

latur et ipſius nequicia ſtatim depona tur licet cōſanguinitatis ꝓximitate cō iūctus exiſtat. Seruorum ſiquidē crudeli tate multos vidimus ſociorum incurrere iacturā. Creditoribus autēʒ ſumma ex hibeatur debiti cōmendatio: dieiqʒ ꝑ fixe ſemper ꝓ poſſe debiti fiat ſolutio. Scolari vero cui pleno cornu copia non arriſit o quam dulcis eſt creditoris tranſlatio affiniūqʒ ſuffragii exhibitio. Prudentis etiā ſcolaris cōſtantia ſem per aliquo cōſorte gaudeat ſpeciali cui propriam poſſit detegere conſcientiam

qui nubila exiſtente fortuna diligenter ſubueniat. morboq; vrgente ſedulū ſe exhibeat. Et ſi tetra mortis caligo affuerit ſuperſtites facultateſ diſponat. ſi vero viuus euadat ab eo poſſit ſuſtentari: paſci: deliniri et conſolari: cubitū duci: diuerſis etiā partibus procurari vigente autē valitudine libellis gaudeant permutatim. queſtiunculis certatim commendabili recordatione gradatim: caſtigationiſ felicitate cōuerſim: diuerſis etiam variiſq; iocorū generibus

mutuatam pecuniam numerando. Generaliter autem dicitur ille qui ex cauſa qua cūq; alienam fidem ſequitur. et dicitur creditor qui credit debitori. debitor vere dicitur cui creditur. Prudentis vero ſcolaris. Hec eſt tertia pars prime partis principalis huius quarti capituli. In qua Boetius poſtq̄ oſtendit qualiter ſcolaribus ipſis ſagaciter ꝓuidendum ſit tam circa ea que ſcz eius cōplexionē reſpiciunt q̄ etiam ſcilicet in his que reſ ipſas exteriores reſpiciunt vt ſunt perſone ſubſidiātes ꝯcernūt. Nūc in hac ꝑte facit hoc idē quo ad ſocios. et diuidit hec pars in duas partes. nā primo facit quod dictū eſt. ſecundo dicta ſua exemplis confirmat. Prima in duas. nam primo facit quod dictum eſt. ſecundo vtilitates dictorū enarrat. ibi. quid melius ⁊c̄. et dicit primo. Conſtantia prudentis. i. ſapiē tis ſcolaris gaudeat ſemper aliquo cōſorte id eſt ſocio ſpeciali bono non ficto neq; adulationis nota deprauato cui ſcilicz ſocio poſſit detegere id eſt aperire ꝯſciam. i. mētē ꝓpriam quiq; ſcz ſocius ſubueniat. i. ſuccurrat ſupple ſcolari fortuna exiſtente nubila. i. aduerſa q; pro et qui ſcz ſocius exhibeat. i. prebeat ſe ſedulum. i. diligentem ſubſidio ſupple ſcolari vrgente. i. ꝑmente morbo ſcz aliquo. ⁊ q diſponat. i. ordinet facultateſ. i. res ipſas ſcolaris ſuperſtites id ē relictas ⁊ hoc ſi tetra id eſt fera caligo mortis affuerit. Quod ſi euadat viu9. i. cōualeſcat poſſit ſuſtentari paſci. i. ali deliniri. i. confoueri cōſolari id eſt preſtolari cubitum duci diuerſis etiam partibus ꝓcurari. i. diſponi et ordinari ab eo ſcz ſocio. et hec in aduerſa valitudine dicta ſūt. vigēte vero valitudie id eſt ſanitate et robore gaudeant. i. gaudere valeant libellis ſupple ſuis ꝑmutatim vt ſic ābor̄ oīa cōia ſint et gaudere valeant queſtiūculis id ē dubijs et interrogationib9 doctrinalibus inter eos cauſa diſcēdi exortis certatim ſcilicet nunc arguēdo nūc replicādo aliaq; ⁊ alia peragēdo que in ſcolaſtico certamine vtilia dinoſcūtur q; pro et gaudeant gradatim id eſt ordinarie cōmendabili recordatione de qua in primo capitulo ſufficienter dictum eſt cuz triplex recordatio docebatur. et dico gaudeant cōuerſim. i. mutuo et alternatim felicitate caſtigationis id eſt felici caſtigatōe vt ſcz ſe mutuo in enormib9 caritatiue corrigent caſtigent atq; reprehendant. et his oībus gaudeāt dico obſequēdo dulciter id eſt plane ſine omni diſturbio varijs et diuerſis generibus iocor̄ ꝯſilio cathonis inquiētis. Interpone tuis interdū gaudia curis. vt ſcz mens amenitatib9 atq; gaudiorum locis alternatim refoueat. q; pro ⁊ vt integritas mutue dilectōis. i. ſocialis

amoris ſic.i.tali modo maneat.i.permaneat inter eos vt ſcʒ ros id eſt amor primeui temporis ſit inſtillans id eſt continuo infundēs vel inguttās.in medio autē temporis ſit inundans id eſt effluens.vero pro ſed amor ille ſocialis exiſtat inebriās.i.ſacians et replens in fine Vult dicere Boetius talis ſit amor inter eos ſicut ros qui primo inſtillat.ſecundo mūdat.tertio inebriat.ſic quoqʒ amor eorum in dies excreſcat.

dulciter obſequendo. Sicqʒ inter eos mutue dilectionis permaneat integritas vt primeui temporis ros ſit inſtillans in medio inundans. ī fine vero inebrians exiſtat. Quid dulci⁹ quid preclarius. quid certe melius: preſtantis enī amoris nulla fauoris adoptio p̄ſtat finem. inuidia vero ſi ſecundum quid euenerit in diſcendo videlicet gratuita eſt. ſimplex autē ꝓprii auctoris conſumptiua eſt. Cuʒ autem parentis mei prouidentia eius colloquio vt aſſolet

Notandum ꝙ soci⁹ hic de quo Bo. in littera loquit̄ non diſcolus non bilinguis neqʒ crudelis fore debʒ.ſʒ ille de quo Sene.loqueñ ait. Nulli⁹ boni poſſeſſio iocūda eſt ſine ſocio.qui certe cōdictiones ꝓprietateſqʒ quaſ fidelis amicus in ſe habere debet. quarū prima eſt ꝙ ſui ⁊ conſocij idem nolle idē qʒ velle exiſtat.d̄ q̄ phūs viij.politicoꝝ. Amicorū idem nolle et velle eſt.et tullius contra Saluſtiū Amicorū eſt ſi veri amici fuerint idem velle et idem nolle.Secūda eſt mori ꝓ ſocio.de quo Varro in ſentēcijs. Pro amico ſepe mori ꝯtingit.Tertia inſeꝑabiliter cōſocio adherere . de quo Sextus pictagoricus.Amicus minime erat ille qui ꝓ amico aliquādo niſi mors interueniat ſeꝑatur.Quarta eſt noxia precauere.de quo Apulegi⁹ platonicus li. de politico et ciuili.Socius vulpinus eſt qui ſocio ſuo non p̄cauerit a periculo et delicto.Perfectus ergo ſocius eſt qui ſocio ſuo circūſpectōnes adhibet et cautelas.

Notandum Boe.appellat fortunā nubilā.i.obſcuraʒ ſiue cecam.depingebatur enī fortuna antiquitus ceca qm̄ ex improuiſo accedit et recedit.vel qr cecū reddit hoīem extollēdo eum in ꝓſperis et deprimendo in aduerſis.et eadem pene verba ſunt in de cōſola.li.i.metro.i.cum inquit. Nunc qr fallacē mutauit nubila vultum ⁊c. Nota teter.tra.trū.i.niger vel ferus. ſic in cantico. Tetrū cahos illabit̄.Quid ei dulcius.In hac parte Boe.ponit vtilitates que ex cōquiſitōe ſocij fidelis oriūtur dicens.Quid enī dulcius.i.iocūdius eſt quid ve p̄clarius.i.lucidius:quid q̄qʒ melius ſubaudi hoc ſociali amore atqʒ cōſortio.q.d.nihil.⁊ ratōem hui⁹ ſubiūgens ait qm̄ nulla adoptio.i.cōfictio amoris p̄ſtantis.i.veri et ꝑfecti preſtat.i.admittit finē id eſt terminū fauoris ſubaudi ſed in eū eſt duratura.Et tūc antipophoriſando et cuidam tacite queſtioni reſpondendo dicit . Poſſet enī quis dicere ſupra ꝓxio dixiſti ꝙ mutua inter ſocios debʒ eſſe queſtiunculaꝝ certatō.veꝝ ſi hec certatō quādā inuidiā ingeſſerit nūquid hec ſocialis nexus erit diſſolutiua.Ad hoc reſpōdēs dicit ꝙ ſi inuidia ſecūdum quid imꝑfecta euenerit in diſcendo hec certe gratuita ē qm̄ eſt intellectus acuitiua quare ſocietatis hmōi nullomō deſtructiua.ſi vō ſimplex id eſt ꝑfecta inuidia irrepſerit qd̄ in vera ſocietate haud quaquā ꝯtigere phas ē

dicbus paucis promittens conſolari a
thenas ſtudii ob cauſam me miſiſſz vni
cum cuſtodem vite mee inueni nomine
fauonium non a vento ſed a fauore de
nominatum. Hic cum me inſpexiſſet
itinere fatigatum diuerſa conſideran
tem: creberrime ſuſpirantem: queſiuit
cuias eſſem. ſecūqz me adduxit curiali
ter conſolans breuiter inquirēdo ſi ob
ſtudii cauſam illuc veniſſem. cuiuſqz
profeſſionis eſſem. cuiuſqz facultatis.

hec certe eſt ↄſumptiua proprij autoris. Notandum Boetius in littera preten dit talem ratione. Illud cuius fauor et tranquillitas in euū eſt duratura illo nihil ē lucidius. Amor verus ſocialis eſt huiuſmodi ergo ⁊c. maior nota. minor patet in lit tera. Notandū circa hoc ꝙ dicit inuidia ſimplex ꝑprij autoris eſt cōſumptiua inter oīa vicia minus excuſabilis eſt inuidia qm̄ virtuti ſemper eſt ipugnatiua. hic Tullius in rethorica vir tutis comes eſt inuidia. et item alius. Semp vir tutes inuidia ſequit feri untqz ſūmos fulgura mō tes. Hoc viciū demonſ habent hūane inuidētes ꝑli. quoꝝ filij ꝑditionis ſunt homines mūdi alte rius bonū ꝑferre volētes qb⁹ mos eſt eē ꝑrimoꝝ appetere dicentes illud ouidij ꝑmo de arte. Fer tilior ſeges ē alienis ſem per in agris. Vicinumqz pecus grandius vber hz Cuiuſquidē vicij rabies acerbi liuoris vt Claudi anus ait in maiori. Nulla quies placare poteſt preterꝙ autorꝑprius. et inde hora tius in epiſtolis. Inuidus alterius rebus marceſcit opimis. Inuidiā ſeculi nō inue nere tiranni. Malus tormentū qm̄ vt in littera Boe. ait ꝑprij autoris cōſumptiua eſt. Cū agit mei parentis. In hac parte Boe. ſupradicta exēplo a ſeipſo accepto cōfirmat di. Cum ꝑrudentia mei parētis miſiſſet me athenas ad has ſcolas vniuer ſales grecie ob cauſam ſtudij ꝑmittēs vt aſſolet parētis eſt. i. vt fieri ſolet conſo lari me ſupple Boe. eius alloquio. i. ei⁹ litteris paucis diebus. i. infra paucos dies ego Boe. inueni athenis vnicū cuſtodē et ducē vite mee noīe fauoniū denoiatuz ſcz nō a vento fauonio ſed a fauore. i. amore. Hic nēpe fauonius cū inſpexiſſet prio me ſupple Boe. fatigatū. i. feſſum itinere. et vidiſſet me cōſiderantē id eſt meditan tem diuerſa atqz inſpexiſſet me ſuſpirantē creberrime. i. ſepiſſime tandē queſiuit cu ias eſſem. i. cuius gentis qz pro et adduxit me ſecum cōſolans me curialiter et hoc dico inquirēdo breuiter ſi ob ſtudij cauſam illuc ſcz athenas veniſſem et cui⁹ facul tatis ſupple ſi diues aut pauper cuiuſqz ꝑfeſſionis id eſt ſcientie oſtēdēdo mihi Bo etio poſt triduū. i. poſt tres dies nomina vicoꝝ atheniēſiū atqz confraga. i. tortuo ſitates angiportoꝝ illoꝝ vicoꝝ ſtrictoꝝ vbi ſcole ſtabāt atqz ſciētie exercebāt vt quidā ſanciūt. vel cōfraga. i. clamores aut loca clamoroſa angiportoꝝ illoꝝ portuūz vel vicoꝝ. Cape quodlibet di. hic demōſtratiue loquit hic. i. in hac parte viget id eſt docet preſagia. i. futuroꝝ preſciētia Caldeoꝝ hoꝝ gentiū qui plus ceteris diui nationibus inſiſtebāt. hic id ē in hoc loco viget nō latens imo famoſa gloria Ptho lomei illius aſtrologi. hic ſupple viget ſincera veritas Ariſtotelis et bene ſincera qm̄ qui ab Ariſtotele recedit a veritate quoqz recedit commentator; hic ſupple

viget pꝛobata diuinitas id eſt diuina ſapientia platonis. Hic nẽpe plato tanta de diuinitate docuerat vt et diuinꝰ appellari mereretur. hic id eſt in alio loco ſcꝫ viget cõcretio id eſt rationũ cõpilatio zenonis illius phi rationũ inq̃ꝫ quibus quadꝛaturã circuli nitebat̃ cõpꝛobare. Periboniꝫ quoqꝫ illius magiſtri dilectio. i. doctrina quã de dilectõe ꝯſcripſerat ſuppleviget h. h. ſ. alio loco vigꝫ ꝓmiſſio pictagoꝛe huiꝰ

poſt triduũ noĩa vicoꝛum oſtendendo angipoꝛtoꝛum confraga dicens. hic vigent pꝛeſagia caldeoꝛũ. ptholomei nõ latens gloꝛia. ariſtotelis ſincera veritas. platonis pꝛobata diuinitas. zenonis concretio. peribonii dilectio. pictagoꝛe pꝛomiſſio. homeri ylios et laboꝛ theſeos. Euclidis theoꝛeumata. daretis poꝛiſmata: ypocratis ſcrutinia. hic viget ariopagi efficatia legum peritia ypodromii cõfuſa gloꝛia. circi victoꝛia paleſtre potẽtia. ceſtus fulminatio. miſſilium elatio. nautarum exclamatio. iuuente peruagatio. coꝛee conuentio.

Cuꝫ ergo hec et alia multa fauonii

phi italici q ꝓmitꝰ aĩas inuenit foꝛe imoꝛtales ⁊ de aliĳs coꝛpoꝛibꝰ tranſire ꝓmittebat di. primo ſe fuiſſe eufoꝛbiũ. ſecũdo talidem. tertio hermotinũ quarto pirrũ. vltio pictagoꝛam. et hanc opinionẽ ſecutus ouidius methamoꝛphoſeos li. xv. de pictagoꝛa ſic inquit. Ipſe ego memini troiani tempoꝛe belli Pantoida eufoꝛbiꝰ eram cui pectoꝛis quõdã Heſit in aduerſo grauis haſta minoꝛis atride. Et hoꝛatius in carminibus Habentqꝫ tartara pantoidẽ iterum iam oꝛto demiſſum ⁊c. Et hoc volens hoe. inquit. pictagoꝛe ꝓmiſſio. Homeri yllos ſupple viget hic. hoc eſt doctrina homeri quã de bello troiano confinxerat. hic quoqꝫ vigẽt theoꝛeumata. i. regule et ꝓpoſitiões geometricales euclidis huiꝰ phi atqꝫ geometre. vnde theoꝛeuma diligẽs et apta verboꝝ deſcriptio vel regula eſt. inde regule geometre theoꝛeumata quaſi aptiones dicte ſunt ſicuti hec. oẽ totũ eſt maius ſua parte. ſimiliter ſi ab equalibꝰ equalia demãtur remanẽtia erũt equalia. h vero ſupple vigent Anxiomata. i. ſophiſmata michaſi huius phi que de muſica ediderat. vnde anxioma ſecũdum huguitõem cõcatenatio loquẽdi dicitur ſicut ſũt ſophiſmata Papias vero dicit ꝙ ſunt ꝓloquia et maxime ꝓpoſitiones in topicis: hic autẽ ſupple vigent apoꝛiſmata. alia littera habet poꝛiſmata et verius. i. apte ꝓbationes. et dicitur a poꝛus. ri. qꝺ eſt apertio quedã daretis illius hiſtoꝛiaꝝ troianarum ſcriptoꝛis qui aĩam poſt exutũ coꝛpus ſolam vmbꝛã foꝛe aſſerebat. hic quoqꝫ vigẽt ſcrutinia. i. inquiſitõnes ypocratis illiꝰ medici. et bene inquiſitiones ypocratis documenta noĩat qm̃ per multas inquiſitiones et exꝑimẽta in artẽ opatiuã medicinalẽ deuẽtum eſt. hic. i. in hoc loco ſuppleviget efficatia. i. vigoꝛ ariopagi. i. vici vbi ſcole philoſophoꝝ cõſiſtebãt. a quo vico et dioniſius ſanctus ariopagita dictus ẽ. Et dicit̃ ab ares qꝺ ẽ virtus et pagos qꝺ ẽ villa qm̃ in vico illo ſciẽtia de natura diſcebatur qꝫ ꝓ et peritia. i. ſapiẽtia legũ viget hic. ⁊ ꝓpꝛie iuris peritia dr̃ et iuriſperitꝰ Poſt hec cõuertẽs ſe ad publica ſpectacula oſtẽdendo ex oꝛdine ſibi ſingula inq̃t

mihi itimaſſet liberalitas. quenā mihi eſſet facultas queſiuit quanteq; expenſe loculi mihi poſſet ſufficere numeroſitas cuiuſq; diſcipline eſſet mihi promptior mentis intentio. Omnibus ſibi igitur per ordinem reſponſis quoddā memoria dignū amicis auribus inſtillauit. ꝙ ſcʒ parcitati pecunie diligenter inſiſterē. quoniam pudori cōſentaneū eſt ſtulte commiſſa dilapidare cogēte q; neceſſitate pudore me repatriare cōfuſum: aliud etiā noua via rationis ex

hic eſt cōfuſa gloria id eſt inanis ypodromū. illius loci quo probant equi ad luctaʒ Et dicitur ab ypos qđ eſt equ⁹ et dromos grece qđ curſus ſonat. inde ypodrom⁹ id eſt locus quo equi curſu probantur vel ſecundū alios ypodromū. i. loci deambulatorū ſupple ſupra quē hoīes ambulant. et cōponit̄ ab ypos qđ eſt ſub et dromos curuitas. vel ab hiper quod eſt ſupra et dromos curſus q; deſuper homines currunt ⁊ ambulāt qm̄ ſunt arcus deambulatorū palaciorū. vnde dicitur i legenda ſancti Sebaſtiani tunc iuſſit eū in ypodromio palacij tamdiu fuſtigari ⁊c. vnde hipodromiq; decus parcit locus hic ſit duodenus. victoria circi illius loci viget hic Paleſtra. i. locus lucte viget hic. et fulminatio id ē iactio ceſtuſ hui⁹ inſtrumēti viget hic. eſt eñ ceſtus. us. ui. corium cū plūbo infuſo quo manus ſuas pugiles muniunt ⁊ ſeinuicē cedūt. Et dicitur vulgari vocabulo plumbata. Elatio. i. eleuatio miſſilium. i. telorū viget hic. exclamatio nautarū viget hic Coree. i. ludicris ſaltationiſq; cōuentio viget hic ⁊c. Cum ergo hec et multa alia. In hac parte Bo. poſtq̄ oſtendit quomō fauoni⁹ ipſi cūcta que athenis publica forent oſtendit atq; diuerſas phōrum ſectas quibuſq; in locis ſtudia ſua exercebantur mōſtrauit. hic cōſequēter ſubiūgit quomō fauoni⁹ ipſe Boetiū inſtruit q̄ ſtudio atq; q̄ manerie in his atq; circa q̄libet gerere debet. Et diuiditur in duas ptes. naʒ p̄mo dat ei plura documēta. ſecundo circa ea oīa quoddā notādū ſubiūgit ibi. Non eſt autē digna. p̄ma in duas. nam primo facit qđ dictū ē. ſecundo boetius ponit tempus ipm in quo athenas ſtuduit ibi. Fideliter ⁊c. Et dicit. cū mera liberalitas fauonij ſupra noīati intimaſſet id eſt demonſtraſſet mihi hec oīa ſupradicta atq; alia plurima que forte breuitatis cauſa ſilentio preteriuit. queſiuit ſupple fauonius a me Boetio quenam eſſet mihi facultas. i. rerum copia q; pro et interrogauit cui diſcipline intentio mee mentis eſſet promptior. tandē oībus ſibi per ordinē reſponſis quoddā memoria dignū amicis. i. amicabilibus auribus inſtillabat meiſ. Et hoc p̄mū documētū eſt qđ ſibi tradidit ſcʒ vt parcitati pecunie ſemper diligenter inſiſteret non quidē illi pcitati que pdigalitati oppoſita eſt ſed mediocritati. Et rationē ſubiūgēs di. dilapidare. i. inutiliter expēdere cōmiſſa ſupple a parentibus cōſentaneū. i. cōſonū eſt pudori. q. d. pudor eſt cōmiſſa ſtulte inutiliterq; expēdere et cogente. i. vrgēte neceſſitate repatriare ꝯfuſus pudore. Deinde ſecūdum documētum ſubdit dicēs. Idē etiā fauoni⁹ ꝓpalauit aliud non exorbitās. i. aberrās vel deuiās a rationis via hoc ſcilʒ vt ſi ego hoc. inſererē. i. imitterē me diſcipline alicuius ſcʒ magiſtri ꝙ reſpicerē pri⁹ hñ ⁊ maturo ꝯſilio ꝯq̄rerē ſi magiſter ille obediret boniſ

et ſanctis moribus atq; polleret.i.reſplenderet titulis id eſt inſigniis liberalium artium atq; ſi ipſe magiſter indulgeret id eſt vacaret promotōi ſuorum ſcolarium et hoc remota oi negligentia.inquirerē et pſpicerē cuius pfectionis eſſet atq; per triduum eum audirē cunctaq; cōſiderarē vt ſi bonus eſſet non diſcederē ab eo licet balbucientē id eſt male loquēti.vel ſi cecitas id eſt ignorantia ſc; magiſtri illius exiſtēs nouerca.i.cōtraria ſubtilitatis detineret aures ſtultorum i.indoctorum ſimulacro.i.fictione falſa ſimilitudine efficerer retrograd9 ſic vt eū dimitterē ſupple āmonuit fauonius.hic quoddam notabile dictu; his adiiciens inquit ſiquidē pro certe malo.i.magis volo deliniri.i.edoceri fructu.i.doctrina balbucientis licet tedioſa.i.tediū ingeneret q̄ gloriari dulcore id eſt ficta dulcedine ſeducentis.i.decipientis cecitatis.i.ignorantie.

orbitans ppalauit.Vt ſi alicuius diſcipline me inſererē prius diligenter inſpicerē ſi bonis moribus obediret.liberalium artiūq; vbertate titulis polleret.remotaq; oi negligētia ſuorum pmotōi indulgeret.cuiuſq; eſſet pfeſſionis vt per triduū eū diligenter audirē.cunctaq; cōſiderarem vt ſi bonus eſſet licet balbuciens non tamen ab eo diſcederem.

Notandum Boe.pſpiciens prodigalitatē ſcolaribus ſicuti et cuilibet nimiū eſſe dānoſa; atq; in miſerieq; egeſtatis interitū atq; tandem pudorē atq; fabulā nedū notis ſed et ignotis iductiua; ſummope parcitatē hoc eſt liberalitatē que in modeſtia et temperantia ɔſiſtit ɔmonet amplectendā.Conſilio cathonis qui his verſibus quaſi idem precipit.Ne tibi quid deſit queſitis vtere parce.Atq; qd eſt ſerues ſemp tibi deeſſe putato.Notādum circa hanc partem vbi dicit prius diligenter inſpicerē et cetera.Libros euoluere ſeu legere pro ſtudio non ſufficit ſed doctores ydoneos audire cōgruit.Si quis ergo doctus fieri cupiat doctum virum eligat cum doctorū inſufficientia viam diſcipline claudat.doctum inq̄ illum varrone cōſule elige quē magis mireris in ſuis q̄ in alienis.nil enim magnificum docebit qui a ſeipſo nil didicerit quod etiā Bo. ipſe in inferioribus atteſtans ait.Miſerrimi quippe ingenii eſt vti inuentis et non inueniendis. Nota circa hoc quod dicit. Malo ſiquidem balbucientis et cetera. Nemo ſecundum exteriorem apparentiā qua; natura ſibi indidit aſpernendus eſt quādo ignoratur virtus intranea auctoritate eccleſiaſtes.xi. Non laudes virum in ſpecie ſua neq; ſpernas hominem in viſu ſuo.et catho moralis.Corporis exigui vires contemnere noli.Conſilio pollet cui vim natura negauit. Interdum enim p̄cioſiora ſunt parui corpuſculi vaſcula vti gemme lapilliq; teſtantur. Sic etiam q̄ ſagax natura balbucienti lingue vicio ſubtraxerat quādoq; conſilio atq; intelligentia vberiore reſarciunt. Inde vulgare hoc.Meliora ſunt vulnera diligentis q̄ fraudulenta verba blandientis. Nota balbucientis in ſuperioribus expoſitu; eſt.c.ii.in ea parte cum de violentia agebatur. Simulacrum ymago vel effigies dicitur. et dicitur a ſimulo.as.quaſi rem aliter oſtendens q̄ ſit. Feliciter autem his et aliis ſecretis. In hac parte Boetius oſtendit quanto tempore poſt ſuperiorem inſtructionem fauonii athenis in continuo ſtudio permanſerat doctrinis philoſopho

Feliciter autē his et aliis ſecretiſ inſtru
ctus annis duobus de viginti athenis
conualui quicquid mali expertus ad
boni tamen veſtigia ſemꝑ fui anhelanſ
Non enim eſt dignus dulcoꝛis acumie
qui amaritudinis nequiuit īuiſcari gra
uamie. Herodiani Ariſtoteliſq; diſci
pline ſemꝑ adherēs alioꝛūq; ſcintillu
las diligenter mēti mee commēdaui.
Ne pauꝑtatis facultati pꝛeſētis ope
ris deroget ſimplicitas confundat de
ſperatio: affligat deſolatio: quoddam

rum inſiſtendo dicens .ego Boetius instructus id eſt infoꝛmatus his ſupple pꝛe
dictis et aliis ſecretis ſubaudi ab ipſo fauonio cōualui id eſt permanſi athenis an
nis duobus de viginti elegantia eſt id eſt annis.xviij.qui ſunt viginti dēptis duo-
bus.anhelans.i.intēdens ſēꝑ ad faſtigia id ē ſummitates boni id eſt virtutis et ſci
entiarum quicquid etiā
mali ſcilicet aut egeſtati
aut penurie aut etiā; op
pꝛobꝛij expertus fui id ē
paſſus fui. Et inde quod
dam ſubdens pꝛouerbiū
inquit ex his. Ille enim
non eſt dignus acumine
dulcoꝛis qui nequiuit in
uiſcari id ē irretiri graua
mine amaritudinis iuxta
illud. Dulcia non meru
it q non guſtauit amara.
et ſequitur quoꝛum phi
loſophoꝛum documētis
atq; inſtitutis tanto tē-
poꝛe inuigilabat dicens
et ego Boeti⁹ adherenſ
ſemper iſtitutis atq; tra
ditionibus herodiani il-
lius philoſophi atq; ariſtotelis illius philoſophi commendaui menti mee ſcintillu
las id eſt documenta et traditiōes alioꝝ philoſophoꝝ ꝛc. Notandu; ꝙ herodia
nus ſummus fuit ille grāmaticus atheniēſis vti quibuſdam viſum eſt quem et ap
polonius pꝛiſcianus inſecutus eſt .fuerunt enim illi duo vt pꝛiſcianus ipſe in maio
ri teſtatur excellētiſſimi apud grecos grāmatici.ſed de Ariſtotele atq; eius laude
ſatis in ſuperioꝛibus dicta ſunt cum de logicis inſtitutis pertractatum eſt: ſimiliter
quid faſtigium ſit ibidem dictum eſt quare ibi videas. Ne paupertatis facultati
preſentis operis. Hec eſt ſecunda pars pꝛincipalis huius capituli in qua poſtq̄
Boetius determinauit de ſagaci ſcolarium pꝛouiſione.et hoc quo ad eos qui rerū
copijs pꝛeſtant atq; neceſſarijs oībus pleno coꝛnu habundant.nunc vero facit B
idem de his qui paupertate grauati q̄tidianum victum laboꝛe atq; induſtria pꝛocu
rare coguntur. Et diuiditur hec pars ſecunda in quattuoꝛ partes.nam pꝛimo pꝛo-
mittit paupertati ipſi conſulere atq; documentis quoad poſſibile fuerit obulare.ſe
cundo plurima enarrat que vtplurimum ſcolaribus penuriam atq; egeſtatem idu
cunt.et hoc ideo vt facilius remedia in contrarium ſubminiſtret.tertio cōtra quod
libet predictoꝛum conſiliū adminiſtrat.quarto ex his omnib⁹ qua manerie perferē
da paupertas exiſtat concludit.ſecunda ibi. Cum etiam. tertia ibi. Parentu; de
teſtabilis.quarta ibi Sit ergo tuta pauꝑtatis.et pꝛimo dicit.nos Boetius dignū
duximus committendum examini id eſt declarationi illud qđ commune eſt nature

clericorum. ⁊ hec ne ſimplicitas paupertatis deroget facultati preſētis operis atqȝ deſperatio confundat atqȝ ne deſolatio affligat. quaſi diceret. Sunt plurimi qui forte ob inopias atqȝ expenſarum carentiā ſtudio vacare deſpiciūt atqȝ ſic qđ natura donauerat egeſtate atqȝ rerū penuria deprauatur: ne quēquā paupertas hec ab hō ſancto propoſito ſubtrahat nos boetius duximus dignum et rationi conſonū paupertati ſcolariū quoad poſſumus remedijs obuiare. Item duco plura ſignificat vt hoc metro notatur. Duco deſpōſat reputat trahit et proprium dat. In littera vero idem quod reputare ſignificat ſicut in litteris ſcribitur. dignum duximus vobis intimandū ⁊ cetera. Cum autem ſcolaris egeſtas. In hac parte boetius enumerat ea que vtplurimū ſcolares in penuriam atqȝ egeſtatem pertrahunt. et diuiditur ſecundum ꝙ ponit partes eorum que egeſtatem cauſant. Et dicit autem pro ſed cū egeſtas id eſt penuria ſcolaris procedat id eſt cauſetur diuerſo intuitu hoc eſt ex diuerſis cauſis. tū

cunctorum nature commune dignū duximꝰ examini cōmittēdum. Cum autem ſcolaris egeſtas diuerſo procedat intuitu: tum propter affinium tenacitatem: tum propter eorum inundantis procelle penuriam: tum propter vitrici iuuaminis inconſtantiam: tum propter germane nubilitatis inſtantiā: tū propter ipſius primogeniti milicie nimiam incuriam: tum propter familiaris aduſtionis verſuciam generali ſtemate peruſi dignū dūximus cōſulēdū

ſcilicet primo propter tenacitatem id eſt parcitatem affinium id eſt tam parentum ꝗ̄ amicorum. tum ſupple ſecundo propter penuriam inundantis procelle id eſt fluctuantis et periclitantis miſerie eorundem. tum ſupple tertio propter inconſtantiam iuuaminis id eſt adiutorij vitrici id eſt patrini vel patriaſtri. tum ſupple quarto propter inſtantiam germane nubilitatis hoc eſt propter deſpōſationem ſororis. tum id eſt quinto propter incuriam id eſt negligentiā milicie dominatiōis primogeniti tum id eſt ſexto propter verſuciam id eſt prauitatem atqȝ deceptiones aduſtionis familiaris. Cum ergo ſupradicta omnia ſint que plerūqȝ penuriam ſcolarium procurent nos Boetius dignum duximus id eſt reputauimus conſulendum ſupple ſcolarium inopie generali ſtemate id eſt diſcendi ordine.

Nota vitricus patrinus vel patriaſter eſt ſcilicet qui vxorem ex alio viro filiū vel filiam habentem duxit et corripit penultimam. Unde Ouidius de remedijs. Uitricis et gladijs et acuta dimicet haſta.

Nouerca autē eſt que maritum ex alia vxoꝛe filium vel filiā habentē duxit quas vt plurimū iniuſtas dicim⁹. vnde quidā. Gaudet in afflictos ſeuire nouerca poteſtas

Parentum deteſtabilis ⁊c. In hac parte boe. poſt enarrationē eoꝝ quibus ſcolaribus ipſis vt plurimū paupꝛtas immittitur. nūc remedia ad q̄libet opoꝛtuna ſubiūgit. Et diuidiť i ſex partes ſcdm̄ ſex remedia ſex cauſis paupꝛtatē iducētib⁹ appꝛpꝛiata. ſecūda ibi. Inundātis. Tertia ibi. Obſequio. Quarta ibi. Germanici feſtiuantis. quinta ibi. Germane nubilib⁹. ſexta ibi. Tenacitatis induſtrie. Ponit ergo p̄mo remediū cōtra p̄mū quod eſt parentū tenacitas q̄ quādoqꝫ tanta exiſtit vt etiā niſi arte et obſequio flecteretur filios i extremam labi permitteret egeſtatem. Cuius

Parentū deteſtabilis adunca tenacitas pꝛecū inſtantia permollitur. tediosiſqꝫ affatib⁹ plerūqꝫ diſſoluitur: fletibuſqꝫ tempeſtiuiſ deliniť. pmiſſis fallacibus plerūqꝫ excitať. munuſculis affectuoſis diſſoluiť. adulatione ſi tempeſtiua fuerit pfoꝛatur. ſi minus ſolidať: adamantina licet fuerit exēplari cōmonitu deſtituiť: alioꝝqꝫ rogatibus excitatur

tenacitatis moderamē Bo͂e. ſcolaribus miniſtrās his inquit verbis. Deteſtabilis id ē odioſa atqꝫ adūca. i. auara tenacitas et bene adūca ex ſimilitudie dictū ē. adū cū ei curuū ſonat. vnde. Curuū ſe p̄hꝫ qđ adūcū creſcere debet Auaricia q̄ꝫ nimia ſua inflexibilitate et tenacitate merito curua dici debet. vnde adunca tenacitas. i. auara parcitas parentū pmollitur id eſt dulceſcit et flectitur inſtantia ſubaudi multa pꝛecū. i. ſupplicationū. qꝫ pꝛo et dulceſcit et pmollitur tedioſis verbis ſubaudi depꝛecatiuis frequēter geminatis et ex conſequenti nimia replicatōe tediū ingerentibus et plerūqꝫ. i. ſepe ſupple tenacitaſ ipſa parentū diſſoluiť affatib⁹. i. oꝛnatis ⁊ politis perſuaſionibus filioꝝ qꝫ ꝑ et deliniť. i. pmolliť fletib⁹ tempeſtiuis ſupple ꝑ loco et tempoꝛe atqꝫ quādoqꝫ tenacitas ipſa excitatur fallacibus. i. falſis ꝓmiſſis ſimiliter diſſoluitur interdum munuſculis id eſt donis affectuoſis id eſt affectatis. etiam perfoꝛatur id eſt ingreditur ſepius adulatōne id eſt blandimentis et hoc ſi tēpeſtiua fuerit ſupple loco et tempoꝛe atqꝫ congrua manerie. ꝙ ſi minus id eſt nō fuerit ſubaudi tempeſtiua ipſa adulatio certe tenacitas ipſa cōſolidatur in penis. ⁊ inſup tenacitas ip̄a parētum penitus deſtituitur monitu id eſt pſuaſione exemplari id ē exēpla adducente licet pꝛo q̄uis etiam fuerit adamātina. i. auariſſima p ſimilitudinem dictum eſt. ſicut eni adamas ferrum attrahit. ſic quoqꝫ parcus et auarus cōtinuo rebus non habitis inſiſtit. ſimiliter quoqꝫ tenacitas parentum etiā excitať id eſt cōmonetur ſepius rogatibus id eſt interceſſionibus alioꝛum ſcꝫ amicoꝛum.

Notandū ſcolares ipſi circa parentes et amicos tenaces et parcos g difficile flecti queunt ſicuti gutta circa lapides duriſſimos ſe habere debēt. reſpiciāt ei non vi caſus atqꝫ ponderis guttam cauare lapidem ſed aſſiduitate et inſtantia. ſic etiam parentum parcitas licet non vna ſola inſtantia flecti atqꝫ deliniri poſſit ipſa ſaltꝫ nūc decies immo pluries geminata valeat deliniri. quod ſi huic aſſiduitati ⁊ inſtantie ars affuerit certe in melius opus pꝛoſperabitur. nam vt inquit Pamphilus.

Ars animos frangit et fortes dirruit vrbes. Arte cadunt turres arte leuatur on⁹ et item Ouidius de arte. Arte cite velo naues remoq; reguntur. Arte leuis currus arte regendus amor. Notandum ſecūdū thomā ſecunda ſecūde .q.cxv. Inter placidū adulatorē et blanditorē hoc intereſt. Placidus em̄ ille eſt qui ſola intentione delectandi loquitur. Sed blanditor intentione lucri cōſequēdi. Adulator vero cōiter vtriſq; attribui ſolet. verū tamen eſt q̄ vnū pro reliquo apud auctores ſepius repertum eſt.

Inundātis ꝓcelle penurie per laboris incremēta. proprii obtēperandum eſt ſcriptitādo. trituras colligēdo. areas mūdando. ad tēpus ſeruiēdo. Si tamen ingenioſa ſcribēdi facultas motū coegerit voluntariū necesſitatis ſtimulum dignum duximus inhibere.

Inundantis procelle penurie. In hac pte boe. ponit ſecundū remediū cōtra ſecundū qd eſt parentū inopia atq; paupertas. et duo facit. nam primo remediū ponit. ſecūdo quoddā circa hoc notandū cōmodius ſubnectit. ibi. Cauendum eſt ei. et dicit q̄ ſi parentū torqueat egeſtas obtemꝑandū id ē ꝯſulēdū eſt penurie id eſt miſerie inundātis. i. habūdātis vel ꝑiclitātis et fluctuātis ꝓcelle p incremēta id ē augmēta laboris. vic; ſcripturando id ē ſcribēdo. alia littera h; ſcriptitādo trituras id eſt meſſes colligēdo. et dr̄ tritura a tero. q: terit in area. Areas id eſt domoꝝ et alioꝝ locoꝝ planicies mūdando: ſilr ſeruiēdo ad tempus: ſed tamē int̄ oīa hec nos duxim⁹ id ē reputauim⁹ dignū inhibere id ē cohibere ⁊ reſeruare ſtimulū id eſt pūcturā neceſſitatꝭ id ē idigentie ſubaudi ſcriptura ⁊ h̄ ſi facultas id eſt ars ingenioſa coegerit id ē ipulſerit motū volūtariū id eſt ipa; volūtatē ſupple ad hoc faciēdum. Notandū pauptas hmōi de q̄ in hoc ſecundo remedio itendit et ſi ſupra vires intendatur pacient̄ tn̄ ſufferenda eſt Exēplo maioꝝ noſtroꝝ qui pauptatē placidā atq; acceptā ob amorē phie in dies excoluerūt. ſic diogenes phūs vt refert Seneca pauptate gaudere voluit. paupertateq; potentias ſeculi ſuperare. Erat nempe alexandro oia poſſidente potentior cum pl⁹ eſſet qd iſte nollet accipere q̄ʒ qd alexander dare poſſet. Uſus ei ſolus erat vt hieronim⁹ contra iouinianū refert duplici pallio ꝓpter frigus Peram pro cellario habuit atq; clauā ob frigiditatem ſenectutis ſuſtentandā. verūtamen qm̄ natura ipſa aliquibus indiget quibus ad philoſophādū validius ſuſtentetur cōgruū eſt vt qd fortuna ex rebus exterioribus aſſumpſerat labore atq; induſtria cōquiratur vt ſic ſi cuti in ſupfluis natura non habundat ſic quoq; in neceſſarijs haud quaquā deficere dinoſcat. labores vero ⁊ induſtrie quib⁹ hec neceſſitas repmitur ſunt quas littera ꝯnumerat. quib⁹ q; in remediāda egeſtate ſi peruſus fueris nullo tibi tēpore nature cōmoda deeſſe videbis. Item area locus eſt ad excutiendū frumēta aptus vel dicitur tabulaꝝ equalitas. vel domoꝝ latitudo. inde areola dimīnutiuū. quocunq; tamen modo capiatur bene in ꝓpoſito applicatū puta. Cauendū eſt tamē ne delicioſus. Hic Boetius circa ꝓximo dictum remedium quoddā notabile obſeruādū ſubnectit. et diuiditur in duo. nam primo facit qd dictum eſt. ſecūdo exemplo dicta explanat. ibi. Glebeonis nequicia. Et dicit Boe. q̄ i his ſupradictis et ꝑcipue in ſcribendo ſūmope cauēdū eſt ne appetit⁹ delicioſus. i. voluptuoſus ⁊ luxurioſ⁹ tā ea luxuria q̄ i ornatib⁹ ē q̄ʒ ea q̄ i ꝯmeſſatōib⁹ atq; coitu ꝯſiſtit iuxta ſatiricoꝝ ptīdes

quicunq; tandem ſit cauendum eſt ne mentem ſcolaris excitet id eſt cõmoneat ſupple ad aliquod turpe peragendum atq; ſic eneruet id ē extrahat funditus et eradicet lucrũ ſirenoſũ.i.attractiuũ et deceptoriũ.cauẽdũ q̄; ē ne adulatio.i.bláditieſ ꝓdiga.i.larga q̄ ad exceſſũ.q; pro et raro fidelis defraudet ſupple mentē ſcolaris.q̄ſi di.cauẽdum eſt ne adulatõe et fictis oblectamẽtis ſcriptoꝝ tanto inuiſcet vt ſic ſtudio ſe poſteriorē cõſtituat q; pro et ſummope caueat ne ſiniſtra ſupple man⁹ hoc eſt infidelitas familiariſ ebibat.i.ſubtrahat viſu vel auditu quicquid.i.om̄e illud qd per molliat.i.lucraſ dextra.i labor et fidelitas ſcribentis. Notandũ circa litteram tria ſunt mala que principaliter ſcolares ſicuti et quẽlibet ab abuſu cõqueſtoꝝ terrere debẽt Primũ eſt ſpũaliũ bonorum cõtẽptus q abuſum hunc cõſequiſ vti patet de eſau geneſis .xxv.q ꝓ lentis ꝓmogenita vendidit oĩa.Secũdũ ē paupertas vſq; ad mendicitatẽ. hoc patet in filio ꝓdigo luce.xv.qui poſt diſſipatã ſubſtantiã ad tantã penuriã deuenit ꝙ cupiebat replere ventrẽ de porcoꝝ ſiliqs ſed nemo illi dabat.Tertiũ ē rapine peccatũ et hoc tangit catho cũ dicit.Utere queſitis ſed ne videaris abuti.Qui ſua cõſumſit cũ de eſt aliena ſequũtur. Notandum circa hoc qd dicit ſirenoſum lucrũ.Sirena vel ſiren mõſtrum marinũ eſt qd dulcedine ſui cantuſ nautas ad ſe trahit et ſubmergi facit.hinc a ſiren.i.tractu dictũ ē.Sic quoq; lucrũ dulcedine ſua hoĩes ad ſe attrahit atq; tandẽ attractos in gehẽnã ꝑducit.quare dictũ ē.Pecunia tua tecũ ſit in ꝑditionem.bene ergo lucrũ ſirenoſum diciſ.i.attractiuũ et doloſum. Glebeonis nequicia non obſtante.Hic boe.exemplũ predictiſ ſubnectit dicẽs quaſi dicat; et incõmodũ diſcendi et virtutis decrementũ nequicia glebeonis illius ſcolaris nõ obſtãte gratia.i.fauore parentele.i.parentis mei qui ſibi gracioſus extitit contulit ſupple vt ſtatim ſubſigeſ mihi boetio militãti.i.ſtudẽti ſub herodiano.i.ſub ipo magiſtro nihilomin⁹ nos Boe.deficiẽte nobis plerũq;.i.interdũ igniculo.i.adiutorio paťni cẽſ⁹ dignũ duxim⁹ mitigare more.i.rẽmedio ꝑtaxato.i.ꝑmiſſo merorẽ.i.triſticiã paupertatis aliquid iprimẽdo.i. ſcribẽdo arbitrãtes tucius.i.ſecuri⁹ degere nos inuitus ſcꝫ in labore et paupꝑtate q̄ꝫ arripere itinera longi laboris repatriando. Deinde boetius incõmoda ſibi a ꝑfato glebeone illata enumerãs dicit.ſed quid cũ nos boe. vitam noſtram labore manuũ ſic vt prefertur lucraremur.nequicia et ſiniſtra prauí

Cauendũ eſt tamen ne delicioſus mentem excitet appetitus lucrũq; eneruet ſirenoſum communiter ſcribentiũ prodiga raroq; fidelis defraudet adulatio familiariſq; ſiniſtra viſu vel auditu ebibat quicquid ſcribentis dextra ꝑmollitur. Glebeonis nequicia non obſtãte parentele gracia quantum diſcendi incommodum virtutumq; decrementũ mihi contulit ſub herodiano militanti Deficiente plerũq; paterni cẽſus igniculo more pretaxato merorem cautius duximus mitigare aliquid iprimẽdo arbitrãtes tuti⁹ egere velle q̄; lõgi labo

tas glebeonis intimauit id eſt notificauit affinib⁹ id eſt parentibus atq; amicis ſup
ple meis imbui id eſt inſtrui me Boetiuz peſtiferis ſedibus id eſt in cathedris pe
ſtē īferentib⁹ ſcriptoꝝ.ſ.cathedrātiū.atq; intimauit me gloriari.i.ꝙ gloriarer diuti
us lucro .i.in lucro ſeducenti ſupple queadmodū ſupius oſtenſum ē.quid vltra in
tentio id eſt amor parentis exiſtens plerūq;.i. ſepius promptior ad malum ſupple

ris itinera repatriando inuitus arripe
re affinibus intimauit glebeonis nequi
cia me peſtiferis ſcriptoꝝ ſedib⁹ imbui
lucroq; ſeducenti diucius gloriari Ad
malum plerūq; parentis promptior in
tentio igne euaporauit intrinſeco. ſoli
toq; priuauit ſubſidio.et priuſq; exit⁹
acta pbaſſet non declinauit amentia p
cūq; in nullo pfecit inſtātia.poſt bima
tū delatoris notoria traditio remanſit.
ſed nō multa receſſit. Obſequio vitrici

opinandum de filio quā
ad bonū euaporauit id ē
euanuit et exalauit igne
id eſt ab igne intrinſeco
id eſt ab ira incēſa ſubor
dinante glebeone ſupra
dicto q; pro et ſupple in
tentio parenti ſic vt pfer
tur euaporata atq; quaſi
exalata puauit me ſubſi
dio ſolito.i.ꝯſueto.⁊ ẞ p
us ꝙ̄ exitus.i.finis ⁊ rei
veritas probaſſet.i.mani
feſtaſſet acta p me ppe
trata.et itē amētia.ſ.parē
tum nō declinauit imo i
dies iualuit q; p et inſtan

cia precum penitus pfecit in nullo.quid amplius traditio delatoris.i. accuſatoris
ſc; glebeōis remanſit notoria.i.manifeſta poſt bimatū.i.poſt annos duos.ſed tradi
tio ipſa non receſſit.i.euaſit inulta.i.impunita. Notandū ꝙ inter vicia cetera de
tractionis viciū maxime odibile cenſendū eſt qm̄ pximū lacerat atq; confundit.aut
enim bona diminuit aut occulta denegat.aut falſa crimina imponit:quas ob res ſa
piens admonet eccleſiaſtici.xxij.ne hoc vicio inuiſcatis cōſortes nos exhibeamus
ne forte aſſiduitate ſua infamati improperiū ppetiamur.Cauendum ergo ſummo
pere ſcolaribus eſt ne talibus ſe aſſocient vt ſic qd Boecio glebeone ſubordināte
ꝯtingit ſe a ſimilibus peniteāt eueniſſe.Itē bimatus.i.ſpacium duoꝝ annoꝝ ſcilic;
bienniū.Et dicitur a bimus.ma.mū.qd cōponitur a bis et annus quaſi duoꝝ āno
rum ⁊c.Item delator.i.accuſator.et dicitur a defero .i.accuſo.vñ.ij.machabeorū
iiij.Simon antē predictus pecuniaꝝ ⁊ patrie delator ⁊c. Obſequio vitrici ſi
nequat ꝯſolari facultas.In hac parte ipſe Boetius ponit tertiū remediū ꝯtra tertiū
qd ē vt plurimū egeſtatis ſcolariū pcuratiuū ſc; vitriciū atq; auoꝝ tenacitas.Et di
cit ꝙ ſi facultas ſupple ſcolaris nequeat cōſolari.i. iuuari auxilio.i. ſubſidio vitrici
ſc; et auoꝝ qd agendū dico ꝙ tenacitas hoꝝ derogef.i.diminuef minis.i.cōminati
onib⁹q; p ⁊ ꝯmicē ſupple queadmod̄ pmiſſū ē tractu.i. motu tēpeſtiuo:vt.i.queād
modū iocoſa trāſactio.i.opatio pculi illi⁹ mgři docz.Itē derogo.as.⁊c. maledicere
detrahere vl' diminuere p pte nō ī toto ē.ff.de v̄.obli.l.derogator. Germani feſti
nātis incuria.In hac pte bo.ponit tertiū remediū cōtra tertiū impedimētū qd etiam
vt frequēter penurias ſcolarib⁹ imittit di.Incuria id eſt negligentia germani.i. fra
tris feſtinātis.i.feſta quotidiana pdigaliter celebrātis mitiget.i.caſtiget eulogio id
eſt ſermone pſuaſiuo blando atq; dulci ſermone inq̄ exemplari id eſt exemplorum
pleno q; pro ⁊ verſucia.i.aſtuta nequicia ſubaudi germani pfati corrigatur āmoni
tu .i.āmonitōe ppingtaꝗ vel depmat amentia.i.ſtulticia incurie hoc ē negligentie

Notandum quod pater filio essendi causa est nutriendi atqȝ discipline inter omnia que correctioni atqȝ eruditioni filiorum magis proficere atqȝ prodesse videntur sola est paternalis a tenera etate filiorum correctio atqȝ eruditio. nam qui bene erudiuntur in etate tenera quando profecti sunt de facili ad bona inclinantur. nō est tamen sue correctionis regula nimia feritas inserenda. quoniam licet filios corripe bonū sit: extermina re tamen ipsos non licet quia tunc paternalis disciplina prodest quādo clemētia adest. sȝ proch dolor in hoc instanti tempore neqȝ disciplina neqȝ clemētia studiū corriguntur quod fit vt quādo sperant ex eorum letari operibus quomodolibet desolantur. quod si tarda atqȝ sera tunc ad hibeatur correctio hec nō arduo sed blando solum eulogio ministretur. Item germani proprie dicuntur q habent eandeȝ matreȝ sȝ diversos patres quasi ab eadeȝ genitrice manentes. dicuntur tamen etiam qui eundem patrem et matrē habent. Item eulogiū expositū est supra vbi de sophistria agebatur.

si nequeat cōsolari facultas nimis dero getur tractuqȝ tempestiuo cōminuatur vt iocosa proculi docet transactio. Germani festiuantis incuria exemplari mitigetur eulogio. ipsiusqȝ propinquitatis āmonitu corrigatur versucia vel amentia reprimatur. Germane nubilibus annis affini quantocius obtempe randum est. ne per incurie vicium rosa primula pollice carpatur indigno. O quam sororis commendanda pudoris

Germane nubilib⁹ annis affini. In hac parte Boe. ponit aliud remediū cōtra quītū impedimētū paupertatis scolarīū inductiuum qd est sororis nubilitas. et diuidit in tres partes. nam primo remediū ponit cū cause subnectōe. secūdo cōtra eos inuehit qui ob incuriā pudori castitatis nō indulgēt. ibi. O quā. tertio quoddā exemplū circa predicta subiūgit. ibi. ob temperande. et dicit primo. Quod si scolaris in penuria existat atqȝ tempus nobilitatis germane id est sororis propinquū sit. debet supsēdere pro ea vice vt sorori de matrimonio prouideat. quoniam germane id ē sorori affini id est existenti proxime nubilib⁹ annis id est annis pubertatis qui anni ad nubendū abiles sunt obtemperādum est i. succurrendū est quātotius. i. valde cito. et ratione subdēs dicit. et hoc ideo ne primula rosa hoc est virginitas ipsa carpat. i. auferatur et proprie fructū est indigno pollice transumptiue positū ē. i. indigna manu et indigno amatore p viciū incurie id ē negligentie. Notādū circa hoc quod dicit primula rosa. Virginitas ipsa nemē honorabile est quare non imerito rose cōparatur nō quidē simpliciter sed honorabili⁹ scȝ si bonis operib⁹ illustret. nam in euangelio virgines quiqȝ fatue legunt quare ex sua virginitate introitū ad ianuā celestē meruisse nō credūtur. pulchrū ergo ē eē vginē. sȝ pulchri⁹ mlto si cū virginitate operib⁹ floreāt sacris: nūc oratōi nūc meditationi sedulo mentē exponēdo. his ei hiero. ad eustochiū teste vgines dnt eē occupate. O quā sororis cōmēdanda est pudoris rc. In hac parte inuehit cōtra eos qui ob negligētiā castitati nō prouidēt. et dic. O quod cōmēdāda ē professio. i. obseruātia pudoris sororis qȝ pro z quod doleda est omissio cōtrarij scȝ impudicitie dolēda inquam veluti resecatio. i. precisio pulpe illius carnis superflue deturpantis vultū pudore

Capitulum

profeſſio dolendaqꝫ contrarii cõmiſſio veluti vultũ deturpantis pudore plena pulpe reſecatio. Obtemperãde germanitatis inſignia ſecundi theofraſti ſimacum yconomũ non ſub ſilentio committendũ eſt. qui vtroqꝫ parentũ viam vniuerſe carnis ingreſſo imminentis infamie germane conſtantiam dotis beneficio maritauit ſeqꝫ fortune meatibꝰ obnixe cõmendauit Eliſie marito naufragiis ſurrecto ſimacũ fratrem ſoror inſequebatur eliſia in multis ſeruiendo meritorũ ſimulacro cũcta ſimaco miniſtrabat. Nam proprie carnis illecebris dũ deeſſet facultas ſecretiꝰ florẽ exponebat Maluit enim incurie vicio clam eliſia

Notandum deus naturaliter in mulieribus verecundiam poſuit vt ipſe ad peccatum et impudicitiam prouocare formidẽt. quod attendentes antiquoꝝ plurime intantum ſecundũ carnẽ viuere cupientes ꝙ ꝑus mori maluerũt q̃ʒ virginitatis florem fedo cõmaculare acceſſu. nec ſolũ criſtianoꝝ gloria exẽplis harũ referta eſt lʒ ⁊ paganorum xp̃m p̃ſus ignorantium. ſic apud valerium maximum greca quedam hippovitam perdere maluit q̃ʒ pudicitiã deturpare. ſic et pelagia q̃ vt refert Ambroſius .c.iij. de virginitate cum eſſet annoꝝ .xv. ⁊ predonibꝰ circunſeptam ſe videret matre abſente ſuiſqꝫ ſociabus in aquã ſe proiecit malens mori q̃ʒ violari. ſic quoqꝫ romanorum Lucrecia quã in epitaphio ouidius his verſibus cõmẽdat. Cũ foderet gladio caſtum lucrecia pectꝰ. Sãguinis ⁊ torrẽs egrederetur ait. Te ſtes ꝓcedant nõ me fauiſſe tiranno. Ante virũ ſanguis ſpiritus ante deos Quam bene producti ꝑ me poſt fata loquentur. Alter apud manes alter apud ſuperos Et licʒ hec viro nupta fuerit. maluit tamen gladio occũbere q̃ʒ ſuam pudicitiã alterius cõmaculare thoro. Eſt ergo ſumme cõmendãda ſororis pudicitia atqꝫ impudicitia q̃ mõlibet cõdolenda. Obtemperande germanitatis inſignia. In hac parte exemplo quodã ſupiora corroborat. exẽplo inq̃ʒ a ſimaco yconomo accepto qui ꝓ maritãda ſorore omnia bona tradidit. quaſi dicat ſic ⁊ a ſcolari vt ſororis cõualeſcat pudicitia atqꝫ iuſto matrimonio cõbinetur pacienda atqꝫ ſupportanda pro tempore eſt penuria ne forte vt ſupra dixerat virginitas alieno atqꝫ indigno viro maculetur. dicit ergo non eſt cõmittendum ſilentio id eſt non eſt tacendum ſimacũ yconomum filium ſecundi theofraſti illius hominis ſupple quãto amore atqꝫ fidelitate ſe habuerit erga ſororem ſuam Eliſiam matrimonio collocandaʒ. et hoc ob inſignia tẽperãde germanitatis. qui ſcʒ ſimacꝰ vtroqꝫ parente ingreſſo viam vniuerſe carnis h̃ eſt mortuo vtroqꝫ parente. et eſt elegans ſatis locutio. maritauit inconſtantiã qm̃ vt ſequitur iam ꝓ maxima infamie extitit germane id eſt ſororis imminentis id eſt iam machinate infamie beneficio dotis. qꝫ pro et ſupple idem ſimacus cõmendauit ſe meatibus fortune in totũ. quaſi di. totam facultatem ſimacus ipſe ſorori dotẽ cõſtituit nihilqꝫ plus retinens meatibus ſe fortune commendauit. ſed quid vltra

ſuccumbere quaʒ fraterne fedus conſtā
tie ſe viua dirumpere. Nec ab ince
ptis retrograda permanſit quouſqʒ in-
choata fine terminauit ydoneo. Tena
citatis induſtrie rudimēto aduſtioni do
meſtice ſuccurrendum eſt ne mutuate
pecunie diligentia bilem infundat. alte-
rius cauſa ve rei afflictus caſum confe-
rat Quicquid ſub his fiat caute confe
rendum eſt ne puſilla rerum tenacitas
vultum ruboris iudicio in poſterū ob
ſtipet Tabulata eni plerūqʒ fortia vni
us ſcintillule leſione rure dinoſcuntur
Quid de caluo milite luce ſapientie

Marito ſororis ſcʒ beliſie ſurrepto a naufragio beliſia inſequitur id ē vndiqʒ ſequitur fratrem ſuū ſimacū in multis ſeruiēdo qʒ pro et beliſia ipſa miniſtrabat fratri ſimaco quaſi ad inopiā deuento cuncta neceſſaria ſimulacro id ē ſimilitudīe meritorum hoc eſt in recōpenſam miniſtrate dotis. nanqʒ pro q2 cum deeſſet facultas vt amplius fratri nil miniſtrare poſſet exponebat ſcilʒ beliſia ſecretius florem proprie carnis illecebris. i. luxib9 atqʒ delectationibus venereis. ſcʒ vt vitam fratri lucraretur. Ipſa nempe maluit. i. magis voluit ſuccūbere vicio incurie i. luxurie q̄ȝ diſrūpe fed9 id ē amorē fraterne conſtantie ſe ſcʒ beliſia viua pmanēte. neqʒ ēt ipa beliſia pmāſit retrograda ab inceptis ſcilʒ pmiſſis donec et quouſqʒ terminauit inchoata fine ydoneo. i. decēti. q. d. beliſia hec ⁊ ſimilia intātū exegit atqʒ his oib9 īſtitit q̊ uſqʒ fratreʒ a ſuis miſerijs pſus liberauit. Notādū circa hoc qd̄ dic̄ ſimacū iconomū. H ei forte ſibi nomen fuit. vel qm̄ diſpēſator extitit. iconomus ei vel economus et verius qui pecunie frugum et oim que poſſidentur eſt diſpēſator. inde economus. ma. mū. Xenophontis pulcher liber eſt qui non gubernationē ville vel diſpenſationē vniuerſe domus Tullio interpretāte deſignat. Tenacitatis induſtrie. In hac parte boetius ſextum et vltimū remediū cōtra ſextū impedimētū paupertatis ſcolariū inductiuum ponit. Et diuiditur in duas partes ſecundum duo remedia. ſecūda ibi. Nunquid ſub his ⁊c. Primo dicit q̄ ſi domeſtica fuerit ↄſumptio facultatis atqʒ penuria imminens quid agendū ſuccurrendū inq̄ȝ et huic domeſtice aduſtioni. i. paupertati rudimenti id eſt documento induſtrie. i. aſtutie et cautele tenacitatis. i. parcitatis ſubaudi ne ſcʒ cuiq̄ȝ pecunia mutuet̄. Et hoc ideo ne diligētia pecunie mutuate id eſt preſtite infundat id eſt imittat bilem id eſt iram. bilis enim pro ira ſepe poſita eſt vt hec etiam ſuperius expoſita ſunt ve pro vel ſupple ne diligentia cōferat cauſam cōflictus id eſt tribulationis pugne vel diſſentionis alterius rei. Deinde ſecūdum remediū ſubdens dicit. q̄ ſi ſcolaris hoc agere minime poſſit quin oporteat ipſum pecunias ſuas mutuo dare quicqd tūc fiat cum ſupple hoc neceſſariū fuerit caute ↄſiderandū eſt ſub his. i. in his preſtationib9 ne puſilla. i. pauca et modica tenacitas rerum in poſterum obſtipet. i. iclinet vultū iudicio. i. ſigno ruboris id eſt verecūdie et dico ruboris quoniam ſicut mors palloris: ſic verecūdia ruboris eſt

cauſatiua Vult dicere Boe. cum ipſe ſcolaris neceſſario pecunias ſuas preſtare cogatur: caueat tamen rebus ſuis vt aut fideiuſſore aut pignore ſecurus exiſtat. Et non obſtante ꝗ̄to modica fuerit mutui copia. qm̄ plerūqꝫ id eſt ſepius fortiora tabulata .i. edificia dinoſcuntur ruere leſione vnius ſcintillule. nimirum ergo ſi parua.

predito ſenſerit canicies cognoſcat . qui primeuo militie flore tranſitum faciēdo latenter ſub birro amphoram quādam ſecū detulit mācipiiqꝫ grē cōmēdauit . ſtatuqꝫ leui ꝑmutato alteri⁹ vicē elegit cohortis . de ollaqꝫ fictili cocū cōueīt rixe rācoriſqꝫ freno diſſoluto indigne coc⁹ rancorē ꝑferēs caniciē fictili ꝑcuſſit

Notandum Boetius in hac parte ſummopere diſſuadet pecuniarum preſtationem atqꝫ mutui dationem licet ad hoc tā diuina ꝙ̄ etiā humana obligamur lege. ꝙ̄obreꝫ etiam a cathone iam lege cōſultum eſt. Mutuum da. ſed Boe. quid tandē rñdemus. Reſpōdet licꝫ ea ita ſint vt ꝓximo indigenti ad mutui preſtationē legib⁹ tam diuinis ꝙ̄ naturalib⁹ teneamur vt neceſſitatibus ſuis caritatiue his mediantib⁹ conſulemur. Boetius tamen reſpiciens plerūqꝫ ex huiuſmodi preſtatione lites et diſcordias exoriri iuxta vulgare illud. Si rem cōcedas nō rebibebis Si rebibebis non tā cito Si tā cito nō tā carū Si tam carū vere perdes amicum. hinc Boetius āmonet hanc mutui preſtationem ſummopere denegandam. ne occaſione beneficij maleficium ingeratur vti in exemplo ꝓxime ſequēti clare videt̄. Quid de caluo milite luce ſapientie predito ⁊c. In hac parte Boe. circa hoc vltimū remediū ipſius paupertatis que aliquando ex mutui datione contingit exemplum ad ſuuꝫ documentum corroborādum de Caluo milite ſubiūgit dicēs. Cognoſcatur ſupple exemplo quid canicies id eſt antiquitas ſenſerit de caluo milite predito id ē nobilitato luce ſapientie hic nēpe caluus miles faciendo tranſitū ſupple in expeditionem quandā in primeuo flore militie .i. cū adhuc militia floreret. detulit ſecum latenter id ēclaꝫ ſub birro .i. clamide amphoram quandam ſubaudi argenteam vt quidā auctumāt. alij luteam et verius ꝓut ſequitur. de ollaqꝫ fictili ⁊c. vel caſu inuētā fortuito vel forte ſi qua neceſſitas ingrueret ea mediante cōmoditati ꝯſuleret: quā .ſ. amphoram ꝯmēdauit .i. tradidit gratie .i. benignitati mācipij .i. famuli. ſed quid ꝑmutato leui ſtatu .i. modico tēpore trāſacto caluus ipſe elegit vicē .i. locū alterius cohortis .i. ſocietatis. atqꝫ cōuenit ſupple verbis amicabilib⁹ cocū de olla fictili vt eā reſtitueret: ſꝫ diſſoluto freno rācoris et rixe .i. iurgij ſupple inter militem caluū atqꝫ cocū cocus ipſe ꝑferēs .i. patiēs rācorē ꝑcuſſit caniciē ſupple militis fictili .i. cuꝫ fictili olla ſic ꝙ opprobrioſe caput militis offēdit que canicies licet poſtmodū eēt decorata .i. ornata ob triūphalis militie gloriā. hedera hac herba ſempervirenti. tn̄ decetero miles ipſe non potuit reuocare .i. ē reducere leſionē .i. percuſſionē ſibi factā i ꝓſtinū ſtatū .ſ. ꝓut ꝑus fuerat vt .ſ. nulla cicatrix permaneret. reuocare inꝙ̄ ꝯnexu .i. cōiunctiōe vel medicamine vllius ſucci .i. herbaꝝ ꝯhendo nihilomin⁹ ex incurſu .i. iactu atqꝫ ꝑcuſſiōe fictil' āphore probra .i. opprobria ſibi ſimulqꝫ ſtirpi .i. progeniei.

quelicz poſtmodum hedera decorata eſſet nullius tamē decetero ſucci contextu in priſtinum ſtatum potuit reuocare leſionem: ex incurſu fictilis probraqz ſtirpi cōtrahēdo. Sit ergo tuta paupertatis facultas munda. paruoqz contenta incurſus viriliter perferens. ad ſumma ſemper anhelans: omnibus obediens. Et ſit prompta famulatui

Notandum circa hoc vbi dicitur hedera eſſet decorata ꝛc. Mos apud antiq̄s extitit vt poete clariores ob dignitatis meritum atqz ingenij acumen in ſignum virētis memorie atqz intellectus hedera coronarentur: velvti predictum eſt ob dignitatis meritū. vel ſaltim vt vapores caput aſcēdere īpediret. hec enī herbe huius natura eſt vt humores fumoſos a ſtomacho ebullientes nequaq̄ȝ caput aſcendere ꝑmittat. Sic apud Uirgilium legitur. Paſtores hedera creſcentē ornate poetā. Et apud perſium Quorum ymagines lambūt hedere ſeq̄ces. Hoc autem nō ſolū erga poetas obſeruatū extitit. ſed etiam apud milites cū qd gloria dignum bello geſſerūt. ex quo coronaz vel hedere vel lauri meruerunt. Nota birrū ē groſſum veſtimētū Et dicit a greco birrhos. Item Cohors in ſuperioribus expoſitū ē. Sit ergo tuta ꝛc. In hac parte Boe. poſt oīa ſupradicta q̄ de egeſtate ſcolariū p̄miſerat. nūc demū ex his oībus qua manerie atqz norma paupertas ipſa perferenda ſic ɔcludit dicēs. ergo. i. ꝓpter ea q̄ dicta ſunt ſcz tuta facultas paupertatis ſit mūda. i. nullo malo liuore infecta. anhelans. i. itendens ſemper ad ſūmū. ſitqz cōtenta paruo. i. modico. ſ. q̄ȝtū nature ſufficit atqz ſit ꝑferēs. i. patiēs viriliter. i. equo aīo ad modū ſapiētū q ſe hn̄t ſicut tetragonū ſine vituperio incurſus. i. inſult9 fortune. ſitqz omibus obediēs. ſ. in nullo rebellis atqz ſit prōpta. i. parata famulatu. i. ſeruicio. ſit ad loquēdū tarda. qm̄ in multiloquio raro mēdacium deeſt. ſitqz fidelis in obſequio. i. ſeruicio. ſitqz integra. i. nō leſa ſed plena amore. dulcis id ē affabil' collogo. atqz ſit cārēs tumoroſitate. i. ſuꝑbia atqz iflatōe cordis: qm̄ ei9 oppoſitū et oīm predictorum nō appreciat. i. laudatur cū eo. ſ. paupere. Deinde apoſtrophando cuidā tacite rn̄det q̄ſtioni. Poſſet enim quis dicere. ſz cū hec oia pauper ip̄e in ſe habuerit q̄ laborū ſibi retributio expectanda eſt. Ad qđ rn̄dens inquit. Q̄uāuis retributio. i. ɔpēſatio laboris deſtituatur a multis tn̄ adoptio amoris et fauoris ꝓmerebit. ſ. v̄tute laborū paupertatȝ ab aliquo qđ cōfirmans ꝑ ſimile inquit. Nōne. i. nūquid cōtingit. i. euenit plerūqz aliqđ in modico lapſu tēporis qđ nequiuit produci. i. fieri circulo ān̄uo. i. ān̄i ſpacio. et hoc dico exterminatȝ i. ꝓpulſatȝ ꝓ loco et negocio tp̄is tā adulatoris officio q̄ȝ delatoris. i. accuſatoriſ cō ſortio. i. ſocietate. hi enim tales ꝓut etiā ꝓ̄taxatū ē oīs mali ꝓcuratores exiſtunt.

Notandum circa hoc qđ dicit paupertas ſit mūda. i. nō infecta cupiditatib9 terrenorū. qm̄ huic cupiditati nihil ſatis eſt. de conſolatione ſecundo libro. quoniam vt inquit Seneca epiſtola ſeptuageſimatertia. hec nihil ſuum eſſe credit quia ſemper diffidit. qua de re non ad bona fortune ſz ad ſummū bonū ſemper anhelet paupertas. in eo nēpe oīs ſacietas ē atqz appetitus noſtri complemētum. ſit ergo par

no contenta·qm̄ non rerum cumulus ſed ſufficientia dictat·Si tibi ſufficiant paucu la diues eris vt refert Matheus in thobia·Et item in alexandro Galterus libro quarto.Animum nullius egentem nō res efficiūt ſed ſufficientia·q̄uis ſit modicum ſi ſufficiat nullius egebit·Quod ſi aduerſū quid euenerit in his fortis animus pre beatur·Obediatur ſingulis:qm̄ plus obedientia q̄ȝ victima valere dinoſcitur·Sit lingue ſumma modeſtia cum ſermōe ꝓ̄ꝓtiſſimo citius delinquatur·Et ſi nihil difficilius a quinti liano li·de cauſis credat q̄ȝ ſilēcij virtuteȝ habere maxime tamen curanduȝ eſt vt in ſermone verecū dia conſeruetur que nil aliud eſt q̄ȝ verba ſuper flua vel reprimere vel re ſpuere.Habeat hec om nia tuta paupertas cum fideli obſequio·amore i tegro ſi fatuo dulci col loquio atqȝ cordis humi litate qua homo ſoluȝ ex altatur vti in cantico ma rie dictū ē et exaltauit hu miles·Faſtus autem cū fundamento careat in nullo roboratur quare ipſi iuſto dei iudicio caſus congruit iij ·regum·xviij· Item ſuccus a ſacco dicitur eo q̄ ex ſacco exprimat vt ptiſana apozima zoma·et ſunt greca hec nomina·vel a ſugo dr̄·q: ſugitur et producit p̄mā eius ſillabam·vnde in aurora· In petra carnes poni ſuccuſqȝ iubentur·et quidam putant ipſum aſcribi per duo·c·alij per vnum ꝛc· Capitulum quintum·

et ad loquēduȝ tarda·fidelis i obſequio itegra amore dulciſqȝ colloquio cordis tumoroſitate carēs:quoniā eius oppo ſitū cū eo cōmorari nō appreciatur·Li cet enī a multis deſtituitur laboris retri butio tamen ab aliquo promerebitur fa uoris adoptio. Nonne in modico ple runqȝ lapſu contingit qđ annuo nequit produci circulo·adulatoris officio dela toriſqȝ cōſortio pro loco negocioqȝ tē poriſ exterminatis. Capitulū quintū:

Um ad magiſtratus excellentiam bone indolis adoleſcēs velit aſcen

Um ad magiſtratus excellentiam·Hoc eſt capitulum quintum huius totalis tractatus de diſciplina ſcolarium· In quo poſtq̄ȝ Boetius in precedentibus capitulis pertractauit de p̄mis ſcolariū rudimentis ꝛ quomodo ſcolares ipi magiſtratui diſciplineqȝ ſubijciantur·Similit̄ quoqȝ de eoꝝ elatione reprimēda·Et rurſum de ſcolariū ſagaci prouiſione·nūc cō ſequenter in hoc quinto capitulo pertractat Boetius quomō ſcolariū ſincera de uotio ad magiſteriū ꝓferenda ē·Et rōnē ordinis ꝯgrue ex p̄cedentib⁹ capere poſ ſumus et ſignanter ex eo qđ dixerat quoniā indignū ſe noſcat fore magiſterio qui ſe non nouit diſcipuluȝ extitiſſe.Uel hoc modo·In p̄cedentibus Bo·determiauit de his q̄ ſcolares aptos reddūt ad vlterioris gradus·ſ·magiſterij cōſecutōnē· nunc vero oſtendit quomodo ad magiſteriū prouebantur·Et non obſtante quorūdaȝ li bri hui⁹ alia partitione qua hoc capitulū librū terciū eſſe volūt·nos tn̄ opinionē no ſtrā declinare nō volētes q̄uſqȝ apparētior rō inoteſcat·Capl'ȝ h̄ quītū i duas par tes ꝑncipales diuidit̄ᵘʳ·nā p̄mo pōit q̄dā p̄ambula ad magiſtratū faciētia·in ſecūda

dere neceſſariū ē vt tria genera ſtatuuꝫ que in aſſignatione probabilitatis innuit ariſtoteles diligenter intelligat. Sūt autem quidam vehementer obtuſi. alii mediocres. tercii excellēter acuti. Nullum vero vehemēter obtuſorum vidimus vnq̄ꝫ philoſophico nectare vehementer inebriari. Iſtis autē mechanica gaudet maritari. mediocribꝰ politica. Excellēter vero acutorū tres inuenimꝰ partitiones quorū quidam ſunt excellēter acuti. alii mediocres. tercii excellētiſſime acuti. excellenter acutis gaudꝫ Economica. mediocribꝰ vo ſub lunari globo phiſica. apotecarioꝝqꝫ practica.

vero de his que ad magiſteriū acquirēdum neceſſario requiritur ibi. Iſtis ſiquidē Prima adhuc in duas. nam primo quādam diuerſitatē ſcolariū vt ex his eligat valētiores ꝛ aptiores ipi magiſterio premittit. ſecūdo ex hac diuerſitate eligit ibi. Nullū aūt vehemēter. Et dicit primo cū iuuenis bone indolis .i. cōditionis velit aſcēdere ad excellentiaꝫ magiſtratus neceſſarium eſt vt intelligat diligenter tria genera id eſt tres maneries ſtatuum que ſupple genera Ariſtoteles ille peripateticꝰ in aſſignatiōne probabilitatis id ē i libris thopicorū vbi de ſilogiſmo probabili docet et inde diuiſionē atqꝫ hec genera tria ponēs inqͭt. aūt ꝑ certe qdā ſcilicet ex ſcolaribꝰ ſunt vehemēter obtuſi id eſt hebetes ingenio. aliȷ̄ autem ſcolares ſūt mediocres ſcilicꝫ inter hebetudinem et acuitatē. tercȷ̄ vero ſunt excellenter id eſt valde acuti et ingenio ſubtiles. Notandū Boetius in littera thopicas ariſtotel' probabilitates vocat et bene quidē. ſūt enim thopice loci atqꝫ metodi probabiles a quibus de omni problemate ſilogiſare probabiliter poſſumus. primo thopicorum In his eniꝫ thopicis Ariſto. inſeruit hāc triplicē ſtatuum ſcolariū maneriē. vt in littera. Nullū aūt vehemēter obtuſoꝝ. In hac parte ho. poſt premiſſā diuiſionē oſ̄dit ad quas ſciētias qlibet ſupiorū ſtatuū aptior fore noſcat cū vnīꝰ mēbroꝝ ſubdiuiſione. et duo facit. nam primo facit qđ dictū eſt. ſcđo cuidā tacite qōni circa ħ rn̄det ibi mediocritatȷ̄. ꝛc. Et dicit. nos aūt ho. nō vidimꝰ vllū vehemēter obtuſoꝝ qđ. ſ. erat pmū diuiſiōis genꝰ icbriari. i. repleri vnq̄ꝫ. i. aliq̄tiēs nectare phico. i. dulcedie phie vo ꝑ ſꝫ mechanica ſupple ars gaudet maritari. i. ſociari iſtis. ſ. obtuſis. mediocribus vo politica ſupple cōiſigi gaudet q̄ de regimīe ciuitatū ē atqꝫ ꝯmunitatū ꝓut in li. politicoꝝ Ariſtotelis ħ clarius edocet. deinde tertiū mēbrū p̄fate partitōnis ſubdiuidēs dicit. vo ꝑ ſed nos inuenimus tres partitōes. i. tres partes excellenter acutoꝝ ſupple qđ erat terciū diuiſionis prefate mēbrū quoꝝ quidam ſūt excellent' acuti. alȷ̄. i. ſecūdi mediocriter acuti. alȷ̄. i. tercȷ̄ excellētiſſime acuti. economica que de regimine familie ē gaudet excellenter acutis. vero pro ſꝫ phiſica. i. medicia ſub lunari globo. i. lune ſubiecta qꝫ pro et apotecarie practica gaudet mediocribꝰ. aūt ꝑ ſed cognitio ſcꝫ vniuerſaliū per experimenta ipſarū ſingularū ſupple gaudet ſociari excellentiſſime acutis quoniam altioris quidem inquiſitionis hoc negocium eſt. vti

Porphirius in principio ait yſagogarũ. Acutis inquã excellẽtiſſime. quos Ariſto
teles vocat maxime notos id eſt ſapientes ſecũdum philoſophiam. Et ratiõe hu
ius tercij quaſi ſubdens ait. Et hec ideo talibus gaudet quoniam ſupple cognitio
vniuerſaliũ per ſingularia eſt triuialiũ artium domina qꝫ pro et potentia quadriui
alium. quod expone queadmodum in ſuperioribus cũ de logice cõmendationibus
edoctũ eſt clarius demõ
ſtratur.

Excellẽtiſſime acutis quos maxime ari
ſtoteles notos ſcdꝫ phiaꝫ vocat vniuer
ſaliũ ꝑ experimẽta ſingularium arridet
cognitio. hec triuialiũ domia ẽ quadri
uialiũ potentia. o q̃ꝫ eſt felix exhibitio.
Mediocritatis tamẽ extrema ꝑtitõ bo
nos ꝑfectoſqꝫ lꝫ ſibi q̃nqꝫ cõꝑauit cuꝫ

Notandũ circa
h qđ dicit nectare philo
ſophico. dulcis equidẽ
philoſophie ſpeculatio ẽ
nam vt refert Seneca li.
iiij. naturaliũ q̃ſtionum.
Dulce ſpectaculũ eſt ſin
gula nature ſcrutari. Eſt
enim animorum ingenio
rumqꝫ naturale quaſi pa
bulũ. vt inquit tullius ad
hortenſium cõtemplatio
nature que philoſophia eſt. ipſa enim celum videmus pulchre formatum et vt di-
dimi ad Alexandrum verbis vtar. Videmus ſignorum varietatem ſtellarum ful-
gorem rutilare. videmuſqꝫ ipſa pelagus purpureo colore venuſtum germanam ter
ram amplecti. ipſa etiam camporumvirentium ſpecies miramur. volucrumqꝫ dulce
melos ipſa diſcernimus. aliaqꝫ nature ſpectacula ipſa magiſtra contemplamur. que
quidem refutare culpabile eſt atqꝫ difficile imitari. Hec ille. Notandum artes me
chanice in ſola manuum exercitatõe conſiſtunt omni operatione intellectus peni
tus aut pro maiori parte ſecluſa. Intellectus enim in ſuis operationibus quietus
eſt. ipſe autem artes plebeie intellectuꝫ mechari cogunt. quare non immerito obtu
ſioribus qui ſolum ſingularia comprehendere valent aſcribende ſunt Politica võ
q̃m ipſa ſcientia eſt vt innuit Aug. de ciui. dei. li. xix. quavrbes reguntur ſeu reſpu
blica dirigitur. vt pace reſpublica fruatur et ſic maioris induſtrie atqꝫ prudentie vi
rum exigit q̃ꝫ mechanica. ideoqꝫ bene mediocrib⁹ politica ſociatur. acutis autẽ ex
cellenter economica qua domeſticaꝝ rerũ ſapienter ordo diſponitur q̃qꝫ quilibet
paterfamilias indiget vt domũ regat cum non dominus ex domo ſed dom⁹ ex do
mino honeſtetur. vt refert tullius li. i. de officijs. et Seneca idem de quattuorvirtu
tibus cardinalibus. Medicina vero que corporum tuetur vel reſtaurat ſalutẽꝫ me
diocriter acutꝫ ꝯueit veluti q̃ phie fimbrijs adherẽs penit⁹ cũ ſupiora obſeruat infe
rioraqꝫ ꝯſiderat. et qꝛ teſte ypocrate in prenoſticis eo loco quo dicit. Eſt quoddaꝫ
celeſte i q̊ oportet medicũ ꝑuidere ⁊c. aſtrologie ꝯiũctiſſima eſt. hinc bene in littera
dicitur. Phiſica ſubiecta lunari globo. ⁊c. Ipa cũ luna omniuꝫ humorum motrix
eſt quare et oium egritudinũ vel ad bonũ vel ad malum ſecũdum. xvi. loca circuli q̃
indicatiuos periodos atqꝫ creticos dicim⁹ q̊mõlibet direct(i)ua. Excellentiſſime qꝫ
acutis vniuerſalium cognitio ꝯuenit q̃m hec intellectũ illuminatum requirit atqꝫ ab
omnibus exterioribus impedimentis denudatum. atqꝫ liberum vt eo facilius et li
beri⁹ ſpeculatio ſubſtantiarum compoſitio diuiſio ac diſcurſui valeat inhiare.
Mediocritatis tamen extrema partitio ⁊c. In hac parte Boetius cuidam tacite

reſpondet;queſtioni. Poſſet enim quis dicere Videmus ſepe vicibus mediocriter acutos ad magnum ſapientie apicem defecto ſublimari atqȝ vt ſic doctiſſimos eua dere. quid ergo hoc vult quod dictum eſt excellentiſſime acutos ſolum hãc ſublimi tatem ſcientiarum attingere. Ad quod reſpondẽs Boetius inquit. licet extrema partitio id eſt illa q̃ eſt excellenter acutorum quã economice aſcripſeram ſimiliter

ſudore magiſtratus tamẽ dotati ſũt ho nore conſumpto flore iuuente. Iſtis ſiquidem predictis hoc mõ eſt ordinã dum. Primo Vt ſciat quiſqȝ que ad tanti nominis pertineant reuerentiam vt que ſcita ſunt exprimere noſcat. et ne ſcriptorum commiſſioni ſe totaliter ↄmittat. Vt lucreti⁹ qui cuiuſlibȝ q̃onis

quoqȝ mediocritatis id eſt illa quam medicia cõ donauimus comparauit ſibi quandoqȝ id eſt in terdum perfectos id eſt doctiſſimos ſcientiarum tñ ipſi ſunt dotati hono re magiſtratus cũ ſudore id eſt labore atqȝ magna ſolicitudine et hoc flore iuuẽte id eſt iuuentutis cõſumpto. Notandum pro vlteriori huius dilu cidatione quod dicit in littera cũ ſudore id eſt labore atqȝ diligentia. recurre ad ſupe rius dicta cum dicebatur in capitulo primo quaſi circa medium. diligentia cuiuſli bet operis obtuſitas permollitur. Item inter iuuentutẽ atqȝ iuuẽtã hoc intereſt. q̊ niam iuuentus collectio iuuenũ ẽ atqȝ etas iuuenũ plurimorum. Iuuẽta vero etas vnius. et eſt a viceſimooctauo anno vſqȝ ad quinquageſimũ ꝑtenſa etas ⁊c. Iſtis ſiquidẽ predictis hoc modo ⁊c. In hac parte Bo. poſt premiſſa preambula ad ma giſterium facientia nũc cõſequẽter tractat de his que neceſſario ad magiſtratum requirũt atqȝ concurrere debent. Et eſt pars iſta plena documentis. Diuidit qȝ in partes ſex ſcdm̃ documenta ſex q̃ ponit. ſcda ibi. Scdo vt librorum. tercia ibi. Tercio vt quoſdam. quarta ibi. quarto ordinandũ. qnta ibi. Quinto vt. ſexta ibi. Cũ aũt. Primo ergo Boe. primũ ponẽs documẽtũ dicit. Expeditis ſiquidẽ iſtis ſup ple ſuperiorib⁹ ordinãdũ. i. determinãdũ ẽ poſtea hoc modo vt. ſ. quiſqȝ ſupple qui ad magiſtratũ anhelauerit ſciat oia hec q̃ ꝑtineãt ad reuerentiã tãti nois. ſ. magiſte rij q̃rũ vnũ ẽ vt noſcat exp̃mere ſupple v̉bo q̃ ſcita ſũt. i. q̃ ſcit ipa mẽte et ne cõmittat ſe totaliter cõmiſſioni. i. tradit(i)õi ſcriptorum. ſ. librorum vt lucrecius ille faciebat q̃ ingrẽ do. i. inueſtigãdo nodũ. i. difficultatẽ ſoluẽdi cuiuſlibet q̃ſtionis ſibi ꝓpoſite cõflue bat. i. accelerabat cedulis. i. libris et hoc demiſſo comitatu. i. ſociorum cõſortio. q. di ceret. nõ faciendũ ẽ vti lucreti⁹ fecerat qui cũ ſibi queſtio aliqua ſoluenda ꝓpone bat illico ad libros recurrebat quibus doctrinam ſuam non memorie impreſſerat vt ſibi cõpetenter dicere licuit. In ſacco ſedeo ſedet a c ſapientia mecũ ⁊c. Notan dum ꝙ docenti atqȝ magiſtranti cõgruit ſũmopere eloquẽtẽ eſſe. Eloquẽtẽ inq̃ȝ vt q̃ mẽte ↄceperit v̉bo queat explicare. Verborum enim honeſta abundantia intẽtio nem declarat loquẽtis. qr teſte Seneca epiſtola. xl. Inopia v̉borum et exilitas mi nus intentum auditorem facit et plerunqȝ contingit tamen vt verborum inopiam ignorantia cauſet. vnde Ouidius ſecundo triſtiũ. Quod minime nouerit dicere ne mo poteſt. Ne quis igitur docere preſumat qd̃ neſcit attendat ꝙ turpe ſit propriã

ignorantiam ſermone atteſtari. Legere diſcentibus prodeſt ſꝫ viua vox magis. q̄re de voce ſimachus aiens inquit. Apertius eſt negocijs intimandis viue vocis iudicium. Secundo vt librorūꝫ copias acquirat. In hac parte Boetius ponit ſecundum documētū ad magiſtrandos ſcolares neceſſarium qđ ē circa librorum copiam Et duo facit. nam primo multitudinē librorꝫ cōquirendā ſcolaribꝰ cōmonet. ſecūdo

nodū prepoſite iquirēdo dimiſſo comitatu cedulis conſuebat. Secūdo vt librorum copiā ſue acquirat exercitatiōi vt cum opus fuerit eos ꝯſulat. Nec oīno eiſ credat vt Jugio qui Mōtani ſui

ne tamen in his totalis fiducia conſtituatur exemplo diſſuadet ibi. nec oīno Et dicit p̄mo. ſecūdo ſupple neceſſariū eſt ſcolari ad apicem magiſtratus tendenti vt acquirat id eſt cōparet ſue exercitationi. i. ſuo ſtudio librorum copiam et hoc ideo vt ſcꝫ cū opus fuerit cōſulat eos ſupple pro queſtionibus exſoluendis. Et deinde nimiam in eis confidentiam diſſuadens exemplo dicit nec tamen ſcolaris ipſe credat omnino. i. totaliter eis ſupple libris vt ſcꝫ penitus nulla memorie cōmendet quēadmodū iugio ille ſcolaris qui confiſus ē intantū monitis id eſt documentis ſui magiſtri Montani ſic dicti ſic ꝙ omne v̄bū ꝓlatum ab ore eius. ſ. magiſtri exarabat. i. iſcribebat quaternis. i. libris ſupple nulla penitus memorie tradendo. et hocip̄m ſic ab ore magiſtri receptū extimabat. i. appreciabat tanq̄ ſacrum quoddam atqꝫ ipſe iugio obtinens tandem vicem. i. locū magiſtri nil aliud in ſcolis predicabat q̄ꝫ illud quod in quaterniolis ſuis magiſtro ſuo docente conſcripſerat. vn̄ id eſt propter quod et ipſe abibat multotiēs confuſus pudore id ē verecūdia quoniā nil aliud q̄ꝫ liber cōtinuit ſcolaribus predicabat. Exinde notabile quoddā circa hoc ſubiūgit qđ eſt. quippe pro certe vti ſemper inuētis et non inueniendis eſt miſerrimi igenij. ſtultiuſqꝫ eſt confidere oīno orationibꝰ. i. documentis magiſtratus. i. magiſtri. ſed tn̄ credēdum eſt primo donec. i. quouſqꝫ videatur qđ ſentiat. ſ. magiſter. poſtea fingendū eſt illū. ſ. ſcolarem magiſtrū erraſſe. i. ꝙ errauerit in docendo. Et hoc ideo vt ſi forte diſcipulus queat id eſt poſſit reperire qđ id eſt aliqđ qđ obiciat cōmiſſe. i. tradite ſedulitati. i. doctrine. ariſtotelis nanqꝫ ſententia oportet adiſcentē credere quouſqꝫ melius ſentiat ⁊c. Notandū q̄ꝫuis librorū copia multū diſtrahat vt refert Seneca ep̄la ſecunda ad lucillū. Cum ipſorum copia ſolum honoret atqꝫ non inſtruat. Non enim finis ē faciendi libros. eccleſiaſtici. xij. q̄ q̄ꝫuis ita ſint non tn̄ refert q̄ꝫtos libros quis hēat ſi boni ſint atqꝫ bonis inſtitutis referti. qđqꝫ ſolum veteres attendentes ad modū eos in libris theſauriſaſſe legimꝰ. ſic apđ egyptū bibliotecā vnā q̄draginta milia librorꝫ volumina legimꝰ habuiſſe q̄ tn̄ oīa ānis ab inicio mūdi trāſactiſ qnqꝫ milia cētū trigitaq̄ttuor. Añvo xp̄i natiuitatē. xcv. vnico igne ꝯſūpta fūt. H̄ ē eo tp̄e q̄ v̄gilīꝰ. oratiꝰ. ſaluſtiꝰ. hiſtoricꝰ plotinꝰ poſſidoniꝰ. ſtoicꝰ. atqꝫ alij viri mēoria digni apđ romā claruerūt. Jmitāda ſunt ergo ī his maiorꝫ exēpla q̄ nō honoris cā libros ſibi coemerāt ſꝫ iſtructōnis grā cōpararūt Nota q̄ternus đr a quattuor. Codex enī ē ex quattuor carthaꝝ folijs colligatꝰ. quītern ex quinqꝫ. ſexternus ex ſex. triternus ex tribꝰ. Jtē inter eſtimo ⁊ extimo h̄ intereſt. nā eſtimare putare eſt. extimare vero id eſt taxare vel preciare. ⁊c.

Tercio vt quoſdam habeat quos ſecrete doceat. In hac parte Boetius ponit tercium documentū magiſtrādis ſumme neceſſariū. Et diuidit in duas partes. nam primo facit quod dictū eſt. ſecundo cauſam ſui dicti ſubiūgit. ibi. Alios nāqʒ ꝛc. Et dicit tercio ſcilicet neceſſarium eſt magiſtrādo vt hēat quoſdā ſcʒ ſcolares quos doceat ſecrete eiſqʒ libros legat atqʒ aliis documentis informet. vt ſic ſciat intellecta ſcilicet firmius radicādo qʒ pro et diſcat exprimere verbo ſcita ſupple q̄ʒ admodum in primo documento expoſitum eſt. et ſic comparet ſibi vſuʒ ſupple artis ſue frequenti expreſſione qui vſus vt etiā ſuperius cū de triplici recordatōne dictuʒ eſt propinat. i. miniſtrat magiſterii. Et rationem horū ſubiungens dicit. quoniam docere alios ē indulgere id eſt operam dare proprie facultati. i. ſcientie iuxta illud. Qui alium docet ſeipſum inſtruit. Notandum ī litera ꝑmittitur gradatio qui color eſt rhetoricus et fit cū de precedentivo ce ſubſequens formatur quaſi per gradum vocū vti in hoc metro. Quid leuius fumo flamen. qd flamine ventus. quid vento mulier. quid muliere nihil. Quarto ordinandū eſt. Hic Boetius ponit quartū documentū magiſtrandis neceſſarium. Et duo facit. Nam primo facit quod dictū eſt. ſecūdo exemplo dicta ꝯfirmat. ibi vt flauus ꝛc. Et dicit. quarto ordinandum. i. prouidendū eſt ipſi magiſtrando vt alliciat. i. bonis ſuis moribus atqʒ beniuolētia attrahat non precio coemat vt flauus ipſe fecerat: alliciat dico hos ſupple de quibus in proximo documento predictum eſt. et alios q̄ʒ plurimos. et ī ideo vt cū oportunitas ſupple tpis magiſtrādi affuerit gaudeat eorū ſcʒ predictorum intrinſeco aſpectu. i. preſentia. quoniam quid eſt turpius q̄ʒ deſtitui id eſt derelinqui ſolus ſupple ſine auditorum conſortio primo tempore inceptionis ſupple honoris magiſtralis. Et exemplum ponens de flauo dicit. Relinqui inq̄ʒ vti flauus ille ſcolaris qui tempore exordii atqʒ none inceptionis ſue credidit ſubiugari ſibi cūctos ob imperium. id eſt poteſtatem generis ſui atqʒ opulentiam id eſt abundantiam dñantis gaʒe id eſt theſauri. ſed quid eo ipſo tempore concurſus id eſt diſputationis magiſtrandoꝝ atqʒ examine raro reperit ſodalem. qua

magiſtri monitis intantum confiſus eſt ꝙ omne verbū ab ipſius ore progreſſuʒ quaternulis exarabat et tanq̄ʒ ſacrū extimabat nil aliud q̄ʒ magiſtri vicem in ſcolis obtinens predicabat. Vnde multotiens pudore cōfuſus incluſus abibat. Quippe miſerrimi eſt ingenii ſemper inuentis et non inueniendis vti ſtultus ē magiſtratus orationibus omnino confidere. ſed primo credēdum eſt donec videatur quid ſentiat. poſtea fingendum eſt eundem in docēdo erraſſe vt ſi forte reperire queat quid cōmiſſe obiiciat ſedulitati. Tercio vt quoſdam habeat quos ſecrete doceat. libroſqʒ legat aliiſqʒ rudimētis informet vt ſic intellecta ſciat. ſcitaqʒ exprimere diſcat et expreſſi

de re adheſit legi id eſt norme conductionis q̃uis inuitus addendo regaliter mi
nas omnigenas id eſt omniũ generũ.q.d.cum ſe flauus ille inceptionis tempore to
taliter derelictum videret vt quaſi nullus ipſum preſentia honoraret quid fecit q̃s
non primo beniuolentia allexerat tandem p̃cio atq; minis ſibi coemit. Et ſubdens
quoddã notandum inquit.tamen conſentaneum id eſt rationi cõſonũ ē generoſita

one frequẽti vſum comparet. vſus ma
giſterium propinat. alios nãq; docere
eſt proprie facultati indulgere. Quar
to ordinandũ eſt vt hos alioſq; ſibi alli
ciat vt cum oportunitas magiſtrandi
affuerit: eorum intrinſeco gaudeat aſpe
ctu. Quid turpius q̃z primo inceptõis
tempore ſolus deſtitui vt flauus qui ob
ſui generis imperium gazeq; dominan
tis opulentiam cũctos ſibi credidit ſub
iugari. Tempore vero concurſus elap
ſo raro reperit ſodalem qui legi ꝯducti
onis adheſit licet iuitus minas omnige
nas regaliter addẽdo. Generoſitati ta
men conſentaneũ eſt ſecundum dupli
cem partitionem affinitatis magiſtran
tis ſaltem ad tempus fouere preſentiaz
Quinto vt quorum gratia coronandꝰ
eſt in fauore illorum ſcolas ſemper peri

ti id ē nobilitati ꝓpt̃ du
plicẽ partitõnẽ affinitatꝭ
confouere preſentiaz ma
giſtrãtis ſaltem ad tem-
pus. Nota gaze lingua
perſarum dicuntur di-
uitie vel theſaurus. In-
de gazetum gazarũ repo
ſitoriũ.quare et quedaz
ciuitas paleſtine gaza di
cta eſt eo ꝙ cambiſes p
ſarum rex theſauros ſuos
illic poſuerit cum egyp-
tijs bella intuliſſet. Qui
to vt quorum gr̃a ꝛc. In
hac parte Boetiꝰ ponit
quintum documẽtuz no
uiter magiſtrandis opor
tunũ. Et duo facit. nam
p̃mo facit qd̃ dictũ eſt. ſe
cundo circa documẽtuz
ipſum notabile q̊ddã ſub
iũgit ibi. nec licet ſumma
Prima in duas. nam pri
mo documẽtũ ipſũ põit
ſecũdo proteruitatẽ cir-
ca documẽtũ eſſe fugiẽ-
dam oſtendit. ibi. Mul
tos ſiquidẽ. Et dicit pri
mo. quĩto loco ſupple proſpiciẽdũ ē vt magiſtrandus ipſe ſi honorem in ꝓmotione
ſua conſequi deſideret vt obambulet.i.circũambulet peripatetice.i.peripateticoruz
more ſcolas illorum magiſtrorum quorum gratia coronandus id eſt titulo magiſte
rij inſigniendus eſt in honore q̃z pro et opponat.ſ.dubia mouẽdo atq; reſponſioni
bus replicando curialiter.i.curioſe atq; remordeat.i.arguat acriter ꝓteruientes id
eſt ꝓterue reſpondentes atq; reſpondeat pro tempore id eſt cum tempus reſpondẽ
di ipſum tetigerit diligentius.et hoc ne ſi volũtas ſupple ſcolaris promouendi mu
ta fuerit imputetur ignorantie cecitati.vel aſcribatur temeritati arrogantie id ē ſu
perbie. Notandum philoſophoꝝ varias fuiſſe ſectas. Alia quidez ſtoicorum quo
rum princeps zeno fuit et criſippus vt ait Agellius et recitat Auguſtinus.ix.de ci
uitate dei.ca.iiij.et Seneca dicit ad elbiã ꝙ a zenone incepit rigida ſtoicoꝝ ſapien
tia. Alia fuit ſecta achademicorum ab achademica villa quorum princeps erat

Plato.hi de ſingulis dubitātes nil affirmabāt certum quorum opinionem et Era
clitus videtur confirmare. Alia epicureorum fuit ſecta ab epicuro athenienſe dicta q
voluptatem ſūmū bonū poſuit vt inquit A. gellius li. xiiij. Ponit etiā duo bona ſcȝ
corpus ſine dolore. et animā ſine perturbatione referente Seneca epiſtola. lxvij. ad
lucillum. que ſi in voluptate carnis fundata eſt reprobāda ē: ſi in voluptate mētis
ſupportanda. et ita poſu
iſſe epicurū ſeneca atte
ſtatur in li. de conſtātia
ſapientis. Eſt etiam alia
philoſophorū ſecta que
peripateticorum eſt quam
Ariſtoteles condidit ſic
dicta a peri qđ eſt circuȝ
et patos calcans quaſi
circum calcans vel obā
bulans. huius eniȝ ſecte
philoſophi et horum pre
cipue Ariſtoteles deam
bulando diſputabāt vel
etiam de ſcola ad ſcolaȝ
ambulando diſputabant

patetice obābulet curialiterqȝ opponat
proteruiētesqȝ acriter remordeat diligē
tiusqȝ pro tēpore reſpōdeat ne ſi muta
fuerit voluntas ignorantie imputetur
cecitati vel arrogantie temeritati. Mul
tos ſiquidem ob reſponſionis proterui
tatem ſpeculantium licet inuite vidim⁹
precipicio frui. non enim diſcētis itereſt
probris affatibus et contumelioſis re
gentem incitare. Nec licet ſumma

et inquirebant quid melius ſue ſententie poſſent acquirere et adiungere. et ad ta
le propoſitum littera loquitur cum inquit ad illorum ſcolas peripatetice obambulet.
⁊c. Multos ſiquidem ob reſponſionis. In hac parte Boe. mouet proteruitatē at
qȝ temeritatem in ſuperioribus ſummopere precauendā fore. Et pmo facit hoc. ſe
cundo cauſam ſubfigit. ibi. Nō eni ⁊c. Et dicit nos Boetius vidimus multos ſpe
culantiū frui precipicio id eſt cadentia a gradu dignitatis magiſtral' ob proteruitatē
reſponſionis. non enim intereſt diſcentis incitare. i. commouere regētē id eſt magi
ſtrū cōtumelioſis qȝ pro ⁊ probrioſis id eſt opprobriīs ingerētibus affatib⁹. quā ſicu
ti deus atqȝ parens ſic quoqȝ magiſter in honore et reuerētia retinēdus eſt quoni
am ipſis nullā pro acceptis equiualens recompenſari poteſt. iuxta illud Ethicorum parē
tibus et magiſtris nullū redditur equiualens. Notandū proteruitas proprie ē tā
verbo ꝙ facto crudelitas et terribilitas. Inde proteruus hoc vicio notatus. vnde Gre
ciſmus. Improbus eſt aliquis verbis factiſqȝ proteruus. Et dicitur a pro vel pros
et toruus. ſicuti ergo nō factis in magiſtrū inſurgere licet vti in ſecūdo capitulo de
violentia edoctum eſt. Sic neqȝ etiā in ipſum verbis proteruire. quā nō eſt dign⁹ ſciā
qui ſcientie inſurgit preceptori. ibidem. quare ⁊c. Nec licet ſūma familiaritate. Hic
Boetius poſt declaratū ſuperius documentū quoddam notabile ſubfigit dicens.
ſcolaris ipſe nō debet inhiare ſecretis q̄ ē libris capſe et cubiculo licet p ꝙuis fue
rit coniunctus ſupple magiſtro ſuo ſumma familiaritate. et hoc niſi iuſſus. et ſi iuſſ⁹
tamen inuitus. Et inducens quēdam fontinum xenocratis diſcipulum qui magiſtri
ſui ſecreta perſpiciēns ex his xenocratis totalem doctrinam adeptam arbitrabatur
dicit. Nonne id eſt nunquid proteruitas fontini illius ſcolaris aperuit ſcrutinia id ē
ſecreta monimentorum ſuorum xenocratis illius magiſtri atqȝ inſpexit pri⁹ edocta pu
blice ſcilicȝ in ſcolis qȝ p et credidit ſe magiſtrari ex hac furtiua atqȝ proterua inſpe

ctione ſecretoꝝ ſui magiſtri et nedum inſpectione ſed tūc cum abſtuliſſet ſupple furto omnem mineruam.i.ſapientiam libris ſuis cōmiſſā zenocratis qđ et factum eſt quoniam omnes codices ſuos abſtulit.quid vltra ablatis ſingulis zenocratis libris zenocrates ipſe ſtudere deſijt ſupple librorum carentia. fontin⁹ aūt neſciēs id eſt nō valens vti ablatis.i.furto ſubtractis libris zenocratis laborabat poſtea freneſi id

familiaritate coniunctus fuerit ipſius docentis ſecretis niſi iuſſus debet inhiare iuſſus vero inuite. Nonne fontini proteruitas zenocratis ſcrutinia aperuit edocta publice prius inſpexit ſeqꝫ magiſtrari credidit ſi omnem zenocratis abſtuliſſet mineruam. qua ablata zenocrates ſtudere deſijt. ablatiſqꝫ Fontinus vti neſciens freneſi laborabat grandiori. proprio ergo diſcipulus labori confiſus alieno nunq̄ꝫ inuidebit honori. Cum autem dies ſumme promotionis affuerit breui ſtemate compendioſoqꝫ affatu veneranda commendetur ſociorum collectio. ſicqꝫ ad honoris inicialis incrementa intrepide procedē

eſt rabie mentis grandiori q̄ꝫ ante. Et ex his quoddā nota dignū cōcludēs inquit. ergo id ē propter ſupradicta diſcipulus quicunqꝫ fuerit cōfiſus proprio labore ſcꝫ ſtudij nunq̄ꝫ inuidebit honori alieno. Notandum prout latina tradit auctoritas minerua dea eſt multarum inuētrix artium ſicuti lanificij oliue et fabrice:et ideo eaꝫ nō incongrue pro ſapientia poni libet.hec etiam pallas dicta eſt a pallone tracie inſula vbi nutrita fuit.vel quia pallantem gigantē occidit. Itē ſcrutinium eſt quicquid interius de aliqua ſcrutatur re.ſic propheta Defecerunt ſcrutantes ſcrutinio ⁊ cetera. Item freneſis rabies eſt.et dicitur a fren qđ ē furoris exagitatio a cerebro deſcēdens vel ab impedimento mētis freneſis dicitur qꝛ greci frenas mētē dicunt ⁊c. Cum autem dies ſumme promotionis. Hoc eſt ſextum documentū circa magiſtrandos attendendū Et docentur per eum preparatoria dignitatis magiſtralis. Et duo facit Boetius in hoc documento.nam primo documentum ponit.ſecundo cautelaꝫ circa hec ſubiungit.tercio exemplum a cautela ſuſceptum ſubnectit.quarto quoddam notabile circa omnia ipſa ponit.ſecunda ibi.Caute.tercia ibi.Strictonius.quarta ibi. O q̄ꝫ felicis.Et dicit primo.cum autem dies ſumme ꝓmotionis ſupple ad gradum magiſtralem affuerit atqꝫ promouēdus ipē iam in cathedra magiſterij ſe promotōnis cauſa receperit tunc veneranda collectio.i.ꝯgregatio ſociorꝫ ſuorum ſupple ipſum preſentia ſua honorantium commendetur.i.laudetur ab ipſo promouendo breui ſtemate id eſt breui arenga atqꝫ affatu id ē oratōe compendioſa atqꝫ procedēdum id eſt accedendꝫ eſt intrepide et audacter ad incremēta inicialis honoris ſupple magiſtri ſic.ſ.ornatu id eſt veſtimēto decenti ſupple ſue facultati apparatu id ē preparatione conuiuali feſtiuo.i.celebri apparatu inq̄ꝫ procurato id eſt comparato ſplendide id eſt honorifice cunctis ſupple tam ſue q̄ꝫ alterius ſecte magiſtris et

ſcolaribus et hoc ſi facultas ſuppetit. vel ſubaudi ſi nō ſufficiat dumtaxat ad libituȝ
id eſt voluntatem ſuam ſaltem magiſtris et ſcolarib⁹ vł ſolū magiſtris eiuſdem ſue
profeſſionis. i. ſecte. Notandum circa hoc ꝙ dicit breui ſermone collectionē ſocio
rum laudari: tunc enim verę laudamus cum pauco ſermone magnitudineȝ rei extol
limus. quoniam in multo ſermone raro mendacium raroqꝫ adulatio deeſt. hinc ce
tho. Parce laudato. be-
ne parce quoniam nulla
tam excelſa virtus eſt q̄
dulcedine glorie non tā
gatur. vt refert Seneca
et Ouidius de triſtibus
Deniqꝫ non paruas ani
mo dat gloria vires. Et
fecūda facit pectora lau-
dis amor. Qua ex re hie
ronimus ad ſabinianuȝ
ſic inquit. Naturali du
cimur malo et adulatori
bus noſtris libenter fa-
uemus. Et quanq̄ȝ nos
reſpondeamus indignos
et calidus rubor ora per
fundat: tamen ad laudeȝ
ſui anima intrinſecus le
tatur. Inde claudia-

dum eſt decēti ornatu feſtiuo apparatu
ſi facultas ſuppetat cunctis vel ad libi
tum eiuſdem ſaltē profeſſionis ſplendi
de procurato. Caute tamen conſide
randum eſt cautiuſqꝫ inueſtigandū an
te magiſterii elationē vt primi anni de
curſu propria poſſet ſuſtentari ſi opus
fuerit facultate. Turpe ē enim ob reue
rentiam tanti nominis prima fronte mē
dicare vt ſtrictonius qui oīb⁹ ad magi
ſterium pertinentibus venerabiliter ex
ecut⁹ luce cepit tercia mendicare. tanti
qꝫ auſus mox eum penituit. Quid mi

nus. gaudet enim virtus teſtes ſibi iungere muſas. Carmen amat quiſquis carmi
ne digna gerit. Parce igitur laudandū eſt et laude inq̄ȝ ſuffulta laudantis dignitate
Laudati merito atqꝫ rei qua laudatur magnitudine. quod ſi iſta non affuerint
non laus ſȝ adulatio fore manifeſtū eſt. Item ſtema quid ſit in ſuperioribus capitu
lis iam monſtratum eſt. quare ibi videas. Caute tm̄ cōſiderādū eſt ꝛc. Hec pars a
multis cautela circa p̄cedēs documētū aſſignari ſolet. meo tm̄ videre ꝯuenieti⁹ ſep
timum aſſignaretur documentum. Sed quid de hoc fuerit ſolercie cuiuſlibet recō
mitto. hoc tm̄ dicendū eſt cum cautela ſuperioris documenti fuerit littera hȝ Cau
te tm̄ Sidō documētū lr̄a hȝ Caute etiam. Et ſecūdū p̄mā lr̄aȝ h̄ dic̄. ꝯſiderādū tm̄ ē
caute id eſt ſapienter. ſubaudi in his et circa ea q̄ in ſupiori documento edocta ſūt
cautiuſqꝫ inueſtigandū eſt ante elationem. i. promotōnē magiſterij vt decurſu. i. cur
riculo primi anni ſubaudi graduȝ magiſtralē ꝓxime ſequētis. nouellus ipſe magiſter
poſſit ſuſtentari facultate propria ſi opus fuerit. enim pro quia turpe eſt mendicare
id eſt egere prima fronte id eſt incontinēti ob. i. propter reuerētiam tanti nominis
ſcilicet magiſterij. q. d. turpe nimium eſt ꝙ ſcolaris promouendus in adeptione ma
giſtralis dignitatis tanta expendat ꝙ q̄ȝcito gradum adeptus fuerit mendicare co
gatur. Et exemplum ſubdens de quodam ſtrictonio qui expletis et executis
venerabiliter ſplendide et honorifice omnibus ad magiſterium pertinentibus

incepit mendicare.i.egere tercia luce id eſt tercia die pꝛoxime ſequenti qȝ pꝛo ꝛ pe nituit eum imperſonale eſt.mox id eſt ſtatim tanti auſus id eſt tante audacie qua ſu pꝛa vires facultatis aggrediebatur dignitatem magiſtralē.quid mirū id eſt quare eum nō penituiſſet. Ipſe enim ſtrictonius deluſus id eſt deriſus receſſit quaſi inſtā taneus id eſt incōtinēti qȝ pꝛo et nunq̄ȝ cōfeſſus eſt decetero faſtigia id ē ſummita-

rum quaſi inſtantaneꝰ deluſus abceſſit tanti honoꝛis faſtigia nūq̄ȝ decetero cō feſſus. O q̄ȝ felicis exitus veneranda eſt cōmēdatio. Capitulū ſextum.

xpeditis his que ad ſcolariū eru ditionem digeſta ſunt dilucidan di moderatione obſeruata. nec āgariare lectoꝛem ſermonis bꝛeuitate curamus. nec dilatione confundere. nūq̄ȝ lucidi

tes tanti honoꝛis. Et in de notandū quoddā po nens exclamat dicēs. O q̄.i.q̄tuȝ eſt veneranda id eſt reuerenda ꝯmēda tio felicis exitus id eſt felicis finis. Ipſe enim ē in quē oīa oꝛdinanda ſunt.ſi ergo finis bonus eſt totū laudabile pbas eſt.qua de re non inepte dictū eſt. Exitus acta ꝑ bat. Et item finis coꝛo- nat.et iſup a fine oīa de noīari. Ca.vi.ꝛ vltimuȝ

Xpeditis que ad ſcolarium eruditionē ꝛc. Hoc eſt capitulum ſextum ꝛ vl timum huius totalis tractatus qui de ſcolariū diſciplina eſt. In quo poſt ea que in ſuperioꝛibus capitulis edocuit. Et ſignanter poſtq̄ȝ in ꝓxime pꝛecedenti capitulo determinauit de quibuſdā documētis ad dignitateȝ magiſtralem tum facientibus tum quoqȝ neceſſario requiſitis. Nunc conſequenter in hoc vltimo capitulo pꝛincipaliter de dignitate ipſa magiſtrali et que ipſum circū ſtant et concomitātur pꝛoſequitur. Et diuiditur hoc totum capitulum in tres par- tes pꝛincipales ſecundum tres magiſtroꝛuȝ maneries. In p̄ma nēpe parte determi nat de pꝛima magiſtroꝛum ſpecie et de his que ipſos regulant et non ſolum eos pꝛi mos ſed etiam alios cuiuſcunqȝ maneriei exiſtāt. In ſecunda de ſecūda.ibi Extre- ma pꝛeſentis voluminis. In tercia de tercia ibi. Cū ob dulcoꝛis ꝛc. Pꝛima pars adhuc diuiditur in duas partes.nam pꝛimo cōtinuat dicta dicēdis. ſcdo de ſtatu noꝛma atqȝ regula magiſtrātiū determiat.ibi. Magiſtroꝛū talis ꝛc. Item pꝛimo po nit itentionē ſuā reſpectu p̄cedētiū.ſcdo reſpectu ſequētiū.ibi. Nūc ad.p̄mo fac̄ qd dictū eſt Secundo modū ꝓcedēdi obſeruādū oſdit.ibi. Nec augere.tercio rōnem ſui ꝓceſſus ſubiūgit.ibi. Qm̄ nō ſolū. Dicit ergo p̄mo expeditꝭ illis que ſūt digeſta i.diuiſim in ſuperioꝛibus tradita ad eruditionē.i.infoꝛmationē ſcolariū.et hoc ob ſeruata moderatōe.i.modeſtia dilucidandi.i.determinandi.ꝛ qꝛ nos Bo.nō cura mus āgariare.i.ꝯſtrīgere lectōeȝ bꝛeuitate ſupple nr̄e editōnis nec etiā ꝯfūdere dila tione.i.ꝓlixitate nōnūq̄ȝ peruſi leuioꝛi ſtilo.i.materia atqȝ lucidioꝛi ſtemate.i.verbo rum oꝛnatu.et hoc qm̄ ſtilus ſubaudi totius noſtri tractatus commendatur.i.tradi tur non ſolum diſcretis id eſt eruditis verum pꝛo ſed etiam rudibus id eſt indoctiſ et hoc poſtpoſita id eſt derelicta ſerie enigmatis id eſt obſcuritatis. Quoniam au tem hec ita ſunt pꝛoperandum id eſt accelerandum eſt nunc ſcilicet hoc in loco ad venerabilem maieſtatem magiſtroꝛum ſubaudi determinando de ſtatu eoꝛum

atqꝫ norma ipsos tam erga se ꝙ̄ erga alios regulāte. Item enigma enigmatis sermo est figuratiuus vel obscura locutio siue similitudo vt questio occulta vel obscura que difficile intelligitur nisi aperiatur. vt illud iudicum. De comedēti exiuit cibus et de forti egressa est dulcedo significans ex ore leonis fauum esse extractum.

Magistrorum autem talis habetur diuisio. In hac parte Boetius postꝙ̄ se superioribus continuauit. nunc intentionem prosequitur. Et duo facit. nam primo quasdam magistrorum diuisiones ꝑmittit. secundo normam atqꝫ ipsos regulantē modum demonstrat ibi. Talium nanqꝫ. Prima in duas. nam primo ꝑmam distinctionē magistrorꝫ ꝑmittit. scd̄o scd̄aꝫ subiūgit. ibi. Tam istorum ꝙ̄ ⁊c. Et dicit primo ꝙ diuisio magistroꝝ habetur talis supple vt sequitur

ori stilo leuioriqꝫ stemate perusi: quoniam non solum discretis verumetiam rudibus enigmatis serie postposita cōmēdatur. nūc ad magistrorum venerabilē properandum est maiestatem. Magistrorum autem talis habeatur diuisio. Tantorum quidam duabus vrbibus ceteris fulgentioribus scilicet rome et athenis commorantur: vlterius nūſꝙ̄ procedentes nisi quantum fortuna suc

nam quidam magistrorum morantur duabus vrbibus excellentioribus. i. clarioribus ceteris. s. rome et athenis nūꝙ̄ procedentes vlterius nisi forte inquātum fortuna succedit id est arridet vt eleuentur altius id est ad altiora. vel sic nunꝙ̄ procedētes vlterius scilicet ab vrbibus his et hoc inquātum id est ꝙ̄diu fortuna succedit eis vt altius eleuētur. Et vult dicere ꝙ quidam magistrorum sunt qui solum in vrbe romana atqꝫ atheniēsi morā suam habent. Alij autem magistri sunt qui obmittentes fastigia id est sūmitates predictaꝝ vrbiū. s. rome ⁊ athenaꝝ q̄rūt emolumenta. i. lucra oppidoꝝ. i. castroꝝ et villaꝝ vt sic oppidū largo sumaī vocabulo: oppidoꝝ inꝙ̄ adiacentiū. s. predictis vrbibus duabus subaudi vel de lōge vel de ꝓpe distantiū. Et dico q̄rūt tum id est primo propter egestatem supple remediādam. egestatē dico nouercam id est contrariam disciplinę. nam vt sepius dictum est. Natura nō est sufficiens seipsa speculari sine rebus exterioribus. tum etiam id est secundo querunt emolumenta aliorum oppidorum propter dulcorem renitētem natalis patrie id est paterni soli. Vult dicere ꝙ post eos magistros qui vrbibus roma atqꝫ athenis cōmorantur. sunt alij magistri qui in oppidis et hoc quidam in oppidis natalis soli. quidam vero in oppidis prorsus extraneis. Et de his omnibus suo ordine atqꝫ loco pertractabitur in sequēti. Notandum sicuti plurime philosophorum fuere secte. sic et plurima studiorum receptacula. Cōmemorādo ergo hystoricorꝫ sententia celebratiora doctrinarum conciliabula athenarꝫ studia ceteris preclarissima extiterūt. que et ipsa hieronimus commēdās inquit. Studio athenas aptissimas fore. primo enim leges studium id tradidit alijſqꝫ ciuitatibꝰ iura transmisit: in eo viguerunt pene omnia philosophie lumina queadmoduꝫ iam longe fama extitit diuulgatum. Post athenarum studium romanum floruit ytalicis philosophis constipatum. in quo Julius cesar viguit. libro primo de vita cesaris. ibi.

cedit eis vt altius venerentur. Alii pre dictorum obmittētes faſtigia locorū opidorum adiacentium querunt emo lumenta. Tum propter nouercam di ſcipline egeſtatem: tum propter natalis patrie dulcorem renitentē. Taꝫ iſto rum q̄ꝫ aliorum quidam ratiōe pulchre denominatōnis imperium aſſumunt vt honorificentur. Alii ratione intelligē tie ignorantia eorum ne confundātur Tertii ſubtilius ſpeculantes propter vtriuſqꝫ partis incremēta magiſtralia contrahunt paludamenta. Taliuꝫ

Cathedra floruit. vt ait Solinꝰ libro p̄mo. ibi Uirgilius tulliꝰ ſeneca atqꝫ reliqui multi plurimi valuerunt. Et hec duo ſtudia littera cōmendat. Eſt et aliud pariſieſe ſtudi um in ſuperioribus ſatis collaudatū. habet etiam etas modernior innumeras pene doctrinaꝝ vniuerſales ſcolas quas ſi laudem aut vituperem neſcio. cum virtus con ſtet in patenti atqꝫ extraneo non indigeat concionatori. Item emolumētuꝫ licet ꝑ prie molendine lucrum ſit: pōſitur tamen pro quo libet lucro vel cōmodita te. Sic malachie tercio. Et quod emolumentuꝫ quia cuſtodimus precep ta eius. Tam iſtorum q̄ꝫ illoꝝ qdā ratione pul chre ꝛc. Hic ponit aliam magiſtroꝝ diſtinctionē di cēs Magiſtroꝝ equidē in ciuitatibus prefatis at qꝫ oppidis circūiacenti bus habitantium: quidā magiſtri ſūt qui aſſumūt imperium id eſt gradum atqꝫ titulum magiſtraleꝫ rōe pulchre denoīatōis id ē fame vt ſcilicꝫ ab hoī bus honorentur. Et hi ſunt qui ſolum gloriaꝫ noīs querūt. Aliq̄ autē ſupple gradum aſſumūt ſupple magi ſtralem ratione id eſt ob cauſam intelligentie et hoc ideo ne confundantur ignoran tia. Tercij vero ſūnt qui ſpeculantes ſubtilius q̄ꝫ ſuperiores contrahūt paludamē ta id ē honorem qui ꝓprie in his veſtimentis conſiſtit magiſtralia id eſt magiſtrum oſtendentia. Uult dicere tercij ſunt qui magiſtralem dignitatem aſſumūt propter i crementa vtriuſqꝫ partis ſupradicte ſcilicet tam propter apparere atqꝫ vt honore celebrentur q̄ꝫ etiam propter intelligentiam. Notandum q̄uis ſcire bonum ſit at qꝫ pre ceteris delectabile cum ſcientia ipſa cuncta complectatur atqꝫ nihil ignora re permittat. ſcire tamen ipſum non omnino laudabile eſt quod ob fame gloriā dū taxat comparatur. licet enim pulchrū ſit digito oſtendere et dicere hic eſt. Iuxta Perſij flacci ſentenciam. non tamen ſanctum eſt. Illud ergo ſcire eligenduꝫ eſt qđ vitam virtuoſam comitatur non glorie cupiditatem. Eſt igitur ex his magi ſtrorum generibus ſolum illud laudabile qđ ob ignorātie nebulā depellendā ſciētie ſuſcipit incremēta. Itē paludamētū veſtis regum genus eſt quo vtebāť ad oſtēdēdū bellū ꝓximo futurū. Et dicitur a palam qꝛ tūc oībus palā bellū oſtendebať. Eſt qꝫ veſtimentū magiſtrale quo magiſtrandi induuntur ad futurorum honorū titulum oſtēdendum. Talium namqꝫ quicūqꝫ venuſtatis aſſumpte debitiqꝫ. In hac parte Boetiꝰ poſt ſuperiorem magiſtrorum bipartitam diuiſionē. nunc de quorumlibet

nanqꝫ quicunqꝫ venuſtatis aſſumpte debitiqꝫ officii velit emolumenta proſequi: i vniuerſa moꝝ honeſtate oportꝫ vt polleat preclarius. vt ſit vtiqꝫ i ſermone verax. in iudicio iuſtus. in conſilio prouidus. et in cōmiſſo fidelis. conſtans in vultu. pius in affatu. virtutibꝰ inſignitꝰ. bonitateqꝫ laudabilis exiſtat. ſi quid vo contrarii acciderit humane fragilitatis appetitu accidere ſolet. Cōuerſatōe etiā ſit bonus. Nulla ſiquidē

norma atqꝫ modo ipſos regulante tam in ſe q̄ꝫ quo ad alios ſubiūgit. Et diuiditur hec pars in duas partes. nam pmo ponit Boetius precepta quedam magiſtros regulantia abſolute et quo ad ſe. ſecundo per cōparationē quo ad alios. ſecunda ibi. hec autem. prima adhuc in duas: nam primo facit qđ dictum eſt. ſecundo cauſam ſui dicti ſubiūgit. ibi. Nulla ſiquidē. Prima adhuc in duas. nam primo facit id quod dictum eſt. ſecundo ponit quandā excuſationem predicta precepta excuſantem. ibi Si qd vero ⁊ cetera. Et primo ponens documenta ſtatum magiſtri regulantia dicit ꝙ magiſter quicunqꝫ ipſe fuerit ſi velit proſequi emolumenta aſſumpte venuſtatis id eſt honoris magiſtralis qꝫ pro et debiti officij oportet id eſt oportunum eſt vt polleat id eſt reſplēdeat clarius in vniuerſa morum honeſtate. vt ſcilicꝫ ſit in ſermone verax. in iudicio iuſtus ⁊c. littera plana eſt. Et ſi quid contrarij accidat ſubaudi ſupioribꝰ hoc ſolet accidere appetitu hūane fragilitatꝭ id ē ipſa ſenſualitate. ipſa enim debilis eſt ⁊ ad malum prona. Et quia debilis ideo ipſam debilitas morum plerūqꝫ cōſequitur. debilitatem eni cōplexionis vt medicis viſum ſepius morū ſequitur debilitas. Notandū licet magiſter oīa illa in ſe hēat q̄ forma docēdi cōtinet vti ſūt docēdi ꝯſideratio. exēploꝝ cōformitas et rurſū eloquētia copioſa: hec tñ minime ſufficiūt niſi ea que verbo docet opere īſtruat. hec em̄ optima ſapientie via eſt opera ſanis cōformare doctrinis. Unde proſper. li. epigrāmatū. Non ſatis eſt dn̄i pcepta euoluere lingua. Is meminit legis qui memor eſt operis. Turpe eī eſt vt inquit lactantius li. de falſa ſapientia. ad philoſophiam pergere et phie opera non agere. talis eni vita non vera ſed palliata eſt. Opera autem philoſophie mores ſūt atqꝫ diuinitatis inſtituta. in quibꝰ magiſtratꝰ ſic polleat vt diſcipulus nedū exemplo ſit ſed et decori. Ratio autē oīm boꝝ hic conſequenter annexa eſt cum dicitur. quoniā nulla res eſt diſcipulo magis pernicioſa. i. dānoſa q̄ꝫ ꝯtumelioſa vita magiſtri. enim pro qꝛ nos Boetius vidimus infuſa ex fetido id eſt cōtaminato vaſe cōfundi. i. corrūpi ſepiſſime. quoniam fetidum vas aquas corrūpit. q. d. ſicuti aq̄ corrūpuntur vaſe fetido ſic ſcientia doctore ꝯtumelioſo. Pro quo notandū ꝙ plurimi hodierni tēporis ſunt ſapientum qui licet doctrinis ſanis intendāt vitā tamē brutalem ducūt ſicuti tangit Ariſtoteles primo ethicoꝝ. qui certe odio ad modum habendi ſunt exemplo Pacuuij qui omnes tales tanto faſtidio rēnuit vt nec verbo neqꝫ facto eis communicare dignum eſtimauit. prout ponunt A. gellius atqꝫ Helinandus in cronicis de quibus Lactantius in libro de falſa ſapientia ſic inqt. Quidam ſub obtentu philoſophie vicia ſua celantes. vt ſunt ſophiſte. domi

faciunt ea que in ſcolis arguũt. ſicqȝ docent tantum nec faciunt. ipſiqȝ preceptis ſuis pondus detrahũt. hoc tamen genus turpiſſimũ eſt. teſte ſeneca ad lucillũ epiſtola. xxliij. Turpe enim inquit eſt aliud loqui et aliud ſentire. Et iteȝ epiſtola. xliiij. Hoc turpiſſimũ eſt quod nobis obijci ſolet verba nos philoſophie nõ opera tractare. Inde Catho Turpe eſt doctori cum culpa redarguit ipſum. Cum ergo vita cu

res ẽ magis pernicioſa diſcipulo vita magiſtri cõtumelioſa. infuſa enim vidẽtur ſepiſſime confundi ex fetido vaſe quia fetidum vas aquas infuſas corrũpit. Hec autem ad anime docentis informationem digeſta ſunt. nunc de ceteris primariis nõ dico de primo primis ſed de ſecundo primis differenduȝ eſt. Tenetur quoqȝ doctor eruditus eſſe. manſuetus. rigidus. antiquus non annis. non negligens. nec arrogans.

iuſq̃ deſpicitur eiuſ quoqȝ neceſſe eſt vt doctria deſpiciatur vt vult Gregorius in omelia. vi. li. ij Diſcant ſermonibꝰ his viri prudentes docendi formam. ſuoſqȝ diſcipulos ſtudioſos fieri ſuadeant non ſolũ libros euolnendo ſed etiam mores cõponendo. Item pernicies mors ẽ vel interitus Inde pernicioſus. a. uȝ. dãnoſum letiferum ꝛc. Hec auteȝ ad anime docentis. In hac parte bo. poſtq̃ poſuit documenta regulantia magiſtros quo ad ſeipſum: nũc vero facit hoc idem quo ad alios: Et diuiditur hec pars in duas partes. nam primo ponit normam magiſtros regulantẽ quo ad diſcipulos. ſcd̃o quo ad alios a diſcipulis. ibi. Cũ autem ob feſtiui temporis ꝛc. Prima in duas. nã p̃mo facit hoc quo ad morum obſeruantiã. ſecundo quo ad ſubditorum informatõnem. ibi. Cum autem bone inquiſitionis. Prima adhuc in duas. nam primo ſe dictiſ dicẽdiſqȝ continuat. ſecundo intentũ proſeqtur. ibi Tenetur quoqȝ doctor ꝛc. Et primo ponit ĩtentionẽ ſuam reſpectu precedentiũ. ſecũdo reſpectu ſequentiuȝ ibi. Nunc de ceteris. Et dicit primo. omnia hec ſubaudi que dicta ſunt: ſũt digeſta id eſt declarata et tradita ad informationẽ anime docẽtis ſubaudi quo ad morum ſuorum honeſtatem abſolute et in ſe. nũc auteȝ eſt differendum de ceteris p̃marijs id eſt documẽtis ſupple ipſum regulantibus non tamẽ dico de primo primis qꝛ de iſtis iaȝ dictum eſt. ſed de ſecundo primis. Sunt nempe vltia reſpectu precedentiuȝ et prima reſpectu ſequentium: quare et ſecundario prima dicuntur. Item differo id eſt diuerſis modis aperio. Tenetur quoqȝ doctor. In hac parte proſequitur Boetius de documentis regulantibus ipſum magiſtrum per comparationem ad ſcolares. Et duo facit. nam primo facit hoc in generali. ſecundo in ſpeciali de quo libet. ibi. Sit inq̃ eruditus. Et dicit primo ꝙ doctor teneẗ eſſe eruditus manſuetꝰ ꝛc. prout hec omnia in proceſſu declaranda ſunt. quare ſequitur. Sit inquã eruditus prius ei. In hac parte ea q̃ p̃miſerat in generali nũc ĩ ſpãli ꝓſeqtur. Et diuidiẗ in tot quot in generalitate premiſerat partes. Et ponẽs primo primũ documẽtum dicit. ego Boe. inquam id eſt dixi ꝙ magiſter ipſe ſit eruditus id eſt doctus. Et

rationem annectens dicit enim pro quia oportet.i.oportunu; eſt q magiſter ipſe prius diſcat anteq̄ diſcipulos ſuos doceat. Et ſcientiam triuialem circa hāc eru ditionem maxime preualere inſinuans eam recōmendādo dicit ſiquidē nos noui m⁹ cōparatiōnē.i.acquiſitionē doctrine triuij fore valde aptam aſſiſtricem ſupple in his Et quoddam annectens notandum dicit.valde.eni; abſurdum eſt et iniquū q īperiti.i. indocti pre ferant̄ peritis id ē doctiſ nouelli ſupple in ſcien tijs antiquis ſupple pre ferantur:atq; rudes.i.im becilles emeritis. Notandum q aſcendēs ad gradum magiſtralē oportet q ſcientijs ſubijciat̄ alias caueat ne ſibi dicatur illud ad romanos.xi. Qui alios doces teipſu; non doceas.ideo ſapientie.xviij. dicitur. Ante quam loquaris ſcil; do cēdo diſce.ſ. audiendo et iacobi tercio. Nolite plures magiſtri fieri.i hoc etiam canones ſatis cōcordare videntur.lix. diſtinctione. Ordinari os.et.lxi.diſtinctione. Miſerum. 7.xvi. queſti one prima.Si quis cleri catus.et extra de electō

Sit inquā eruditus:priuſ eni; oportet vt diſcat q̄; doceat. Triuii ſiquidem cōparationem doctrine nouim⁹ aſſiſtri cem. Valde vero abſurdū ē et iniquū vt imperiti peritis:nouelli antiquis:ru deſq; preferantur emeritis. Manſuet⁹ Quoniam quandoq; diſcipulorū; ela tionem pati oportunū eſt.ergo manſue tudine vtendum eſt. Magiſter franco in immanſuetudine prodeat i exemplū qui ob diſcipulorum ſuorum nobilita te ſua vtentium irreffrenabilem arro gantiam laqueo ſe ſuſpendit. ſapien tius autem egiſſet ſi manſuetudine vſus fuiſſet. Rigidus In ſcolarium eni āplexu rigore frui cōmodiſſimu; eſt

ne cum enim.Item eruditus id eſt inſtructus quaſi extra ruditatem poſitus. Mā ſuetus quoniam diſcipulorum.Hic ponit ſecundum documentum de manſuetudi ne magiſtrorum. Et duo facit.nam primo documentum ponit.ſecundo exemplo ipſum corroborat ibi.Magiſter frāco.et dicit q magiſter etiam aliquo modo man ſuetus eſſe debet ſcolaribus. Et rationem aſſignans dicit. quoniam quando q; oportunum eſt pati elationem diſcipulorum conſequens etiam eſt manſuetudiē vtendum.Virtus.n.illa eſt que iraſcibilitates reprimit et moderat iras:quare et mlt torum malorum fomenta refrenat.qua certe ſi vſus magiſter frāco fuiſſet cuius ex emplum immediate ſubiungit.non laqueo collum ſtrangulaſſet.hic enim cum vidiſ ſet arrogantiam id eſt ſuperbiam diſcipulorum vtentium ſua nobilitate.arroganti am dico non refrenabilem id eſt corrigibilem laqueo ſe ſuſpendit.qui tamen ſapi entius egiſſet ſi manſuetudine hac virtute vſus fuiſſet. Rigidus in ſcolarium am plexu. Hoc eſt tercium documentum de magiſtrorum rigiditate erga ſubditos.Et dicit q magiſter etiā deb; eſſe rigidus id ē dur⁹et valid⁹.Et dr a rigeo.es.quoniā frui.i.vti rigore.i.rigiditate in amplexu ſcolariū cōmodiſſimū eſt vt ſic errantibus

id eſt delinquētib⁹ imponat vindictā atq; diſſoluat lites ſophiſtaꝝ.i. diſputantium atq; remordeat.i.puniat oblatrantes.i.continue contra ceteros rixātes ⁊ a canib⁹ ſumptū eſt.ſimiliter et reprimat obloquētes.i.ipſos diffamātes atq; caſtiget virga rectitudinis proteruientes id ē proteruū quid attentātes et ſic faciat totā determinationē.i.illā oēm q̄ inter ſcolares tam ex parte moꝝ q̄ etiam doctrinaꝝ faciēda eſt

Vt ſic errātib⁹ vindictā; īponat.ſophiſtarū lites diſſoluat. oblatrātes remordeat.obloquētes reprimat.proteruientes caſtiget. totāq; determinationem dialeticam faciat. Antiquus vero non ānis ſ; perpetua ſciētia.ſi vero vtrūq; affuerit ſanior cōditio erit. Non negligens. Quonia; ſicut in vnoquoq;

faciat dialeticā id eſt ad vtrāq; arguendo partes vt ſc; plene diſcutiat hic inde poſteaq; determinet et faciat quēadmodum premiſſum eſt. Nota magiſtru; fore rigidū hoc eo modo intelligendum eſt quo canones intelligunt. ſit inquam rigidus ita tamen vt non aſſit ſeuicia ſcilicet nimiū corrigendo hoc ē verberādo aſpere.talis nempe rigiditas culpe imputanda eſt.Leuis nēpe caſtigatio ſolum magiſtris permiſſa eſt extra de homici.c.ad audientiā ⁊.xxiiij.q.vi.c.primo.⁊ hinc eſt q̄ ſi leui percuſſione ſcolaris moriatur magiſtrū nō teneri vt vult vincenti⁹.⁊ hoc ſi ſanus eſt puer ⁊ robuſt⁹.ſec⁹ aute; ſi tener. quia iam nō eſt leuis percuſſio.ff.ad.l.acquil'.l.qua actione.§.ſi quis.hoc etiam notat in decre.cū in magiſtrū.extra de elec. Sit antiquus nō ānis. Hoc eſt quartū documentū quod eſt de magiſtroꝝ longa experientia et perpetuali ſcientia. Et dicit magiſter etiam ſit ātiquus.i. experientia ſuffult⁹.⁊ hoc bene inuēs dicit.antiquus qdem nō annis ſed perpetuali ſcientia.i.ſciētia firmiter in eo radicata.ſed tamen ſi vtrūq; fuerit ſcilicet antiquitas cum ſcientia cōditio ſua erit ſanior. Notandu; ꝑ hoc q̄ dicit antiquum fore magiſtrū vult ipſū longa experientia in doctrinis atq; docendi forma fore exercitatu;. In doctrinis vti in primo documento edoctum eſt. In docendi aute; forma vt ſcilicet doceat recte et artificialiter vnumquēq; ſecundū ſuam capacitatem et ſecundū cuiuſlibet artis exigentiam. Et hanc docendi formā optime tangit paladius li.i.de agricultura cū inquit Pars prima prudencie eſt vt conſideres perſonam eius cui precepturus es. Nam ſtultum eſt ruſticos peritiſſimorum virorum alloqui ſtilo. hec ille.vt ergo quis bene doceat expedit vt modum audienti vtilem exquirat eiuſq; capacitatem etatem et ſenſum concernat.nec inſtruere incipiat artes ſed prius mutuat partes.et hinc ſumptū eſt vulgare illud. Artes poſt partes veteres didicere magiſtri. Non negligens Hoc eſt quintum documentum qđ eſt de magiſtrorū perſeuerancia. Et dicit.Magiſter etia; nullomodo negligens exiſtat ſed perſeuerans.quoniā ſicut in vnoquoq; opere inuenitur conſtancia et diligentia veluti mater.ita etiam per contrariū vniuerſe doctrine et diſcipline nouerca eſt.i. inimica negligentia.quo fit vt deſeruire mechanice ſcientie eſt oportunius q̄ onerari iugo negligentie. Notandum vir piger indignus bonis eſt. et iſte qui ſolicitudinem non habet nullo meretur beneficio dotari.ad hoc eni; natus eſt homo vt laboret corpore pro victu: mēte pro

virtutibus. atqʒ non ſolum ſibiipſi ſed vt Plato ait ad Architam patrie atqʒ ami
cis. Pigricia enim multos facit deſides eo ꝙ incepta ſalubria cõtinuare formidat
Et hi ſolum molles ſunt vt vult Ariſtoteles ipſe quarto ethicoꝝ. vbi dicit Mollici
es eſt fugere laborioſa. hec autem ipſis magiſtris ſumme cauenda eſt. atqʒ etiã per
ſeuerantia equo animo firmiter amplexanda. quaqʒ amplexata atqʒ etiam retenta
honores virtutes ſcien-
tie diuitie ſolent adipiſci
Tardis enim mentibus
non facile virtꝰ cõmittit
teſte Tullio libro. iiij.
tuſculanarum queſtionũ
Et Virgilius in bucoli
cis. Tarde venere bu-
bulci. Omnis nempe tar
dus brauio caret. Non
ſit arrogans. Hoc ẽ do
cumentum ſextum quo
ſuadetur arrogantia fo-
re vitanda magiſtris. Et
duo facit Boetius cir-
ca hoc documentum. nã
primo oſtendit arrogan
tiam ſummopere vitan-
dam fore. ſecundo de-
monſtrat qui ſunt hi ma
giſtri qui arrogantiaʒ confouent ibi. Hi ſunt. et dicit ꝙ magiſter nullomodo arro
gans exiſtat. quoniam arrogantia nullum penitus erga diſcipulos bonũ operata ẽ
et hoc oſtendit tam circa pauperes q̃ʒ diuites. Et dicit quoniã viuax ſcintillula. i. a
mor ſciendi pauperis extinguitur arrogãtia magiſtratus: ⁊ hoc quo ad pauperes
dictum ẽ. qʒ pro et voluntas diſcendi ſequeſtratur. i. ſeparatur a diuitibus ſubaudi
ipſa arrogantia quoniã ſedulitas. i. diligentia arrogãtis magiſtri nunquã inſtruxit
hominem fideliter. Item arrogans ſuperbus iactator elatus et inflatus idẽ. differt
tamen arrogantia a ſuperbia. nam ſuperbia inanis ẽ gloria de eo qđ quis habʒ. ſed
arrogãtia de eo qđ nõ habet ⁊ cũ qs credit ea ſcire que neſcit vł hr̃e q̃ nõ hʒ. ſepe
tamẽ apud auctores hec duo ꝯfunduntur. Hi ſunt q id qđ ſciunt humiliter docere
cõtẽnũt. In hac parte oñdit q ſũt magiſtri hoc vicio arrogantie notati. Et duo fa
cit ſcđm duas maneries arrogãtie q̃rũ vna in docẽdo ẽ. ſcđa i ornatu. ſcđa ibi. Hi
etiam ſunt. Et dicit hi ſupple magiſtri arrogantes ſunt qui cõtemnũt docere hu
militer ea que ſciunt et nolũt mõſtrare recte ea q̃ ſapiunt: qm̃ poſiti in faſtigio. i. ſup
bia et faſtu deſpiciũt mẽtes merẽtiũ. i. deſiderantiũ doctrinã faſtidiendo id eſt qua
ſi faſtidium eis ingerent. hi etiã arrogantes nec referunt cauſam ſue ſcientie i de-
latorem ſcie. i. deũ glorioſũ a quo oẽ datũ optimũ et oẽ donũ pfectũ. Iohã. i. hic ei
affluenter omnia attribuit et nõ improperat. tribuitqʒ plꝰ q̃ʒ rogeť. In hũc dico non
referũt cãm ſue ſcie ſʒ reſpiciũt ꝓpaʒ excellentiã i ſe ſolũ eſtimãtes ea que ſciunt ꝓ
pria ſcire excellentia Et inde ſecundos arrogãtes ꝓſequitur dicens hi ẽt ſupple ar

opere mater inuenit cõſtantia. ita vni
uerſe doctrine et diſcipline nouerca eſt
negligentia Oportunius enĩ eſſet me-
chanice deſeruire arti q̃ʒ negligentie iu
go onerari. Non ſit arrogãs. Quoniã
viuax paupeꝛ ſcintillula extinguit ma
giſtrãtis arrogãtia voluntasqʒ diſcẽdi a
diuitibꝰ ſequeſtratur. quoniã arrogãtis
magiſtri ſedulitas nũq̃ʒ fideliter hoĩeʒ
iſtruxit. hi ſunt qui id qđ ſciunt humili
ter docere cõtẽnunt. et que ratione ſa
piũt recte mõſtrare neq̃ũt. quoniã in fa
ſtigio poſiti mẽtes merẽtiũ deſpiciunt

rogantes ſunt qui dilatāt.i.extēdūt fimbrias.ſ.veſtimētoꝝ. appetūt.n.eē q̄tidie epulari ſplendide atq; indui purpura et biſſo vt eis dicatur ecce rabi.vel ſic dilatāt id ē rotundo ore manifeſtāt et declarant fimbrias.i. ſcientias ſuas et magnificāt phylateria ſua id eſt vanas ſuas arrogantias Sunt eni phylaterie ꝓprie breuicella i qb⁹ quōdā ſcribebaꝛ lex et ſeruabaꝛ quas deferebāt ante frontē vl' pectus vt ſic ipſi viderentur religioſi. ſed h nō fiebat niſi cauſa iactantie.et ad hui⁹mōi ſimilitudinē loqꝛ in littera.Et verba ſumpta Mathei viceſimotercio. Dilatāt enī3 phylateria ſua ⁊ magnificāt fimbrias. Hi etiam ſunt qui q̄rūt ſedilia id eſt recubitus eminentiora id eſt prima in publicis ſpectaculis atq; deſiderant ſalutari .i. ſalutando vocari nomine rabi.i.magiſtri.

nec in datorem ſcientie cauſam referūt ſed proprias in ſe reſpiciunt excellentiā Hi etiam ſunt qui fimbrias dilatant. philateria magnificant in publicis ſpectaculis eminentiora ſedilia querūt.et ab omnibus rabi nomine vocari et ſalutari deſiderant. Tales ſiquidem omnium bonorum collectio iure ſedulitatis

et ſubdit omnis collectio.i.cetus boꝝ ſcolariū relegabit.i.ſepabit tales ſc; arrogantes a ſe et h ablato.i.remoto iure ſedulitaſ et ſcie. Notand ꝙ arrogantes hi de quibus littera ſonat ypocritarū quaſi pelle ſuperueſtiunt q ſalutationes appetunt in foro atq; primos recubit⁹in cōuiuio:laudes amant iactātiaſq; faciliter ꝓducūt.adulari gloriāꝛ.a q̄libet reuereri expectant.quicquid agūt arbitrantur bonū corrigi nolunt.Arbitranꝛ em̄ ꝓprio ſenſu ſe regere poſſe Rurſuſq; eoꝝ tanta eſt temeritas vt omnia preſumāt nihilq; difficile arbitranꝛ.hoꝝ certe inutilis labor eſt diligentia friuola fructu3 nō capiūt ex operib⁹ ſuis ſ3 potius detrimētū.vn̄ Ouidius methamorpho.xiij.libro.Et obeſt ſua gloria multis.iō matheus in thobia Non crede titulis fame te conſule credeq; mēti.et marcialis coquus.Hunc volo laudari q ſine morte poteſt.Itē fimbria in ſupiorib⁹ capitul' expoſitū ē. Itē relegare id eſt remittere.Item eſt in exilium dānare vl' ꝓcul legare et ꝓducit le.vnde in thobia. Nate cauēda caue ſectare ſectāda.relega crimia.vaſ mētis purificare ſtude ⁊c.Cu3 autem bone inquiſitionis.In hac parte ipſe Boeti⁹ poſtq̄ poſuit precepta magiſtroſ regulantia tā quo ad ſe q̄ quo ad alios et hoc quo ad morū atq; norme honeſtatem.hic facit hoc idē quo ad doctrine adminiſtrationē.Et diuiditur hec pars i duas ptes ſcdm ꝙ duplex eſt doctrine adminiſtratio.Eſt eni vna p modum lectionis atq; declarationis.Alia vero p modū argumētationis.In prima ergo parte determinat de norma magiſtros regulāte circa ſcolariū informationē que in lectura conſiſtit.ſecundo facit hoc idem circa eā informationē que in diſputatione radicatur. ſecunda ibi.Si cauſa differendi ⁊c.Prima adhuc in duas.nam primo facit quod dictum eſt.ſecundo cauſam dicti ſubiūgit ibi.Quoniā ſi magiſtratus ⁊c.Et dicit primo cū tiro.i.nouellus magiſter bone inquiſitionis.i.doctrine et ſcientie intrauerit ſcolas cauſa legendi ꝯſiderādū ē ſupple ab ipo magiſtro vt aſſumpto rigore intrīſecus ſupple queadmodū p̄dictū eſt cū dicebaꝛ ſupra in eodē capitulo ſit rigidus.h ergo rigore aſſumpto tempore aurore id eſt matutino incipiat ſupple lectionem cōtinuo ſubmiſſa voce.i.voce baſſa aſcendendo tamen mediocriter ore rotundo id ē

ablato ſe relegabit. Cū autem bone inquiſitionis tyro legendi cauſa ſcolas intrauerit rigore intrinſecus aſſumpto conſiderandum eſt vt aurore tempore continuo ſubmiſſa voce incipiat ore rotundo mediocriter aſcendendo niſi magna vrgeat neceſſitas expectando. Quoniam ſi magiſtratus diligentia aliquos vltra debiti temporis ſpaciū expectare p̄ſūpſerit. hos ſiquidem pigricie i mora cōfundit ireq; ſe rancore ꝯminuet Cū aūt pigriciei diſcipulꝰ dormitatōis artifex magiſtri nouerit ſedulitatē aut maturius feſtinabit aut pudore confuſus in huius opprobrium dormitabit.

pleno ꝛꝯ expectādo nemiē niſi maxima neceſſitas vrgeat.i.incumbat. Notandū eſt circa hoc documentum Boetij ſummopere ꝯſiderandū eſt ne ante ipſam icepti onez huiuſmodi diuini dimittatur imploratio auxilij qa ſolus deꝰ eſt q diuitias ſue ſapientie influit in animas ſapientum. Et tribuit ſtudentibꝰ gratiam cognoſcendi cui nihil eſt difficile et ſine quo nihil poſſibile eſt poſſideri vt in ipſo prologo de regimine principium dicitur. Et omne datum optimum et omne donū perfectum deſurſum eſt a patre luminum deſcendens vt inquit ſcriptura. et Auguſtinus. Nemo tam eruditus nemo tam doctus qui ſuperna illuſtratione non indigeat. Et Gregorius. Niſi intus ſit qui doceat in uanum lingua doctoris laborat. ido philoſophia volens oſtendere ſcilicet in quo vera exiſtat beatitudo apud Boetiuz libro tertio proſa nona d̄ cōſolatione diuinum monet inuocare auxilium q̄ certe pretermiſſo nulluz rite fundatur exordium qđ obſeruantes maiores noſtri ſemper in aggrediēdis arduis diuinū implorarūt auxiliū. ſic plato incepturuſ geniturā ſenſibilis mūdi inquit verū mi ſocrate: nā cū oībus mos ſit ꝛ q̄i q̄dā religio ꝛc. p̄cari auxilio diuinitatem ꝛc. ſit ergo meis precibus ꝯphēſum maxie gdē vt ea dicantur a nobis q̄ placeāt deo ꝛc. et hali abenragel. grās viuo deo ꝛc. ſic ouidiꝰ i. metha. dij ceptis nam voſ mutaſtis et illas aſpirate meis ꝛc. ſic et reliqui pene oēſ Animaduertat igitur magiſter vt antequā ea peragat que hoc precepto docentur deo ſupplicet veluti omniū cordium illuminatori. Item Tiro in ſuperioribus capitulis declaratū eſt. Aurora dicitur initiū diei clareſcentis vel primus ſplendor aeris q grece cous đr. vnde Virgiliꝰ de roſis Strictior eous p̄ceſſerat aura iugales ꝛc. Quoniam ſi magiſtrantis diligentia. In hac parte Boe. cauſas ſui dicti ſubiungit. Et diuiditur in duas partes. nam primo facit qđ dictū ē. ſcđo exēplo dicta cōfirmat ibi. Sz nō faciat. Prima adhuc i duas ſecūdū ꝙ duas cauſas aſſignat ſecūda ibi. Cū autem ꝛc. Et dicit ꝙ ſi magiſtratus diligentia p̄ſumpſerit ſpectare aliquos vltra ſpacium debiti temporis hec forte duo mala contingere poſſunt. ſ. qr forte ipſe magiſter confundet hos. i. quos expectat mora pigriciei. q. d. cū forte magiſter illos expectabit poſſunt ipſi hanc pigritiam in ꝯſuetudinē ſibi trahere cogitātes magiſtros eos ſicuti ſemel ſic et continuo expectare. Et hoc primū malum ē expectatione hmōi ꝓuēturū. ſecūdū vero ē quia forte expectatōne hmōi magiſter ira

cundia tumoratur atq; repletur atq; ſe cōminuet exhinc rancore ire hmōi vt ſic ceteris non tam pficue & tam viriliter lecta declarare poſſit ſicuti faceret ſi ira eum nō cōminuiſſet. Deinde ponit ſecundā cauſam. Et dicit magiſter etiam non debet expectare aliquos. qm̄ cum diſcipulus artifex dormitationis & pigriciei nouerit ſedulitatem id eſt curioſitatē magiſtri aut feſtinabit ſe maturius. i. citius q2 veniet ad horas debitam. aut certe confuſus pudore ſupple ob riſu; ſocio℞ dormitabit in opprobriu; huiuſmodi.

Sed non faciat vt aſſuerus poeta precipit: quē dromonis caſtoris diſcipuli pigricies nequiuit in riſum excitare. eo vero more quotidiano ad primā ſtertente vnguibus ſcabris mēbratim muſicum melos agentib⁹ oculiſq; lippientib⁹ lucemq; explorantibus matutini laboris

Notandū eſt circa hoc vbi dicit ire quoq; rancore ſe cōminuet Ira eſt que ſola animu; pturbat atq; ſenſu; diſcernere verum non permittit. ineſt em̄ ſemp iratis anguſtia. vnde tullius in oratione pro marcello. Iracundia inquit conſilio eſt inimica. ideo epicurus. Ira inſaniam gignit quare ſummope curanda atq; impedienda eſt atq; ea que ipſam inducūt aſpnēda. vnde orati⁹ in ep̄l'a. ij. Ira furor breuis ē animū rege qui niſi paret. Imperat hūc frenis hunc tu cōpeſce cathenis. Item rancor dicitur indignatio dolor amaricatio et amaritudo mentis. inde rācoroſus & rancoroſitas &c. Itē dormitare frequētatiuū a dormio & eſt ſub pigricia dormire. vnde pphẽta. Ecce nō dormitabit neq; dormiet &c. Sed non faciat vt aſſuerus poeta. In hac pte Boetius exemplū quoddā circa p̄dicta ſubiūgit. Et primo pponit ipm̄ exemplū. ſecundo eum pſequit ibi. eo vero. Et dicit magiſter inq̄; mane vt predictu; eſt incipiet neq; ſcolares quoſq; expectabit rationibus ſupradictis. neq; faciat vti aſſuerus poeta fecerat quē pigricies dromonis diſcipuli caſtoris nequiuit excitare in riſum. i. deriſionē. Et inde exēplū ſuū pſequēs duo facit. nam primo dicit quomō ſe dromon gerebat in exercitio ſcolaſtico. ſecūdo quomō in menſa ſe geſtabat ibi. Du; aliquādo. prima in duas. nam primo dicit quō ſe in mane geſſerat. ſecūdo quō media die ibi. ſi vero. Item primo facit qd̄ dictū eſt. ſecundo quāda; falſam cautelā qua vſus fuit ſubiūgit ibi. Maluit &c. Et dicit eo em̄ ſupple dromone quotidiano more ſtertente. i. dormiēte ad primā vſq; ad illā hora; qua prima canit & hoc vnguib⁹ ſcabris. i. ſcabioſis & aſperis agitātib⁹. i. ſcalpēdo faciētibus mēbrati;. i. p mēbra muſicū melos. i. ſonū quaſi muſicū q2 ſe ſcalpēdo quaſi muſicā armoniā cōcitabat & ſimilit exiſtēs lippiētib⁹ oculis atq; explorātib⁹ ſupple nūc a ptis nūc iterū clauſis. luce; matutini laboris. i. matutine lectionis aiebat. i. dicebat ſic ſupple vt ſequit cōſortib⁹ ſuis adueniētib⁹ aiebat inq̄; ne. i. nūquid adhuc res. i. lectio matutina pagit. i. fit in ſcolis ne. i. nūquid cōfundit adhuc rubor aurore rubore lucis diei. q. d. eſt ne adhuc dies. quid vltra negantib⁹ illis ſc; cōſocijs ipſe dromō ſomnolentus. i. plen⁹ ſomno expleuit. i. cōpleuit vel expoſuit creberrime. i. ſepiſſime ira ſc; dormiēdo mediā ptem diei. i. vſq; ad meridiē. & hoc agēdo. i. referendo gratias deo q2 tam bene tamq; ſuauiter in ſomnijs mēbra refouiſſet. & cautelā ſuā falſam ſubiungens dicit. maluit em̄ ſubaudi dromon ipſe. i. magis voluit habere duriciem. i. obtuſitatem ſani capitis q̄; periciam. i. ſapiētiā inſani. Deinde ponit quomō ipſe dromon

ſe circa diem mediam gerebat·vnde dicit ſi acciderat ꝙ idem dꝛomon intereſſet diſputationi meridiane ipſe neſciēs excedere id ē ſuperare vel pꝛeuenire moꝛeꝫ natiuū id eſt innatum quo neceſſe erat vt doꝛmiret continuo ſtertebat id eſt doꝛmitabat ſolo naſo vigilante·alia littera habet vigente ⁊ ſtertendo reſonante qꝫ pꝛo et pꝛebebat faſtidia id eſt nauſea atqꝫ tediuꝫ affinibus id eſt conſocijs ob ſtrepitum poꝛcine coꝛroſionis ⁊ hoc per ſimilitudinem dictum eſt. Poſtremo oſtēdit quomodo hic dꝛomon in menſa ſe habebat ⁊ dicit ꝙ dū hic dꝛomon ad menſam extitiſſet tanto ſomno dedit⁹ extitit vt dum hauriret ꝓ ſoꝛberet poſuit olera id eſt caules exiſtentia ſecū das delicias eius ꝯmiſit oꝛa hiatu id eſt voꝛagini ⁊ cōmiſit lumina ſomno vero pꝛo ſed licet manus ſoꝛdida pꝛendebat aliquid ī catino id eſt diſco tamen ſopoꝛ id eſt ſomnus extitit ei nociuus dum queſiuit incarcerare id eſt deglutire cibaria qa tantū ſomnus eum oppꝛeſſerat vt queeunqꝫ incepiſſet ſomnio retraheretur· quare alloquens Boe·marcianum dicit·O marciane cariſſime ſocioꝛum ſiquidem pꝛo certe veſtra intentio nouit ad quem fructū maturitatis ⁊ laboꝛis ſui creditis peruenire hunc dꝛomonem·q·d·immo nouit quia ad nullum fructum vnꝗ̄ pertingere valebit· Notandum circa hoc exēpluꝫ ⁊ ſi ſomnus īmoderatus donus eſt pigricia tamen moderata peſſima qm̄ pigri ſe ſuaqꝫ negligunt ⁊ veluti bꝛuta in fecibus ſuoꝝ delictoꝝ deuoluūtur·oīm eīm vicioꝝ fomentū ſomnolentia eſt·vnde catho·Nam diuturna quies vitijs alimenta miniſtrat·quare ⁊ ouidius ſomnolentos arguens li· ij · ſiue titulo in hec verba pꝛorumpit·Infelix tota quicunqꝫ quieſcere nocte·Suſtines ⁊ ſomnos pꝛemia magna vocas·⁊ item·O male pꝛeſto quies o ſemper dedita ſomno. Pectoꝛa nuda bono quantis pates ipſe ruinis·Quem nox ſola tenet neſcit vigilare pꝛiculo. Hos ſomnolentos perſius excitat ſatira·v·his verbis·Mane piger ſtertis·ſurge inquit auaricia eya ſurge · Negas inſtat ſurge inquit non queo· ſurge · En quid agam rogitis enſa perdaꝫ aduehe ponto·Caſtoꝛeū ſtuppas hebenū thus lubꝛica coha· Tolle recens pꝛimus pipere ⁊ ſic lente camelo·Verte aliquid iura·quaſi diceret poeta· Surge piger ſurge qꝛ inſtat ſurgendi ratio·Moꝛem quoqꝫ ſomnolentoꝝ quaſi exēplo ꝓpoſito confoꝛmeꝫ gaufredus in poetria aptiſſime conſcripſerat·inquit eīm·Sciſne moꝛam pigri ſi mane vocetur obaudit·Si citetur adhuc iterata voce ſonoꝛa. Nare vigil ſtertit·tandem clamoꝛe coactus Oꝛe tamen lento linguam mouet ⁊ mihi qd vis·Inquit ſurge veni·nox eſt permitte quieſcaꝫ·immo dies eſt ſurge·deus meus·en ego ſurgo·Vade ſequar·nec eum ſequitur quem negligit·⁊ tu·Non venies·dudum

in ſcoliſqꝫ ne rés peragatur conſoꝛtibuſ aduenientibus ſic dicebat. Lucis rubore diei auroꝛe ne adhuc cōfunditur. Illis itaqꝫ negantibus mediā parteꝫ diei creberrime ſomnolentus expleuit gratias deo agendo. maluit enī ſani capitis habere duriciem q̄ꝫ inſani periciam Si vero meridiane diſputationi plerunqꝫ adeſſet natiuū moꝛem excedere neſcienſ naſo vigilante ſtertebat affinibuſqꝫ ob

veniſſem ſed mihi veſtes quero nec inuenio. nihil eſt te birria noui. Surge cito. dñe en ſum preſto. nec tamen. immo vel caput huc vel illuc vertit. vel brachia ſcalpit. vel membra in longum diſtendit. ſic ſibi quaſdã. Undelibet morulas querit ſemp veniore. Non pede ſic venſens nunq̃ꝫ venit ille coactus. Forte mouens greſſum trahit a teſtudine motuꝫ. hec ille. Nec tamen reprehendenda eſt debita nature quies. qꝛ teſte

porcine corroſionis ſtrepitum prebebat faſtidia. dum aliquando olera ſecũdas eius delicias hauriret ora hiatui lumina ſomno commiſit. Manus vero licet ſordida in catino aliquid prendebat ſed ſopor ei nociuus extitit dum cibaria incarcerare queſiuit. ad quem fructuꝫ maturitatis O marciane ſociorum cariſſime creditis hunc peruenire: veſtra ſiquidem nouit intentio. Si diſſerendi cauſa meridianus doctor ſtudium adierit cauendũ eſt ne ſophiſtico polleat apparatu nec terris moueatur difficultatibus ſed ſtudioſa premeditatione oĩbus armatus intrepidus adeat lites eaſqꝫ facili mente cõponat ⁊ illud quod quiſqꝫ obiecerit ita memorie diſponat vt detegendi tẽpore a via rationis nõ diſcedat

oratio in poetria. ⁊ quandoqꝫ bonꝰ dormitat homerus ⁊c̃. Item ſtertere verbum ſupinis caret id eſt naribus dormiẽdo reſonare. vnde ⁊ ſepe pro dormire ponitur. Item ſcaber. bra. brum. id eſt aſper. ſcabioſus. ſcabidus Item catinũ licet ſecũdũ Iſidorꝝ ſit vas vinarium fictileꝫ. capitur tamen quãdoqꝫ pro diſco ⁊ ſcutella vt in ꝓpoſito. Si diſſerendi cauſa meridianus doctor ſtudiũ adierit ⁊c̃. Superius Boetius docuit qualiter magiſter ſe habere debeat in docendo diſcipulos ⁊ hoc quo ad lectionũ exercitiũ. hic facit hoc ideꝫ quo ad diſputationũ certamen. Et diuidit̃ hec pars in duas partes. nam primo ponit documenta circa hanc ꝑtem. ſecũdo que incidentia ſubiungit ibi. Aduertendum. Prima adhuc in duas diuiditur ſecunduꝫ duo documenta que ponit. ſecunda ibi. Si vero maxima. Primo ergo ponit primum documentum qđ tale eſt. Si meridianus doctor adierit ſtudiuꝫ cauſa diſſerendi id ẽ diſputandi precauendum eſt ſummopere ne magiſter ipſe polleat apparatu ſophiſtico id eſt ne vtatur rationibus ſophiſticis ⁊ caueat ne moueatur tetris id eſt obſcuris difficultatibus ſed armatus ſtudioſa premeditatione id eſt ſtudio premeditato inter lites id eſt diſputationes que ſunt lites ſcolaſtice intrepidus qꝫ pro ⁊ componat id eſt declaret eas facili mente hoc eſt facilitate opiniones concordet ⁊ caueat ꝙ diſponat id eſt ordinet memorie illud quod quiſqꝫ ſibi obiecerit ſupple diſputãdo ita id eſt tali modo vt tempore detegendi ideſt ſoluendi ⁊ enodandi non recedat a via rationis ſed accepta moderatione. i. modeſtia dilucidãdi. i. declarandi exſoluat id eſt declaret explicite id ẽ manifeſte enigmata id eſt obſcuritates ⁊ ſophiſmata ſibi propoſita ordine competenti ſubaudi quemadmodum propoſita ⁊ obiecta ſunt non poſterius

primo atqꝫ primum poſterius exſoluendo. Notandum Boetius ſummopere ſophiſtriam magiſtrum precaueri in diſceptationibus ſcolaſticis monet. Et ratio eſt. qr vt etiam in ſuperioribus premiſſum eſt ipſa non niſi verboꝝ eſt oſtentatio ambicioſa. confidentia eñ verboꝝ ſola ꝓbanda replet: quare et libidinem rixandi Auguſtinꝰ in de doctrina chriſtiana eam nominat atqꝫ ſcientiam impietatis. et vide ſupra capitulo primo de ſtudio logice.

ſed ordine competenti enigmata dilucidandi moderatione aſſumpta explicite diſſoluat. Si vero maxima vt aſſolet diſcretorum mentibus contigerit dubitatio in diſſerendo ſtudiis vtendum eſt deliberando et quod naturalibus motibus mens exagitata dictauerit conſcientie in craſtinum preferēdum eſt. Eodē qꝫ modo ſi difficilimum quid quiſquis premeditatus fuerit diſcretioni eſt commendandum. facilius enim diſſerendo plerūqꝫ difficultatis ſcintillula inuenit q̄ ſi ſtudii obſeruationi cōmitteretur. quoniā non in altero tantū ſcientie veritas reperitur vt dicit Ariſtoteles. Animaduertēdū eſt etiam qꝫ tribus modis

Item tetrum id eſt atrum et obſcurum et etiaꝫ in ſuperioribus dictū eſt Si vero diſcretoꝝ maxima vt aſſolet mentibus. Hic ponit ſecundum documentuꝫ circa predicta Et duo facit. nam primo documentum ponit. ſecūdo circa p̄ſumptū aliud dicit ibi. eodem modo. et dicit qꝫ ſi in diſputatione dubitatio maxima accidat vt ſolet mentibus diſcretoꝝ vtenduꝫ eſt ſtudiis deliberādo quid reſpondendum et qđ mens excogitata id eſt cōmota naturalibus motibus cōſcientie dictauerit ſubaudi ex deliberatione hmōi illud proferendum id eſt determinanduꝫ eſt publice ī craſtino id eſt die et lectione ſequenti. Et inde circa preaſſumptum documentum aliud ponens duo facit. nam primo documentum ponit. ſecundo ipſum confirmat ibi. Facilius enim. et dicit eodem modo ſcilicet quemadmodum prefatum eſt ſupple faciendum eſt ſi quid difficilimum magiſter fuerit premeditatus quoniam ipſum commendandum etiam eſt diſcretioni. alia littera habet diſputationi et verius prout ex ſequentibus apparet et rationeꝫ ſubdens dicit. enim pro quia ſcintillula difficultatis reperitur plerunqꝫ facilius diſſerendo id eſt diſputando q̄ꝫ ſi cōmitteretur obſeruantie ſtudij: quod confirmans dicit quoniā vt inquit Ariſtoteles ſubaudi in topicis. Veritas ipſa non tantum reperitur in altero id eſt in vno ſed reperitur in pluribus ſeu in multis.

Notandum circa hoc quod dicitur facilius enim diſſerendo et cetera. qꝫ diſputatio actus eſt ſcolaſticus quo quilibet intentionem ſuam ad inquirendam veritatem per rationē oſtendit et eam viribus aſſeuerat. hoc quidem actu inter ceteros nil clarius nihilqꝫ ſalubrius diſcipulo comprobatur: ipſa enim eſt que veritatem enucleat. enigmata manifeſtat. errores atqꝫ deuia condemnat. quare non abſurde dictum eſt veritatem facilius diſſerendo reperire q̄ꝫ ſtudendo.

Capitulum

Animaduertendū eſt autē ꝙ tribus modis traditionib⁹ ⁊c. In hac parte Boetius ponit quedam incidentia circa documenta ſuperioꝛa. Et diuiditur hec pars in quī qꝫ partes ſcđm qnqꝫ incidentia q̄ ponit. ſecūda ibi. Si quis hoꝝ. tertia ibi. Ut ad magiſtratus. quarta ibi. Si vero pꝛimeuo tpe ⁊c. quīta ibi. Nubila licet quandoqꝫ. Pꝛimo ponit pꝛimū incidens. nā aliquis poſſet dicere ꝙ Boeti iā pꝛobatū eſt et

traditionib⁹ vti ſolet diſcretoꝝ cognitō Nouis ſiquidem et iuſitatis editōibus gl'iari. Veterib⁹ tetriſqꝫ diſcipuloꝝ men tes palliare vetuſtiſſimis tñ inouatis et tāqꝫ ꝓpꝛiis riuis manētib⁹ credētiū itel ligentias excitare. Si quis vero hoꝛuꝫ diſcipuloꝛuꝫ ſagacitate oblectauerit ar chiſcolari iūgēd⁹ ē vt vl' eiſ recoꝛdatio nis ſeriē fideliter impꝛimat vel exarādi diligentiam commendet. Magnum ſi

oſtenſum quō magiſter ī diſputatiōe ſe gerere de beat. ſed adhuc latet q̄s rōnes facere debꝫ vt di ſputantiū oꝛta diſcepta tio cōpetēti⁹ diſſoluatur Et ad hoc reſpondēs di cit ꝙ cognitio diſcreto rū magiſtroꝛū vti ſolet ī traditionibus et diſputa tionibus tribus modis. et hoc ſecūdum tria ma giſtroꝛū genera. ſunt enī quidā ſubtiles: quidā ſub tilioꝛes: qdā ſubtiliſſimi. Solent etenim quidam gloꝛiari. i. gloꝛioſe vti; tra ditionibus id eſt rationi bus et documentis no uis et inuſitatis. Et hoc quo ad tertium genus magiſtroꝝ dictum eſt. Solent etiam alij palliare mētes diſci puloꝛum veterib⁹ id eſt antiquis et tetris id eſt obſcuris rationibus: et hoc quo ad pꝛimos magiſtros dicitur. Sunt et tertij qui ſolent excitare id eſt commouere intel ligentias credentiuꝫ ſcolarium editionibus et rationibus vetuſtiſſimis id ē antiquiſ ſimis ſed innouatis et vtuntur eis tanq̄ꝫ manātib⁹ a pꝛopꝛijs riuis id ē ſcientijs eo rum. Et hi ſunt qui ſecundum genus ſcilicet mediocriter ſubtilium amplectuntur. Notandum inter omnia magiſtroꝛum genera hi certe ſubtiliſſimi foꝛe noſcuntur qui non vetuſtoꝛum atqꝫ pene ob litteratoꝝ ſemper vtuntur codicibus vel eoꝛum tamen innouatoꝛum. ſunt enim illi aliena mendicantes atqꝫ rapientes ſuoqꝫ inge nio veluti a ſe excogitata aſcribentes: ſed hi acutiſſimi quidem ſunt qui nouis inhi ant inſtitutis. miſerrimi enim vti pꝛius etiam monſtratum eſt ingenij extat ſemper ī uentis non inueniendis vtiquare ⁊c. Item tetrum id eſt obſcurum vt ſuperi us expoſitum eſt. Si quis vero hoꝛum diſcipuloꝛum. Hic ponit ſecūdum inci dens quod tale eſt. Diceret foꝛte aliquis ſi pueri atqꝫ ſcolares queſtiones at qꝫ rationes per magiſtros adductas ad plenum intelligere nequeant. quid a gendum. Ad quod reſpondens inquit. ꝙ ſi ſcolares diſputationi aſſiſtentes intel ligere nequeant rationes magiſtri in medium adductas et tamen rationes ipſe eos delectauerit tunc ſcolares ipſi iungendi ſunt. i. ſociandi archiſcolari. i. baccalario vt ipſe impꝛimat eis fideliter ſeriem recoꝛdationis id eſt modū recoꝛdandi atqꝫ etiaꝫ intelligendi. vel etiam idem archiſcolaris commendet id eſt infoꝛmet et oſtendat eis ſcolaribus diligentiam exarandi id eſt ſcribendi. quoniā magnū fomentum id eſt augmentum vtilitatis colligetur ex his ſcilicet pꝛiuatis infoꝛmationibus.

quidez in his vtilitatis fomētū colligetur. Ut aūt ad magiſtratus apicem tēpore perueniat diſcipul⁹ ſtudio cōtinuitatis imorandū eſt receſſuqz ſecretiori licet ſanguineus exiſtat inſiſtendū ē ne ſtrepit⁹ aſſiſtentiū mentē ebetet vel migrantium rixa confundat itellectuz nullis vinculis vitales ſpiritus ipediētib⁹. Honeſtati eniz cōſentaneū eſt vt ſecre

¶ Notandum recordatio de qua in littera illa que eſt ſuperius in primo capitulo cōmunis vocitata eſt. ipſa nempe magne vtilitatis eſt diſcipulo quoniā vt ibidē dicitur vſum generat. vſus autem ad magiſterium properare feſtinat. Cui⁹ rō ibidez redditur. quoniā ſicut prudentia ſine iuſticia parum vel nihil prodeſſe noſcitur. iuſticia autem ſine prudentia multum. ſic ſcientia ſine vſu parum. vſus autem ſine ſcientia multum prout et quemadmodum in preallegato loco hec atqz alia longius declarant̄ vide ibi. Item fomentum nutrimentuz vt eſca et ab effectu pro augmento quandoqz ponitur. Et dicitur a foueo foues. Itez ſeries id ē ordo tenor. Et dicit̄ a ſero ſeris. Ut ad magiſtratus apicem tempore perueniat. Hic ponit ſtiū icidēs Boetius: quia poſſet quis dicere poſtq̄ȝ iam magiſter omnia illa exequitur quemadmodū in ſuperioribus edoctum eſt debet ne ipſe exhinc relinquere ſtudium et ſolo exercitio ſcolaſtico intendere. Ad quod dicit Boetius ꝙ nō. Et duo facit. nam primo dicit ipſum magiſtrum continuo adherendum ſtudio. ſecundo quibus in locis oſtendit ibi Receſſuqz ſecretiori. Et dicit primo ꝙ ſicuti immorandū eſt. i. vacanduz eſt ſtudio continuitatis. i. continuo vt diſcipulus perueniat ad apicem magiſtratus. q. d. ſic q̄ȝ continuo ſtudendum eſt magiſtro vt apicem ipſum magiſterij conſeruet. et locum ſtudij oſtendens inquit qȝ pro et eſt inſiſtendum id eſt cauſa ſtudij immorandū receſſu id ē loco ſecretiori licet pro q̄ȝuis magiſter ipſe ſanguineus exiſtat. ſanguinei enim vt ſuperius iam demōſtratum ē in locis apertis amenis et iocundis informādi ſunt. hoc tamen non obſtāte in locis ſecretis magiſter ſtudere debet. hoc ne ſtrepitus aſſiſtentium ebetet eum in ſtudio et ſimiliter ne ſtrepitus migrantium confundat eius intellectum: ſed ſit in loco quieto et mūdo et expurgato ab omnibus vinculis impedientibus vitales ſpiritus magiſtri. Et reddens cauſam dictorū dicit. Cōſentaneum enim eſt honeſtati magiſtroꝝ vt magiſter rimando. i. inquirendo ſecreta exiſtat ſolitarius q̄ȝ ꝙ exhibeat preſentiā ſuā cūctis extrahendo id eſt exponēdo libellos ſubaudi in apertum. nonne pro nunquid eni detractionis filius ſupple quicunqz fuerit aſpiciens ſedulitatem. ſ. magiſtri in extrahendo. i. in publicū ponendo libellos ſuos cauſa ſtudij meditaretur inquinatū. qd. i. aliquid malum vtiqz opinaretur. q. d. cū ita ſit ꝙ forte oculus nequam malum ex hac publica oſtenſione opinaretur honeſtius eſt magiſtrum quēcūqz ſtudeat loco ſolitario ſe recipere. Notandū circa hoc qd̄ de ſtudij cōtinuitate dicitur. Sicuti vna dies calida nō facit eſtatez neqz vna yrūdo ver: vt dicit Ariſtoteles primo ethicorum. ſic etiam nec vnus actus ſtudioſus et ſcientificus ſtudioſum atqz ſcientificū reddit. requiritur enim vti etiā in ſuperioribus declaratū ē ad pfectionē magiſterij ſtudij ꝯtinuatio. hȝ nēpe ſe ſtudium in modū cauātis gutte lapidez que non vno caſu ſed diuerſis iam millies multiplicatis caſibus lapidē cauat. Sic q̄qȝ magiſter bone indolis non primis tituli

adepti curriculis ſtudium dimittat ſed continuo vſqʒ in finē ſtudio atqʒ exercitio adhereat. et hoc in loco ſolitario. anima enim terrenis occupata inſultibus nequaquam in cognitionem ſcientiarum attingere valet. requirit nanqʒ ſtudium libertatem animi terrena prorſus reſpuentis cum ipſa de mundo creata ſit. quare et ipſam mundis ac puris ſolum delectari neceſſe eſt non defecatis atqʒ mole terrena

ta rimādo ſolitari⁹ magiſter exiſtat magis q̄ʒ libellos extrahendo cūctis preſētiaʒ ſuā exhibeat. Nonne detractionis fili⁹ magiſtri ſedulitate libros extrahentem: aſpiciens quid inquinatū meditaretur vtiqʒ. Si vero primeuo tempore magiſtrātis diligētia copiā diſcentium non habuerit idcirco non tepeſcat nec ſpe depoſita euaneſcat ſed tāto acrius ſtudiis īſiſtat ſeqʒ in ꝯflictu ſtrēnue prebeat vt ſic licet cum paucis honoreʒ cōtingat. Paucorum eniʒ conſortio multos delinitos profunditatis ſtudio vigente frequenter vidimus ſtrennue intitulari. Nonne theofraſtus ſubtilitatis artifex paucoꝝ ſuffultus ornatu ſpe defraudat⁹ regēdi curam obiecit quod

innolutis quare ꝛc. Itē rimari .i. ſcrutari et inueſtigare. et tractum eſt a porcis qui per rimam terre ſiliquas et radices inquirūt et producit ri. vnde proſper. Morbida rimet̄ penetralia dextra ſalutis. Si vero primeuo tempore. Hoc eſt quartum incidens circa predicta occurrens. Et ē tale. Poſſet nempe qs dicere omnia ſiquidem bene et optime digeſta ſunt et hoc circa hos magiſtros qui ſcolarium copiam habent. quid autē de his quibus non plenum eſt auditorium. ſurda preſentia atqʒ comitatus penitus abruptus his rn̄dēs dicit vt in littera. Et duo facit ſecundū duoſ modos ī littera poſitos. ſecunda ibi. Muneribus tamen. Prima in duas. nam primo quoddā documentū ſiue quendam modū circa incidens ponit. ſecundo cauſā eius ſubiūgit ibi Paucoꝝ enim. Et dicit primo ſi diligentia magiſtratus copiā diſcentiū .ſ. ſcolariū non habuerit primeuo tempore non tepeſcat id eſt nō deſiſtat ab inceptis idcirco .i. propterea. ꝛ hoc ne euaneſcat id eſt recedat depoſita ſpe. ſed quāto rarius eſt ſibi auditorium tanto acrius ſtudiis inſiſtat qʒ pro et prebeat .i. exhibeat ſe in conflictu id eſt lucta ſcolaſtica que diſputatio ē ſtrennue id ē ardue vt ſic contingat honorē licet cum paucis. Et rationem predictorum reddens duo facit. Nam primo rōem ponit. ſecundo exemplum quoddam circa hoc annectit ibi. Nonne Et dicit enim pro quia nos Boetius vidimus multos delinitos id ē inſignitos ſtudio ꝓfūditatis intitulari .i. laudari vigente tamen cōſortio paucoꝝ diſcipulorum Et exemplum circa hoc quod dixerat ne ſepe ꝛc. ponens de theofraſto dicit nonne Theofraſtus ille magr̄ exiſtens artifex ſubtilitatis et ſuffultus ornatu paucorum nonne ipſe abiecit curam regendi et hoc defraudatus ſpe regimis affuturi. q. diceret immo: qd̄ tn̄ ſcʒ abicere regendi curā egit inconſulte. ſed certe egiſſet cōſultius ſi ſe exhibuiſſet

cōmendabilem obſeruātie ſtudij. Notandum queadmodū dicit littera propter raritatem auditorū nō deſperādum eſt. qm̄ et ſi minima eſſet ſcolarium copia non ea propter ab exercitio et ſtudio deſiſtendum eſt Attendēda enim nō eſt in his mundialis gloria ſed ſtudij exercitijqꝫ finis qui ſapientia eſt cuius quidem eſt beatum facere. i. ethicorum. atqꝫ beatam efficere vitam vt inquit Seneca ad lucillū. Hac ſalomon principatum obtinuit et honorem prouerbiorum ſecundo melior. Melior enim eius eſt acquiſitio q̄ȝ auri et argenti ibidem. Ea enim habita omnia bona pariter veniunt cū illa. Non ergo tepeſcat ſcientiarum tiro ſi copiā ſtudentium non habeat cuȝ largior laborum merces ſibi fuerit conſtituta

tamen incōſulte egit. cōſulci⁹ enim egiſſet ſi ſe ſtudii obſeruācie cōmendabilē exhibuiſſet. Munerib⁹ tamen magiſtri leōtini diſcretio multorum ſibi acquiſiuit cōſortium. Pulcrius enim ſic degere cenſuit q̄ȝ diſcentium cetu deſtitui. Pietatis vero ābitu ſcolarium rector

Item tepeſco inchoatiuum eſt a tepeo tepere. i. tepidum fieri. Et eſt tepere prope eſſe inter calorem et frigorem. Muneribus tamen leontini Hic eſt ſecundum documentum circa predictum incidens attendēdū. Et duo facit. nam primo modum ponit quo ſcolares magiſter habere poſſit. ſecundo antipophoriſat vel ſaltim notabile quoddam circa hoc ponit ibi. Pietatis vero. Et dicit q̄ ſi magiſter audientiū ſcolarium non habuerit copiam modus eſt vt eos ſibi muneribus coemat et conducat exemplo leontini cuius quidē diſcretio acquiſiuit ſibi muneribus id eſt donis conſortium multorum. cenſuit enim id eſt eſtimauit pulcrius fore degere id eſt paupertati incumbere q̄ȝ deſtitui cetu diſcentium ſcilicet ſcolarium. Notandum ſi munere atqꝫ donis dij superni placari conſtat iuxta Ouidij in de arte traditionem. Munere dij ſuperū placantur carmīe manes ꝛc. Nulli mirū deniqꝫ ſi hoīes eiſ placabuntur. Muneribus equidem omnia conamur vt ſi quod precatu difficile eſt munere faciliteꝛ. quare bene dixit Ouidius vbi ſupra. Carmina laudantur ſꝫ munera magna petuntur. Et item. Ipſe licet venias muſis comitatus homere. Si nil attuleris ibis homere foras. Hoc vſus conſilio leōtini eos quos fors ſibi detraxerat muneribus comparauit. Pietatis vero ambitu. Hic Boetius quoddā notabile circa predicta ponit quo erogationem elemoſinarū pauperibus faciendam cōmonet. et hoc ſi magiſtro ſuppetat rerum facultas. Et duo facit. nam primo facit quod dictuȝ eſt. ſecundo hanc erogationē ſummopere cōmendat ibi. Que preclarior. Et dicit rector ſcolarium delinitus id eſt munitus vel inſignit⁹ ambitu pietatiſ id eſt ipſamet pietate teneꝛ ſcilicet iure caritatis mulcere. i. fouere corda diſcipulorum degentium id eſt vinctium paupertate. et hoc diſcentiuȝ ſtudioſe et diligenter non quidem diſcolis. mulcere inquam cibarijs et calceis qꝫ pro et veſtibus et ſi nō nouis ſaltem tritis id eſt laceratis et antiqs. et hoc dico ſi facultas ſua ſuppetit. vltra enim poſſe viri non vult deus vlla requiri. qꝫ pro et magiſter ipſe ſubueniat ipſis ceteris donatis id eſt donis alijs q̄ȝ premiſſis. ſimiliter quoqꝫ ſubueniat eis conſilio cōcitatiuo hoc eſt āmoneat eos atqꝫ cōcitet vt priuſq̄ȝ ſtudium relinquāt poci⁹ elemoſinas recepturi ab eo vel ab alijs veniāt. Notandum licet Boe. ſolos

delinitus diſcipulorum corda pauperta te degētiū ſtudioſeqꝫ diſcentiuꝫ mulce re tenetur. videlicet cibariis. calceis. veſtib⁹ ſaltem tritis ſi facultas ſuppetit ceteriſqꝫ donatis ſubueniat conſilioqꝫ vt decet cōcitatiuo. Que eniꝫ p̄clarior nature q̄ ve ſuauior q̄ꝫ veris ſcolarib⁹ erogatio. Preclarius ē eni confouere ſcolarē his in quib⁹ ē minima donātiſ ex hibitio maxima vero pauperis recipiē tis promptio: q̄ꝫ hiſtrionū et meretri

ſcolarium rectores pietatem amplexari cōmonet: ab omnibus tamen totis viribus appetenda eſt. hec enim virtus eſt quā natura ſuadet atqꝫ ratio cōprobat fraterne caritatis. omnes enim homines nature vnius ſum⁹ q̄obrem penes omnes pietatiſ opera exhibenda ſunt. hinc Seneca in Thieſte Nulla vis maior pietate vera eſt. quoſcūqꝫ enim veros amor retinuit hos pietas tenebit. his ergo concluditur cari- tatis opus pietatem eſſe naturāqꝫ querere pieta tem. Notandum circa h quod dicit ſi facultaſ ſup petit non tātum erogan dum eſt vt in proceſſu temporis elargienda de ficiant. Prudens ergo intueatur quid ſibi con- tingere poſſit. nam teſte Socrate. Melius eſt ca nere q̄ꝫ pauere. Sic er- go cuncta largienda ſūt ne ſucceſſu temporis re mendicari cohibentur. Pietas .i. miſericordia benignitas. propiciatio Mulceo. es. re. mitiga re. fouere. delinire. Que eni preclarior. In hac parte recōmēdat erogationē paupe ribus ſcolaribus factā dicens. que enim erogatio .i. elemoſina eſt p̄clarior id ē no bilior vel ſuauior illa q̄ꝫ que eſt facta veris ſcolaribus: quaſi diceret nulla. quoniaꝫ confoueri id eſt mulcere ſcolareꝫ his ſcꝫ erogationibus in quibus exhibitio donan tis eſt minima et promptio id ē receptio recipientis maxia ē. p̄clarius id eſt beatius et nobilius q̄ꝫ deliniri id eſt fouere deteſtabiles id ē odibiles incurſus hiſtrionum atqꝫ meretricum. Notandum inter omnes erogationes que fieri poſſunt p̄clari or illa ē que diſcipulis a magiſtro exhibetur: quoniā in ipſa duplex erogatio cōmit titur ſcꝫ corporalis atqꝫ ſpiritualis. Corporalis nanqꝫ que victu veſtitu atqꝫ alio ex teriori famulatu exhibetur. Spiritualis vero qua ignorantie diſcipuloruꝫ medetur atqꝫ dubitanti conſulitur. Cū ergo duplex in his ſit erogatio in reliquis plerun qꝫ ſimplex. conſtat ea nil preclarius dulciuſqꝫ conſtare. Item nota circa hoc quod dicitur que eſt facta veris ſcolaribus ⁊c. q̄uis omnibus ſubueniendum ſit haben dus tamen eſt deletus. in quo ſpectandi ſunt mores cui datur. et animus atqꝫ vi te ſanctitas. non eni erogandum eſt diſcolis non ingratis non dilapidatoribus nō quoqꝫ deum minime diligētibus. Et ideo bene dictum eſt a Cathone Cui des vi deto. Item hiſtrio geſticulator vel ioculator eſt qui diuerſos geſtus et habitus ho minum repreſentare noſcit. Et dicitur ab hiſtoriō quod eſt geſticulari. Inde hiſtri ones comediarum repreſentatores olim dicebantur. Nubila licet etiam fortuna exiſtat. hoc eſt quintum et vltimum incidens quod circa predicta contingere poſ ſet quod eſt fortune aduerſitas. Et duo facit in hac parte. nam primo circa hoc incidens documentum ponit. ſecundo ipſum documentum exemplo confirmat. ibi Proch doriandi. Et dicit. licet ipſa fortuna quandoqꝫ exiſtat nubila id eſt aduerſa

tamē cura.i.vigilia atqꝫ ſtudiū ſollicitudo magiſtrātis.i.magiſtri nō deſperet propt̄ hoc.ſed regēdo ſe ſēper bene id eſt equanimiter perferat.i. patiat̄ viriliter id ē aio foꝛti incurſus.i.aduerſitates foꝛtunaꝝ ſpectando ſemper dulcius et melius euentu rum.et non faciat quemadmodū Coꝛiandus ille magiſter qui cum foꝛtuna ſibi nō ſemper arrideret ſcolas dimiſit et deſperationeꝫ incurrebat. et ideo inquit proch.

cū deteſtabiles incurſus deliniri. Nubila licet quandoqꝫ foꝛtuna exiſtat nō tamē magiſtrātis cura deſperet ſed ſēper curialiter ſe regēdo incurſus viriliter p̱ferat dulci⁹ expectādo. Proch coꝛiādi pudēda trāſactio. Si aūt ob feſtiui tēpoꝛis ipulſum deliciaꝝ loca viſitare placuerit ſēper cetus ſui nobilioꝛes foꝛmaqꝫ eminētioꝛes docētis ſecū habeat diſcretio.ne q̄ſi deſtitut⁹ ſolatio a multis videatur. Vel ne in periculuꝫ excitetur:

interiectio deteſtantis ē proch trāſactio id eſt cōſtātia coꝛiādi huius magiſtri eſt pudēda.i.reſpuenda. Notandum et ſi omnis virtus in ſummo ſit equanimitas tamen animi quam conſtantiā h̄ licet appellari plurimum collaudanda eſt quam ſiquidem macrobius li.i. ſic deſcribit. Eſt animuꝫ ſupꝛa periculum erigere nihilqꝫ niſi turpia metuere foꝛtiter tolerare aduerſa et humiliter proſpera conſtantis hoc animi eſt vt ait tullius li.i.de officijs in rebus aſperis minime perturbari. Qui hac virtute caret nullaꝫ in ſuis operibus proſperitatem obtinebit. Cum ergo foꝛtuna malefida nubilū oſtēderit vultum equanimiter perferēdum eſt atqꝫ in domino ſperandū:quia teſte propheta .qui ſperant in dño non confundētur. Quare foꝛtuna nubila quondam depingebat̄ vt ſuperius ſatis edoctum eſt. Cum autem ob feſtiui tempoꝛis impulſum. Poſtq̄ꝫ Boetius in precedentibus poſuit noꝛmam atqꝫ modum magiſtros ipſos regulantes tam quo ad ſe q̄ꝫ quo ad diſcipulos ſuos.et hoc tam in moꝛibus q̄ꝫ in ſcientiaꝝ adminiſtratione.hic conſequenter ponit modum atqꝫ noꝛmam magiſtros regulantes in comparatione ad alios a diſcipulis. Et diuiditur hec pars in duas partes ſecundum duo documenta que ponit .ſecunda ibi. Licet autem in ſcolis ꝛc. Prima in duaſ.nam primo documentū ponit.ſecundo cauſam ſubiungit tercio exemplo coꝛroboꝛat.ſecūda ibi. Ne quaſi.tercia ibi. Maronis ſaltus .Et legendo hoc totum vſqꝫ in ſecundum documentum dicit primo.cum magiſtro placuerit viſitare loca deliciarum ob impulſum feſtiui tempoꝛis diſcretio docentis habeat ſemper ſecum nobilioꝛes ſui cetuſ.i.ſuoꝝ ſcolarium atqꝫ etiam eminentioꝛes foꝛma.foꝛma enim eminens coꝛpoꝛis animi etiam excellentiā cōmuniter repꝛeſentare perhibetur. Et h̄ ideo fiat ne magiſter ipſe a multis videatur eſſe deſtitut⁹ ſolatio id eſt ſolamine vel etiā ideo ne excitetur id ē cōmoueatur in periculum.ve enim homini ſoli quoniam cum ceciderit non habebit ſubleuātem. Et mala que exinde poſſunt euenire ſi predicta non obſeruentur exemplo oſtēdēs dicit. Saltus enim id ē tranſitus ſolitarius Maronis foꝛte Virgiliū dicit vel alterum indoluit id eſt valde doluit priuari.i.deſtitui cetu.i.ſocietate felicium ſcolarium foꝛte malum quoddam ex

ſolitario ſuo tranſitu: Maroni euenit: qđ quale fuerit Bo. tñ hic non expreſſit. Licet aũt in ſcholis rigidus exiſtere. Hoc ẽ ſcđm documentũ quo magiſtros informat qualiter ſe erga alios a ſcolaribus ſuis gerere debeant. Et dicit. magiſter ipſe ſcolarium licet debeat eſſe rigidus in ſcolis ſubaudi quemadmodum ſuperius in eodem capitulo expreſſum eſt vbi dicebatur rigidus ⁊c. tñ magiſter debet eſſe deuotus in

Maronis ſaltus felicium diſcipuloꝛuʒ priuari cetu indoluit. Licet aũt in ſcoliſ rigiduſ exiſtere debeat: tñ in greſſu ſalutando deuotꝰ pmaneat: i ſermone iocũdus trãſmigrãtibꝰ: comes alludentibꝰ: fidelis ãmonitu cõmoꝛantibus: caſtitate cautus affinibus: ne ſuſpirantis naſi fetoꝛẽ ſi quis affuerit amicabiliſ ebibat affinitas. Extrema preſentis voluminis extat compilatio de magiſtrãtibus quos liberalibus nouerca diſciplinis egeſtas fines compulerit inuadere alienas. Et de illis quos natalis patrie reuocat dulcedo aliquid ſub compen-

greſſu .i. tranſitu ſuo coꝛã populo. ⁊ hoc dico ſalutando quẽlibet ſecunduʒ conditiones ſuas. debet etiam eſſe tranſmigrantibus .i. cum pretereuntibꝰ iocundus ſermone atqʒ colludentibus .i. ſibi congruentibus comes ⁊ ſocius. ſitqʒ commoꝛantibus .i. ſecũ habitãtibus fidelis ammonitu .i. ammonitione ſalubri. atqʒ etiam ſit affinibus .i. vicinis cautuſ .i. aſtutus caſtitate .i. in caſtitate. quaſi diceret velit ſi non caſte viuere poſſit coꝛaʒ vicinis faciat tamẽ vt ſi quid ſiniſtruʒ egerit vicinis non innoteſcat vt quod caſte fieri nequeat ſaltem caute exequetur. ⁊ huius cauſam ſubdens inquit. Et hoc ideo vt dictum eſt fieri debet ne affinitas amicabilis .i. amica vicinitas ebibat .i. ſubtrahat fetoꝛem ſuſpirantis naſi. q. d. vt immediate ſupꝛa ſuppletum eſt. Et methaphoꝛica locutio eſt. Extrema preſentis voluminis extat compilatio. Hec eſt ſecunda pars principalis huius vltimi capituli. In qua poſtq̃ Boe. determinauit ⁊ poſuit diuerſam magiſtroꝛum diuiſionem ⁊ moꝛes coꝛum qui in locis ſtudioꝛum principalioꝛibus .ſ. athenis ⁊ rome habitant documentis regulauit. hic modo in hac ſecunda principali parte huius capituli vult oñdere quõ ſe debent habere illi qui habent curam regendi ſcolas in caſtris vel in villis prefata loca ſtudioꝛum circũiacentibus paupertate concluſi. Et diuiditur hec pars in duas partes. In prima parte pꝛemittit intentum ſuum In ſecunda ipſum pꝛoſequitur. ibi. Cum ob egeſtatis cauſam. Et dicit. extrema id eſt vltima compilatio preſentis volumis extat .i. eſt vt dicamꝰ ſub cõpẽdio .i. ſub breuitate de magiſtrantibus illis quos egeſtas .i. paupertas exiſtens nouerca id eſt cõtraria ⁊ inimica liberalibus diſciplinis compulit inuadere fines .i. regiones alienas ⁊ ſimiliter quoqʒ de his quos dulcedo natalis patrie reuocauit ſubaudi vt ibidem commoꝛarentur. ⁊ de his in tertia parte pꝛincipali. Notandum circa hoc qđ dicit liberalibus diſciplinis. p has liberales diſciplinas. vij. artes liberales intelligit. liberales inq̃ qm̃ ab alijs illiberalibus pꝛſus ſunt diſtincte. ipſe nempe ad aĩmaʒ: ille

vero ad coꝛpus oꝛdinātur liberales: etiam quia ſecundum eas homo per ſe diſponitur ſecundum intellectum ad optimum finem veluti vſum virtutum moꝛalium ⁊ intellectualium vel ad perfecte felicitatis vſum que eſt ſpeculatiua. qui autez talia cōſiderant naturaliter liberi ſunt ⁊ non ſeruiles cum intellectu vigeant. ideo recte artes ille liberales dicte ſunt. ⁊ rurſum liberales qꝛ liberos expeditos ⁊ exercitatos animos requirūt eo ꝙ ſubtiliter de rerūʒ cauſis diſputant: ⁊ de illis plerūqʒ que a ſenſu remota ſunt. Et inſuper liberales ideo quia antiquitus tantummodo liberi id eſt nobiles ⁊ ingenui in eis ſtudere conſueuerunt. Plebei vero ī mechanicis ob peritiam operandi que quidem peritia ⁊ opus plus plebeis ꝯgruit. Ocium vero ⁊ ſtudium nobilibus ſm̄ Hugonē. Item finis incerti generis. i. terminus ⁊ a funis dicitur: qꝛ agroꝝ fines funiculis ſunt diuiſi. Unde ꝓpheta funes ceciderunt mihi in pꝛeclaris. Et dī finis terminus: ꝯſūmatio: moꝛs: pātria: vn̄. Eſt finis patria moꝛs ꝯſūmatio meta. ⁊ cōiter incerti generis eſt aut maſculini aut femini. Cum aſit ob egeſtatis cauſam. Poſtq̄ʒ Boe. intentum ſuum pꝛemiſerat: hic ipſum modo pꝛoſequitur. Et duo facit. nam pꝛimo Boetius oſtendit qualiter magiſtri ipſi exiſtentes extra patriam ſuam ⁊ in locis ſupꝛadictis vel de pꝛope vel de longe adiacentibus ſe regere debeant erga ſcolares. ſecundo qualiter erga alios a ſcolaribus. ibi. Cum aſit cena. Pꝛima adhuc in duas. pꝛimo facit quod dictum eſt quo ad ſe. ſecundo quo ad vicedoctoꝛem. ibi. Aduertendū. Pꝛima adhuc in duas. pꝛimo enī ponit documenta generalia. ſecundo ſpecialia documenta ſubiungit. ibi. Pueriſqʒ. Et dicit pꝛimo cum quis magiſtroꝝ ob cauſam repellēde egeſtatis. i. egeſtate ipſa cogente querat odoꝛem dulciſſimum lucri: ſubaudi in partibꝰ alienis tunc conſiderandum ē vt magr̄atus ipſe inſiſtat. i. intendat q̄ʒtum queat. i. poterit parcitati. ⁊ hoc honoꝛe dico ſaluo: qʒ ꝓ ⁊ conſideret etiam vt inhiat veſtibus mediocribus: ſubaudi tamen honoꝛe magiſtrali dignis iuxta pꝛemiſſa pꝛecepta atqʒ indulgeat. i. intendat pꝛecipue regimini ſcolarium. Nota quoniam omnia hec generalia pꝛecepta in ſuperioꝛibus eodem capitulo quaſi deducta ſunt videlicet magiſtri parcitas: veſtimentoꝛum honeſtas: atqʒ iuxta ſcolares debita attentio: ideo de eis hic denuo pertractare ſuperfluum foꝛet. quare ibi videas. Item queo quis quiui quitum quire. i. poſſe ⁊ componitur cuʒ non: ⁊ dicitur nequeo. Puerisqʒ vultū pꝛmo pꝛebeat. In hac parte poſt documenta generalia documenta ſpecialia ponit. Et diuiditur. nam pꝛimo docet quomodo magiſter ſe habebit erga ſcolares coꝛrectioni ſubiectos. ſecundo quomodo circa alios. ibi. Cum autem habuerit ⁊c. Iteʒ pꝛimo oſtendit quomodo ſe habeat coꝛam nouellis ⁊ paruis. ſecundo quomodo coram adultis. ibi. Eiſdēqʒ aliquantulum adultis ⁊c. Et pꝛimo dicit ꝙ cum magiſter in alienis partibus curam regiminis ſuſceperit: debet pꝛebere pꝛimo ⁊ pꝛincipalit

dio dicamus. Cū ob egeſtatis cauſam repellende lucri querat quis odoꝛē dulciſſimum: conſiderandum eſt vt ſaluo magiſtratus honoꝛe parcitati quantuʒ queat inſiſtat veſtibus mediocribus inhiat: ⁊ ſcolariuʒ regimini p̄cipue indulgeat. Puerisqʒ pꝛimo pꝛebeat vultuʒ

pueris ſupple informandis vultū benignū. parentib⁹ aūt eoꝝ affatum benigniorē atqꝫ ſuadeat.i.ꝓmittat tā pueris ꝙ̄ parentib⁹ aditū.i.introitū docendi benigniſſimū ꝛ hoc ideo vt non ſolū ꝑmolliat.i.mollificet atqꝫ molliendo ad ſe attrahat corda puerorum verū ꝓ ſed extrahat ēt pecuniam parentū ſupple q̄ neceſſitati ſue mederi valeat atqꝫ efferat.i.deportet famā ſupple redolētem ex hꝰ.i.ex hac ſua benignitate. Similiter au

benignum parentibuſqꝫ eorū benignio rem affatum docendiqꝫ aditum ſpon- deat benigniſſimum: Vt ſic non ſolum puerorum corda permolliat: verumeti am parentum pecuniam extrahat. fa- mamqꝫ efferat. ſcole vero iura regali- ter defendet ordine docendi prius edo- cto perutatur. Eiſdem ēt aliq̄ꝫtulū ad ultis rigidum ſe exhibeat ipſorūqꝫ ōra ad recte loquendū cōponat: digitoſqꝫ ad ſcribendū ꝯſtrigat. ad legendum oi-

tē cum hec oia geruntꝰ defendat nihilominus regaliter.i.viriliter iura ſcole ꝛ hoc ordine.i.modo docendi edocto.i.demōſtrato pri⁹.i.in priorib⁹. Notandū lꝫ magiſtroꝝ benignitas tā erga diſcipulos ꝙ̄ eoꝝ parentes maximum ꝑſtet attentionis atqꝫ bēiuolentie diſcipuloꝝ īcrementum vti colligitꝰ ex canone hꝰ lꝫ .xxvi.di.ꝛ ſimiliter decretali humilis de maio. ꝛ obe.tn̄ talis benignitas ſic moderari debꝫ ꝙ ex hoc regendi auctoritas non frangatur:q2 prout dicit Augu.in canone qn̄.lxxxvi.di.dum nimium ſeruatur humilitas regendi frangitur auctoritas.Et inde bene Boeti.poſt benignitatis āmonitionem ſubiecit.ſcole vero iura ꝛc̄.q.d.cuꝫ hec geruntꝰ nihilominus ſcole iura manuteneantur.Et hec de nouellis dicta ſunt. Eiſdēqꝫ aliquātulū adultis. In hac parte Bo.oſ̄dit quō magiſter ſe hr̄e dꝫ erga diſcipulos iam adultos.Et duo facit.nam primo facit quod dictū eſt circa adultos dociles. ſecūdo circa rebelles ibi. Si vero.Et dicit ꝙ ſi magiſter hn̄erit diſcipulos iā pene adultos: tunc exhibeat ſe eiſdē adultis rigidū queadmodū de rigore ſupra doctū ē atqꝫ ꝯponat.i.ordinet ora eoꝝ.ſ.adultoꝝ ad loquendū recte.i. ꝯgrue quo ad grāmaticā ꝛ ornate quo ad rhetoricā atqꝫ ꝯſtringat.i.diſponat digitos eoꝝ ad ſcribendum atqꝫ ꝯformet eos oīno ad legendum.ꝛ hoc dico concomitante rigore iuſticie.ſ.ſcolaſtice.ꝛ rōem quare oīa hec ſic fieri debeant ꝛ ſpecialiter huius cū dicit rigore iuſticie ꝛc̄.ſubiungit dicens. hec ideo fieri debent vt ſcolares ipſi proficiant non ſolum in doctrina ſed etiam in facetia hoc eſt moribuſ atqꝫ virtutibus.Et ſubdit. Magiſter etiam ꝯcedat tempeſtiue.i.tp̄e debito ſcolaribus ſpaciū ludendi atqꝫ ſic vt nullo mō eis abſtrahat beneficium docendi. Nota non ſolū ſcolares ipſi in doctrinis ꝛ diſciplinis erudiēdi ſūt ſunt qꝫ in facetis moribus atqꝫ virtutib⁹ ſummis niſib⁹ inſtruendi:qm̄ ſi ſolū in doctrinis ꝓficiant ꝛ moribus deficiāt:certe nullo modo ꝓfeciſſe dicuntur.q eni ꝓficit ī ſcientīȷs atqꝫ deficit in moribus plus defeciſſe ꝙ̄ ꝓfeciſſe ꝓhibetꝰ.quare paul⁹ apl's ad eph.vi.inquit.Educate illo.ſ.iuuenes in diſciplina. ꝛ adinxit.ꝛ correctione dn̄i. ꝛ Grego.vīȷ.regiſtri ſui.Peto inqt vt per nullos quos doces morib⁹ erudias ꝛc̄. Et illud apte inſinuans Bo.di.Rigore iuſticie comitante ꝛc̄. Si vero ꝯtumacem

ſuperbum ve inueniat. Hic oſtendit Boe. quō magiſter ſe hr̄e dꝫ circa rebelles. et dicit ꝙ ſi magr̄ inueniat quem .i. aliquem contumacē vel ſuperbum ipſum dulciter caſtiget. hoc ē verbis dulcib⁹ ⁊ exhortabilib⁹ ad bonū corrigat atqꝫ increpet: ipſiqꝫ exēpla ꝓponat quib⁹ a ſua ꝯtumacia atqꝫ ſuꝑbia reprimat̄. quod ſi nullo mō verbiſ ac monitis caritatiuis ⁊ dulcibus ſimiliter ⁊ exēplis mīme corrigi valeat affligatur id ē corripiatur virgis ⁊ verberibus. ⁊ hoc dico ſi at cum aſſenſu parentum Et rationem ſubdens inquit vt ſic ſupple ille contumax euadat caſtigatus ad vngueꝫ id eſt ad perfectioneꝫ ne cadat omnino in ignominiam id eſt infamiam quaſi deſperatus. Nōndū ꝙ magr̄ circa cō tumaces diſcipulos more prudentis medici vti debet. Medicus enim in curandis morbis primo medicinas miniſtrat faciles ne patiens medicinarum fortium trahatur in horrorem ⁊ vt per leuitatem medicaminis potionibus ſalubribus aſſueſcat. ſic quoqꝫ magiſter primo rebelles verbis agat dulcibus vt dulcedine correctionis allecti a morbo rebellionis deſiſtant. ꝙ ſi his minime retrahi valeant acriori medicamine eſt vtendum .ſ. virgaꝝ ceſione. eligaturqꝫ hec poti⁹ ne ſic vnū mēbrum putridū non inciſum toti⁹ corporis impediat ſanitatē. ſic neqꝫ ſcolaris ꝯtumacis rebellio ignominie prebeat deſꝑationem. Cum autem habuerit magiſtrantis dilectio. In hac ꝑte Bo. poſtq̄ꝫ documenta ꝑmiſerat quomodo magiſter ſe habere debet circa illos diſcipulos qui ſunt correctioni ſubmiſſi. hic facit idem circa eos qui extra correctiōis lunam penitus reponuntur vti ſunt ſenes ſtatuales planetici ⁊ alij. Et ponit plura breuia documenta ſecundum pluralitatem ⁊ diuerſitatem omnium horum diſcipulorum. ⁊ dicit cum dilectio magiſtrātis habuerit etate infrigidatos hoc eſt ſenes ſtatuales id eſt beſtiales ⁊ rudes ingenio ve pro vel planeticos id eſt errabundos ⁊ hoc dico omnes ſcolaſtici introitus participes quid agendum inquā ſi magiſter nequeat vtilima id eſt rigore correctionis apud eos hoc modo agendum eſt vt ſequitur. Arridendum enim eſt id eſt fauendum ſenio confectis id eſt ſenibus atqꝫ ingemiſcendum eſt id eſt condolendum propter ingenij ruditatem ſtatualibus id eſt rudibus: planeticis vero id eſt vagabundis congaudendum eſt ſimulacro .i. ſimilitudinibus ⁊ exēploꝝ adductionibus. ⁊ ſi qui laciui affuerint vt calamiſtrati fugati atqꝫ molles. tunc ꝑurat .i. caſtiget vicium eoꝝ penitus ꝑurendo calamiſtratos exiſtentes hirſutis cirris .i. criſpatis capillis atqꝫ ꝑſſidat ꝑfuſos fuco illo colore ficto lacrimis irrigātib⁹ gulā eoꝝ. h̄ ē tanto eos caſtiget vt ī lacrimas ꝓuocati gulā ſuā fuco ꝑ

no conformet rigore iuſticie comitāte. Vt ſic non ſolū ī doctrina verūetiā in facetia conueniat. Ludēdiqꝫ ſpacium tēpeſtiue concedat: docendiqꝫ beneficia nullo caſu ſubtrahat. Si vero ꝯtumaceꝫ ſuꝑbūqꝫ inuenerit: dulciter caſtiget exēplaqꝫ moꝝ ꝓponat quib⁹ reꝑmat̄. alioquin ꝑentū aſſenſu virgis affligat̄ vt ſic ad vnguē caſtigatus euadat vel deſꝑatus in ignominiā cadat. Cū aūt magiſtrātis dilectio etate infrigidatos

fuſam lacbrimis tingant. Molles autem id eſt laſciuos et luxurioſos eijciat caute a conſortio reliquorum et hoc alij cōmoti ſupple ſuo luxu participent reatū. i. viciū ſue mētis. Notandū ſicuti ſe hēt informatio ad informandū ſic ſe hēt correctio ad corrigendum. Sed alij et alij informandi ſecundum diuerſitatem morū aliā et aliam

ſtatualeſq; planeticoſ ſcolaſtici introitꝰ habuerit participes. ſi correctionis lima apud eos vti nequiuerit: ſenio confectis arridendum eſt. ſtatualibus ingemiſcendu;. planeticiſq; fauoris ſimulacro eſt congaudendum. Calamiſtratoſ cirris hirſutis perurat. fucoq; perfuſos lacbrimis irrigantibus gulam perfundat. Molleſq; caute eiiciat ne mentis ſue reatum commoti participent. Animaduertendum ē etiā ꝙ quorum erogatōne laborioſū delinit̄ certamē ī illis doctrinalis cōprobetur effectus. rex

requirūt informatōnem. aliter enim informantur capaces. aliter incapaces aliter iuuenes. aliter ſenes. aliter quoq; hi et aliter quoq; alij. ergo etiā per locum a ſimili alij et alij corrigendi aliam et aliam requirunt correctionem. non enim teneres acriter neq; fortes tenerrime corrigendi ſunt. ſed quilibet ſecundu; ſue cōditionis gradum correctionem recipere debet ſenes ergo arridēdi ſūt non quidē laudandi ſed ſub adulatōe quadā icre pādi. rudibus quoq; cō dolēdū ē cum tali modo rudes ſint vt eis prorſus nulla diſcipline medela valeat ſuffragari. planetici aūt exēplis āmonēdi ſunt vt exēplorum cōtinua maſticatōe ad quietudinē cōtrahātur. et ſic reliqs ſua manerie pro ut defectus cuiuſlibet exqrit diuerſitas diuerſo medicamie ſubueniat̄. Itē Statualis id eſt rudis et a ſtatua nomen cepit. ſicut eni ſtatua ſemper recte ſtat et difficile flecti poteſt: ſic quoq; rudes niſi magna adhibeatur induſtria informari neqūt. Itē planeticus id ē vagabundus et errās et nomen ſumpſit a planeta quod errātem ſonat. A planeta enim planeticus. et planetaris. Item cirrus plicatura capillorū ē in āteriori capitꝭ parte. Et dicit̄ a cirrim. i. tōdere. Inde cirritꝰ. i. crinitꝰ. vñ Eſt homo cirritus qui cirrum vertice portat. Animaduertendū ē etiā ꝙ qrt̄. poſtq̄ȝ Boetius in precedentibus docuit magiſtrum qualiter ſe hēre debeat erga ſcolares et ſʒ q̄ſtū ī ſe ē. In hac parte conſequenter facit hoc idē et ſʒ inq̄ſtū ī vicedoctore ē. Et diuiditur hec pars in tres partes. nā primo ponit ſuū documētū. ſcdo docet modū pquirere et inuenire ſi doctor bene egerit circa pueros. tercio ꝓbat. quarto confirmat. ſecūda ibi. Rerū nāq;. tercia ibi. Ordie autē. quarta ibi. Subminiſtrātiū. Et dicit aduertendum etiā ē ꝙ effectus doctrinalis. i. doctrine ꝯprobet̄ ī illis. ſ. vicedoctoribꝰ quoꝝ. ſ. vicedoctoꝝ erogatione id eſt oſtenſione adminiſtratōe et ſubſidio laborioſum certamen id ē exercitiū ſcolaſticum delinitur id eſt permollitur. q. d. perſpiciendum etiam eſt quomodo vicedoctores vt ſunt baccalarij et alij vicē magiſtri gerētes ſe habeāt erga pueros ſi eos probe informent aut ſicco pede pertranſeant. q̄niā

nanq; effectus exhibitiōe operis decla
ratur. Ordine autem competenti vi
ciſſim ſunt cōuocandi vt fideli ſcruti
nio pateat quid ſubminiſtrantiu; labor
diurnus erogauerit. Subminiſtrantiū
enim cure non ſemper eſt confidendum
quoniam illorum cupiditas fractis aſſi
bus plerunq; permollit̄ aut ſpe defrau
data tepeſcit fidelitas. aut vt videātur
fideles crudeſcit poteſtas. Sicuti vero
paupertati felici miſericorditer deferen
dum eſt: ſic nō minus ipſius eruditōib⁹
attentius eſt inſiſtendum. Cū autē ce
na pauperior affuerit cōmenſalibus eſt
erogāda facultas familiaribus compli
cibuſq; vicinitatis inuite porrigenda

quocunq; modo ſe geſſerint hoc finis operis oſtendet. rex nāq; effect⁹ declaratur
id eſt manifeſtatur operis exhibitōe. Et dans modū quō in cognitionē hoꝝ deueni
atur inquit. ſcolares ipſi oēs quotquot ſūt ſunt cōuocandi ſubaudi et examinandi
viciſſim. i. vicibus alterius et hoc ordine cōpetenti. i. decenti vt pateat. i. inoteſcat fi
deli ſcrutinio. i. inquiſitō
ne qd labor diurnus ſub
miniſtrātiū. i. vicedocto
rū erogauerit. i. docuerit
eos. qm̄ nō eſt cōſidēdū
ſemper cure ſubmiſtran
tium. Et rōnē ponit qm̄
cupiditas. i. auaricia illo
rum demollitur plerun
q; aſſibus. i. obolis fra
ctis vel ab effectu quia
aſſes illi ſubminiſtranti
um frangunt conſtanti
am. vel quia fracti ſūt re
aut fidelitas horum ple
rūq; tepeſcit defrauda
ta ſpe. ſ. lucri vel etiā po
teſtas eoꝝ crudeſcit ſepi
us et hoc vt fideles ma
giſtro videantur ſua ni
mia crudelitate. Nota
tria ſunt propter q̄ nō ē
in collaborantibus con
fidendum. ſ. auaricia fru
ſtratō ſpei et nimia crudelitas. Auaricia enim ſeducti pueros nō corrigūt fruſtra
tione ſpei pauperes deſpiciūt quoniā nullā mercedē cōſequi ſperant. Crudelitate
aūt mentes diſcipuloꝝ obſtupeſcūt. nō ſit ergo vicē magiſtri gerēs munerū cupid⁹
neq; ſit in docēdo pauperes piger. quoniā vt in lr̄a ſeqtur ſicuti eſt deferēdū. i. dā
dū miſericorditer felici paupertati. i. illi q̄ nō ē infecta malis viſbus: ſic q̄; eo min⁹ ē
īſiſtēdū attēti⁹ pauperis eruditioni. exercet. n. i. ħ duplex mie op⁹. vnū qdē corpale
qd ē bonoꝝ erogatō. Aliud ſpirituale. ſ. ſalubris eruditō. Itē ſcrutiniū in ſuprioib⁹
expoſitū eſt. Itē as aſſis pl'a ſignificat. vn̄ as obolus pūct⁹ pōd⁹ poſſeſſio tota. ħ aūt
ī pposito obol⁹ ē. ſic et in euāgelio nōne duo paſſeres aſſe veneūt. ꝛc. Cū aūt cena
ꝛc. Poſtq̄ ho. documenta pmiſerat qb⁹ modū atq; normā magiſtris tradidit q̄mō
ſe erga diſcipulos ſuos hr̄e debeāt. nūc facit hoc idem circa alios a ſuis diſcipulis
Et diuiditur hec pars in duas partes. na; pmo ponit vnū documentū. ſecundo a
liud ibi. Proterua. tercio terciu; ibi. Cauendu;. prima adhuc in duas. nam primo
ponit documentu;. ſecundo cauſa; documenti ſubiungit ibi. Ne familiaris vox.
Et ponens documētu; dicit cum magiſter ipſe cena non abundauerit ſed ſibi ce
na pauperior id eſt tenuior extiterit vt aliquid elargiendum et erogandū pietatis
intuitu diſpoſuerit ſolūmō facultas ipſa eſt eroganda ꝯmēſalib⁹ et ſcolaribus ſecu;
commorantibus. familiaribus vero complicibus vicinis ſi quid erogandū ſit illud

tamen inulte porrigendum eſt et hoc ideo ne vox ⁊c. Et in hoc reddit cauſã docu-
menti. et diuiditur ſecundum duas cauſas. ſecunda ibi. Uel multiplicitatis. Et di
cit. hoc ideo fieri debet ſubaudi queadmodũ premiſim⁹. ne vox familiaris ſupple vi
cini reuelet ſecreta ſupple paupertatis magiſtri et hoc ſibi verbis malefidis detra

**ne familiaris vox ſecreta reuelet detra-
hendo vel multiplicitatis an⁹ ꝓdiga ꝓ
pinat anui ãnectẽdo. Quid aũt anu cõ
ſcia futilius. Proterua in minimis pro
cul abſit rapacitas et fame nouerca et ad
unca tenacitas. Cauẽdũ ẽ etiã ne pue
rorũ pulueri feculento pluſq̃ȝ triennio**

hendo vel etiã id ne an⁹
id eſt vetula cui forte ero
gat exiſtens prodiga id
eſt ſupflue larga multipli
citatis ſupple verborum
et mendacij propinet. i.
det ſupple ſibi erogatũ
anui. i. alteri vetule et ꝭ
annectendo ſupple mul
tiplicitati et mẽdacio. ip
ſa enim anu conſcia do
meſtice paupertatis ma

giſtri nihil futilius id eſt vanius locatius et verborum ſupfluius reperiri poteſt. q̃re
dicit quid enim vt in lr̃a. Notandum circa hoc qᵭ dicit ne familiaris beneficia
que plerũq̧ gratis dãtur et pietatis obtentu elargiuntur plerũq̧ ẽt invenenũ ⁊ op
probrium mutãtur. ſunt enim qui beneficia accipiũt et indigentie conferentiũ attri
buunt. nam penes ſe dicunt ideo is dedit quia me eget vel indigebit. nouit eni aut
aliquo ſibi proficere poſſe aut mee familie ſperat obſequiũ. dicũt etiam plures bene
ficia et erogationes ſibi fieri fraudis ſub ꝑtextu. rurſus alij dona cũ receperint mini
me recognoſcunt. verũtamen ſapiens et bonus datũ cõmendat quantuluſcũq̧ etiã
fuerit commendat in q̃ȝ atq̧ aſſidua cõmemoratõe delectatur: qua de re proſpicien
dum maxime cui erogetur. Erogetur ergo potius domeſticis q̃ȝ familiaribus vici-
nis ne per extranea beneficia intranea egeſtas in publicuȝ deuoluetur. Item an⁹
antiqua vetula dicitur quaſi multos habens annos. vel dicitur ab a ⁊ nus id eſt ſẽ
ſus quaſi ſine ſenſu. et corripit a. vñ Pamphile tolle man⁹ iãq̧ redibit anus. dicitur
etiam poſterior pars corporis. et tũc producit. a. vt in verſu. Dum ſe curuat an⁹ re
tro ſibi ſibilat an⁹. Itẽ futile ẽ qᵭ cito et facile decurrit ⁊ dr̃ qᵭ nihil põt retinere ⁊
hinc facta trãſlatõe futilis dr̃ homo van⁹ ſupfluus loquax qui nihil velare et cela-
re põt. vñ Futile vas illud qᵭ nulla receptio claudit. ſic hõ futilis eſt diuulgãs oẽ
quod audit. Proterua in minimis abſit ꝓcul. Hic ponit aliud documentum q̃ aua
riciã magiſtri diſſuadet atq̧ tenacitatẽ. Et dicit rapacitas. i. auaricia ꝓterua. i. cru
delis abſit ꝓcul ĩ minimis ſupple reb⁹. q. d. ⁊ ẽt ĩ maximis p̱ illã topicã. Si illᵭ qᵭ mi
nus ⁊ illᵭ qᵭ magis. ⁊ ꝭ de auaricia. ⁊ ſeqꝫ abſit etiã adũca. i. curua et pene inflexi
bilis tenacitas exñs nouerca. i. inimica fame. Itẽ ſicuti a q̃libet ſic et a magiſtro int̃
cetera mala ꝭ viciũ rapacitatis fugiẽdũ ẽ. lucrũ nẽpe illicitũ ẽ q̃re iniuſte poſſidetur
⁊ qm̃ iniuſte acq̃ſitũ ideo iuſte deperdiꝫ. hic tulli⁹ in philippica. ũ. Male inq̄t ꝑta
male dilabũtur. Nẽpe difficile ẽ vt qs ex rapacitate ꝓſpereꝫ. Si qs eni ſuis dieb⁹
gaudere videaꝫ his q̃ rapuit. ei⁹ tñ ꝓſperitas aut nõ erit diuturna aut ĩ ſucceſſorib⁹
nõ durabit. iuxta illud Senece ad luciliũ. Nulli inquit cui rapina feliciter ceſſit gau
dium rapti durat in poſteris. nec mirũ: q2 nullum violentum ꝑpetuum. Abſit ergo

ibidem alludat. licet maxima comitum gaze ve affuerit affluentia confederataqꝫ amoris opulentia niſi honoris promotio vigeat in amore vel facultatum elatio in honore. Cum autem ob dulcoris patrie delicias parētumqꝫ ve

a magiſtro rapacitas que nō eſt niſi cupiditas quedam atqꝫ rerū tam magnarū q̄ paruarum ingenioſa expoliatio. Item de tenacitate ſupra iam ſatis dictum eſt. Cauendum eſt etiam ne eorum pulueri. Hoc eſt tertium documentum huius partis quod eſt de mora magiſtri extra ſuam patriam. Et dicit ꝙ magiſtro ipſo extra patriam ſuam regimini ſcolaſtico incumbente cauendum eſt etiam ne magiſter ipſe extra ſuā patriā degens alludat pulueri id eſt labori feculento id eſt fece pleno eorū ſupple que dicta ſunt ſcilicet ſcolaſtico regimini alludat inq̄ pluſq̄ triennio non obſtante ꝙ confluentia id eſt abundantia maxima gaze ſupple et lucri et comitum id eſt ſcolarium affuerit affluentia inq̄ federata id ē copulata opulentia .i. cum abundantia amoris alia littera habet confederati amoris ſed in idem redit niſi id eſt excepto illo ſi promotio in maiore vigeat id eſt niſi ſperet ad maiora promoueatur. vel certe elatio facultatum id eſt diuiciarum et lucri vigeat in honore. quaſi dicat. tunc enim commorandum eſt cum maiora premia expectentur. Item puluis dicitur quod viventi tollitur. Inde et puluerem pro labore plerunqꝫ accipimus. Unde virgilius in quadaꝫ egloga. Quid iuuat eſtiuo defeſſum puluere abeſſe Quam potius bibulo decubuiſſe thoro. et Oratius. Sunt quos curriculo puluerem olimpicum collegiſſe iuuat. licet forte alia ibi interpretetur manerie. Item feculentus a fece dicitur. id eſt fetidus vel plenus fece. lentus enim ſepius plenum ſignificat ſicut oſus. Cum autem ob dulcoris patrie delicias. Poſtq̄ Boetius in hoc vltimo capitulo oſtendit qualiter magiſtri regentes ſcolas in duabus vrbibus ſolēnioribus vti eſt athenis et rome. ſimiliter quoqꝫ in locis his adiacentibus extra tamen ſuam patriam exiſtentibus ſe gerere debeant tam quo ad ſe q̄ quo ad ſcolares et ad alios a ſuis ſcolaribus diſtinctos. nunc conſequenter in hac finali parte totius operis determinat quomodo magiſtri in patria ſua curam docendi diſcipulos ſuſcipientes ſe debeant gubernare. Et diuiditur hec pars in duas partes. nam primo ponit documenta quedam ipſum regulantia quo ad mores componendos. ſecundo quo ad vicia fugienda. ſecunda ibi. Iocorum. Prima adhuc in duas. nam primo facit quod dictum eſt. ſecundo cauſam documentorum ſubnectit ibi. Quoniam polimite. Et primo documentum ponens dicit. cum quis magiſtrorum ſuſceperit curā regendi ſcolas in confinio natalis ſoli id eſt territorio tum ob delicias dulcoris patrie. tum etiam ob venerabiles aſpectus parentum inſiſtendum eſt id eſt vacandum eſt ſubaudi ipſi magiſtro pompoſo id eſt ſuperbo non ea ſuperbia que vicio commaculata eſt ſed pompoſo id eſt pleno pompa philoſophica affatui id eſt colloquio et ſermoni qꝫ pro et ſimiliter arridendum eſt caute ſplendideqꝫ procurationi ſubaudi ciborum et victualium reliquorum: et hoc dico viciſſim non quidem

die ſingulo ſed cum tempus expoſtulet aut facultate permittatur q̃ʒ ꝑ ⁊ gaudẽdum eſt ipſa varietate veſtium ſupple et aliis ornatibus decentibus vti ſunt anuli et birrum et ſimilia que honor magiſtralis requirit. Et cauſam huius ſubdens de varietate veſtium dicit. et hoc ideo quoniam venuſtas id eſt decẽtia veſtis polimite id ẽ ornate qʒ pro ⁊ inſignia id eſt glorioſa ornamenta anulorum et aliorum redimiculorum cogunt multos ob tinere aliud q̃ʒ veritas ipſa intrinſeca exigat et requirat. quoniaʒ vir bñ veſtitus in veſtibus eſſe peritus Creditur a mille q̃uis ideota ſit ille. Et annectens cauſam aliaʒ hoc ipſum dicit ornatus etiam et fauor qʒ pro et lepos id eſt facecia affatus et colloquij compellit ſupple pleroſqʒ excedere id eſt precellere viſu et apparentia multos ſupple tales et taliter veſtibus fauore et facecia colloquij inſignitos multos dico cõparatos ſenſu erroneo ſubaudi ob fictam decẽtiam homerum illum poetã grecuʒ q. dicat. ornatus veſtimẽtorum atqʒ reliqua ſupra dicta ſepius faciunt magiſtrum eſtimari homero ſapientiorem et peritiorem q̃uis ita i rei veritate nõ exiſtat. Notãdum ꝙ cuilibet patria ſua dulcoroſa eſt quoniam locus genitalis cuiuſlibet eſt cõſeruatiuum principium q̃admodũ pater principium productiuum exiſtit. vti atteſtatur Porphirius Jſagogicus cum inquit. Eſt enim patria principium generationiſ quẽadmodum et pater. Jn ipſa nempe virtus celeſtialis nato vigorem influit atqʒ ipſum in eſſe conſeruat veluti locus ſuum locatum. eſt ergo dulcoroſa cuilibet ſua patria ob loci natalis conſeruantiam. ſimiliter quoqʒ dulcoroſa eſt ob parentũ reuerentiam que quidem primum in promiſſione mandata eſt. vt patet exodi. xx. cum dicitur. honora patrem tuum et matrem vt bene ſit tibi. affert enim parentum reuerentia vite longeuitatem atqʒ bonorum temporaliũ affluentiã abũdanteʒ. Jteʒ polimit⁹. ta. tũ. adiectiue ſumit. vel etiã polimita veſtis eſt multoꝝ colorũ et dicitur a

nerabiles aſpectus regendi curam quis acceperit in natalis ſoli cõfinio pompoſo affatu inſiſtendum eſt. Caute ſplendideqʒ procurationi viciſſim eſt arridẽdum veſtiumqʒ varietate gaudenduʒ quoniã veſtis pollimite venuſtas. anulorumqʒ inſignia. multos aliud q̃ʒ veritas exigit cogunt obtinere. ornatus fauor. affatuſqʒ lepos. q̃ʒ plurimos comparatos ſenſu erroneo homerum excedere viſu compellunt ordine tamẽ docendi pretaxato diligenter obſeruato. Jocorum quoqʒ damnoſa libido attentius ablata ſit vt quod raro contingit prouincialis honor famam efferat in tituli commendationẽ. Quanto magis vero venuſtatis titulus ſurrexerit tãto magis ſubditorum inſiſtendũ eſt fauori vt quod proprij oris nequit efferri tu

rotunditate quod eſt polus quia veſtis illa rotunda eſt. et poteſt capi in propoſito vtreqꝫ ſignificato. Item venuſtus id eſt decens. et dicitur a venus. Papias vero dicit venuſtus id eſt ſapiens. ornatus. modeſtus. facetus formoſus. inde venuſtas facecia eſt et formoſitas. Jocorum quoqꝫ damnoſa libido ꝛc. In hac parte Boetius poſt predicta ponit documenta magiſtros regulantia quo ad viciorum fugam.

multibus ipſorum tempeſtiuis eroget affatibus. Vt non ſolum in morum dulcedine verumetiam proprie facultatis acumine commendabilis inſpectetur. Cum autem tam morum q̃ꝫ facultatis in publicum euenerit commendatio cauendum eſt ne inceſtus caput obſtipet adulteriū ora confundat. illiciteqꝫ mali

Et diuiditur hec pars i duas partes ſecundum duo documenta que ponit. ſecunda ibi. Cū autē Primo ponit vnum documentū quod ē de euitatione iocoꝝ illicitoꝝ ſecundo cauſā documēti ſubiūgit ibi. Ut quod oris ꝛc. Et dicit primo ꝙ damnoſa libido .i. cupiditas iocoꝝ ſit ablata ſubaudi a magiſtro attētius et hoc ideo vt honor ꝓuincialis id eſt hominum ꝓuincialium et patrie efferat id eſt extollat famam ſupple magiſtri in cōmendationem tituli id eſt honoris quod tamen raro contingit. quoniam nemo acceptus in patria eſt neqꝫ propheta vt dicitur in euangelio. et ſequitur. et quantomagis titulus id eſt laus et honor venuſtatis et nobilitatis ſurrexerit id eſt excreuerit tantomagis eſt inſiſtendum id eſt vacandum fauori ſubiectorum id eſt ſcolarium. Et cauſam documenti aſſignās dicit. hec omnia ideo fieri congruum eſt vt quod id eſt que laus nequit proferri ſubaudi ob proferentis verecundiam cum propria laus ſordeat proferri inq̃ꝫ tumultibus id eſt verbis tumultuoſis propriū oris. illud ſaltem erogetur et propaletur affatibus tempeſtiuis eorum ſcilicet ſubditoꝝ vt ſic magiſter ipſe non ſolum moꝝ dulcedine ſed et facultatis id eſt ſcientiarum acumine id eſt excellentia ſpectetur et miretur. Notandum magiſtri in natalibus commorantibus locis ſummopere a luſorum conſortio ſe abſtinere debent propter multas viliſſimas conditiones quibꝰ quilibet luſor aſtringitur. Prima eſt deſideriū lucrandi quod ex cupiditate procedit que radix omnium viciorum ē. primo ad thimoteū. vi. Secūda ſpoliare ꝓximuꝫ quod rapina eſt. Tercia blaſphemare deū quod eſt turpiſſimū. Quarta periurare. quo eccleſia contemnitur. Quinta valide mētiri quo ſcandaliſatur proximus. Sexta furari quod ſuſpendium ſequitur. Septima iraſci qđ plerūqꝫ homicidiū ſequitur Octaua ſolēnitates nō colere. quare et merito lapidandi eſſēt luſores ſicuti q colligebant ligna in ſabbato. Nonum amiſſio bonorum oīum quaſobres bone inquiſitionis magiſter qui famam bonam et honores ſuos promulgare deſiderat ludorum inhoneſtatem rabiemqꝫ deuitet quoniam nihil eſt qđ hoiem tam dehoneſtet q̃ꝫ ludorum inhoneſtas. Alee enim ludus vt in policrato libro primo ſcribitur. oiuꝫ malorum mater eſt. Deuitetur ergo tam alee q̃ꝫ ceteroꝝ ludoꝝ enormitas. exēplo Chilonis lacedemonīj. hic eni ſocietatis ījgende cauſa miſſus in corinthū duces et ſeniores populi ludentes inuenit in alea. infecto itaqꝫ negocio reuerſus eſt dicēs

ſe nolle ſpartorū gloriam quoꝝ cōſtructio biſancio clareſcebat hac maculare infamia vt diceretur cum alcatoribus ſocietatē cōtraxiſſe. preclare q̄ꝫ vt fertur referebat Temiſtodes magiſtratus et ludis et quibuſcūqꝫ leuioribus arcendos fore ne reſpublica ludere videatur. defectumqꝫ ſui relicta grauitate pronunciet. hec ille. Cum autem tam morum q̄ꝫ facultatis. Hic ponit ſecūdum documentum quo imitat Bo-

gnitatis fetor famam bonam denigret ne roſe vernum emittentes odorem videantur expirare. et lilia ſudore caſtitatis queſita decreſcere videantur. Venerabilis Cratonis effigies proprie facultatis cōplicibus aliis etiam qui euꝫ vnico aſpectu attigerant meroris cau

etius magiſtros ipſos ad fugam luxurie ſummis viribus amplexandam. Et diuiditur hec pars i tres partes. nam primo documētū ponit. ſecundo cauſam documenti reddit. tercio oīa iſta exēplo confirmat. ſecunda ibi. Ne roſe. tcia ibi. Venerabilis Cratonis. Et primo documentum ponens dicit cum ↄmēdatō id eſt laudatio et honoratō tam morum q̄ꝫ facultatis magiſtri in publicum id eſt in publicam famam euenerit cōſiderandum eſt et firmius cauendum ne inceſtus. i. luxuria vel fornicatio caput eius obſtipet id eſt circundet et inclinet et etiam ne adulterium ora ſua confundat: ſinodoche eſt pars pro toto poſita. qꝫ ꝑ et ne fetor vicium illicite malignitatis denigret et obfuſcet famam ſubaudi magnis laboribus cō quiſitam. Et rationem reddens horum dicit hec ideo conſideranda ſunt ne roſe id eſt ipſa bona fama emittentes odorem vernum id eſt vernalem et ſuauem videant expirare. et etiaꝫ ne lilia caſtitatis. i. ipſa caſtitas que liliīs merito comparatur queſita ſudore id eſt labore videantur decreſcere ſupple a ſua pulchritudine. q̄ſi diceret ne ipſa bona fama redolere deſiſtat. Nota Boetius attendens inter alia vicia que habent bonam famam tollere ac etiam denigrare ipſa luxuria eſt. Pro tanto vere ſapientie magiſtrum per hoc documentum vicium hoc euitare docet et famam bonam retinere quod faciliter adimplere valebit ſi conſilio ſapientie voluerit adherere. vnde ipſa ſapientia contra vicium hoc et reliqua vicia dicit illud ſapientie. vīī. venerūt mihi omnia pariter cum illa et innumerabilis honeſtas per manus illi⁹. qđ et catho attendens inquit. Luxuriam fugito ꝛc. et ſequitur in fine ſcđi verſus. nā ſunt contraria fame. contraria inq̄ꝫ quod non ſolum verbis ſed exemplo clariſſimū eſt. nunquid enim voluſcentium vrbs clariſſima opulenta legibus et moribus ordinata. vt refert Valerius. li. ix. c. i. poſtq̄ꝫ in luxuriam prolapſa eſt in iniuriam et turpitudinem decidit vt ſeruorum inſolentiſſime ſubiaceret dominationi ſic et imperiū romanum. vti Policrates li. vi. c. xīī. refert luxu et libidine exhauſtum ē nerone regnante. quid ergo hoc vicio fedius. quid damnoſius. quo virtus atteritur. victorie elangueſcunt. ſopita gloria in infamiam ↄuertitur. facieſqꝫ honeſtatis denigratur. Item inceſtus id eſt incaſtus qui cum moniali conſanguinea vel v̄gine concūbit. eſt enim coitus illicitus. Sed adulterium quaſi ad alterius thorum acceſſus. eſt enim vt inquit magiſter quarto ſententiarum illicitus coitus cum maritata. Sed ſtuprum eſt defloratio virginis illicita. Fornicatio cōmunis ad hec oīa ſit tñ ſpecialiter cum ſoluta vidua vel meretrice. Venerabilis Cratonis effigies. In

ſam pꝛebuit et incrementum qui Ca
ſtoꝛis in diuerſoꝛio ob Eufraſie vxoꝛis
ſue delicias obdoꝛmiuit amplexando
repertus eſt capillis tractus. Verbere ca
ſtigatus. vulnere laceratus. ſale fricatꝰ
vꝛina ſeruoꝛuꝫ perfuſus. angulis eiectꝰ
trabibus erectus. tandem laſſatis toꝛto
ribus genitalibꝰ pꝛiuatus. ſterquilinio
ſuppoſitus. tranſeuntibꝰ expoſitus. ple
bis abiectio. diſcipuloꝝ deſolatio. com
militonum oppꝛobꝛium. crudumqꝫ ac
crudele miſerum ac miſerrimum cũctis
extitit doloꝛis ſpectaculũ: affinitatiſ gra
tia parentelcqꝫ gloꝛia in nullo ſibi pꝛofi

hac parte Boetius ſuperius dicta exemplo confirmat. Et duo facit. nam pꝛimo exemplum ponit. ſecundo circa hoc notabile quoddã ſubiungit. ibi. Licet enim. Et exẽplum pꝛoponens dicit que et quanta oppꝛobꝛia ſubſãnatiões atqꝫ blaſphemias ob adulterij incurrebat vicium. venerabilis ei effigies. i. imago et ſucceſſus Cratonis illius magiſtri pꝛebuit cauſam meroꝛis atqꝫ triſticie incrementum nedum pꝛ pꝛie facultatis id ẽ artis cõplicibus id eſt socijs verũetiam alijs qui eum attingerent vnico reſpectu. qui ſcꝫ Crato cum obdoꝛmiret quodã tpe ĩ diuerſoꝛio id eſt domo Caſtoꝛis illius hominiſ quicunqꝫ ipſe fuerit et hoc ob delicias id eſt adulterium Eufragie vxoris ſue repertus id eſt cõpꝛehenſus eſt in amplexãdo. quid vltra. Crato ipſe tractus capillis caſtigatus verbere laceratus id eſt laniatus vulnere et deinde ſale fricatuſ atqꝫ poſtea in augmentum penarum vꝛina ſeruoꝛum infuſus. et iterꝫ eiectꝰ angulis ſupple domus. erectus trabibus. Tandem vero toꝛtoꝛibꝰ ipſũ vt pmittitur cruciantibus laſſatis et feſſis genitalibus pꝛiuatus eſt ſterquilinioqꝫ ſuppoſitus. tranſeuntibus expoſitus ſubaudi in ridendam fabulam. quibus omnibus ſic perpetratis extitit plebis abiectio id eſt deriſio ⁊c. vti in littera clarius pſequitur. qm̃ littera nulla eget expoſitione. Notandũ licet mechos atqꝫ adulteros ſimiliter quoqꝫ et alios foꝛnicarios cuiuſcunqꝫ conditionis exiſtãt multa mala iuſto dei iudicio cõcomitantur. hec tamen que littera exemplo enumerat licet non plerunqꝫ contingant quemadmodũ Cratoni eueniſſe narrantur. ſunt tamen de his que cum adulter in vicio depꝛehenditur: ipſi pꝛomptius q̃ꝫ reliqua infliguntur. ſimilia ſunt que Oꝛatius libꝛo pꝛimo ſermonum cõnumerat Satira ſecunda. inquit enim ipſe hoc modo. Hic ſe pꝛecipitem tecto dedit ille flagellis. Ad moꝛtem ceſus fugiens hic decidit acrem Pꝛedonum in turbam dedit hic pꝛo coꝛpoꝛe nummos. Hunc pminxere calones quin etiam illud. Accidit vt quidam teſtes caudamqꝫ ſalacẽ. Demeteret ferro iure oẽs ⁊c. hec ille. Itẽ meroꝛ ppe doloꝛ ẽ cũ ſilentio. et venit a mereo. es. qd̃ pterito carꝫ lꝫ mereo. es. ul. iueniaꝛ tñ nõ in eadẽ ſignificatõe. Itẽ diuerſoꝛiũ diuerſitas viarũ ẽ vbi viatoꝛ ad callẽ diuertitur. vel locus remotꝰ ab alio vel receptaculum ſcilicet hoſpicium vel hoſpitale. Et dicitur a diuerto. vñ in luca. non erat ei locus in diuerſorio. ⁊ vt dicit i gloſa ẽ locꝰ iter duos muros hñs duas ianuas. vt. ſ. ex diuerſis vijs

recipiat aduenientes. Licet enim quandoqȝ primeua ſalua fiant indicia. In hac finali ꝑticula huius totius libri de diſciplina ſcolarium circa proxime dicta qđdam ſubiungit notabile quo magiſtros quoſlibet cōmonet vt quecūqȝ tum in morib⁹ tū quoqȝ adminiſtratione doctrinarum geſſerint hec ſaltē eo ordine atqȝ manerie gerāt vt ſicuti media ꝑmis ꝓualeant. ſic quoqȝ vltima medijs primiſqȝ antecellant. qđ

cientibus. Licet enim prima quãdoqȝ ſalua fiant indicia: vltima vero alteri⁹ ſaporis inquinamenta ꝑmanebunt ⁊c.

tamen plerūqȝ alio ordine geritur. quāuis enim primeua indicia id eſt ſigna fiant quandoqȝ id ē ſepi⁹ ſalua ſubaudi ⁊ laudabilia. tñ vltima ſupple indicia remanebunt plerunqȝ inquinamenta id eſt turpia ⁊ ſcelerata alterius ſaporis id eſt maneriei q̃ꝫ prima. Notandum ſicuti parum prodeſt bene agere ſi mens labilis exiſtat: cum ex nullis actibus generetur habitus niſi boni operis perſeuerantia coexiſtat: ſic quoqȝ parum immo nihil proficit qui a bonis incipit medio tepet fineqȝ horrore confundit. vnde in prouerbijs ſapientum bene dictum eſt. Nil prodeſt bene facere ſi ceſſes. Nam turpe eſt bona opera cepta deſerere atqȝ in mala declinare. Incepto ergo bono propoſito perſeuerandum eſt iugiter. Ille autē perſeuerat qui bona cepta continuat. ille quoqȝ continuat qui ſummo creationis fine ſingula claudit. Qui deus glorioſus eſt in ſecula cuncta benedictus Amen.

Conſiliabar item gnatorum ſoluere carmen.
Obliqua facie ſurdus ab arce vehor:
Non pudeat ſtruxiſſe dolos ex aggere ſato
Rumi feros ſonitus dum mouet ampla ſeges
Aderat interdum rabies contermina ponto
Dum loquor ex quarto capite confer opus.
Vos precor o iuuenes quibus eſt celebranda iuuentus
Suggerat innocuos nunc mea lira modos.

Finit Boetius de diſciplina ſcolarium cū commento. Anno. M.CCCClxxvj.

J. N. BEHRENDS RELIEUR
16 R. GIT-le-CŒUR
PARIS